
No.
THE TRUSTEES OF THE PUBLIC LIBRARY
LUX
OMNIUM
CIVIUM
OF THE CITY OF BOSTON
1852 1878
PURCHASED FROM THE INCOME OF THE
JOSIAH H. BENTON FUND

c-XI W5

[illegible] - Tractatus [illegible]
[illegible], [illegible]

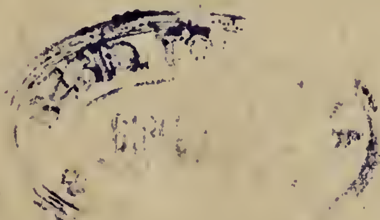
lacks only final blank
Some wormholes in margins
affecting text often

H 8483
BMC I 141
Goff A 488

Rubricated in red & blue throughout

U [illegible]

Tractatus et ſermones compilati a reuerendiſſimo domino domĩo Petro de Alliaco. ſacre theologie do-ctore.

Contenta in hoc volumine

In hoc volumine otinentur tractat⁹ et sermones compilati a reuerendissimo domino. domino Petro d Alliaco sacre theologie doctore. quondam cancellario Parisieñ. postea Anicieñ. episcopo et Cameraceñ. Deinde sancte romane ecclesie cardinali. Et primo.

¶ Incipit speculū considerationis editum siue compilatū per reuerendū in christo patrē dominū Petrū de Aillyaco sacre theologie doctorem. ac episcopū Cameracensem. et postea cardinalē etc.

Tractatus sequens qui speculum considerationis intitulatur tres partes secundum tres considerationes continet. Prima pars habet sex capitula.

¶ Incipit speculum considerationis.

Quisquis es qui a mundi sollicitudine elongasti fugiens et iuxta verbū prophete manēs in solitudīe ad tranquillitatem vite quietioris migrasti vt propositum tuū firmius stabilias. stabiliusque confirmes. Teipsum ad quid veneris diligenter interroga. et assidua meditatione per ea que in hoc considerationis speculo perspexeris tibi ipse respondeas.

Triplicem considerationem proponit capitulum primum.

In primis igitur cõsiderate pncipaliter ad tria. ad que omnis humane vite tendere debet intentio. Hoc est ad viciorũ purgationẽ. ad virtutũ plantationem. et per hec ad premiorũ qualemcunqꝫ pregustationẽ venisse. Nam vere sic est ꝙ quicunqꝫ ab exteriorũ tẽporalium turbatione ad interiorẽ spũalium vacationẽ p diuinã vocationẽ quasi ð scola vanitatꝭ p scalã ꝑitatis attrahũtur. nõ nisi prius expurgatis viciis et complãtatis virtutibus. ad illam eternorũ premiorum suauitatem quantũ in hac transitoria vita conceditur videndã. et vtrũqꝫ pgustãdam subleuant᷑. talibus enim p pphetã dicitur Gustate et videte quoniam suauis est dominus.

Primam consideratione prosequit᷑ capitulum secundum.

Quantũ aũt ad huius ꝯsiderationis principium id est ad purgationem viciorũ ptinet. audi et diligenter attende terribilem diuine scripture sententiã Omne inquit quod est in mũdo. aut est concupiscentia carnis. aut concupiscentia oculorꝫ. aut superbia vite. O viciorũ voraginem. O nimiũ infelicẽ maleqꝫ securũ qui in tanta tamqꝫ periculosa tẽpestate sese feliciter aut secure stare fallaciter seductus existimat. Quid ergo aliud restat nisi vt ab huius mũdi turbido mari. in portũ quiete salutis euadas. vbi nõ solum tuorũ sed et alienorũ viciorũ caribdim ac scillaꝫ effugias. Sed vbi hũc portum queras aut vbi inuenias considera. profecto si expientie credis illum querere securius ꝛ facili⁹ inuenire poteris in claustrali solitudine. ꝙ in sollicitudine pastorali. Queris cur ita sit. Nam illa suorum tm̃. ista ꝟo ꝛ suorũ et alienorũ peccatorum curam gerit. Vis scire quorũ. Certe ouium et agnorũ. certe hedorũ ꝛ quod terribilius est ꝛ luporũ. si enim pastor es curã habes ouium id est simplicium subditorꝫ curam agnorũ. id est mediocriũ ꝛ maiorꝫ Curam hedorũ ac luporũ id est puerorꝫ errantium ꝛ seuientiũ. Quot eni tales lupos ꝛ seculares ꝛ ecclesiasticos hodie xpi patiat᷑ ouile quibus pastoralis cure sollicitudo iugiter pturbatur. quis enumerare sufficiat. Et tamen tuũ est officium. pusillum gregem ab huiusmodi luporũ seuicia defendere. tuum est officiũ ecclesiasticũ ouile nunc verbo pdicationis. nũc exemplo conuersationis. nũc subsidio temporalis sustentatiõis suauiter pascere. qñqꝫ ꝟo baculo spũalis correctiõis salubriter pcutere. et nõnunꝙ gladio seuerioris excõicationis seuientis obstinationis cõtumaciã coercendo ferire. Tuum ergo ẽ officiũ sic omniũ peccata quodãmodo tuis hũeris supportare. Heu ꝙ insuaue iugum ꝛ vere on⁹ grauissimũ angelicis etiã humeris formidandum.

Periculum prelationis concludit capitulum tercium.

Certe huius oneris põdus expertus erat sanct⁹ ille rex ꝛ ppheta dauid qui ad deum lacrimabilit᷑ exclamabat Induxisti nos in laqueum. posuisti tribulationes in dorso nostro. imposuisti homines. i. hoĩum peccata sup capita nostra. O qualis ꝛ quãtus ꝛ ꝙ fortis ꝛ multiplex tribulationũ laqueus. O te felicem si de illorũ numero fueris in quorꝫ psona p psalmistaꝫ canit᷑. laqueus contritus est ꝛ nos liberati sum⁹. Quid ergo dicemus An pastoralẽ sollicitudinẽ condẽnamus Absit. Sed etiam laudãtes ꝛ venerantes eius onera ptimescimus fragiles ꝛ infirmi. eius picula formidamus debiles ꝛ multipliciter impfecti. Qui fortes et pfecti sunt cum Dauid sarcinam hanc a deo tamen sibi impositam patienter sustineant. ꝛ tamẽ cum Dauid eam lamẽtabiliter defleant. Qui aũt debilis ꝛ impfectus est eã a dorso suo excutiat. ac tã onerosso periculo et periculoso oneri libẽs cedat. ꝙ si hoc facere supioris sui non sinat autoritas. tunc ille sic oneris obedientiã reuerenter ferat. vt honoris reuerentiam non arroganter suscipiat. nec eam sibi sed deo attribuẽs. illud daniticũ memoriter teneat Nõ nobis dñe nõ nob. sed noĩ tuo da gloriam.

De tẽtatiõibꝫ ꝛ turbatõibꝫ cure pastoral᷑.

Capitulum quartũ.

SEd hec hacten⁹ de alienis peccatis. nũc de ꝓprijs videamus. Cõsidera ergo in sollicitudine pastorali quot ꝛ q̃ varie occurrant tentationes ꝛ occasiones peccatorũ. Ibi quippe delicie ibi diuicie. ibi populares honores. Ex q̃bus triplex illa quam supra meminim⁹ viciorũ vorago nascitur. Ex delicijs. s. ꝯcupiscentia carnis. ex diuicijs ꝯcupiscẽtia oculorũ. ex honorib⁹ supbia vite Et q̄s nesciat nimis esse difficile. non dicam vincere sed fugere. in delicijs gule ꝛ luxurie voluptatem. in diuitijs inordinate auaricie cupiditatẽ. in honorib⁹ superbe glorie vanitatẽ. Quis preterea ex hac ꝓcella enatare poterit sine multiplici perturbatõe vite. lesione fame. ac ꝑplexitate conscientie. Nunc vita in sua virtute concutit. nũc fama in suo honore scandalisat. nunc ꝯsciẽtia in sua pace molestat imo pene deijcitur Quis enim ꝑplexas cõscictie nodos euoluat. quib⁹ iste status inuoluit. nunc in gubernatione domus ac familie. officiariorũ quoq ꝛ literaliũ ministrorũ. nũc in acquisitione. conseruatione ac dispensatione temporaliũ. in defensione iuriũ. in discussione litium. nunc in administratõne spũalium. in correctione morũ. in vana q̃q ambiguitate. ac ambigua fluctuatione casuũ dubiorũ incessanter emergentium animũ lacerantiũ ac in diuersa ꝛ aduersa trahẽtiũ. Hec sunt igit aliaq innumera magis deflenda lacrimis q̃ literis describenda. que in pastorali sollicitudine mentis quietem ꝛ spũalem tranq̃llitatẽ ꝑturbant. que cum miris ꝛ inenarrabilib⁹ modis viciorum occasionẽ p̄beant. minime ad eorũ expurgationẽ proficiunt. sed officiunt maxime.

¶ De laude vite quiete et claustralis.

Capitulum quintum.

ECõtra ꝟo claustralis solitudo ab huiuscemodi ꝑturbatõib⁹ quieta ad purganda peccata liberius poterit intendere. ꝛ corrigenda p̄terita. ꝛ fugienda presentia. ꝛ p̄cauẽda futura. Cur ita. quia cum tres sint aduersarij. mũdus caro. diabolus. quibus impugnat humanũ genus ꝛ ad peccata atq vicia ꝓuocat illa solitaria et spũalis trãquillitatis ẽ velut castrum munitissimũ vbi eorum insidijs ac machinamẽtis resistit. Ibi quippe mũdi vanitas ꝯtemnit. carnis vilitas despicitur ꝛ fallax diaboli malignitas facilius euitatur Ibi contra horum aduersariorum insultus. tres turres fortissime firmit stabilite ac stabiliter firmate sũt Cõtra mũdi auariciã volũtaria pauꝑtas. ꝯtra carnis concupiscentiã mundicia et castitas. contra diaboli supbiam obedientia ꝛ humilitas. Quid plã. Ibi aduersus huiusmodi hostiũ ictus ꝛ iacula. ieiunijs. vigilijs. orationib⁹. alijsq regularib⁹ disciplinis tanq̃ armis spũalib⁹ humana fragilitas pugnãdo ac resistẽdo protegit. Quid dico pugnando ac resistendo ꝓtegit. imo ꝟo ibi non sufficit peccatis atq vicijs pugnando resistere. sed ea deuota religio satagit vincẽdo repellere. repellẽdo purgare. purgando radicit⁹ extirpare.

¶ De his que iuuãt ad purgationẽ vitiorum.

¶ Capitulum sextum.

SEd quomõ inq̃s hoc potest hũana fragilitas efficere. sane cũ hoc non possit virtute ꝓpria sed dei specialiter auxiliãte gratia Ipa tamẽ ad hoc ex sua erga deum humiliatiõe roborat. et ab humili sue cõditionis meditatione iuuat. Hoc est si hũiliter meditet sue generationis ingressum miserabilẽ. sue conuersationis ꝓgressum culpabilẽ. sue dissolutionis egressum damnabilẽ. Si diligẽter ꝯsideret sue carnalis originis vilitatẽ vite p̄sentis labilitatem. future mortis necessitatem. ¶ Utilitas originis humane ostendit. quia homo de humo imo de humore spermatico format. In culpa ꝯcipitur. in pena nascit. ¶ Labilitas p̄sent vite declarat ex ĩfirmitate corpis ex debilitate senectutis. ex instabilitate temporis. ¶ Necessitas mortis future demonstrat ab origiali culpa. a temporali pena. a corporali miseria. Sed heu cũ mors ista sit ineuitabilis ac irreuocabilis. tñ incerta ẽ mortis hora et indeterminabilis. Cunq eam multa ꝛ magna mala precedãt. ꝛ maiora plerũq ꝯmitent. maxima deniq subsequunt videl terribilitas iudicij. acerbitas purgatorij vl horrẽda ꝑealitas inferni. ¶ Hec sunt nouissima nostra ad q̃ sapienter intelligenda ꝛ iugiter memorãda scriptura diuina nos excitat. Utinã inq̃t

saperent et intelligerent ac nouissima prouiderent. Et iterum. Memorare nouissima tua et in eternum nō peccabis. Sane vbi frequens ac feruens horū meditatio mē/tem occupat. non ibi peccatorū ac viciorum radix pullulat. non ibi gula carnis concupiscentiā prouocat. nō luxuria maculat. nō superbia inflat. nō inuidia murmurat. nō ira inflammat. non auaricia stimulat. nō accidia inquietat. Ac ideo cū septiformis huius nequitie radix extirpatur. omnis plātatio vitiosa purgatur.

¶ Secunda pars

¶ Secunde partis primum capitulū se/cundam considerationem prosequitur.

Diximus ergo breuiter de prima considera tione. hoc est de purgatione viciorū. Nunc quod ad secū dam attinet de plantatione virtutū prose quamur. ¶ Hec autē adeo connexa sunt vt vnum ad aliud inseparabiliter consequntur. Est quippe humanus animus velut ager spūalis in quo dum expurgantur viciorum spine. cōsequens est vt in eo virtutum plā tule inserantur. Sicut ergo primum sic et se/cundū. Facilius in solitudine religionis quam in platiōis sollicitudine operamur. Qua in re illud considerandum nobis est. quod reli/gio est quasi scola virtutis acquirende et conseruande. Prelatio vero quasi scala vir tutis iam acquisite et perfecte. ac non solum in se sed in alios exercende. illa ergo infe/rior. ista superior. illa suauior. ista sublimior. illa quietior. ideo facilior. ista cōmunior. ideo fertilior. Quapropter summopere cauendū. ne vel religiosus prelationis sollicitudinē velut infructuosam despiciat. vel prelatus religionis solitudinē velut inu/tilem contemnat. sed ille prelationi honorē iste religioni amorē exhibeat. Qui vero pa storalem curam habet. ac ideo vitā clau/stralem et solitariam tranquillitatem non omnino sequi valet. hanc tamen suspirās desideret. et eam vtcūque potest imitari stu deat. et in animo suo claustrū sibi ac spūa/lem solitudinem constituat. vbi sese vires que suas recolligat vt sic facilius vel virtu tes acquirat. vel acquisitas custodiat

¶ De tribus virtutibus theologicis Capitulum secundū.

Sed iam de virtutum plantatione loquamur. et earum numerū atque ordinem describamus. Sunt itaque septem virtutes quasi prelate septē principales in orto spirituali. Ex quibus cete rarum virtutum rami nascuntur. Harū tres prime ac precipue sunt fides. spes. caritas. que theologice. id est diuine nomi/nantur. quia principaliter animā ordinent ad finem supremū qui deus est. Virtutes autem alie circa ea que ad finem sunt ver santur. Fide ergo bonitatē finis agnosci mus. caritate desideramus. spe vero fiduciam obtinēdi habemus. Fide agnoscimus quo debemus tēdere. caritate ad illud a/mamus peruenire. spe confidimus pertin/gere. Cumque anime nostre vires imperfecte in suis actibus ac diminute sint. vis rati onalis in cognoscendo. vis concupiscibi lis in volendo. vis irascibilis in exequen do. Fides est directio cognitionis in rō/nali. Caritas est ordinatio volitiōis in cō cupiscibili. Spes est fortificatio executō nis in irascibili. Quia vero ardua est via qua in deum tenditur et anime viribus in/accessibilis nisi diuina virtute iuuetur. Ideo fides diuine veritati. spes diuine potesta ti. caritas diuine bonitati penitus innititur. Per fidem deus sue veritatis lumine ani mam dirigit. Per spem sue potestatis iu/uamen erigit. Per caritatem sue bonita/tis dulcedine trahit. trahēdo suauiter al/licit. alliciendo secū eam spiritualiter vnit. et tanquam virginem castam sibi despōsando coniungit. Virginitas enim mentis in hoc cōsistit vt fides sit integra. spes solida. ca/ritas sincera.

¶ De quatuor virtutibus cardinali/bus. Capitulum tercium.

Sunt autem alie quatuor virtutes Prudentia. temperantia. fortitu do. iusticia. que cardinales cōmu niter nominantur. Vel propter earū premi nentiam. aut principalitatē qua ceteris vir tutibus moralibus preferuntur. vt alie ad eas quodāmodo reducuntur. Vel quia sicut hostium cardini sic moralis conuer satio eis innititur. Vel quia sicut cardo stabilis manet in quo hostium vertitur. sic

he virtutes stabiles sunt. licz ea circa que versant illa videlicet quibus ad vltimuz finem vtendum est continua mutabilitate voluant. Prudētia igitur animā tenet in rationabili veritate. ne ab ea per ignorantiam. errorem aut curiositatē recedat. Temperantia eā tenet in mediocri necessitate. ne p superfluitatem aut diminutionē excedat. Fortitudo tenet in animi equalitate et quadaz equali stabilitate ne aduersitas eum deijciat. Justicia in proximi vtilitate ne ei noceat sed vtiliter pficiat. He itaqz virtutes in homine motus viriū aīe dirigunt. Prudentia actum rationalis q̄ est bonum et malum discernere. Temperantia actū ɔcupiscibilis. qui est velle bonum delectabile Fortitudo actum irascibilis. qui est aggredi arduum et sustinere difficile. Justicia v̄o actus homīs quos alie virtutes dirigunt respectu sui. vires omnes circuiendo dirigit respectu pximi Harū quoqz virtutū numerus et sufficiētia ex eorū officijs ɔ̄claratur. Prudentia quasi lumē preferens intellectum dirigit Triplex aūt alia virtus eam quasi lucernam sequens affectū pficit. videlicz tēperantia respectu eius qd̄ infra nos est. fortitudo respectu eius quod contra nos est Justicia v̄o respectu eius quod iuxta nos est. aut supra nos est id est proximi et dei. Prudentia ergo est in eligēdis. temperantia in vtendis. fortitudo in tolerandis. iusticia in distribuendis. Haꝝ preterea virtutū effectus ɔtra quatuor originales defectus militant. contra ignorantiā prudētie cognitio. contra ɔcupiscētiā tēperātie moderatio. contra infirmitatē fortitudīs roboratio. contra malignitatē iusticie rectitudo. His deniqz quatuor virtutibus velut quatuor p̄ciosis lapidib9 christi spōse corona quasi totidem stellis rutilās decorat. Prudentiā habet a parte anteriori vt caueat a malis futuris. Justiciā a parte posteriori. vt satisfaciat de preteritis. tēperantiam a dextris ne eleuet in prosperis fortitudinē a sinistris ne succumbat in aduersis.

¶ De distinctione virtutum cardinaliuz s̄m quosdam philosophos.

¶ Capitulum quartum.

Quidam autem philosophi predictas v̄tutes varijs gradib9 distinxerunt. dicentes quatuor esse quaternaꝝ genera virtutū. Ex his prime politice nominant. secunde purgatorie. tercie animi iam purgati. quarte exemplares. ¶ Politice sunt hoīs inq̄ntum sociale animal est. His boni viri reipublice consulunt et vrbes tuentur. His parētes venerantur. liberos amant. pximos diligunt Prudētie vero hominis politici officiū est vniuersa que cogitat vel agit ad rōnis normam dirigere ac nihil preter rectum velle vel facere. Temperātie nihil appetere penitendū. in nullo moderatiōis legem excedere sub iugo rōnis cupiditatē domare. Fortitudinis est animū supra periculi metuz agere. nihilqz nisi turpia timere. tolerare fortiter vel aduersa vel prospera. Justicie vero seruare vnicuiqz quod suum est.

¶ Secunde virtutes quas purgatorias vocant. hominis sunt inq̄ntum diuinitatis capax est. soluūqz animū eius expediūt. qui decernit se a corporis cōtagione purgare. et quadaz humanoꝝ fuga. solis se ingerere diuinis. He sunt ociosorū q̄ reruz publicarū actibus se sequestrant. Has q̄dam virtutes philosophantiū nominant apud quos virtutū officia sic dispensant. Prudentie esse dicūt mundū istum et oīa que in mūdo sunt diuinorū ɔtemplatiōe despicere. oēmqz animi cogitationē in sola diuina dirigere. Temperātie omnia relinquere inquātum natura patitur q̄ corporis vsus requirit. Fortitudinis nō terreri animā a corpore quodāmodo ductu philosophie recedentē. nec altitudinez pfecte ad superna ascensionis horrere. Justicie ad vnā propositi huius ɔsentire viam. et in hanc dirigere vniuiusqz virtutis obsequium. ¶ Tercie virtutes sunt purgati defecatiqz animi. et ab omni mūdi huius aspergine detersi. Illic prudentie est diuina non quasi in electionē pferre sed sola nosse. et hec tanq̄ nihil aliud sic intueri. Temperantie terrenas cupiditates non reprimere sed penitus obliuisci. Fortitudinis passiones ignorare nō vincere. vt nesciat irasci. cupiat nihil. Justicie ita cum superna et diuina mente sociari. vt imitādo perpetuum cum ea fedus seruet. ¶ Quare virtutes exemplares dicuntur que in ipsa diuina mente cōsistūt a quarum exemplo ydeali relique omnes

per ordinem defluunt. Illic prudētia est mens ipa diuina. Temperantia quoq̄ q̄ in se perpetua intentione ꝯuersa est. Fortitudo est ꝙ semper eadem manet. nec aliq̄ndo mutat᷑. Justicia ꝙ perenni lege a sempiterna operis sui continuatione non flectitur. ¶ O q̄ felices illos philosophos dixerim qui premissos virtuose sublimitatis gradus non tam verbis eloqui q̄ factis assequi meruerint. ¶ Sȝ non ē hec infidelium sed christianorū philosophorum ꝑfectio. nec humane industrie opus sed diuine gratie. Utinā tamen philosophi christiani. vtinam theologi. vtinā religiosi et prelati hec que a gentilibus philosophis dicta et scripta sunt memorit᷑ teneant. ꝛ ea que illi propria virtute superbe p̄sumere ausi sunt hūiliter ꝑficere deo auxiliante studeant.

¶ De virtutum distinctione ſm philosophos peripathethicos.

¶ Capitulum quintum.

Licet autē peripathethicorū philosophoꝝ ꝑnceps Arestotiles etiā quandam virtutē heroycam somniauerit. quam velut diuinaȝ quasi supra humanitatis vires posuit. hanc tamē parum prosecutus. de virtutibus solū quātum naturalis ratio patitur locutus est. ꝛ eas in ethycis distinguens in intellectuales ꝛ affectionales diuisit. Quarū numerum et officia in tractatu nostro ꝺ anima hoc modo breuiter collegimus. Intellectuales enim virtutes dicuntur que ītellectum ꝑficiunt Et he quinq̄ sunt Ars. prudentia. scientia. intellectus. ꝛ sapiētia. quarum sufficiētia sic accipitur. Quia omnis huiusmodi virtus aut est circa contingens. aut circa necessariū. Si primuȝ aut est circa contingens factibile. et sic est ars. aut circa contingens agibile et sic est prudentia. Est eīm differentia inter factibile et agibile sicut inter factionē ꝛ actionem. Nam actio est operatio manens in operāte. Factio ṽo est operatio extra operantem transiens. Si autē virtus sit circa necessariū. vel est circa necessariū in essendo. sicut sunt deus et intelligentie. ꝛ sic est sapientia. vel circa necessariū in significādo. ꝛ hoc dupliciter. quia vel circa necessariū quod est cōclusio demonstrationis. ꝛ sic est scientia. vel circa necessarium quod est demonstrationis principium. et sic est intellectus. ¶ Uirtutes autem affectionales sunt que affectum seu appetituȝ ꝛ ꝓcipue voluntatem ꝑficiunt. Et he morales vocant᷑. quia ex more. id est ex assuefactione ꝛ boni operis cōsuetudine generantur. ¶ Quaruȝ distinctio et sufficientia sic assignat᷑. quia omnis moralis ṽtus respicit aliquod bonum tanq̄ obiectū ꝓsequendū. vel eius oppositū tanq̄ fugiendum. Omne aūt bonum circa quod versant᷑ mores hominuȝ. aut est vtile aut honorabile. aut delectabile. Si q̄s ergo virtuose se habȝ circa vtile aut circa vtilia cōmunia. ꝛ sic est iusticia et maxime cōmutatiua. quia capiendo large iusticiā ad multa alia se extendit. Ul᷑ circa vtilia propria sicut sunt diuitie proprie. Et hoc contingit dupliciter. quia vel simpliciter ꝛ absolute. ꝛ sic est liberalitas. vel ſm quid ꝛ cuȝ quadam excellentia ꝛ arduitate. scilicȝ circa magnos sumptus. ꝛ sic est magnificentia. Si ṽo quis se habȝ virtuose circa honorabile. Uel circa homines mediocres et hec a q̄busdā vocatur philotomia. Ul᷑ circa homines arduos et magnas dignitates. ꝛ sic est magnanimitas. Si autem circa delectabile. hoc cōtingit dupliciter Uel priuatiue. videlicet opposita delectabiliū. id est tristabilia et terribilia aggrediendo. ꝛ sic est fortitudo. vel positiue scilicet delectabilia prosequēdo. Et hoc dupliciter. vel circa delectabilia ad vitā. aut simpliciter. aut ſm quid necessaria. et sic ē temperātia. Uel circa delectabilia ad cōuersationē humanam decenter ꝑtinētia. Et hoc tripliciter. quia vel ſm actum potentie concupiscibilis. ꝛ sic est amicicia. q̄ alio nomine dicitur sodalitas. vel ſm actum potentie irascibilis. et sic est mansuetudo. vel ſm actum potentie rationalis. Et hoc iterum tripliciter. quia vel hoc cōtingit ex eo ꝙ virtuosus rationabiliter et delectabiliter se habet cum aliꝫs in colloquꝫs. ꝛ sic est affabilitas. Uel ex eo ꝙ se aliꝫs nō exhibet fallaciter. sed qualis est talem se ostendit in factis ꝛ dictis. ꝛ hec virtus vocatur veritas. Uel in hoc ꝙ complacens se habet in ludis ꝛ iocis. et hec dicitur eutropelia ab eu quod est bonum et tropos conuersio. quasi omnia cōuertēs in bonum.

De virtutibus pertinentibus ad prudentiam.

Capitulum sextū.

Dicet autem peripathetici ⁊ alij gentiles philosophi ꝺ virtutibꝫ multa subtiliter disputauerint. Plura tamē et magis salubriter de eis tractauerunt theologi et philosophi christiani earū scrutatores piti ssimi et pfectissimi sectatores. Ad illas tamen cardinales virtutes quas pnominauimꝰ singulas alias quidez reducere satis vtiliter conati sunt. Ad prudentiam illas que sunt circa cōsiliabilia. Ad temperātiā illas que sunt circa delectabilia. Ad fortitudinez illas que sunt circa terribilia. Ad iusticiam illas ꝗ sunt circa cōmunicabilia. Hec autez qualiter efficere curauerint breuiter discurrere tentabimus. Ad prudentiā igitur ptinēt ratio siue discretio. memoria. intelligētia prouidentia. circumspectio. cautio. docilitas. Rationis seu discretiōis est inter bonum ⁊ malū. vel inter duo bona ꝙd melius. aut inter duo mala quid peius sit rationis iudicio discernere. Memorie ē recordari preterita. Intelligentie prospicere presentia. Prouidentie premeditari futura. Nam prudentis animus tribus tēporibꝫ dispēsatur. preterita recordatꝛ. presentia ordinat. futura prouidet. Prouidētia enim dicitur quasi procul videns cuiꝰ officium est ex preteritis ⁊ presentibꝫ futura perpēdere. Circumspectionis est inter cōtraria vicia mediuz tenere. ⁊ inter duo mala minus eligere Unde dicta est circūspectio quasi circūquaqꝫ inspectio. Cautionis est a virtutibus vicia que virtutū speciem preferunt discernere ac discernēdo cauere. Nā illa vicia pniciosius decipiunt que se sub velamīe virtutis tegūt quia tanto nequiora sunt quanto esse vicia minime cognoscunꝛ. Docilitas est quid aut qualiter docendū vel discendū sit erudire. Hac doctor efficit vt docēdo instruat. instruendo placeat. placendo alliciat. ⁊ ad bene agendum pmoueat Hec discipulū cauere facit in inquirendo vanam curiositatē. in studēdo vagam instabilitatem In transcurrēdo nimiam velocitatem. sicqꝫ eum dirigit vt diligenter ꝗrat vtilia: stabiliter studeat salubria. pseuerater teneat ꝗ esse didicerit virtuosa.

De virtutibus pertinentibus ad tēperantiam.

Capitulum septimū.

Ad temperantiā pertinent ꝯtinentia. clementia. modestia. sobrietas seu abstinētia. castitas seu pudicicia. Continētia regit animū ꝗ̄tum ad appetitū boni pprij. Clementia ꝗ̄tum ad appetitum mali alieni. Modestia ꝗ̄tuz ad gestum exterioris modi. Unde modestia dicitur quasi modi temperātia. Modus em̄ ordinatus seruandus est exteriꝰ ſm persone dignitatē vel conditionē ſm temporis oportunitatē. ſm loci congruitatem. seruandus est modus in verbo. in risu. in corporis motu. in mēbrorū situ. in gestu. in habitu. in cultu. in occupatione in ocio. vel in quiete. deniqꝫ in omni virtutis actu. Sobrietas que etiam abstinentia vł quandoqꝫ parcitas dicitur. animam regit circa delectatōes que sunt ſm gustum. Castitas ꝟo que quandoqꝫ pudicicia nominaꝛ circa delectatōes ꝗ sunt ſm tactum ⁊ maxime ꝗ̄tum ad coitum et hec appropriate ꝯtinentia dicitur. licz cōtinentie nomē extendaꝛ. non soluz ad temperantiam inordinati appetitus delectādi. sed etiam inordinati appetitus habendi. nec solum ad voluptatem carnaliū deliciarū sed etiā ad cupiditatem temporaliū diuiciarū moderationis gubernatiōe refrenandā. Magis tamen ꝯmuniter cōtinentia sumiꝛ pro castitate seu abstinētia ab omni coitu illicito. Et hec multipharie diuiditur. Nam inter ꝯtinētes ꝗdam sic ab illicito coitu abstinent ꝙ licito vtūtur. quorū continētia dicitur castitas cōiugalis. Quidā ꝟo abstinent ab vtroqꝫ. ⁊ hoc in duplici statu potest contingere vł in eis ꝗ habent integritatē carnis ⁊ ppositum seruande ppetue incorruptiōis ꝗrū est castitas virginalis. vel in eis ꝗ carnis integritatē non habent quoruz continentia quo ad psonas que in matrimonio fuerūt diciꝛ castitas vidualis. ꝗ ad alias ꝟo nō est ei speciale nomē īpositū. licz aūt cōtinētia pncipalr̄ respiciat delectatōez coitus. qꝛ illa pcipua est inter delectatōes tactꝰ. tñ etiā alias voluptates ꝗ tactū alliciunt moderaꝛ. vt ī suauitate vestiū. lectoꝝ vnguētoꝝ. balneoꝝ. carnaliūqꝫ ꝯtactuuz nō solū genitaliū. sed ⁊ aliorū membroꝝ.

¶ Temperantia insup adhibenda est nõ solum circa delectationes sensuũ gustus ⁊ tactus. sed etiã visus auditus et olfact⁹. sed nõ sunt vsitata nomĩa virtutũ que his tribus appropriantur sensib⁹.

¶ De virtutibus pertinentibus ad fortitudinem.

Capitulum octauum

Ad fortitudinẽ pertinẽt magnanimitas. fiducia. securitas. patiẽtia. constantia. magnificentia. quarũ partium sufficientia sic accipit̃. quia fortitudo ⁊ animi debilitatẽ expellit et ei⁹ magnitudinẽ efficit. ¶ Inq̃ntum ꝟo fortitudo debilitati opponitur. triplex ꝑ eaꝫ animi debilitas expellitur. Prima est nimia passibilitas a malo futuro que timiditas vocatur. ⁊ contra hanc est securitas. Secũda est nimia passibilitas a p̄senti malo: que teneritudo vel animi mollicies dicit̃: et contra hanc est patientia. Tercia est nimia instabilitas in ꝓposito que similis virge debili aut arũdini vento agitate faciliter in omnẽ ꝑtem flectitur. et contra hanc est constantia. Inq̃tum ꝟo fortitudo animi magnitudinẽ efficit tribus partib⁹ distinguitur. habet eñ eius actus ꝑncipiũ. medium ⁊ finem. Quantũ ad principiuꝫ ad eam pertinet magnanimitas. que ẽ rationabilis terribiliuꝫ aggressio. Quantũ ad medium fiducia que est rei inchoate secura ꝓsecutio. et eam ad finem ꝑducendi firma spes ⁊ expectatio. Quantũ ad fineꝫ magnificentia. que est rerum gestarũ felix consummatio.

¶ De virtutibus pertinentibus ad iusticiam.

¶ Capitulum nonum.

Ad iusticiã ꝑtinent multe virtutes quas varij varie assignant. Nam quidam eam diuidũt in seueritatem ⁊ liberalitatẽ. Est autẽ seueritas virtus debito supplicio coercens iniuriã. liberalitas vero virtus beneficiorũ erogatrix. quam ꝑ affectu benignitatem. pro effectu beneficentiã vocant. et hec tota consistit in tribuendo et retribuẽdo. Quaꝫ in septem ꝑtes diuidunt. religionẽ. pietateꝫ. innocentiã. amiciciam. reuerentiam: concordiam. misericordiã. Quidam ꝟo iusticiam in quinq̄ ꝑtes distribuunt. videlicꝫ: obedientiã que est respectu sup̄iorũ. disciplinã que est respectu inferiorũ. equitateꝫ que est respectu paris. veritatẽ et fidelitatẽ que ad omnes ꝑtinent. Quidam auteꝫ duo ad iusticiaꝫ ꝑtinere dicũt. s. velle oib⁹ ꝓdesse ⁊ nulli nocere. que duob⁹ p̄ceptis legis naturalis ↄueniũt. ¶ Sed generalior ac ꝑfectior iusticie diuisio hoc mõ poterit assignari. Nam cũ sit officium iusticie vnicuiq̄ reddere quod suũ est. quedã debemus omnib⁹. vt dilectionẽ caritatẽ ⁊ fidem. Quedã ꝟo nõ oibus generaliter sed specialiter aliquibus debemus. vt quedã sup̄ioribus: q̄dam inferiorib⁹. quedã eq̃libus vt iam p̄tactum est. Sed ⁊ aliq̃d speciale debemus nobis specialiter ↄiunctis vt parentib⁹ ⁊ patrie beniuolis ac consanguineis pietatẽ. ¶ His aũt qui beneficia conferunt gratiã. His qui mala inferunt vĩdicationẽ His q̃ miserabiliter mala ferunt misericordiã. Ampli⁹ inter ea que superiori debent̃. aliquid est qđ soli deo debet̃. vt latria que a q̃busdã vocat̃ religio. Aliud qđ soli đbet̃ creature. vt dulia que grecum nomẽ est: qđ latine seruitus interꝑtat̃. Et licet seruitus cõmunis deo ⁊ cuicunq̄ alteri qñq̄ dulia vocetur. tamen sicut latria dicit̃ cultus soli deo debitus et exhibitus. vnde et ydolatria est qua id qđ soli deo debet̃ ydolis datur. sic dulia appropriate nuncupatur honor seu cult⁹ debitus et exhibitus creature. ¶ Aliud aũt est quod ⁊ creatori ⁊ creature debetur. et vtriq̄ licet ꝟm magis ⁊ minus exhibet̃ vt reuerentia et obediẽtia. ¶ De p̄dictis ꝟo et his que ad ea ꝑtinent multa essent dicẽda que maius opus requirerent. Amplius inter ea que inferiori debent̃ specialit̃ est correctio seu disciplina. Et hec ẽ multiplex: vna est omnib⁹ cõmunis: quã debemus corpori ꝓprio vt ip̄m castigãdo subijciamus spiritui. quod fit abstinentia ieiuniorũ. asperitate vestiũ. duricie lectorũ. labore vigiliarũ. peregrinationũ. verbeꝝ. ⁊ si que sunt similia. ¶ Alia est etiam generalis quam debemus p̄ximo. vicꝫ fraterna correctio. q̄squis eñ peccat in hoc q̄dam mõ proximo subijcit̃. vt ab eo secreta disciplina fraternaliter corrigat̃. ¶ Alia ẽ specialis quam maiores debent populo sibi subdito. et hec duplex. vna sp̄ualis pertinẽs specialiter ad prelatos ecclesiasticos vt est contumacium excommunicatio.

Alia est temporalis magis pertinēs ad pncipes terrenos. vt malefactorū punitō que fit materiali gladio. Amplius iter ea que pari seu equali debemus. specialiter est equitas. que est equalitatꝭ amor in his in quibus debet esse equalitas. et hec valde necessaria est dispensatoribꝫ in rerū administratione. mercatoribꝫ in venaliū cōmutatione. iudicibus in causaꝝ examinatione. De singulis aūt iusticie aliarū ꝙ pmissarum virtutum ptibus prosequi psentis operis breuitas nō patitur. sed solum earū distinctionē hic supficialiter tetigimus vt deuotus quisqꝫ in orto spirituali anime sue ꝯsideret quantū earū plantatio fructificet. et ex earum fructu quātū degustatio mentem eius vel reficiat vl' ad eternorum pmiorū suauitatem pgustandam alliciat.

Tercia pars.

Terciam cousideratione prosequitur tercie partis capitulum primum.

Expeditis itaqꝫ duabus consideratiōibꝫ p̄oribus. iam terciam aggredimur. quam de pgustatiōe p̄miorū intitulauimus. Expurgatis eīm vitijs et plantatis virtutibꝫ. dignuꝫ est vt ex orto spūali fructus bonorū operū et virtuosorū meritorū in hac vita colligamus et in futura eternorū premiorū suauitateꝫ gustemus. Sunt aūt nōnulli qui hāc suauitatem fructuosissimā etiā in vita p̄senti quodāmodo pgustare merenṫ In q̄bus illud ꝓpheticū impletur Gustate qm̄ suauis est dominus. Quod vtiqꝫ hi facilius assequunṫ in ocio religionis ꝙ in plationis officio. facilius in solitudine spirituali ꝙ in temporali sollicitudine. facili᷒ in vacatione ꝯtemplatiue vite ꝙ in occupatione actiue. dicente domino ꝑ ꝓphetaꝫ Uacate et videte quoniā ego sum deus. Per vacationē igitur et spūalem q̄teꝫ ad diuinam visionē et ꝯtēplationē ptingim᷒. ac per hoc ad illam p̄miorū suauē pregustationē quā hic inq̄rimus. et ideo de contemplatione et quomodo ad eam puenimus agendum est.

De actiue et cōtemplatiue vite comparatione.

Capitulum secundū.

Sunt igitur duodecim ꝓgatiue que a sapientibꝫ assignanṫ. in quibus vita ꝯtēplatiua videtur actiue pminere. Prima quia pfectior. eo ꝙ rei pfectiori ac meliori intendit scilicꝫ deo. Actiua ꝓ proximo. Unde inter hāc et illam hec distantia est. quia actiua in opibꝫ iusticie et proximi vtilitate versatur. Contemplatiua aūt vacans ab omni negocio in sola dei dilectione defigiṫ. illa mundanis rebus bene vtitur. ista mundo renunciana soli deo viuere delectaṫ. dicēs cum ꝓpheta. mihi adherere deo bonum est. Secunda. quia est in dei cognitōe clarior. quod figuratū est in Lya que lypis erat oculis. Mens eīm que contēplando ocia appetit sicut Rachel melius et clari᷒ videt sed pauciores filios deo generat. q̄ ꝓ ad laborē actionis et predicationis se dirigit. sicut lya minus videt sꝫ amplius parit. Tercia ꝙ est mundior et pulcrior Hinc de Rachel dicitur ꝙ erat decora facie et venusto aspectu. et de ꝯtemplatiōe sapientie scriptum est. vie eius vie pulcre. Quarta quia est securior. facile eīm laqueos peccatorū euadit in terris qui oculos habet in celis Ideo de tali viro ꝯtemplatiuo scriptum legimus Amantissim᷒ domini habitabit confidenter. Quinta ꝙ est quietior. ideo de Maria diciṫ ꝙ sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Maria ergo sedet. quia contemplatiua pacatis viciorū tumultibus. optata iam in christo mentis quiete fruiṫ Martha stat. quia actiua laborioso desudat certamine. Nam et sollicita est et turbatur erga plurima. Sexta. quia est iocūdior. Martha enim cōuiuium parat domino. Maria vero iam in conuiuio domini iocundaṫ. Contemplatiua ergo vita merito maior est ꝙ actiua. quia hec in vsu presentis opis laborat. illa vero sapore intimo venturam iam requiē degustat Septima. ꝙ est pmanentior. Ideo dictum est Maria optimā partem elegit q̄ non auferetur ab ea. Contemplatiua eīm incipit hic et in celesti patria perficietur. Actiua vero cum corpore deficit. quia in eterna vita panem esurienti non porrigit vbi nullus esurit. Nec cetera opera pietatis agit. quia eis non ibi opus erit.

¶ Octaua est quia deuotior. vnde maria christum vnxisse in euangelijs legit̃. In q̃ vnguento deuotionis dulcedo. et in Maria contẽplatio designatur. ¶ Nona ẽ. q2 deo familiarior. ppterea per Johannẽ euangelistam figurat̃. qui in cena supra pectus domini recubuit. vbi celestia secreta contẽplando didicit. ¶ Decima quia preciosior. eoq3 sit rarior. Actiua em̃ cõmunis multorũ est. Cõtemplatiua vero paucorum3 quod in archa noe figuratu3 est que inferius valde lata et ĩ summitate secreta erat. ¶ Undecima q3 est celesti vite similior q2 similia opera ad ɔtemplatiuã ptinent q̃lia ad vitam beatam. Ibi nanq3 vacabimus et videbimus. videbim9 et amabim9. amabimus et laudabim9 ¶ Duodecima. quia est vltimo fini ppinquior. nam actiua ad cõtemplatiuã Cõtemplatiua vero in deum immediate ordinat̃. Qui ergo prius in actiua vita pficit bene ad ɔtemplatõe3 ascendit. quod in Jacob figurat̃ ad que3 Lya prius q3 Rachel introducta legit̃. In quo etiam designat̃ q3 p̃latus debet se prius in campo actionis exercere. deind' ad montẽ ɔtemplationis ascendere sicut moyses fecisse scribit̃. Sic em̃ vtriq3 vite debet intendere vt qñq3 cũ Martha p actiuam in varietate curarum quasi a se recedẽs circa primũ sollicitus laboret. quandoq3 vero cum Maria p ɔtemplatiuam in vnitate cogitationũ. quasi ad se rediens erga deum solitarius vacet. et in illud vnũ omnes anime vires recolligat. de quo dicit̃. porro vnũ est necessariũ.

¶ De his que ad contemplationẽ dispo/nendo preueniunt.

Capitulum terciũ.

Ad hanc autẽ ɔtẽplationẽ queda3 disponendo pueniunt. quedã ad iuuando pficiunt. quedam ɔsummãdo pficiunt. de quibus hic breuiter prosequmur. ¶ In pmis g° dicimus q3 sex sunt que inter alia specialiter ad ɔtẽplatõe3 disponẽdo pueniũt et pueniendo disponũt. videlic3. quies. solitudo. silentiũ. lectio. oratio. et meditatio. In trib9 pmis hoc diligenter obseruandũ est. vt nõ sint implicata terrenis affectionib9. nõ ociosa a meditationib9 spũalib9. nõ infructuosa in virtuosis opib9. Et tunc implebit̃ qđ de his trib9 breui verbo Hieremias ait. Sedebit solitarius et tacebit. q2 leuabit se supra se. Quid est leuare se supra se nisi per ɔtẽplationẽ supna ascẽdere. Ad hoc aũt etiã alijs trib9 adiuuamur. Nam lectiõe ĩstruimur. oratione erigimur. meditatione dirigimur. His nanq3 quasi trib9 scale gradibus ad celestia subleuamur. Nec ad hoc pmus gradus sine aliorũ connexione sufficit. q2 ad sapientie ɔtemplationẽ non attingit lectionis instructio. nisi assit ad erectione3 mentis orationis deuotio. Quippe cum em̃ illa donũ dei sit. fatu9 esse pbatur quia sine diuino auxilio sua industria ad eam puenire presumit. dicente scriptura. qui indiget sapientia postulet eã a deo. licet tamẽ contẽplatio sapientie principaliter procedit a diuina gratia. iuuari nihilominus potest humana industria et ad h̃ p meditationẽ id est intentam mentis cõsiderationẽ dirigimur. Solet autem int' meditationẽ seu ɔsiderationẽ et ɔtemplationẽ assignari distinctio. licet sepe pro inuicem indifferenter vtamur. Meditatio em̃ seu consideratio pprie ad rerum inquisitionẽ. contemplatio vero ad earum certitudinẽ ptinet vt consideratio sit intẽta ad inuestigandũ cogitatio. contemplatio autẽ indubia rei seu veri apprehensio seu intuitio.

¶ De his que ad contemplationem adiuuando proficiunt

Capitulum quartum.

Licet autem virtutes omnes generaliter. tamẽ specialiter dona spiritussancti ad contemplationẽ adiuuando proficiunt hac videlicet ratione quia animã iuuant ad operandũ faciliter et expedite. Cuius rei gratia sciendu3 est q3 cũ septe3 principales virtutes sint de q̃bus superius diximus. sunt tamen septe3 spũssancti dona que ysa. loquens enumerat. Requiescet inquit super eũ spũs dñi spiritus sapientie et intellectus. spũs ɔsilij et fortitudinis. spũs sciẽ et pietatis et spũs timoris domini. Sunt etiam octo beatitudines quas xps in monte discipulis pdicauit. Sũt preterea duodecim fruct9 spũssancti q̃s apl's noiat. caritas. gaudiũ. pax patiẽtia. lõganimitas. bonitas benignitas mãsuetudo. fides modestia. ɔtinẽtia. castitas. Et licet hec oĩa tã dona q3 beatitudines et fructus sint v'tutes aut v'tutũ effect9

tamē inter hec quidam ita distinguūt vt virtutes dicant inquantum aīam inclinant ad operandum recte Dona inquantum eam adiuuant ad opandum faciliter et expedite. Beatitudines inquantum eleuāt ad operandū pfecte. Fructus vero inquantum alliciunt et reficiūt ad opandum delectabiliter et iocunde. Sed quia predicti fructus cū virtutibus donis ac beatitudinibus manifeste cōueniunt. de eis nihil. de alijs vero pauca dicemus. ¶ Et primo septem dona hoc modo distinguimus. Nā p ea spiritussanctus contra septē tentamēta nos muniendo instruit. contra stulticiam sapientia. contra hebetudinē intellectu. cōtra pcipitationē consilio. contra malū timorē fortitudine. contra ignorantiā scientia. cōtra duriciā pietate. contra supbiam diuino timore. Quatuor aūt predictorū malorū ad intellectū. alia tria ad affectū videnť ptinere. Nam stulticia siue insipientia est quando intellectus sapore terrenorū impeditur a gustatione celestiū et supnorum. Hebetudo est grossicies intellectus qua impeditur ne in creaturis creatorem agnoscens penetret interna misteriorū. ¶ Precipitatio est defectus deliberationis in his que sunt ardua et ad pfectionem salutis ptinent. ¶ Ignorantia est defectus discretionis in his que cōmuniter agenda sunt. Contra primū est donū sapientie quo agnoscunť supiora. Cōtra secundū est donū intellectus quo agnoscūtur interiora. Unde ab intus legendo dicit intellectus. et intellectio quasi intus lectio. Contra terciū est donū consilij quo agnoscunť piculosiora. Contra quartū est donū scientie quo agnoscunť inferiora et agibilia minora. ¶ Triū aūt malorū que ad affectū ptinent. vnum est respectu dei. scilicet supbia que est inordiata excellentia animi. contra quā est donum timoris. Aliud respectu pximi. scilicet duricies cōtra quam est pietas. Tercium respectu inimici seu mali aduersi videlicet timoris pusillanimitas. contra quā est fortitudo. ¶ Donorū quoque donorū tria ptinēt ad diuina. Nā dono intellectus cognoscitur dei veritas Dono sapiētie gustatur eius suauitas. Dono timoris honoratur eius sublimitas. ¶ Alia aūt ptinēt ad humana. que diuidunť in ea que agenda sunt cōmuniter ab omnibus et sic sunt sub precepto quod ptinet ad salutis necessitatem. et sic circa hec est donum pietatis. cui in his lumē pstat donū sciētie. Uel in ea que specialia et ardua sunt et cadunt sub consilio tanquam ptinentia ad salutis pfectionē. et circa hec est donum fortitudinis. cui in his lumē prestat donum cōsilij. ¶ Donorū preterea donorū tria ptinent ad intellectum. scilicet dona scietie. cōsilij. et intellectus. Tria ad affectū. videlicet dona pietatis. fortitudinis et timoris. Donum vero sapientie quodam modo ad vtrūque videtur ptinere. quia est eius pprium nō solum videre sed gustare. Unde et sapiētia dicit quasi sapida seu saporosa scientia. ¶ Donorū denique donorū duo ptinent ad contēplatiuā. videlicet sapientia et intellectus. quia dono sapientie deum contēplamur in se. dono aūt intellectus in creaturis. Alia quinque ptinent ad actiuam. quia timore declinamus mala. pietate aūt et fortitudine adiuuāte lumine scientie et consilij bona prosequimur. ¶ Licet tamen inter dona sapientia primo loco et timor vltimo nōmineť. nihilominus a dono timoris sapientie cōtēplatio inchoatur sicut scriptū est Initiū sapiētie timor dñi. donis vero medijs proficiendo ad perfectionem appropinquatur. sed dono sapientie contemplationis perfectio consummatur.

¶ De his que ad contemplationē cōsummando perficiunt.

Capitulum quintum.

Inter illa vero que contemplatiōis cōsummationem pficiunt seu eius pfectionē efficiunt. specialiter ponēde sunt octo beatitudines euāgelice. ex eo videlicet quia mentē eleuant ad opandum pfecte vt supra tetigimus. In illis enim octo doctrine sue regulis expressit xps cōpendium totius euāgelice legis et xpiane pfectionis. ex quibus alia dependent oīa. Unde vt illius doctrine pfectionē et sublimitatem ostēderet. eam daturus ascendit in montē. ¶ Ideo aūt beatitudies noiant. quia in eis consistit btitudo vie quodāmō ppinqua beatitudini patrie. et ei in aliquibus pfectiōibus consimilis Nam hmōi beatitudo nobis in via presentis vite possibilis. in tribus consistere dicit. In altitudine sapientie suauitate cōscientie. virtutis sublimitate.

¶ Has igitur beatitudies ita possumus distinguere. In illis eñ anima ad bonū et contra malum pfecte ordinat. Ad bonū quippe ordinate se habet si modica bona modicū diligat. si vo bona esuriat et sitiat et si eis ita adhereat vt nulla pena ab eis se pari valeat. Ad pmū pertinet Bti paupe res spiritu. Ad secūdū Beati qui esuriūt et sitiunt iusticiā. Ad tertiū Beati qui pse cutionē patiunt propter iusticiā. Ad ma lum vo quis ordinate se habet si nulli ma lum inferat. sed sibi illatum vel gratis as/ sumptū equanimiter ferat. si alteri illatū p posse auferat. si studiose cauet vt nec in qnet a malo culpe nec pturbet a malo pe ne. Ad primū ptinet. beati mites. Ad secū dum. beati qui lugent. Ad tercium. beati misericordes Ad qrtū. beati mūdo cord. Ad quintum. beati pacifici. ¶ In prima aūt beatitudine est pfectionis inchoatio. scilicet in paupertate spūs seu humilitate. qz prima virtus christianorū est humilitas. in beatitudinibus mediis est pfectionis cō summatio. In vltima vo pfectionis ostē/ sio. Ad pfectionē itaqz duo ptinent scilicet purgari a noxiis. et repleri bonis Primū ad paupertatem spūs et ad mãsuetudinē pti net. quia paupertas spūs fugat mala q no/ bis pueniunt a bonis que in nobis vl circa nos sunt. sicut amorem et sollicitudinē seculi. Mansuetudo vo fugat mala q ve niūt nobis ab aduersis que ptra nos sūt. videlicet pturbatiões animi. ¶ Secun/ dum aūt. id est repletio boni ad alias qn/ qz beatitudines ptinet Est eñ duplex bo num. videlicet bonū expediēs sm quid vt est medicina vl incisio mēbri p salute cor poris Et est bonū simplr et absolute expe diens. Ad primū ptinent luctus. peniten tia et psecutionis patientia. quibus salubri/ ter quis hic eligit cruciari vt possit in fu/ turo cōsolari. ¶ Ad bonum aūt simplicit ptinent quatuor sequentes beatitudines Due pme ad actiuā. Alie ad ptemplatiuā Beati q esuriūt iusticiā respicit bonū qd debemus de necessitate. Beati misericor des bonū quod facimus ex supererogatō ne. Aliarū duarū que ptinent ad contem platiuā prior ptinet ad intellectū. videlz cordis mundicia. cuius est videre deum. Posterior ad affectū. scz pacis tranquilli tas. cuius est pparare deo mētē habitacu lum. dicente ppheta. In pace factus est lo cus eius. His itaqz octo gradibus mira/ bilem pfectionis scalā xpus nobis erexit cuius vtraqz extremitas celū tangit. Ido in pmendatione prime beatitudinis et vl/ time dicitur. qm ipsorū est regnū celorū. hic videlicet in spe et finaliter in re. quam iam quodāmō possident in celestis suaui tatis pregustatione.

¶ De consideratiōe eorum que nos su/ mus vel que in nobis sunt.

¶ Capitulū sextum.

Distinximus plura q aliqualiter ad ptemplationē pertinere videntur Nunc aūt ea distinguamus circa que contemplationis cōsideratio versat. Licet eñ proprie et pncipaliter contēpla tio solum respectu dei sit. tamen etiā eius psideratio quodāmodo se extendit ad res alias put in deum et in eius cognitionem ad dilectionē referunt. Tria sunt igit ad que huiusmodi cōsideratio extendit. vide licet ea que nos sumus vel que in nobis sunt. ea que circa nos sunt. et ea que supra nos sunt. de quibus breuiter est dicendū Igitur qtum ad ea que nos sumus vl q in nobis sunt tria considerare debemus. scilicet mirabilem humani corporis cō/ positionē. mirabiliorē corporis et spirit⁹ connexionē. et mirabilissimā anime ratio nalis conditionē. ¶ Circa primū cōside/ randū et admirandū est dei artificiū in de bita vniuersorū membrorū pportiōe. in or/ dinata tam exteriorū q interiorum sensu uum distinctione. In pulcra deniqz hu/ mani vultus decoratione. quem propte/ rea sursum erectū formare voluit vt ho/ minem ad celestium diuinorumqz contē/ plationem factum esse ostenderet. Ideo vt poeta inquit. Pronaqz cum spectēt a/ nimalia cetera terram Os homini subli/ me dedit celumqz videre Iussit et erectos ad sydera tollere vultus.

¶ Circa secundū vero in ipsa cōnexione anime ad corpus illud singulariter admi ratione dignum est quod nō solū ipm ad vitam et ad sensum animare potest. sed in hoc etiam quodāmodo similē deo habi tudinē tenet. Nam quemadmodū deus in omni creatura sua inuenitur vbiqz to/ tus. sic anima licet simplex sit et indiuisibi lis per omnia corporis mēbra diffusa est.

Et sicut deus in mundo omnia solo voluntatis nutu creauit. omnia mouet. omnia regit atq3 disponit. sic aīa in toto corpore vbiq3 tota quasi in suo quodam mūdo omnia mēbra mouens eis vires influit. actiuitatē prestat z sepe sola voluntatis libertate agere imperat vt ideo merito sapientes quidam hominē microcosmū id est minorē mundū nominare voluerint. ¶ Circa tertiū aūt ipsam conditionē rationalis anime dilig̃eter meditari z vehementer mirari debemus. Nam anima nihil recte existimat que seipsa3 ignorat. Nescit ꝙ sub pedibus suis omnis mundana gloria iacet. que ꝯditionis sue dignitate3 non pensat. Nescit omnino quid de spiritu angelico. quid de diuino sentire debeat. que seipsam prius nō cogitat. Cogita igitꝰ o anima nature tue excellentiam quō te fecerit deus ad ymaginē z similitudinē suam. quomō in triplici aīe potentia. memoratiua sc3 intellectiua et volitiua in te sancte trinitatis ymaginem impresserit. q̄ modo in virtutibus varijs in te suā similitudinem expresserit. quō te sup omnē corpoream creatura3 sublimauerit. quō in te omniū creaturaꝝ ꝑfectionē quodāmodo in vnum collegerit. et tibi cū insensibilibꝫ esse. cū plantis viuere. cum brutis sentire cum angelis intellectualiter ꝯgnoscere et libere velle ꝯtulerit. quomodo cum eis te indiuisibilem ac ꝑpetuam z dei capacē atq3 in eo solo quietabilē de nihilo creauerit. ¶ Cogita etiam circa opatōes anime volubilitatē cogitationis. agilitate3 ymaginationis. ingenij acumē. discretōis examen. capacitatē memorie. viuacitate3 intelligentie. z circa hec alia plura stupēda. de quibus in tractatu nostro de aīa cōpendiose multa collegimꝰ ¶ Sed ne tue naturalis dignitatis cōsideratio te extollat. tue etiam impꝑfectionis defectum considerare necesse est vt vnum ꝑ aliud tēperetur. Agnosce itaq3 quid fueris. quid sis quid esse debueris. quid esse poteris. quid fueris per naturā. quid sis per culpa3. q̄d esse debueris per tuam industriam. q̄d ad huc esse possis per diuinam gratia3. Nūc malorum tuorū reminiscens. ꝯsidera vbi fueris. nunc diuinoꝝ iudicioꝝ sententiā metuens. cogita vbi eris. nunc mala p̄sentis vite attendens. solerter merens. agnosce vbi sis. nunc bona sup̄ne patrie contēplans. salubriter lugens. conspice vbi nō sis. Considera deniq3 o homo diffinitōe3 tuam. qꝛ animal es rōnale mortale. vnde quia rationalis es. cum deo et angelis ꝑticipans mentem in celum erigere. z quia mortalis es cum terrenis animalibus viuens mortem meditari z metuere finē debes. Hinc a poeta dictu3 est. O felix mortale genus si semper haberet Eternū pre mente bonū. finemq3 timeret.

¶ De cōsideratione eorum que iuxta seu prope nos sunt.

Capitulum septimū.

His consideratis que nos sumus. haut que in nobis sunt. ad ea consideranda transeamꝰ que circa nos sunt. Et hec triparie distinguunꝰ Nam quedam iuxta vel prope nos. quedam cōtra nos. quedam pro nobis seu ꝓpter nos sunt. ¶ Primo ergo q̄tum ad ea que iuxta vel prope nos sunt. id est ꝓximos nr̄os ꝯsiderāda sunt eoꝝ oīa. hoc est tā ꝑfectoꝝ q̄ ꝑuersoꝝ bona z mala. vt inde elucescat q̄d imitari z quid vitari expediat. vt ex bonis discas vnde deo gratias agere. ex malis vero quid corrigere debeas. Ad hanc ꝯsiderationē ꝑtinet bona ꝓximoꝝ meditari ad imitationis emulationem z ad dei laudem z graꝝ actionē. mala ṽo ad nr̄am eruditionē z eoꝝ emēdationē ac cōpassionē. Nam cum ex caritate proximos nr̄os etiā inimicos sicut nosipsos diligere. id ē eoꝝ ꝑfectionē z salutē z eis grām z gl'iam optare debeamꝰ. ꝯñs est vt eoꝝ bonis cōgaudere z eoꝝ malis cōdolere. sicut ꝓprijs teneamur. Ideo dicit apl'us Caritas nō querit q̄ sua sunt. quia sua reputat aliena z q̄ alioꝝ sunt q̄rit tanq̄ ꝓpria Igitur qui hanc habet oīes ꝓpter deū amat. Sic tñ in homine amat naturā vt culpam odiat. nullū tñ ꝓpter culpā sp̄nit. nullū ꝯtemnit. nullū iudicat. nullū se indigniorē q̄tū ad gratuitā dei electionē aut finalē dilectionē reputat. ¶ Sed qꝛ nemo scit an amore vl' odio dignus sit. ipse sua vl' alioꝝ peccata tanq̄ ꝓpria deflēs. sibi z oībꝫ ꝯgruentia bona desiderat. In h̄ aūt desiderio ita debitū sapiētie ordinē seruat vt bona maiora minoribꝫ p̄ferat. sicut corpa rebꝫ. animas corpibꝫ. sp̄ūalia tp̄alibꝫ. et̃na caduc3

¶ De ꝯsideratiōe eoꝝ q̄ ꝯtra nos sunt.

Capitulum Octauum.

Deinde circa ea que contra nos sunt. id est nobis aduersa considerandum est ea in triplici differentia consistere. Nam quedam sunt patienter toleranda. quedam potenter impugnanda. quedam prudenter formidanda. Ad primam differentiam ptinent aduersa tribulationis que iterum triplex est. scz. diuine correctionis. humane psecutionis. et diabolice impugnationis. Et pro his non solum patienter sed etiam gaudenter tolerandis nos consolatur scriptura dicens. Per multas tribulationes oportet intrare in regnum celorum. O magna tribulationis vtilitas. Cumque eius alias multiplex vtilitas assignetur. hec vna sufficit quod per eam celestis regni introitus aperitur. et nobis adhuc in terris iacentibus nostra mens diuine visionis celestiumque contemplatione sublevatur. Hinc Jacob ab Esau persecutus vidit dominum facie ad faciem. Hinc Stephanus in tribulatione positus vidit gloriam dei. Hinc Johannes in exilium relegatus reuelationes diuinas habuit de quibus Apocalipsim scripsit. Ad secundam differentiam ptinent triplicis hostis. mundi. carnis. et demonis prelia. quibus contra nos indesinenter insultantibus potenter repugnare debemus. vt nec mundi turbatio. nec carnis inquinatio. nec demonis tentatio in nos preualeant. nec eorum vicijs succumbamus. Alioquin ad contemplationis scalam non resurgimus erecti. sed eiecti ab ea cadimus. Ad terciam differentiam ptinent precipue tria. que prudenter formidare ac formidando cauere tenemur. videlicet peccati deformitas. inferni penalitas. purgatorij acerbitas. In deformitate peccati consideremus dei offensam inestimabilem propter infinitatem sue excellentie. In penalitate inferni dei feruorem seu vindictam implacabilem propter rigorem sue iusticie. In acerbitate purgatorij dei iram mitigabilem propter dulcorem sue clementie. Hec considerans propheta orabat dicens. Domine ne in furore tuo etc. Et ad hoc non suorum meritorum iusticiam sed sue infirmitatis miseriam et diuine bonitatis misericordiam allegauit. Miserere mei domine quoniam infirmus sum. Et iterum Miserere mei deus secundum mag. mi. tu. Ubi sane magnam deplorat miseriam qui magnam implorat misericordiam. Heu quam formidandi. heu quam cauendi sunt furor iste et hec ira dei. Igitur ne in furore arguamur. et ne in ira corripiamur. implorata magna dei misericordia nosipsos arguamus et corripiamus. Arguamus nos de multiplici negligentia. de multiplici concupiscentia. de multiplici nequicia. De negligentia in penitentia peccatorum. in resistentia tentationum in profectu ac perseuerantia bonorum operum Arguamus nos de multiplici concupiscentia voluptatis. vanitatis et curiositatis. De concupiscentia voluptatis in vestimentis deliciosis. in cibarijs saporosis. in oblectamentis luxuriosis. De concupiscentia vanitatis. fauoris. laudis et honoris. De concupiscentia curiositatis. ad sciendum occulta vel minus vtilia. ad videndum pulchra et nimis allectiua. ad habendum cara et valde sumptuosa. Arguamus nos de multiplici nequicia iracundie. inuidie et accidie. De his ergo alijsque peccatis arguamus nos et corripiamus per cordis contritionem oris confessionem. et operis satisfactionem quia sine his tribus gradibus scalam contemplationis ascendere non valemus.

De consideratione eorum que pro nobis seu propter nos sunt.

Capitulum nonum

Postquam diximus de his que contra nos etiam de his que pro nobis seu propter nos sunt dicendum est Nam sapientia considerat pro et contra. hoc est prospera et aduersa. bona et mala. Ipsa a fine vsque ad finem attingens omnium habet nociciam. celestium. terrestrium et infernorum. Celestium vt appetantur. terrestrium vt contemnantur. infernorum vt timeantur. Omnium quoque tam bonorum quam malorum saporem habet. Unde sapientia quasi sapida scientia dicta est. quia sibi omnia sapiunt vt debent. scz mala culpe vt amara. mala pene vt insipida. bona temporalia vt vilia. bona spiritualia vt cara bona gratie vt saporosa. bona glorie vt fructuosa. Ideo bene dictum est Inuenisti sapientiam si tibi singula sapiunt prout sunt. Per hanc igitur sapere debemus ea que pro nobis seu propter nos sunt. hoc est dei auxilia et beneficia. Et horum quedam sunt generalia. quedam specialia. quedam singularia. Et iterum generalia diuiduntur in beneficia creationis.

reparationis et glorificationis. Primo namque humana natura creatur ut sit. Secundo reparatur seu iustificatur ut bona sit. Tertio glorificatur ut beata sit. Per creationem ad bonum inicia͞t. per iustificationem in bono dilatatur. per glorificationem in bono consumma͞t. In nullis autem aliis dei operibus apparet vel eius potentia sublimior. vel sapientia mirabilior. vel misericordia iocundior. Insuper beneficia dei specialia tria sunt. Primum est expectationis. quo deus peccatores patienter expectat ad penitentiam. Secundum conversionis. quo diu expectatos convertens iustificat per gratiam. Tercium conservationis. quo conversos a casu preservat et in bono statu conservat per perseverantiam. Amplius quedam sunt dei beneficia singularia que unicuique singulariter exhibentur. vel in bonis corporalibus. temporalibus. aut spiritualibus vel in bonis nature. fortune. aut gratie. que quisque diligenter considerans non dicam renumerare sed vix enumerare sufficiet. Hinc ait propheta Quid retribuam domino pro omnibus que retribuit mihi. Itaque in his omnibus dei beneficiis benefactorem nostrum meditari atque mirari ipsumque pro qualicumque eorum retributione benedicere ac laudare tenemur. Et non minus pro generalibus quam pro singularibus beneficiis quas possumus gratiarum actiones referre. Quia non minus pro me fecit quam mihi cum aliis benefecit. imo eo magis. quo bonum quanto communius tanto divinius ut ait philosophus

¶ De contemplatione eorum que supra nos sunt. Capitulum decimum.

Post hec ad ea tandem contemplanda que supra nos sunt corda levemus. Ut enim ad eorum contemplationem sapientia conscendere possit. alia omnia undique circumspicit. intus scilicet et extra. ante et retro. a dextris et a sinistris. sursum et deorsum. Intus considerat cogitationes et affectiones. extra locutiones et operationes. retro peccata preterita. ante presentia et futura. A dextris prospera. a sinistris adversa. vel a dextris exempla bonorum. a sinistris exempla malorum. vel merita et demerita. Sursum bonorum premia. deorsum malorum supplicia. vel superius celeste regnum. inferius terrenum exilium. Sed quorsum hec omnia? Sane ut per eorum considerationem finaliter sapientie contemplatio ad ea que supra nos sunt perveniat. Supra nos autem dico non celum. non solem vel lunam. aut stellas. quia et si supra nos sint loci positione. sunt tamen infra nos pretio seu nature dignitate ac perfectione. cum et ea et omnia corporalia que sub eis sunt. propter nos facta nobis subsint. Sed supra nos sunt deus angelus. et spiritus beatus. deus per naturam angelus per naturam et gratiam. spiritus beatus per gratiam et gloriam. Ideo de his triptita nobis erit contemplationis consideratio. Prima de beatis animabus. Secunda de angelicis spiritibus. Tercia de divinis perfectionibus. ut sic de minoribus ad maiora et altiora procedamus. et mirabilem dei potentiam sapientiam et clementiam in sanctis suis contemplemur psallentes cum propheta. Mirabilis deus in sanctis suis. ¶ Licet autem statum beatitudinis et modum glorificationis hominum vel angelorum sanctorum propter mirabilem eius altitudinem. nec hominis sensus capere. nec ratio possit comprehendere. propter quod humana aviditas quod per experimentum vel rationem non probat quandoque pro modico vel pene pro nihilo reputat. mens tamen christiana de future beatitudinis certitudine fidei attestatione stabilita. illius magnitudinem per contemplationem meditando atque mirando tandem post plenam mundationem conscientie. post multa exercitia iusticie. sepe incipit sperare et quodammodo sperando et amando pregustare. quod prius vix poterat credere. et hoc est ad quod debemus indesinenter tendere donec future illius plenitudinis. plene felicitatis et felicis suavitatis quantulascumque primitias accipere valeamus

¶ De contemplatione in sanctis animabus. Capitulum undecimum.

Consideremus ergo in beatis animabus mirabilem earum gloriam. et inde in angelicis spiritibus mirabiliorem excellentiam. et ex his denique in divinis perfectionibus mirabilissimam supereminentiam contemplemur. Igitur illa animarum beatifica gloria principaliter consistit in sancte et individue trinitatis comprehensione que tria complectitur. videlicet clarissimam visionem. suavissimam fruitionem. et sacratissimam delectationem. ex visione fruitio sive dilectio. et ex his delectatio inseparabiliter consequitur. Ideoque in his tribus beatitudo essentialiter consistere dicitur. licet eam plura alia

accidentaliter comitentur. Unde Johānes in Apocalipsi ipsaȝ beatitudinis gloriā vidisse intelligit sub figura corone duodecim stellarū In quibꝰ duodecim conditiones corone beatifice designant videlicet tres supradicte dotes anie. visio. fruitio ꝛ delectatio. et quatuor dotes corporꝫ glorificandi. que sunt pulcritudinis claritas. subtilitas. agilitas. ꝛ impassibilitas ac quinqꝫ sensuum pfecta satietas. ¶ Insup etiam p duodecim fructus ligni vite quos ibidē Johānes cōmemorasse legit. duodecim puilegia beatorū post generalem resurrectionē corporū figurant. videlicet sanitas sine infirmitate. iuuentꝰ sine senectute. impassibilitas sine morte. pulcritudo sine deformitate. libertas sine seruitute vel coactione. pax sine turbatione. securitas sine timore. satietas sine fastidio vel esurie. abūdātia sine indigētia vl' paupertate. cognitio sine ignorantia vel errore. gloria sine ignominia vel d decore. gaudium sine tristicia vel dolore. ¶ Licȝ autem verū et essentiale beatorū gaudiū pncipaliter sit de creatore et in ipsa beatissima trinitate. tamē erit accidētaliter d creatura. ꝛ in eius multiplici cōsideratione. Gaudebunt quippe de christi humanitate quā cum deitate vnitā videbunt. Gaudebunt de celesti habitatione et loci amenitate. pulcritudine ꝛ magnitudīe quam possidebunt. Gaudebūt de iocunda sanctorū tam hominū qꝫ angelorū societate. societatis multitudine. multitudinis vnitate ꝛ caritate cū qua regnabunt. Gaudebunt de corporū glorificatione quaȝ post resurrectionē habebūt. Gaudebūt d mūdi periculis que supauerunt. Gaudebūt deniqꝫ de inferni supplicijs ꝛ penis a quibus euaserunt. ꝛ in qbus dei offensam iusta vltione puniri letabūtur. quia sicut p pphetam dicitur. letabit iustus cum viderit vindictā. Est pterea aliđ speciale gaudium seu pmium accidentale quod respectu essentialis pmij dicit aureola id ē parua corona que dat aliquibꝰ sanctis ratōe alicuius meriti excellētis Et hec tribꝰ statibꝰ hominū assignat. doctoribus scȝ virginibꝰ ꝛ martiribus. Hec itaqꝫ pauca de pmijs glorie diximus. que omino maiora sunt qꝫ cogitare aut dicere valeamus. quia vt apostolꝰ ait. nec oculus vidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascēdit que ppárauit deus diligentibus se.

¶ De contēplatione in angelicꝫ spiritibꝰ. Caplm duodecimū.

Sed iam ad angelicos spiritus nostra consideratio dirigat. Et vt d malis angelis taceamus quos superbia a celestibus sedibus eiecit. de illis loquamur quos fide tenemꝰ in celis gloriosos esse atqꝫ beatos. imortalitate ppetuos. intellectu pspicuos. affectu beniuolos. mūdicia puros. sanctimonia ītegros religione pios. pietate serenos. serenitate ac pace securos. Et sicut a deo cditos sic diuinis laudibꝰ ꝛ obsequijs deditos. Sicut ab initio stabiles. sic in pfectionis stabilitate pseuerantes. Sicut in psonis distinctos. sic in distinctis ordinibus gradibus ꝛ officijs dispositos. Sunt enim angeli qui in ministeriū missi. singuli singulis hominibꝰ dati credunt. Sunt archāgeli qui minoribꝰ angelis presunt. ꝛ diuinorū misteriorū conscij. non nisi ob precipuas ꝛ maximas causas mittunt. Sunt virtutes quoꝝ nutu vel opere signa ꝛ pdigia fiunt. Sunt potestates supiores istis quarū virtute potestas tenebrarum cprimitur ne quantū vult noceat. Sunt pncipatus. quorū moderamīe omnis in terris principatus cstituit. regitur. limitat. transfertur atqꝫ mutat. Sūt dominationes sic pfatis supeminētes ordinibus vt horum respectu ceteri videant omes ad ministratorij spiritus. ꝛ ad istos tanqꝫ dominos referri regimina pncipatuū. tutamina potestatū. operatiōes virtutū. reuelationes archāgelorū. curam ꝛ prouidentiam angelorū. Sunt throni. qui ex eo qꝫ alte sedent throni dicunt. Et ideo sedent. quia in eis sedet deus altissimus. quā sessionem summā tranqllitateȝ et tranquillam serenitatē ac pacē intelligimꝰ. Sunt cherubin qui ex ore altissimi sapientiam haurientes in vniuersis ciuibꝰ celestibus fontalis sapientie fluenta refundūt. Sūt deniqꝫ seraphin. qui diuini amoris igne succensi. singulos illos ciues lucernas ardentes caritate ꝛ claritate lucentes efficiunt In his autē contēplari deum possumus. Nam cum pmissa omnia operētur angelici spiritus. ea tamen in eis et p eos operatur perfectius ille vnus atqȝ idem

spũs qui singulis diuidit put vult. Nam illam faciunt angeli non bono quod sunt sed bono quo dei participes fiũt. de⁹ aũt bono quod ipse est essentialiter illa efficit supeminenter. Nã sup angelos assistit et custodit vt supma pietas super archangelos reuelat ꝛ erudit vt intima claritas super ꝟtutes opatur vt summa virtus. sup potestates tuetur vt vera salus. sup pncipatus regit vt principiũ efficiens. sup dominationes pest vt maiestas oĩpotẽs. super thronos sedet vt serenissima equitas. sup cherubin nouit vt sapientissima veritas. sup seraphin amat ꝛ ardet vt suauissima caritas. O ꝙ bonũ est iocundũ ibi cũ celi ciuibus habitare ꝛ p mentis ꝯtemplationẽ vtcũqꝫ hic possumus illas circuire lucidissimas mansiones. ꝛ cum ꝓpheta exclamare. domine dilexi decorẽ dom⁹ tue ꝛ locum habitationis glorie tue.

¶ De contemplatione in diuinis pfectionibus. Capitulũ tredecimũ

VErũ multo melius atqꝫ iocundius est hos angelicos aliosqꝫ beatos spũs ptransire. ꝛ ad dei diuinarũqꝫ pfectionũ cõtemplationẽ puenire. et dicere cum sponsa in canticis. Paululũ cum ptransissem eos inueni quem diligit anima mea. In hac itaqꝫ ꝯsideratione illud sciendũ est. ꝙ diuinarũ pfectionũ quedam sunt non contra sed supra rõnẽ Quedam ꝟo nõ preter sed ꝑm rõnem. Supra ratiõnẽ sunt que ad diuinã trinitatẽ pertinent vt triũ ypostasum id est triũ suppositorũ vel psonarũ in vna deitate realis distinctio. illarũ triũ rerum essentialis circũincessio. earundẽ suppositalis emanatio. patris pncipians productio. filij eterna generatio. spũssancti ab vtroqꝫ spiratõ ꝛ alia hmõi. quoꝝ ꝯprehensio magis haberi sperãda est p beatitudinẽ patrie ꝙ p ꝯtemplationẽ vie. Sed alia sunt ꝑm ratõnem que ad diuinaꝫ ptinent vnitatẽ. vt ꝙ vna sit dĩ essentia simplicissima immensa infinita immobilis omnipotẽs liberrima ꝛ generaliter pfectissima. que licet humane modũ intelligẽtie excedant. tamẽ ratõi consonant. In his ꝟo fides rationẽ ꝯfortat ꝛ ad eorum ꝯtẽplationẽ adiuuat Quidam aũt oẽm hmõi pfectionũ ꝯsideratio nem in quadruplicẽ speciẽ colligũt. Prima est admiratio maiestatis ꝛ hec maxia ꝛ que requirit cor purgatũ vt a vicijs liberꝝ. facile se ad supna leuet. Secũda huic necessaria intuitio iudicioꝝ dei. que pauido aspectu dũm vehemẽtius cõcutit intuentem fugat vitia. fundat virtutes. iniciat ad sapientiã. humilitatẽ seruat. Tercia est memoria bñficioꝝ que ne dimittat ingratũ sollicitat memorantẽ ad amorẽ benefactoris. Quarta expectatio pmissorũ ꝛ meditatio eternitatis. qꝛ enim q̃ promittunt eterna sunt. hec lõganimitatẽ alit ꝛ pseuerãtie dat vigorẽ. ¶ Ad hec ꝟo cõuenienter adaptat illud apl̃i. vt possitis cõprehẽdere cum omnib⁹ sanctis que sit lõgitudo. latitudo. sublimitas et profundũ. Longitudinem apphendit meditatio pmissorũ. Latitudinẽ recordatio beneficiorũ. Sublimitatẽ contemplatio maiestatis. Profundũ inspectio iudiciorũ. Hec in deo vna res sunt. q̃ lõgitudo dicitur ppter eternitatem. latitudo ꝓpter caritatẽ. sublimitas propter maiestatẽ. pfunditas ꝓpter sapientiam Hec autẽ disputatio nõ cõphendit sed affectio sancta et ipsa gemina est. s. timor domini sanctus ꝛ sanct⁹ amor. Et timor qdem sublimi ꝛ profundo. amor lato longoqꝫ respõdet. Quid tã timendũ ꝙ potestas cui nõ potes resistere ꝙ sapiẽtia cui abscõdi nõ potes. Quid tã amabile ꝙ amor ipse quo amaris. Amabiliorẽ tamẽ iũcta eternitas facit Stupẽda itaqꝫ sublimitas maiestatis pauẽda abissus iudiciorũ feruorem exigit caritas. eternitas pseuerantiã sustinendi. Ad hos autem contemplatiõis modos reducere possumus quicquid de diuinis pfectiõibus meditamur aut loquimur vt ꝙ deus est vnitas indiuisa. trinitas incõfusa. fecũditas immẽsa. felicitas infinita. maiestas impscrutabilis. potestas impturbabilis. firmitas immobilis. eternitas interminabilis. veritas om̃isciens. volũtas om̃ipotens. bonitas om̃ia cõmunicans. caritas omnia amans. incõmutabilis ratio. ratõnabilis dispositio. disposita predestinatõ predestinata beatitudo. beatorũ gloria. puersorũ pena. glorificandorũ electio gratissima. puniendoꝝ reprobatio iustissima summa iusticie equitas summa misericordie pietas. summa beniuolentie largitas. summa beneficentie benignitas. Cui⁹ beniuolentie ac beneficentie largissimaꝛ be

nignissima virtus creat mentes ad se participandū. viuificat ad sapiendum. afficit ad appetendū. dilatat ad capiendū. iustificat ad pmerendū. beatificat ad ꝯprehendendū. illuminat ad ꝯgnitionē. visitat ad consolationē. roborat ad virtutē ppetuat ad immortalitatē. implet ad felicitatē. circūdat ad securitatē. Hinc recte dictū est. In ipso viuim⁹ mouemur ⁊ sumus. Uiuimus vita nature ⁊ intelligētie rationalis. Mouemur vita grātie ⁊ meritorie actōnis. et sumus vita glorie ac stabilite confirmationis. Nec solū nos in ipso sic specialiter sumus sed etiā in eo generalr̄ sunt omnia. dicēte aplo. Ex quo omnia p quē oīa in quo omnia. Ex quo oīa non quasi ex semine vel materia preiacente sed vt ex ydea vel exemplo p̄cedente. Per quē oīa non tanq̄ alio artifice indigentez. sed p se tanq̄ primū ⁊ vnicū omniū principiū producere sufficientē. In quo oīa non quasi in loco ꝯtinente sed vt in virtute ꝯseruāte Cunq̄ oīa sint in eo ipse quoq̄ est oīa in omnib⁹ non realiter sed virtualiter nec in rebus localiter sed in eis vbiq̄ est essentialiter. Ipse deniq̄ infra om̄ia ⁊ supra oīa Infra om̄ia nō inclusus. supra oīa nō exclusus. Sed cū dicat euangelista. in mūdo erat ⁊ mūdus p ipsum factus est. anteq̄ mundus fieret vbi erat Sane in seipso ⁊ semp est ⁊ eternaliter erat. Sic ergo de deo ⁊ diuinis pfectionibus vt possumus cogitātes eum ꝯtemplādo querim⁹. Sz quantūcunq̄ in altum nostra cogitatio pficiat vltra est nec infra id quod humana mēs cogitare potest. sed semp vltra supraq̄ ipse altissimus q̄rēdus est quē pia oratione ⁊ deuotiōe. quem nostra inuestigatione aut disputatione ⁊ querimus dignius ⁊ inuenimus facilius.

¶ De tribus gradibus ꝯsiderationis.

¶ Capitulum. xiiij.

Postq̄ autem diximus de reb⁹ cōtemplandis. restat vt dicamus d̄ varijs modis et specieb⁹ ꝯtemplationis. Et quia consideratio est genus ad contemplationē stricte et ꝓprie dictam. de tribus cōsiderationis gradibus vel speciebus prius agendū est. Quarū specieruz gradus quidā ita distinguunt. dicētes illum magnū esse qui vsum sensuū velut q̄sdam ciuiū opes expendere satagit. disponendo in suam ⁊ multorū salutem. Illuz ꝟo non maiorē qui hunc sibi gradū ad illa inuisibilia philosophando cōstituit nisi q̄ hoc dulcius illud vtilius. hoc felici⁹ illud fortius esse ꝯstat. Illum autem maximū qui spreto ipso vsu rerū ⁊ sensuū q̄ntum q̄dem humane fragilitati fas est non ascensorijs gradib⁹ sed inopinatis excessibus auolare interdū contemplādo ad illa sublimia ꝯsueuit. Ad hoc vltimū pertinent excessus pauli. excessus nō ascensus nam potius raptuz fuisse q̄ ascēdisse ipse se perhibet. Has itaq̄ ꝯsiderationis species ꝓprijs distinguūt nominibus. Primā vocant dispensatiuā. secundā estimatiuā terciā speculatiuā. Dispensatiua est consideratio sensibus sensibilib⁹q̄ rebus ordinate ⁊ socialiter vtens ad promerendum deum. Estimatiua est cōsideratio prudēter ac diligenter queq̄ scrutans ⁊ ponderans ad inuestigandū deum. Speculatiua est consideratio se in se colligens et q̄ntum diuinitus adiuuatur rebus hūanis eximens ad ꝯtemplādū deum. Quod prima optat scd̄a odorat t̄cia gustat. ad quē tamē gustum pducunt ⁊ cetere licet tardius. Sed prima laboriosius. secunda q̄cius ꝑuenitur. ¶ Uerū quia ea que supra nos sunt ad quorū ꝯtemplationē ascēdere querimus nō tam verbo docent̄ q̄ spiritu reuelantur. dicente apostolo. vob̄ reuelauit deus per spiritū suum. ideo quod sermo non explicat. consideratio querat. oratio expectet. mereatur vita. puritas assequatur.

¶ De differentia cogitationis meditationis et contemplatiōis.

¶ Capitulum. xv.

Adhuc autē quidam hanc materiam tractantes subtilius inter cogitationē meditationem ⁊ contēplationē distinguunt. Nam eandē rē aliter p cogitationē intuemur. aliter p meditationē rimamur. aliter p contemplatōez miramur. In cogitatione est euagatio. in meditatione inuestigatio. in ꝯtemplatiōe admiratio ¶ Nam cogitatio est improuidus animi aspect⁹ huc illucq̄ ad euagationē pron⁹. Meditatio aūt est prouidus animi intuitus in veritatis inquisitiōe vehementer occupatus. ¶ Contemplatio ꝟo perspicax et liber animi contuitus in

sapientie spectacula cum admiratione vsqquaqz diffusus. ¶ Speculatio itaqz et contemplatio licet pro inuicem poni soleant. tamen quodãmodo discernunt quia speculationẽ dicimus quando per speculum cernimus. Contemplationẽ quãdo sine inuolucro vmbrarũqz velamine veritatem in sua puritate videm⁹. Et sic cõtemplatio valde stricte accipitur. ¶ Contemplationis ꝑo formam in celi volatilibus cõsiderare possumus. Nam videm⁹ alia et alia nunc ad inferiora nunc ad superiora. nunc dextrorsum. nunc sinistrorsum. nunc in anteriora. nũc in posteriora nunc in girum moueri. nunc celeriter ꝛ q̃si subito flecti. nunc in vno eodemqz loco diutius suspendi. ꝛ mobili agitatione se q̃si immobiliter figere. Acsi operis executione videantur dicere. bonum est nos hic esse. Iuxta huius similitudinis exemplar nostre contemplationis volatus etiam multipliciter variatur vt ex dictis ꝛ dicendis patebit. sic etiam sepe cogitatio in meditationem. ꝛ meditatio in contemplationem transit. dum veritatem diu volitando quesitam mens solet per meditationẽ inuentam cum auiditate suscipere. ꝛ tandem per ꝯtemplationem mirari cũ exultatione. eiusqz admirationi diutius inhere. De contẽplatione que sursum ꝛ deorsum volitat dicit̃. Ascendunt vsqz ad celos ꝛ descendunt vsqz ad abyssos. De illa que quodammodo ante ꝛ retro fieri solet scriptum est in Ezechiele. ibant animalia ꝛ reuertebantur. De illa que fit quasi ĩ girũ dicit propheta. Leua in circuitu oculos tuos ꝛ vide.

¶ De sex generibus ꝯtemplationis.
Capitulum. xvj.

Illi vero qui ꝯtemplationis varietates ita discernunt eam insup ĩ sex genera ꝯuenienter distribuũt. Primum est in ymaginatione ꝛ ſm solam ymaginationẽ. ¶ Secundũ in ymaginatione ſm rationem. ¶ Tercium ĩ ratione ſm ymaginationẽ. Quartũ in ratione ꝛ ſm rationem. ¶ Quintum supra rationem ſ3 non preter rationem. ¶ Sextum supra rõnem est. sed videtur esse ꝑter rationem. ¶ Duo itaqz sunt in ymaginatione. Duo in ratione. Duo in intelligentia. ¶ Primum genus est cum attendim⁹ corporalia ista que sensu corporeo haurimus q̃z sint multa q̃z magna q̃z diuersa q̃z pulcra vel iocunda. ꝛ in his omnib⁹ creaturis creatoris potẽtiã. sapientiã. magnificentiam mirando veneramur. ꝛ in operibus suis eum mirabilem laudabilem et amabilem recognoscimus. ¶ Hoc autez genus esse debet incipientiũ. ꝛ tamẽ in eo ꝓpheta se exercuisse ostendit dicens. Delectatus sum in omnibus opibus tuis. Et iterum. Delectasti me dñe in factura tua. Et rursus. q̃z magnificata sunt opera tua domine omnia in sapientia fecisti. ¶ Secundum genus. est quando ad ea que ad primũ genus ꝑtinere iam diximus rationem querimus ꝛ inuenimus. imo inuentam in consideratione cum admiratione adducimus. In illo res ipsas. Jn istarũ rerum causas rationẽ. ordinem. dispositionem. modum ꝛ vtilitatem speculamur. atqz miramur. ꝛ huic pene tota mundana philosophia subministrat. ¶ Terciuz genus est quando ꝑ rerũ visibiliũ similitudinem in rerũ inuisibiliũ speculatiõe sublevamur. ꝛ ad hoc pertinent varie similitudines quibus scriptura diuina vtitur. cum de rebus spũalibus loquimur vt est illud. spũs meus super mel dulc3 ꝛ huiusmodi. ¶ Quartũ genus est quãdo semoto omnis ymaginationis officio multo illis solis animus intendit q̃ imaginatio ñ nouit sed que mens ex ratiocinatiõe colligit vel per rationẽ cõprehendit. vt quãdo inuisibilia nostra que ꝑ experientiã nouimus in considerationem adducimus ꝛ ex eorũ ꝯsideratione in celestium ꝛ supnorũ intellectuum ꝯtẽplationẽ assurgimus. et ad hoc valet ꝛ multũ homini prodest cognitio suĩ ꝑsius maxime quo ad animaz suam intellectiuam in qua est multiplex thesaurus absconditus vt supra tetigim⁹.
¶ Quintum genus est quando ea ex diuina reuelatiõe cognoscimus que nulla humana rõne plene inuestigare vel comprehendere sufficimus. Talia sunt illa que ð simplici essentia dei credimus ꝛ diuinaꝝ autoritate scripturarũ ꝓbam⁹ que in his supra rationem nec tamen preter rationẽ censenda est. ad que plene cõprehendẽda ratio non attingit. nec tamen eis penitus contradicit. sed potius facile acquiescit ꝛ sua attestatione alludit. ¶ Sextum gen⁹

est quando animus illa ex diuini luminis irradiatione cognoscit atq; considerat q̄/bus omnis humana ratio declamat. Talia sunt pene omnia que de personarū trinitate credere iubemur. ¶ Prime igit cō/templatiōis proprium est simpliciter ⁊ si/ne vlla ratiocinatione visibilium admirationi inherere. ¶ Secunde visibiliū spe/culationi ratiocinando insistere. ¶ Ter/cie per visibilia ad inuisibilia ratiocinan/do ascendere. ¶ Quarte ex inuisibilibus inuisibilia ratiocinādo colligere. ¶ Quinte in intellectualiū intelligētia rationē admittere. ¶ Sexte in intellectualiū intelligentia omnē humanā ratiocinationē trā/scendere. Ex his itaq; contēplationis ge/neribus duo in ymaginatione consistunt quia solis sensibilibus intendunt Duo in ratiōe. quia solis intelligibilibus insistūt Duo in intelligētia. quia solis intellectu/alibus inseruiūt. Sensibilia autē dicunt sensu corporeo perceptibilia. Intelligibilia vero inuisibilia siue insensibilia. ratione tamen comprehēsibilia. Sed intellectualia illa inuisibilia que sola sunt hūane rō/ni incomphensibilia. Qui autem hec contemplationis genera sic distinguunt ea insuper in varios specierum gradus subtiliter ac vtiliter subdiuidunt. de quibus p/sequi quia longum esset ad eorum scripta remittim⁹ Ex eis tamen aliqua vtilia sub breuitate notare decreuimus.

¶ De triplici celo anime et d' sex correspō/dentibus alis contemplationis.

Capitulum. xvij.

P Remissis generibus contemplationis velut sex alis a terrenis suspē/dimur. ⁊ ad celestia leuamur. sed anteq̄ in celum celorum id est cōtemplationē supercelestium plene volare valea/mus. ⁊ cum apostolo dicere. nostra cōuer/satio in celis est. habemus triplex anie nostre celum prius transeundo penetrare. In corde enim hominis inuenire lic; aliam quandam plenitudinē orbis terrarū. Ibi sua quedam terra et suum celum nec vnum tm̄ sed secundū et tercium. Tenet ymaginatio vicem primi. ratio secūdi. intelligentia tercij. Oportet autem vt sit ti/bi transitus per primum. si cupis euolare ad secundū vel tercium. Et horum q̄dez primum celorū ɔparatione aliorum grossum est atq; corpulentū eo q; sit ymaginarium post se trahens et in se retinens for/mas rerum corporaliu; Reliqua vero duo sunt valde subtilia ⁊ multum ab illi⁹ grossitudine aliena Itaq; duabus prioribus alis ɔtemplationis possumus primu; celum transire. Duabus medijs secundum ascendere. Duabus vltimis tertiū pene/trare. Has tamē sex alas pfecti soli in hac vita vix habere possunt sed in futura. ele/cti eas etiam pfectiores habituri sunt. vt de vtraq; natura veraciter dici possit. q̄ sex ale vni et sex ale alteri. Si q̄s ergo ali/quibus illarum caret citra perfectu; se eē non dubitet. bene tamen cum illo agitur cui vnum ex his tribus ala; paribus da/tur. Quis mihi inquit dabit pēnas sicut columbe. et volabo et requiescam. Licet em̄ terrenū ⁊ nondum celeste animal sis. q̄diu iam duabus alis contentus fueris. habes tamen vnde corpus tuu; velare et vnde volare possis. Corpus velare ē mū/danorū concupiscentiā ex mundane mu/tabilitatis cōsideratione temperare. imo in obliuionē adducere. Volare ē ab amore mundi se elongare. Paru; tamē esse ti/bi debet has duas alas accepisse. sed vt p/bes te celeste animal esse stude ⁊ satage saltem duo paria habere. celestia enim ani/malia erant que vidit Ezechiel. quatuor inquit facies vni ⁊ quatuor pēne vni. Ve/rū tamen si vsq; ad terciū celum penetra/re desideras. nunq̄ id in duobus alaru; paribus posse presumas. Oportet em̄ sex alas habere qui cupit ad celestia archana volare.

¶ De varijs modis et qualitatibus con/templationis.

¶ Capitulū. xviij.

D E predictis sex generibus cōtemplationis q̄bus ale sex preassignate correspondent Hoc quoq; sci/endum est q; in quatuor primis quasi domesticū est ⁊ pene velut singulare sine vl/la animi alienatione in ɔtemplatione; assurgere In duobus autem nouissimis familiare est ⁊ quasi proprium per mentis ex/cessum videre. q̄uis tamen possint omīa

modo vtrocꝫ contingere. ¶ Horum aūt qui in suis cōtemplationibꝫ supra semetipsos ducunt. et vsqꝫ ad mentis excessum rapiuntur Alij hoc expectant et accipiūt ex sola vocāte gratia. Alij vero vt possint sibi comparant. cum gratie tamen coopatione ex magna animi industria. ⁊ illi quidem hoc donum quasi fortuitum habent isti vero iam quodāmodo ex virtute possident. ¶ Tribus ergo modis in gratiam ꝯtemplationis proficimus. Aliquādo ex sola gratia. aliquando ex adiuncta industria. aliquando ex aliena doctrina Nam sepe ex aliena doctrīa etiā iuuat industria propria. Insuper tribus modis videtur contemplationis qualitas variari. Modo enim agitur mentis dilatatōne. modo mentis subleuatione. aliquando mentis alienatōe. Mentis dilatatio est. quando animi acies latius expanditur et vehemētius acuitur. modum tamen humane industrie non supergredit. Mētis subleuatio est quando intelligentie viuacitas diuinitus irradiata humane industrie metas transcendit. nec tamen in mentis alienationem transit. ita vt supra se sit qđ viderat. ⁊ tamen ab assuetis penitus non recedat. Mentis alienatio est quando presentium memoria mēti excidit. ⁊ quasi peregrinando humane industrie statum diuine operationis transfiguratione transit. ¶ Hos tres contemplationis modos experiuntur qui vsqꝫ ad summam huius gratie arcē sublimari merentur. Primus surgit ex industria humana. Tercius ex sola gratia diuina. Medius autē ex vtriusqꝫ permixtiōe. ¶ De primo legitur Leua in circuitu oculos tuos et vide. De secundo. Qui sunt isti qui vt nubes volant De tercio Ego dixi in excessu meo.

¶ De varijs gradibus trium modoꝝ cōtemplationis.

¶ Capitulum decimūnonum.

Tres autem modi predicti varijs possunt gradibꝫ subordinari. Nā ille modus qui fit mentis dilatatione tribus solet gradibus excrescere. arte. exercitatione. attentione. Ars est quando quomodo aliquid agendum sit veraci traditione seu sagaci inuestigatione addiscimus. Exercitatio est quando id qđ arte percepimus in vsum adducimus. et in eius officij executione nosipsos pmotos et expeditos efficimus. Attentio est quando studio quod exeqmur summa diligentia insistimus. Ille vero modus cōtēplationis qui in mentis subleuatiōe accidit. tribus gradibus excrescit. Intelligentia nanqꝫ humana diuinitus inspirata ⁊ in illo celesti lumine irradiata aliquādo subleuatur supra scientiā. Aliquando etiā supra industriā. Aliquando supra naturaꝫ Supra scientiaꝫ quando aliquis tale aliquid ex diuina reuelatione cognoscit qđ modum proprie scientie vel intelligentie excedit. Supra industriam quando ad illđ humana intelligentia diuinitꝰ illuminatur ad quod nulla sufficit sua scientia. nec illa quam habet nec illa quam sua industria comparare valet. Supra naturā quando humana intelligentia diuina inspiratōne afflata nō cuiuscunqꝫ hominis sed generaliter totius hūane nature modum. industrieqꝫ metas transgreditur. sicut videre de preteritis quod iam non est Uidere de futuris quod nōdum est. Uidere de pñtibus quod sensibus absens est. Uidere đ alieni cordis secretis quod nulli sensui subiectum est. Ille etiam modus qui mentis alienatōne fit tribus gradibus diuiditur. quia tribus de causis in huiusmodi alienationē abducimur. Naꝫ modo pre magnitudine deuotionis. modo pre magnitudine admiratōnis. modo pre magnitudine exultationis fit vt mens seipsam non capiat. sed supra seipsam eleuata in alienationeꝫ transeat. ¶ Magnitudine deuotionis quando tanto celestis desiderij igne succenditur. vt amoris diuini flamma vltra humanum modum excrescat que animam humanam ad cere similitudinem liquefactam a pristino statu resoluat. ⁊ ad instar fumi attenuatam ad superna emittat. ¶ Magnitudine admiratōis qñ diuiō lumīe irradiata et in summe pulcritudinis admiratione suspēsa tā vehemente stupore cōcutitur vt a suo statu funditus excutiat. ⁊ in modū fulguris chorusc̄atis q̄nto pfundiꝰ ꝑ despectū sui

respectu vise pulcritudinis in ima deijcit tanto sublimius tantoq; celerius ꝑ sum/morū desideriū super semetipsā rapta in sublimia eleuetur. ¶ Magnitudīe ex/ultatōis quando intima illa supne ꝛ eterne suauitatis abundantia potata imo plene inebriata. quid sit. quid fuerit. penitus obliuiscitur. ꝛ insuper mundanū quendā affectum sub quodam mire felicitatis statu raptim transformat. ¶ Sed cum di/ctum sit quibus de causis mentis aliena/tio accidere soleat. illud etiam adijciendū videtur quibus gradibꝫ ascendat. Ascendit aūt aliquando supra sensum corporalem. aliquando supra ymaginē. aliquan/do vero supra rationē. quis duos primos ascēsus negare audeat. cum illum qui su/pra ratonē est apostolica autoritas ꝯuincat. Scio inquit hominē siue in corpore siue extra corpus nescio. deus scit. raptū vsq; ad tercium celum. Ecce. quia humanam rationem mentis alienatione transierat. quid circa se ageretur discernere ne/quibat.

¶ De sex documentis acquirende ꝛ conseruande contemplationis.

Capitulum vicesimum.

NOs itaq; qui de tanta re nihil ꝓ/pria virtute sapimus aliena dicta ꝛ ex multis pauca. de contempla/tionis perfectione hic recitauimus. Sz iam de eius acquisitiōe ac conseruatione vtilia quedam documenta ponamus.

¶ Primum ergo est mūdificatio cordis. Cum enim dicat christus Beati mundo corde. quoniam ipsi deum videbunt. constat ꝙ ad dei cōtemplationē proficiūt cordis mundicia. ꝛ omnia que eam cum diuina gratia cooperando efficiunt. Hec au/tem sunt. intima veraq; animi compūctio siue cōtritio ꝛ lacrimarū effusio. quas co/mitari debet deuota oratio. Ideo orabat propheta dicens. Cor mundū crea in me deus. ¶ Est autem triplex aqua lacrimarum ad hoc nobis vtilis. scilicet compunctionis. compassionis. ꝛ deuotionis. Prima est pro peccatis proprijs. secunda pro miserijs alienis. tercia pro timore iudicij finalis. pro horrore supplicij gehennalis. pro amore premij eternalis. pro incolatu miserie presentis. pro dilatione patrie ce/lestis. pro desiderio diuine visionis beatifice fruitionis ac gaudiose dulcedinis. Qui sic semināt in lacrimis. teste prophe/ta. in exultatione metent. ꝛ vt a christo ꝓ/mittitur. beati qui sic lugent. quoniā ipsi consolabunt. ¶ Secundū est maceratio carnis. cum enī dicat apostolus. caro cō/cupiscit aduersus spūm oportet ꝙ ipā sui maceratione castigata spiritui seruire co/gatur. vt ille ad superiora contemplanda sublimetur. Ideo idem apostolus ait. ca/stigo corpus meum ꝛ in seruitutem redi/go. Dum enim corpus sui castigatiōe de/bilitatur animus in dei ꝯtemplatiōe for/tius roboratur. vnde fit vt cū anim⁹ ma/gis in contēplationem ascendat. corp⁹ in quandam infirmitatis debilitatē cadat.

¶ Hinc tres discipuli visa trāsfiguratione christi in facies suas ceciderunt. Hinc Paulus in lucis circumfulgentia excecatus cecidisse legitur. ¶ Hinc Daniel ait. Uidi visionem hanc grandem et non re/mansit in me fortitudo. Et Ezechiel. Uidi inquit ꝛ cecidi in faciē meam. Ex quo patet in quantam miseriā cecidimus qui ipsum bonū ferre non possumus ad qđ creati sumus. Cum tamen de volūtaria carnis maceratione hic loquimur eā moderatam esse intelligimus. nam tanta esse posset ꝙ cōtemplationem ꝛ eius suauita/tem suffocaret. Unde in hac re quorū sanctorum austeritatē magis admirandam ꝙ̄ imitandam esse credimus. sicut de san/ctissimo confessore beato Petro quondā papa celestino in libro quem de eius vita scripsimus aliqualiter tetigisse memini/mus. ¶ Tercium est feruor diuine dilectionis. In cuius figuram in feruore dei Aaron cum igne et thimiamate intrabat in sancta sanctorū. Si autem scire velis an illum habeas caritatis feruorē quem dicimus. cogita quid sit quod in vita tua ardentius dilexisti. anxius concupisti qđ te iocundius afficiebat profundiusq; delectabat. Considera si eandem affectionis violentiam dilectionisq; abundantiā sentis quando in summi dilectoris desiderium inardescis. quando in eius dilectio/ne requiescis. nondum intimum illum affectionis tue sinum tenet. si intime dilectionis aculeus animā tuam in diuinis affectionibus minus penetrat ꝙ̄ in alienis

affectibus aliquando penetrare solebat. ¶ Quartum est horror mundane delectationis. sicut enim amor dei amorem mundi expellit. sic feruor diuine dilectionis horrorem mundane delectationis inducit. Si ergo tantam vel validiorem dilectionis violentiam in intimis tuis circa diuina persperis quam alias vnquam expertus fueris. vide adhuc si forte aliud quid sit in quo delectari vel consolari possis. Et si est nondum audeas dicere dilectum tuum intimum ardentissimi amoris sinum tenere. ¶ Quintum est obseruatio humilitatis. hinc maria que contemplatiue vite figuram tenet in humilitatis signum secus pedes christi sedet. et videns iesum ad pedes eius cecidit et pedes eius vnxit. et post resurrectionem pedes eius tangere voluit. ¶ Quisque ergo tanto esse debet humilior quanto est in dei contemplatione sublimior. Ideo de anima contemplatiua in canticis scribitur. Que est ista que ascendit de deserto delicijs affluens innixa super dilectum suum. Quia per humilitatem non de suis viribus presumit nec ascensum suum suis meritis ascribit. sed dilecto innititur. quia non sua sed illius virtute subleuatur. ¶ Sextum est deuotio orationis et hec ex humilitate nascitur. que quod a se habere non posse cognoscit. a deo humiliter et deuote exposcit. Unde bene dictum est Oratione dilectus est aduocandus. tenendus et reuocandus. Ideo enim quandoque subtrahit se vt auidius reuocetur et teneatur fortius Preteriens teneri vult. abiens reuocari.

¶ De quibusdam notandis circa perfectionem contemplationis.

¶ Capitulum vicesimumprimum.

Adhuc autem circa consummate contemplationis perfectionem quedam notanter recolligenda sunt. Et primo quidem notandum est quod prudenti circumspectione et frequenti increpatione oportet inuigilare. ne vllus mentis excessus vel cogitationis euagatio discretionis perspicaciam lateat. ne sine redargutione fortique castigatione pertranseat. Secundo notandum quod sicut aues cum volare volunt. alas suas expandunt. sic debemus et nos cordis nostri alas per desiderium extendere. et diuine reuelationis horam semper expectare. vt quacunque hora diuina inspirationis aura mentis nostre nubila deterserit. verique solis radios detexerit. excussis tandem contemplationis sue alis. mens nostra se ad alta eleuet. et fixis obtutibus in illud eternitatis lumen quod desuper radiat omnia mundane volubilitatis nubila transcendat. Quod figuratum est in duobus cherubin qui erant expandentes alas. ¶ Tercio notandum quod debemus non solum ad hoc quod in hac vita per contemplationem habere possumus verum etiam ad illud diuine contemplationis spectaculum quod in futura vita speramus. animas nostras suspendere. et in huius expectatione vehementi desiderio euolare. Ideo debet anima perfecta omni hora sue peregrinationis terminum cum desiderio expectare. Hinc est quod Abrahas in in hostio tabernaculi sui sedebat. et Helyas in spelunce sue hostio stabat.

¶ Quarto notandum est quod anima sancta et veri sponsi amica debet ad dilecti sui aduentum summo cum desiderio anhelare. parata semper vocanti occurrere. semperque sollicita ne subito adueniens minus paratam inueniat. vel diu exclusus vllam molestiam sustineat. Ecce inquit vox dilecti pulsantis. aperi mihi soror mea. Uide ergo ne tunc primo incipias te ad eius receptionem preparare cum iam ipse incepit ad hostium pulsare. ne ei cogaris dicere expecta reexpecta. ¶ Item notandum quod dilectus auditur per recordationem. videtur per admirationem. deosculatur per dilectionem. amplexatur per delectationem. Uel auditur per reuelationem. videtur per contemplationem. deosculatur per deuotionem. amplexatur vel stringitur per dulcedinis sue infusionem. qua dulcedine experta vlterius non potest anima pulsanti dilecto aliquas moras nectere. sed prompta est aduenientem suscipere Insuper sciendum est quod aliud est animam cum dilecto introire et aliud est eam ad ipsum exire. Eam introire est seipsam totam in se colligere. Eam exire est seipsam extra semetipsam totam effundere. Eam solam cum solo morari. nil aliud est quam exteriorum omnium obliuisci. et in eius dilectione summe et intime delectari. et ex his que in intimis suis considerat se in affectum dilecti inflammare. et tam ex bonorum quam ex malorum suorum consideratione in gratiarum actionem assurgere.

Preterea notandū q̄ sublimitas diuina-rum reuelationū manifestū est diuine di-lectionis indiciuz. Jam non dicā inquit vos seruos sed amicos. quia omnia q̄ au diui a patre meo nota feci vobis. Ex ma-gnitudine itaq̄ diuine dilectionis pēdet modus diuine reuelationis. comedite in-quit amici ꝛ bibite. ꝛ inebriamini carissi-mi. Comedunt illi qui cū multo studio ꝛ longa meditatione vix possunt ad verita-tis delicias ꝯtingere. Bibunt aūt illi q̄ ex diuinis reuelatōibꝫ cū facultate ꝛ iocūditate hauriūt qđ de intima veritatis suauitate ardenter ꝯcupiscūt. Jtem deniq̄ sciendū est q̄ qui ad hanc gratiam ꝑfecerit. cū eaꝫ sibi vltra solitum subtrahi iam sentit: ha-bet tamē quod facere debeat vt ad eam re parandā adiuuari valeat. Debet eñ ani-mus qui eiusmodi est ꝓprijs meditatiōibꝫ cordis in se exultationē repare. ꝛ impensa sibi diuinoꝝ beneficiorū munera ante re cordationis sue oculos reuocare. ꝛ hac re cordatione seipsum ad profundā ꝛ deuo-tam gratiarūactionem instigare. et tandē aliquando internum illud spiritualis ar monie organuꝫ ex affectu in diuinas lau-des laxare. Hoc itaq̄ agentes quid aliud q̄ꝫ viam sternimus per quam venientē vi sitantemq̄ nos dominū excipiamus Sa crificiuꝫ inquit laudis honorificabit me et illic iter quo ostendam illi salutare dei.

Hoc itaq̄ compendiū ex varijs ꝛ hinc inde dispersis sapientū dictis atq̄ senten tijs collegimꝰ. quod si quis videre digna tus fuerit eum hortamur vt ipsum nō bre ui aut leui discursione sed longa et graui discussione ꝑlegat. legendo intelligat. ītel ligendo sapiat. sapiendo in dei cognitōne dirigat. ꝛ de cognitione ad dilectionē. de dilectione ad feruorem. de feruore ad sua uitatem transeat. vt sic tandem de presen-ti suauitate ad futuram felicitatē perueni at. eo duce qui ē via veritas ꝛ vita. via di-rigens. veritas erudiens. vita reficiens. vnus deus benedictus in secula seculo-rum.

Explicit speculum considerationis pe tri ꝛc.

Incipit compendium contemplatio-nis editum a domino Petro quondā epi scopo Cameraceñ. postea cardinali. ꝛc.

Prologus.

Quoniā mul-ti sapientes multa de sapientie cōtem platione scripserunt. que omnia habere. aut habita legere difficile est. Jdeo in libello quem speculum considerationis intitulaui. ali-qua vtilia ex eoruꝫ sententijs breuiter col ligere studui. Ad quorum tamen declara tionem atq̄ complementū hoc contēpla-tionis compendium superaddere dignū duxi. ip̄m diuidens in tres partiales tra-ctatus.

Primus est de quibusdam vtilibus ꝓ ambulis ad contemplationis cognitionē preparantibus.

Secundus est de aliquibus figurali-bus exemplis ad contemplationis acqui sitionem proficientibus.

Tercius de spiritualibus sensibus ho minis ad contemplationis ꝑfectionem ꝑ tingentibus.

Primus pertinet ad doctrinalem intro ductionem incipientium. Secundus ad exemplarem manuductioneꝫ ꝓficien-tium. Tercius ad experimentalē erudi tionem ꝑfectorum.

Primus ergo tractatꝰ ex doctrina san-cti Thome in secunda secunde. quedā vti lia sub duodecim capitulis complectit̄.

Capitula primi tractatus.

¶ Undecimū ad quam vim anime raptus proprie pertinere videatur. ¶ Duodecimū de eo q̄ paulus in tercium celum se raptum fuisse testatur.

¶ Incipit primus tractatus huius compendij de vite actiue et contemplatiue distinctione.

¶ Capitulum primum.

Secundū Gregorium super Ezechielē due sunt vite in q̄bus nos omnipotens deus per sacrum eloquium erudit. videlicet. actiua et contemplatiua. Que vt idem ait sexto moraliū significantur p̄ duas vxores Jacob. Actiua quidem p̄ Lyam. Contemplatiua vero per Rachelem Et per duas mulieres que dominum hospitio receperunt. Cōtēplatiua per Mariam. Actiua per Marthā. Jn hoc ergo differunt. quia cōtemplatiua precipue intendit circa veritatis speculationē. Actiua vero circa exteriorē occupationem. Unde patet q̄ hec non est diuisio vite vtiliter sumpte. que s̄m philosophuꝫ diuiditur in vegetatiuam. sensitiuam. et intellectiuaꝫ. Sed est diuisio vite humane. que principaliter attenditur s̄m intellectuꝫ a quo homo specieꝫ sortitur. Jdeo sicut intellectus diuiditur per actiuum et intellectiuum. quia finis intellectiue cognitōis vel est ipsa cognitio veritatis quod pertinet ad intellectum speculatiuū. vel est aliqua exterior operatio vel actio. quod p̄tinet ad intellectum practicum. Sic vita humana sufficienter diuiditur per actiuā et contemplatiuam. Nec obuiat huic diuisioni dictum philosophi. j. Ethicorū q̄ tres sunt vite maxime excellentes. scilicet voluptuosa et ciuilis. que eadem videtur esse actiue et contemplatiue. Nā vita voluptuosa ponit finem in delectatione corporali. que cōmunis est nobis et brutis. Unde dicit ibidem philosophus q̄ est vita bestialis. ideo non comprehēditur sub diuisiōe predicta. Omnia ergo studia humana si ordinentur ad necessitatē presentis vite s̄m rationem rectam. pertinēt ad vitam actiuam. que per actiones ordinatas consulit necessitati vite presentis. Si autem deseruiant cōcupiscentie pertinēt ad vitam voluptuosam. que non comprehenditur sub actiua vita. Humana vero studia que ordinantur ad cōsiderationeꝫ veritatis ad contemplatiuā vitam pertinent. Qđ autem Augustin⁹. xix. de ciuitate dei ponit tria vite genera. scilicet. Ociosum. quod pertinet ad contemplatiuam. Actuosum. quod p̄tinet ad vitam actiuā. Et illud tercium ex vtroq̧ compositum. non impugnat diuisionē predictaꝫ. Nam cum medium conficiatur ex extremis. et ideo virtualiter contineat in eis. sicut tepidum in calido et frigido. Propterea similiter sub actiuo ⁊ cōtemplatiuo cōprehenditur id quod est ex vtroq̧ ꝯpositum Et sicut in quolibet mixto predomiātur aliquod simplicium. ita etiā in medio genere vite superabundat. quandoq̧ quidē contemplatiuum. quandoq̧ vero actiuū.

¶ De comparatione actiue et contemplatiue ad inuicem.

Capitulum secundū.

Viso de vite actiue et contemplatiue distinctione Uidendū est d̄ earum comparatione. videlicꝫ q̄ potior sit vel dignior ac maioris meriti. Dicendum ergo est q̄ vita contēplatiua simpliciter melior ē q̄ actiua. qđ philosoph⁹ probat octo rationibus in p̄mo Ethico. ¶ Prima. quia vita contēplatiua ꝯuenit homini s̄m id qđ est optimū in ipso. scilꝫ. s̄m intellectum. ⁊ respectu ꝓprioꝝ obiectorum. scilicꝫ intelligibiliū. vita autē actiua occupat circa exteriora. ¶ Secunda. q̄a vita contemplatiua potest esse magis cōtinua. licet non q̄ntum ad supremū contēplationis graduꝫ. ¶ Tercia. quia maior est contemplatio vite contēplatiue q̄ actiue. Unde Augustin⁹ dicit in libro d̄ verbo domini. q̄ martha turbabatur. Maria epulabatur. ¶ Quarta. q̄ in vita contemplatiua est homo magis sufficiēs. nā paucioribus ad eam indiget. Unde dicit Luce decimo. Martha sollicita es ⁊ turbaris erga plurima. ¶ Quinto. quia contemplatiua magis pro se diligitur. Uita autem actiua ad aliud ordinatur. Unde dicitur psal. Unam petij a dn̄o hanc req̄ram vt inhabitem in domo domini ⁊c.

¶ Sexto quia contēplatiua cōsistit in q̄dam vacatione ꝛ quiete. Juxta illud Uacate ꝛ videte quoniam ego sum deus.
¶ Septimo quia vita ꝯtemplatiua ē ſm diuina. vita aūt actiua ſm humana. Uñ dicit Aug⁹. libro de ṽbis domini. Jn pn cipio erat verbum. Ecce qd̄ maria audiebat. verbum caro factū est. ecce cui martha ministrabat. ¶ Octauo. quia vita cōtemplatiua est ſm id qd̄ est magis ꝓpriū hominiid est ſm intellectum. Jn opationibus aūt vite actiue cōicant etiam inferiores vires que sunt nobis et brutis cōmunes. Uñ in psal. postq̄ dictū est. Homines et iumēta saluabis domine. scribitur id qd̄ est hoīb; speciale. Jn lumīe tuo videbimus lumē. Nonā rōnem addit dominus Lu. x. dicens. optimā ptem elegit Maria q̄ nō auferet ab ea. qd̄ exponens Augusti. libro de verbis domini dic̄. Nōtu malam. sed illa meliorē. Audi vnde meliorem. quia nō auferetur ab ea. A te auferetur aliqñ onus necessitatꝭ. eterna ē dulcedo veritatis. Licet aūt vita contēplatiua ꝓpter predicta simpliciter sit melior ſm q̄d. tamen ꝛ in casu magis elegenda ē vita actiua ꝓpter necessitatē presentis vite. sicut dicit philosoph⁹ ꝙ philosophari melius est q̄ ditari. sed melius est ditari necessitatē patienti. Et ideo qñq; aliq̄s a cōtemplatione aduocatur ad opera vite actiue ꝓpter necessitatē presentis vite. nō tñ sic ꝙ cogatur totaliter ꝯtemplationē deserere. sicut docet Augustinus. xix. de ciuitate dei. Et sic patet ꝙ cum aliquis a contemplatiua vita ad actiuam vocatur. hoc non fit p modum subtractionis sed p modum additionis. Jdeo in illis qui de religione transferunꝭ ad statum plationis. non fit transitus de meliori ad minus bonum cum apl'us dicat. j. Corinth. xiij. Emulamini carismata meliora. Nā ad statum plationis nō solum ptinet vita actiua. sed etiam plati debent esse excellentes in ꝯtemplatiua. Unde Grego. dicit in pastorali. Sit rector ꝯtemplatiōe pcipuus
¶ Ex pmissis etiam patet ꝙ vita ꝯtemplatiua ex suo genere simpliciter est maioris meriti q̄ actiua Et hoc est quod dic̄ Grego. iij. Omelia sup Ezechielem. Cōtēplatiua maior est merito q̄ actiua. Et. vj. moral. Magna sunt actiue merita. sed ꝯtemplatiue potiora. Ratio est. quia ꝯtemplatiua directe ptinet ad dilectionē dei. Actiua ṽo directius ꝛ immediatius ad dilectionē proximi. Diligere aūt deum ſm se est magꝭ meritoriū q̄ diligere proximū. Potest tamē ꝯtingere ꝙ aliquis in opib; vite actiue plus meretur q̄ alius in opib; vite ꝯtemplatiue. vt si quis ꝓpter abundantiā diuini amoris ad dei gloriam interdū sustineat ꝓpter proximū a dulcedine diuine ꝯtemplatōis ad tempus separi. Et sic exponit Crisostom⁹ in libro de cōpunctōe illud apl'i ad Ro. ix. Optabā egoipse anathema esse a christo p fratrib; meis. Ad h̄ etiā trahi pōt illud Grego. sup Ezechiel. Nullū sacrificiū est deo magis acceptū q̄ zelus aīaꝝ. Per hoc em̄ nō pferꝭ simpliciter meritū vite actiue merito vite ꝯtemplatiue. sed ōndiꝭ magis esse meritoriū si q̄s offerat deo aīam suā et aliorū q̄ q̄cunq; alia exteriora dona. Nam pmo debꝫ q̄s offerre deo aīam suam. secūdo aīas alioꝝ Et magis acceptū est deo sacrificiū quo q̄s aīam suam et aliorum applicat ꝯtēplationi q̄ actioni. Qꝫ aūt apl'us ait. j. Cori. iij. Unusquisq; ꝓpriam mercedē accipiet ſm suum laborē. nō pbat vitam actiuam cui attribuiꝭ labor maioris esse meriti q̄ ꝯtemplatiuam. cui appropriaꝭ quies. Nā licet labor exterior opetur ad augmentū pmij accidentalis. tamē augmentū meriti respectu pmij essentialis pncipaliter in caritate consistit Cuius quoddā signum est labor exterior toleratus pro christo. sꝫ multo expressius signū ē ꝙ aliquis ptermissis omnibus que ad hanc vitam pertinent. soli diuine ꝯtēplationi vacare delectetur.

¶ De ordine vite actiue ꝛ contemplatiue Capitulum tercium.

Post hec ꝯsiderandū est de ordine vite actiue ꝛ contemplatiue inuicem. De quo dicit Grego. Omel. iij. sup Ezechielē. ꝙ vita actiua por ē tpe q̄ ꝯtēplatiua. q2 ex bono ope tēdiꝭ ad cōtemplationē. Sciendum aūt est ꝙ aliq̄d dicitur alio prius dupliciter. Uno modo scd̄m suam naturam. Et hoc modo vita contemplatiua est prior q̄ vita actiua. in quantum prioribus et melioribus insistit Unde et actiuam mouet et dirigit. Ratio enim superior que contemplatōni

deputat comparat ad inferiorē que deputā tur actioni. sicut vir ad mulierē que est per virū regenda. vt Augustin⁹ dicit. xj. de trinitate Alio mō dicit aliqd prius q̄ ad nos. s. qr est prius via generatōis z h mō vita actiua est prior contemplatiua. quia disponit ad contemplatiuam. vt infra patebit. ipsa eni pcedit sicut id qd est cōmune pluriū p cedit via generatōis id qd est priū pfectorum. Nā vita ptemplatiua nō ordinat ad qualēcunq₃ dilectionē dei s₃ ad pfecta₃ ad quā pcedit dilectio pximi pter deū qui ptinet ad actiuā. S₃ sicut a vita actiua pcedit ad vitā ptemplatiuā scdm ordinē generationis. sic q̄nq₃ a vita ptemplatiua redit ad vitā actiuā p viā dilectionis. vt sc₃ vita actiua p ptemplatiuā dirigat. sicut p opationes acqrunt habit⁹. p habitū acqsitū pfecti⁹ aliqs opat. vt dicit. ij. ethi. Jdo dicit Greg. sup Ezech. q sicut bon⁹ ordo viuendi est. vt ab actiua in ptemplatiuā tendat. ita plerūq₃ vtilit a cōtemplatiua anim⁹ ad actiuā reflectit. Hoc aūt intelligendū est i hijs qui ad h apti sunt. Nā illi qui sunt proni ad passiones pter eo₄ impetū ad agendum. sunt similiter magis apti ad vitā actiuam pter spirit⁹ inqetudinē. Un dic Gregorius in. vj. moral. q nōnulli ita inīq sūt vt si vacatō₃ labo₄ habuerint grau⁹ laborant. quia tanto deteriores cordis tumult⁹ tolerāt. quāto eis licēti⁹ ad cogitatōes vacat. Quidā vero habēt naturalit animi puritatē z quietē p quā ad ptemplationē sunt apti. qui si totalit actōib⁹ opterent detrimē tum sustinebūt. Un Greg. ibidē dicit q̄rūdam hoim ita ociose mentes sunt. vt si eos labor occupatōis excipiat i ipa opis inchoatione succūbant. S₃ sicut ipe postea subdit sepe z pigras mētes amor ad opus excitat. z inqetas in ptemplatōe timor refrenat Un z illi qui sunt magis apti ad vitā actiuam. pñt p exercitiū actiue ad ptemplatiuā pparari. z illi nihilomin⁹ q sunt magis ad ptemplationē apti. pñt exercitia actiue subire. vt p hoc ad ptemplatōe₃ patiores reddant. Ex pmissis patet q̄liter vita ptemplatiua impediat p actiuā. z q̄liter p eam adiuuetur. Nā vita actiua psiderari pōt q̄ntu₃ ad duo. Uno modo quātū ad ipm studiū z exercitiū exterio₄ū actionū. z sic manifestum ē q ipa impedit vitā ptemplatiuā in quantū impossibile ē q qs simul occupet circa exteriores actōes z diuine vacet ptēplationi. Alio mō pōt psiderari vita actiua q̄ntū ad h q interiores anime passiōes cōponit z ordinat z quātū ad h ipa adiuuat ad ptemplatō₃ q̄ impedit p inordinatō₃ interio₄ passionū. Un Greg. dicit in. vj. moral. Qui ptemplatōis arcē tenere desiderāt prius se in campo p exercitiū opis pbent. vt sollicite sciant. si nulla iā mala pximis irrogant si irrogata a pximis eq̄nimit portant Si obiectis bonis tpalib⁹ neq₃ mens leticia soluit. si subtractis nō nimio merore sauciat. Ac deinde ppendāt. si cū ad semet ipos itrorsus redeūt. in eo q spūalia rimātur. nequaq₃ re₄ corpaliū seriē vmbras trahunt. vel fortassis tractas manu discretōis abigunt.

¶ De hijs que actiue vite attribuunt. Capitulū quartum.

Deinde specialius inq̄rendū est. q̄d ad vtrāq₃ ptem ptineat. Et pmo q̄dem d vita actiua sciēdū est q omes virtutes morales ptinēt eēntialiter ad eā. Un z phs dicit in. x. ethi. q vtutes morales ordināt ad felicitatē actiuā. Et Jsido. li. de sūmo bono dicit q in actiua vita prius p exercitium boni opis cuncta exhaurienda sunt vitia. vt in ptemplatiua iā pura mētis acie ad cōtempládū diuina q̄sq₃ ptranseat. Quia tn̄ inter virtutes morales pcipua ē iusticia q̄ quis ad alte₄ ordinat. vt phs pbat. v. ethi. Jō quādoq₃ vita actiua describit p ea que ad alte₄ ordinant. Nō qr in hijs solū. s₃ qr in hijs pncipali⁹ psistit. Et pter h Greg. super Ezech. dicit q actiua vita est. panē esurienti tribuere z in fine multis enumerati₃ que ad alte₄ ptinent subdit. z q̄ singulis q̄busq₃ expediūt dispēsare. Licet aūt prudētia pprie sumpta put de ea loquit phus. vj. ethi. sit virt⁹ intellectualis tn̄ ipse in. x. ethi. dicit prudentiā ptinere ad felicitatē actiuā Cui⁹ ratio pōt assignari qr illud qd ordinatur ad aliud sicut ad finē pcipue in morali bus trahit in speciē ei⁹ ad qd ordinat. sicut ille q̄ mechat vt furet mag₃ dicit fur q̄ mechus scdm phm. v. ethico₄. Cognitio aūt prudētie ordinat ad opatōes vtutū mora lium sicut ad finē qr est recta rō agibilium vt dicit. vj. ethi. Jō cognitio prudētie ptinet ad vitā actiuam. Un prudētia pōt dici quodāmō media inter vtutes intellectuales z morales. quātū ad h q in subiecto cō

uenit cū virtutib⁹ ītellectualib⁹. in materia
vero totaliter ꝯuenit cū moralib⁹. Ideo
pertinet ad vitā actiuā sicut virtutes mo/
rales. Insuper ad actiuā vitā pertinet do/
cere de verbo sapiētie sicut dicit Gregori⁹
super Ezech. quia licet habit⁹ sapientie p/
tineat ad vitā ꝯtemplatiuā ⁊ etiā act⁹ in q̄n
tum interius respicit veritatē intelligibilē
In cui⁹ cōsideratione ⁊ amore delectat̄. tñ
in quantū act⁹ huiusmodi transit exterius
per doctrinā pertinet ad actiuā. Ex p̄mis/
sis patet quare vita actiua in nobis non re
manet in patria. Dicit nanq3 Grego. super
Ezech. ꝙ cū presenti seclo vita auffert̄ acti/
ua. Cōtemplatiua aūt hic incipit̄ vt in ce/
lesti patria pficiat̄. Ratio est quia actiua ha
bet finē in exteriorib⁹ actib⁹ q̄ si referant̄ ad
quietē ꝯtemplationis iā pertinent ad vitā
ꝯtemplatiuā. In futura aūt vita beatorū
cessabit occupatio exteriorꝝ actuū. ⁊ si qui
actus exteriores fuerint referent̄ ad finem
ꝯtemplatōis quia vt August. dicit in fine
de ciuitate dei. Ibi vacabim⁹ ⁊ videbim⁹.
videbim⁹ ⁊ amabim⁹. amabim⁹ ⁊ laudabi/
mus. Et ibidē p̄mittit ꝙ de⁹ ibi sine fine vi
debitur. sine fastidio amabit̄. sine fatigatio
ne laudabit̄. ¶ Licet ergo virtutes mora
les que pertinēt ad vitā actiuā remaneant
post hanc vitā. sicut Augustin⁹ dicit. xiiij.
de trinitate. Nō tamē remanebūt scđm act⁹
quos nūc habēt circa finē exteriorē. s3 act⁹
eaꝝ referent̄ in quietē ꝯtemplatōis quam
Augustin⁹ in verbis p̄missis intelligit per
vacationē que est intelligenda non solū ab
exteriorib⁹ tumultib⁹ s3 etiā ab īteriori tur/
batione passionū. In angelis vero quātū
ad dispensationē ministeriorꝝ dei aliq̄d re/
manebit de vita actiua q̄diu mund⁹ dura
bit qr vn⁹ aliū illuminat purgat ⁊ perficit
vt patet per Dyonisiū. vij. c. celestis ierar
chie. Ipi etiā administratōi inferiorū crea/
ture intendūt qđ figurat̄ p hoc qđ Jacob
vidit angelos in scala ascendētes ⁊ descen/
dentes quorꝝ p̄mū pertinet ad ꝯtemplatio
nē scđm ad actionē. S3 sicut dicit Grego.
in moral. li. ij. Nō sic a diuina visione foris
exeunt vt interne ꝯtemplatōis gaudijs pri
uent̄. Et iō in eis nō distinguit̄ vita actiua
⁊ ꝯtēplatiua sicut in nobis q̄ per opera acti
ue impedimur a ꝯtemplatione. Vñ cū no
bis pmittit̄ ꝙ in futura vita similes erim⁹
angelis dei. nō pmittit̄ illa similitudo ange
lorꝝ quantū ad administratiōe3 creature q̄
nobis nō ꝯpetit scđm ordinē nature nostre
Iō in nobis nō remanebit ibi cōditio vite
actiue. Quod ergo dicit Greg. super Eze.
ꝙ in vita actiua fixa permanere possum⁹. ī
ꝯtemplatiua aūt intēta mente manere nul
lomodo valem⁹. nō pbat ꝙ vita actiua sim
pliciter sit durabilior q̄ꝫ ꝯtemplatiua. Nā
hec durabilitas vite actiue in statu p̄senti.
excedens durabilitatē ꝯtemplatiue. non p
uenit ex pprietate vtriusq3 vite scđm se ꝯsi/
derate. s3 ex defectu nostro. q̄ ex cordis gra
uitate retrahimur ab altitudine ꝯtempla/
tionis. Vñ ibidē subdit Greg. ꝙ ipa sua in
firmitate tāte celsitudinis repulsus anim⁹
in semetipo relabit̄.

¶ De hijs que ad ꝯtemplatiuam vitā per
tinere dicuntur.

Capitulū quintū.

IAm vero ad ea que ad vitā ꝯtem
platiuā pertinēt transeam⁹. Et di
camus ꝙ ad eā potest aliquid per
tinere dupliciter. Uno modo dispositiue.
Alio modo essentialiter. Primo mō virtu
tes morales pertinent ad ꝯtēplatiuā. Im
peditur eñ actus ꝯtemplatōis. in quo eēn
tialiter ꝯsistit vita ꝯtemplatiua. ⁊ per vehe
mentiā passionū per quā abstrahit̄ intētio
anime ab intelligibilib⁹ ad sensibilia ⁊ per
tumult⁹ exteriores. Uirtutes aūt morales
impediūt vehementiā passionū. ⁊ sedant ex
teriorꝝ occupationū tumult⁹. Et ideo vir/
tutes morales dispositiue ad vitā ꝯtempla
tiuā pertinēt. Et inter alias maxime ad eā
pertinent. sanctimonia ⁊ pax. Primo qui/
dem sanctimonia. id est mūdicia cordis. q̄
causat̄ ex virtutib⁹ que sunt ꝯtra passiones
impediētes puritatē ratōis. Ideo de eo di
citur Matth. v. Beati mundo corde. quo
niā ipi deū videbūt. Pax etiā. que subtra/
hit litigiorꝝ ⁊ tumultuū occasiones. Ideo
de hijs duab⁹ virtutib⁹ specialiter dicit̄ ad
Heb. vltimo. Pacē seq̄mini cū oīb⁹ ⁊ san
ctimoniā. sine q̄ nemo videbit deū. Hec āt
sanctimonia nō solū pōt intelligi mūdicia
cordis. sed etiā mundicia corporis. id est tē
perantia seu virtus castitat̄. que repmit cō
cupiscētias maxime obscurātes lumē rati/
onis. ⁊ iō maxime reddit hominē aptū ad
ꝯtemplationē. in quantū delectatōes vene
ree maxime depmūt mentem ad sensibilia.
vt Aug. dicit in li. soliloqorꝝ. S3 scđo mō

scz essentialiter. virtutes morales nō pertinent ad vitā ꝯtemplatiuā sed actiuā. vt dictū est. Nā finis vite actiue. est ꝯsideratio veritatis. Et ideo vita ꝯtemplatiua essentialiter vnū actū habet. in quo finalir̄ pficitur. scz ꝯtemplationē veritatis. a quo habet vnitatē. Quia tñ scd̄m Dyonisiū sexto capitulo de diuinis nominibꝫ. Differētia est in cognitione homīs ꝛ angeli eo ꝙ angelus simplici apprehensione veritatē inuenit Hō aūt quodā ꝓcessu ex mltis ꝑtingit ad intuitū simplicis veritatis. Jō ille vnꝰ actꝰ ꝯtemplatōis in homīe habet multos actꝰ quibꝫ ad eū finaliter ꝑuenit. Quoꝝ quidaz ꝑtinent ad acceptionē ꝑncipioꝝ ex q̄bꝫ cedit ad veritatis ꝯtemplatōz. Alij in deductionē ꝑncipioꝝ in veritatē cuiꝰ cognitio īquirir̄ Ultimꝰ aūt ꝯpletiuꝰ actus est ipā cōtemplatio veritatis. Et scd̄m hoc Richardus de sancto victore distinguit tres actꝰ qui videnr̄ ad vitā ꝯtemplatiuā ꝑtinere. s. cogitationē. meditationē. ꝛ ꝯtemplationez Uñ scd̄m eū cogitatio ꝑtinere videt̄ ad eorum inspectionē ex quibꝫ aliquis colligere intendit vnā simplicē veritatē Et sic sub cogitatione ꝯprehendi possunt. ꝛ perceptōes sensuū ad cognoscendū aliquos effectu s ꝛ imaginationes ꝛ discursus rōnis circa q̄cunq̄ perducētia in cognitionē veritatis ītente. ¶ Licet scd̄m August. xiiij. de trinitate. Cogitatio generaliter dici possit omnis actualis operatio intellectus. Meditatio vero ꝑtinere videt̄ ad ꝓcessum ratōis ex ꝑncipijs aliq̄bꝫ ꝑtingentibꝫ ad veritatis alicuius ꝯtemplationē. Et ad idem ꝑtinet cōsideratio scd̄m Bernardū. Licet scd̄m phm secūdo de anīa. Omnis opatio intellectus ꝯsideratio dicat̄ Sed ꝯtemplatio ꝑtinet ad ipm simplicē intuitū veritatꝭ. Uñ Richardꝰ dicit ꝙ ꝯtemplatio est pspicax et liber animi ꝯtuitꝰ in res pspiciendas. Meditatio aūt est intuitꝰ animi in veritatis inq̄sitione occupatꝰ. Cogitatio ꝟo est animi respectꝰ ad euagationē ꝓnus ¶ Ad ꝯtemplationē aūt ministerialir̄ ꝑtinet nō solum cogitatio seu meditatio vt dictū est. s; etiaz lectio ꝛ oratio qua hō ad cognitionē veritatis ꝑtingit dupliciter. Uno mō a seipo seu ꝑ ꝓpriū studiū ꝛ sic requirir̄ meditatio Alio mō ꝑ ea que recipit ab alio. ꝛ hoc duplicir̄ quia vel in quantū hō recipit a deo ꝛ sic necessaria est oratio. scd̄z illud Sap. vij. Inuocaui ꝛ venit in me spiritꝰ sapientie vel in quantū homo recipit ab homīe ꝛ sic necessaria est lectio in quantū accipit ꝑ scripturaz. vel doctrina que accipit̄ ꝑ auditū ex voce loquentis. sicut de maria que ꝯtemplatiuā animaz significat. dicit̄ Luce. x. Que sedens secus pedes domini audiebat verba illius.

¶ De subiecto in quo ꝯtemplatiua subsistit.

Capitulum sextū.

Sed adhuc inquirendū restat q̄d sit ꝓpriū subiectū. ꝛ quid adequatū obiectum vite ꝯtemplatiue. Quātū autē ad primū dicendū est ꝙ vita cōtemplatiua quantū ad ipam eēntiā actionis. s. ꝯtemplationis subiectiue est in intellectu quantū vero ad id qd̄ mouet ad exercendū talē opationē est in affectu quia voluntas mouet oēs alias potētias etiā intellectū Mouet aūt hec vis appetitiua ad aliquid inspiciendū ꝓpter amorē rei vise. vel ꝓpter delectationē que ꝯsequit̄ ex eius visione. Et ideo Greg. sup Ezech. ꝯstituit vitā cōtemplatiuā in charitate dei in quantū aliq̄s ex dilectione dei inardescit ad eiꝰ pulchritudinem ꝯspiciendā. Et q᷑ vnusquisq̄ delectatur cū adeptus fuerit id quod amat. iō vita ꝯtemplatiua terminat̄ ad delectationez que est in affectu. et quia etiā amor incenditur. Licet ergo finis ꝯtemplatiōis sit veritas. scd̄m phm secūdo methaphisice. ꝛ veritas ꝑtineat ad intellectū. ipa tamē habet rationē boni appetibilis ꝛ amabilis. ac delectabilis. ꝛ scd̄m hoc ꝑtinet ad vim affectiuam. Jdeo de sapientia seu ꝯtemplatione veritatis dicit̄ Sap. viij. Non habet amaritudinē ꝯuersatio illiꝰ. nec tediū cōuictus eius. sed leticiā ꝛ gaudiū. Et Greg. dicit super Ezech. ꝙ vita ꝯtemplatiua amabilis valde dulcedo est Uñ eius dulcedo seu delectatio omnē delectationē humanā excedit. Nam ꝛ delectatio spūalis potior est q̄ carnalis ꝛ ipe amor quo ex charitate deus diligit̄. omnē aliū amorē excellit. Unde in ps. dicit̄. Gustate ꝛ videte quoniā suauis est dn̄s. ¶ Licet ergo ꝯtemplatio diuinorum q̄ habet̄ in via. sit valde imꝑfecta respectu illiꝰ que habet̄ in patria. tamē delectabilior omni alia ꝯtemplatione quantūcunq̄ ꝑfecta ꝓpter excellentiā rei ꝯtemplate. Uñ phus dicit in primo de partibꝫ animaliuz

q accidit circa illas diuinas substātias mi/
nores nobis existere theoricas sȝ et si scd̄m
modicū attingamꝰ eas. tn̄ ppter honorabi/
litatē cognoscēdi delectabiliꝰ aliqd habent
q̄ que apud nos oīa. Si vero obiciat q i
contemplatōe nō sit delectatio. q scd̄m Gre
goriū sup Ezech. in ea est contentio ⁊ certa/
men. Un̄ mens in eiꝰ certamine posita qn̄/
q superat qn̄q succūbit. ex eo etiā sequit qn̄
q corpalis lesio. q̄ delectatōȝ īpedit. Und
Gen̄. xxxij. dicit q Jacob postq̄ dixerat. vi
di dn̄m facie ad faciē claudicabat pede co
q tetigit neruū femoris eiꝰ. ⁊ obstupuerit.
Dicendū est q contentio vel certamē qn̄ puē
nit ex contrarietate exterioris rei. impedit illi
us rei delectationē. Nō em̄ delectat q̄s in
re cōtra quā pugnat. sȝ in re pro qua q̄s pugnat.
tū eā adeptꝰ fuerit. ceteris paribꝰ magis d
lectat. Sicut Aug. dicit. viij. confe. q quā/
to fuit maiꝰ piculū in plio. tanto ē maiꝰ gau
diū in triūpho. Nō est aūt in contemplatiōe
contentio vel certamē ex contrarietate veritatis
quā contemplamur. sȝ ex defectu nr̄i intelle/
ctus ⁊ ex corruptibili corpe. qd̄ nos ad in/
feriora retrahit. Scd̄ȝ illud Sap. ix. Cor
pus qd̄ corrūpit aggrauat animā ⁊c̄. Et i/
de est qn̄ hō ptingit ad contemplatōȝ veritatis
q ardentiꝰ eā amat. Sȝ magis odit proprium
defectū a grauitate corruptibilis corpis. vt
dicat cū aplo Infelix ego hō. q̄s me libera
bit de corpe mortis huiꝰ. Un̄ ⁊ Greg. dicit
sup Ezech. Cū de iam p desideriū ⁊ intel
lectū cognoscit. oēm delectatōȝ carnis are
facit. Ex h̄ etiā pcedit. q ex contemplatōe qn̄
q lesio sequit in corpe. qd̄ in Jacob figu/
ratū est. qui post contemplatōȝ dei. vno pede
claudicabat. q necesse est vt prualescente a
more dei. debilitet amor seculi vt Greg. su
per Ezech. ait. Et ideo p agnitōȝ suauitatis
dei. vnus in nobis sanꝰ pes remanet. atq a
lius claudicat. Oīs em̄ q̄ ex vno pede clau
dicat. solū illi pedi innitit. quē soluȝ amat.
Sic ḡ ex pmissis colligit. q licet vita contem
platiua. quo ad actū a quo denoīat. q̄ contem
platio dicit. eēntialit consistat ī intellectu. tn̄
pncipiū habet in affectu. in quantū videli
cet aliq̄s ex charitate ad contemplatōȝ incita
tur. Et q finis rn̄det pncipio. inde est etiā
q terminꝰ ⁊ finis cōtemplatiue vite ad affe/
ctum ptinet. dū scȝ in visiōe rei amate dele
ctat. ⁊ ipa delectatōe ad rei viscamorē. am
plius excitat. Un̄ Greg. dicit sup Ezechie
lē. q cū quis ipm quē amat viderit. in amo
re ipius amplīꝰ ignescit. Et hec est vltima
pfectio contemplatiue vite vt scȝ nō solū diui
na veritas videat sȝ etiā vt amet.

De pprio ⁊ adequato obiecto vite cō
templatiue.

Capitulū. vij.

Sed adhuc specialius īquirenduȝ
restat q̄d sit adequatuȝ seu appro
priatū obiectū vite contemplatiue.
Un̄ sciendū est q ad eā pncipaliter ptinet
contēplatio diuine veritatis. q hmōi contem/
platio est finis totiꝰ humane vite. Ideo di
cit Greg. vi. moral. q in contemplatōe pncipi
um qd̄ deꝰ est querit. Et Aug. pmo de tri/
nitate q contemplatio dei pmittit nobis acti
onū omniū finis atq eterna pfectio gaudi
orū que q̄deȝ in futura vita erit pfecta qn̄
videbimꝰ eū facie ad faciē. vn̄ ⁊ pfecte bea/
tos faciet. Nūc aūt contemplatio veritatis di
uine competit nobis impfecte videlicet p spe
culū ⁊ ī enigmate. vn̄ ⁊ p eā fit nobis quedā
inchoatio beatitudīs q̄ hic incipit. vt in fu
turo terminet. Sed q p diuinos effectꝰ in
dei contemplatōȝ manuducimur scd̄m illud
Ro. i. Inuisibilia dei p ea que facta sunt. in/
tellecta conspiciunt. inde est q contemplatio di
uinorum effectuū secūdario ⁊ dispositiue pti/
net ad contemplatiuā vitā put scȝ ex hoc ma
nuducit hō in dei cognitione. Un̄ Augu.
dicit in libro de vera religione q in creatu
rarū consideratione nō vana ⁊ pitura curio/
sitas est exercenda. sȝ gradꝰ ad īmortalia et
sp manentia faciendꝰ. Ideo Dauid cogni/
tionē operum dei querebat. vt ex hoc māudu
ceret in deū dicens. Meditabor in om̄ibꝰ
operibꝰ tuis. Hinc etiā Bernardꝰ in libro
de consideratione dicit. q pma contemplatio ē
admiratio diuine maiestatis. secunda iudi
ciorū dei. tertia beneficiorum ipius. quarta ē
pmissorum. Quorum pmū ptinet ad diuinā ve
ritatē. alia tria ptinent ad diuinos effectus
Ex consideratōne aūt diuinorum iudiciorum. hō
manuducit in contemplationē diuine iusticie
Ex consideratōe vero diuinorum bn̄ficiorū. in
cognitionē diuine bonitatis ⁊ misericordie
quasi per effectꝰ exhibitos vel exhibēdos.
Sic ḡ ex pmissis patet. q ordine quodam
quattuor ad vitā contemplatiuā ptinēt. Pri
mo quidē virtutes morales. secūdo quidā
alij actꝰ preter cognitionē. tertio vero contem
platio diuinorum effectuū. quarto est completi/

uum scꝫ ipa ꝯtemplatio diuine veritatꝭ Ex pdictis etiã apparet q̃ꝺ vita ꝯtemplatiua diuturna ẽ. pmo q̃dẽ scd̃m seipãꝫ siue scd̃ꝫ naturã suã ꝛ hoc dupliciť. vno mõ qꝛ versatur circa incorruptibilia ꝛ imobilia. Alio mõ qꝛ nõ habet ꝯtrarietatẽ. Delectatõi eñ que est in ꝯsiderãdo. nihil est ꝯtrariũ vt dicit phus pmo thopi. Sꝫ etiãꝫ quo ad nos ipa diuturna est. tũꝫ qꝛ ꝯpetit nobis scd̃m actionẽ incorruptibilis ptis scꝫ aĩe intellectiue. ideo potest post hanc vitã manere. tũ qꝛ in opibꝫ ꝯtemplatiue corpaliť nõ laborãmꝰ. vñ magis in hmõi opibꝫ ꝯtinue psistere possumꝰ sicut dicit phs. x. ethi. Licet ğ oẽs intellectiue pfectões huiꝰ vite in futuro euacuabunť scd̃m aplm. j. chor. xiij. pꝑter qꝺ modꝰ ꝯtemplãdi nõ erit idẽ hic ꝛ ĩ patria. tñ vita ꝯtẽplatiua diciť manere rõe charitatis. in qua habet pncipiũ ꝛ finẽ Jõ diciť Luc. x. Maria optimã partẽ elegit. q̃ nõ auferet ab ea. Et Greg. sup Ezech. dic Cõtemplatiua hic incipit. vt in celesti pˀria pficiať. qꝛ amoris ignis ħ ardere inchoat. q̃ cũ ipm quẽ amat viderit. in amore ipius amplꝰ ignescit. Jn hac aũt vita q̃uis ꝯtẽplatio ꝑpter causas p̃dictas diuturna sit. tamẽ eiꝰ dulcedo raptim trãsit. Vñ Greg. v. moraľ. exponẽs illꝺ Job. iiij. Cũ spũs me pñte trãsiret dicit. ꝙ in suauitate ꝯtemplationis ĩtime. nõ diu mẽs figiť. qꝛ ad seipam ipa ĩmensitate lumĩs reuerberata reuocať Ratio ẽ. qꝛ nulla actio ħ diu põt durare in summo sui. Sũmũ aũt ꝯtemplatõis ẽ. vt attingat ad vniformitatẽ diuine ꝯtemplationis vt dicit dyo. Vñ ꝛ si q̃tũ ad ħ ꝯtemplatio diu durare nõ possit. tñ quãtum ad alios ꝯtemplatõis actꝰ diu durare poterit.

De speciebꝫ ꝯtemplatõis ꝛ de motibus in quos diuidiť.

Capitulum octauum.

Nunc vero de speciebꝫ ꝛ de motibus ꝯtemplatõis distinguendũ ẽ. Cũ aũt Berñ. vt supra tangiť q̃tuor eiꝰ species assignet Richardꝰ in sex species ꝯtemplatõꝫ distinguit. Prima est scd̃ꝫ solã imaginatõeꝫ. dũ attendimꝰ res corpales. Scd̃a est in imaginatõe scd̃m rõnem. put scꝫ sensibiliũ ordinẽ ꝛ dispositõꝫ ꝯsideramus. Tertia est in rõne scd̃m imaginationẽ. q̃ñ scꝫ p inspectõꝫ reꝝ visibiliũ. ad inuisibilia subleuamur. Quarta ẽ in rõne scd̃ꝫ rõnem. q̃ñ scꝫ animꝰ intendit inuisibilibꝫ q̃ imaginatio nõ nouit. Quinta est supra rõnem. q̃ñ ex diuina reuelatõe cognoscimꝰ. q̃ hũana rõne ꝯprehẽdere nõ possumꝰ Sexta aũt est supra rationẽ ꝛ pter rõneꝫ. q̃ñ scꝫ ex diuina illuminatõe cognoscunť ea q̃ humane rõni repugnare videnť. sicut ea q̃ dicunť de mysterio trinitatis. Per istas vero sex species designanť gradꝰ quibꝫ p creaturas in dei ꝯtemplationẽ ascendiť. Nã in pmo gradu poniť pceptio sensibiliũ. Jn secundo pgressus a sensibilibꝫ ad intelligibilia. Jn tertio ꝯiudicatio sensibiliũ scd̃m itelligibilia. Jn quarto absoluta ꝯsideratio intelligibiliũ. ad q̃ p sensibilia perueniť Jn quinto poniť ꝯtemplatio intelligibilium. q̃ p sensibilia inueniri nõ possunt. sꝫ bene p rõneꝫ capi possunt. Jn sexto vero cõsideratio intelligibiliũ. que rõ nec inuenire nec cape potest. Et ħ pertinẽt ad sublimeꝫ ꝯtemplationẽ veritatis diuine in q̃ finaliť ꝯtemplatio pficiť. De motibꝫ aũt q̃ distinguunť in opatione ꝯtemplatõis sciendũ ẽ ꝙ Dyonisꝰ. iiij. c. de diuinis noibꝫ tres motus in ꝯtemplatõe distinguit scꝫ circularẽ rectũ. ꝛ obliquũ. Vñ licet cõtemplatio sit quedã spũalis quies. Juxta illud Sapiẽtie. viij. Jntrans in domũ meã ꝯquiescam cũ illa. q̃ quies intelligiť esse ab exterioribꝫ occupationibꝫ ꝛ motibꝫ corpalibꝫ. opponitur tñ opatio intellectꝰ. in q̃ ꝯtemplatio cõsistit essentialiť. motꝰ diciť scd̃m ꝙ motꝰ est actꝰ pfecti. vt phs dicit. iij. de aĩa. Et quia p sensibilia in cognitionẽ intelligibiliũ deuenimꝰ. ꝛ opatões sensibiles sine motu nõ sunt. inde est ꝙ operatões etiã intellectuales. q̃i motꝰ quidã describunť. Jn motibus aũt corpalibꝫ perfectiores ꝛ pmi. sunt locales. vt pbať. viij. phisicoꝝ. Jdeo sub eoꝝ similitudine opationũ. intelligibiliũ differẽtie assignanť. Quia vero tres sunt differẽtie motꝰ localis. Naꝫ quidã est circularis. scd̃m quẽ aliq̃d moueť circulariť circa idẽ centꝝ seu vniformiť. Alius est rectus scd̃ꝫ quẽ aliquid moueť ab vno in aliud. Tertius est obliquus quasi ꝯpositꝰ ex vtroq̃ꝫ. iõ in opationibꝫ intelligibilibꝫ. id qꝺ simpliciter habet vniformitateꝫ. attribuiť motui circulari. Operatio aũt intelligibilis scd̃ꝫ quã pcediť ꝺ vno in aliud attribuiť motui recto. Jlla vero q̃ habet aliq̃d vniformitatis simul cũ pcessu ad diuersa attribuiť motui obliquo. Et scd̃ꝫ ħ Dyonisꝰ ponit mo

tum circularē in anīa qñ ipa ab exteriorib⁹ introiens ad seipaȝ. ⁊ cessante etiā omī dis cursu rōis. reductis oīb⁹ rōnib⁹ aīe ad simplicē ꝯtemplationē veritatis. ꝑtermissis oībus. vniformit in sola dei ꝯtemplatōe ꝑsistit ⁊ h̄ est qđ dicit. Deīde sicut vniformis facta. vnite. id est vniformiter vnitis virtutib⁹. ad pulchꝛū ⁊ bonū manuducit. Motum aūt rectuȝ ponit in anīa. scđm h̄ q̄ ab exteriorib⁹ sensibilib⁹ ꝓcedit ad intelligibiliū cognitionē. Motū aūt obliquū ponit ī ea similit ex recto ⁊ circulari ꝯpositū. scȝ ꝓ ut illuminatōib⁹ diuinis ratiocinādo vtit. Quia tñ vis intellectiua ml'to altioꝛ est in angelis. q̄ȝ in hoīe. ideo alio mō Dyonisius hos mot⁹ assignat in angelis ⁊ in anīa. ſȝ h̄ nō est ad p̄sens tractandū. Sȝ etiā Rich. li. de ꝯtemplatōe multas ponit alias differentias motuū. ad similitudinē volatiliuȝ celi. quaꝝ quedā nūc ad altioꝛa se attollūt nūc ad inferioꝛa demergunt. Alie dextroꝛsum vel sinistroꝛsuȝ diuertūt. quedā vero in anterioꝛa vel posterioꝛa mouent. alia vero q̄ī in giꝝ vertunt. quedā aūt q̄ī imobilit vno loco manēdo suspendunt. Hec auteȝ differētia scđm sursuȝ. deoꝛsuȝ dextroꝛsuȝ sinistroꝛsuȝ. an̄ ⁊ retro. ⁊ scđm diuersos circuitus. oēs ꝯtinent sub motu recto vł obliquo. Nā per oēs designat discursus rationis. qui sit a genere ad specieȝ vel a toto ad partē. erit vt ipe exponit. scđm sursum ⁊ deoꝛsum. Si vero sit ab vno oppositoꝝ in aliud. erit scđm dextroꝛsum ⁊ sinistroꝛsuȝ. Si vero sit a causis in effect⁹ erit ante ⁊ retro. Si aūt sit per accedētia que circūstāt rem ꝓpinqua vel remota erit circuitus. Discursus aūt rationis quādo est a sensibilib⁹ ad intelligibilia scđm oꝛdinē naturalis rationis. ꝑtinet ad motū rectū. quādo aūt simul scđȝ illuminatōes diuinas. ꝑtinet ad motū obliquū. vt ex dictis patet. Sola autem imobilitas quā ponit. ꝑtinet ad motū circularē. Unde patet q̄ Dyonisius multo sufficienti⁹ ⁊ vtili⁹ motus ꝯtemplationis distinguit ⁊ describit.

¶ Ad quantū gradū visionis diuīe eēntie. ꝯtemplatio eleuat.

Capitum nonum.

Sed iam inq̄rendū est ad quantuȝ gradū visionis diuine essentie in hac vita ꝯtemplatio eleuet. Et ei ad ei⁹ clarā visionē n̄ se extendat testat Gregoꝛi⁹ super Ezech. vbi ait. Quādiu in hac mortali carne viuit. nullus ita in ꝯtemplationis ꝟtute ꝓficit. vt in ipo incircūscripti luminis radio. mentis oculos figat. Sed sciendū est q̄ sicut Augustin⁹ dicit. xij. sup Genesim ad litterā. Nemo viuens deū vidit. ista vita qua moꝛtaliter viuit ī istis sensib⁹ corpoꝛis. sed nisi ab hac vita quisq̄ꝫ qđammodo moꝛiat. siue omino exiens a corpoꝛe. siue alienat⁹ a corꝑalib⁹ sensib⁹. in illā nō subuehit visionē. Sic ergo dicendū est q̄ in hac vita potest aliquis esse dupliciter. Uno mō scđm actū. in quantū scȝ actualiter vtitur sensib⁹ coꝛpis. ⁊ sic nullo mō contemplatio p̄sentis vite. potest ad clarā visionē diuine essentie ꝑtingere. Alio modo p̄t quis esse in hac vita potentialit ⁊ nō scđm actū. in q̄ātū scȝ anīa ei⁹ est corpoꝛi moꝛtali ꝯiuncta vt foꝛma. ita tamē q̄ nō vtitur coꝛpis sensib⁹. aut etiā imaginatōe sicut accidit in raptu. ⁊ sic potest ꝯtemplatio hui⁹ vite ꝑtingere ad visionē diuīe essentie. Unde supꝛem⁹ gradus ꝯtemplatōis p̄sentis vite est. talē habere visionē qualē habuit paulus in raptu. scđm quē fuit medio modo se habens inter statū presentis vite ⁊ future. Per hoc aūt q̄ Jacob dicit. Uidi dñm facie ad faciē. ⁊ salua facta est anīa mea Gen̄. xxxij. nō est intelligendū q̄ dei essentiā viderit. ſȝ q̄ foꝛmā scȝ imaginariā vidit. in qua de⁹ est ei locutus. Uel q꞉ ꝑ faciē aliq̄uid cognoscimus. faciē. eius cognitionē vocauit sicut glosa Gregoꝛij ibidē dicit. Et ideo etiam cū Greg. in. ij. dialogoꝝ dicit. Anime videnti deū creatoꝛē. angusta est oīs creatura. Uir ergo dei scȝ beat⁹ Benedict⁹ q̄ intrare globū igneū. angelos quoq̄ꝫ ad celos redeūtes videbat. ⁊ h̄ ꝓculdubio cernere nō nisi in dei lumīe poterat. Ex hijs verbis Gregoꝛij nō dat intelligi q̄ beat⁹ Benedictus deum in illa visione ꝑ essentiam viderit. sed vult ostendere q̄ quia videnti creatoꝛē. angusta est oīs creatura. consequens est q̄ ꝑ illustrationē diuini luminis de facili possint quecunq̄ꝫ videri. Un̄ subdit. Quantūlibet em̄ paꝝ de luce creatoꝛis aspexerit. breue ei fit oē qđ creatū est.

¶ De raptu ex ꝯtemplatione.

Capitulū decimū.

Quia de raptu qui ex ꝯtemplatōe sequit. iā aliqualiter tactū est. de eo specialiter tractare ꝯuenit. Et

primo quid raptus sit. et in qua vi seu potētia anime cōsistit. Raptus aūt a quibusdam diffinitur ab eo qđ est scđm naturam in id qđ est supra naturā. vi superioris nature elevatio. et sic raptus violentiā quandā importat. Unde super illo verbo apostoli. ij. Chor. xij. Scio hominē in xpo raptū usque ad tertiū celū dicit glosa. raptū id est cōtra naturam elevatum. Sciendum ergo q aliquid potest violentari dupliciter. Uno modo quantū ad finē inclinatiōis. sicut si lapis qui naturaliter inclinat ferri deorsū proiciatur sursum. Alio modo quantum ad modū tendendi. sicut si lapis velocius proiciat deorsum q̄ sit motus eius naturalis. Sic igitur anima hoīs dicit rapi in id qđ est cōtra vel pter naturā. Uno modo quantum ad terminū raptus vt cū rapitur ad penas scđm illud ps. Nequando rapiat et nō sit q eripiat. Alio modo quantū ad modum homini cōnaturalē. qui est vt per sensibilia intelligat veritatē. Et ideo quando abstrahitur a sensibiliū apprehensione. dicit rapi. etsi elevet ad ea ad que naturaliter ordinat. dū tamē hec abstractio nō fiat ex motu vel inclinatiōe nature. sicut accidit in sompno naturali. qui proprie n̄ potest raptus dici. Hec aūt abstractio potest ex triplici causa cōtingere. Prima ex causa naturali et corporali. sicut patet in multis. qui propter aliquā infirmitatē alienationē patiunt. Secundo ex virtute demonū. sicut patet in arrepticijs. Tertio ex virtute divina. et sic loqmur nūc de raptu. put scz quis divino spiritu elevatur ad aliqua supnaturalia: cū abstractiōe a sensibus scđm illud Ezech. viij. Spiritus elevavit me in visionibus dei. Unde licet naturale sit homini vt in divina tendat. scđm illud Augustini pmo cōfes. Fecisti nos domine ad te. et inquietū est cor nostrū donec requiescat in te. tam̄ iste modus q quis ad divina elevetur cū abstractione a sensibus nō est homini naturalis. sed q ad ea p sensibilia deducatur scđm illud apostoli. Invisibilia dei p ea que facta sunt etc. Non est tamen huiusmodi raptus omino cōtra naturam. sed preter vel supra facultatem nature quia ad dignitatē hominis qui ad imaginem dei factus est naturalit pertinet: q in deū elevet. sed quia deus est bonū infinitū excedēs humanā facultatē. indiget homo beneficio gratie. vt supernaturaliter ad illud bonū capescendū adiuvetur. Ideo ei necesse est quantū ad ea que excedunt suam facultatem. vt quadam fortiori operatione elevetur. Et hic est raptus qui quantū ad aliquid potest dici violētia seu coactio. scz si attendatur operationis modus. non autem si attendatur operationis terminus. i quem natura hominis et intentio eius ordinatur.

Ad quam vim anime raptus pertinere videatur.

Capitulum vndecimū.

Sed iam videndū est ad quā potētiam anime. cognoscitivam scilicet vel affectivā. raptus magis pertineat. Unde pmo sciēdū est q de raptu dupliciter loqui possumus. Uno modo quātum ad id in quod aliquis rapit. et sic proprie raptus nō potest pertinere ad vim appetitivam sed solum ad cognoscitivam. quia dictum est q raptus est preter propriā inclinationem illius quod rapitur. Ipse aūt motus appetitive virtutis est quedā inclinatio in bonum appetibile. Unde proprie loquendo ex hoc q quis appetit aliquid nō rapit. Uno modo potest cōsiderari raptus quantum ad suā causam. et sic potest habere causam ex parte appetitive virtutis. Ex hoc nanque q appetitus ad aliquid vehementer afficit potest cōtingere q ex violentia affectus. homo ab omnibus alijs alienat. Habet etiā effectum in appetitiva virtute. cū scz aliquis delectatur in hijs ad q̄ rapitur. vnde et apostolus nō solū dicit se raptū ad tertiū celū. qđ pertinet ad cōtemplationē intellectus. sed etiā in paradisum qđ etiā pertinet ad delectationem affectus. Preterea notandū est q raptus addit aliquid supra extasim. Nam extasis importat simpliciter excessum a seipso Unde super illo verbo ps. In te dn̄e speravi dicit glosa. Extasis grece. latine dicit excessus mētis. Sed raptus super hoc addit quandā violētiā. ideo potest extasis ad vim appetitivā pertinere. scilicet cū alicuius appetitus tendit in ea que extra ipm sūt. Et scđm dicit B Dyonisius q extasim facit divinus amor. in quantū scilicet facit appetitū hominis tendere in res amatas. vnde postea subdit. q etiā ipe deus per habundantiā amative bonitatis. extra seipm fit per pvidentiā ad oīa existentia. Sed iterū sciendum q homo dupliciter potest scđm ap

petitum fieri extra seipm. Uno modo quã do appetitus intellectiuus totaliter in diui na tendit ptermissis hijs in que iclinat ap petitus sensitiuus. et sic dicit Dyonisius. iiij. caplo de diuinis nominibꝫ qꝫ Paulus ex virtute diuini amoris. extasim faciente dicit Uiuo ego iam non ego. viuit vero in me xp̄us. Alio modo quando pretermisso appetitu superiori. homo totaliter fertur i ea que pertinent ad appetitũ inferiorem. et sic dicit Gregorius in. ij. dyal. qꝫ ille q̄ por/ cos pauit. vagatione mentis ⁊ immũditie. sub semetipso cecidit. Et iste excessus vl' ex tasis plus appropinquat ad rationẽ raptus q̄ʒ primus. quia scilicet superior appetitꝰ est magis homini pprius. vnde quãdo homo ex violentia appetitus inferioris. abstrahit a motu appetitus superioris. magis abstra bitur ab eo qđ est sibi propriũ. quia tamen non est ibi violentia eo qꝫ voluntas potest resistere passioni. deficit a vera ratione ra/ ptus. nisi forte tam vehemens sit passio. qꝫ vsum rationis totaliter tollat. sicut contin git in hijs. qui pter vehementiaʒ ire vel a/ moris insaniunt. Considerandũ tamen est qꝫ vterqꝫ excessus virtutꝫ appetitiue. potest causare excessum cognoscitiue. vel qꝛ mẽs ad quedam intelligibilia rapiatur. aliena/ ta a sensibus. vl' quia rapiat̃ ad aliquã ima ginariã visioneʒ. vel fantasticam apparitõʒ

¶ De raptu Pauli in tertiũ celum. Capitulum. xij.

Postremo de raptu Pauli specia/ liter tractandũ est. De quo q̄dam dixerunt eum tunc non vidisse di uinam essentiam. sed quandã refulgentiaʒ diuine claritatis. Sed oppositũ determi/ nat Augustinus non solũ in libro de vidẽ do deũ ad paulinã. sed etiã. xij. super Geñ. ad litterã. ⁊ habetur in glosa. ij. Chor. xij. Et hoc etiã ibi ipa verba apostoli d̄signãt quia dicit se audiuisse verba ieffabilia que non licet homini loqui. Hec aũt videntur esse ea que pertinent ad visionẽ beatorum. que excedit statũ vie scd̄m illud Jsa. xliiij. Oculus non vidit deus absqꝫ te. que ppa/ rasti diligentibꝰ te. Sciendũ aũt est qꝫ mẽs humana diuinitus rapitur ad ꝯtemplan/ dam veritatẽ diuinã tripliciter. Uno mo/ do vt contempletur eam per similitudines imaginarias. ⁊ sic de Petro legitur Actu um. x. qꝫ cecidit super eum mentis excessus

Alio modo vt ꝯtempletur veritatẽ diuinã per itelligibiles effectus. sicut fuit excessus Dauid dicentis. Ego dixi in excessu meo omnis hõ mendax. Tertio modo vt contẽ pletur eam in sua essentia. ⁊ talis fuit scd̄m Augustinũ raptus pauli ⁊ etiã moysi. ⁊ sa/ tis ꝯgruenter. Nam sicut moyses primus doctor iudeorum. ita Paulus primus do ctor gentiuʒ. Nec tamen ex hoc sequitur qꝫ Paulus i hoc raptu fuerit beatus. quia li/ cet diuina essentia non possit videri ab in/ tellectu creato nisi per lumẽ glorie. de quo dicitur in p̄s. in lumine tuo videbimꝰ lu/ men. hoc tamen dupliciter participari po/ test. vno modo per modũ forme imanentꝭ. ⁊ sic beatos facit sanctos i patria Alio mo do per modũ cuiusdã passionis transeuntꝭ sicut etiã dicitur de lumine pphetie. ⁊ sic lu/ men illud fuit in Paulo. ideo tunc nõ fuit simpliciter beatus nec habitualiter. sed so/ lum quodãmodo habuit actum beatoruʒ ideo etiã tunc in eo non fuit fidei actus. sed bene habitus. cũ illa actuali visione. Sed quantum ad hoc qꝫ dicit se raptuʒ vsqꝫ ad tertium celũ sciendũ est. qꝫ nomine tertij ce li potest vno modo intelligi aliquid corpo reum. ⁊ sic tertiũ celuʒ est celũ empireũ. qđ dicitur tertiũ respectu celi aerei ⁊ celi side/ rei. vel potius respectu celi siderei ⁊ respe/ ctu celi aquei siue cristallini. Et dicitur ra ptus ad tertiũ celũ. nõ quia raptus sit ad vi dendũ similitudineʒ alicuius rei corporee sed propter hoc qꝫ locus est cõtemplatiõis beatorum. in quo scd̄m glosam deus osten dit ei vitam in qua videndus est in eternũ. Alio modo per tertiũ celuʒ potest intelligi aliqua visio supermundana. que potest di ci tertiũ celuʒ triplici ratione. Uno modo scd̄m ordinẽ potentiaꝝ cognoscitiuarũ. vt primũ celuʒ dicatur visio supermundana corporalis. que fit per sensum. sicut visa est manus scribẽtis in pariete. Daniel'. v. Se cundũ aũt celũ sit visio imaginaria. sicut il la quã vidit Jsaias ⁊ Johãnes in apocali psi. Tertiũ vero celũ dicat̃ visio intellectu alis vt Augustinus exponit. xij. super Geñ. ad litterã. Secundo modo potest dici ter/ tium celum scd̄m ordinẽ cognoscibiliũ. vt primũ celum dicatur cognitio spiritus hu mani ⁊ suarũ spiritualiũ virtutũ. scd̄m co/ gnitio celestiũ spirituũ. tertiũ cognitio ipi us spũs diuini. seu ꝯtemplatio dei. Tertio

mō pt dici tertiū celū scdm grad9 ɔtemplationis dei. quoꝝ pmus ptinet ad angelos in fime ierarchie. scds ad āgelos medie. ⁊ tertius ad angelos supme vt dicit glo. ij. coꝝ. xij. Quia vero visio dei nō pōt ēē sine delectatōe. iō dicit se raptū nō solū ad tertiū celū rōne diuine ɔtemplatōis. ſ etiā in paradisum rōne ɔseqntis delectatōis. Sz quātū ad illud qd Paul9 ait. siue i corpe siue extra corp9 nescio. de9 scit Sciedū. ꝙ sicut dicit Aug. xij. sup Gen. ad lraꝫ. nisi ab hac vita q̄sqꝫ qdāmodo moriaꝛ. siue oīno exiēs ꝺ corpe. siue auersus ⁊ alienat9 ab hijs corpeis sensib9. in illā ñ subuehiꝛ visionē. Jō satꝫ ɔstat ꝙ paul9 tūc adhuc exñs in statu vie. ñ vidit deū p eēntiā sine abstractōe a sensib9. P9 tñ illū raptum qñ cessauit illa visio. memor fuit illoꝝ q̄ viderat. nō p viꝫ memorie corpalis seu sensitiue ptis. ſ p aliq̄s spēs intelligibiles. habitualiꝛ ex h in ei9 intellectu relictas. vñ totā illā cognitōꝫ. nec cogitare poterat aut verb exp̄mere. ⁊ h est ꝙ dic. q̄ ñ licet homi loq̄. Utꝝ aūt aīa Pauli in statu illo fuit totaliꝛ a corpe sepata. vł vtrū ip̄e h ignorauerit. dicēdū est ꝙ nō fuit necessariū ꝙ aīa sic separeꝛ a corpe. vt ei nō vniret sic forma. fuit tñ necessariū ei9 itellectū abstrahi a fantasmatib9. ⁊ sensibiliū pceptōne. qꝛ talib9 pceptōib9 nō eleuaꝛ intellect9 ad altissimā diuie eēntie visionē. Nec tñ oportuit aīaꝫ separi a virib9 aīe vegetabił. sic aīa sensibilis. qꝛ vires vegetatiue ñ opanꝛ ex intētione seu cognitōe. sic sensitiue vires. ſ per modū nature. iō nō reqriꝛ ad raptū abstractio ab eis sic a potētijs sensitiuis. p q̄ꝝ opationē minuereꝛ intētio aīe circa itellectiuā cognitōꝫ. Sꝫ vtrū de facto aīa pauli tunc fuerit a corpe sepata ł nō. ⁊ vtꝝ h sit illd qd apłs se nescire dic. icertū ē. Quidā ei dicūt illd qd apłus ait. se nescire an i corpe an extra corp9. nō referre ad eē hoīs rapti. qi igrauerit an aīa ei9 eēt in corpe ł nō. ſ ad modū rapt9 vt igrauerit an corp9 fuerit sił raptū cū aīa in tertiū celū ł nō. ſ solū aīa. sic de Ezech. dr ꝙ adduct9 ē in visiōib9 dei in iherusalē. Sꝫ hūc sensuꝫ iprobat Aug. xij. sup Gen. ad lraꝫ. Jō alij scdꝫ aliū sensū intelligūt. vt. s. apłs sciuerit se fuisse raptum scdm aīaꝫ ⁊ nō scdm corp9. nesciuit tñ. nec tūc. nec postea. qliꝛ se hēret aīa ad corp9. scꝫ an fuerit a corpe sepata vł nō. Unde dicit August. sup Gen. xij. ad litterā p9longā inq̄sitōꝫ ɔcludens. Restat g̃ fortasse vt h ip̄m ignorasse intelligim9. vtrū qñ in tertiū celū raptū est. in corpe fuerit aīa. qūo in corpore est qñ corp9 viuere diciꝛ. siue vigilātis siue dormiētis. siue in extasi a sensib9 corporis alienati. an ꝺ corpe oīno exierit vt mortuū corp9 iaceret. Et iō cuꝫ apłs ait. Scio hominē in xpo raptū licet hō noīet ɔpositū ex aīa ⁊ corpe pt tñ p synodochen intelligi. vt pars homis hō noīeꝛ. ⁊ p̄cipue anīa que est pars eminētior. Potest etiā intelligi eum quē raptū dicit nō tunc hominē fuisse quādo raptus fuit. ſ post annos. xiiij. Unde dicit Scio hominē. ⁊ nō ait. scio raptum. licet eñ rapt9 p̄prie differat a morte. nichil tamē p̄hibet mortē sic diuitus pcuratā mortē dici. ⁊ sic August. dicit. xij. sup Gen. ad litterā. dubitāte inde apostolo. q̄s nostrū inde certus esse potuit. Uñ qui sup hoc loquunꝛ magis ɔiecturaliꝛ q̄ certitudinaliter loquunꝛ. Hijs itaqꝫ p̄missis que ad speculatiuā ɔtēplatōis cogscēde ptinet ad practicā ɔtēplatiōis acq̄rēde pceda m9

Tractat9 secund9 cōpendij ɔtemplationis. de spūali genealogia Jacob. ⁊ de figuralib9 exēplis ad ɔtēplatōꝫ p̄ficientib9.

Vite actiue et cōtēplatiē mutuā habitudinē. atqꝫ ordinē gñatōis ꝯtutū ptinētiū ad vtrāqꝫ. nulle veterꝫ testamti figure apti9 significare. aut ɔgruenti9 rep̄sentare videnꝛ. q̄ ille que in Gen. de duob9 vxorib9 Jacob ⁊ eaꝝ generatōe legūtur. vt bñ merito de eaꝝ ple mystice intellecta. p̄pheta dixisse crediꝛ. Hec est generatio querentiū dñm. q̄rentiū faciē dei Jacob. q̄rentium scꝫ nō gressib9 pedū. ſ gradib9 virtutum. sic eñ p opatione virtuosam. querendam ēē faciē dei id est ɔtemplatiuā ei9 visionē idē ostendit qui ait Ibūt de virtute in virtuteꝫ. videbiꝛ de9 deoꝝ in syon. De hijs ergo figuris ⁊ eaꝝ sensib9 misticis erit tractat9 p̄ns. solū. xij. capitula ɔtinēs.

Capitula secūdi tractatus.

Primū de iacob spūaliꝛ itellecto Secūdū de duab9 vxorib9 ei9. Tertiuꝫ de duab9 ei9 ancillis Quartū de q̄tuor p̄mis lye filijs Quintum de duobus filijs bale Sextum de duobus filijs Zelphe. Septimum de quinto lye filio. Octauum de eius filio sexto. Nonum de eius filia septimo genita.

Decimū de p̄mo rachel filio. Undecimū de secūdo ei⁹ filio oīum vltimo. Duodecimū de toti⁹ genealogie spūalis epilogo.

¶ De Jacob spūalit intellecto.
Capitulū primū.

Iacob interp̄taē supplantator. q̄ a facie Esau fugiēs vidit in sōpnis scalā de terris ad celos attingētē ꝛ postea mutato noīe ab angelo vocat⁹ est isrl'.i. vir videns deū. Uñ ꝓpter ꝟtutē videt deū. p ɔtemplatōꝫ. Dic ǧ ɔgruētissime virū ꝟtuosuꝫ ꝛ ɔtemplatiuū signat. q̄ supplātato Esau.i. dyabolo ꝛ vitijs ei⁹. p scalā virtutū de terrenis ad celestia ɔscendere. ꝛ ad visionē dei ɔtēplando mereē ptingere. cui⁹ figure ɔtinētia ex alijs q̄ in Jacob ɔtigisse legunē. id ē ex vxorib⁹ ꝛ filijs ei⁹ manifestissime patet. sicut i li. de duodeciꝫ p̄triarchis subtiliē atqꝫ vtiliē venerabilis Rich. psequitur. Uñ hui⁹ libri snīaꝫ atqꝫ ordinē sub cōpendio colligere dignū duxi.

¶ De duab⁹ vxorib⁹ Jacob.
Capitulū secundū.

Habet ergo Jacob vxores duas. Prima est lya. secūda rachel. Lya fecundior. rachel formosior. Lya fecunda ſꝫ lippa. rachel vero sterilis ſꝫ forme singularis. Lya est disciplina virtutis rachel doctrina veritatis. Lya desideriuꝫ iusticie. rachel studiū sapiētie. Hee sunt itaqꝫ due sorores. ꝛ spirit⁹ rōnal'. gemie vxores Rachel est rō qua discernim⁹. lya vero affectio qua diligim⁹. Ratio ptinet ad veritatē affectio ad ꝟtutē. Ex hijs oriē generosa ꝓles. Ex rōne oriunē ɔsilia recta. ex affectōe desideria sancta. Ex illa spūales sensus. ex ista ordinata affectio. ex illa deniqꝫ oīs veritas. ex ista oīs ꝟtus. Sicut ǧ rachel ē meditari. ɔtemplari. discernere. intelligere. sic ptinet ad lyā flere. dolere. gemere. suspirare. Nā lya est affectio. diuina inspiratōe inflāmata rachel est rō. diuia reuelatōe illuminata. Lya est affectio. ad normā iusticie seipam ɔponēs. rachel rō. se in celestis sapientie ɔtemplationē attollēs. Uñ recte lya laboriosa. rachel ꝟo visuꝫ p̄ncipiū iterp̄taē

¶ De duab⁹ ancillis ei⁹.
Capitulū tertiū.

Accepit aūt vtraqꝫ illaꝝ ancillam suā. lya ȝelphā. rachel balā. Hoc ē affectio sensualitati. rō imaginationi. obsequiē. sensualitas affectioni. imaginatio famulaē rōni. Nā sine imaginatōe rō nihil sciret. sine sensualitate affectio nil saperet. Discurrit ǧ imaginatio vt ancilla inter dn̄m ꝛ seruū.i. inter rōneꝫ ꝛ sensum. Et quicq̄d intrinsecus haurit. p sensuꝫ carnis int⁹ rep̄sentat ad obsequiū rōnis. Sꝫ ꝛ sensualitas nihilomin⁹ satagit ꝛ sollicita ē circa freq̄ns ministeriū. ad dn̄e sue lye parata obsequiū. Est tñ balā garrula. ȝelpha vero temulēta. Bale nāqꝫ loquacitatē nec ipa ei⁹ dn̄a rachel. cōpescere pōt. ȝelphe sitim. lya oīno extinguere nō pōt. Nā ad satiandū appetitū. sensualitatꝭ vino scꝫ. id ē gaudio voluptatis. tot⁹ mūd⁹ nō sufficit. quia quāto plus bibit. tanto ampli⁹ sitit. Uñ recte ȝelpha. os inhyans vocaē. cuius sitis nō extinguitur. Ymaginatio aūt cū tanta importunitate in aure cordis pstrepit. vt ei⁹ clamorē rachel omino cohibere nō possit. Unde per strepitū cogitationū ei⁹. qualis ꝛ quanta sit bale garrulitas. etiā inuiti quotidiano experimento docemur. Ideo nō imerito bala. hoc est inueterata diciē. quia ī garrulitate inueteratoꝝ morē imitaē.

¶ De quattuor p̄mis filijs lye.
Capitulū quartum.

Prius ergo de filijs lye dicenduꝫ videē. Nam ipa p̄us peperisse legitur. Igitur septenaria Lye ꝓles septē sunt virtutes. ordinati affectus. scꝫ timor. dolor. spes. amor. odiū. gaudiū pudor Isti omes modo possunt esse ordinati. modo inordinati. sed cū ordinati fuerint. tunc bene inter Jacob filios deputandi. Primo ergo nasciē timor. qꝛ scriptū est. Iniciū sapientie timor dn̄i. Hec est prima virtutū ꝓles. sine qua ceteras habere ñ potest. hic ex ɔsideratōne peccatorū nascitur. vnde iure ruben id est visionis filius vocaē. quia quāto quis peccata perfecti⁹. sepiusqꝫ ɔsiderādo videbit. tanto vehemēti⁹ timebit. Primo filio nato ꝛ paulatim crescēte. secund⁹ nascitur. quia magnū timorē necesse est vt dolor sequaē. ideo merito talis fili⁹ symeon id est exauditio nominaē. quia qui vere penitendo dolet. absqꝫ dubio exaudit⁹ indulgentiam accipiet. Post hec sequiē spes venie. hic est tertius filioꝝ Jacob. qui ideo leui id est addit⁹ vel additio diciē. qꝛ illis duobus p̄orib⁹ datis hic supadditē. quē sic diuinus sermo nominat. ne ante timorē ꝛ cōdignū p̄nie dolorēꝫ. quis de spe venie pre

sumat. Sȝ sicut post crescentē quotidie timorem subort⁹ est dolor: sic vtiqꝫ post spe natā ꝛ ꝑ quotidiana incremēta ꝓficientem nascit̄ amor. Hic est ille filioꝝ Jacob. qui quarto loco nascit̄. ꝛ Judas. id est ꝯfitens in scriptura nomīat̄. qꝛ quisqꝫ qđ amat laudat. ꝛ illa vera laudatio. ipa est pura ꝯfessio semꝑ quidē ꝯfitendo laudas. si sꝑ amas et semꝑ desideras. Nec tñ sufficit Jude ꝯfessio diuine laudis. sȝ amat etiā ꝯfessionē ꝓprij criminis. qꝛ ꝛ hāc ꝛ illā ad amorē ꝛ honorē dei multū ꝑtinere cognoscit. ꝛ multū ꝯmendat bonitatē ei⁹. nō soluȝ qꝫ bona sua largiter tribuat. sȝ etiā qꝫ mala nostra misericorditer ignoscit. Hic larg⁹. hic pi⁹. vtrobiqꝫ bonus. Ideo iudas h̄ incessant̄ ꝯfitet̄ ne ingrat⁹ appareat. vel de indulta venia vl̄ de ꝯcessa gratia. Ecce ḡ quattuor primos filios lye. ꝓmus est timor pene. secund⁹ est dolor pnīe. terti⁹ spes venie. q̄rt⁹ amor iusticie. ꝛ post h̄ desinit parere.

De duob⁹ filijs Bale.
Capitulum quintum.

Nato itaqꝫ Juda id ē bonoꝝ inuisibiliū amore seu desiderio exurgēte atqꝫ feruēte. incipit rachel amore plis estuare. qꝛ incipit velle cognoscere. Nam vbi amor ibi ocul⁹. Ideo quātū pl⁹ crescit iudas. id est affect⁹ diligēdi. tāto amplius in rachel feruet desideriū pariēdi id est studiuȝ cognoscendi. Sȝ quia difficile est. imo pene īpossibile mentē carnalē ꝛ adhuc in studijs corꝑalib⁹ rudē. ad inuisibilium intelligentiā assurgere. ꝛ in illis ꝯtemplationis oculū figere. ideo ꝑus cogitat ꝑ imaginationē. q̄ ne dū videre valet ꝑ intelligentie puritatē. Et h̄ est causa cur rachel ꝑus filios habꝫ de ancilla. q̄ generet de se ipa. Sicut eñ ꝑ rachel rōneȝ. sic ꝑ ei⁹ ancillā intelligim⁹ imaginatōȝ. sȝ imaginatio alia est bestialis q̄ absqꝫ oī deliberatōe huc illuc qꝫ vaga mēte discurrit. Alia ē rational̄ qñ ex hijs q̄ ꝑ sensuȝ corporeū nouim⁹. aliquid imaginabilit̄ fingim⁹ vt qñ ex multis bonis vl̄ malis. q̄ in hac vita sensus corporeus expit̄. q̄le vel quātū bonū vel malū in vita futura esse possit colligit̄. ꝛ ex imaginatione q̄dā futuroꝝ imago figurat̄. talis itaqꝫ imaginatio. ꝛ ad bale ꝛ ad rachel ꝑtinere videt̄. Ad bale ꝑtinet in quātū imaginatio. ad rachel in quātū rōnalis. Talis itaqꝫ ꝓles. ꝛ imaginatōis est ꝑ natiuitatē. rōnis. ꝑ adoptōȝ. Hmōi eñ ꝓleȝ vna generat. sȝ altera educat. Ex bale nāqꝫ nascit̄. sȝ ꝑ h̄ rachel moderat̄. Sunt itaqꝫ due filie bale. q̄rū ꝓmogenit⁹ dan dicit̄. posterior neptaliȝ noīat̄. Ad dan ꝑtinet futuroꝝ maloꝝ cōsideratio. ad neptalim speculatio futuroruȝ bonoꝝ. Quia ergo ꝑ officiuȝ dan. illicitas cogitatōes dephēdim⁹. arguim⁹. dampnamus. castigam⁹. recte eū dan. id est iudiciū vocam⁹. Nam ad eū ꝑtinet. exurgens malum statim cū ꝑ cogitationē pulsat. in iudiciū adducere. diligenter discutere. deprehensum dampnare. ꝛ deceptoriā cogitationē ex alia ꝯsideratione percutere. ac temptantia mala ex tormentoꝝ recordatōe extinguere. Sed sicut ad officiū dan spectat ꝑ ꝓsentationē pene reprimere exurgētia vicia. sic ad neptalim ꝑtinet per ꝯsiderationē ꝓmioꝝ. inflāmare desideria bona. Et quia qñqꝫ ꝯparatione vtit̄. vt qñ ex ꝓsentiū bonorum multitudine vl̄ magnitudine colligit illa futura vite gaudia q̄t vl̄ q̄nta eē possint. Qñqꝫ ꝑo vtit̄ trāslatōe. vt qñ reꝝ inuisibiliū quālibet descriptōȝ transfert ad reꝝ visibiliū significatōȝ. recte neptalim dicit̄. q̄ cōparatio vel cōuersio interꝑtat̄. qꝛ scȝ reruȝ ꝯparatione vtens. ꝛ qꝛ quicq̄d scriptū reꝑit. ad spiritualē intellectū transferens ꝯuertit Et h̄ de filijs bale.

De duob⁹ filijs zelphe.
Capitulū sextū.

Videns itaqꝫ lya. sororē suā rachel adoptiua iā ꝓle gaudere. ꝓuocat̄ ipa ancillā suam viro tradere. vt possit cū sorore sua de filioꝝ adoptōe exultare. si igit̄ vt dictū est. ꝑ zelphā sensualitatē debem⁹ accipe. quā aliā q̄so virtutis ꝓlē ꝑt ipa gignere. nisi vt discat ꝛ in reb⁹ ꝓsperis tpant̄ viuere. ꝛ in aduersis patiētiā hr̄e. Isti ergo gad et aser duo filij zelphe rigor videlicȝ abstinētie. ꝛ rigor patiētie. h̄ est gemina ꝟtutū ꝓles quā zelpha q̄dē parit. ī dolore tñ. ad magnā felicitatē ꝛ btītudinē domine sue. qꝛ ꝑ abstinētiā ꝛ patiētiā caro q̄dē affligit̄. sȝ ad magnā inde pacē ꝛ tranq̄llitateȝ anim⁹ cōponit̄. Hic est qꝫ nato gad. lya exclamat dicēs. Felicit̄. Et iteꝝ aser nascēte ꝓnūciat. Hoc ꝑ beatitudīe mea. Unde ꝛ gad id est felicitas dicitur. ꝛ aser beatus seu beatitudo noīat̄. Sȝ qñ queso lya ancillā suā viro suo traderet. vel tales adoptaret. nisi sororȝ sue exēplo ꝓuocata fuisset

Prius eni sp est vt ancilla rachel redigat sub viri ptate. q ancilla lye. q si imaginatõis euagatio. q fit p inutiles cogitationes pus nõ repmit. sensualitatis imoderat appetit minime tpat. Et h de filijs zelphe.

De mandragoris ruben.

Natis itaq gad z aser. Jam tps instat q ruben mãdragoras inueniat si tn eu foras ire nõ pigeat. Per ruben vt pdictu est timore dei accipim. q intus e qn in secreto cordis. in ɔspectu dei. i nra cõscia trepidam. s foras exit qn pter deu. etiã hoib nos ad oem obediẽtiã inclinam. Exit g ruben tpe messis tritici. qn ex impio obediẽtie. exercet se timor in opibus iusticie. Tuc aut ruben mãdragoras inuenit. qs ab ipo mr ei lya accipit. q p mãdragoras q odore suu solent late spargere. bone opiniõis famã debem accipe. qs qdem tuc lya accipit. qn oblata laus affectu tangit. qn in laudis sue pconijs anim afficit. z puerse delectat. Dar partes rachel petit lya ɔcedit. vt vir accipiat. q plis desideriu flagrat. q suadet affectõi rõ. humani fauoris appetitu sub suo moderamie tpare. si ad multiplicãdã virtutu plez. cupit de diuini spus copla gaudere. Nouit eni rachel melius q lya mandragoris vti. q quicqd affectio cordis vsurpat ad laude sui. recti sane rõ retorquet ad gl'iam dei. Recte aut ruben p ceteris filijs lye post natos gad z aser mandragoras inuenisse dicit. q quelibet ex opib pclaris abstinẽtie z patiẽtie ad timore nõ ad tumore pfecisse. maxie laudam z miramur.

De Jsachar qnto filio lye. Capitulu septimu.

Postea g quinto loco lye fili Jsachar nascit. Hic e internu gaudiu z spualis dulcedo. q intus sentit. quã tuc veracit habem. qn de veris z internis bonis gaudem. Pro tali ple libent lya mãdragoras ɔtempsit. vt tale filiu habere possit. Mens etem q in laude hoium delectat. qd sit inetenu gaudiu expiri nõ meretur. Recte aut p natiuitate gad z aser lya tale filiu genuit. q nisi p abstinẽtiã z patiẽtia. mens hũana ad vex gaudiu nõ ptingit. Oportet g nõ solu falsa delectatõ sed etiã vanã pturbatione excludere. q vult de veritate gaudere. Jsachar aut merces interptat. q ex nris laborib tale gaudiu vex. p seueranti longanimitate expectam. Cui gaudij dulcedine. scriptura nuc gustu nuc ebrietate vocat. vt q sit pua vl magna ostedat. Praua quide ad ɔpatõ future plenitudinis. magna aut. in ɔpatõne cuiuslibet mundane iocũditatis.

De sexto lye filio zabulon. Capitulu octauu.

Post Jsachar zabulon nascit q habitaculu fortitudis interptat. per quẽ intelligim odiu bonu. odiu ordinatu. odiu viciox. De q pphẽta. Perfecto odio oderã illos. Et iter. Omne viam iniqtatis odio habui. Hic est ille egregius miles dei. q bella dni pliari nõ cessat. z que vsitato noie scriptura zelu dni vel zelu rectitudinis appellat. Recte g post Jsachar qui merces interptat. zabulon id est habitaculu fortitudinis nascit. quia post degustatã eterne mercedis dulcedine. anim mirabilit ɔtra tẽptationes roborat. z ido sua pericula puipendẽs: dni iniurias fortiter vlciscit. Jste est zabulon. q irascendo iram dei placare ɔsueuit. qui pie seuiẽdo. du hominu vicia corrigit. eis qi nõ pcendo melius parcit. Absq dubio nil sic placet deo q modo zelus aiax. Judã aut z isachar pus q zabulon. lyam pepisse legim. Et per iudã charitatis amore. p isachar spiritualium gaudiox expientiã significari iam diximus. Prius itaq iudã z isachar nasci necesse est. qm mens q charitatis z interne suauitatis adhuc expers e. rectitudinis normã i suo zelo suare minie pt. Dz etiã zabulon nõ solu delinqntes corrigere. s z tẽpe tribulatõis ɔtra psequẽtes defensare. alioquin ver zelus non est. si paratior est ad feriendu q ad ptegendu. Jdeo habitaculu fortitudinis merito interpretat Zabulon. quia perfectus zelus. tanq forte domicilium z firmiter munitu deb infirmiores cõtra omnia pericula. doctrina z oratione ptegere z vndiq munire. z in hoc non solu infatigabiliter. sed etiã insuperabiliter perseuerare. Magna aut est hec virtus. cuius officio quisq non solu seipm contra vicia munit. sed etiam alios a peccatox laqueis eripere contendit. z quox nõ potest maliciam in meli mutare. nitit saltẽ resistẽdo repmere. Quã maiore gratiã potest de homini ɔferre. q vt ei ministerio. puersi hoies i melius cõmutent. z vt de filijs dyaboli filij dei efficiantur. An forte cuiq maius

videbit̃ eē mortuos suscitare. Ergo ne ma ius erit suscitare carnē iterum morituraṁ. q̄ a nimā ĩeternū victurā. ⁊ carnē reuocare ad gaudia mundi q̄ aīe restituere gaudia celi Merito ergo zabulon nato. exclamat ma ter eius lya. Ditauit me dn̄s dote bona.

De dina filia lye septimo genita. Capitulum. ix.

Sed post has sex virtutū soboles. post viciorum odiū. null⁹ iō p̄sumat se sine vicio esse. aut ĩ hac vita oīa peccata plene deserere. aut pfecte vitare. imo eos sepe p quos de⁹ aliorum errata corrigere disponit. ex magne pietatis dispensatione. grauiter cadere pmittit. vt ex pria culpa discant. q̄ misericordes in aliorum correctione esse debeāt. Sz q̄ntū putas erubescūt. ⁊ cū quali se humilitate deiciūt q̄ se in id vn̄ alios corrigunt. vl' forte in aliqd grauius lapsos ɔspiciūt. q̄ alijs in statu rectitudinis formā p̄buere debuerūt. Hinc est q̄ post zabulon nascit̃ dina. q̄ sepe post nimiū zelū. interueniēte culpa. sequit̃ humil' verecūdia. Nihil eñ aliud intelligim⁹ p dinam nisi verecūdiā. sz ordinatā. q̄ solū peccatū erubescere. est bonā verecundiā h̄re ⁊ ordinatā Sz q̄ zabulon nō dū gignere meruit. frustra se dinam posse gignere credat Disce p̄us peccatū odisse. ⁊ tūc incipies veraciter erubescere. Jlle pudor ver⁹ eē cog scitur quē viciorum odiū p̄cedit ⁊ comitatur Hūc nō habēt q̄ ampli⁹ erubescūt h̄re sordidā vestē. q̄ sordidā mentē. aut q̄s magis puderet in orōe fecisse barbarismū ɔ̄ regulā p̄sciani. q̄ ptulisse mēdaciū ɔ̄ regulā xp̄i Uel q̄s in p̄dicatōis officio. dū ɔ̄ supbiaz disputāt si forte breuē loq̄ndi sillabā pducerēt. mag' eos puderet de vicio orōnis q̄ de vicio elatōis. Nō est credendū hāc eē illā verecūdiā. quā intelligere d̄bem⁹ p dinā nō te credas dinā genuisse ⁊ ordinatā verecundiā h̄re. si min⁹ erubesc' pudēda cordis q̄ corpis. si mag' verear' vultū hoīm q̄ cōspectū dei ⁊ angelorū. Diligent' igit̃ ɔsiderāti q̄ sit rara atq̄ paucorum. humanā verecūdiā plene vicisse. ⁊ solā illā q̄ ordinata ē possidere. nō erit vn̄ mirari debeat cur tale pplētā sero lya pariat vl' ɔcipiat Sz ne de noīs rōne pterisse videamur. dina iudiciū istud ĩterp̄tat̃. Hoc itaq̄ ē illud iudiciū q̄ q̄sq̄ a pria ɔsciētia ɔueniēter ɔuincit̃. ɔdēpnat̃. ⁊ digna ɔfusiōis pena mulctat̃. vere iudiciū mirabile digneq̄ pnunciādū cū demōstratōis admiratōe. in q̄ q̄nto q̄sq̄ seipz ardēti⁹ diligit. tanto in seipo acri⁹ seuit. in q̄ sibi parci vehemēti⁹ cupit. tāto min⁹ ip̄e sibi pci. Nō tn̄ sine cā fuit q̄ p⁹ natū zabulon. de⁹ lye nō filiū sz filiā dare decreuit. q̄ fr̄is audaciā blande mitigaret. ⁊ blādicijs deliniret. Ualde ḡ oportunū videt̃ q̄ p⁹ zabulon q̄ iratū ⁊ zelanteē animū gerit. dina nascēdo succedit. vt ex sororis lenitate. fr̄is ferocitas tpet̃. mltū eñ zelātis anī ĩpetū tpat. cū in seipo ĩuenit q̄s vn̄ erubescat. Sz q̄ dina nil magnificū molit̃. tribū in populo israhel facere nō meret̃. imo etiā sepe dum plus iusto ɔfundi metuit. ad fortia virilia nō solū nō ɔualescit. sed ea etiā p̄pedire cōsueuit. Sz q̄uis velut femia pauida sit ad opa fortitudinis. ĩuenit̃ tn̄ puida ad custodiā honestatis. Et q̄uis nesciat placere p fortitudinē. placet tamē p forme pulchritudinē. quia modestia verecūdie in sui dilectione allicit. ⁊ se homib⁹ cōmendabilez et amabilē reddit. Unde quia verecūdie venustas ab omib⁹ fere ɔmendat̃. laudatur. amat̃. dinā egredientē ⁊ intima sua deserētem. ⁊ q̄ eā humiliare ɔsueuerat. infirmitatis memoriā. cito obliuiscentē. subito hominū laudes excipiūt. ⁊ eā dū fauorib⁹ demulcēt. corrūpunt. Dū ergo in oblata laude delectat̃. p sychen id est amorē vane glorie. filiū scz emor id est amoris pprie excellētie. corrūpit̃. Totiens eñ sychen. quasi violentia quadā pot⁹ q̄ volūtate. dinā nolētem opprimit. quotiēs mentē modo inuitā ad turpē laudis delectatōz trahit. Certe si dina semp per humilitatē puula fuisset. vl' intra thalami sui secreta seipam cohibuisset. nec corruptōis maculā incurrisset. nec tantorum malorum que in corruptōis sue vindictaz secuta sunt. causa extitisset. Hec de nouissimis liberis lye dicta sufficiāt.

De Joseph p̄mogenito rachelis. Capitulū. x.

Sciendū aūt est q̄ affectus predicti tunc veraciter creduntur boni. quando sunt nō solū ad finē debitū ordinati. sz etiā p debitum modū atq̄ mēsurā moderati Timor eñ nimi⁹ sepe cadit in desperationē. dolor in amaritudinē spes immoderata in presumptionez. amor superfluus in adulationē. leticia superuacua in dissolutionē. ira intpata in furorē. ⁊

ita virtutes in vicia vertunt. si per discreti onem minime moderant. Hic est ille Joseph qui sero nascit. sed a patre plus ceteris amat. qz sine discretione virt⁹ nulla ꝯsūma tur. nulla ꝯseruat. Sz vix sero talē filiū ac cipere meremur. quia ad discretionis ꝑfe ctionē nō sine magno vsu. nō nisi per mag experimenta erudimur. Multa quidē de dis cretione legendo. multa audiēdo discim⁹ multa ex insito nobis ratiōis iudicio. Ve rūtamē in hac nūq̄ȝ ad plenū erudimur si ne experientie magisterio. Prius est ergo vt satagamus singulis virtutib⁹ studium fre quens impendere. quod dum facimus ne cesse ē nos sepius cadere. oportet nos sepe resurgere. ꝛ per frequentē lapsum addisce re. qua vigilantia. qua cautela oporteat vir tutū bona acq̄rere vel custodire. Sic mēs diu exercitata. ad plenā morū discretōēȝ ꝑ ducitur. ꝛ quasi de nato Joseph iure letat. Patet aūt rō cur nec ipa quidē lya cur nec ancillaꝝ vlla sed rachel sola potuerit talē fi liū gignere. Siq̄dem nō est sensualitatꝭ. nō imaginatōis. nō deniq̄ȝ ipius affectōis. sed solius est rōnis discernere. sicut ꝛ intellige re. Joseph ergo de rachele. qz discretio de ratōe. Hic est ille Joseph q̄ solus inter fra tres tunica talari vestit. quia sola illa actio ad ꝯsummatōis talū. debitiq̄ȝ finis termi num ꝑducitur. que per discretōis prudentiā moderat. Hic est Joseph ille sompnia tor sompniorūq̄ȝ interpretator. qz vera dis cretio in ipius temptatōis articulo. int ipā suggestionū fantasmata. ex eoꝝ qualitate. futura ꝑicula deprehendit ꝛ de eis cautos reddit. Hic est Joseph quē emulant sui. ve nerant alieni. quē vendūt hebrei. emūt egi ptij. qz citius ꝯsilio acq̄escunt. faciliusq̄ȝ a liene prudentie cedūt. erroris sui tenebras ꝯgnoscentes. q̄ȝ de sua iusticia aut sapiētia ꝑsumentes. Nouit itaq̄ȝ ioseph nō solū cuȝ crescentib⁹ crescere. nō solū cū ꝑficientib⁹ ꝑficere. veꝝ etiā ex fratrū defectu ad ꝑfectū tendere. ꝛ ex alioꝝ detrimētis. prudētie lu cra ꝯquirere. Unde merito talis filius Jo seph id est augmentū nuncupat. ꝛ de ipo re cte ꝑ patrē ei⁹ dicit. Filius accrescens Jo seph. quia ei⁹ virtutis incremētū vsq̄ȝ in fi nem nō finit. Ipe est q̄ fratrū suoꝝ negligē tias nō negligit. q̄ eoꝝ excessus arguit. Ipo ꝑsente nō licȝ eis quicq̄ȝ vltra vires ꝑsume re. aut aliq̄d per negligentiaȝ ꝑtermittere. i

ei⁹ ꝑsentia nō eis licet sine ad dexteraȝ siue ad sinistrā declinare. Hinc est illa iter ipm ꝛ fratres discordia grauis. ꝛ ira pene ipla cabilis. Monita enim Joseph vident eis valde grauia. dura instituta. ꝯcilia īportabilia. Quid nanq̄ȝ durius quid difficilius q̄ȝ nil faciēdū negligere. ꝛ in omi suo facto nunq̄ȝ modū ꝑturbare. nunq̄ȝ ordinem cō fundere. aut mensuram excedere. Nihil a se animus difficilius extorquet. q̄ȝ vt in oī affectione sua modum seruet. Ad officium itaq̄ȝ Joseph pertinet cura ꝛ custodia om nium fratrum suorū ꝛ disciplina singulo rum. ad ipm spectat dispositio gerendorū. ad ipm ꝓuidentia futuroruȝ. ꝛ vt breuiter concludā. debet hic noster Joseph totum interioris ꝛ exterioris hominis statū ꝛ ha bitum. quantuȝ possibile est. plene cogno scere. nec solū qualis sit. verū etiā qualis es se debeat subtiliter q̄rere ꝛ diligenter inue stigare. Per hunc itaq̄ȝ Joseph animus as sidue eruditur ꝛ quandoq̄ȝ perducit ad ple nam cognitionē sui. sicut per vterinuȝ fra trem eius beniamin quādoq̄ȝ subleuatur ad ꝯtemplationem dei.

De beniamin secūdo rachelis filio omniū vltimo.

Capitulum. xj.

Sicut eni per Joseph gratiā dis cretionis. sic per beniamin intel ligimus gratiā cōtemplationis. Uterq̄ȝ de eadē matre nascitur. quia ꝛ dei cognitio ꝛ sui. ex ratione ꝑcipitur. Longe tamen post Joseph beniamin gignitur. qz animus qui in sui cognitione diu exercita tus. pleneq̄ȝ eruditus nō est. ad dei cogniti onem non sustollitur. Prius est vt cogno scas inuisibilia spiritus tui. q̄ȝ possis eē ido neus ad cognoscenda inuisibilia dei. Pre cipuum enim ꝛ principale speculum ad vi dendum deuȝ animus rationalis inuenit seipsum. cum legamus hominē ad dei ima ginem ꝛ similitudinem esse factū. Hoc ita q̄ȝ speculum non desinit verus Joseph te nere. tergere ꝛ inspicere. tenere. ne deorsū cor ruens. terrenis per amorem inhereat. ter gere. ne inanium cogitationuȝ puluere sor descat. inspicere. ne ad vana studia inten tionis sue oculum reflectat. Exterso auteȝ speculo ꝛ diū diligenter inspecto. incipit ei quedam diuini luminis claritas interlucere ꝛ insolite visionis radi⁹ oculis ei⁹ apparere

de quo pro pheta. Signatū est super nos lumen vultus tui dn̄e. Ex hoc itaq3 lumīe videndi deū. flammā desiderij ɔcipit τ fiduciam sumit. Mens ergo que iam visionis huius desiderio flagrat. si iam sperat qd̄ desiderat. iā3 se beniamin ɔcepisse cognoscat sperando eñ cōcipit. desiderādo parturit. τ quāto ampli⁹ crescit desideriū. tanto appropinquat ad partū. S3 dicit scriptura Spes que differtur. affligit animū. nouit rachel. cui tanta pariendi anxietas τ doloris immēsitas. ideo pre dolore partus moriens. vocauit hunc filiū bēnoym. id est filium doloris. Sed pater eū in circūcisiōe noīauit beniamin. id est filiū dextere. sc3 dextere excelsi. id est gratie dei. Ad hanc nanq3 gratiā nunq3 pertingit mens per ppriam industriā. dei est hoc donū nō homīs meritum. licet hoc accipiat nemo sine ingēti studio τ ardenti desiderio. Ideo rachel studium multiplicat. τ desideriū suū quotidianis incrementis acrius inflammat. In tāta itaq3 quotidiani conat⁹ anxietate. in huius doloris immēsitate. τ beniamin nascit τ rachel morit. quia cū mens supra se metipsam rapitur. humanā ratione supergreditur. τ ad id quod supra se est eleuata. τ in extasim rapta. cū in diuinitatis lumine cōspicit humana ratio succumbit. Quid est eñ rachel interit⁹. nisi ratōis defect⁹. Non ne rachel mortua tunc erat. τ omīs humane rōnis sensus in apostolo defecerat. q̄ dicebat: siue in corpe siue extra corp⁹ nescio de⁹ scit. Ad quē statū gloriat se nō quidē isse. s3 raptū fuisse. Scio inquit hominē raptum fuisse in tertiū celū. S3 q̄d est celū ħ tertiū qd̄ est inter terrā τ celū. hoc est inter corp⁹ τ spiritū. Sed alia est dignitas spirit⁹ humani. alia spiritus angelici τ longe alia excellentia spirit⁹ diuini. Ad hor igit celoru3 quodlibet. anim⁹ tunc veraciter erigit. qñ terrenarū cogitationū ima deserēs. in cor ɔtemplatōe defigit. Ad pmū igit celū pertinet cognitio sui. Ad scdm cognitio spūs angelici. Ad tertiū ɔtemplatio dei. Possumus tñ illa3 que in hac vita haberi pōt cognitionē. trib⁹ gradib⁹ distinguere. τ p tres celos designare. Ad pmū itaq3 τ ad secundū celū. homīes ascendere possunt. sed ad aliud quod est supra rationē. nisi per mentis excessum: supra seipos rapti: nunq3 pertingunt. Ideo bene de beniamin dicitur. Beniamin adolescētulus in mentis excessu. Ad hunc aūt excessum τ huius cognitionis ascensum. Christus qui sine trib⁹ discipulis in montē ascendere voluit. nos sine triplici studio perduci non posse figuraliter edocuit. per studium operis. per studium meditationis. per studiū oratōis paulatim pmouemur. τ qñq3 ad pfectionē cognitionis perducimur. Multa eñ experimur operando. multa inuenim⁹ meditando. inuestigando. multa extorquem⁹ orando. Christus itaq3 qui terrena docet in valle. hijs trib⁹ comitib⁹ celestia docet in mōte. Ibi xp̄s transfigurat. ibi clarificat⁹ videtur. apparent moyses τ helyas. apparēt aūt in maiestate. nō in obscuritate littere. sed ī claritate spiritualis intelligentie. Et hec q̄dem discipuli stantes aspiciunt. nondū in faciē cadunt. nondū paterna vox auditur. nondū auditor psternitur. nondu3 rachel moritur. nondū beniamin nascitur. s3 mox vt paterna vox intonuit discipulos pstrauit. quia ad id qd̄ diuinitus inspiratur. humani sensus capacitas deficit. Qd̄ ergo ppheta per rachelis interitum. hoc euāgelista designat per casum discipulorum. hoc psalmista exprimit in beniamin per ment excessum. Possumus tamen per mortē rachel τ per excessum beniamin diuersa contemplationū genera ītelligere. τ illa supra rationē esse. Unum supra rationē sed non preter rationē. aliud τ supra τ preter rationem. vnū ad mortem rachel. alterum pertinet ad beniamin excessu3. In primo beniamin interficit matrem. vbi omnē supergreditur rationē. in secundo etiā seipm excedit. vbi in eo qd̄ ex diuina reuelatione cognoscit. humane intelligentie modū trāscēdit. Sed quid est beniamin in egiptum descendere. nisi ab eternorū contemplatione ad tempalia ɔtemplanda. intuitū mentis reuocare. Quid est q̄ Joseph τ Beniamī conueniunt τ oscula iungunt. nisi q̄ meditatio τ contemplatio sepe inuicem sibi. cu3 rationis attestatione occurrunt. In morte igitur rachel. contemplatio supra rationem ascendit. in introitu beniamin in egiptum. ɔtemplatio vsq3 ad imaginationē descēdit. In dosculatōe beniamī τ ioseph diuine reuelatōi. humana rō applaudit.

¶ De toti⁹ iacob spūalis genealogie epilogo. ¶ Capitulum. xij.

Hec igitur de prole Jacob spūaliť intellecta dicta sufficiant. quam sub breuitate sic epylogare possum⁹ Jacob est virtuosus anim⁹. hui⁹ due sunt vxores. lya ꝛ rachel. Lya est affectio. rachel ratio. Harum due sunt ancille bala ꝛ zelpha. Lye seruit zelpha id ē affectioni sensualitas. racheli bala id ē rationi imaginatio. Ex hiis omnis ꝓtētū ples ħ ordine nascendo ꝓgrediť. Quattuor ꝑmi filii lye sunt. ꝑmus ruben. timor pene. secund⁹ symeon. dolor penitentie. tertius leui. spes venie. quartus iudas. amor iusticie. Deinde nascunť duo filii bale. Prim⁹ dan. consideratio futuroꝝ malorum. secund⁹ neptalim. speculatio futurorum bonoꝝ. Postea duo filii zelphe. Primus gad. rigor abstinentie. secund⁹ aser. vigor patientie. Post istos tres nouissimi lye liberoꝝ sunt. isachar. gaudiū ꝯscientie. zabulon. odiū malicie. Dyna. venustas verecundie. Postremo sequunť duo filii rachelis. ꝑmus Joseph. discretio seu ꝯsideratio sui. secūdus ē beniamin. ꝯtemplatio seu visio dei. vel ioseph. prudentia vera. Beniamin vero. intelligētia pura. vt ad ioseph ꝑtineat illud genus ꝯsideratōis qḋ est ḋ moribus. Ad beniamin illud gen⁹ qḋ est de inuisibilibꝫ. Prudētia vera quā discernim⁹ a prudentia carnis. est de acq̄rendis mľtiplicandis ꝛ ꝯseruandis moribꝫ bonis. Intelligentia pura quā sequestram⁹ ab admixtione imaginatōis. est de ꝯtemplādis ꝛ ꝯprehendēdis rebꝫ ꝛ inuisibilibꝫ ꝛ eternis. Hec ergo ex ꝑlibato libro Richardi breuiť collecta sunt. vt hui⁹ breuitatis suauitas. ꝛ suauis vtilitas. ad ꝑlegendū totū aliū librū ꝛ alia ab eo de ꝯtemplatōis ꝛ charitatis ꝑfectione ꝯscripta mentē lectoris alliciat. et inde ad virtutis ꝛ salutis ꝑfectū ꝑueniat.

¶ Tractatus tertius huius compendii. de spiritualibꝫ sensibꝫ hominis ad ꝯtemplationis ꝑfectionē ꝑtingentibus.

Ad contemplationis apicem ꝛ ꝑfectionis ei⁹ culmen cū mens humana vsu quinq̄ spiritualiū sensuū ꝑueniat. de quibꝫ in libello quē speculū ꝯsideratōis intitulamus vbi quedā vtilia de ꝯtemplatione breuiter collecta sunt que ipsius operꝭ breuitas plene ꝯsiderare nō ꝑmisit. Ideo specialiter ḋ eis ꝛ coꝝ distinctōe tractare decreuimus. Huius aūt tractat⁹ erūt. xiii. capľa breuia.

¶ Capitula tertii tractatus.

¶ Primū de sensuū corpaliū ꝛ spiritualiū distinctione. Secundū de sensuū difficili cognitione. Tertiū de coꝝ expimentali noticia ꝛ eius ꝑfectione. Quartū de ipoꝝ distinctione ꝑmo penes potētias rationales. Quintū de hmōi distinctōe penes act⁹ vitales. Sextū de coꝝ distinctōe penes rationes obiectales. Septimū in speciali de spirituali sensu auditus. Octauū de spirituali sensu visus. Nonū de spirituali sensu olfactus. Decimū de spirituali sensu tact⁹. Undecimū de spirituali sensu gust⁹. Duodecimū de hoꝝ sensuū impedimētis. Tredecimū de coꝝ remediis ꝛ iuuamētis.

¶ De sensuum spiritualiū ꝛ corporaliū distinctione.

¶ Capitulum primū.

Et ex diuinis scripturis ꝛ sanctoꝝ dictis colligiť. sicut quinq̄ sunt sensus corporales exterioris homīs. sic interioris homīs ꝓportionabiliter sensus quinq̄ spirituales assignanť. Uñ in li. de spiritu ꝛ anima diciť. q̄ duo sunt in homīe sensus. vn⁹ exterior alius interior. cū em̄ homo cōstat ex anīa ꝛ corpore seu carne. ꝛ in carne sint quinq̄ sensus visus. auditus. gustus. odoratus. ꝛ tactus. quos tam̄ nō mouet absq̄ anime societate. ita anīa suo mō habet q̄nq̄ sensus. quia spirituales res nō corporalibus sensibꝫ. sed spiritualibꝫ rimande sunt. De spirituali visu in Deutro. diuina voce diciť. Uidete quia ego sum solus. De spirituali auditu in Apocalipsi. Qui habet aures audiēdi audiat quid spirit⁹ dicat ecclesiis. De spirituali gustu in ps. Gustate ꝛ videte quoniā suauis est dñs. De spūali tactu in euangelio loquiť xp̄us. q̄ se mulierē mag᷒ fide q̄ꝫ manibꝫ vel corpe tetigisse ostēdit dicens. Quis est qui me tetigit. De spirituali odoratu ait sponsa in canticis. In odore vngētoꝝ tuoꝝ currim⁹. De hiis sensibꝫ diciť Bernard⁹ libro de amore dei. q̄ sicut corpus habet suos quinq̄ sensus quibus anime ꝯiungiť vita mediante. sic ꝛ anima habet sensus quinq̄ quibꝫ deo ꝯiungiť mediante charitate. Ideo dicit apľus. Nolite ꝯformari huic seculo. sed reformamini in nouitate sensus vestri. Per sensus ergo corpis veterascim⁹ ꝛ huic seculo ꝯformamur. Per sensus vero mētis. in agnitōem

dei renouamur.

¶ De sensuum spiritualium difficili cognitione.

¶ Capitulum .ij.

Sed horum sensuum spiritualium distinctionem cognoscere ac eorum officia et actus atque obiecta plene discernere non facile est. quia hoc nemo perfecte nouit nisi qui experimento probauit. Licet tamen inexperti. quantum nobis deus dederit. hos sensus distiguere temptabimus. Quidam autem eos ita distinguunt vt spiritualis visus dicatur in quantum per eum videtur dei summa pulchritudo sub ratione splendoris. Auditus in quantum per eum auditur eius summa armonia sub ratione verbi. Gustus in quantum per eum gustatur summa dulcedo sub sub ratione sapientie comprehendentis vtrumque scilicet verbum et splendorem. Odoratus in quantum per eum odoratur summa fragrantia sub ratione verbi inspirati in corde. Tactus vero in quantum per eum astringitur summa suauitas sub ratione verbi incarnati et inter homines habitantis corporaliter et reddentis se nobis palpabile et amplexabile seu osculabile per ardentissimam charitatem.

¶ De sensuum spiritualium experimentali noticia et eorum perfectione.

Capitulum .iij.

Sed quia hec obscura sunt. Ideo id quod querimus clarius distinguere volumus si valemus. dicimus ergo in primis quod spirituales anime perceptiones dicuntur sensus. in quantum sunt noticie experimentales. est autem experientia. obiecti presentis certa noticia. qua obiectum ipsum actu vitali a potentia perceptiua realiter attingitur. Unde quantumcunque auctoritatem vel rationem haberem fidem vel opinionem aut scientiam quod mel est dulce. propter hoc non haberem experimentalem noticiam de illo. nisi gustum exteriorem illud gustabile presentialiter et realiter attingere contigisset. Simile est de gustu interiori et alijs sensibus spiritualibus Unde si ego lego vel audio quoniam suauis est dominus. non ideo de hoc experimentalem noticiam habeo. nisi gustus spiritualis attingatur a diuina dulcedine. de qua experimentali gustatione dicit sponsa in canticis. Fructus eius dulcis gutturi meo. Hec autem spiritualis experientia paucorum est. quia solum perfectissimorum dicente Bernardo super cantica. Quicquid de tuis occultis scimus o domine Jhesu. aut scriptura docente. aut spiritu tuo sancto reuelante. aut certe quod perfectissimorum est gustando cognoscimus. id est noticia experimentali sentimus. Sicut ergo per sensus corporales habemus experientiam de sensibilibus. sic per sensus spirituales. licet difficulter habere possumus experientiam de spiritualibus.

¶ De distinctione sensuum spiritualium penes potentias rationales.

¶ Capitulum .iiij.

Sed iam de horum sensuum distinctione loquamur. pretermittentes quod cum ipsi habeant denominationem sensuum corporalium sic cum eis quandam habent similitudinem. Ideo etiam proportionaliter ad eos triplicem recipiunt distinctionem. Unde hos distinguere possumus. Primo quantum ad potentias in quibus sunt. Secundo quantum ad actus qui ab eis procedunt. Tertio quantum ad obiecta circa que prosequenda vel cognoscenda proficiunt. Quantum ergo ad primam distinctionem. dicimus quod hij spirituales sensus sunt in anima. scilicet spirituali substantia secundum tres eius potentias principales. in quibus consistit imago beatissime trinitatis. Primo namque in potentia memoratiua que appropriatur patri. consistere dicitur spiritualis auditus Secundo in potentia intellectiua que appropriatur filio. spiritualis visus. Tertio in potentia affectiua seu volitiua. que appropriatur spiritui sancto. tres alij spirituales sensus scilicet olfactus tactus et gustus. et hoc secundum tres ipsius voluntatis actus. videlicet desiderium. dilectionem. et delectationem. vt ad actum desiderandi pertineat spiritualis olfactus. ad actum diligendi. spiritualis tactus. ad actum delectandi spiritualis gustus. Nam sicut famescens primo cibum corporalem de longe naribus odorat et odorando desiderat. secundo ipsum magis proprie manibus tangit et tangendo diligenter tractat. tertio intus ore recipit et recipiendo degustat. Sic anima cibum spiritualem. qui deus est experimentaliter sentit. et per tres actus affectiue po-

tentie spiritualiter attingit. primo ipsum p desiderium odorans. secundo per charitatis dilectionez tangens. tertio per delectationem degustans. Et hanc distinctionez spiritualium sensuum per potentias subiectiuas aliqualiter innuit Richardus libro. iiij. de contemplatione dicens. q sicut deus per memoriam auditur. z per intelligentiam videtur. ita per affectuz amplexatur z astringitur. Ubi per affectum quo d us astringitur tres sensus spirituales. scilicet olfactus gustus z tactus comprehenduntur. z hoc ideo quia per tactum deus amplexatur. gustus autem est quidam tactus. z ideo etiam gustui deseruit olfactus

¶ De distinctione sensuum spiritualiuz penes actus vitales.

Capitulum. v.

Quantum vero ad secundam distinctionem horum sensuum. que attenditur penes operationes vel actus vitales que in eis sunt. z ab eis quodammodo procedunt. Jam ex precedenti distinctiõe satis inferre possumus quales sũt huiusmodi actus. Nã ex ea sufficienter apparet q primo ad auditum pertinet diuinas inspirationes recipere z retinere. secũdo ad visuz pertinet diuinas perfectiones intelligere z cognoscere. tertio ad olfactuz pertinet diuinas promissiones desiderare z appetere. Quarto ad tactum pertinet diuinas id est charitatiuas operationes efficere. z in eis deum quasi amplexando tenere. Quinto ad gustum pertinet diuinas id est eternorum premiorũ delectationes iam quodammodo specialiter attingere z suauiter sapere. Et hanc distinctionem sensuum per suas operatões spirituales seu eorum actus vitales quibus ad deum possunt pertingere notasse videtur Hugo libro de archa noe. vbi ait. q ad deuz pertingere est eum semper z per desiderium querere. z per cognitionem inuenire z per gustum tangere. Licet autem deus dum per desiderium queritur scdm aliquid vt presens non attingatur. tñ necesse est vt scdm aliquid etiaz tunc vt presens habeatur. qr sicut dicit Gregorius. Profecto qui deum desiderat. cum iam habet quem amat. z tamen habitus amplius queritur. quia sine fine q̃rend⁹ q̃ sine fine est diligendus vt ait Augusti. super illud ps. querite faciem e⁹ semper.

¶ De sensuum spiritualium distinctione penes rationes obiectales.

Capitulũ. vj.

Quantum ad tertiam distinctionẽ quam prediximus assignandã esse penes obiecta circa quę cognoscenda vel prosequenda spirituales sensus proficiunt. Ex premissis faciliter concluditur q deus scdm diuersas rationes obiectales huiusmodi sensus vitaliter immutantes spiritualiter attingitur. Unde deus dicitur primo obiectum spiritualis auditus in quantum diuinis inspirationibus loquens. Ipse est obiectum visus in quantũ diuinis perfectionibus lucens. Ipse est obiectum olfactus in quantum diuinis promissionibus alliciens. Ipse est obiectũ tactus in quantum diuinis id est charitatiuis z meritoriis operationibus perficiẽs. Ipse est obiectum gustus in quantum diuinis id est premiatoriis delectationibus reficiens. Et hanc distinctionem sensuum spiritualium per rationes obiectiuas aliqualiter tetigit Augustinus libro. x. cõfes. ita dicens. Quid amo cũ deum meũ amo. Certe non exteriora sed amo quandam lucem z quandam vocem z quendam odorẽ z quendam cibum z quendam amplexum interioris hominis mei vbi fulget anime mee lumen quod non capit locus. vbi sonat verbuz quod non capit tempus. vbi olet odor quez non spargit flatus. vbi sapit cibus quem non minuit edacitas z vbi heret bonũ qd nõ diuellit societas.

¶ De spirituali sensu auditus.

Capitulum. vij.

Sed ad aliqualem declarationem z maiorem elucidationem omniũ predictorum vtile iudicamus de quolibet horum sensuum particulariter psequi z ea que de eis balbuciendo loq̃mur scripturarum auctoritatibus confirmare. Primo igitur de spirituali sensu audit⁹ dicimus q est in potentia anime memoratiua. quia vt Richardus ait deus per memoriam auditur. qd ideo conueniẽter dici videtur quia auditus est sensus doctrię. Ad memoriam autem pertinet doctrinam accipere. Licet tamen auditus iste sit in memoratiua nihilominus ad spiritualiter deum audiendum opus est vt disponatur et

abilitetur vtraq; alia potentia scilicet intellectiua et affectiua quia sicut dicit Richardus super illo verbo. Qui habet aures audiendi audiat et cetera Ille habet aures audiendi. qui habet sensum intelligendi et affectum diligendi. Huius autem auditus proprius actus seu officium est. diuinas inspirationes recipere. et retinere: et deus est obiectum eius in quantum diuinis inspirationibus loquens. et interioribus locutionibus docens. Iuxta illud ps. Audiam quid loquatur in me dominus deus. Diuina enim locutio interior inspiratio est. quia sicut dicit Augustinus super Gen. ad litteram. Sapientia dei non cessat loqui occulta inspiratione ad intellectualem creaturam cuius allocutionis habuit experientiam sponsa que dicit. Vox dilecti mei pulsantis. Et iterum. Anima mea liquefacta est vt dilectus locutus est. Hec itaq; vox seu locutio dilecti non exterior seu corporalis sed interior et spiritualis intelligenda est. quia sicut dicit Gregorius secundo moral. Loquitur deus intrinsecus silenter. sonans inuisibili lingua. Et vt idem ait. xxvij. moral. Vox domini auditur cum gratie eius inspiratio in mente concipitur. Et tunc sponsus cum sponsa. hoc est deus cum anima inuisibili lingua spiritualiter confabulatur. Unde Bernardus super cantica dicit. quod spiritus est verbum diuinum. spiritus quoq; est anima. et habent linguas suas quibus sibi alterutrum colloquantur presentesq; se indicent et verbi quidem lingua est fauor dignationis. anime vero lingua est feruor deuotionis.

¶ De spirituali sensu visus.
Capitulum. viij.

De spirituali autem visu prediximus quod est in potentia anime intellectiua et vt Richardus ait deus per intelligentiam videtur. et licet a domino in exodo sit dictum. non videbit me homo et viuet. quod de beatifica visione accipiendum est. tamen deum in hac vita aliqualiter videre possumus. non solum visione fidei enigmatica de qua dicit apostolus. videmus nunc per speculum in enigmate. sed etiam visione intelligentie que maior est fidei. licet sine fide haberi non valeat dicente propheta. Nisi credideritis non intelligetis. Et de hac visione intellectuali dicit Gregorius. xxiiij. moral. super illo Iob. Videbit faciem eius in iubilo. quod plerique contemplatione quadam etiam prius quam carne spolientur hilarescunt. dum in iubilo faciem dei conspiciunt. quod fit dum aliquis oculum in radio eterni solis figit. ibi viuens lumen videt. quia omnis mutabilitatis vicissitudine atq; obumbratione calcatis. veritati eternitatis inheret. huius itaq; intellectualis visus seu spiritualis oculi proprius actus seu officium est. diuinas perfectiones intelligere et experimentaliter cognoscere. et deus est obiectum eius in quantum diuinis perfectionibus lucens. quia diuine perfectiones sunt. velut pulchritudines obiectales in deo relucentes. et anime intelligentiam illuminantes ¶ Harum perfectionum diuinarum pulchritudinem et luminositatem sponsa in canticis experta dicebat. Ecce tu pulcher es dilecte mi et cetera. Et iterum. Dilectus meus candidus et rubicundus electus ex milibus et cetera.

¶ De spirituali sensu olfactus
Capitulum. ix.

De spirituali vero olfactu premisimus quod est in potentia anime affectiua seu volitiua et hoc secundum actum desiderandi. quia sicut canis venaticus querit et sequitur ceruum per odoris olfactum. sic anima deum per affectionis desiderium Ideo Iohannes euangelista dicebat. odor tuus domine excitauit in nobis concupiscentias eternas id est desideria eternorum. Huius ergo spiritualis olfactus proprius actus seu officium est diuinas eternorum premiorum promissiones desideranter et feruenter appetere. Et deus est obiectum eius in quantum diuinis promissionibus alliciens. quia vt dicit Dyonisius. iiij. ecclesiastice ierarchie ipse est fontana copia susceptionum diuinarum suauitatum. refundens de sua plenitudine diuinissimas fragrantias. Hee autem odorifere suauitates siue fragrantie conuenienter intelligi possunt huiusmodi promissiones delectabiles a copiosissimo diuine gratie fonte procedentes quibus per desiderium in deum tendimus. De quibus ait ps. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum. ita desiderat anima mea ad te deus. Et de quibus in oratione

petit ecclesia vt ad promissiones tuas sine offensione curramus. Hec sunt itaq; odorifere vngenta quibus in cursu presentis vie in quo deum querimus consolamur. De quibus sponsa experta loquitur. In odore vngentorum tuorum currimus post te. Ubi dicit Bernardus q; quanto quis deo familiarius vite merito & mentis puritate appropiat tanto recentiorum aromatorum & vnctionis suauioris sentit fragrantiam.

De spuali sensu tact?.
Capitulu .x.

De spirituali autem tactu supra dixisse meminimus q; est in potentia anime affectiua & hoc scdm actum diligendi & amandi. quia sicut dicit Augustinus .ix. de trinitate. Voluntas habet vnum proprium actum qui est actus tenendi seu amplexandi & quasi possidendi. quos actus non potest habere intellectus. Nam possessio non est actus cognoscentis sed voluntat; habentis. sicut & sanitas non est medici cognoscentis sed sani eam habentis. Huius igitur spiritualis tactus proprius actus seu officiu; est diuinas id est charitatiuas operationes efficere. & in eis deu quasi amplexando & possidendo tenere. Et deus est obiectum eius in quantum diuinis id est charitatiuis & meritorijs affectionibus & operationibus animam perficiens. Et hoc habet fieri per dei perfectam charitatem qua amando tenetur. tenendo amplexatur. & amplexando osculatur dicente sponsa. Tenui eum nec dimitam. Et iterum. Leua eius sub capite meo & dextera illius amplexabitur me. Et rursus. Osculetur me osculo oris sui. Manus igitur spirituales quibus sponsa tangit sponsum et inseparabiliter tenet sunt charitatiue affectiones & operatioes. Amplexus vero sunt amorose & feruide mentis deuotiones. per leuam eni;. que est sub capite. significatur cognitionis intellectiue spledor. per dexteram que amplexatur. dilectionis affectiue feruor. que per deuotionem. ad amorosa; dei vnionem tenditur. Osculu; autem est ipa semper intellectualis vnio. qua anima cum deo intime coniungitur. De qua dicitur. Qui adheret deo. vnus spiritus est cu deo.

De spuali sensu gustus.
Capitulu .xj.

De spirituali dniq; gustu predictu est. q; consistit in potentia anime affectiua. & hoc scdm actum delectandi quia actum gustandi non habet intellectus. sed voluntas. sicut de actu tangedi premisimus. Huius spiritualis sensus proprius actus seu officiu; est. diuinas. id est eternoru; premiorum delectationes. ia quodammodo experimentaliter attingere & eorum suauitatem. delectabiliter sapere. Et deus est obiectum eius in quantum diuinis. id est premiatorijs delectationibus reficiens. De hoc gustu dicit Bernardus in libro de amore dei. Mens est quedam vis anime qua inheremus deo & fruimur. Fruitio autem hec est in sapore quodam diuino quare sapientia a sapore dicit. Sapor autem iste in gustu quodam est. gustu; vero istu digne nemo potest exprimere nec etia; ille qui meretur gustare. sed potest dicere. Gustate & videte quoniam suauis. id est delectabilis est dominus. Et hanc dei suauitatem delectabilem electi sapiut. Unde Gregorius .xj. moral. super illud Auris verba dijudicat & fauces comedetes saporem dicit. q; electi non solum audiunt verba sapientis sed etia; gustant. vt eis in corde sapiat. qd reproboru; non mentibus. s; solummodo auribus sonat. Aliud nanq; est cibum solum nominatu; audire. aliud vero est gustare. Electi itaq; cibum sapientie sic audiut vt degustent. quia hoc quod vere audiunt. eis per amorem medullitus sapit. Reprobi vero qualiter sapiat ignorat. Aliud est ergo de deo scire. & aliud qd cognoscitur faucibus intelligentie degustare. Hunc sapidum cibu; per charitatis dilectionem & dilectionis delectationem comederat sponsa in canticis. cu; ait. Comedi fauum cum melle meo. Et de huiusmodi cibi refectione dicit psalmista. Pane angelorum manducauit homo. que verba licet spiritualiter pertineant ad spiritualem degustationem & comestionem seu manducationem huius cibi. scdm diuinitatem tamen aliqualiter pertinent ad Christi humanitatem. in quantum spiritualiter gustatur per incarnationis mysteriu. vel per eukaristie sacramentum. in quibus est ani

me delectabilis refectio et spiritualis vite sustentatio. Alioquin non dixisset Christus Qui manducat hunc panem viuet ineternum. Nam qui manducat non solum corporaliter. sed etiam spiritualiter per fidem et charitatem. Christus qui vita eterna est per spiritualem vnionem incorporatur. et per gustum humanitatis peruenit ad gustum diuinitatis. ac per hoc quodammodo ad prelibamen et pregustationem eterne felicitatis. Ideo bene exclamat Augustinus super Johannem. O sacramentum pietatis. o signum vnitatis. o vinculum charitatis. qui vult viuere accedat credat et incorporetur vt viuificetur.

De sensuum spiritualium impedimentis.

Capitulum. xij.

Sed cum de sensuum spiritualium distinctione et eorum perfectione dixerimus. restat vt de hijs que in nobis hanc impediunt perfectionem disseramus Hec autem tria sunt precipua. vnum quod ad animam. aliud quod ad corpus. reliquum quod ad exteriora pertinet. Primum est culpabilis infectio. secundum est carnalis depressio tertium est temporalis turbatio. Et primo quidem culpabilis infectio duplex est. vna culpe originalis. de quo impedimento dicit Bernardus super cantica. Saporem interiorem perdidimus ab ipso exordio generis nostri ex quo cordis palatum sensu carnis preualente infecit virus serpentis antiqui. cepit non sapere bonum. ac sapor noxius subintrare. Ex hac ergo radice ceperunt interiores sensus languescere et tabescere. Alia est infectio culpe actualis et precipue mortalis. ex qua spiritualium sensuum vsus impediuntur eo quod per eam potentie anime et maxime voluntas deformantur. quod patet ex peccatorum mortalium distinctione. que ex septena voluntatis deordinatione sumitur Voluntas enim aut deordinatur quia illud appetit quod non est appetendum. aut quia refugit quod non est refugiendum. Si primo modo hoc est tripliciter secundum triplex commutabile bonum seu apparens bonum scilicet honestum vtile et delectabile. quia aut illud bonum apparens honestum. est priuata excellentia quam amat superbia. aut illud bonum apparens vtile. est exterior habundantia quam amat auaricia. aut illud bonum apparens est delectabile. et hoc dupliciter. quia vel delectabile secundum gustum et ad conseruationem indiuidui. sicut alimentum. et hoc amat gula. Aut delectabile secundum tactum et ad conseruationem speciei sicut coitus et hoc amat luxuria. Si autem voluntas nostra deordinatur quia refugit quod non est refugiendum hoc est tripliciter secundum triplicem refugiendi modum. quia aut refugit secundum peruersum instinctum potentie rationalis. et sic est inuidia. que irrationabiliter vult priuatum bonum possidere sine socio. aut secundum peruersum instinctum potentie irascibilis. et sic est ira que imperturbabiliter vult priuatum bonum habere sine contrario. aut secundum peruersum instinctum potentie concupiscibilis et sic est accidia. que infatigabiliter vult sine labore priuatum bonum tenere et sine boni operis exercitio. Et sic patet quomodo hijs septem deordinationibus mortalis culpe. deformantur omnes spirituales vires rationalis anime. Secundo carnalis depressio spirituales anime sensus impedit ideo in li. Sapientie dicitur. Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et propter hoc sicut scriptum est in libro de spiritu et anima. cum exterior sensus carnis bono suo vtitur. interior sensus quasi obdormit. Et vt ait Gregorius. xxiij. moral. vnde exterius auditus aperitur. inde interius obsurdescit. Tertio temporalis perturbatio impedimentum est sensuum spiritualium per curam et solicitudinem rerum exteriorum. quia sicut Hugo dicit li. iij. de archa noe. Mentes quas cure carnales exagitant non comprehendunt sapientiam sapidam. sed qui minoratur actu. id est qui minus in exterioribus et temporalibus perturbationibus occupantur ipse inuenit eam. Nam sicut ait Gregorius. xxx. moral. dum exterior euagatio sensuum clauditur. interior sensus aperitur.

De sensuum spiritualium remedijs et iuuamentis.

Capitulum. xiij.

De remedijs vero contra predicta impedimenta quasi de medicamentis contra morbos anime aliquid dicendum est. Hec ergo tria precipua. secundum tres actus ierarchicos quos ponit Dyonisius. qui sunt purgari. illuminari. et perfici Unde secundum hec reformantur et reparantur

spirituales sensus ad cōtemplationez eter norum. iuxta qd dicit apostolus Reformamini in nouitate sensus vestri. id est otemplando experimentaliter sentiatis. que sit voluntas dei et cetera. Hoc itaqz fit in nobis triplici via. scilicet purgatiua. illumiatiua. et perfectiua. Purgatiua tendit ad nostre culpabilis vanitatis mūdificatiuā reformationem. illuminatiua ad eterne veritatis intellectiuam speculationez. perfectiua ad diuine charitatis affectiuaz vnionē. Sed quia a multis multa dicta et scripta sunt. et hec superficialiter tetigisse sufficiat. Hoc vnuz tamen hic scire expedit. qz ī hac triplici via vtiliter incipere. proficere. et pficere non valemus. nisi illo duce et eius gratia dirigente qui ait. Ego sum via veritas et vita. via dirigens ad purgationem. veritas lucens ad illuminationes. via consummans ad perfectionem. Et hoc ideo quia sicut docet Bernardus in libro de amore dei super illo verbo. aperuit eis sensum vt ītelligerent scripturas. Hec apertio interioris sensus que est noticia experiētie intelligentis et sentientis bonitatem et virtutem dei fit eius potenti bonitate et efficaci virtute in filijs gratie. et est opus gratie operantis quia efficitur. vt idem ait. vt leticia salutaris accepta. anima sapientie spiritu principali confirmata. leta decantet. et ideo dicat. Signatum est super nos lumen vultus tui domine. dedisti leticiam in corde meo. Quod nobis prestare dignetur ipa dei sapientia. que est benedicta in secula seculorum Amen.

¶ Deo gratias.

¶ Explicit compendium contemplatiōis tres continens tractatus principales editum a reuerēdo patre et domino sacre quoqz theologie professore eximio domino Petro de allyaco quōdā episcopo cameracēn et postea cardinali.

Annotatio doctorum aliquorum qui de contemplatione locuti sunt Magnus Dyonisius edoctus a Paulo primus videtur hanc theologiam speculatiuaz tradidisse in suo tractatu de mystica theologia et ī alijs libris suis sepius interserit.

Venerabilis deniqz Richardus de sancto victore quasi primus post Dyonisium materiam hanc ab alijs sub collaudatione vel ammonitione traditam reduxit ad moduz artis et doctrine. cuius scripta omnia nihil fere nisi contemplationem sapiunt aut resonant.

Cassianus in collationibus patruz nominatim in illa de charitate.

Augustinus in de vera religione et confessionibus et de diligendo deum in de trinitate ac alibi plurics.

Clymacus in suo libro de. xxx. gradibus scale.

Gregorius in suis moralibus sparsim specialiter in vj. et ī tertia omel. super Ezechielem.

Bernardus super cantica et de diligendo deum et alibi.

Hugo in de archa noe et de oratione et super ecclesiasten presertiz in prologo et super celestem ierarchiam specialiter. vij. c. et alibi Bonauentura in suo itinerario totum miro et compendiosissimo artificio complexus est. et in suo stimulo amoris.

¶ Sunt alij tractatus plures compilati a nouellis vt est stimulus amoris ad xpi passionem. Et alter de triplici via cuius initium est. vie syon lugent Et alter de nouo seculo. Et alter de septem itineribus eternitatis. Et alter de ornatu spiritualium nuptiarum incipiēs. Ecce sponsus venit. cuius tertia pars suspecta est. Scripta sunt etiā aliqua super hoc in vulgari et in sermonibus quibusdam ad clerum et in paruulis tractatibus. Que omnia denumerare non nostrum est.

¶ Deo gratias.

¶ De quatuor gradibus scale spiritualis ex dictis beati Bernardi a domino Petro de allyaco. quondam episcopo cameracensi.

QUatuor sũt spirituales gradus anime. lectio. meditatio. oratio et contemplatio. Hij gradus sicut nominibus et numero sunt diuisi. sic ordine et merito sunt distincti. Est aũt lectio sedula scripturarum cuz animi intentione inspectio. Meditatio est. studiosa mentis actio. occulte veritatis noticiam. ductu rationis proprie inuestigans. Oratio est. deuota cordis in deum intentio. pro malis remouendis et pro bonis adipiscendis. Cõtemplatio est mentis in deuz suspense quedaz super se eleuatio. eterne dulcedis gaudia degustans. ¶ Assignatis quatuor graduum descriptionib9. restat vt eorum circa nos officia videamus. Beate vite dulcedinem lectio inq̄rit. meditatio ĩuenit. oratio postulat. ɔtemplatio degustat. Lectio quasi solidum cibũ ori apponit. meditatio masticat et frangit. oratio saporẽ acq̄rit. ɔtemplatio est ipsa dulcedo que iocundat et reficit. Lectio in cortice. meditatio in adipe. oratio in desiderij postulatione. ɔtemplatio in adepte dulcedinis delectatione. Quod vt expssius videri possit. vnũ d̃e ml'tis supponam9 exemplũ. In lectione audio. beati mundo corde. qm̃ ipi deũ videbunt. Ecce breue verbũ sed suaui et mltiplici sensu refertũ. quod postq̃ aĩa diligent' inspexerit dicit intra se. redibo ad cor meũ et temptabo si forte intelligere et inuenire potero mũdiciã hanc. p̃ciosa enĩ et desiderabilis ẽ res ista. cu9 possessores beati dicunt'. cui visio dei. que ẽ vita eterna. pmittit'. que tot sacre scripture testimonijs collaudat'. Hoc g̃ sibi pleni9 explicare desiderãs. excitat rõnem ad inquirẽduz q̃d sit. et q̃mo haberi possit h̃ adeo p̃ciosa mũdicia. Accedens g̃ sedula meditatio. interiora penetrat. singl'a rimat' attẽte ɔsiderat. q2 nõ dixit beati mũdo corpore sed mũdo corde. q2 nõ sufficit habere manus mũdas et innoxias a malo ope. nisi et a mal' cogitatõib9 mũdemur ĩ mẽte. dicente ɔpheta. Quis ascẽdet in montẽ dñi. Innocens manib9 et mũdo corde. Itẽ cõsiderat quantũ hãc mundiciam optat idez ɔpheta sic orans. Cor mundum crea in me deus. Et postq̃ hec et multa huiusmodi d̃ cordis mundicia pertractauit. Incipit cogitare de eius premio q̃ gloriosum et delectabile esset videre faciem desideratam domini. cogitat q2 in hac visione erit facietas illa de qua dicit propheta. satiabor cuz apparuerit gloria tua. His anima facibus ĩflammata. hijs incitata desiderijs. alabastro fracto. suauitatem vngenti presentire incipit. nondum gustu. sed quasi nariuz odoratu. et ex hoc colligit. q̃ suaue esset hui9 mundicie sentire experientiam. cuius meditationem adeo inuenit esse iocundam. Sed quid faciet. Habendi desiderio estuat. et non inuenit apud se quomodo habere possit. et quanto plus inquirit. tãto plus sitit. dum apponit meditationẽ. apponit et dolorem. quia non sentit dulcedinem. quam in cordis mundicia meditatio eẽ monstrat sed non prestat. Non enim est legentis aut meditantis hanc sentire. nisi datum fuerit desuper. hoc a solo deo est. qui sapientie saporem dat. et sapidam anime facit scientiã. Sermo siquidem datur cunctis. talis sapientia paucis. ¶ Videns ergo anima q2 ad desideratam experientie dulcedinem p̃ se non possit attingere. et quanto magis ad cor altum ascendit. tanto magis exaltatur deus. humiliat se et ad orationem confugit dicens. Domine qui non videris nisi a mũdis cordibus. inuestigaui legendo et meditando que sit et quomodo habere possit vera cordis mundicia. vt ea mediante vel ex modica parte possem te cognoscere. querebam vultum tuum domine. domine vultũ tuum querebã. Diu meditatus sum in corde meo. et ĩ meditatõe mea exardescet ignis et desiderium amplius cognoscendi te. Dum panem sacre scripture mihi frangis in fractõe panis magis cognitus es. et quãto plus te cognosco. tanto plus te cognoscere desidero. non iam in cortice littere. sz in sensu experientie. Nec hoc peto domine propter merita mea. sed pro tua misericordia. Fateor enim q2 indignus sum peccator. sed et catelli edunt de micis que cadũt de mensa dominorum suorum. Da mihi ergo domine arram hereditatis future. saltem guttam celestis pluuie. que refrigeret sitim meam. quia amore ardeo.

Cuiis autem ⁊ huiusmodi ignitis eloquiis suum inflammat desiderium. sic suū accendit affectum. sic sponsa suum aduocat sponsum. Dominus autem cuius oculi super iustos ⁊ aures eius ad preces eorū non expectat donec sermonem finierit. sed medium orationis cursum interrumpens festinus se ingerit ⁊ anime desiderio festinus occurrit. celestis rore dulcedinis circūfusus vngentis optimis delibutus. animam fatigatam recreat. esurientem reficit aridam impinguat. facit eam terrenorum obliuisci. ⁊ absortis ab ea carnalibus motibus superna contemplatione totā in deum conuerti. ¶ Sed o domine quomodo comperiemus quando hoc facis. ⁊ qd signum aduentus tui. Nunquid huiusmodi consolationis ⁊ leticie testes sunt suspiria ⁊ lachrime. Siquidem ita est. noua est antifrasis ista. ⁊ inusitata significatio. Que enim conuentio consolationis ad suspiria. leticie ad lachrymas. Si tamen iste dicende sunt lachryme ⁊ non potius roris interioris hominis desuper infusi supereffluens habundantia ad interioris ablutionis indicium ⁊ exterioris hominis purgamentū. O domine Jhesu si adeo sunt dulces iste lachryme que ex memoria ⁊ desiderio tui excitantur. q̄ dulce erit gaudium qd ex manifesta tui visitatōe capietur. Si adeo dulce ē flere pro te. q̄ dulce erit gaudere de te. Licet autē sponsus sic adueniens elapsus quandoq̄ subtrahit se quantū ad predictā visitationē quantū ad contēplationis dulcedinem. manet tamen presens quantū ad gubernationem quantum ad gratie vnionē. ideo nō desperes. Ideo o sponsa ne existimes te contempni si paulisper subtrahit tibi sponsus faciem suam. Omnia ista tibi cooperantur in bonū tibi venit ad consolationem tibi recedit ad cautelam. ne magnitudo reuelationis extollat te. ne semper apud te sic incipias sodales ɔtempnere. ne hanc continuā visitationē nō iā gratie attribuas sꝫ nature. Recedit ergo. ne forte nimis assidu⁹ contempnat̄. ⁊ vt absens magis desiderer̄. desideratus. auidi⁹ querat̄. diu quesitus. tandē gratius inueniat̄ Insuper ne exiliū reputem⁹ p patria. arrā p precio sūma. venit sponsus vicissim. ⁊ recedit paulisper. pmittit nos gustare q̄ suauis est. ⁊ an̄q̄ plene sentiat̄. se subtrahit. ⁊ ita quasi alis expansis super nos volitās. prouocat nos ad volandū. Ac si diceret. Ecce parum gustastis q̄ suauis sum ⁊ dulcis. sed si vultis plene saciari hac dulcedie. currite post me in odorē vngentorum meorū. Sed caue tibi o sponsa quando se absentat a te sponsus non longe abit ⁊ si non vides eum ipse tamen videt te. zelothipus est si forte aliū amatorem receperis. id est aliis magis placere studueris. statim discedet a te. Delicatus est. nobilis. diues ⁊ speciosus Ideo nō nisi speciosam dignat̄ habere sponsam si viderit i te maculā stati auertit oclos suos a te. Esto ergo casta verecunda ⁊ humilis vt sic ab eo frequenter visitari merearis. Ut aūt que diffusius dicta sunt simul melius videant̄. predictoꝝ summā recapitulando colligam⁹ Ex premissis apparet quomodo predicti gradus sibi inuicē cohereant. Lectio em̄ quasi fundamentū pmo occurrit ⁊ data materia mittit nos ad meditationem. Meditatio quicqd appetendū sit diligentius inqrit. ⁊ quasi effodiens thesauꝝ inuenit. Oratio se totis virib⁹ ad deū erigens impetrat thesauꝝ desiderabilē. ɔtemplationis suauitatē. Hec aūt adueniēs p̄dictorū triū laborē remunerat. dū celestis rore dulcedīs. aīam sitientē inebriat. Lectio ḡ est scdm exteri⁹ exercitiū. Meditatio scdm interiorē intellectū. Oratio scdm desideriū Contēplatio sup oēm sensum Prim⁹ grad⁹ est incipiētiū. Scds pficientiū. Terti⁹ deuotoꝝ Quart⁹ beatoꝝ. Hi aūt grad⁹ ita cōcathenati sunt ⁊ vicaria ope sic sibi inuicē ɔseruiūt ꝙ p̄cedētes sine subseqntib⁹ nihil aut paꝝ psunt. seqntes aūt sine p̄cedentib⁹ aut raro aut nūq̄ haberi possunt. Unde possum⁹ colligere ꝙ lectio sine meditatōe ē arida. meditatio sine lectōe erronea. Orō sine meditatōe tepida. meditatio sine orōne infructuosa. Orō sine deuotōe nō est ɔtēplatōis acqsitiua. ɔtēplatōis adeptio sine orōne aut rara est aut miraculosa Deus em̄ cui⁹ potētie nō ē numer⁹ ⁊ cui⁹ miscdia sup oīa opa ei⁹. qn̄q̄ d lapidib⁹ suscitat filios abrahe. dū duros ⁊ nolētes acqescere cogit vt velint. qn̄q̄ nō vocat⁹ se ingerit. qn̄q̄ nō q̄sit⁹ se īfūdit. qd ⁊ si aliqn̄ legim⁹ ɔtigisse vt i paulo ⁊ aliis qbusdā n̄ tñ iō debem⁹ et nos qi deū ɔtēptādo talia p̄sumere. sꝫ facere qd ad nos ptiet. vt p has qtuor ascēsiōes ḡduū ascēdam⁹ de virtute i virtutē donec videa

tur deus deorum in syon. Beatus ille qui sic ascendit. sed caueat ne post contemplationem istā qua eleuatus fuerat vsq₃ ad celum inordinato casu corruat vsq₃ ad abyssos. Ne post tantam deiuisionem ad lasciuos mundi actus. ⁊ carnis illecebras conuertatur Quando vero mentis humane acies infirma. beati luminis illustrationem diutius sustinere non poterit. ad aliquem trium graduum per quos ascenderat. leniter ⁊ ordinate descendat. ⁊ alternatim modo in vno modo in alio scđm motum liberi arbitrij pro ratione loci ⁊ temporis demoretur. tanto tamen vt mihi videtur deo vicinior quanto a primo gradu remotior. Sed heu fragilis ⁊ misera humana conditio. Ecce ductu rationis ⁊ scripturarū testimonijs aperte videmus beate vite perfectionem in hijs quatuor gradibus contineri. Sed quis est qui hunc viuendi tramitem teneat. Quis est hic ⁊ laudabimus eū. Uelle multis adiacet. sed perficere paucis. Utinam de illis paucis essemus Sūt autem quatuor cause que nos a predictis gradibus plerūq₃ retrahunt. scilicet ineuitabilis necessitas. honeste actionis vtilitas humana infirmitas. mundana vanitas. Prima excusabilis. scđa tolerabilis. tertia miserabilis. quare culpabilis. Illis enim quos h̄ causa a suo proposito retrahit. melius erat gratiā dei non agnouisse. q̄₃ post cognitam retroisse. Sed o deus bone suauis mitis dulcis consiliarius prudens adiutor fortis q̄₃ inhumanus est q̄₃ temerarius qui te abicit. qui tam humilem tam mā suetum hospitem a corde suo repellit. qui prauas noxiasq₃ cogitationes recipiens. illud secretum cubile spiritussancti. scilicet secretum cordis sui qđ paulo ante gaudijs intendebat celestibus tam subito immundis cogitationibus. quasi porcis conculcādum tradidit. Heu heu adhuc calēt in corde sponsi vestigia. ⁊ iā intromittūtur adulterina desideria. Male conueniens est. aures que modo audiuerant verba que non licet homini loqui tam cito inclinari ad fabulas aut detractiones audiendas. Oculos qui mō sacr⁹ lachrymis baptisati erāt confestim conuerti ad videndas vanitates Linguam que modo dulce epitalamium sponse cantauerat iterum conuerti ad turpiloquia Absit hoc a nobis domine. sed si forte ex humana infirmitate ad talia relabimur. Non ideo desperemus. sed iterum recurremus ad clementē₃ medicū ⁊ ipe q̄ nō vult mortem peccatoris iterū sanabit nos Oremus ergo dominū₃ vt impedimenta que nos ab eius contēplatione retrahunt in presenti nobis mitiget ⁊ in futuro penitus auferat vt diuine contemplatiōis dulcedine ⁊ torrēte voluptatis indeficiētis repleamur amen.

¶ Explicit de quatuor gradib₉ scale spūalis ex dictis beati Bernardi a domino Petro de alyaco quondā epo cameraceñ.

¶ Incipit verbum abbreuiatum super libro psalmorum.

Verbū abbreuiatū₃ faciet dñs super terrā. Hoc p apl'm ab Isaia propheta trāssumptum de xp̄o dictū est. q̄ est verbū dei eternū. nā verbū erat apud deū₃ ⁊ de⁹ erat verbū. ⁊ ideo h̄ verbū nō est a dō factū. sed est verbū in quo dixit de⁹ ⁊ facta sunt oīa. Et tñ hoc verbū eternaliter infinitū et imensu₃ abbreuiatū fecit de⁹ super terrā qñ verbū caro factū id est de⁹ hō fact⁹ est assumēs carnē terrenā. q₂ tūc sub breui carnis clausura habitauit in nob. ⁊ quē totus nō capit orbis in viscera virgīs matr⁹ se clausit fact⁹ hō. ¶ Per h̄ itaq₃ verbū sic abbreuiatū oīa verba ꝓphetaꝝ de xp̄o dicta q̄ multa multūq₃ plixa atq₃ diffuse ꝯpendiose abbreuiata fuerūt. dū in eo tanq̄₃ in breui verbo plene ꝯpleta sūt ipo teste q̄ ait Necesse est ipleri oīa q̄ scripta sūt i lege moysi ⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me ¶ Nec absq₃ mysterio postq̄₃ dixerat. in lege moysi ⁊ ꝓphet⁹ addidit. ⁊ psalmis. nō q̄ psalmista ð numero ꝓphetaꝝ nō fuerit. s₃ q₂ tanq̄₃ ꝓphetaꝝ eximius. ea q̄ in lege moysi ⁊ alijs ꝓphetis de xp̄o diffusius obscuriusq₃ scripta erāt breui⁹ ⁊ clari⁹ ꝓphetauit. ¶ Est g̊ liber psalmorū. de xp̄o verbo abbreuiato q̄ ꝓpheticum verbū abbreuiatū. h̄ est velut breue ꝯpendiū oīm ꝓphetaꝝ. ꝓpterea liber iste in xp̄i ecclesia sūma cū veneratōne legit̄. ⁊ p ceteris scripturis ꝓpheticis frequētius decantat̄. ¶ Hac igit̄ occasione vt hij qui deo psallunt in ipso psalmoꝝ sensu spūalis suauit/

tatis saporem vtuncq; percipiant. vtile reputaui hoc opusculum componere. quod verbum abbreuiatum voco. quia in eo nō ad longum z per singula verba psalteriu3 exponere quod a maioribus factu3 est. sed sub ea qua potero breuitate singulorū psalmoru3 titulos. iporuq; sententias coaptare. coartareq; posui. Et a doctoribꝰ approbatis dicenda colligere.

E St itaq; titulus talis. Incipit liber hymnoꝝ vel soliloquiorū prophete de Christo Liber dicitur z non libri. contra eos qui plures psalmorū libros esse dicebant. ipsomet Dauid in persona Christi econtra dicente. In capite libri scriptum est de me. Unde etiam in actibus apostolorum dicitur. Sicut scriptu3 est in libro psalmorum. licet dici posset nō repugnare plures libros vnum vocari librum. Qui liber hymnorum congrue nominatur. quia docet nos laudare deu3. nō solum corde sed voce. Liber quoq; soliloquiorum dicitur. quia Dauid non exteriori amminiculo facti vel dicti. aut visionis vel somp nij. sed solius spiritussancti instinctu prophetauit ipso dicente. Audiā quid loquatur in me dominus. Propterea soliloquiu3 dicitur. quia solius spiritussancti eloquium. vel soliloquia dicuntur. quasi sola de Christo eloquia quia solus Dauid de Christo euidentius prophetauit. adeo vt magis videatur euangelizare q̄ prophetare. ¶ Ideo dictus est liber soliloquiorū prophete sine nominis adiectione per excellentiam. intelligendo Dauid. sicut cum nominatur apostolus. intelligitur Paulꝰ. Quod contra illos est qui dixerunt plures fuisse psalmoru3 scriptores. eo q nomina eorum in titulis habeantur. sed hoc pro mysteriorum significatione que ex interpretatione nominū percipitur factu3 esse creditur. Non ergo illi auctores fuerūt psalmorum. sed positio nominū. seruit ratione mysteriorum. ¶ Tangitur autem huius libri materia. quia dicitur esse d̄ Christo scilicet in capite z corpore. Quandoq; enim agitur de Christo scd̄m caput. aliquando scd̄m corpus. aliquando scd̄m vtrunq;. de Christo v̄o scd̄m caput agitur tribus modis. aliquando scd̄m diuinitatē. vt ibi. Tecum principium. aliquando scd̄3 humanitatem. vt ego dormiui z somp num cepi. aliquando per transsumptionem. vt quando vtitur voce membroru3. sicut ibi. Deus tu scis insipientiam meam. ¶ De christi autem corpore mystico scilicet ecclesia etiam tripliciter agitur. aliquando scd̄m perfectos. aliquando scd̄3 imperfectos. interdū scd̄3 malos. qui sunt in ecclesia corpore nō mente. ¶ De ordine quoq; psalmorū hoc sciendum est. q non sunt eo ordine dispositi quo compositi. Nec tamen sine ratione ita dispositi sūt. quia esdras propheta. qui psalterium. totaq; bibliotecam a babilonis combusta3 instinctu spiritussancti reparauit. eo spiritu reuelante. psalmos ita disposuit. eisdēq; titulos apposuit. qui sūt quasi claues psalmorum. Sicut enim per clauem intratur in domum. ita per congruas expositiones titulorum. clarescit subiectorum intelligentia psalmorum. ¶ Illud etiam notandum est. q licet liber psalmoru3 vnus esse dicatur. tamē per tres quinquagenas distinguitur. quibus tres status xp̄iane religionis designantur. quoru3 primꝰ est in penitentia. secundus in iusticia. tertius in laude diuina. Ideo prima quinquagena terminatur in penitentia. ibi. Miserere mei deus Secūda in iusticia ibi. Misericordiam z iudiciū cantabo tibi domine. Tertia in laude diuina. ibi. Omnis spiritus laudet dominū. Prima statui incipientium. secunda statui proficientium. tertia statui conuenit perfectorum. z quia de hijs agitur ī hoc libro. ideo hec triplex psalmorum fit distinctio ¶ Hec ergo circa totum librū aduertenda sunt. Preter hec aūt in singulis psalmis quedā specialia consideranda erunt.

B Eatus vir qui non abijt in cōsilio impiorum. Hic psalmus non habet titulum. quia est caput libri z totius operis prefatio z quasi prologus siue prohemium z de illo agit qui ē omniū principiū scilicet de toto Christo in capite z corpore z sic materia huius psalmi eadem est que z totius libri. ¶ Agit ergo de xp̄o tāq; de beato viro. per beatitudine3 nobis blandiēs deinde agit de vltionibus iniquoꝝ aduer-

sis eos terrens. Ibi. Non sic impii non sic. De beato autem viro primo agit. ostendẽdo eum immunem ab omni peccato. deinde in se plenum omni bono. postea vtilem toti mundo. ¶ Ad oñdendũ vero eũ imunẽ ab oĩ peccato. vtitur sĩlitudĩe veter᷒ ade qui triplici genere peccati deliquit. scilicet voluntate. opere. ꝛ consuetudine. que hiis tribus nominantur verbis. abiit. stetit. sedit. Abiit ḡ Adã a deo per peccatũ voluntatis cum persuasioni dyaboli ꝛ eius cõsensit. Stetit per peccatum operis. cum pomum vetitum in peccato delectatus comedit. Sedit per peccatum consuetudinis. cum se stulte excusando ꝛ culpam in deum referẽdo. in superbia velut in cathedra pestilentie confirmatus perseuerauit. Ille ergo primus Adam miser fuit. econtrario vero nouus Adam. beatus vir qui nullo dictorum peccatorum modo abiit. stetit. aut sedit. sed vt idem psalmus prosequitur. virtutibus in se plenus. aliis etiam proficiendo. prospere egit. impios aũt aduersantes ei tanꝙ puluerẽ a se proiecit.

Q uare fremuerunt gentes. Titulus est. psalmus Dauid. Dicitur autem iste psalmus sicut ꝛ ceteri. a psalterio quodam instrumento musico. quia ad vocem illius instrumenti decantabat Dauid psalmos. ante archam in tabernaculo domini. Et bene iuxta spiritualem intelligentiam. ab illo instrumento liber iste nomen sortitur. quia sicut illud instrumentum est decacordum. ita liber iste docet obseruantiam decem mandatorum. Sed psalmus Dauid dicitur non solũ quia a Dauid cõpositus fuit. sed quia de illo loquitur qui per Dauid mystice figurat̃. scilicet de xpo qui est vere manu fortis ꝛ aspectu desiderabilis. Attribuit̃ ergo Christo vero Dauid. qui hic de seipo rege loquitur. monẽs vt ei subdamur. Ubi primo persequentes increpat ꝛ eis comminatur. deinde de omnipotenti regno. de inenarrabili genitura. de diuinitate quoꝗ ꝛ humanitate eius multa prosequtur. Postremo hiis archanis patefactis ammonet vt ei ab omnibus humiliter obediat̃. quia ei obedientes ꝛ in eo cõfidentes beatificabunt̃.

D omine quid multiplicati sunt. Titulus. ps Dauid cum fugeret a facie absolon filii sui. Nota est hystoria in libro Regum. cui alludit titulus de qua tamẽ non agit psalmus. sed de significato mystico litteralis hystorie. id est de Christi passione ꝛ resurrectione. Dauid enim xpus est. absolon filius eius iudas est. quem cum aliis apostolis Christus filium vocauit. a quo Christus fugit cum mentem eius deseruit. ꝛ cor eius dyabolus intrauit. Et sicut Dauid in quo filio pacem exhibuit. ita Christus iude ꝛ cum amicis conuiuium: ꝛ postea pacis osculum dedit. Et sicut absolon ita ꝛ iudas suspensus interiit ꝙ mortuo Christus in pace regnauit. quando in gloria resurrexit. ¶ Est autem intentio huius psalmi redarguere eos ꝛ maxime paganos ꝛ philosophos. qui non putant gloriam maiestatis posse descendere ad infima humilitatis. id est deum posse hominem fieri pati ꝛ mori: Et primo proponit duas partes. ad similitudinem preliantium oppositas. ꝛ quasi preliando repugnantes. ex vna parte multitudinem persequentium. ex altera Christũ oratione armatum ꝛ deo susceptore securum. deinde ostenditur prelii finis id est resurrectio. que est consummatio passionis ibi. Ego dormiui.
¶ Potest etiam intelligi iste psalmus vt loquatur totus Christus id est ecclesia. cũ capite eius inter procellas persecutionum constituta. ¶ Posset insuper moraliter intelligi in persona cuiusꝗ fidelis impugnati a vitiis.

C um inuocarem. Titulus. In finem psalmus cantici Dauid. Finis quandoꝗ capitur pro consumptione. vt cum dicitur candela finiri: id est. deficere: quandoꝗ capitur pro cõsummatione: vt cum dicitur domus finiri. id est perfecta esse. In titulis autem psalmorum pro consummatione accipitur. ꝛ significat Christum: qui est consummatio fidelium in presenti ad iusticiam. ꝛ in futuro ad coronã. Quia ṽo hic habet̃ psalmus cãtici Sciẽdũ est ꝙ qñꝗ psalmus añ archã dñi solo instrumento psalterii cantabatur. ꝛ tunc diceba tur psalmus. quãdoꝗ sola voce humana: ꝛ vocabatur canticum. quandoꝗ instrumẽ

to ⁊ voce chori. ⁊ tunc quando instrumento precedente ⁊ voce sequente. dicebatur canticum psalmi. quando vero vox chori precedebat ⁊ istrumentū sequebatur. vocabatur psalmus cantici. Et hac diuersitate vsus est esdras in titulis. sicut ⁊ Dauid non absq; mysterio vsus est predicto instrumēto. Psalmus itaq; bonam operationē notat. canticum leticiā mentis habitam de eternis indicat. Unde dicitur psalmus. in quo tantū de bona operatione agitur. canticum in quo de mentis exultatione solū tractatur. psalmi canticum. vbi primū de bona operatione postea de mentis iocunditate agitur. cantici psalmus. vbi primū de mentis leticicia. postea de bona operatione tractatur vt hic. Prius eni dicit se exauditum ⁊ in tribulatione dilatatum. deinde de penitentia ⁊ sacrificio iusticie loquitur. ⁊ ex hijs patet sensus tituli. ¶ Est autē principalis intentio huius psalmi monere vt deserātur falsi dij ⁊ vana temporalia seculi. Et primo Dauid exemplo sui increpat ifideles de falsis dijs ⁊ falsis bonis. docens in eis non confidere. Deinde proponens nouū hominē. veterem iubet exuere. ibi. Et scitote. Postremo deposito veteri homine nos deo in sacrificium monet offerre ibi. Sacrificate. vt de veteri vita transeatur ad nouam vitam.

Verba mea. Titulus. In finem pro ea que consequitur hereditatem. Hystorie Genesis alludit. vbi legitur Abraham duos filios habuisse. vnum de ancilla. alium de libera. sed eiecta ancilla de domo cum filio. libera cū filio hereditatē obtinuit. verum non de hystoria sed de significato agitur in hoc psalmo. Libera enim Sara que non scdm naturam. sed per dei gratiam peperit. ecclesiam significat. ancilla vero synagogam vel ecclesiam malignātium. que Christi ecclesiam persequitur. s; ipa tandem hereditatem eternam alijs exclusis consequitur. Et sic est sensus tituli. Psalmus iste dirigens nos in finem. id est in Christum. vel in eternā eternitatē. que est finis ⁊ consummatio omniū bonorum. est pro illa libera. id est pro ecclesia. cui habenda hereditas affirmatur. ⁊ a qua emula id est synagoga vel malorum congregatio excluditur. ¶ Intentio prophete est certificare fideles de hereditate habenda. Et primo agit de hereditate quā in persona ecclesie sibi dari petit. ⁊ ab ea emulā excludi asserit ⁊ inde petit auxiliū contra ea que emula ingerit. ibi. Deduc. Postremo premia bonorum ostendit. ibi. Et letentur. vt sicut tenet pena. ita alliciant premia.

Domine ne in furore. Titulus. In finē ps Dauid pro octaua Octaua hic dicitur dies iudicij. quia omnia tempora septē dierū repetitione voluunt. post que erit illa dies octaua iudicij. que nullā habet varietatē. ¶ Psalmus ergo iste monens ad bene agendū propter tremendū iudiciū. ⁊ dirigens nos in finē id est in xpm attribuit ipi Dauid. id est penitenti. qui cōpositus est pro octaua. id est pro metu iudicij. in quo peccator timet argui. Monet ergo iste psalmus ad penitentiā. ⁊ est primus septē psalmorum penitentialiū. qui sicut ⁊ alij a lachrymis ⁊ amaritudine penitudinis incipit. ⁊ in certitudine venie terminat Unde primo captat beniuolētiā a psona iudicis. postea exponit erūpnas penitētis. ibi. Laboraui. Deinde ostēdit se correctū vt separet a mal. ibi. Discedite. Postremo orat pro inimicis conuertendis. ibi. Erubescant ⁊ conturbentur.

Domine de me. Titul. In finem ps Dauid. quē cātauit domino pro verbis chusi filij gemini Nota est in scdo li. Regū hystoria. qualiter Dauid persecuto per absolon filiū suū. chusi amicus Dauid cessit i ptē absolon ad explorāda consilia. q secrete mandauit vt de cāpestribus Dauid fugeret in solitudine. ⁊ sic eius cōsilio liberatus tandē prospere dimicauit. Cui hystorie alludit titulus de quo tamen nō agit psalmus. sed de eius velato mysterio. ¶ Chusi nāq; interpretatur silentiū. ⁊ filius gemini dicitur. quia gemini dextera interpretatur. per quē secretū silentiū ⁊ latens consiliū in xpo absconditū. conueniēter intelligitur. Et silentiū ideo dicitur filius dextere. quia est specialis effectus potētie diuine. quod tūc vocatur dextera. cū aduersa mutat in prospera. Unde scriptū est. Hec ē mutatio dextere excelsi. Sic ergo Dauid. per quē significatur xps contra absolon ⁊ achitofel per quos iudas proditor ⁊ iudeorum populus designatur. dimicauit per verba chusi. i. per consilia secreti silentij diuini quo silentio deus occultauit

iude ꝛ iudeis. secretũ sue passionis sacrm postea fidelib' reuelādũ. p cui' secreti ma nifestatōe cantat fidelis dño ei grās refe rendo ¶ Est ergo pncipalis intētio psal mi monere ad gratiarũ actōes. p manifesta tione silētij. Et pmo petit ab omnib' pse cutiōib' liberari. Postea vt subueniat glo ria resurrectōis xpi. Ibi. Exurge. Dein de terret metu futuri iudicij. Ibi. De' iu dex. Postremo leta ↄclusio ponit̃ de con fessione laudis dei. Ibi. Cōfitebor

D Omine dñs noster. Titul' In fi nem psalm' dauid. p torcularib'. Ecclesia dr̃ torcular. eadē ratione qua dr̃ area. varijs eñ similitudinib' ea dem res in scripturis sepe designat̃. Jō ꝟo torculari vel aree compat̃. quia sic in tor culari vina sepant̃ a vinacijs. ꝛ in area grā na diuidũtur a paleis. que tamē necessa ria erāt vt simul nascerent̃ ꝛ crescerēt. ad maturitatēq; puenirēt. sic in eccl'ia ammi xtio malorũ est cũ bonis. In futuro ꝟo se parabunt̃ cũ frumēta recōdent̃ in horreis palee aũt igne inextinguibili comburent̃. ¶ Iste ğ psalm' Dauid tendēs in finē. id est. in xpm. de cui' exaltatōe agit. est. p tor cularib'. i. de ecclesijs p xpm ꝛ p ei' aplos post ascensionē ↄgregatis. de quarũ cōsti tutione ꝛ causa ↄstitutionis hic agit̃. Vñ pncipalis intētio phete est errorē iudeo rum cōfutare. qui dicũt deũ tantũ in iu dea esse notũ. seu aliorũ quorũlibet dicēti um deũ solũ notũ esse apud se ꝛ sua notōe cũ nomē eius pdicatiōe apostolorũ notuʒ factũ sit in eccl'ijs vniuerse terre. Prio er go pheta laudes xpi describit. s. maiestā tem ei' ꝛ opatiōem excelsam. deinde osten dit naturā hois olim viciataʒ. in xpo sup omnia exaltatā. Ibi. Quid est hō. Ex qb' finaliter ↄcludit nomīs xpi gloriā in vni uersa terra esse diffusam

C Onfitebor tibi. Titul' In finem p occultis filij. psalm' dauid. Cũ dicit̃ fili' ꝛ non dicit̃ cui'. sicut hic p excellētiā. itelligit̃ xps qui est vnigenit' dei fili'. vel fili' est etiā ipsi' Dauid. qa de eo natus. Est ergo psalm' iste Dauid pro phete. qui hic loquit̃ in psona eccl'ie diri gens nos in finē. i. in xpm. ꝛ est p occultis id est. agit de occultis filij dei. vel xpi filij dauid ꝑm carnē. s. de occultis iudicijs di uinis. qr̃ia pncipali intētione ꝑtractat nō de iudicio vltimo futuro qd erit manife stum. sed de iudicijs dei que fiũt in psenti seculo. que ꝛ si nota sint deo. tamē homi nib' sunt occulta. vt ꝙ aliqui exercētur ad purgationē. aliqui inducunt̃ ꝛ inspirātur ad ↄuersionē. aliqui ↄtemnũtur ꝛ excecāt̃ ad damnationē. Est ğ intētio phete. nos ammonere ne credam' mundũ a casu vel a fato regi. sed iusto iudicio dei. licet nob occulto. cōtra illos q̄ de flore malorũ ꝛ la bore bonorũ murmurāt. nō putātes ħ di uina dispositiōe. sed casu ↄtingere. ¶ Pri mo itaq; pheta letus psallit. quia cultu ra dyaboli aduētu xpi destruit̃. ꝛ christus regnat. iudicat. ꝛ adiuuat. ¶ Secūdo fi deles ex ħ ad laudē dei puocat. ibi. Psalli te. ¶ Tertio finē malorũ venturũ peccato ribus cũ antixpo pdicēdo indicat. ibi Cō uertātur peccatores. ¶ Quarto mala tē poris antixpi ꝑtractat. quorũ nimietate p motus dic deo: cur recessisti. ibi Vt quid dñe. ¶ Quinto pcat̃ iudiciũ maturari. et vt sanctorũ mala finiant̃ exorat. ibi. Exur ge dñe deus.

I N dño cōfido. Titul' In finem: psalm' Dauid. Hic loquit̃ phe ta in psona alicui' fidelis redar guēdo hereticos. ꝛ docēdo resistendũ esse eis quādo volũt catholicos ad se trahere ꝛ ad montē sue alte ꝛ supbe sapiē transmi grare. Et pmo eos redarguēdo increpat. Secūdo docet qd deus iust' iudex. bois ꝛ malis catholicis. scʒ ꝛ hereticis rtribuat Ibi. Iust' aũt qd fecit. ¶ Vel pōt psal mus iste de iudeis accipi. vt xps in passio ne sua loquat̃ ꝑm hoiem. ↄtra terrores et machinatiōes iudeorũ.

S Aluũ me fac. Titul' In finē psal mus Dauid. p octaua. Octaua. si cut supra. hic accipit̃ p die iudicij quā in sexto psalmo peccator culpe ↄsci' timebat ne ibi puniret̃. Hic aũt dauid in psona viri pfecti p ea orat vt veniat et ibi remuneret̃ Et pmo petit a seculi puersita te saluari. deinde ostēdit xpm a patre mis sum ↄtra mala seculi. Ibi. Propter mise riam inopũ ꝛ gemitũ pauperũ. Vbi docʒ xpi eloqa esse vera sicut impiorũ falsa.

V Squequo dñe. Titul' In finē. ps Dauid. Hic pheta plen' charita te. qua auide xpi incarnationē ex pectat. in psona antiquorũ patrũ quasi de

dilatione cōquerit. vt supstitione dyaboli abiecta vni⁹ dei cultura suscipiat. Prio ergo cōquerit de dilatione aduēt⁹ christi. Secūdo orat illumiari ne hūc aduentū expectādo. interim cedat fraudib⁹ inimici ibi. Respice ⁊ exaudi me dñe deus meus. ¶ Uel etiā pōt psalm⁹ iste intelligi vt loquatur de secūdo aduētu xpi. s. de aduētu ad iudiciū. in psona modernoꝝ sanctoꝝ. Nā sicut antiqui pres pmū desiderabant aduentū. sic mō sancti ⁊ pfecti cupiūt scdm. Iuxta illud. Cupio dissolui et esse cū xpo

D Ixit insipiēs. Titul⁹ In finē psalmus dauid. Facies dei. i. christus quā in pcedēti psalmo ppheta desiderabat videre. hic ostēdit venisse. ⁊ a iudeis ɔtempta fore. Ideo ppheta in psona sua vel xpi increpat insipientiā ⁊ duriciā eoꝝ qui xpo psenti. quē optauerūt nō credunt. Primo ḡ eoꝝ malicia describitur ⁊ increpat. Secundo eis iudiciū cōminat. Nōne cognoscēt. Tertio eoꝝ ɔuersio pdicitur. Quis dabit ex syon.

D Omine q̄s habitabit. Titul⁹. psalmus dauid. Psalm⁹ iste pprie ē morum instructio ⁊ psumptionis repressio. Nā quia in pñti eccia habitāt mali cū bonis. nec hic scire pmittimur q̄ vere sint de vnitate eccie. ideo q̄dā. licet indigni iactāt se esse de eccia. cū tñ nō sint. Illorum ḡ psumptionē retundēs ppha. quasi sacerdos añ ppiciatoriū astans querit q̄ ⁊ in psenti eccie tabernaculo digne do militent. ⁊ in futuro beatitudinis mōte requiescent. Et pmo ponit prophete interrogatio. deinde subdit dñi responsio. ibi. Qui ingreditur

C Onserua me dñe. Titul⁹. Tituli inscriptio ipi dauid. Iste titulus nō de veteri testamēto sed de euāgelio sumit. vbi legit q̄ Pylat⁹ xpo cruci fixo talē titulū supposuit. Ihs nazaren⁹ rex iudeoꝝ. Uñ Hesdras de illi⁹ tituli inscriptōe quā p spūmsanctū futurā puidebat. hūc psalmū post intitulauit. ostēdēs hic agi de regno xpi. illa inscriptōe significato. vt sit sensus. Inscriptio tituli. id est. victoria vel regnū qd̄ tituli inscriptio notauit. attribuit vel ɔuenit dauid. id ē. xpo qui fm hoiem hic loquit. ¶ Est ḡ intētio pphete oēs monere ne regno xpi aut eius titulo regali ɔtradicāt. ¶ Et pmo in psona xpi verā in se naturā hoīs ostendēs. petit se inter picula saluari dicēs. oīa que ptulit ad gliam sue hereditatis esse pducta ¶ Secūdo grās agit patri. de intellectu sibi dato. ⁊ passione ac resurrectōe sua. ibi Bñdicam dñm

E Xaudi dñe. Titul⁹. Oratō dauid Hic psalm⁹ pmus est eoꝝ q̄ nomine orōis intitulātur. Uñ ⁊ aliȷ̄ qtuor sil̄r postulāti sequunt. q2 cū in aliȷ̄s interseratur orō. in istis pene cōtinuat. Hic ergo xps fm hoīem orat. ⁊ sibi corp⁹ suū. i. ecciam associat. q2 eadē voce cū membris suis orat nō p sua vtilitate s3 p nostra necessitate. Christi eñ orō est fideliū institutio. ⁊ ideo orat vt formā orādi nobis ponat. Est ḡ sensus tituli. Oratio psalmi hui⁹ ɔuenit dauid. i. psone xpi adiuncta ecclesia que corp⁹ eius est. ⁊ pmo petit scdm iusticiā retribui sibi. Secūdo ab insidȷ̄s iudeoꝝ liberari. ibi. Ego clamaui. Tertio orat sibi ⁊ aduersarȷ̄s retribui. ibi Exurge dñe

D Iligam te. Titul⁹. In finem puero dñi dauid. q̄ locut⁹ ē dño v̄ba cantici hui⁹. In die q̄ eripuit eum dñs de manu inimicoꝝ ei⁹ ⁊ d̄ manu saul Pro liberatōe a psecutōe saul videtur dauid hūc psalmū cantasse dño. s3 q2 titul⁹ habet in finē ⁊ vocat hūc psalmū canticū finis aūt xpus est. canticū v̄o exultatio de eternis. ideo nō litteralit̄ de dauid solum intelligit. sed mel⁹ spūaliter accipit de toto xpo. s. de capite ⁊ mēbris. quē totū dñs eripuit in die resurrectōis de manu iimicoꝝ suoꝝ. i. iudeoꝝ. ⁊ de manu saul. i. iude pditoris vel dyaboli. ¶ Uñ p hac spūali liberatōe tot⁹ xps deo grās agit. summā diuinoꝝ bñficioꝝ colligēs ¶ Scdo agit de cladib⁹ humani gener̄s añ aduētū xpi. ⁊ qualiter dñs sit misert⁹. ibi. Circūdederunt me. ¶ Tertio agit de v̄tute ac potentia. ibi. De⁹ q̄ pcinxit Quarto eccia leta munera dei laudat ⁊ ī eis exultat. ibi. Uiuit dñs ⁊ bñdict⁹ de⁹ me⁹

C Eli enarrāt. Titul⁹ In finē. psalmus dauid. Psalm⁹ iste agit de pmo aduētu xpi. ⁊ attribuit Dauid respiciēti in finē. i. in xpm. q̄ est finis ɔsūmatiōis. Uel ī finē. i. in tps plenitudinis. quo acta sunt q̄ hic tractātur ¶ Hic ergo monet ppha vt relicta vetustate ad nouū

hoīem accedamꝰ. Et pmo loquēs de īcarnatione xpi cōmendat pdicationē noue legis. ¶ Secūdo laudat pcepta noui testamenti ꝛ veterꝭ. ibi. Lex dn̄i. Tertio vt sit dignꝰ tāta sacramēta referre petit purgari a vicijs. ibi. Delicta qs. ꝛc̄. Cōmendās aūt pdicatiōem noue legis q̄ pdicēt et q̄d ꝛ q̄ discrete ꝛ q̄ mirifice ꝛ q̄ late. In prima pte oñdit p celos q̄ enarrāt glīam. xpi aplos intelligēs. in qbꝰ tāq̄ in celis deus specialiter habitauit

Exaudiat te. Titulꝰ In finem psalmus dauid. Hic agit pbha d̄ xpo quasi de sacerdote immolaturo et rege pugnaturo. Canēs q̄ ventura erant xpo tpe afflictōis qd̄ fuit vsq̄ ad passionē Deinde in secūda pte ea que futura erant tpe glorie ꝛ ꝯsolatōis. qd̄ fuit post resurrectionem. Ibi Tribuat tibi. Et ea que hic propheta loquitur optando etiā affirmat pbhetando.

Domine in virtute tua Titulꝰ In finem psalmꝰ Dauid. Iste psalmꝰ est vnꝰ eoꝝ q̄ de duabꝰ naturis in xpo agūt. cōtra hereticos q̄ vel psonā diuidunt. vl' naturas nephāda commixtiōe ꝯfundūt. Monet g̃ vt xpm: deū pariter ꝛ hoīem esse credamꝰ ¶ Et primo dirigendo v̄ba deo patri. xpi filij sui meritū ꝛ premiū summatim ponit ¶ Secūdo xpi v̄tutes ꝛ glīam specialiter describit. Ibi. q̄niam pueniisti ¶ Tertio d̄ penis inimicorum suoꝝ agit. Ibi. Inueniat manꝰ tua. Et finaliter xpi exaltatiōem ꝯcludit. Ibi Exaltare dn̄e in v̄tute tua

Deus deꝰ meꝰ Titulꝰ In finē psalmus dauid p assumptōe vl' susceptione matutina seu p cerua matutina. Huiꝰ tituli sensus est. Psalmꝰ iste tendēs in finē. i. in xpum de cuiꝰ passione agit: est Dauid. i. xpi q̄ hic loquit in psona sua. Vel sub psona eccle xpi. s. orātis pro assumptiōe matutina. i. agētis de passiōe vbi orat p resurrectione mane facta. Et h̄ dicit ad similitudinē solis q̄ paulati ascēdendo assumit donec vbiq̄ clarescat. sic xps de passione ad resurrectiōem. et inde in celū ad dexterā patris ascēdit. ꝛ postea misso in aplos spū scto mundū fidei radijs illustrauit. Alij aūt h̄nt p cerua matutina qd̄ idē est s̄m aliā similitudinē. Cerua ei est humana xpi natura. q̄ lutū ꝛ spinas. s. peccatoꝝ trāsilijt. ꝛ mane in glīam resurrectionis quasi i altū est assumpta. Monet g̃ pphēta cōpati passioni xpi vt sue resurrectōi cōregnemꝰ Et pmo pmittit cōquestio de derelictōe ꝛ simul orō ꝯiungit sicut in oībꝰ psalmis de passione. ¶ Secundo passio describit vbi ꝛ p resurrectōne oratur. Ibi. Circūdederūt. ¶ Tertio fructꝰ ꝛ vtilitas passionis oñdit. ibi. Narrabo. ꝛc̄. Christꝰ aūt pmo sub psona veteris hoīs culpe ac pene expositi loq̄ īcipit corpis sui psonā gerens. vel xps in psona loquit capitis verā in eo naturā humanā exprimēs. Vn̄ ꝛ in cruce ait. quare me dereliquisti. psalmū istū de se scriptū esse indicans. Vn̄ multa hic de eiꝰ passione dicunt tā expressa. vt magis videant hystoria euāgelica q̄ pphetica. licet em̄ multa h̄ habeant nō tam ad ipsum q̄ ad eiꝰ mēbra referenda

Dominꝰ regit me. Titulus psalmi dauid. Hic sub figura iudaici populi de captiuitate babilonica reuersi sub Zorobabel. ꝛ ihu sacerdote magno pphēta pdicit reditū fidelis pp'li d̄ babilone huiꝰ seculi p xpum ad domū dei. ꝛ agit de mīa xpi. q̄ fit hec reductio spūalis enumerās decē gratias p q̄s velut per decem māsiones hō ad deū reuertit. Et introducit hic eccia loquēs de xpo p quē velut p sacerdotē magnū fit ista reductio ¶ In singulis versibꝰ singule notāt gratie. nisi q̄ in secūdo ꝛ septimo due pariter ꝯiungunt. Prima g̃ gratia est locꝰ pascue. id est. v̄mo diuinꝰ q̄ saginat meditantes. Secūda est aqua refectōis. i. baptismi q̄ reficiūtur rite suscipiētes Tertia est aīme ꝯuersio p v̄tutis ꝛ bone opatiōis augmētationē. Quarta est deductio sup semitas iusticie. i. sup pcepta p caritatis radicatōnem ꝛ pfectiōez. Quinta ē securitas a malis pp̄ter diuinā assistentiā. Sexta est ꝯsolatio eruditiōis. q̄ fit p virge ꝛ baculi. i. diuine correctōis disciplinā. Septima est mēsa dn̄i. i. dn̄ici corpis ꝯuiuatio. Octaua est spūalis capitis. i. humane mētꝭ impinguatio. s. spūalis leticie repletio. Nona est calix inebriās. i. calix bn̄dictiōis. scʒ xpi sanguis q̄ quasi inebriat. dū vanaruʒ delectationū obliuionē p̄stat Decima est misericordia subsequēs. i. grā ꝯsummās. que ꝛ pueniēdo inspirat. ꝛ mediādo adiu

uat.⁊ finiēdo ad eternā habitatiōꝫ pducē do feliciter collocat

D Omini est terra. Titul⁹ psalmus dauid in pma sabbati. Pria sabbati dr̄ dies pma post sabbatū In qua die mūdus ꝯdit⁹ est.⁊ lux diuisa a tenebris.⁊ eodē die xp̄s depositis mortalitatis tenebris clarificat⁹ est.⁊ hō depulsa peccatoꝝ caligine p xp̄i resurrectiōem restaurat⁹. vt sit sensus tituli. Psalm⁹ iste est dauid q̄ loquit̄ in psona sua vl' eccle. agēs de clarificatōe xp̄i ⁊ hoīs restauratōe. que facta est in pma sabbati.i.in matutino diei dn̄ice. que dies etiā pma fuit in pmordiali reꝝ creatiōe. Monet ḡ pheta victorem xp̄m cū triūpho suscipe. Vn̄ ad similitudinē pconis q̄ post triumphū totā terram clamat esse victoris Primo dicit totum orbē esse dei. vt sicut null⁹ ab ei⁹ imperio. sic nec ab ei⁹ fide sit alien⁹. Secūdo determiat quib⁹ ꝟtutib⁹ pdiui sunt. q̄ i ecclesia ꝑsistunt. Ibi. Quis ascēdet Tertio xp̄iana religione dilatata supstitiosos a prauitate reuocat. vt patefact̄ cordibus xp̄m admittāt. ibi. Attollite portas

A D te dn̄e leuaui. Titul⁹ In finem psalm⁹ dauid. Psalmus iste dirigens nos i finē.i.in xp̄m. attribuit̄ dauid. q̄ loquit̄ in psona eccl'ie iter aduersa seculi grauit̄ afflicte. vel in psona penitētis p flagella correcti. Monēs i aduersis nō murmurare. ſ3 ad deū respicere Et pmo petit doceri vias dn̄i. q2 ad deum p spem erect⁹ est. Secūdo orat p peccat̄ dimittēdis poꝛib⁹ ⁊ p his que quotidie fiūt Ibi Reminiscere. Tertio agit de eternis ōndēs quomodo habeātur. Ibi. Quis ē homo.

I Udica me. Titul⁹. psalm⁹ Dauid Psalmus iste attribuit̄ dauid. id est viro pfecto q̄ hic loq̄t̄. Et monet vitari ꝯsortia iniquoꝝ ⁊ iūgi iustis. q̄a ex ꝯuictu mores formant̄. Et pmo vir iustus dicit se nō habere h pte cū iniq̄s. ⁊ petit ab eis discerni i futuro. Secūdo petit ne malis misceat̄ in iudicio. ibi. Dn̄e dilexi. In h aūt differt pma ps a secūda. q2 in pma pte de iudicio ⁊ multū de innocētia sua agit. in secūda de vtroq3 pene pariter tangit

D Ominus illuminatio. Titulus. In finē psalm⁹ Dauid pusq̄ liniretur. Hic titul⁹ alludit historie libri regum de trina vnctiōe dauid. quaꝝ prima linit⁹ fuit. nō vtiq3 in regē. ſ3 in signū futuri regni. ſ3 duab⁹ extremis q̄ p vna reputātur in regē vnct⁹ est. secūda videlicet vt regnaret sup tribū iuda. tertia ꝟo vt regnaret sup vniuersum israel. ⁊ post pmam vnctionē dauid hostes habuit. post secūdam regnauit i pace. S3 hec figuralit̄ acta sūt vt significaret̄ q̄ q̄libet fidelis q̄ a xp̄o xp̄ianus dr̄. ⁊ a xp̄i chrismate denominatur. ⁊ de ei⁹ plenitudine vnctōis linit̄. Primo iungit̄ in signū futuri regni. dū sp̄ussancti gr̄am in baptismo ⁊ aliis sacramētis pcipit. Secūdo vero in futuro inunget̄ i regem qn̄ libertatē glorie recipiet. ⁊ sicut dauid bis in regē vnct⁹ est. sic vnctio glorificatiōis nostre gemia erit stola corpoꝝ et aīe. ſ3 he due q̄si p vna reputant̄ Sic ḡ psalm⁹ iste dirigēs nos in finē future ꝯsūmationis attribuit̄ dauid.i. cuilib3 fideli agens de eo q̄d est pusq̄ liniret̄ secūda vnctione.i. de eo q̄d est añ pfectā vnctionē regalē. añ quā hostes habet. q2 post pmā vnctionē sacramētalē sub variis hostib⁹ laborat ⁊ gemit. ſ3 post i pace regnās requiescit. vn̄ vt tandē in illo regno gaudeat. h loquit̄ quasi q̄ddā ineffabile se desiderare ōndens. p quo oīa patiēter tolerat Monet ḡ ne q̄s post pmā vnctiōem torpeat. ſ3 ad secundā se diligēter ꝑparādo disponat Et pmo agit de pma vnctiōe p quā certificatur secūda. postea dic̄ q̄s labor ⁊ gemitus sit añ secundā vt finaliter habeat̄. ibi. Exaudi dn̄e

A D te dn̄e clamaui. Titul⁹. psalm⁹ huic dauid. p dauid aliqn̄ intelligit̄ caput.i. xp̄s. aliqn̄ corp⁹. id est. eccia. interdū vtrūq3 simul.i. tot⁹ xp̄s. vbi aūt in titulo addit̄ huic vl' ipi. xp̄s intelligitur. Hic ḡ psalm⁹ attribuit̄ huic dauid. id est. xp̄o. q̄ hic loquit̄. ⁊ est terti⁹ eorū qui agūt breuit̄ de passione xp̄i ⁊ resurrectiōe Monēs eos aduersa tolerare q̄ volūt cū xp̄o regnare. Et pmo ponit̄ orō tpe passionis habita. Secūdo audit⁹ de resurrectione sua gr̄as agit ibi. Bn̄dict⁹ xp̄s Ita q3 ꝯm q̄d hō. se hoīb⁹ iust̄ i exēplū ponit. q̄ licet sup oēs iust⁹ ⁊ dign⁹ sit. nō tn̄ i se cōfidit. ſ3 totū a deo p̄re humilit̄ petit

A Fferte dn̄o. Titul⁹ psalm⁹ dauid in ꝯsūmatione tabernaculi. Lu3

dauid p̄spere regnaret mortuo saule. tulit archā de gabaa et detulit in hierl'm. Qua reducta fecit ei tabernaculū. et obtulit holocausta. Ad qd̄ iuxta l'ram alias hostias offerre hic hortari videt̄. ¶ Sed sp̄ualit̄ poti⁹ de significato tabernaculo. i. de eccl'ia hic agit̄. Sicut em̄ archa a philisteis reducta fuit. cui dauid tabernaculū extēdit sic xp̄s a iure dyaboli eccl'iam reduxit. eiq; dona grē contulit. de cui⁹ p̄fectiōe hic p̄pha loquit̄ q̄ hic tabernaculū dr̄. q2 nūc ī ea contra dyabolū militat̄. queadmodū scd'm futurum dr̄ dom⁹. q2 in ea quiescet̄. ¶ Primo ergo monet p̄pha fideles deo hostias sp̄uales offerre. ¶ Secūdo agit de cōstitutiōe eccl'ie enumerās septē dona sp̄ussancti. ibi. Uox dn̄i. ¶ Tertio dic̄ qd̄ cōstitute fiat ecclesie. ibi. Dn̄s diluuiū. et c̄. ostēdēs quō in diluuio hui⁹ seculi dn̄s fideles suos illesos p̄seruabit

Exaltabo te. Titul⁹ psalm⁹ cātici in dedicatōe dom⁹ Dauid. Nō legit̄ dauid fecisse vl' dedicasse aliquā domū dn̄o. et iō de sp̄uali domo. i. de eccl'ia h̄ accipiendū est. Que ī p̄cedēti psalmo tabernaculū dr̄. hic aūt dom⁹ nominat̄ p̄pter cām ibi exp̄ssam. Supra ḡ egit de cōsūmatione tabernaculi tp̄e belli. Hic autem est psalm⁹ cātici. i. leticie habite. in dedicatione dom⁹ dauid. i. eccl'ie xp̄i. qn̄ in eterna pace manebit. Et loquit̄ hic tot⁹ xp̄s. q2 v̄ba psalmi h⁹ quedā capiti. quedā corpi. q̄dā vtriq; cōueniūt. Et ē psalm⁹ iste de passione xp̄i et resurrectiōe. vt passio nō terreat. q̄s spes resurrectiōis letificat. Primo ḡ agit xp̄s de sua dedicatōe. s. in sua p̄pria p̄sona iā facta in resurrectōe. postea v̄o futura ī domo sua. i. eccl'ia. in finali resurgentiū cōsummatōe. monēs sanctos h̄ sperantes deo laudē referre. Secūdo dicit quō hāc dedicatiōem meruerit. ibi. Ego autē Tertio quō eam acceperit. Ibi. Audiuit dominus

In te dn̄e speraui. Titul⁹ In finē psalm⁹ dauid p extasi. Psalm⁹ iste dirigēs nos in finē. i. in xp̄m est dauid q̄ hic loquit̄ in p̄sona xp̄i vel sua vl' ecclesie. habit⁹ p extasi. i. agēs de excessu mētis. q̄ fit qn̄ mens pauet terrena. Monēs ne q̄s de se p̄sumat s3 de dei mi̇a. Et p̄mo cōtra pauorē p̄mittit̄ spes. et orō cōtra mala cū certitudine liberatōis et gaudio. Secundo enumerat q̄t et q̄nta p̄turbāt cōtra que est orō. ibi. Miserere mei. Tertio dicit q̄ sint bona dei cōtra mala. ibi. Quā magna. Un̄ hui⁹ psalmi v̄ba. quedā capiti. quedā mēbris. q̄dā p̄phete cōueniunt. In hac aūt varietate n̄ mutat̄ vox. s3 caput et mēbra eadē voce vtunt̄ dicēdo. Ego me mihi. qd̄ fit p̄pt̄ vnitatē capit' et corpis xp̄i sc3 et eccl'ie quā facit charitas. Sic lingua oīm mēbroꝝ suscipit vocē. dicens p pede. calcas me. nō dicit calcas pedē. et p manu vulneras me. nō ait manū meā vulneras.

Beati q̄ꝝ. Titul⁹ Intellectus Dauid. Hic est intellect⁹ dauid. i. penitētis. In cui⁹ p̄sona hic loq̄tur. docēs q̄d intelligere debeat q̄ v̄e penitēs est. Et p̄mo dicit initiū boni esse p indulgentiā dei. se v̄o sequente illud viciū hoīz q̄ de opib' gloriant̄ et merita p̄pria iactant fuisse misep̄. s3 p manū dei cōuersum ad verum ītellectū. Ad quē alios deceptos reuocat. in q̄ etiā stātes cōfirmat. Scd'o agit de cōfessione. vn̄ est venia. ibi. Delictū meum. Tertio penitudinē multiplicit̄ cōmēdat. ibi. Pro hac orabit. Quarto ponit̄ letus finis. vbi dr̄ dare de⁹ intellectū. Ibi. Intellectū tibi dabo

Exultate iusti. Titulus In finem psalm⁹ Dauid. Hic p̄pha mi̇ficordiā et potētiā dei cōmēdat et facta ei⁹ enumerat. agēs de opib' creatōis et recreatiōis. vt timeat̄ potētia q̄ creat. et ametur mi̇icordia q̄ recreat. Ad laudē ḡ dei inuitās ōndit. q̄ et quē: quō et q̄re laudare debeāt. Et p̄mo iustos et rectos laudare monet Secūdo beatū dic̄ illū q̄ ad cultū dei p̄uenit. ibi. Beata gēs Tertio q̄d de p̄dictis sentiat subdit. ibi. Aīa n̄ra

Benedicā. Titul⁹ psalm⁹ dauid cū mutauit vultū suū corā abymelech. et dimisit eū et abijt Saul p̄sequēs dauid nūcios misit ad achis regē apud quē cōfugerat dauid vt eū ad se mitteret quē volebat occidere qd̄ p̄sentiēs dauid timuit et se fingēs furiosum vl' fatuū mutato vultu corā rege illū a se abijciens dimisit et sic dauid abijt īcolumis. Hic āt rex q̄ in historia regū vocat̄ achis. vocabatur etiā abymelech q̄ noīe vtit̄ Esdras in h̄ titulo p̄pt̄ significatōz mystici sacri. Dauid em̄ xp̄m et vult⁹ mutatio mutationem veter' sacrificij ī nouū significat. vet⁹ aūt

sacrificiũ dr. vult⁹ q2 in signo volũtatẽ di/
uinã indicat. Abymelech vero interptatur
patris mei regnũ. ⁊ significat iudeos qui
erãt regnũ patris sui. i. dauid. q̃ fm carnẽ
fuit pr xpi. eccia vero est regnũ. nõ illi⁹ pris
carnal'. sed dei pris sui eterni. Mutauit g
vultũ suũ dauid corã abymelech. i. xpus
mutauit vet⁹ sacrificiũ corã iudeis q̃ erãt
regnũ patris sui dauid ĩ nouũ sacrificiuz
quã mutatiõz in cena oñdit in q̃ corp⁹ suũ
⁊ sanguinẽ discipul' in eucharistie sacram
to exhibuit. pter qd abymelech. i. pp's iu
deoꝝ ⁊ illi pcipue rudes ⁊ ignari discipu
li q̃ h sacramẽtũ carnalit intelligẽtes abie
runt retro. xpm dimiserũt ⁊ ipe ab eorum
cordib⁹ abijt. Monet itaq3 psalm⁹ iste ad
nouũ sacrificiũ accedere mẽte nõ pede Et
pmo pheta sũmatim dei laudẽ pmittens
Monet mãsuetos ad idẽ. Secundo ad
cõionem noui sacrificij fideles hortat. ibi
Accedite Tertio incipiẽtes monet a qb⁹
abstineãt. ibi. Venite. Quarto agit de tri
bulatiõe bonoꝝ ⁊ maloꝝ. ibi. Oculi dñi.
Ne in piculis iust⁹ fluctuãs aliq̃ dubieta/
te mollescat nec ĩiust⁹ secur⁹ supbiat

IUdica dñe. Titul⁹ In finez psal
mus dauid. Psalm⁹ iste dirigens
nos ĩ finẽ attribuit ipi dauid. id ẽ.
xpo q̃ hic loquit. nũc in psona sua. nũc ĩ p
sona eccie. Et agit de passione xpi monẽs
vt aduersa ei⁹ exẽplo feram⁹ ¶ Et pmo in
cipit ab orõne p vtraq3 pte pugne orãs. id
est. p se ⁊ aduersarijs cũ ꝯmemoratõe cul
pe eoꝝ ¶ Secũdo pmittẽs de spe boni et
gaudio narrat q3 maligne erga xpm fece/
rint. ibi. Aia aũt. ¶ Tertio de fructu pas/
sionis agit pmittẽs ꝯfessionẽ toti⁹ ecclesie
Et inde pcat cũ cõmemoratõe culpe. con
fusionẽ psecutoꝝ. ⁊ exultatiõem fidelium
Ibi. Cõfitebor

DIxit iniust⁹. Titul⁹ In finẽ seruo
dñi psalm⁹ Dauid. Psalmus iste
agit ꝯ errorẽ dicentiũ oĩa mala eẽ
ex vicio nature ⁊ creatõis nr̃e. bona vero ex
libero arbitrio. ¶ Docet aũt h pp̄ha mala
esse ex nobis. bona esse ex deo p gratiam.
Vñ in titulo recte seru⁹ dñi dr fidelis. q̃ ĩ
hoc psalmo loquit Mala sibi. ⁊ deo bona
attribuẽs. vel xps seru⁹ dñi appellat. quia
vsq3 quaq3 pri obediens. cui etiã vba psal
mi ꝯueniũt. Et pmo asserit mala eẽ ex ho
mine. Secũdo dic bona ex deo esse p mi/
sericordiã. Ibi. Dñe in celo.

NOli emulari. Titul⁹ psalmus Da
uid. Psalmus iste tot⁹ est de corre
ctione moꝝ. ⁊ velut salubre anti/
dotũ ꝯtra illoꝝ errorẽ q̃ murmurãt d flo/
re maloꝝ ⁊ labore bonoꝝ. q̃si oĩa casu agã
tur. docẽs hec inferiora diuina puidentia
gubernari. nõ casu tractari. Et pmo mo
net eccia. in cui⁹ psona loquit pp̄ha ne q̃s
malignantes imitet. s3 q̃cq̃d boni sperat a
dño postulet. a q̃ pfutura ⁊ eterna donat.
Secũdo dicit malos sup bonos inuidia
torq̃ri. ibi. Obseruabit pctor. Tertio tra/
ctat iustũ hic nunq̃3 deseri. pmia bonoꝝ ⁊
penas maloꝝ cõmiscẽs cũ interiectis ad/
hortatiõib⁹. ibi. Junior fui

DOmine ne ĩ furore. Titul⁹ ps. da
uid ĩ rememoratõe sabbati. Psal/
mus iste ẽ Dauid. i. penitẽtis. ha/
bit⁹ ĩ rememoratõe sabbati. i. eterne reqei
quã habere desiderat ⁊ pdere formidat.
Monẽs g ad pniam pmo p penas sũma/
tim dictas captat dei miam. Secũdo po
nit narratio in q̃ multiplicẽ numerat mi/
seriã. ibi Putruerũt. Tertio q2 int tot ma
la sperauit ĩ dño. affirmat se audiẽdũ cuz
emẽdatõis cõmemoratõe. ibi. Qm̃ ĩ te do
mine Quarto ponit exultatiua ꝯclusio d
salute. ibi. Ne derelinq̃s me. Vñ a lachry
mis ⁊ orõe incipiẽs. sic in alijs psalmis pe
nitẽtialib⁹ ĩ exultatõe terminatur. vt certa
spes ex h imitãtib⁹ detur

DIxi custodiã. Titul⁹ In finẽ can/
ticũ dauid p iditũ. Legit in Para
lipomenõ. q2 archa dñi reducta a
philisteis. dauid añ eã ꝯstituit cãtores q̃t
tuor milia ⁊ totidẽ ianitores qb⁹ pfecit fi/
os chore. Cãtorib⁹ vero pposuit ducentos
octoginta ⁊ octo viros inter q̃s fuerunt.
asaph. eman. ethan. ⁊ yditũ. q̃rũ nomina
esdras frequent posuit ĩ titulis tũ p hono
re misterij. tũ pp noim interptatiões. qb⁹
subiectoꝝ psalmoꝝ ĩtellect⁹ pãdunt. Vñ
h⁹ psalmi apit sensus p h nomẽ yditũ. qd
interptat trãsiliẽs eos. s. remanẽtes ĩ seclo
heretesq3 terrenis. de q̃ trãsiliẽte agit hic.
Docet em psalm⁹ iste a dilectiõe seculi ad
legẽ dei ⁊ inde ad eternitatẽ mẽte trãsilire
Et q2 h iocũdũ est mẽti licet g̃ue sit carni
iõ psalm⁹ iste dr canticuz. q2 h fit mẽtio de
eterna beatitudie. Monet aũt h psalmus
trãsilientẽ terrena int blasphemos ⁊ iniq̃s

lingue ɔtinentiā ſuare.certamīa et rixas cōprimere.qꝛ ħ silentiū ei multū est vtile. Uñ pmo agit de ɔtinētia lingue int blasphemos ꝛ calūniosos.ꝛ optat noscere finem vbi hec nō sunt. ¶ Secūdo dic quō om̄es sint sub vanitate ꝛ casu.vñ opponit se expectare dn̄m petēs liberari. Jbi. Uerūtamē in imagine ¶ Tertio int tot mala petit sibi deū adesse ꝛ peccata dimitti.vt p spero fine exeat. Jbi. Exaudi orōem

E Xpectās expectaui. Titul⁹ Jn finē psalm⁹ dauid. Finis in titulis psalmoꝝ multiplr sumit.aliqñ significat xp̄m.aliqñ plenitudinē tēpis.aliqñ nouum testamētū.aliqñ passionem vl resurrectōꝫ xp̄i. Hic aūt p nouo testamēto accipit qđ ɔsūmat.in qđ vet⁹ testamētum mutatū esse ondit qđ eccīa lōgo tpe expectauit.desiderās xp̄m ꝛ cū eo nouū testamentū.in q̄ expectatōne multa a diabolo sustinuit ꝛ occulte ꝛ manifeste. a qbꝫ etiaꝫ post xp̄i aduentū penit⁹ immunis nō fuit Monet ḡ psalm⁹ iste relictꝭ cerimonijs legis ꝛ ydolatrie supstitōe ad nouū testam̄tū accedere Et pmo inducit eccl'iam expectasse deū ꝛ accepisse eū.ꝛ ab eo nouuꝫ testamētū qđ ꝛ multi secuturi sunt. vñ pcutit om̄s supstitiōes ꝛ inuitat ad mirabilia dei ¶ Secūdo exponit mirabilia que sunt incarnatio.iusticia pdicatiōis.liberatio hoīm ab iniqtatibꝫ.ɔfusio inimicoruꝫ leticia sperātiū. Jbi. Annūciaui. Et loqt in ħ psalmo xp̄s in psona mēbroꝝ

B Eat⁹ q̄ intelligit sup. Titul⁹ Jn finē psalm⁹ Dauid. Uel sic Hieronim⁹ trāsfert. Jn fine intellect⁹ filijs chore. Sic legit in libro numeri Chore cū dathan ꝛ abyron monit seditiōem ɔ Moysen ꝛ Aaron.p q̄ a deo grauit puniti sunt. Fuerūt aūt qdā filioꝝ chore q̄ patris nequitiā nō sunt secuti. vñ ꝛ postea a dauid i ministeriū dom⁹ dn̄i sunt ꝛ assumpti ꝛ a dn̄o bn̄dicti.ꝑpt qđ etiā in titul' psalmoꝝ sepe fit mētio de eis.maxime tn̄ ꝑpter noīm interptatōem ex q̄ spūalis intelligētia aperit vt ħ Chore nāqꝫ caluaria interptat q̄ fuit loc⁹ dn̄ice passiōis. Uñ p caluariā xp̄i passio intelligit.filij ḡ caluarie filij sunt passionis.q̄ in cruce dn̄i cū aplo gloriant. Et his hui⁹ psalmi itellect⁹ attribuitur.q̄ credūt xp̄m.ꝛ si pauperem esse ꝛ mortuū.tn̄ veꝝ deū. ¶ Et sic ē sensus titu-

li. Jntellect⁹ h⁹ psalmi tendēs in finem.i. xp̄m.attribuit filijs chore.i.filijs crucis. Monēs vt xp̄s ꝛ si paup ꝛ passus.credatur tn̄ de⁹. ¶ Et pmo ꝑpha intelligētēꝫ sup egenū ꝛ pauperē ɔcelebrat Secūdo xp̄s de passione sua agit q̄ ſm egenū fuit. Jbi. Jnimici mei.ꝛc. Tertio agit de resurrectione.q̄ est gl'ia egeni.ad ɔfirmādā spem fideliū. Jbi. Tu aūt dn̄e. ¶ Et est in hoc psalmo vox toti⁹ xp̄i.i.capitꝭ ꝛ corpis quasi vni⁹ hoīs. Quedā eñ ꝟba capiti ɔueniunt.qdā mēbris.qdā ꝑphe. Pri⁹ ꝑpha loqtur ī sui psona.postea inducit xp̄m loqntē ꝛ in mēbris ꝛ ī se. Jn mēbris ibi. Ego dixi. Jn se.ibi. Jnimici mei.

Q Uemadmodū desiderat. Titulus Jn finē intellect⁹ vl in itellectu filijs chore.vt sup. Filij chore sunt filij calui.i.xp̄i.in caluo Heliseo pˢignati q̄ tropheū xp̄i.i.signū crucis ī frōte cordis ꝛ corpis susceperūt.qbꝫ intellect⁹ h⁹ psalmi attribuit ¶ Et est psalm⁹ iste ɔtra tristicias seculi ne nos a dō retrahāt vbi ē vox fidelis deū desiderātis q̄ spretꝭ vicijs ad fontē grē vel ɔtēplatōis diuīe ascēdere cupit. Monēs ne seculi tristicie aīm ī despērationem vl tediū trahāt.ꝛ a sancto desiderio retrahāt ¶ Et pmo om̄e desideriū h⁹ fidelis dr̄ esse ad deū Secūdo agit đ cōturbatiōibꝫ ɔtra q̄s rō ɔfortat sensualitatem.spe ɔsolationis diuine. Jbi. Quare tristis es

I Udica me de⁹. Titul⁹ Jn finem. psalm⁹ dauid. Hic loquit in psona eccīe int ꝫizania ɔstitute.ɔ pressuras seculi.petēs ne ipē a deo retrahant. Et pmo ɔqrit de pmixtiōe maloꝝ.ꝛ pcat ab eis separi. Secūdo agit de leticia finali.p q̄ laudat deū in tribulatōe.ibi. Et introibo. Et ex ħ se ɔfortat qui prius tristis erat.ꝛc.

D Eus auribꝫ. Titul⁹ Jn finē psalmi filijs chore ad itellectū Psalm⁹ iste dirigēs in finē.i.in xp̄um.attribuit filijs chore.i.filijs passiōis .s. sanctis martyribꝫ.ad itellectū.i.vt itelligant cur martyres de⁹ videt relinqre subtrahēdo tpalia bona ꝛ affligi pmittēdo.cū pres antiquos iuuerit ī manu valida ꝛ eis tpalia abūdant ɔtulerit. Qđ iō facit.i.tpalia pfectis subtrahit.vt ampl⁹ desideret etna. ꝛ aduersa infert vt feruēti⁹ grant futura

bona. Jll' aūt antiq̄s tāq̄ȝ rudib⁹ ⁊ adhuc
imꝑfect̄ tꝑalia ꝯtulit. vt eos ad credēdū
⁊ seruiēdū alliceret. ⁊ ꝑ illoꝝ tꝑalia nostra
spūalia voluit figurari Monet ḡ psalm⁹
iste ad ꝯtēptū terrenoꝝ ⁊ ad appetitū cele
stiū. Et p̄mo distinguit bn̄ficia dei. osten
dens q̄ incipiētib⁹ data sūt in mūdo. ⁊ q̄ ꝑ
fect̄ dabunt in celo Secūdo enumerat
mala q̄ hic ferūt boni nō t̄n obliti dī Nūc
aūt repulisti Tertio p̄cat auxiliū vt h̄ af
flictis tp̄e resurrectōis xp̄s subueniat. Ex
urge ⁊c̄. Loquit aūt ꝓpha in ꝑsona marty
rum seu fideliū ꝑsecutiōem patiētium.

Eructauit cor meū Titul⁹ Jn finē
ꝓ his q̄ ꝯmutabūt filijs chore. ad
intellectū cāticū ꝓ dilecto. Canti
cū istud tēdens ī finē. i. in xp̄m vel ī ꝯsum
matiōȝ eterne beatitudis. habitū ꝓ his q̄
cōmutabūt. i. de veteri hoīe in nouū mu/
tabunt Et ꝓ dilecto. s. xp̄o eccīe spōso. cā/
tat filijs chore. i. filijs cruc̄ ad itellectū. s.
vt intelligāt mysteriū ꝯiūctōnis dilecti ⁊
dilecte. i. xp̄i ⁊ eccīe spōse sue ad quoꝝ lau
dē ⁊ veneratōȝ monet psalm⁹ iste Et p̄mo
ꝓpha celestib⁹ epulis saginat⁹: p̄conia dei
se eructaturꝰ ꝓmittit Secūdo īcipit de
laude spōsi laudās eū quadriformit̄. a for
ma. a ptāte. a iudicio. ab ornatu. ibi. Spe
ciosus forma. ⁊c̄. Tertio laus spōse cātat
submissi⁹ etiā quadruplicit̄. a forma. a gl'a
ab amictibus. a ꝓle. Jbi. Audi filia Hoc
ḡ canticuȝ merito dr̄ epythalamiū. i. laus
thalami. q̄ laus spōsi ⁊ spōse ⁊ despōsatio
nis eoꝝ

Deus nr̄ refugiū. Titul⁹ Jn fineȝ
psalm⁹ dauid. filijs chore ꝓ archa
nis. Psalm⁹ iste tendens ī finem
id est in xp̄m. est dauid. i. cuiislibet fidelis. ⁊
attribuit filijs chore. i. filijs cruc̄. habitus
ꝓ archanis. i. ꝓ manifestatōe archanoruȝ
aduēt⁹ xp̄i. de q̄b⁹ h̄ agit Primo nāq̄ꝫ q̄
in aduētu dn̄i oīs spes habēda sit ōndit ⁊
in trāsitu aploꝝ ad gētes. Secūdo dic
q̄ eccīa fundat in xp̄o cui gētes ⁊ reg̃ subij
ciunt. ibi. Flumīs impet⁹. Tertio nar/
rat magnalia īcarnatōis tp̄e facta. ibi Ue
nite ⁊ videte opa. Uidēs ḡ ꝓpha in xp̄i ad/
uētu multas insurgere tribulatōes ꝯ eas
ꝯsolatōe p̄muniēs. ī ꝑsona filioꝝ chore seu
cuiuscūq̄ꝫ fidel' de iudea. ad fidei ꝯstantiā
exhortatur

Omnes gētes. Jn finem psalmus
dauid ꝓ filijs chore. Psalm⁹ iste
est dauid ꝓphe q̄ hic loquit ī voce
aploꝝ. habit⁹ ꝓ filijs chore. i. ꝓ ꝯuersis. di
rigēs ī finē. i. in xp̄i laudē. Un̄ p̄mo gētes
ad q̄s gr̄a trāsiuit ad dei laudē īuitat. Se
cundo ascēsio ⁊ regnū dei describit vn̄ in
stāter psallere monet. ibi. Ascēdit

Magn⁹ dn̄s. Titul⁹ psalm⁹ vl' laus
cātici filioꝝ vl' filijs chore secūda
sabbati. Psalm⁹ iste q̄ est laus cāti
ci est filioꝝ vl' cantat filijs chore. habitus
scd̄a sabbati. i. scd̄a die p⁹ sabbatū. s. die q̄
fec dn̄s firmamētū. ꝑ qd̄ h̄ intelligit eccīa
sup̄ petrā firmata. d̄ q̄ hic agit. quā vocat
ciuitatē. eā ⁊ dn̄m ei⁹ cōmēdās. Un̄ p̄mo
agit de fundatōe ciuitat̄. quā cōmēdati/
ue describit Secūdo agēs gr̄as de aduē
tu xp̄i. monet de gdib⁹ eccīe distribuēdis:
ꝑ q̄s saluatoꝛ agnosci possit. Jbi. Susce/
pimus deus

Audite hec. Titulus Jn finē filijs
chore psalm⁹ dauid Hic agit ꝓpha
de amatorib⁹ mūdi. ōndēs eos cū
sua gl'ia pituros. ⁊ illos redarguēs q̄ co/
lūt deū vt h̄ bn̄ sit eis murmurātes q̄ ma
li floreāt ⁊ ipi p̄munt. q̄si de⁹ h̄ ignoret vl' n̄
curet. Un̄ monet filios chore. i. fideles
xp̄i. vt ī mūdo deiecti nō iō appreciētur ela
tos. Et p̄mo attētos fac ad ea q̄ dictur⁹ ē.
Secundo īcipit ꝓseq̄ illa dicēs q̄ xp̄us
nō redimet ipsos. ibi. Cur timebo. Tertio
dic q̄ impijs ⁊ iustis reddēda sunt. ibi Si
cut oues Quarto ammonet ne timeātur
potētes. q̄ oīa cū luce relinquūt. ibi. Ne ti
mueris

Deus deoꝝ. Titul⁹ psalm⁹ asaph.
Ut sup̄ dictū est asaph cum alijs
mult̄ p̄fect⁹ fuit cantorib⁹ ī taber/
naculo dn̄i. hebrayce īterp̄tat ꝯgregatio.
grece ꝟo synagoga Que h̄ loq̄t in ꝑsona fi
deliū xp̄m expectātiū Agit aūt psalmus
de mutatōe legaliū sacrificioꝝ ī sacrificiū
laudis. sic sup̄ egit de mutatōe eoꝝ ī sacri/
ficiū dn̄ici corꝑis ⁊ sanguis. Agit etiā p̄/
mo de vtroq̄ꝫ aduētu dn̄i. ꝑ p̄mū blādiēs
ꝑ secūdū terrēs Secūdo vox xp̄i induci
tur monēt̄. vt relict̄ sacrificijs pecuduȝ
fiat sacrificiū laudis. Audi popul⁹ meus.
Tertio dic a q̄b⁹ velit sacrificiuȝ laudis.
vbi pctōri sue neq̄tie iputant. Jbi Pctōri
aūt. Duo p̄mi ꝟsus ad p̄mū aduentum. se

quẽtes ad ſecundũ ptinet

[M] Iſerere mei deꝰ. Pſalmꝰ dauid cũ venit ad eũ nathan ꝓpha. qñ itrauit ad berſabee. Titulꝰ iſte patʒ ex hiſtoria libri regũ ð adulterio dauid cum vxore vrie. Uñ h̄ pſalmꝰ agit ð pnia ꝛ hũilitate quã habuit dauid qñ ſup h̄ eũ ꝓpha redarguit. monẽs nos exẽplo ipiꝰ ad penitẽtiã. Et pmo ponit depcatio. vbi iudicis beniuolẽtia captat Scdo ex auctoritate dei mãifeſtãtꝭ ꝯfidẽtia ablutõis oñdit. ibi Incerta Tertio ex ꝯfidentia ſecurꝰ petit deletiõʒ oĩm pctoꝝ ꝛ plenã reſtitutõʒ. ibi. Auerte Quarto dic̃ q̃d reſtitutꝰ ꝓſoluat. ibi. Docebo ꝛc̃. Quĩto de edificatõe hieruſalẽ ꝓphetat. ibi. Benigne fac.

[Q] Uid gloriarꝭ. Titulꝰ In finẽ Intellectꝰ dauid cum veniſſʒ doheth idumeꝰ ꝛ nũciaſſʒ ſauli. veĩt dauid in domũ abymelech. Ab hiſtoria libri regũ nõ diſcrepat titulꝰ iſte. niſi qꝛ ſacerdos ille q̃ h̄ ꝛ abymelech. ibi achymelech nominat. Hiſtorie ãt myſteriũ ex noĩm iterꝑtatõe attẽdendũ eſt. Abymelech ğ patrꝭ regnũ interꝑtat. ꝛ ſĩgt iudeos. ꝛ domꝰ eius regnũ iudeoꝝ. Doheth motꝰ. ydumeꝰ terrenus. ſaul petitio. dauid manu fortꝭ vł deſiderabił aſpectu. iõ dauid ſĩgt xp̄ʒ. ꝛ doheth ydumeꝰ. i. motꝰ terrenꝰ deſĩgt antixp̄um. q̃ terrenũ genꝰ maloꝝ hoĩm ꝯ celeſte genꝰ fideliũ ꝛ ſpũaliũ hoĩm. mouebit p mirabilia ſignoꝝ. Saul ꝟo ſĩgt diabolũ quẽ mali petiũt i regẽ ſuũ. vñ rex factꝰ eſt ſup oĩs filios ſupbie. Hic ãt terrenũ regnũ ꝛ celeſte mixta ſũt. i. boni q̃ ſunt regnũ xp̄i ꝛ mali q̃ ſunt regnũ diaboli ꝛ antixp̄i. ꝛ de his duob᷒ generib᷒ agit iſte pſalmꝰ. Eſt ğ tituli ſenſus. Intellectꝰ dauid ꝓphe. tendẽs in finẽ h̄ aperit. quẽ habuit de h̄ q̃d factũ eſt cũ veniſſʒ doheth ydumeꝰ. i. antixp̄s vł terrenũ genꝰ hoĩm impioꝝ. q̃ ſunt corpꝰ eiꝰ. ꝛ annũciaſſʒ ſauli. i. diabolo eiꝰ auxiliũ petẽdo. vł eũ in regẽ poſtulãdo. Annũciaſſʒ inq̃. veĩt dauid. i. xp̄s. i domũ abymelech id eſt. i regnũ vł ſynagogã iudeoꝝ. ꝛ iñ ad ecc̃iam fideliũ q̃ ſynagoge ſucceſſit. ꝛ fc̄tã eſt dei regnũ. ¶ Monet ğ h̄ pſalmꝰ vt roborent fideles ꝯ antixp̄m ꝛ cõplices eiꝰ. q̃ finalit inuaſuri ſunt xp̄m ꝛ eiꝰ regnũ. Et pmo inuehit in doech. i. antixp̄m. vt ꝯ euʒ fideles roboret. Scdo agit ð celeri fine iniqui. ibi. Propterea deꝰ deſtruet te Tertio p deiectõe eiꝰ ponit irriſio. ibi. Uidebunt Quarto dic̃ quõ bonꝰ ꝯ eũ ſe habeat cum laude ptis ꝯtrarie. ibi. Ego aũt

[D] Ixit inſipiẽs. Titulus In finem Intellectꝰ dauid p amalech. Tãgit hiſtoriã libri regũ ð amalechitis q̃ abſente dauid iuaſerũt ſychelech ciuitatẽ eiꝰ. Amalech aũt iterꝑtat ꝑplꝰ lingens terrã. ꝛ ſignificat antixp̄m ꝛ eiꝰ ꝑplm amãtes terrena. q̃ in fine mũdi p viribus vaſtabũt ecc̃iam. Sʒ dauid. i. xp̄s. pcuſſꝰ amalechitis eã liberabit. Uel ſm aliã literam in qua ponit Augꝰ. p amalech melech. qꝛ melech interꝑtat dolẽs vel pturiens. Hic ſignificat q̃ nũc dolet. ꝛ maxime dolebit tp̄e antixp̄i refrigeſcẽte charitate multoꝝ. ꝛ parturit donec formet xp̄s in illis. p q̃ increpant hic hoĩes inter q̃s gemit ¶ Uñ hic intẽdit ꝓpha ecc̃iam ꝯ antixp̄m vł ꝑuerſos q̃ eiꝰ mẽbra ſunt roborare ꝛ cõſolari Et primo ponit increpatio maloꝝ Secundo cõminatio p fine eoꝝ. ibi. Nõne. Tertio dic̃ q ſalꝰ ſit pturiẽti ecc̃ie. ibi. Quis dabit

[D] Eus in noĩe tuo. Titulꝰ In finẽ in carminib᷒ vel hymnis. Intellectus dauid. cũ veniſſent ziphei ad ſaul ꝛ nũciaſſent ſaul. nõne dauid abſconditus eſt apð nos. Legit in libro regũ q dauid fugiens venit in deſertũ ziph ꝛ ibi latuit. q̃d ziphei nũciauerũt ſaul. ſed inde fugiẽs ꝛ i ſpelũca latẽs euaſit. Uñ ſumit titulus. ſʒ tñ nõ de hiſtoria ſʒ de eiꝰ ſignificato agit pſalmꝰ. Ziphei eñ interꝑtat florẽtes. ꝛ ſignificãt illos q̃ iu pñti florẽt copia tp̄aliũ. q̃ꝝ glïa eſt vt flos feni. q̃ hodie floret ꝛ cras i clibanũ mittit Inter hos latet dauid. i. ſancti mortui mũdo. q̃ꝝ vita abſcõdita eſt cũ xp̄o in deo. Hos ꝑdũt ziphei regi ſaul. cũ ad regnũ mortis trahere moliũtur. Et h̄ eſt intellectꝰ Dauid. i. ꝓphete vel alteriꝰ cuiuſcũq̃ viri ſpũalis. q̃ intelligit florẽ maloꝝ tranſituꝝ. Et iſte intellectꝰ eſt in carminib᷒ vel hymnis. id eſt in laudib᷒. qꝛ hoc intelligẽs ſcit q etiam i aduerſis laudãdꝰ eſt deꝰ. Et h̄ ſcit ille q̃ dirigit aciẽ mẽtis in finẽ. i. in nouiſſima nõ in pñtia ¶ Monet ğ in aduerſis laudare deũ Et pmo ſunt ꝟba ecc̃ie orãtis ꝛ latẽtis inter zipheos cuiꝰ bonũ intꝰ eſt ꝛ merces occulta Scdo dic̃ q̃d ſibi ꝛ zipheis faciat deꝰ. vñ ſoluit laudes. ibi. Ecce eñ

Exaudi de⁹. Titul⁹ In finē i car
minib⁹ vl' hymnis itellect⁹ dauid
Per dauid hic itelligit eccia. que
sūmope aduertere dz in q̄ malo nunc est.
a q̄ liberari optat plangēs int mala secl'i.
quia nō est in pñti incolatu loc⁹ gaudij sz
meroris. ⁊ hui⁹ rei intellect⁹ est in carmi/
nib⁹ vel hymnis. i. in laudib⁹. vt hoc intel
ligens sp deū laudet. qr sp laudādus ē si/
ne erudiat nos aduersis siue ꝯsolet letis.
qd fit si dirigit mētis acies in finē. id est in
xp̄m. vel i futurā ꝯsummatiōem. ⁊ loquit
hic eccia siue in ꝑsona sua siue xp̄i quasi i
ꝑsona hoīs pusillanimis i tēpestate posi/
ti Et primo ponit orō ꝯtra fluct⁹ seculi
Secūdo iste pusillanimis iā in solitudie
salu⁹: sperat auxiliū dei ⁊ imp̄cat ciuibus
Ibi. Expectabā Tertio affirmat q̄d sibi
⁊ illis fiat alternatim ꝑcedendo. ibi. Ego
aūt. Et est psalm⁹ iste vn⁹ q̄ de passiōe xp̄i
⁊ resurrectiōe lat⁹ agunt

Miserere mei. Titulus In finem
p pp̄lo q̄ a sanct⁹ lōge factus ē ipsi
dauid i tituli inscriptōe cū tenerēt
eū allophili in geth. Hic titul⁹ ꝑtim sum/
ptus est ex euāgelio. vbi legit d inscriptōe
tituli p pilatū in cruce xp̄i ꝑtim ex libro re
gum. vbi habet q̄ dauid fugiēs saulē veit
ad achis regē geth. q̄ est ciuitas allophilo
rum. vbi legit fuisse ꝑegrin⁹ sz nō retētus
sō nō litteraliter sz sp̄ualiter intelligēdum
est. vt sit sensus. Psalm⁹ iste tendēs in finē
id est in xp̄m. est p pp̄lo saluādo. q̄ a sanct⁹
lōge fact⁹ est. q̄b⁹ appropinquāt qui xp̄um
recipiūt in tituli inscriptōe. Popul⁹ autē
qui est a sanctis lōge fact⁹. est in tituli iscri
ptione. cui ꝯtradicit. est tam popul⁹ iude⁹
q̄z oīs qui nō vult habere regē xp̄m. ⁊ ipsi
idem sunt q̄ tribulāt ecciam. s. allophili. i.
alienigene a xp̄i noīe alieni. cōtradicentes
inscriptioni tituli. fact⁹ scz ipi dauid. id ē.
xp̄o in cruce pēdenti. cū tenerēt eum allo/
phili. i. ꝑsecutores sui. in geth. i. in torcula
ri. s. in p̄ssuris passionis. sicut ⁊ adhuc i cor
pore ⁊ mēbris eccie multipliciter p̄mitur
Ideo hic p̄mo eccia velut vua in torcu
lari ab allophilis p̄ssa. summatim tāgens
tribulatiōes. finaliter in deo sperās. dicit
se nō timere Secundo enumerat mala
que sustinet. ex q̄bus tandē fit inimicoruz
ꝯuersio. Ibi. Tota die. Tertio iam ve
lut de malis seculi libera. laudē cātare se
ꝓmittit. Ibi. In me sunt de⁹

Miserere mei deus. Titul⁹ In finē
ne disperdas vel corrumpas Da/
uid in tituli inscriptōe cum fugerz
a facie Saul in spelūcam. Legit in libro
regum q̄ Dauid fugiēs saul venit ad lo/
ca tutissima engaddi. vbi abscōdit⁹ i spe/
lunca latuit. qd tangit titul⁹ sed hoc ab hi
storia retrahit. qd de tituli inscriptiōe dic
quia null⁹ titul⁹ legitur fuisse inscript⁹ da
uid quē saul vellet corrumpe. sed xp̄us q̄
de dauid nat⁹ est. inscript⁹ est titul⁹ quē po
pulus iudeoꝝ corrumpe voluit. sz q̄a per
sanctū spūm scriptū erat. ne corrūpas. ait
Pilatus. Qd scripsi scripsi. Spelūca ꝓo
caro vel sepulcrū xp̄i accipitur. vbi latuit
iudeis incognitus. Est ergo tituli sensus
Psalmus iste dirigēs nos in finem. id est.
in xp̄m. hoc agit ne tu pilate vel alius qui
cunq̄z disperdas vel corrumpas dauid. i.
xp̄m in tituli inscriptione. id est. negando
xp̄m esse regem. quod tituli inscriptio cō/
firmabat. Cum fugeret a facie Saul. id
est. cognitiōe iudeoꝝ in speluncā. s. carnis
id est. carne tect⁹. vel in sepulcro abscōdi/
tus. Caro eñ vel mors que in sepulcro
patuit: iudeis xp̄i diuinitatem abscondit.
Agit ergo psalm⁹ iste de passione xp̄i ⁊
resurrectiōe. monēs ne quis titulo crucis
ꝯtradicat. sz xp̄m regē credat. Et p̄mo
ꝓpheta loquens in ꝑsona dñi. quasi inter
mala exclamat ⁊ predicit liberationem
Secūdo p quid liberatus sit. ⁊ de q̄b⁹ di
cit. Ibi. Misit de⁹ Tertio post resurre
ctionem laudes promittit. Ibi. Paratuz
cor meum

Si vere vtiq̄z. Titul⁹ In fine. s. ne
corrumpas vel disperdas Dauid
in tituli inscriptiōe. Patet vt sup.
Et p̄mo ponitur exprobratio iudeorum.
ne similia faciamus. Secūdo que eis fit
retributio dicit. ibi. De⁹ ꝯteret. Tertio oñ
ditur correctio iudeoꝝ de vltiōe iniq̄rum
Ibi. Letabit

Eripe me. Titul⁹ In finē. ne cor/
rumpas vel disperdas dauid i ti/
tuli inscriptōe. q̄n misit saul et cu/
stodiuit domū ei⁹ vt iterficeret eū. Patet
vt supra. nisi q̄ addit ex li. regū. q̄ saul q̄/
rēs interficere dd. misit satellites suos vt
custodirēt domū e⁹. ⁊ eū māe exeūtē occi/
derēt. d q̄ tñ histo. ñ agit ps. sz de ei⁹ figu.

Unū dauid xp̄m significat. dom⁹ ei⁹ sepulcrū xp̄i. saul regnū iudeoꝝ. q̄ misert custodire sepulcꝝ vt īterficerēt eū. ꝛ si nō tunc corꝑaliter. q2 iā interfect⁹ est. tñ spūaliter. id est. nomē ei⁹ ꝛ famā sue resurrectōis qđ nō potuerūt. Qđ ꝓuidit hic ꝓpha. monēs ne q̄s regno ei⁹ qđ in tituli inscriptōe desi gnaꝫ ꝯtradicat. ꝛ loquiꝫ hic tot⁹ xp̄s. i. caput ꝛ corp⁹. q̄si ab inimicis obsessus. Et p̄mo orat liberari ascendendo ab imis ad alta. orās etiā ꝑ salute gentiū. Secundo affirmat salutē gentiū. orans etiā ꝑ salute iudeoꝝ. Ibi. Cōuertenꝫ ad vesperā. Tertio affirmaꝫ sal⁹ iudeoꝝ. ꝛ vtroꝗ ꝑiete collecto gtes aguntꝫ. Ibi. Cōuertētur

Deus repulisti. Titul⁹ In finē pro his q̄ cōmutabunꝫ in tituli inscriptione ip̄i Dauid ī doctrinā: cum succēdit mesopotamiā syrie. vł syriā ꝛ syriam sobal. ꝛ ꝯuertit ioab. ꝛ ꝑcussit edom in valle salinaꝝ duodeci milia. In Paralipomenō legiꝫ. ꝙ naas rege amonitarū mortuo. misit dauid nūcios ad ꝯsolandū filiū ei⁹ amon. Cui suggesserūt p̄ncipes sui ꝙ causa explorādi misisset. iō amon nūcios iniuriose remisit. vñ postea dauid vindictā sumpsit. Legiꝫ etiā in libro Regum ꝙ dauid ꝑcussit adadezer regē iobal. q̄ est ꝑs syrie. capta ꝯo syria ꝑcussit ꝺ edom. xij milia. Has historias tāgit titul⁹. sꝫ q2 ibi nō legiꝫ ꝙ dauid ꝯuertit Ioab. vel ꝙ in p̄dictis vastatiōib⁹ aliq̄d succēderit. iō suꝑficie relicta ad spūalē sensum dirigūtur. q̄ ex interꝑtatiōe nominū sumiꝫ. Interꝑtaꝫ em̄ mesopotamia eleuata vocatio Syria sublimis. Sobal vana vetustas. Ioab inimic⁹. Edom terren⁹. His oīb⁹ significāꝫ elati magnitudine terrene vanitatis. quos oēs xp̄s igne charitatis quē misit in terrā accēdit. ꝛ ꝯuertit inimicū ad fidem suam. Et ꝑcussit edom. i. terrenos: vt viuerēt celestes. ¶ Pro his ꝙ qui sic cōmutabunꝫ ꝺ veteri vita in nouā. in tituli inscriptiōe. i. suscepto xp̄i regno. ꝑ fidei sue doctrinā loquiꝫ psalmus iste ¶ Xaūt duodecim milia in valle salinaꝝ ꝑcussos esse dic titul⁹. significat ꝙ tot⁹ mūd⁹ q̄ in duodenario tā ꝙ̄ in numero ꝑfecto designaꝫ a q̄ttuor orbis ꝑtib⁹ ad fidē sancte trinitatis. ammonitus ꝑ duodecim apłoꝝ doctrinā. ꝑcussus ad ꝯtritionē. ꝛ vocat⁹ est ad salutē. Et h̄ i valle salinaꝝ. i. in humilitate sapiētie xp̄iane. Vallis em̄ humilitatē ꝛ saline. sapiētie saporē significat. ¶ Intēdit ꝙ propheta docere beatā esse ꝯtritiōem seculi. ꝑ q̄m ꝓbat oēs hoīes cōmutādos de tꝑalibus ad eterna Et primo referunꝫ ꝑcussiones facte ꝑ eternis penis vitandis Secūdo agit de liberatōne. quā ꝑcatur ꝛ affirmat. Ibi. Ut liberenꝫ. Loquiꝫ autē in voce ꝑcussoꝝ in meli⁹ mutatoꝝ

Exaudi deus. Titulus In finem. in hymnis psalm⁹ dauid. Hic est vox ecclesie laborātis in terra. quasi vni⁹ homis. sed nō est vnus homo qui a finibus terre clamat. que ꝛ si laboret inter inpedimēta seculi. deū tamē laudare nō desinit. ideo intitulaꝫ psalmus in hymnis. id est. in laudib⁹ exhibitis Dauid. id ē xp̄o. ¶ Et primo ecclesia vndiꝗ ꝑssa orat ꝛ se perseueraturā. ꝛ ꝑ q̄d indicat Secūdo iam audita de hereditate habēda affirmat. vnde laudes ꝓmittit. Ibi. Quoniā tu deus

Nonne deo. Titulus In finē ꝑ idithim psalm⁹ dauid. Patet supra. Psalm⁹ iste est dauid ꝓphete habitus ꝑ yditbim. id est. ꝑ transiliēte. scꝫ a terrenis ad celestia. Monēs pigros illuc sequi ꝛ laudās locū quo transiliēdo ꝑuenit ¶ Et p̄mo ꝓpheta loquēs in ꝑsona trāsilientis. r̄ndet inuidis volentibus decipere. ¶ Secundo se subiici hortaꝫ. ꝛ reliq̄s ad idem monet. ibi. Uerūtame deo subiecta esto ¶ Tertio errātes exprobrat ꝛ monet in deo. nō in caducis ꝯfidere. ibi. Uerūtū vani. Et h̄ est p̄ncipaꝫ intētio psalmi.

Deus de⁹ me⁹ Titul⁹ psalm⁹ Dauid cū esset ī deſ'to idumee. In libro regum legiꝫ ꝙ dauid fugiens saul abscōdit se ī deserto idumeoꝝ. de q̄ tñ nō agit psalm⁹. sꝫ ꝺ ei⁹ significato Uñ psalm⁹ iste attribuiꝫ Dauid loq̄nti ī ꝑsona ecclesie de his q̄ sustinuit cū essꝫ ī deſ'to idumee. i. ī ariditate hui⁹ seculi. vbi ip̄a sitit ꝛ miām a deo piis p̄cib⁹ expetit. donec et'na capiat. docēs nos suo exēplo bñ ꝯuersari in medio h⁹ natōis ꝑue atꝗ ꝑuerse. Et p̄mo dicit eccl'ia quō se habet in deserto. videlicet ꝙ ip̄a necessitatib⁹ hui⁹ vite estuās ad deū clamat ꝛ eū videre desiderat. queꝫ ꝛ laudat ꝛ id ampli⁹ agere optat. Scđo exponit bona ꝛ mala vtri⁹ꝗ ꝑtis. s. ꝯ difficłtates h⁹ secl'i q̄s patiꝫ. ꝺ. securitatē suā esse

ex deo. in qua memor est ei⁹. memorās in imicos perituros. ⁊ regē suū cū suis letatur. Ibi. Sic memor fui. Et loquit̄ hic i psona capitis ⁊ mēbroꝝ

Exaudi deus orōem meā Titulus In finē psalm⁹ Dauid. Hic agit de passione xp̄i ⁊ resurrectōe. ⁊ loqtur tot⁹ xp̄s. i. caput ⁊ corp⁹ Monēs i passionibꝫ sperare i dño Et p̄mo enumerat que ptulerit ⁊ quō se ꝯtra habuerit. vt i similibꝫ passionibꝫ spem in dño habeamus ¶ Secūdo iudeoꝝ prauitatē irridet. ibi. Sagitte

Te decet. Titul⁹ In finē psalm⁹ dauid. canticū hieremie ⁊ aggei et ezechielis de v̄bo p̄dicatiōis vel de populo trāsmigratiōis cū inciperēt pficisci. Note sunt historie qualit̄ filij isr̄ael de hierusalē translati sunt i babiloniā. Sed q̄a omia in figura nostri ꝯtingebāt eis. hec ad nos sp̄ualiter referenda sunt. ¶ Est ergo psalm⁹ iste canticū. i. exultatō populi xp̄iani p̄us p peccatū in babilonī am. i. in ciuitatē dyaboli transmigrantis In hac quoq; vite miseria pegrinātis. sꝫ postea in hierusalē. i. in ciuitate dei p gratiam redeūtis ⁊ incipiētis pficisci. quā spiritualem liberatiōem p̄uidētes p̄phete i titulo nominati gaudebāt ¶ Intēdit ḡ hic psalmus nos ꝯsolari in hoc exilio ne quis desperet. quia certificat reditū. ⁊ p quem fiat. ⁊ que diuitie sint reuersis. Unde primo p̄pheta in voce reuertētium let⁹ cantat ⁊ affirmat reditū ⁊ p̄catur Secūdo laudes dei ⁊ v̄tutes describit. ibi Spes omnium finiū terre.

Iubilate deo. Titulus In finem canticū psalmi resurrectōis. Canticum istud dirigēs nos in finē. i. in xp̄m. vel in future beatitudinis cōsummationē: est resurrectiōis. quia hic ē exultatio de resurrectiōe tam capitis que p̄cessit. q̄ etiā membroꝝ que futura est. Et d̄r canticū psalmi. quia p spe resurrectionis monet ad bñ opandū ⁊ ad iubilū et psalmum. ¶ Et p̄mo monet oēs de resurrectione xp̄i gaudere que oībus dat vitam. ¶ Secūdo incipiētes inuitat ad opa dei ꝯsiderāda. vt vna fides iūgat. q̄s vnū premium expectat. ibi. Uenite ⁊ videte Tertio monet gētes bñdicere deū. q̄ licet p bet tribulationibꝫ. tñ ducit ad regnū. ibi. Bñ dicite gētes Quarto iteꝝ monet nō iā rudes sꝫ deuotos exēplo sue liberatōis āplius ꝯfidere i dño. ibi. Uenite ⁊ audite. ⁊c.

Deus misereat̄ nostri. Titul⁹ In finē in hymnis psalm⁹ cātici Dauid. Psalm⁹ iste dirigēs in finē d̄r canticū. q2 est exultatio de bñdictōe q̄ per aduētū xp̄i oībꝫ dāda erat. Et d̄r canticū psalmi. q2 monet ad bñ opandū. s. ad laudem dei. ⁊ ideo est in hymnis. i. in laudibꝫ exhibendū Dauid. i. xp̄o ¶ Primo ergo p̄catur benedici vt habeatur noticia saluatoris ¶ Secūdo hortat̄ ꝯfiteri p directōne ⁊ iudicio. ibi. Cōfiteant̄. ¶ Tertio eadem ammonitio ponit̄. sed ad aliud tēdēs ibi. Cōfiteātur. Per hoc aūt q̄ in vltimo v̄su ter nomīat̄ de⁹. notat̄ trinitas psonarum a qua bñdictio postulat̄

Exurgat de⁹. Titul⁹ In finē. psalmus cantici dauid. Hic agit p̄pheta de exaltatōe xp̄i ⁊ eccle. ⁊ inimicoꝝ deiectōe. vt bonos letificet et malos terreat. Monēs psallere deo et exultare Et primo dicit quid malis boniſq; futurum sit cū xp̄s exurget ad iudiciū. Secūdo agit de verbo euāgelij exhibito hoībꝫ p xp̄i egressum. i. p incarnatiōem. q̄ velut a patre egrediēs ad hoīes ingressus ē. ibi. Deus cū egredereris. Tertio agit d̄ donationibꝫ xp̄i ascēdentis. ibi. Dum discernit Quarto opatiōes dei exponit. ibi. De⁹ noster. Quinto p̄cat̄ ⁊ affirmat vt eccl̄ia dilatetur ⁊ ꝯfirmet̄. ibi. In eccl̄ijs. Sexto dicit q̄ veniet xp̄s ad iudiciū qui ascēdit. ibi Psallite

Saluū me fac. Titul⁹ In finem p his q̄ ꝯmutabunt̄ ipi dauid. Due sunt cōmutationes. Una d̄ bono in malū. qua cōmutat⁹ est Adam. Alia de malo in bonū. ⁊ de bono in meli⁹. qua cōmutant̄ fideles p xp̄i grām. Et p his agit iste psalm⁹. ⁊ est vn⁹ eoꝝ q̄ de xp̄i passione ⁊ resurrectōe lati⁹ tractāt. Monēs ad laudem p cōmutatōne fideliū p ipsum facta. ¶ Et p̄mo p̄catur xp̄s clamās ad patrē saluꝰ fieri. quia multa patit̄. quantū ad se gratis. sꝫ que ali⁹ rapuit soluit. Secūdo q̄ soluerit exponit. ibi. De⁹ tu scis Tertio p̄dictis malis orōem opponit. Ego vero. Quarto ꝯ aduersarios p̄phetat. Fiat mēsa. Quinto dispēsatiōe incarnationis ⁊ sanctitatē p̄positi apit. Ego sum paup

Deus in adiutorium. Titul⁹ In finē psalm⁹ dauid in rememoratōe q̄ saluū eū fecit dn̄s. Psalm⁹ iste dirigens in finē.i.in xp̄m attribuit Dauid. id est oi iusto.q̄ hic loquit̄ in rememoratione q̄ saluū eū fecit dn̄s. Uñ i hac memoria gloriatur.nō in se.ƺ in dō salutari suo ¶ Et primo in p̄sona cuiuslibet iusti petit se adiuuari vel saluari ⁊ malos erubescere ¶ Secundo monet letari bonos q̄s egenos deus adiuuat ⁊ liberat. Ibi. Exultent ⁊ letent̄.

In te dn̄e speraui. Titul⁹ psalmus dauid filioꝝ Jonadab ⁊ priorum captiuoꝝ. Hic psalm⁹ totus est de cōmendatōe gratie.vt tota spes nostra in deo sit.nō in nostris virib⁹ ¶ Q̄d aūt filiorum Jonadab fit hic mētio.hoc ideo q̄a iste cōmendat̄ a hieremia p̄pter obediētiā quā ipe ⁊ filij ei⁹ deo ꝑhauerūt. Uñ ⁊ de⁹ bn̄dixit eis p̄pter obediētiam. eosq̄ p̄ Hieremiā obijcit filijs israel. q̄ p̄pter inobedientiam trina vice captiuati sunt. Cuƺ ꝑo dixisset filioꝝ ionadab .adiecit ⁊ eoꝝ qui p̄mi captiui ducti sunt.non q̄ illi captiui fuerunt.sed poti⁹ oppositi sunt filijs israel captiuādis peccato inobediētie ¶ Sƺ cū de his nō sonet psalm⁹ poti⁹ de nobis sp̄ualis est intelligēdus. Jonadab em̄ interp̄tatur spōtane⁹ dn̄i.i.qui ex volūtate ꝑuit. filij aūt ei⁹ sunt filij obediētie.s.qui ex dilectione seruiūt. Qui p̄mi captiui dicuntur q̄ p̄ inobedientiā p̄mi hoīs in quo omnes peccauer̄t sub lege carnis captiui sūt. vel p̄mi captiui intelligunt̄ nō filij Jonadab p̄ quos intelligim⁹ obediētes.ƺ potius filij inobediētes q̄ nolūt corrigi.⁊ ideo peccato captiuati. ¶ Est ḡ psalm⁹ iste Dauid p̄phete.q̄ cantat̄ filijs obediētie vt p̄seuerent ⁊ filijs inobediētie vt desistāt.omnes monēs ne falso de seipsis p̄sumant. ƺ in gratia dei ḡtis data spem ponāt Et p̄mo petit iust⁹ a captiuitate in qua nat⁹ est ⁊ ab omnib⁹ malis liberari. ¶ Secundo agit de gratia danda tempe senectut̄ ⁊ senij. Ibi. Ne p̄ijcias. ¶ Tertio dicit cui p̄sone sit gratia.⁊ que gratia. Deus quis similis.

Deus iudiciū tuū. Titulus In salomonē. Salomon interp̄tat̄ pacificus.q̄d verissime xp̄o cōgruit. qui mediator dei ⁊ hoīum nos recōciliauit. Jō in eū dirigit̄ psalm⁹ iste. q̄ cōmendatur ipe hic.ꝯm vtrāq̄ naturā monēdo. vt xp̄m veꝝ regē credam⁹ ¶ Et p̄mo agit de iudicio optādo illud dari filio Secūdo agit de eodē affirmādo q̄d optauerat. Ibi. Judicabit. ¶ Tertio dicit q̄s ⁊ qual̄ ante veniet rex ille i futuro iudicatur⁹. Descendet sicut pluuia Quarto agit d̄ opibus ei⁹. Quia liberabit. Quinto agit de honorificētia regis. Et viuet Sexto monet oms laudes ei dicere. ibi. Sit nomen eius Septimo ipemet p̄pheta deo laudes eructat. Bn̄dictus dn̄s. Et more p̄ncipis oīb⁹ dict̄ subscriptiōƺ p̄ ꝯfirmatione subijcit. Ibi. Fiat fiat

Quam bon⁹ israel. Titul⁹ defecer̄t hymni dauid filij Jesse psalmus asaph. Jn titulis sepe nomen Dauid reperit̄.sed p̄ter solitū hic additū ē filij iesse.q̄d ideo factū est q̄ hic agitur de hoc q̄ fecerūt laudes vel hymni dauid n̄ xp̄i filij dei sed filij iesse.i.iudaici p̄pl'i q̄ per illum regem significat̄. Cui⁹ laus deficere dicit̄.q̄ illo tp̄e quo latebant sp̄ualia.p̄ regno illo vbi regnabat hō filius iesse ⁊ p̄ huiusmodi carnalib⁹ carnalis popul⁹ laudabat deū.sed regno illo ⁊ ceteris tp̄alib⁹ deficiētib⁹ deficit laus nō dauid filij dei. sed dauid filij iesse.i.carnalis populi. Et attribuit̄ hic psalm⁹ asaph .i.sinagoge fideli nō iam carnaliter sed sp̄ualiter.nec p̄ tempalib⁹ ƺ p̄ eternis deo seruiēti. ¶ Monens etiā vt nō p̄ tp̄alib⁹ sed p̄ eternis deum laudemus ¶ Et primo Asaph describens nequiciam maloꝝ dicit se zelasse p̄spera eoꝝ tamē inde correctū et correctus alios corrigit. ¶ Secundo exponēs suūƺ ⁊ alioꝝ errorem dicit se inde reuersum ad melius cōsilium. Ibi. Ideo cōuertetur. ¶ Tertio aperit quid didicit in sanctuario dei. Uerūtamen Quarto cōparat p̄miū celeste volūtati sue ⁊ se arguit. Quid em̄ mihi

Ut quid de⁹. Titulus Intellectus asaph. Asaph hebraice. grece synagoga.q̄ hic loquit̄. vñ h̄ aperit̄ intellect⁹ synagoge.nō carnal̄ ƺ iam fidelis q̄ intelligit q̄ veritas venit figur̄ ablatis ⁊ q̄ eterna nō tp̄alia q̄rēda sunt. Monēs relict̄ figur̄ trāsire ad ꝟitatē. Et q̄ p̄pheta p̄uidebat vastatiōƺ hierl'm p̄p̄ repugnātiā quā factura erat ꝟitati occidēdo xp̄m.

Ideo hāc vastationē hierusalē lamen tat̄ ꝛ deplorat. ¶ Et pmo describēs euersioꝫ hierusalē: querit causam quare fuerit q̄si ammirās ꝛ cōquerēs ꝛ pcatur ꝑ repulso populo ꝛ vltionē in destructores Secū do ostēdit salutē vbiqꝫ factā in aduētu xp̄i Ibi. De⁹ aūt ¶ Tertio q̄ vbiqꝫ sit pcat̄ fi eri iudeis. Memor esto.

Confitebimur tibi. In finē ne cor rumpas vel dissipes Psalm⁹ can tici asaph. Psalm⁹ isteq̄ monet ad bn̄ operandū est cātici. quia de remunera tione eterna. Et est asaph. i. fidelis syna goge dirigēs in finē. i. in beatitudinem. ne corrūpas vel dissipes. i. ne violes spem q̄ habetur in ꝓmissione dei. sed sit tibi certa eis ꝓmissio. vt ꝓspera ꝛ aduersa despicias ꝛ in dei ꝓmissione gaudeas Monet ergo psalm⁹ iste ne q̄s sup̱bus d̄ se p̄sumat. nec humilis de deo desperet. q̄ licet affligatur certa tn̄ ꝓmissione ꝯsolatur. Et p̄mo ꝓpo nitur humilis q̄ ꝛ alios inuitat. Secūdo terret̄ sup̱bꝫ iudicio. qd̄ effugi nō pōt. Ibi Cū accepero tp̄s

Notus in iudea. Titul⁹ In finem. In carminibꝫ canticū ad assyri os Psalm⁹ asaph. Assyrij interp̄ tantur dirigētes quasi erigētes. ꝛ signifi cant iudeos. quia erigūt se cōtra christuꝫ ip̄m ꝑsequēdo ꝛ eius ecclīaꝫ sicut olim as syrij ꝑsequebātur iudeos ꝛ eoꝝ synagogā Cōtra quos hic loquit̄ asaph. id est syna goga fidelis. ꝯfutās eos ꝛ dirigens i finē id est. in xp̄m. ꝛ hoc in carminibꝫ. id est. in laudibꝫ ad quas monꝫ. ꝛ est canticū. quia agit de bonis xp̄i. vt qd̄ illuminat. ꝛ q̄ sal uat. Et p̄mo frangit gloriam iudeorum. Secūdo dicit q̄ xp̄s illuminat q̄ saluat. ꝛ iudicat. ibi. Illuminans. Tertio ammo net deuotos ei reddere vota. Ibi. Quoni am cogitatio

Voce mea ad dominū. In finem ꝓ ydithū psalmus asaph. Psalm⁹ iste attribuit̄ asaph. i. cōgregationi fi deli que hic loquit̄. et agit ꝓ yditum. id est ꝑ seipsa transilientē in finē. id est. in christū qui est sup omia. docēs nil sibi prepone re. sed ꝓ eo desiderabilia ꝛ illecebras mun di calcare. Et p̄mo dicit quomō trāscen dens omia deū querit ꝛ inuenit Secun do inuēto deo deliberat an sit eū redēptu rus. ibi. Anticipauerūt Tertio dicit qd̄ deliberādo inuenerit. ibi. Et dixi. Quar tō exponit q̄ in mūdo xp̄s opat̄. Ibi. Vi derunt te

Attendite popule me⁹. Titulus. i tellect⁹ asaph. Hic est intellectus asaph. i. fidelis ꝯgregatōis. q̄a hic historialiter narrata. in nob spūaliter itel ligenda sunt. Que eīm figuraliter illis cō tigerūt. eadē modo nobis i re fiūt. vnde ꝑ acta in veteri populo iudeoꝝ. intēdit mo nere nouū xp̄ianoꝝ ꝑp̄l'm ne sint ingti bn̄ ficijs dei. ꝛ eius irā in se ꝓuocēt. Et p̄mo auditores attētos facit. quia que videtur aperta. parabole sunt ꝛ enigmata ꝛ vt ma ior detur verbis suis reuerētia. dn̄m loq̄n tem inducit Secūdo sūmatim dicit q̄ d̄⁹ iudeis licet ingratis fecerit. Ibi. Quanta Tertio dicit que ab exitu d̄ egypto fec̄ eis nec tamē resipuerūt. Ibi Corā patribus Quarto dicit q̄ dilata vindicta de⁹ dedit eis ꝑus que petebāt vt pateret ei⁹ potētia Ibi. Audiuit. Quinto agit de vindict̄ dei. ꝛ q̄ nō obstante simulata eoꝝ ꝯuersio ne timore pene sentētia diuina tempata ē Ibi. Adhuc esce eoꝝ Sexto dictur⁹ pla gas egypti ꝑpter eos factas. comparando mala eoꝝ beneficijs dei. dicit eos oblitos ꝛ temptasse deū. Ibi. Quotiēs exacerba uerūt. Septimo dicit q̄ iudeos de egy pto eductos i terrā ꝓmissionis induxit. et tn̄ iteꝝ offenderūt. Ibi. Et abstulit Oc tauo agit de vltiōe facta i terra ꝓmissiōis que etiā retorta est i ip̄os. ꝑ quos puniuit Ibi. Audiuit de⁹ Nono dic̄ q̄ repulsis i imicis ꝛ ꝑcussis. aliq̄s sibi electos ꝛ dile ctos edificauerit. Ibi. Et repulit. Et ibi agit de regno Dauid ꝛ loco regni. in q̄ re gnū xp̄i intelligit̄ q̄ in dauid figurabat̄. et in regno ei⁹ xp̄i ecclīa.

Deus venerūt gētes. Titul⁹ psal m⁹ asaph. Psalm⁹ iste attribuitur asaph. i. fideli synagoge. q̄ hic loq̄ tur de ꝑcussione sibi faciēda ꝑ gētiles seu infideles. monēs i bonis xp̄ianoꝝ letari. ꝛ in eoꝝ calamitatibꝫ affligi ¶ Et p̄mo ꝯq̄ ritur narrās quāta ꝑtulerit hierl'm. s. tp̄i bus antiochi. licꝫ destructa nō fuerit. ꝑ q̄ significat̄ ecclīe ꝑsecutio. in q̄ ip̄a n̄ deficit sꝫ ꝓficit ¶ Secūdo ponit̄ deꝑcatio ꝓ ꝑte sua ꝯ inimicos. ibi. Vsq̄ dn̄e. Tertō ex ultatiua ꝯclusio victoꝝ. ibi. Nos āt. Vbi post ꝑsecutōis lamīta suauit̄ exultat ecclīa

Qui regis israel intende. Titulus In finē pro his qui cōmutabunt Psalmus pro assyriis testimonium asaph. Asaph prius in superioribus psalmis pro peccatis trepidus orabat. Jam vero illuminatus et cōfortatus agit de primo aduētu christi et de vinea eius. et hoc est testimoniū suū. scz de xpo capite et eius corpore. de rege et plebe. de pastore et grege. ¶ Per hoc ergo testimoniū Asaph dirigens nos in finē. scz xpm venturū. agit pro his qui cōmutabūtur. scz de malo in bonum. vel de bono in melius. Et pro assyriis. id est. iudeis cōtra xpm se superbe et cōtumaciter erigētibus. vt cōmutandis. id est cōuertendis fit testimoniū recte fidei. Et assyriis. id est. peruertēdis fit testimonium perfidie ¶ Monet ergo psalmus iste in melius cōmutari et ad xpm dirigi. ¶ Et primo ponitur deprecatio primi aduētus per quē fit reparatiua cōmutatio generis humani. ¶ Secūdo agitur de vinea. i. eccia. ostēdendo quō incepta sit et pfecta. Ibi. Vineam de egypto

Exultate deo. Titulus In finem pro torcularibus Psalmus ipsi asaph quinta sabbati. Psalmus iste dirigēs nos in finem. id est. in xpm. Cantatur ipsi asaph. quia scdm litterā ipse loquitur iudeis. sed spiritualiter xpianis. agens pro torcularibus. id est. de eccliis. que propter causam ptactam per torcularia designantur. quia in eis est pressura tribulationū per quā boni a malis discernūtur. Habitus quinta sabbati scz vt significaretur quod hic agitur de baptizatis aqua baptismi sacramētalis. Nam quinta die creauit deus ex aquis natatilia et volatilia. id est. pisces et aues. in quo figuratū est baptismi sacramentū. per quod renati. alii sunt tanquam pisces in fluctibus huius seculi remanētes. alii tanquam aues ad celestia tendentes. ¶ Monet ergo psalmus iste vt post baptismū spretis terrenis mēte ad celestia cōscendamus Et primo quasi proposita sibi imagine cuiusdā solēnitatis electos ad celebritatē incitat. ostēdens quid eis inter huius seculi pressuras agendū sit. Secūdo reprobos redarguit. ibi. Audi pplūs.

Deus stetit in synagoga. Titulus. Psalmus asaph. Psalmus iste fit Asaph. id est. synagoge. que hic a xpo vel a propheta redarguitur. quia deum corporaliter vidit. et tamē eum nō agnouit. monens vt saltē nunc credat christum quē tunc in medio sui vidit verum deū fuisse et hominē. ¶ Et primo nūciat deum scdm humanitatē in synagoga stetisse. et sibi contrarios redarguit. ¶ Secūdo monet intelligere xpm esse deum. licet pauper et egenus fuerit. quod tamē eos nō fecisse asserit. Ibi. Judicate. ¶ Tertio dicit quod perierunt et a celesti gloria ceciderunt. quia gratiam adoptionis filiorū dei neglexerunt. quā eis xpus exhibuit. Ibi. Ego dixi dii estis

Deus quis similis tibi. Titulus Canticum psalmi Asaph. Hic loquitur asaph. id est. fidelis synagoga preuidens xpm in maiestate iudicaturum. qui in humilitate iudicatus est. per quod deterret iniquos a psecutōe bonorum. quos multis modis affligunt in psenti. maxime tempore antixpi. et bonos monet ad patiētiam ¶ Et primo proposito terrore futuri iudicii describit maliciam inimicorum vel iniquorum. Secundo agit de vindicta eorum. Ibi facilli. Ubi nō est optatiua oratio. sed prophetica prenunciatio

Quam dilecta. Titulus In finem pro torcularibus filiis chore psalmus. Psalmus iste dirigēns nos in finem id est. in xpum. proponitur filiis chore. id est xpi in caluaria crucifixi. Habitus pro torcularibus. id est. agens de ecclesiis in quibus sunt pressure tribulatōnū. Que bene dicūtur torcularia. quia sicut fructus vue vel oliue in torculari emanāt sic in pressuris ecclesiarum merita sanctorum patēt. que in pace latebāt. quos monet psalmus ad amorem eternorum ¶ Et primo agit de inestimabili desiderio eterne domus. ad quam cum admiratione suspirat. ¶ Secundo dicit quo auxilio ad domū dei veniatur. Ibi. Beatus vir. ¶ Tertio orat et humiliat se pro impetratōe. ibi. Dñe deus

Benedixisti dñe. Titulus In finem filiis chore psalmus. Hic agit de noua bñdictōe data filiis chore. id est. nobis xpianis per primū xpi aduentū. Et primo maledictōi ade opponēs bñdictōem xpi. agit quō per eā fit auersio seu remissio iniquitatis nre Scdo agit de auersione ire sue. ibi. Mitigasti. Tertio dicit vnū hoc sciat et per quē fiat et quē illū bona sequntur. ibi. Audiā

Inclina dn̄e. Titul⁹ Orō Dauid. Hic est orō Dauid.i.xp̄i in forma serui.q̄ orat a nobis in forma dei. Orat eīm p nobis vt sacerdos nr̄. Orat ī nobis vt caput nostr̄.orat a nobis vt de⁹ noster. Ei⁹ aūt oratio est fideliū instructō Vn̄ hic nos monet ad orōem.ꝛ hic loquitur xp̄s nobis.ꝛ nos in xp̄o: vt vox ista capiti ꝯueniat ꝛ corpi ꝛ membris Primo ergo orat deū patrē.ꝛ seipm in forma dei p seipo in forma serui.deinde ꝯcludit omnes gētes adoraturas Secūdo orat p omnib⁹ adoratib⁹. Ibi. Deduc me. Tertio p se.specialiter mētionē faciēs sue passionis ꝛ resurrectōis. Ibi. De⁹ iniq.

Fundamēta ei⁹. Titul⁹ Filijs chore psalm⁹ cantici. Hic agit de celesti hierusalē.i.eccia.cui⁹ ps militat in terris.ps triumphat ī celis.ideo dr psalm⁹cantici. Psalm⁹.q̄a agit de ecclesia ꝑm p̄sentē statū vbi agit opa cantici.quia agit de ea ꝑm statū futur̄ vbi exultabit.et ꝑponitur filijs chore.i.xp̄i.vt ipi habitent in syon.hic p spem.ꝛ in futuro p speciem. Monet ḡ psalmus ad amorē celestis hierusalē. Et p̄mo p̄dicat illam filijs chore. quā cōmendat p fundamēta.p portas.p famā vt eis augeat affect⁹ Secūdo ipe dn̄s agit de eadē hierusalē. Ibi. Memorero. Tertio tāgit de futura beatitudie Ibi. Sicut letantiū

Domine de⁹ salutis mee. Titulus. Canticū psalmi filijs chore In finem p melech.ad respōdendū intellect⁹ eman israelite vel esraite. Titulus ex supradictis patet.nisi in eo q̄ ibi dr p melech.q̄ interp̄tat chorus. Vt sit sensus q̄ p choro letantiū est illud canticū. Qd ideo canticū dr.quia licet hic de passione xp̄i agatur.tamē let⁹ finis passionis ostenditur. Et dr canticū psalmi.q̄r monet ad bonā operationē.s.ad imitationē passiōis xp̄i.ꝛ ideo dirigit in finē.i.in xp̄m.vel in finem celestiū p̄mior̄. Canit aūt p melech id est.p choro.hoc est in ꝯcordia charitatis.ad rn̄dendū.i.vt xp̄o canenti p chorū respōdeamus.ipm imitādo ꝛ gratias referēdo. Et hic est intellect⁹eman israelite. id est.sp̄ualiter deū videtis. Vel eman israite.qui interp̄tat aduena.i.illi⁹ hominis q̄ dicit fuisse orietalis.qui in choro respōdens canētibus hoc mysteriū intellexit

Monet ergo psalm⁹ xp̄i passionē imitari. Et p̄mo xp̄s in forma serui p̄cat auxilium referēs se ab inimicis cōtemptum Secūdo dicit q̄d amici ei⁹ in passione fecerūt. Ibi Lōge fecisti. Tertio ōn̄dit quibus nō ꝓsunt opa sua.ibi. Nunq̄d. Quarta dicit que in suis menbris sustinet Ibi. Et ego

Misericordias dn̄i. Titul⁹ Intellectus ethan israelite. Ethan cu3 plurib⁹ alijs p̄fect⁹ fuit cātorib⁹ ī tabernaculo. Interp̄tat autē robustus. q̄ null⁹est nisi in spe ꝓmissionis dei.de q̄ hic agitur. Hic est ergo intellect⁹ Ethan israelite.i.robusti fidelis in fide videntis deū.ꝛ in eū sperātis nō in se aut virib⁹ suis. Primo ḡ ꝓpheta d̄ misericordia ꝛ veritate dei se cātatur̄ ꝓmittit. Secūdo diuersis modis laudes ꝛ potentiā dei describit. Ibi. Cōfitebunt. Tertio ꝓmissiones patris de xp̄o exponit. Ibi. Tūc locutus es. Quarto illis ꝓmissionib⁹ aduersa dic̄. Ibi. Tu vo repulisti. Quinto in q̄ implete sunt ꝓmissiones subiūgit. Ibi. Vsq̄q̄. Sexto q̄ etiā in mēbris xp̄i ꝓmissiones ī pleant nō tpaliter sed sp̄ualiter ōn̄dit Ibi Vbi sunt misericordie. Et ibi loquit in ꝑsona eccie regnantis.vt ꝓmissiones facte dauid ꝯtra inimicos fidei impleātur. Et in fine more p̄ncipis ad ꝯfirmationē dictor̄.subscribit Fiat fiat

Domine refugiū. Titul⁹. Oratio moysi hoīs dei. Psalm⁹ iste dicit oratio moysi.nō q̄ moyses ipm cōscripserit.sed q̄r in hoc p̄s .tractant q̄ ī veteri testamēto p moysen dato ꝯtinent.on̄dendo ea q̄ lex vet⁹ sub velamie ꝯtinebat. Vel dr oratio Moysi.q̄r eade3 orat Dauid que orauit moyses Monet ḡ psalmus iste ad ꝯtemptū veteris.ꝛ ad amore3 noue vite. Et p̄mo in ꝑsona eccie loquēs ꝛ a spe incipiēs ꝑponit eternū refugiū homini tpali. Secūdo exponit infirmitate3 hominis ei petēs subueniri. Ibi Ne auertas. Tertio orat ꝛ affirmat ei⁹liberatiōem Ibi. Dexterā

Qui habitat. Titul⁹. Laus cātici Dauid. Psalm⁹ iste est laus Dauid.i.xp̄i. Est aūt laus cātici quia laus diuina nō humana. Hic eīm agit de victoria xp̄i ꝛ suor̄ ꝯ diabolū ꝛ ei⁹ tēptationes non humano auxilio sed diuino.

¶ Unde pmo ꝓpheta describit fidentem i solo deo. omino protectiõe dei vallatum Secũdo dicit victorẽ xp̃m in celo leuatum a nullo posse cõtingi. ꝛ ab omi malo liberari. Ibi. Cadent a latere tuo mille. ¶ Tertio inducit verba dei ecclesiam cõsolantis. ibi. Quoniã in me sperauit. Hic em̃ defensionẽ. ꝛ in futuro pmia ei pmittit. Ideo hũc psalmum quotidie canit ecclesia. ad resistẽdum contra dyaboli temptamenta

B Onum est cõfiteri. Titulus psalmus cãtici in die sabbati. Triplex est sabbatũ. scʒ tempis. pectoris. ꝛ eternitatis. Sabbatũ tpis est septima dies septimane qua deus requeuit ab opere. Sabbatũ pectoris est trãquillitas mentis ꝛ cõscientie. Sabbatũ eternitatis est requies vite eterne. De duob⁊ vltimis hic agitur. ¶ Unde monet hic ꝓpheta vt hic agẽtes sabbatũ mẽtis libẽter laboremus p sabbato eternitatis. Et pmo dicit quõ bonus imperturbat⁹ agit sabbatũ mẽtis. sentiẽs oĩa agi a deo. quod nõ nouit stultus Secũdo asserit malos perituros vt metus sit ceteris. Ibi. Cũ exorti Tertõ dicit iustos florere. vt hac pmissiõe deuoti gaudeãt. ibi. Iust⁹ vt palma

D Omin⁹ regnauit decorem indut⁹ Titul⁹ Laus cantici dauid i die ante sabbatũ quãdo fundata ẽ terra In sexto die ad lrãm nõ legit terra fundata. sed hoc mystice dr. qꝛ sicut sexto die fecit deus hoĩem ita sexta etate seculi quã sextus dies significat deus venit hominẽ reformare. ꝛ tũc spũaliter fundata est terra. cum homo de terra factus in fidei ꝟtute fundat⁹ est. ꝛ de hoc est laus cãtici hui⁹ ipi Dauid. i. xp̃o. qui sexto die que est ante sabbatũ. i. sexta etate seculi hominẽʒ reformãdo stabiliter fundauit. Monet ergo psalmus iste ad laudẽ dei. ꝛ h̃ ex multiplici ratiõe. Primo laudatur a pulcritudine. Secũdo a fortitudine. ibi. Indut⁹ est. Tertio ab opib⁊. ibi. Etenim. Quarto a potestate. ibi. Parata. Quinto a laudibus vniuersitatis. Ibi. Eleuauerũt. Sexto a veritate dictoꝝ. ibi. Testimonia. Septimo a laude dom⁹. ibi. Domũ tuã. Merito g̃ psalm⁹ iste laude plen⁹. pm⁹ cãtatur i matutinis laudib⁊

D Eus vltionũ. Titul⁹ psalm⁹ Dauid quarta sabbati. Psalmus iste dauid ꝓphete habit⁹ quarta sabbati. i. agens de patiẽtia sanctoꝝ. q̃ significãtur p luminaria celi illo die facta. monet nos ad patiẽtiam ne murmurem⁹ contra deum. qꝛ ab eo sepe dãtur bona malis. et mala bonis Et pmo assumẽs querimoniam infirmoꝝ cõtra deũ murmurãtiũ cur peccatores gloriãtur pmittit vnde sanentur. Secũdo cõtra blasphemos inuehit ostẽdens deũ scire hec ꝛ curare. Ibi. Intelligite. Tertio dicit ꝙ mala mũdi p iniquos fiũt iustis. vt cõpuncti clament ad deũ. ibi. Quis ꝯsurget

V Enite exultemus. Titulus Laus cantici Dauid. Laus ista cantici. id est. deuotõis ꝛ hilaritatis fit ipi dauid. i. xp̃o. p cui⁹ gratiã intramus ad requiem ¶ Uñ psalmus iste monet deũ deuote ꝛ hilariter laudare Et pmo ꝓpheta laudes xp̃i describẽs iudeos iuitat. quos ꝓuidebat posse resistere xp̃o. Secundo ipe xp̃s monet eosdẽ ne obdurent. ibi. Nolite obdurare corda vestra

C Antate dño. Titul⁹ Psalmus dauid quãdo dom⁹ edificabat post captiuitatẽ. Per illã reedificationem post babilonicã destructionẽ. intelligitur spũalis reedificatio templi a diabolo p peccatũ subuersi. id est. homis a christo reparati. De qua reedificatiõe ꝛ nõ de illa materiali tractat hic psalm⁹. agens de vtroqꝫ xp̃i aduẽtu ꝛ monẽs ad ei⁹ laudem Et pmo loquit ad platos vt ipi cantent ꝛ annũcient oib⁊. Secũdo loquit ad subditos. ibi. Afferte dño

D Ominus regnauit exultet terra. Titul⁹ Psalm⁹ dauid ipsi quando terra ei⁹ restituta est ei. Hic tangitur quomõ mortuo Absalon q̃ viuens patrẽ suũ persequebat Dauid in pace regnauit. ꝛ ei restituta est terra sua. De quo tamẽ hic nõ agitur sed de significato. Dauid em̃ significat xp̃m. quẽ Absalon. id ẽ. populus iudaic⁹ persecut⁹ est. sed restituta est ei terra sua quãdo caro eius resurrexit. post quã resurrectiõem omĩa que hic cantãtur facta sunt. Et est iste psalmus de primo aduẽtu xp̃i quo mũdus liberat⁹ est. de quo monet ad exultatiõem. Uñ primo describit virtutes dñi ostendẽs omĩa

ei restituta ꝛ inde arguit idolatras. Secundo omnimoda exultatio ostenditur. quam nec persecutio interrūpat. ibi. Audiuit.

C Antate domino. Titulꝰ Psalmus dauid. Psalmus iste de vtroqꝫ aduentu agit. inde monēs ad laudes ꝛ exultatiōem Et primo agit de ostēsione saluatricis dextere ¶ Secūda dic omnibꝫ modis laudandū esse ꝛ annūciādum ibi. Jubilate deo

D Ominus regnauit irascantur populi. Titulus psalmꝰ dauid. Hic agit de potentia ꝛ regno xp̄i. monens vt xp̄m tanq̄ deum adoremꝰ ꝛ velut regem exaltemꝰ. Et p̄mo ostendit eum regnātem. ꝛ quicūqꝫ repugnet altū super omnes. vnde ei cedere monet. ¶ Secundo monet eū adorari. quia patres antiqui fuerunt eius. id est. seruierūt ei. Jbi. Exaltate dominū.

I Ubilate deo. Titulus Psalmꝰ in confessione. Duplex est confessio. vna laudis. alia criminis. Prima est perfectoꝝ. Secūda peccatorum. ꝛ de vtraqꝫ hic agitur ¶ Et p̄mo perfectis primum genꝰ confessionis. id est. laudem indicit. ¶ Secūdo intraturis. id est. incipientibus indicit secūdū genꝰ cōfessiōis peccatoꝝ. Jbi. Jntroite portas

M Jsericordiam ꝛ iudiciū Titulus Psalmꝰ ipsi Dauid. Psalmus iste attribuit ipsi Dauid. id est. christo agens de misericordia ꝛ iudicio. monens bona appetere ꝛ mala renuere. Et p̄mo de misericordia ꝛ iudicio proponit Secūdo exponit que sit via immaculata Jbi Perambulabā. Tertio dicit q̄s sit finis maloꝝ. ibi. Jn matutino

D Omine exaudi orationem meam. Titulꝰ Oratio pauperis cū anxiaretur ꝛ in cōspectu dn̄i effuderit p̄cem suā. Pauper iste christꝰ est. qui p̄pter nos pauper factꝰ est in forma serui. cū diues esset apud deū. Qui etiā pauper est in membris. quos in se transfigurās in eorū persona hic orat. personā penitētis propt pristinū statū anxiati ꝛ restitui petētis assumens ¶ Monet ergo psalmus omnes suā aduertere miseriā. ꝛ dei petere misericordiam Et primo ponit captatio depre catiua Secundo flebilis narratio. Jbi. Quia defec. Tertio subdit certitudo ipetrādi veniā. Jbi. Tu aūt. Quarto pꝰ certitudinē venie. dicit q̄ de sua breuitate ad eternitatē transeat. ibi. Et rn̄dit ei.

B Enedic aīma mea domino. Titulus. Psalmꝰ ipsi Dauid. id ē. christo. Post preces pauperis sequuntur preconia gaudentis Et primo p̄pheta per sua beneficia a dō collata hortatur benedicere deū. ¶ Secūdo p ea que antiquis cōtulit ꝛ posteris collaturꝰ est. Jbi. Faciens misericordiā dominꝰ ꝛ iudiciū omnibꝫ Tertio per celestes ꝛ omnes alias creaturas monet benedicere deū. Jbi Benedicite dn̄o. Et loquit propheta generaliter in persona cuiusqꝫ iusti animaꝫ suam scd̄m vim superiorē ad bn̄dicendū exhortantis.

B Enedic anima mea dn̄o. Titulus psalmꝰ Dauid. Psalmꝰ iste sicut precedēs monet ad dei laudem. et docet benedicere deū per celū ꝛ terram ꝛ omnē ornatū eorum. Sed p hec visibilia mūdi intelligere ꝛ cōtemplari possumus inuisibilia dei. ¶ Primo ergo monet deum benedicere p creaturas suas. ¶ Secūdo dicit quomodo eciam per mare seculi deus traducit portū vite. Jbi. Hoc mare ¶ Tertio promittit se sp cantatuꝝ dn̄o. Jbi. Cātabo dn̄o

C Onfitemini dn̄o. Titulꝰ alleluia Jste est primꝰ viginti psalmoruꝫ in quibꝫ magnalia dei ꝛ eiꝰ beneficia narrant. Quibꝫ ideo premittit titulus alleluia. qd̄ interpretat laudate deū. Hic ergo psalmꝰ monet ad laudē dei. Et p̄mo ammonet semē Abrae. id est. filios p̄missionis pertinētes ad hereditatē testamenti eterni. vt ip̄m deū tanq̄ hereditatē eligāt ꝛ gratis ꝛ nō pro aliquo extra eū colant. ꝛ hoc faciant laudātes inuocātes. ꝛ annunciantes. nec in sua sed in eiꝰ gloria per fidē bene operātes. sed gaudentes. charitate seruētes Nūc enim interiorē intellectum exteriora p̄me partis huiꝰ psalmi verba resonant Secūdo ad paruuloꝝ corda nutrienda ꝛ in fide roboranda proponit de fide patriarcharū ꝛ de promissione dei vt nos simꝰ semen illorū. non solū ex iudeis. sed etiā ex gentibꝫ. Jbi. Memētote Tertio docet que subsidia tempalis vite p̄stitit deꝰ patribꝫ ꝛ filijs eoꝝ nō solū carnalibꝫ

sed spiritualib9. vt nõ his hereant sȝ ad bonum eternũ referant quod faciunt. si his allecti iustificationes ꝛ legẽ dei requirũt. ibi Cũ essent numero breui. Quarto narrat quomodo factuȝ est vt transiret de regno ad regnũ. ibi. Et vocauit. Quinto narratis breuiter his que in egypto gesta sũt dicit quomodo firmauit populũ suũ sup inimicos suos. ibi. Et auxit. Sexto narratis malis que de9 intulit inimicis. ꝛ q̈b9 bonis tpalibus israelitas fouit. subdit. vt his adiuti legem dei q̈rant Ibi Et eduxit

Confitemini dño. Titul9 Alleluia alleluia. Scdm Hieronymum: vbicũq₃ duo alleluia prescribunt psalmo. vnũ ad finem prioris psalmi. ꝛ alteruȝ ad sequentẽ pertinet. cui concordat Cassiodor9. Sed ẜm Augustinũ vbi bis ponitur alleluia ad eundẽ ptinet psalmuȝ ꝛ ad maiorẽ fit laudis expressionẽ sicut cũ domin9 dicit in euangelio Amen amen. ħ fit ad exprimendũ maiorẽ rei certitudineȝ ¶ Monet aũt iste psalmus ad geminam cõfessionem. s. laudis ꝛ peccatoꝝ. Et primo hebreus in cui9 persona loquit̃ ꝓpheta. relicta patrũ perfidia ad misericordiaȝ dei cõuersus: suadet aliis ad eandẽ misericordiam cõuerti. orans vt populo beneplacito socient̃. qui erat in aduentu xpi cõgregand9 Secũdo peccata patrũ qui in egypto peccauerũt cõmemorat. quos tamen dñs liberauit. Ibi. Peccauim9. Tertio dicit peccata q̃ post exituȝ fecerunt. ibi Cito fecerũt Quarto alia peccata enumerat. de quib9 per phineẽ dicit placatũ deũ ibi. Pro nihilo habuerũt. Quinto agit de aqua ɔtradictionis ꝛ de immolatiõe filiorum. vnde vehemẽti9 iratus est de9. ꝛ tamen postea misert9. Ibi. Et irritauerunt Sexto precat̃ q̈d futuꝝ videt. scilicȝ vt ecclesia de omnib9 gentib9 congreget̃ ꝛ laudes eternas cantet. Ibi. Saluos fac domine.

Confitemini dño. Titul9 Alleluia alleluia. Hic psalmus cõmendat dei misericordiã docens q̈d sum9 per nos scȝ infirmi ꝛ mali. ꝛ q̈d per misericordiam dei. scȝ boni ꝛ filii dei. vbi cõteritur hominis superbia ꝛ glorificat̃ dei grã que de quattuor temptatõib9 liberat que inferius describunt̃. de quib9 p nos liberari nõ valemus Et pmo monet redemptos ad confessionẽ ꝛ laudẽ Secũdo ponit pmam temptatiõem que est error. vbi est ꝛ fames. id est. desideriũ curiosum. ibi Errauerunt Tertio ponit secũdam temptationẽ. que est difficultas vincendaꝝ cõcupiscẽtiaꝝ. Ibi. Sedentes in tenebris. Quarto ponit tertiã temptationẽ. que est tediũ benefaciendi. ibi. Omnẽ escam. ꝛc. Quinto ponit quartã temptationẽ. que ẽ tempestas seculi quatiẽs ecclam. turbans rectorem. Ibi. Qui dscendũt. Sexto cõmendat ecclam que inter ista per gratiaȝ salua facta est. Ibi. Posuit flumina. Septimo agit de hereticis: quib9 destructis erigit̃ eccla. ibi. Et pauci facti sunt.

Paratum cor meũ. Titul9. Canticum psalmi ipi Dauid. id est xpo. Hic agitur de xpi humilitate ẜm hominẽ. ꝛ de eius altitudine ẜm diuinitatem. Unde monemur vt xpm deũ ꝛ hominem credam9. Et pmo christ9 deo patri gratias agit. q2 suscipiẽs passionẽ resurrexit in gloria Secũdo dicit que sal9 sit facta omni terre sup quaȝ est gl'ia dñi. Ibi. Ut liberent̃.

Deus laudẽ meam. Titul9 In finẽ psalm9 dauid. Hic esse ostẽdit̃ ꝓphetia de xpo ꝛ eius passione. per hoc q̈d in actib9 apostoloꝝ Petrus dicit de iuda quod hic legitur. episcopatũ eius accipiet alter. ¶ Monet ergo psalm9 Iudę maliciã declinare ꝛ xpi humilitatẽ imitari. Et introducit̃ xpus ẜm q̈d homo ad patrẽ orans. increpãdo iudeos q̃ reddũt mala pro bonis Secũdo prophetat quẽ mali p sua ipietatẽ recipiẽt ibi. Cõstitue. Tertio pcat̃ vt resurrectõȝ ɔsequat̃. ꝛ inimici dedec9. Ibi. Et tu dñe.

Dixit dñs. Titul9 Psalm9 Dauid. Patet vt supra. Psalm9 iste agit d duab9 naturis in xpo. s. de incarnatione ꝛ omnipotẽti diuinitate xpi. Et primo refert propheta verba patris de filio. in quib9 natura diuinitatis ꝛ humanitatȝ xpi simul exponitur. Secũdo pater aliq̃ten9 indicat naturã diuinitatȝ. ibi. Tecuȝ pncipiũ. Tertio ꝓpha agit de humilitate xpi. ibi. Iurauit dñs

Confitebor tibi dñe. Titulus Allelnia. Psalmus iste monet ad cõfessionem laudis. Et primo populus fidelis se dicit cõfiteri in cõgregatiõe

iustorum vbi est eterna laus Secūdo di cit fideles spirituali munere satiatos: pro mittens aduentū xpi. Ibi. Memoriam ¶ Tertio eos idem redemptos asserit et no uum testamentū mansurū. Ibi. Redem ptionem

b Eatus vir. Titulus Alleluia re uersionis Aggei et Zacharie. Hi duo prophete longe post Dauid fuerūt qui de renouatione templi prophe tauerūt. de qua tamē reedificatione mate riali hic nō agitur. sed de spirituali quam ipsi in illa figurari intellexerūt. et pro isto spi rituali magna hilaritate deū laudauerūt Ideo iste titul' nomina eorū cōtinet. non quia hūc psalmū cōscripserint. sed quia hāc spiritualē templi reparatiōem de qua hic agitur cū exultatione pręuiderūt. scz reuer sionē populi xpiani. que in reuersione po puli iudaici figurabatur. Et primo mo net propheta quid faciat beatus vir. et quanta bona gratia dei mereatur Secūdo agit de aduentu dñi. per quē homines beati sūt. ibi Exortū est Tertio pro impijs aduersa p uenire asserit. ibi. Peccator videbit.

l Audate pueri. Titulus Alleluia Psalm' iste sicut superior monet ad laudē Et primo propheta monet deuotos vt laudēt iugiter et vbiqz pdicent Secūdo ipse facit qd alios monet. ibi. quis sicut dñs

i N exitu israel. Titulus Alleluia. Hic laudatur de' ex miraculis anti quis que erant figure futurorū in populo xpiano. Et primo dicit propheta que mira dedit de' hebreis in figura et xpi anis in spiritu. Secūdo interrogat qua re hec facta sunt. Ibi. Quid est tibi. Ter tio inania symulachra gentiū reprobat. et religionē dei cōmendat Ibi. Simulacra gentium

d Ilexi quoniā. Titul' Alleluia. id est. laudate deū. Psalm' iste est fi deliū consolatio cōtra dolores se culi. in quo loquitur propheta tanqz ouis que errauerit. humeris pij pastoris ad gregez reportata. Et primo quasi de fouea pec catorum liberat' et in petra constitut' grati as agit quia exauditus est. et contra omīa pericula inuocasse se dicit. Secūdo iterum clamat. vt liberat' ad reqem veniat. Ibi. O domine

c Redidi propter qd locutus sum. Titulus Alleluia. Uoce laudis cōgrue pretitulatur iste psalm'. quia in persona martyrum. qui confessione viguerūt monet ad cōfidendā xpi laudē. Et primo cōmemorat beneficia dei quorū primū po nit xpi fidē secundum fidei cōfessionē. quibus adiun git passionis calicē. Secūdo concludit mar tyrij passionē sustineri propter fidei chri sti et ecclesie veritatē. quia scz est seru' xpi et fil' ancille sue. i. ecclesie xpiane. Ibi. O dñe quia

l Audate dominū. Titulus Alle luia. id est laudate deū. Psalmus iste pro sua breuitate partes nō rece pit. ideo est omniū prim' athomus. id est. sine diuisione. sed tamē omnes cōpendio sue locutionis superat Et est mira varia tio contra tediū. salutaria dicere modo pau cis modo late. Monet aūt non solū iude os sed omnes gētes ad laudē. loquēs in pso na martyrum

c Onfitemini domino. Titul' Al leluia. Psalm' iste est de primo ad uentu monēs ad laudē. Et primo fidelis popul' peccatis solut' monet om nes dño cōfiteri. Et quia per dei misericor diam audit' est in tribulatiōe. hominez di cit nō esse timendū. Secūdo in solo deo dicit esse fidendū. ibi. bonū est confidere. Tertio portas hierusalez sibi cupit aperi ri. ibi. Aperite. Quarto frequentari atria dñi suadet de aduētu xpi gaudēs. ibi. Be nedict' qui venit

b Eati immaculati. Titul' Allelu ia aleph. Sicut dicit August'. omīs moralis doctrina est suauis In qua hic psalm' eminet. et quasi sol ple ni luminis meridiano calore feruēs. tot' morali dulcedine resplendet. Et vt Am brosius ait per litteras hebrei alphabeti di gestus est. vt sicut pueri in primis litteris vsum discēdi sumūt. ita et nos huiusmodi elementis vsum viuēdi vsqz ad maturita tem discam'. Singulis autē litteris ver sus octoni subijciuntur. ita vt ab vna littera octo versus incipiant ¶ In hoc autē psal mo tot sunt octonarij quot elemēta apud hebreos. s. xxij. et singuli octonarij per omīs versus suos a singulis incipiūt elemētis. quod in trāslatiōe seruari nō potuit. Per quod innuit quod sunt hic elemēta scole xpi,

⁊ omnimoda doctrina ⁊ pfecta ad beatitudinem. Cui⁹ doctrine partes cõgruis interptationib⁹ nominũ elementoꝝ designãt vt Augustin⁹ asserit. Et teste Cassiodoro ipe octonari⁹ in singulis distinctionibus innuit. ꝙ vnaqueqȝ ps perfecta est ⁊ sufficit. vt si quis eã seruet in vita septẽ dierũ ꝑueniat ad octauã resurrectiõis. vł circũcisionem cordis habeat. quã octonarius significat. Hui⁹ ergo toti⁹ psalmi titulus est Alleluia. i. laus dei. quia in eo vere deus laudatur. Sed pmi octonarij specialis titul⁹ est Aleph. que est pma littera. et interpretatur doctrina. in quo significãt sequẽtes versus plenos esse doctrine. Et quia iste octonari⁹ est quasi prologus totius psalmi. breuiter tangẽs que in sequentibus octonarijs cõtinent. ideo ei cõgrue prescribitur aleph. id est. doctrina. qđ est cõtinue toti psalmo doctrina redolenti. Hui⁹ ergo psalmi tot sunt ptes quot sunt littere. ⁊ in hac pma parte loquit chorus sanctoꝝ totus a pmo iusto vsqȝ ad vltim. docens ꝙ cũ diuersi diuersa querãt qbus sint beati. hic vera via ondit. q̃ ad beatitudinem ꝑuenit

In quo corrigit beth. In pma lra viam beatitudinis exposuit. i qua precat se custodiri. In hac tempus cõuersionis aperit. in quo potissime a cõfusione fluxe etatis. ad deũ qs ꝯuerti debet. Unde ꝯgrue huic octonario pmittit littera beth. que interpretat cõfusio. quia hic ostẽdit hoiem a confusione. i. a lapsu peccatoꝝ liberari ꝑ obseruantiã pceptoꝝ Ipe em̃ quasi cõfusus ð errore ⁊ lascinia fluxe etatis. iã iuuenis sobria mẽte desiderat quomodo viã corrigat. quõ erubescẽda deponat ⁊ plenã libertatis viam assumat dicens. In quo corrigit adolescentior viam suam. id est. praua peccati cõsuetudinem

Retribue seruo tuo Gimel In hac tertia littera humanã indigẽtiam ostẽdit. ⁊ gratiã dei ꝯtra eã poscit Gimel em̃ interpretat retributio. Hic autem cõtra multiplicẽ indigentiã: multipliciter gratiã tribui petit. Dixerat supra In quo corrigit. ⁊c. deinde subiunxit. In custodiẽdo sermones tuos. Nũc vt id faciat petit auxilium

Adhesit Delech. In hac qrta littera dicit se corpali necessitate ꝯstrictum. Delech em̃ interpretatur timor. ⁊ etiã natiuitas. Timet ergo ex corruptibili corpore qđ a natiuitate ⁊ a radice pmi parentis aggrauat aĩam. relabi ad priorẽ peccati vitã. Hic vero ostẽditur ꝙ lex fidei timentẽ relabi cõfortat ⁊ ad omia ei sufficit. Ipe ergo timẽs ait. Adhesit scȝ ꝑ ꝯsensum Anima mea pauimẽto. id est. corpi vel terrenis. que sunt calcãda velut pauimẽtũ. sȝ Tu dñe viuifica me. vt in celo sit mens mea ⁊ nõ adhereat terre

Legẽ pone. He In hac q̃nta littera pcatur xpo veniẽte sibi q̃ veterem tenuit nouã legem constitui. Et quia ꝑ eã verã esse ⁊ vere viuere habet Ideo huic octonario cõgrue premittitur littera He que interpretat esse vel viuere quod vere non habetur nisi in xpo ⁊ in ei⁹ lege.

Et veniat Uau. In hac sexta littera precatur vt saluator veniat. q̃ ẽ misericordia peccatoꝝ ⁊ vita fidelium. vt inimicos cõfundat ⁊ in lege proficiat. id est. suos pficere faciat. ⁊ q̃a digne petentib⁹ sp pñs adest xps. ideo hic pmittitur littera Uau. que interpretat ipse vł ille. i. saluator xps q̃ adhuc loquẽtib⁹ nob dicit ego assum

Memor esto Zay. In hac septima littera agit de spe pmissionũ dei. que facit omnia pacifice tolerari. Et quia spes est nõ de presentib⁹ sȝ de futuris. ideo cõgrue hic ptitulatur lra Zay que interpretat huc. vł duc te. quia h agit de spe que ad futura tendit. Quasi dicat. Huc tẽde. huc dirige iter tuũ. quo vocat te verbũ dei. s. ad celestẽ ⁊ eternã gloriam. Festinãs ergo illuc igredi dicit Memor esto verbi tui. i. cito da qđ pmisisti. in quo mihi spem dedisti

Portio mea Heth. In hac octaua littera faciẽ dñi videre optat. ideo pmittit littera Heth. q̃ interptat pauor. ⁊ intelligit nõ pauor recipiẽdi. sed solicitudo acq̃rendi illud bonũ qđ sperat

Bonitatẽ fecisti Theth. in hac nona littera gras agit deo de humiliatõe ⁊ patiẽtia sua. Et q2 hũilem patiam habere tollit tristiciã ⁊ pstat in tribulatiõib⁹ iocũditatẽ. ideo hic bñ pscribit

littera thetht. que interpretatur bonum vel exclusio. quia hic de patiētia agit q̄ excludit tristiciā et facit bonū et leticiā in aduersis de qua dicit Bonitatē fecisti. id est. iocundā suauitatē Cū seruo tuo. qui prius seruiebat timore pene. nūc amore iusticie.

Manus tue. Joth. In hac decima littera petit sibi dari intellectū dei mandatorum vt vera vita fruatur. quā quia nemo habere valet nisi peccata cōfiteatur. qd maxime fit in aduersis. ideo prescribitur littera Joth. que interpretatur cōfessio vel desolatio. Citius em̄ cōfitentur q̄ in aduersis desolantur. quia in psperis animus fit elatior

Defecit. Caph. In hac vndecima lra peregrinus huius mundi aduentum dn̄i nimis desiderat Et qr in hac expectatione lassatus est ex desiderij dilatione. ideo pmittitur littera Caph. que interpretatur incuruatus. quia fessus longa milicia cupit dissolui Vn̄ dicit aīam suā defecisse. i. lassatā fuisse expectādo et tendendo in salutare suū.

In eternū dn̄e. Lamech. In hac duodecima littera virtutē dei et fctā describit. dicēs tempalia finiri: sz nō mandata dei. Et quia hec mandata diligenter intelligēda et indaganda sunt. iō hic bene pmittitur littera lamech. que interpretatur cor. vel seruo. vel cor seruitutis. qa hec mādata corde fideli et humili et solicite seruiēte obseruāda sunt

Quomodo dilexi. Men. In hac xiij. littera loquitur vir iustus qui in meditatione legis et euangelij pfecit. dicēs se sup seniores intellexisse. et iō scripturas esse sibi dulces sup mel. Et qa hoc est ei p charitatē. ideo hic bene pmittitur littera Men. que interpretatur viscera vel ex ipis. quia hic agit de charitate q̄ est ex ipis visceribus vel medullis spūalibus. per q̄s intelligitur multiplex dilectio dei scz et proximi quā lex dei pcipit. et in q̄ consistit plena obseruātia diuinorum mandatorum

Lucerna pedibus. Nun. In hac decimaquarta littera. q̄ supra mādata intellexisse et seruasse dixit lumē verbi. id est. xpi. pedibus suis. i. affectionibus mentis irradiare gaudet. ex desiderio retributiōem petens. et aīam de humilitate cōmendans. Hic em̄ agitur de humilitate. quia initiū boni et perfectionē xpo attribuit. Ideo hic pmittitur littera Nun. q̄ interpretatur vnicus vel pascua corum. id est. xps qui est singularis adiutor et pascua animarum. de quo tanq̄ de vnigenito dei verbo et eterni lumis claritate hic agitur. Ipse em̄ est lucerna lumē et verbū

Iniquos odio habui. Samech. In hac. xv. littera agit de odio iniquorū qui legi dei aduersantur. Et quia diligēs cautela habēda est in odio iniquorum et amore diligendorum. ideo hic pmittitur lra Samech. que interpretatur audiuit firmamentū. quia nemo habet firmamentum dilectiōis q̄ nō audit intus spiritualiter auribus mētis quid et quomodo diligere debeat. Ideo mysteriū notat esse qd dictus est. qui lectorē ad auditum vocat. Quasi dicat. Attēte audiendū est. Iniquos odio habui. Ut intelligātur odiendi: non quia hoīes sed qr iniqui. qd indicatur cū subditur. Et legē tuā dilexi. Ac si diceret. Non naturam odiui in hominibus iniquis sed maliciā qua ɔtrarij sunt legi tue quaz dilexi

Feci iudiciū. Ain. In hac. xvj. littera q̄ supra dixit se odio habere iniquos. hic petit aduentum xpi. qa tempus est supbos destrui. Et qr tūc vigilādum est et sagaciter agendū ɔtra fidei xpiane aduersarios. ideo hic pmittitur lra Ain. q̄ interptatur oculus vel fons. qr oculus sm̄ q̄d bn̄ vel male puidet. et fons et origo bone vel male actiōis vite vel mortis

Mirabilia. Phe. In hac. xvij. littera dicit se os aperuisse et attraxisse spūm vt eius audiatur orō. et plorasse quia nō est a iudeis lex custodita. Unde hic bene pmittitur littera Phe. que interptatur errauit. qr hic ɔdolet his q̄ a via veritatis errādo calumniantur legē. qbus ɔponis quō scrutatur legis testimonia et qualē intellectū habet i ea. Sicut aūt in trenis Hieremias sub hac lra lacrimabilius excidium sue gētis plorabat. sic dolet hic dauid errorē populi. sed non desperās qr expectat aduentū xpi. cuius pn̄tiam optat dicēs Faciem tuā illumina. et c.

Iustus es dn̄e. Sade. In hac. xviij lra iudicia dei laudat et eloqa ignita veneratur. petens intellectuz vn̄

viuat secꝫ ꝯsolet. ideo bn̄ p̄mittit lr̄a Sa-de. q̄ interp̄taẜ ꝯsolatio. q̄ em̄ supra tristis de errore lachrymas effundebat. hic se cō solatur per iusticiam dei quam hic cōmē dat.

C Lamaui Coph. In hac. xix. littera iustificatōes dei se p̄mittit exq̄-rere. Et qꝛ q̄nto q̄s magis vult bonis insistere tāto plꝰ eū dyabolꝰ conaẜ se-ducere. ꝯtra q̄d opꝰ est ad deū clamare Iō post errorē accepta supꝰ ꝯsolatōe. iste conclusus asperiꝰ hic clamat studiosiꝰ. Vnd bn̄ p̄mittiẜ lr̄a Coph. q̄ interp̄taẜ ꝯclusio vel aspice. q̄d idē est i sensu. qꝛ ꝯclusus debet se circūspicere ⁊ causam p̄iculi vł angustie sue nō dissimulare. iō orōis q̄rēda est medicina. ⁊ ad eū clamādo est q̄ potest sanare

V Ide humilitatē. Res. In hac. xx. lr̄a petit iustificari Et q̄a nemo iustificaẜ nisi p̄ hūilitatē. iō hic p̄mittiẜ lr̄a Res q̄ interp̄taẜ caput vel p̄matus p̄ q̄d signaẜ hūilitas q̄ est velut caput ⁊ tenēs p̄matū v̄tutū. de q̄ hic agiẜ

P Rincipes. Sin. In hac. xxi. lr̄a. q̄ supra humilitatē deo obtulit. hic gratas sibi dic̄ p̄secutōes. q̄bꝫ tāq̄ꝫ emplastris vulnera pctōꝝ curanẜ. iō h̄ bn̄ p̄mittiẜ lr̄a Sin. q̄ interp̄taẜ sup̄ vulnus. quasi emplastꝝ. vulnꝰ g̃ est pctm̄. sup̄ vulnus tribulatio

A Propiquet. Tau. In hac vltima lr̄a xp̄o approximare desiderat. precans vt veniat ⁊ ouē p̄ditā reuocꝫ Et q̄a xp̄s veniēs ab errore ad patriā reduxit ⁊ ꝯsūmationē eterne beatitudīs cōtulit. iō huic octonario p̄mittiẜ lr̄a Tau. q̄ interp̄taẜ errauit vel ꝯsūmauit seu ꝯfirmauit. q̄a hic olim se errasse dic̄. sꝫ modo a pio pastore ad patriā reductū ⁊ ꝯsūmata beatitudīs gr̄a ꝯfirmatū

A D dn̄m cū tribularer. Titulꝰ Cāticū graduū ¶ Quindecim g̃dus erāt q̄bꝫ ascēdebaẜ in tēplū Salomonis. q̄d fuit figura celestis tēpli. ad quod etiā q̄ndecim g̃dibꝫ sp̄ualibꝫ ascendiẜ. Est em̄ h̄ ascēsus sp̄ualis q̄ fit nō pedū passibꝫ sed p̄motōe affectuū. vt de v̄tute in v̄tutē ascendaẜ. vbi caritas mouet pedē. i. affectionē. Ideoq̄ꝫ q̄nto plꝰ q̄s diligit. tāto magis ascēdit. p̄pter q̄d ꝯgrue p̄poniẜ titulus Canticū graduū. i. mētis exultatio d̄ ascēsu sp̄uali ad eterna. ¶ Ascēdens g̃ hic loq̄tur. Sꝫ videndū est q̄s ascendat. ⁊ vbi ⁊ vnde. ⁊ in q̄d ascēdat. ⁊ p̄ quē. Quis. Vir iustꝰ. Vbi fit ascēsus. In corde. Vn̄ alibi Ascēsiones in corde suo disposuit. Unde ascēdit. A cōualle ploratōnis. In q̄d. In illud q̄d oculꝰ nō vidit. nec in cor homīs ascēdit. Per quē ascēdit. Per v̄bū incarnatū q̄d descēdit vt p̄ ip̄m ascēderemus Sic em̄ descēdit ad te vt maneret i se Descēdit ad te vt fieret tibi ꝯuallis ploratōis māsit in se vt esset tibi mons ad quē ascenderes. Ab exēplo g̃ humiliatōis eiꝰ ascendatur ad altitudinē diuinitatis ipsiꝰ Primus g̃ gradꝰ huiꝰ ascēsionis est. a malis seculi exire ⁊ vniuerse vanitati renūciare. a quo hic incipit ⁊ inde q̄busdā gradibꝫ meritoꝝ ad p̄fectā charitatē p̄uenit. q̄ in summo gradu locata ē ¶ Primo igiẜ iustꝰ ascēdere incipiēs ⁊ exire volēs de malł seculi q̄bꝫ p̄miẜ. qꝛ multos inuenit obsistentes clamat ad dn̄m ⁊ a linguis eoꝝ petit liberari ¶ Secūdo de p̄mixtiōe ⁊ cohabitatione maloꝝ cōqueriẜ. ibi. Heu mihi.

L Euaui. Titulꝰ Canticū graduūꝫ Hic ⁊ in inferioribꝫ psalmis sicut idē est titulꝰ. sic eadē intētio. s. monere ad ascēsum ⁊ exultare de ascēsu. i. profectu sp̄uali. Ascendere em̄ est in deum p̄ charitatē p̄ficere ¶ Secūdus itaq̄ꝫ g̃dus est petere diuinā defensionē. cui nil posse obuiare monstraẜ. Qui bene p̄missum g̃dum seq̄tur. Cui em̄ de mūdo exeunti pericula occurrūt. exposcere dꝫ diuinuꝫ auxiliū Talis est iste q̄ oculos leuat in montes. i. ad intercessores sanctos. vt eoꝝ interuentu a deo auxiliū ei veniat ¶ Primo g̃ oculos leuat ⁊ orat. Secundo q̄d orauit affirmat. ondēs v̄tutē auxilij īpetrati. Ibi Dn̄s custodit te

L Etatus sum. Titulus Canticuꝫ graduū patꝫ vt sup̄. ¶ Tertiꝰ g̃dꝰ est magnū gaudiū q̄d hꝫ vir sctūs eo q̄ se ⁊ alios videt i eccl̄ia pura mēte conuersari. atq̄ꝫ deo digne i hac p̄egrinatiōe militare. ⁊ ad celestē hierl'm suspirare. vbi sunt ꝯciues nr̄i angeli ⁊ alij sancti. ¶ Vn̄ qꝛ ille de illa celesti ciuitate iā a multis multa audierat. ip̄m ad eā ire monētibꝫ. iō primo gaudꝫ se āmonitū ire ad eā. vbi sancti securi sūt ⁊ cū dn̄o iudicabūt. Secundo ascēsurꝰ optat abūdātiā pacis. ibi. Rogate

Ad te levavi. Titulus vt s. Quartus gradus est inter quaslibet angustias cõstanter de dño psumere donec miserẽ exaudiat. Et pmo vox est tribulatorum ad deũ respicientiũ. nõ ad alia patrocinia Secũdo precaẽ misericordiam cõtra insultãtes. Ibi. Miserere nostri Et hic attende pgressum ascendẽtis Qui enim prius ad montes. id est. ad sctõs dei nũc ad ipm deũ. quod maius est oculos levat. scz fidei et charitatis. Hic etiã attẽde. quia cũ multi hoc dicãt. nõ tamẽ pluraliẽ sed singulariter quasi vnus homo loquiẽ: dicens. Ad te levavi. et hoc pter fidei et caritatis vnitatẽ. qua xpo vnimur. vt cũ ipo qsi vnus christus simus. Omnes ergo in xpo sumus vnus homo.

Nisi quia dñs. Titulus vt patet sup. Quintus gradus est vt liberati a periculis nõ sibi sed dño tribuãt. Et attẽde q aliqñ vnũ. aliqñ inducit plures. qz vna tm est eccia que in omnibus mẽbris est vnitas. p quã multi quasi vnus hõ sunt. Cantãt ergo hoc fideles exultãtes qz eva serũt. omniũ tamẽ simul est vnus cantus. Et primo sancti martyres seu alij fideles memores quãta evaserẽt. soli misericordie ascribũt Secũdo qz sunt liberati gratias agũt. Ibi. Benedictus

Qui cõfidũt. Titulus vt supra. Sextus gradus est cõfidentia fidelissimi xpiani solidissimis montibus cõparata quã habet in dño. ne zelet felices i hoc seculo. vt eos imiteẽ Hic nãq psalmus docet nõ intẽdere in prosperãtes i h seculo. de qua psperitate supbiã evenit. sz monet cõfidere in dño. q humiles sperantes in se stabiles facit Et primo asserit ñ posse moveri eũ q cõfidentiã in dei virtute ponit Secũdo precatur vt bonis prosperitas et malis vindicta eveniat. Ibi. Bñfac dñe

In cõvertendo. Titulus vt supra Septimus iste gradus p xpm vẽturum reversionẽ fideliuz de captivitate viciorum qsi de babilonia pphetat. Et loquitur ppheta li certitudine de illa reversione velut pterita. cũ tñ adhuc esset futura. p q reversione a captivitate spũali iã cõsolatio est et seminatio in opibus bonis vt plus metatur. In psona ergo eorũ q redempti sunt sanguine xpi quasi redeuntiũ de babylonia cantat ppheta. et monet ad gaudium p spũali liberatione Et primo ostẽdit magnitudinẽ facti cũ magnitudine gaudij. Secũdo pcaẽ cõversionẽ a captivitate ad huc futura. Ibi. Cõuertere dñe

Nisi dñs. Titulus Canticũ graduũ salomonis. Iste est octavus gradus ubi agiẽ de edificatõe domus dei. id est. eccle p verum salomonẽ facta. id est. p xpm q est verus pacificus. cuius rei figura fuit salomon q templũ edificavit. vñ vltra cõmunẽ titulũ horum psalmorum q est canticum graduũ. hic pter solitũ addiẽ salomonis. quia ipe edificavit templuz in figura xpi veri pacifici qui edificavit ecciam. et ne h acciperes illũ Salomonẽ. ideo ait psalmus Nisi dominus edificaverit domum. Quasi diceret q nõ in illo sicut nec i quis alio homine spes ponẽda est sed in deo. qz ille salomon cecidit q templuz edificavit. et vsq adeo amore mulierum illaqueatus fuit vt ydolis a mulieribus sacrificare cogereẽ. Est ergo hic canticũ graduũ salomonis. id est. leticia de ascẽsu. id est. edificatione et pfectu templi salomonis. nõ illius materialis sed spũalis. id est. ecclesie. quã xpus verus salomon edificavit Et primo docz quomodo ascẽdentes se hre debeãt scz vt discant q spũalis edificatio et eius custodia nõ nisi in deo est. et exaltatio in futuro. nõ est nisi post humiliationẽ. Secũdo dicit que sit hereditas et quõ collecta. ibi. Ecce hereditas.

Beati oẽs. Nonus gradus est. vt caste timeatur ille pacificus q solus edificat custodit et exaltat. Et primo bona timẽtis enumerat. Secũdo eidem bona optat et bñdictiõez postulat. ibi Bñdicat tibi

Sepe expugnaverũt. Decimus gdus est vt q caste deũ timet p eo oĩa patiẽter ferat. qd nũc expedit ecclesie inter malos qs ipa ab abel toleravit. iõ h monet ad patiam. Et pmo oñdẽs quid a malẽ tulerit: cõsolaẽ ifirmos. Secũdo agit de reprobatõe psequentiũ. ibi. Dñs iustus.

De profundis. Undecimus gdus est penitẽtialis supplicatõ. Qui bene post predictos gradus ponitur quia nec timens deũ nec oĩa patienẽ ferẽs dignũ se penitus sentit xpo. quia in corpore nullus sine pctõ est. ideo monet ad pniaz

¶ Et primo penitens beniuolentiam captat a sua persona misera et a iudicis misericordia. vnde sperat magna. Secundo ponitur leta conclusio cum certitudine venie. ibi Speret israel.

D Omine non est exaltatum Duodecimus gradus est humilitas perfecta quam hic intus et extra se habere ostendit Et primo proponens se humilem: penam indicit non humili. Secundo suo exemplo ad spem monet. ibi. Speret israel

M Emento domine Dauid. In hoc tredecimo gradu iam humilis et mansuetus satagit de edificatione spiritualis domus dei. sicut et dauid fecit qui domum deo edificare voluit. Et primo ostendens votum edificandi domum. precatur vt impleat Secundo ostendit domum edificatam et vbi et precatur vt exaltetur. ibi. Ecce audiuimus Tertio dicit promissiones dei factas edificate syon. Ibi. Jurauit dominus. Et loquitur dauid in sua vel in totius christi persona de edificatione syon. i. ecclesie

E Cce quam bonum. Gradus decimus quartus est charitas proximi que facit fratres habitare in vnum. et est hic psalmus athomus. id est. sine diuisione. vbi charitas commendatur que mentium diuisionem non admittit. Hic ergo iustus de charitatiua fratrum cohabitatione exultat

E Cce nunc. Gradus quindecimus est charitas dei de qua hic agit sicut supra de charitate proximi Et primo monet fideles benedicere deum. Secundo optat eos benedici a deo. ibi. Benedicat Et nota quod supra hortatur plures benedicere vni. hic vero vnum precatur benedici dicens singulariter. Benedicat te. quia et si plures sint. tamen in vnum sunt. et sic vnitati conuenit benedictio. que est iusti ascendentis superna remuneratio

L Audate nomen domini. Titulus Alleluia. Post gradus qui ducunt ad eternitatem congrue ponitur alleluia vt ecclesia deum laudet. cui tale munus paratum est Et primo monet propheta deum laudare propter eius potentiam enumerans eius magnalia. Secundo idolorum cultores redarguit. Ibi. Symulachra. ¶ Tertio omnes ordines monet ad laudem deo celebrandam. ibi. Domus israel

C Onfitemini domino. Titulus Alleluia. Psalmus iste dei laudem continet. maxime tamen eius misericordiam commendat Et primo magnificentiam et totius orbis conditionem exponit. Secundo dicit que in egypto et gente iudeorum deus in figura futurorum fecerit Ibi Qui percussit. Tertio agit de christianis exponens beneficia eis data. Ibi. Et dedit terram

S Uper flumina. Psalmus est Dauid prophete habitus propter hieremiam. id est. lamentationem Hieremie. quia agit de captiuitate iudeorum quam defleuit hieremias in figura nostri qui spiritualiter captiui tenemur. Hic enim in ista babilonia id est. in confusione huius seculi non vt ciues habitamus sed captiui tenemur. Monet ergo psalmus iste non conformari huic babilonie. sed in supernam hierusalem suspirare ¶ Primo ergo propheta in persona captiui desiderio patrie lamentantis. captiuos sua mala flere nec inter mala obliuisci hierusalem inducit ¶ Secundo contra hostes ad deum se conuertit et conuertendum esse ostendit. Ibi. Memor esto. vbi orat pro eorum punitione qui edificationi hierusalem aduersantur.

C Onfitebor tibi. Titulus Psalmus ipsi Dauid. id est christo. Captiuus qui supra fleuerat sedens super flumina babilonis. iam quasi reedificata hierusalem et quasi factus conciuis ipsius exultans christum laudat. Et primo beneficia sibi data commendat Secundo quomodo hec ad omnes dilatentur optando indicat. Ibi. Confiteantur

D Omine probasti. Titulus In finem psalmus dauid. Iste psalmus profunditate mysteriorum plenus est. vnus et obscurissimus est. loquitur autem hic totus christus tamquam vnum corpus ex ipso et ecclesia. quicquid igitur hic loquitur ex persona suscepte carnis. hoc et ad caput pertinet. quod iam ascendit in celum et ad membra que adhuc peregrinantur in terra Quantum pro ad membra loquitur in persona superiorum captiui. qui iam spe in hierusalem restitutus. memor discessionis sue in qua deum latere non potuit. deliberat ab eo non esse fugiendum. sed ad eum per eum ab irato ad placatum confugiendum. et hoc dicit ex persona totius humane nature reuertentis ad deum. tamquam ex voce prodigi filii de longinqua regione redeuntis ad patrem

¶ Primo ergo agit de noticia dei. que cōprehēdit om̄ia opera reuertētis. que quasi cogit eū qui latere non potest reuerti ad deū. Secundo dicit nō esse a deo fugiendum sed ad ipm. Ibi. Quo ibo. Tertio docet quāta sit exultatio reuertēti ad eū. Ibi. Confitebor. Quarto aperit quomodo ei mali nō noceant. Ibi. Si occideris peccatores

Eripe me domine. Titulus In finem psalmus David. Psalm⁹ iste dirigens nos in finē. id est. in christum. est David qui loquit̄ in persona ecclesie inter malos laborātis ⁊ contra mala seculi ad deū clamantis Et primo ꝑ ponit qui hostes que mala mouent. oppo nens eis preces. Secūdo dicit quod auxilium habeat contra mala. Ibi. Dixi domino ¶ Tertio aperit q̄ sint mala inimicorum. ibi. Caput. ⁊c.

Domine clamaui. Titul⁹ psalmus David. Christ⁹ per totū hūc psalmum loquit̄ siue in sua siue ī persona membroꝝ Et p̄mo in persona hoīs peccatis circumuenti ⁊ implicati orat vt audiatur subdens a quibus maxime vult liberari ¶ Secūdo dicit ꝙ a iusto corrector. spernet falsos laudatores. ibi. Corripiet me

Voce mea. Titulus Intellect⁹ david cū esset in spelūca. oratio. Quod agit cū esset David in spelūca ad literam manifestū est. Ipse enim saulē fugiens in spelunca latuit. de quo tamen nō hic agitur. sed de significato. David enim significat xpm. spelunca vero carnē. vel seculum vel sepulcrū. David in spelunca christ⁹ cū membris est in seculo. vel in carne vel in sepulcro. Ideo hic est intellect⁹ david. id est. totus christi quē tūc habuit. ⁊ hic ei⁹ oratio ¶ Et p̄mo ponitur oratio contra mala. Secūdo agit de fine malorum. Ibi. Clamaui

Domine exaudi. Titul⁹ psalm⁹ david quādo persequebat̄ eū fili⁹ su⁹ Absalon. Historia que hic tāgitur nota est. de qua tamē hic non agitur sed de signato. David ergo xpum significat ⁊ corpus ei⁹. Absalon vero iudam vel persecutores vel prauos mot⁹. Sicut ergo Absalon david. sic iudas persecut⁹ est xpm. ⁊ falsi fratres persequunt̄ corp⁹ eius scꝫ ecclesiam. vel ipi illiciti mot⁹ aut carnis desideria vnūquēq; fidelē. Et ad hec potest applicari psalmus. cui⁹ intentio est monere ad pn̄iam ¶ Et primo per exordium captat dei beniuolētiam. Secundo narrat mala sua. ⁊ q̄d cōtra egerit. ibi. Qꝛ persecut⁹. Tertio ponit̄ deprecatio causis ꝯfirmata. ibi. Velociter exaudi. Quarto ponit̄ leta conclusio. ibi. Spirit⁹ tuus. Vn̄ in hoc psalmo sicut ⁊ in aliis psalmis penitentialib⁹ talis est forma. qꝛ a lachrymis incipit̄. ⁊ in gaudio finis est. ne de venia q̄s desperet.

Benedict⁹ dn̄s. Titul⁹ psalm⁹ David ad goliā. Psalm⁹ iste ē dauid ꝓphete q̄ hic loquit̄ in sua vel in totius xpi ꝑsona. habit⁹ ad goliā. id est cōtra goliā figuralē ⁊ sp̄ualem. s. ꝯtra dyabolū. q̄a hic agit dauid de sua figurali ⁊ mystica xpi victoria. ꝑ ea gratias agens Et p̄mo agit de victoria. scꝫ ꝙ dauid vicit Goliam. spiritualiter ipe cū aliis sanctis dyabolū. que victoria tota inde cē dicitur. q̄a christ⁹ de eius semine venit vincere superbiam mūdi ⁊ dyaboli vnde aduētū eius p̄catur ¶ Secundo se ꝑmittit xpo victori cantare. ⁊ per eū precat̄ liberari ab hoīb⁹ malis. q̄ beatitudinē putant in terrenis. ibi. De⁹ canticū

Exaltabo te. Titul⁹. Laudatio ipsi dauid. Hic psalm⁹ breuiter continet que in diuinis scripturis ad laudem dei late diffundunt̄. in quo nouē modi laudis distinguūtur ex q̄b⁹ omnis laus dei sumit̄. vt infra dicetur ¶ Ad hui⁹ autem psalmi preconia sequētes psalmi pertinent. qui cū isto septē sunt. vt eīm septem psalmi penitētie. ita ⁊ septē psalmi sūt laudis In q̄b⁹ sufficiēter deus docuit q̄modo velit laudari ne q̄s in eius laude errare possit ¶ Est ergo sensus tituli. hec laudatio sit ipi David. id est. christo. qui de semine dauid nat⁹ est. Et primo premittit propheta generalit̄ laudē Secūdo omnem laudē dei nouē modis ꝑficiendā esse ostendit. ibi. Generatio. Tertio eadē explicat lati⁹. ibi. Misereat̄ ¶ Nouē eīm sūt modi laudis. s. opatio. potētia. magnificētia. sanctitas. mirabilia. virt⁹ terribilium. magnitudo. memoria. iusticia. q̄ hic explicant̄. pri⁹ breuiter. postea lati⁹. ⁊ ex his q̄si ex seminib⁹ omnis laus trahit̄

L Auda anima mea. Titulus alleluia. Vox ista est quasi musica salutaris. armonia celestis. laudem dei exprimens ⁊ ad eā ammonens Et primo propheta: sibi quasi omnib⁹ loquens consulit laudare. ne in vanis ocietur. ⁊ quasi acquiescens consilio asserit se laudare. ibi vbi poterit plene. Secūdo alios monet non sperare in homine Ibi. Nolite cōfidere Tertio docet omnē spem in omnipotenti deo ponendam esse. Ibi. Beatus cui⁹.

L Audate dominū quoniā bonus. Titul⁹ Alleluia. Hic agit propheta de laude dei. monens laudare colligentē israel. id est. congregantē ecclesiam Et primo ostendit quos colligat et quomodo. ¶ Secūdo post predicta quasi adhuc herētes ⁊ dubios increpat. ostendens vnde possunt laudare deū. ibi. Precinite. Ubi docet q͂ ex hūilitate ꝯfessionis debet pcedere vox laudis

L Auda hierusalē dominū. Titul⁹ Aggei ⁊ Zacharie alleluia. Hic est alleluia. id est laus dei Laus. s. Aggei ⁊ zacharie. id est. de reparatiōe hierusalem celestis. quā illi prophetice predixerunt. ⁊ pro ea deū laudauerūt sub figura. Et facit psalmus iste in nobis amorē future hierusalem. quā multipliciter cōmendat Et primo dicit bona future hierusalem. ⁊ pro eodē capit hierusalem ⁊ syon. propter interpretationē cōuenientem Hierusalē enim interpretat̄ pacis visio. Syon vero contemplatio. Secundo dicit que bona hic dant̄ sanctis. ibi. Qui emittit

L Audate dominū de celis. Titulus alleluia aggei ⁊ zacharie. Huius tituli sensus patet vt supra. Hic autē psalmus per paucorū commemorationē vniuersam creaturam monet laudare deū. Et primo ad laudes hortatur celestia. Secundo terrena Ibi. Laudate dominū de terra. omīa enim laudāt deū. vel in se vel in alijs. Sunt quedam que habent spiritū laudandi deū. et laudant in illo affectu quo illis placet deus. Quedā vero nō habent intellectū. sed qꝛ ipsa bona sunt. per se quidē non laudant. sed ab ipsis per attendētes ea laudat̄ de⁹. ⁊ ita quodāmodo laudant. qꝛ de illis nascitur in nobis laus dei.

C Antate domino canticum nouū Titulus Alleluia. Post omnes creaturas quas prius monuit laudare deum eo q͂ opera eius sunt. Hic specialius israel inuitat ad nouū canticū pro nouitate sibi facta. que est mirabilior dei operatio. Hec est sanctificatio israel. id ē. ecclesie catholice. noua scilicet redemptio ⁊ noua promissio eternitatis. pro qua debetur nouū canticū laudis. Primo ergo multis modis monet laudare deum qui beniuolus est ⁊ beneficus Secūdo agit de gaudijs sanctorū et potestate. ibi. Exultabunt sancti. Et ne putetur hanc potestatem scilicet iudicādi solis eē apostolis. in fine addit. Gloria hec est omnibus sanctis eius. scꝫ omnib⁹ pfectis q̇ pro xp̄o terrena oīa reliquerūt.

L Audate dominū in sanctis eius. Titulus Alleluia. Psalmus iste est tertius eorū qui est sine diuisione. ideo athomus dicit̄. in quo intendit vt laudetur deus. quia cōgregauit sctōs. ⁊ deposita mortali fragilitate sue imagini restituit. ⁊ iam cōformes glorie sue. in beatitudine locauit. Qui glorificati sine fine laudabunt. ⁊ in hoc tanq͂ꝫ in culmine diuine laudis oīs psalmodia perducitur. Quomodo autē plene laudare debeant per similitudines mysticas ostenditur Hec enim instrumēta musica que hic numerātur ad hymnos nuptiales pertinent. sed per similitudines spirituales nō per proprietates corpales referūt̄ ad laudem in sanctis dei. Unde bene in fine cōcludit. Oīs spiritus laudet dominum quia spiritualiter de⁹ laudand⁹ est. Cui sit laus ⁊ gloria in secula seculoꝝ Amen

¶ Explicit verbū abbreuiatū super libro psalmoꝝ a dn̄o Petro de aillya/ cameraceñ. episcopo.

Incipit deuota meditatio dn̄i petri episcopi cameracensis sup psalmū In te domine speraui. non cōfundar in eternum: i iusticia tua libera me. Inclina ad me aurem tuam. accelera. rc.

Terret me domine deus me⁹. terret me vita mea. tret r mors mea Terret vita mea. quia infructuosa r sterilis. Terret mors. quia dolorosa r horribilis. Terret p̄sens vita quia vacua bonis. Terret mors futura. q2 plena malis. Heu me miserū. terribilis est p̄ns vita terribilior mors trāsitoria. terribilissima mors eterna. Ideoq3 viuere erubesco: et nō pertimesco. Et dn̄ tedet aīam meā vite mee. ampli⁹ tedet r piget mortꝫ mee Quid ergo. Nunqd ideo desperabo. Absit. Sꝫ dicā cū psalmista Dauid. In te dn̄e speraui. nō ꝯfundar in eternū. Conuenit timori spem iungere. Cōgruit ergo timori terroriq3 meo psalm⁹ iste. cui⁹ titul⁹ est In finē psalm⁹ Dauid p extasi. O me felicem. o terq3 quaterq3 beatū. si in fine dierꝫ meorum cū sancto Dauid hunc psalmū cātare valeā pro extasi. hoc est pro pauore malorꝫ meorꝫ. vt sic mala mea paueā q3 de bona dei misericordia nō diffidā. Sed sic assit humana turbatio vt nō absit diuina cōsolatio. Ut r de malis meis pauēs timeaꝫ hoc meū est. sed q3 bona sperē donū dei est

Utinam ergo extaticū terrorē. vtinam terrificū timorē timidūq3 pauorē meum. spes modesta comitet r temperet. vt sic dicere audeā. In te dn̄e speraui. r bene in te nō in me. nō in mea sed in tua ꝟtute speraui. quippe quia maledict⁹ est qui cōfidit in homīe. Quia ꝯfusus est q̄ spem ponit i humana potētia seu ꝟtute. ideo quia in te et tua diuina virtute speraui. nō cōfundar i eternū. Quid est in eternū non cōfundar nisi quia eternā cōfusioneꝫ nō patiar. Est eīm tempalis quedā cōfusio que valde ꝓdest. illa videlicet pturbatio animi cōsiderantis peccata sua. r ex ꝯsideratōe horrentis. r ex horrore erubescētis. r ex erubescētia corrigētis. Hac igitur cupio desidero q3 cōfundi. vt ab eterna cōfusione valeaꝫ liberari. ideoq3 suppliciter deprecor In iusticia tua libera me. Ue ve r iterꝫ ve mihi dn̄e. quia nō in mea sed in tua iusticia potes me liberare. quia meā nō inuenis nisi supbam r falsam. r illi similē d̄ q̄ d̄r ignorantes dei iusticiā r suā volētes ꝯstituere iusticie dei nō sunt subiecti. Si ḡ attēdis ad iusticiā meā damnes me. ideo ī iusticia mea nō liberas. Nā iusticia hominis est q̄ suis virib⁹ putat se iustificari. nō credens gratis saluari. Absit a me dn̄e absit a me hec iusticia obsecro. heu veri⁹ iusticia seuissima cōtra te ferēs arma. Sit sit in me poti⁹ illa humilis ꝯfessio. gratia dei sū id quod sum. Quare gratia. Quia gratꝫ data. Quare gratis data. Quia merita mea nō pcesserunt sed bn̄ficia tua ꝑuenerunt. Nec inuenit in me gratia tua merita beatorū que coronet. sed demerita malorum que dānet. In hac ergo iusticia tua. ī hac hac gratia mihi gratis data. libera me. q̄a hec sola liberat dn̄ iustificat impiū a sua impietate. r iniustū a sua iniquitate ꝯuertit. Sed quia spes que differt affligit animū. nō satis puto dictū esse. in iusticia tua libera me. nisi iterꝫ festin⁹ subiūciā. Inclina aurē tuam mihi. accelera vt eruas me. Habes dn̄e aurē iusticie. habes r aurem misericordie. de q̄b⁹ vir iustus ait. Uerba mea aurib⁹. rc. Ego vero pctōr indignus petere nō p̄sumo vt inclines mihi aurē iusticie tue. q2 illa est de qua d̄r. Scimus q2 peccatores de⁹ nō audit. sed instāter suppli co r suppliciter oro. vt inclines mihi aurē misericordie tue. q2 illa est q̄ peccatores n̄ solū audit sed exaudit. Ideo tibi cātat ecclesia. peccatores te rogamus audi nos. Inclina ergo aurē misericordie tue mihi misero peccatori. quā aliq̄n ꝑ peccatorꝫ redemptiōe sic inclinasti. vt filiū tuū vnigenitum in carnē mitteres r in mortē dares O quāta fuit misericordie inclinatio hec tāta diuie sublimitatis hūiliatō. In hac ergo magna mīficordia tua. Accelera vt eruas me. a magna miseria mea. Ut eruas me nō solū a miseria culpe. sed a mīsia pene. vt nō solū a peccatis. sed a penis q̄s ꝑ his merear eripias. Et iō accelera quia magna esset pena mea tarditas tua. Nam qđ intardū est r longū in ocul' tuis. breue est r mometaneū. q2 mille anni aū oculos tuos q̄si dies hesterna q̄ pterijt. Iā ꝟo attendere. iam attēde meditari libet. q̄rsum

tendat et quantū gradatim ascēdit humi/
lis oratio. Prius em̄ petit vt liberes et a
malis eruas. deinde vt a malis ereptū sal
ues et in bonis ꝓtegas. Esto mihi inquit i
deū protectorē et i domū refugij vt saluū
me facias. O deus esto mihi in deū. O ꝓ
tector esto mihi in protectorē. hoc est ꝓte
ge vt decet te. protege me seruū tuū vt de/
cet te deū meum. Esto mihi ꝓtector pius
tu q̄ es omnipotēs de⁹. Et ideo Esto mi/
hi in domū refugij. quia ad te omnipoten
tem refugio. in te manere cupiēs. ego im/
potens. q̄ periclitās in me subsistere n̄ va
leo. O dom⁹ refugij. sunt qui fugiunt a te
cū tamē te effugere nō possunt. sed quocū
q̧ diuertāt deū iratum inueniūt. vt scrip/
tum est. Quo ibo a spū tuo. et quo a facie
tua fugiā. Mihi ergo nihil restat nisi ad
te cōfugere. cui⁹ oculis nihil potest latere
Sit itaq̧ mihi dom⁹ refugij vt i te saluū
facias me. nam in te solū possum quietari.
in te solū possum saluari. et inquietum est
cor meū donec quiescā in te. ideo autē te et
nō aliū quero. ideo ad te et nō ad alium fu
gio. ideo in te nō in aliū manere et q̄escere
cupio. Qr tu. et nō alius es fortitudo mea
et refugiū meum. Et ideo. Propter nomē
tuū deduces me et enutries me. O fortitu
do mea. O refugiū meū iam spes mea cre
scit in te nō in me. Quia ꝓpter nomē tuum
nō ꝓpter meritū meū. et vt nomē tuū glori/
ficetur deduces me. et dux me⁹ eris ne ab/
errem a te et enutries me. ac velut nutrix
mihi eris vt reficiar a te et in te. Tu es em̄
panis qui angelos pascis. tu es q̄ nos pa
ne angeloꝝ pascere et nutrire ꝑmittis. sed
vt hoc facere possis materna mīsericordia
vteris et nutricis more. nobis paruul' lac
nō escam infundis. Solet em̄ mater par
uulum nutriēs escam quā mādu care nō
est idone⁹ ꝑ carnē traicere. vt inde lac pos
set infundere paruulo. Sic tu domine te
ipsum q̄ es panis angeloꝝ vt lac nobis fa
ceres. carne indut⁹ venisti ad nos. vt gran
di cibo angeloꝝ in lac cōuerso alamur ꝑ/
uuli. ac tandē eodē reficiant̄ validi. O vti
nam hoc modo enutrias me q̄ velut par/
uulus humilit̄ peto refici a te. Facies do
mine facies hoc oīno. si tamē humilit̄ pe/
tendo pie ꝑseuerauero. et ideo iam q̄dam/
modo spe secur⁹ affirmare audeo. Educes
me de laqueo quē absconderūt mihi. quo
niam tu es protector me⁹. O domine de/
us quia tu es vere ꝓtector meus. ideo de
tua ꝓtectione cōfisus: in te nō in me spe/
ro q̧ deduces me de multiplici laq̄o quē
absconderunt mihi varij aduersarij mei.
mūdus videlicet caro atq̧ dyabol⁹ Heu
me hi magni aduersarij sunt. et q̄ mihi mł'
tiplicem laqueū absconderūt. Est em̄ laq̄
us gule. luxurie. auaricie. sup̄bie. inuidie.
ire. et laque⁹ accidie. et vt breuiter dicam. ē
vbiq̧ et vndiq̧ laque⁹. laqueus a dextris.
laqueus a sinistris. A dextris laqueus ꝓ/
speritatis. a sinistris laqueus aduersitat̄.
Hinc et inde plures illaqueati cadūt. Ca
dent inquit a latere tuo mille. et a dextris
tuis decē milia. Heu heū q̄s a tam multi
plici tāq̧ periculoso insidiarū laqueo me
poterit liberare nisi tu dn̄e. qui doces me
vt audeā dicere tibi. Educes me de laq̄o
quē absconderūt mihi. O protector meus
da vt te ꝓtegente cū illaqueatis nō cadā.
sed cū liberatis dicā. laque⁹ cōtritus est et
nos liberati sum⁹. Quia vero tu sol⁹ es li
berator me⁹. tu solus ꝓtector meus. ideo
In manus tuas cōmendo spiritū meum
Placet dn̄e. et merito delectat me in hui⁹
verbi cōsideratione immorari diuti⁹ ac de
uotius meditari Dignū quippe est hoc vo
cale verbū q̄d in cruce et in sue passionis
ꝯsummatiōe vociferare dignatur verbū
eternū. In cui⁹ rei veneratiōē psalm⁹ iste
hora cōpletorij canit̄ q̄n in ecclesia diurni
seruitij diuinū officiū cōsummatur. Igit̄
domine. da mihi dn̄e. da mihi hui⁹ tā di/
gni tāq̧ venerādi verbi tui notare myste/
rium. da vt digne tibi dicere valeam. In
man⁹ tuas cōmendo spūm meū. Hoc est.
quia tu sol⁹ potes me protegere. ideo spi/
ritum meū cōmendo in protectionē tue
potētie. Sed hui⁹ potētie tue due sūt ma
nus. nō q̄dem carnaliter sed spūaliter itel
ligende. vna est man⁹ iusticie. alia mīsericor
die. De quib⁹ dr̄. Man⁹ tue dn̄e fecerunt
me. Manu iusticie puniēdo ꝑcutis. Ma
nu misericordie ꝑcendo ꝓtegis. Manu
iusticie quasi sinistra. manu misericordie
quasi dextra vteris potentiā tuā parcen/
do maxime et miserando manifestas. Ad
vtrāq̧ ergo manū ad vtriusq̧ man⁹ auxi/
lium ꝯfugio. dū in man⁹ tuas spūm com/
mendo. Ecce ergo dn̄e ego sum seru⁹ tu⁹
et peccator indign⁹. qui aurē iusticie tue

pulsare non p̄sumo. quia me insufficientē reputo ex proprijs meritis. Ad manuz tn̄ iusticie tue refugere audeo. non ex merito mee actionis sed tue redemptōis. In manus tuas cōmendās spūm meum. quia redemisti me dn̄e deus veritatis. O domine qui es de⁹ veritatis. vtiq; me vere redemisti. ꝛ in tua vera redemptōe spem meaz collocasti. O deus veritatis qui ver⁹ ꝛ verax es. Uerus de⁹. quia tu es deus ꝛ p̄ter te nō est alius. Uerax deus. quia falsū abhorres ꝛ veꝝ doces. Utiq; te docente credo. quia me vere redemisti. ꝛ ī ea qua me redemisti passione. me veraciter docuisti. dicens. In man⁹ tuas cōmendo spiritum meū. O doctor optime. tu nō solū in vita. sed in morte ꝛ in cruce pendēs. quasi in cathedra sedens docere voluisti. Tu cruci affixus. cū iam nō doctrine sed passionis tue ageretur negociū. Ultima quedā verba producis ī mediū: quib; euāgelica dogmata tam diffuse dicta iterū recapitulas ꝛ quasi breuib; coartas capitulis. Q2 em̄ deo patri te derelictū cōquereris q2 latroni paradisum ꝑmittis. q2 inter supplicia pietate matris afficeris. q2 tu fons vite te sitire asseris. q2 tu ꝓ tuis crucifixorib; veniaz petis. deniq; q2 omnib; ꝯsummatis cōuictor migras ad patrē. ei spiritū tamen humiliter cōmendare vis. Q2 inq; hec omīa in cruce dicis. in his certe tantis instruis documētis. vt in illo verboꝝ cōpendio: sicut q̄dam deuot⁹ tuus anim⁹. totius xp̄iane fidei ratio splendeat vel pendeat. et q̄si de semine exiguo seges vniuersitati credētium profutura cōsurgat. Sed q̄uis domine his tuis sanctis verbis magna debeatur reuerētia. ego tamē summa deuotione venerandū esse puto verbū illud tuum vltimo in cruce ꝓlatū. ꝛ longe antea sancto ꝓpheta tuo in persona tui predictum. In man⁹ tuas cōmendo spiritū meū. O verbū lr̄is aureis dignū. O vtinā det mihi verbi hui⁹ virtutē intelligere ꝛ doctrīe ipsi subtilitatē attingere. Nōne dn̄e nōne tu qui deo patri cōmendas spiritū tuum. nōne tu idē ip̄e es q̄ latroni ꝑmittis ꝛ donas paradisum. Nec ꝓ latrone patrez rogas. sed potestatiue indultis ei reatib; repente flagiciosum sanctificas. ꝛ celestibus inuehis sedib; ꝛ tecuz in gloria locas. O magnū ꝛ ammirabile fidei sacramentum in vno humanitat; tue humilitatē. in alio sublimitatē tue diuinitatis ōn̄dis. Q2 vt de⁹ latronē saluas. ꝛ vt hō patrez rogas. In hoc igit̄ tanq; mgr̄ bon⁹ facere ꝛ docere ꝛ exēplo doctrinā ꝯsūmare satagis Q2 humilitatē quā sumope docuisti dicens. Discite a me q2 mit; sum ꝛ humilis corde. tandē in mort; articulo ex ip̄a cruc; cathedra. scole tue discipul' sc; imꝑmere voluisti. nos em̄ ī ip̄o teip̄o deo. humilitatē humilemq; obediētiā s̄uare. ac ei spm̄ nostrum humilit̄ reuerēterq; submittēdo cōmittere mones ꝛ instruis. dū illo tuo v̄bo vltīo vitā doctrināq; tuā parit̄ finiēdo ꝯcludis In man⁹ tuas dn̄e cōmēdo spm̄ meū. Da mihi ꝗ dn̄e. da mihi v̄uo tuo vt exēplo tuo doct⁹ doctrinaq; tua instruct⁹. v̄e hūilis esse merear ꝛ in v̄a hūilitate tecū dicā. In man⁹ tuas dn̄e cōmēdo spm̄ meū. Da vt nūc ꝛ sp̄ ꝛ specialit̄ in agone mortis. sicut tu in ꝯsūmatione passionis. v̄bū tuū vltimū hūili ꝛ cōtrito corde ꝛ deuoto tibi ore dicere valeā. In man⁹ tuas Da mihi hoc dn̄e nō meis merit;. s; q2 redemisti me de⁹ veritat;. O bone Ih̄u. v̄e de⁹ me⁹ ꝛ redemptor me⁹. hec tua q̄ me redemisti gr̄a. est illa iusticia tua ꝓpter quā in te speraui. ne in eternū ꝯfundar. s; in q̄ te liberāte ab eterna ꝯfusione eripiar. O liberator me⁹. o ꝓtector me⁹. o dom⁹. o refugiū. o sal⁹. o fortitudo mea ꝓpter nomē tuū qd̄ est Jesus. ꝓpter nomē tuū qd̄ interp̄tat̄ saluator. deduces me ꝛ enutries me. Propt̄ h̄ nomen sanctū tuū deduces me a te errantē. ꝛ enutries me ad te esurientē. Quia ꝓpter huius tui nōis v̄tutez. ꝓpter tue saluatiōis misericordissimā pietatē. in illa tue redēptionis gr̄a ꝛ gratuita iusticia. totā spem totamq; fiduciā meā pono. In illa fidelit̄ firmit̄q; ꝯfidēs humilit̄ ꝛ reuerēt̄ postulo. vt d̄ manib; inimicoꝝ meoꝝ ꝛ a laq̄o quē absconderūt mihi spm̄ meū potēter educas. ip̄mq; ī man⁹ tuas cōmēdatū misericordit̄ suscipias ꝛ finalit̄ post hāc mortalē ꝛ erumnosam vitā feliciter tecū viuā. Qd̄ tu prestare digneris q̄ viuis ꝛ regnas in secula seculorum Amen

Explicit medi[ta]cio deuota a dn̄o petro ep̄o cameracensi cōposita super psalmo In te dn̄e speraui ꝛc.

Sequit meditatio seu expositio sup totum eundē psalmū .i. sup reliquos versus ab eodē cōposita Rogāte dño Raymūdo petragoricensi episcopo

Postulauit charitas fraterna quod oīno negare non possum. videlicet vt psalmū In te domine sperauī ad finē vsq₃ psequar. quē vsq₃ ad vsum In manus tuas dñe cōmendo spūm meum iam dudū moraliter exposui

Pars igitur illa prima gratuitā dei misicordiam cōmendauit. docēs in deo solo esse vtuose sperandū. Pars vo que sequit: vanam hoīs supbiā rephendit. q misicordiam dei gratuitā puipendēs: suadet non in creatoris veritate. s₃ in creature vanitate esse supsticiose ɔfidendū. Ad h itaq₃ ptinet qd dicit. Odisti obsuantes vanitates supuacue. S₃ q sunt hi q supuacue vanitates obsuant. Sane hi specialit intelligēdi sunt q in vanis obseruātijs artiū magicarum supstitiose ɔfidūt. vt geomātici. ydromantici. aruruspices. augures. nigromantici. aliiq₃ magici dyabolica fraude. fraudulētaq₃ illusione decepti. S₃ tñ generalit hi oms supuacuaꝝ vanitatū obsuatores merito itelligi pnt. qui in diuitijs honoribꝫ. potētia. gloria. aliaq₃ vana ꝛ falsa beatitudine seculi: nō solū vacue. s₃ etiā supuacue spem suā ɔstituūt. Quippe cum hec sint oīa illa de qbꝫ p sapientē dr. vanitas vanitatū vanitas ꝛ oīa vanitas. Qui g in his oībꝫ tpalibꝫ sperāt vanitatē obseruant. qꝛ dū in eis sperāt tūc expirant. aut dū viuūt tūc sepe pereūt ꝛ in spe sua deficiunt. Et qꝛ p appetitu vanitatis deū veritatis deserūt. iō merito ei odiosi sūt. Odisti inqt obseruātes vanitates superuacue. Tu igit dñe deꝰ veritatis q me misericorditer redemisti ac p hoc me nō odire sed gtuite diligere pietate tua mirabili declarasti. fac me nō supuacue obseruare s₃ penitus odire ꝛ deserere fallacē seculi vanitatem. vt te sequar ꝛ te pfecte diligā infallibilem veritatē. fac itaq₃ vt cū sancto pphā facit dicere valeā Ego aūt i dño speraui exultabo ꝛ letabor i misericordia tua. O vtinā nō in dño terreno sed eterno. Utinam in dño q nō est vanitas s₃ veritas. digne sperare valeā. ꝛ cū magna animi alacritate exultare. cū tpata vo animi affectōne letari in te dñe ꝛ in tua vera misericordia. nō in me ꝛ i mea vana miseria. Et merito in te nō in me sperare. exultare. ꝛ letari debeo. Qm respexisti humilitatem meam Hoc est infirmitatē meā oculo tue misericordissime pietatis ɔsiderasti. ꝛ iō nō mea sed tua vtute. Seruasti de necessitatibus aīam meā. eā ab infinitis tā mētis qȝ corporis miserijs tue passionis merito liberando. Nec ɔclusisti me. i. ɔcludi pmisisti. in manibꝫ inimici. h est in potestate dyaboli. In qua tñ ɔclusus erā p originale peccatū. nisi ab ea exclusus fuissem p tue passionis meritū. a quo effectu₃ sumpsit mee regeneratōis lauacrū. Hoc itaq₃ tuo non meo merito. me a laqueo inimici liberasti ꝛ sic statuisti in loco spacioso pedes meos Pedes mei affectꝰ mei sunt. qs i loco spacioso statuis dū eos in lege tua instituis. i qua multiplex est ꝛ spaciosa. speciosaq₃ vtutū via. incipientiū videlicet. pficiētium ꝛ pfectoꝝ. vbi ambulāt fideles tui de vtute in virtutē donec videat deꝰ deoꝝ i syon Sed heu me miseꝝ. qꝛ post baptismalem grām p mortalē culpā a lege tua multipliciter oberraui. iō supplex oro Miserere mei dñe qm tribulor. ex multitudine ꝛ magnitudie pctōꝝ. adeo qꝛ ɔturbatꝰ est i ira oculus meꝰ. aīa mea ꝛ vēter meꝰ. Oculꝰ meus rō mea. qꝛ aīa mea sensualitas mea. vēter meꝰ caro mea. ꝛ hec omia in me ɔturbata sunt in ira tua. h est ex indignatōe tua. qm demeruerit pctā mea. Miserere ergo mei dñe. qm magna opꝰ est mia tua. vbi tā magna est miseria mea Qm defecit in dolore vita mea. ꝛ anni mei i gemitibꝫ. Infirmata est i paupertate vtus mea. ꝛ ossa mea ɔturbata sunt Ecce qnta i me est interior tribulatio. qꝛ nō solū vita mea corpalis. sed ꝛ vtus mea spūalis. Et ossa mea. i. oīm viriū meaꝝ fortitudo nō solū deficiūt aut infirmant. s₃ etiā ɔturbant. i. ɔ se inuicē turbātur. S₃ iteꝝ ve mihi qꝛ huic tāte interiori turbatōi nō deest tribulatio exterior. Un sequit. Sup oms inimicos meos factus sum opprobriū vicinis meis valō ꝛ timor

notis meis. O ingens tribulatio q₂ si inimici mei maledixissent mihi sustinuissem vtiq₃. s₃ supra ⁊ vltra oēs inimicos meos vicini ⁊ noti mei q̄ p̄us videbant̄ amici. in opprobriū ⁊ timorē facti sunt michi. Qui videbāt me p̄us tanq̄₃ amici ꝯuiuendo. foras fugerūt a me. ⁊ apud eos obliuiōi datus sum tanq̄₃ mortuꝰ a corde. Quāta ꝟo sit hec tribulatio insinuat sequēs turbatō Factꝰ sum tanq̄₃ vas ꝑditū. Ex tribulatōnis em̄ magnitudine visus sum mihi perisse. quasi factꝰ sim tanq̄₃ vas ꝑditu₃. vas ꝯfractū. vas inutile. qđ abiectū foras ꝓijcitur. Et hoc ideo. Q m̄ audiui vituperatonē nō solū inimicoꝶ sed vicinoꝶ et notorū meoꝶ cōmorantiū in circuitu Jn eo dū cōuenirēt simul aduersum me non solum pauci. s₃ simul multi vt grauꝰ sit qđ ꝯsilio gerit̄ plurimoꝶ. Dū inq̄₃ in h̄ meo vitupio ꝯuenirēt. accipe aīam meā ꝯsiliati sunt. Nō solū vituperauerūt famā meā. sed ꝯsiliati sunt accipe aīam meā. hoc est. ad se cape ꝯsciam meā ⁊ facere vt eis ꝯsentiret ꝯsciētia anime mee. vt cū eis obſuaret vanitatē ⁊ desereret veritatē. Sed absit hoc a me. dicā potꝰ cū propheta. Ego aūt in te speraui dn̄e. Scio dn̄e ⁊ ī me sentio q̄ magna valde ⁊ nimis magna est hec tribulatio. ⁊ nisi te iuuāte intolerabilis esset mihi turbatio. Scio ⁊ exptus fateor. q̄ nulla peior. nulla piculosior pestis ē. q̄₃ familiaris inimicꝰ sed nō p̄ualebit ī me vllius inimici potestas. si fueris mihi amicꝰ illo teste q̄ ait. Si deꝰ ꝓ nobis q̄s ꝯ nos. Nihil ergo salubriꝰ mihi. nihil securiꝰ. q̄₃ sperare in te dn̄e. nō in me aut alio quouis hoīe. q₂ maledictꝰ oīs q̄ spem suam ponit in hoīe Qui ei hoc facit similis est puero q̄ adhuc lacte nutriri vult. ⁊ flet q₂ diutiꝰ querit vbera sugere q̄₃ deceat. cū ydoneus sit ad mēsam vbi validiori cibo pascatur. Tu ergo dn̄e deꝰ meꝰ. tu ideo forte ꝑmisisti me incidere in malū hoīem. quē bonū putabā. vt quasi ī vbere materno amaritudinē inuenirē. ⁊ ea offensione repellerer ⁊ ad te deū meū quasi ad cibū validiore₃ inuitarer. aut si paꝶ esset inuitari cogerer Hoc tu quasi pia nutrix: aliaꝶ nutricum more fecisti. q̄ puerulis suis aliq̄ ponunt amara in papillis. quib₉ offensi ꝑuuli ab vbere resiliāt. ⁊ vberioris cibi mēsam querant. Sic igit̄ ego quasi a puericia resiliens ⁊ ad te rediēs dixi. deꝰ meus es tu. ꝓtector meus es tu. saluator meꝰ es tu. nō homo in q̄ pueriliter sperabā. Tu em̄ q₂ immutabilis es. nō ꝓficis aut deficis vt homo. sed ⁊ verꝰ deꝰ nō ꝓficis. q₂ simpliciter ꝑfectus. nec deficis q₂ immutabilit̄ eternus. Et ideo. Jn manib₉ tuis sortes mee. Hoc est. Jn potestate. in ꝓsciētia. in prouidentia tua sortes mee. i. causa ⁊ ordo salutis mee. q̄ tibi note. omnib₉ alijs sūt occulte. Nō em̄ hic cū de sortib₉ loq̄mur aliq̄d mali intelligi volumꝰ. nō de maleficiis sortilegijs. nō de artib₉ magicis intendimus in q̄b₉ hi ꝯfidūt q̄ vt supra diximꝰ supuacue obseruāt vanitatē. S₃ catholicā obseruātes veritatē. hic sortes accipimꝰ p ineffabili ꝓuidētia ⁊ electōe diuina. q̄ nō humanis meritis. s₃ pura dei grā. occulta tn̄ iusticia dū vnū ad damnatōem reprobat aliū ad salutē eligit ⁊ acceptat. sup q̄ apls admirās exclamat. O altitudo sapientie ⁊ sciētie dei q̄₃ incōprehēsibilia iudicia eius ⁊ inuestigabiles vie eiꝰ. Sic igit̄ dn̄e. sic ī manib₉ tuis sortes mee. ⁊ iō ꝯfidenter oro Eripe me de manib₉ inimicoꝶ meoꝶ. ⁊ a ꝑsequētib₉ me. Hoc est a potestate diaboli ⁊ suoꝶ ministroꝶ Qui iō me ꝑsequūtur vt me eijciāt ab eo a q̄ eiecti sunt regno celoꝶ. Jllustra faciē tuā sup ſuū tuū. Hoc est manifesta hoībꝰ q̄ intendat facies tua sup me q̄ seruꝰ tuꝰ sum. ne sup me q̄ tuum affecto seruitiū cadat ꝯfusio inimicoꝶ. nō solū meoꝶ s₃ tuoꝶ. Nec tamē hoc peto. q̄si de mea ꝯfidēs iusticia. s₃ Saluū me fac ī misericordia tua dn̄e. non cōfundar quoniam inuocaui te Nō quia ego dignꝰ sum sed q₂ tu misericors es. inuocaui te vt me salues. Jdeo nō ſm iudicariā seueritate₃ sed ſm misericordissimā bonitatē exaudi me vt nō ꝯfundar. ⁊ corā aduersarijs erubescam. Sed fiat potius quod sequitur. Erubescāt impij. ⁊ de sua impietate peniteant in p̄nti. alioq̄n in futuro deducātur in infernū. vt sic Muta fiant labia dolosa. Que loquunt̄ aduersus iustū iniq̄tate₃ in supbia ⁊ abusione. Exigit em̄ iusta dei vltio vt tūc muta fiāt in inferno labia dolosa q̄ hic garrula fuerūt. nec in maliloq̄o diuinū iudiciū timuerūt

Pars huiꝰ psalmi tertia subiūgit̄ q̄ aduersus supbam ꝑuersoꝶ hoīm suaꝶq̄₃ ꝑsecutionū seuiciam docet

in magna dei dulcedine dulcisqꝫ bonitate singulariter esse gaudendū. Un̄ ꝓpheta exultans ⁊ admirās exclamat. Quā magna multitudo dulcedis tue dn̄e. quā abscondisti timentibꝫ te. O clemēs. O pie. O dulcis dn̄e. Tu vere fidelis es deꝰ q̄ nō ꝑmittis nos temptari vltra q̄ꝫ possumꝰ. sꝫ das cū temptatione ꝓuentū. das cū temptatione tribulatiōis: ꝓuentū ⁊ subsidiū ꝯsolationis. Das post amara dulcia. Das post amaritudinē maloꝝ tēpaliū quibꝫ premis. dulcedinē bonoꝝ spūalium. q̄bꝫ nos ꝯsolaris. Sed q̄ꝛ dulcia gustare nō meruit q̄ nō ꝑus gustauerit amara merito debeo mala pene nō solū patiēter sꝫ etiā gaudenter sustinere. si bona gr̄e cū dulcedine cupio degustare. Ut aūt te largiēte h̄ fiat da mi dn̄e interiꝰ sentire q̄ꝫ magna multitudo dulcedinis tue. Magna inq̄ꝫ ⁊ multa. multisq̄ꝫ modis copiosa dulcedo tua. qua nūc corrigis. nūc parcis. nūc ꝯsolarꝭ. qua etiā eos quos amas castigas. ⁊ castigando emēdas. ⁊ ꝑ tēpaliū maloꝝ amaritudinē. ad tuā ⁊ tuoꝝ spūalium bonorū dulcedinē venire cōpellis. Da mihi ḡ domine. da mihi hanc dulcedinē degustare. quā abscōdisti timētibus te Et merito abscondisti ⁊ occultasti timentibꝫ te. vt amplius timeant. ne nimiū ꝯfidant. ne securi negligentiꝰ agant. sed semꝑ ⁊ feruēter eam desiderēt ⁊ appetāt. Uel abscōdisti eam timentibꝫ te. q̄ illis eam seruasti. vt soli eaꝫ finaliter habeāt. soli ad eā eternaliter ꝑueniant. Et hoc est q̄d sequit᷑. Perfecisti eis Nō solū eis qui timent te. sed qui sperant in te. vt sit timor nō solū seruilis sꝫ filialis Eis inquā hanc tuā dulcedinē ꝑfecisti. h̄ est. ꝑfecte cōferre disposuisti. qui sperādo timent. ⁊ timēdo sperāt in te. Et q̄ ista sperant vt nō erubescāt. sed ad exēplū ⁊ edificationē alioꝝ. spem ⁊ fidē suā patefaciāt in cōspectu filioꝝ hoīm. Et sic luceat lux eoꝝ corā hominibꝫ. vt glorificēt in terris patrē eoꝝ q̄ est in celis. Et ideo. Abscondes eos in abscōdito faciei tue. Qui te ī facie hoīm ꝯfitebunt᷑. in abscōdito faciei tue abscōdent᷑ a ꝯtradictione hominuꝫ. Hoc est. in secreto tue visionis beatifice ab impugnatōe hoīm impioꝝ securi te ꝓtegēte saluabunt᷑. Nec solū in futuro statu celestis patrie. sed ī p̄senti statu vie. Proteges eos in tabernaculo tuo. id est. in ecc̄ia tua catholica. A cōtradictione linguaꝝ. hoc est. hominū loquentiū iniqua. ac diuersa ⁊ aduersa ꝯtra veritatē fidei xp̄iane ꝯstrepentium. Est em̄ ꝯtra tales ecclesia militans inexpugnabile fidei tabernaculuꝫ. ⁊ quasi habitatio militū in expugnatiōe positoꝝ. sicut domus habitatio q̄escentium ¶ O igitur dn̄e deus meꝰ. protector meꝰ vt finaliter abscondi valeā in abscondito faciei tue. Da mihi interim ꝓtegi in tabernaculo ecc̄ie tue. ac tue fidei xp̄iane. vt ab ea ⁊ veritatis eiꝰ regula nō discedēs. sic pugnem in hac expeditione peregrinꝰ. vt hic protectꝰ in tabernaculo fidei. tandē gloriosus quiescā in domo celi. ¶ Sequit᷑ omnium ꝑcedentiū ꝯclusio. videlicet pro iā susceptis ⁊ in futuꝝ suscipiēdis bn̄ficijs ḡtuita exultatio ⁊ exultans congratulatio. Quid em̄ vltra dicturꝰ suꝫ. Nihil sane restat nisi laudare deū ⁊ plenitudinē bn̄ficiorum in exultationē laudū cōcludere. Et ideo. Benedictus dn̄s. q̄m mirificauit. id est. mirabilē fecit. Misericordiā suam mihi. nō solū in p̄senti via. sed mirabiliorē faciet in ciuitate munita. Hoc est in celesti patria. Que nō solū abscōdita est a ꝯturbatione hoīm. nō solū protecta a cōtradictione linguaꝝ sed etiā munita omniū cumulatione bonoꝝ. Et quia istud est inestimabile beneficiū ad imbecillitatē meā cōparatū. ideo subiungit᷑. Ego aūt dixi ī excessu mentis mee. proiectꝰ suꝫ a facie oculorum tuoꝝ. Quasi dicereꝫ. Non respicit me facies tua oculis pietatis. cū te patiente iaceam proiectꝰ in penis. Hoc aūt ꝑus dixi in excessu mentis mee. id est. in pauore meo pro tribulationū meaꝝ magnitudine. Qui pauor excessus mētis d̄r. duꝫ a ratione timendo exceditur. Sed quia nō hoc superbe dixi. sed me humiliter accusando in tribulatione titubans ad te ꝯfugi Ideo exaudisti vocē orationis mee dū clamarē ad te. Non ore solū sed corde Intus em̄ corde clamare debemꝰ. vbi audit deus. q̄ꝛ si exteriꝰ ore solū strepētes clamamus. nil īpetramꝰ ¶ Quia vero charitas ad deū dilatare cupit ⁊ ad proximū. ideo dn̄e mihi nō sufficit si ꝑ susceptis bn̄ficijs te laudē ⁊ diligā. nisi exemplo meo alios etiā ad laudandū ⁊ diligendū excitē Ido sequit᷑. Diligite dominū om̄es sancti eiꝰ. Diligere nāqꝫ deū tantorū beneficiorum

largitorem officiū est sanctorꝝ. qui iō sancti ⁊ iusti sunt. quia vt dignum est deū diligunt. Una aūt subditur diligendi ratio Quoniā veritatē requiret domin⁹. Ueritas enī ⁊ iusticia est. vt creatura suo seruiat creatori. Hanc in futuro ab omnibus requiret domin⁹ ⁊ tūc retribuet abundanter facientibꝫ superbiaꝫ. Jllis videlicet q̄ per superbā inobedientiā deum ⁊ eius p̄cepta contemnūt. Superbia enim hic accipitur pro omni criminali vicio seu mortali peccato. quia superbia radix omniuꝫ viciorum. Hic etiā in p̄senti aliquādo retribuit domin⁹. vt superbos hūiliet. Q̄ȝ aliquibꝫ fit ⁊ nō omnibꝫ. quia si nulli hoc faceret nō videretur sup malis prouidere diuina iusticia. si vero omnibꝫ hoc faceret. nō seruaretur diuina patientia. Ut ergo iustus ⁊ patiens appareat domin⁹. aliq̄bus ⁊ nō omnibꝫ in presenti retribuit. Q̄ibus vero in futuro retribuet abundāter: ſm exigentiā meritorꝝ. sic tamē misericorditer q̄ nullū peccatū puniet ad ꝯdignū. Quia ergo dn̄s oīm retributor est bonorꝝ ⁊ malorꝝ. Jdeo Uiriliter agite ⁊ cōfortetur cor vestrū omnes qui speratis in dn̄o Non enim sufficit in dn̄o sperare. sed op⁹ est virtuose ⁊ ꝯstanter agere. ⁊ si aliqua ḡuia occurrerint corde cōfortari. id est. spirituali fortitudine roborari. Sicut ergo fides. sic ⁊ spes sine operibꝫ mortua est. nec spes sine meritis vocanda est. sed magꝭ superba p̄sumptio Da mihi ergo domine nec solū mihi sed omnibꝫ proximis meis ī te digne sperare. Da nobis in te sperando sic viriliter agere vt nō solum in spe. sed fide ⁊ charitate veraciter radicati ⁊ contra aduersa omnia spiritualiter confortati ad te valeamus finaliter peruenire. Q̄ȝ ipse prestare digneris qui viuis ⁊ regnas in secula seculorꝝ Amen

¶ Explicit meditatio seu expositio domini Petri de aillyaco episcopi cameraceñ. super psalmo Jn te domine speraui: nō ꝯfundar in eternū.

¶ Jncipit alia deuota meditatio sup psalmo Judica me de⁹ ⁊ discerne causam meam. Edita ab eodē reuerēdissimo p̄re: domino cardinali cameraceñ. apostolice sedis in alamānia legato

Summe sacerdos tu benignissime xp̄e iesu q̄ in ara crucis p redemptione humani generꝭ deo patri teipsum vnigenitū et⁹ filiū hostiā sacratissimā obtulisti. quiq; in sacramēto altaris obſtāti bn̄ficij memoriam p sacerdotes eccl̄e tue offerri voluisti. inter quos me nō merito sed numero aggregare dignat⁹ es Ecce indign⁹ ego ⁊ inutilis seruus ī cōspectu diuine maiestatis tue ad sanctū altare tuū ingressurus cum eximio ꝓphetarꝫ Dauid tibi psallam

Judica me deus ⁊ discerne causam meam. Sed heu me miserū qualr̄ hoc dicere presumā. Qualr̄ inq̄. qua fronte. qua ve audacia me iudicari ⁊ causam meā a te discerni petaꝫ. qui multorꝝ ac magnorꝝ peccatorꝝ meorꝝ cōscius ex timore ac terrore horrēdi iudicij tui potius exclamare cōpellor. Dn̄e ne ī furore tuo arguas me. neq; in ira tua corripias me. Et iterꝝ. Nō intres in iudiciū cum seruo tuo. quia nō iustificabit̄ in cōspectu tuo omīs viuēs. Uerūtamē doc; me dn̄e ecclesia tua. que te docēte instructa est. vt dum ad sanctū altare tuū accedo de tuis meritis ꝯfidens. ⁊ de meis nil p̄sumēs humiliter tibi dauiticū psalmū dicā. Judica me deus ⁊ discerne causam meā. Hoc pie Jesu hoc orat mysticū corp⁹ tuū. qd̄ ē eccl̄ia. ⁊ hoc orare docet fideles tuos q̄ sūt huius corpis membra. nec hoc dicēdo petunt rigore iudicij tui peccata sua discuti qd̄ vtiq; piculosū ē. Que enī humana creatura hoc iudiciū nō horret. Quid tūc faceret virgula deserti. vbi cōcutit̄ cedr⁹ paradisi. Nā ⁊ astra nō sunt mūda in cōspectu tuo. ⁊ in angelis reperis prauitatem. Nō ergo p mēbris suis fidelibꝫ tuis petis ecclesia iudiciū tue rigorose iusticie. quo in furore tuo arguis, vł in ira tua corripis

Nam si tale iudiciũ exhibuer3 si iniqtates obseruaueris. qs sustinebit. Sed petit iudicium tue pie misericordie. quo peccatoribus ignoscis z cõfitentibꝫ parcis. Et iõ nõ timet iusticiam. quia sperat misericordiam. nec te metuit vltorẽ quia agnoscit ĩ dultorem. nã metũ pene superat spes gratie z desideriũ glorie. Timere igit possem si districte mecũ ageres. si me in rigore iusticie iudicares. sed nõ intres in iudicium cũ seruo tuo dñe. qui spero in multitudine misericordie tue. qui humiliter cõfiteor. quia nõ sum dignus vocari filius tuꝰ. sed velut seruus fugitiuꝰ ad te redeo. misericordiam postulo. pacem quero. Indignum est ergo dominũ cũ tali seruo intrare iudicium. nec decet vt intres in iudicium mecũ. quia nec ego volo intrare tecu3 Intrãt serui iudiciũ cũ dño. qui iusticia3 suam cõstituẽtes de suis meritis p̄sumũt. de quibꝫ per prophetã dicit. Quid vultis mecũ iudicio cõtendere omnes dereliquistis me dicit dominꝰ Non sic autẽ non sic ego inutilis seruꝰ tuus. de iusticia meritorum meoꝝ penitꝰ diffidẽs. sed lic3 sepe dereliquerim te. consortia viciaq̃ puersorũ hominũ sequẽs. tamẽ nũc de multitudine miserationũ tuaꝝ sperans cũ humilis cõfessionis instãtia ad te cõfugio dicẽs. Iudica me deus. i. cu3 misericordia corripe me z discerne causam meã de gente ñ sancta. ab hoĩe iniquo z doloso erue me Hoc est. ita iudica me. vt discernas merita que mihi erũt vite vel mortis causa a meritis gentis nõ sancte. z ita discerne causa3 meritoꝝ vt eruas me a multitudine hominũ peruersoꝝ. ab hoĩe iniquo ꝯtra deũ. et doloso ꝯtra p̱ximũ. ab hoĩe iniquo qui mala facit aperte. z doloso qui mala facit occulte. Hec est gens non sancta cũ q̃ mihi par est infirmitas. sed dispar volũtas. dispar volũtatis desideriũ. Ideo peto domine vt ab ea celerit eruas me. z in p̄senti ne ab ea corrũpar culpabilit. z in futuro ne cũ ea damner eternalit. S3 heu ĩfelix ego vtinã eripias me a meipso. quia in me est animalis hõ. a quo me separe nequeo De quo alibi orat psalmista. Eripe me domine ab hoĩne malo. Iõ etiã peto vt eripias me ab hoc hoĩe iniquo z doloso. Hoc est carnalitatis. animalitatis. vel sensualitatis iniquitate z dolositate sepe rationalis volũtatis desideriũ ꝑturbante. ne me iniquum z dolosum faciat. z iũgat cũ gente nõ sancta. Nec hoc peto solus. sed h̄ suppliciter orat eccl'ia tua in hoc psalmo pro vniuersis mẽbris eius. Ipsa siquide3 gemit in terris videns plurimos malos cõmisceri cũ bonis. z cũ tritico crescere zizania. z omnia vtrisq̃ esse cõmunia z permixta. quantũ ad bona vel mala nature aut fortune. sed nõ quantũ ad merita et dona gratie. futuraq̃ premia glorie. Quapropt optat finale iudiciũ. in quo fiet separatio maloꝝ a bonis. z bonoꝝ glorificatio reiectis malis. interim aũt monet ne inter p̄ssuras seculi z temptatiões dyaboli deficiamus z a deo retrahamur. s3 letemur ĩ eo z suo iudicio causam meritoꝝ nostrorum cõmittamus ac in spe sue misericordie desiderioq̃ premioꝝ suoꝝ ꝯsolemur. Merito ergo domine hoc documentũ ecc'ie tue sequens. in causa mea iudiciũ tuũ peto. z ad te iudicẽ supremũ appello dicẽs. Iudica me deus z discerne causam meã de gẽte nõ sancta. ab homine iniquo z doloso erue me. Nam ꝓpter tria que his notant ꝟbis humanũ habeo suspectũ iudiciũ. ĩdq̃ ad diuinũ recurrere cõpulsus sum. Propter testiũ falsitatẽ. quia sepe gens nõ sancta testis est. ꝓpter iudicũ iniquitatẽ. quia sepe homo iniquus iudex est. ꝓpter aduocatoꝝ z procuratoꝝ dolositatẽ. quia sepe homo dolosus aduocatꝰ vel procurator est. E cõtra ꝟo in diuio iudicio testis erit tua infallibilis veritas. iudex erit tua ĩobliquabilis eq̃tas. Aduocatꝰ z procurator erit. tua impturbabilis pietas. misericordia bonitas. clemẽtia atq̃ benignitas. Tu ergo dñe in tuo diuio iudicio causam mea3 discerne. Tu a pueruerso hoĩm iudicio erue me. Et bñ dixi erue me. qr tu es deus fortitudo mea. Nõ est p̄ter te qui posset eruere me. nõ presumo ex me ꝟtutẽ. nõ arrogo mihi fortitudinẽ. quia tu solus es deꝰ meus ꝑ naturã. z fortitudo mea per gratiam tu deus meus qui me creasti. tu fortitudo mea que roborasti me. Cũ ergo in te solo spes mea posita sit. quare me repulisti. i. q̃re me quasi repulsum ostendisti. vitã eternam q̃m spero tam diu differẽdo. Et q̃re tristis incedo huiꝰ vite miseriã sustinendo dum affligit me inimicꝰ. videlic3 diabolꝰ. vel hic nequã mundus. vl' carnis stimulꝰ

Hic est triplex inimic⁹ q̄ multipliciter af/
fligit impugnādo variis tēptatiōib⁹. Vñ
gemēs canit eccl'ia. mūdus caro demonia
diuersa mouēt plia. His pl'iis sensualitas
impugnata opprimit͛ ⁊ spūi ac rōi aduersa
tur. vñ rō pturbata in alio psalmo cōque
ritur. Quare tristis es aīa mea. i. ꝯīalitas
vel sensualitas mea quare tristis es in te.
⁊ quare ex tristicia tua pturbas me. Licet
eñ mūdus foris pstrepet. ⁊ int⁹ caro gra/
uet. ⁊ dyabol⁹ vndiq; impugnet. quare tñ
tristis es aīa mea. Nescis quia p sapiētē
tibi ꝯsulitur. tristiciā ne des aīe tue. nescis
quia p apostolū dr̄. Tristicia seculi mor/
tem opat͛. Quare ḡ tristis es de tpalibus
diuitiis si abundantiā nō recipis de iniu/
riis illatis. si vindictā nō capis. de aliis q̄/
q; reb⁹ mūdane vanitati subiectis. si ī eis
voluntatē aut voluptatē tuā nō exequeris
Sed ⁊ quare pturbas me. obumbrando
vanis fantasmatib⁹. quo ad intellectū. in/
flāmando libidinosis voluptatib⁹. quo ad
affectū. grauādo variis tribulationibus. q̄
ad effectū. His cōturbata ratio in eodem
psalmo se oblitā lamentat͛. que hic se con/
querebat͛ repulsam. Quare inq̄t oblit⁹ es
mei. ab his me periculis nō eripiēs. s; tue
dulcedinis ꝯsolatiōem differēs. Et qua/
re ptristat⁹ incedo. id est. simul mēte. ⁊ cor
pore tristicia turbat⁹. incedo p hui⁹ deso/
late vie miseriā. vsq; quo accedā ad desi/
derate patrie speratā leticiā. Sed q: spes
que differt͛ affligit animū. quid mirꝫ si inte
rim incedo ptristatus. maxime dū affligit
me inimic⁹. Nec caret mysterio q͛ in vtro
q; psalmo horꝫ verborꝫ fiat iteratio. nō est
eñ hoc supfluū. quia frequētia multipli/
cium tribulationū frequentiā exigit lamē
tabiliū questionū. s; vt excludat͛ tam fre/
quens tamq; multiplex inimici afflictio.
Ideo te deū patrē inuoco dicēs. Emitte
lucē tuā ⁊ veritatē tuā. i. xp̄m vnigenitum
filiū tuū q̄ p excellētiam lux est ⁊ vitas de
quo scriptū est. Erat lux vera q̄ illuminat
omnē hoiem venientē in hūc mundū. Et
qui de se ait. Ego sum via veritas et vita.
Primū hui⁹ lucis ⁊ veritatis aduentū pe/
tierūt antiqui patres. inter q̄s Salomō.
Emitte inq̄t illā a sede magnitudinis tue
sapiām vt mecū sit ⁊ mecū laboret. Sepe
⁊ multū h̄ illi petierūt. ⁊ diu valdeq; diu
expectauerūt. ⁊ tandē cum venit plenitu/
do tempis misit deus filiū suū natū d̄ mu
liere factū sub lege vt eos q̄ sub lege erant
redimeret. Et tūc venit lux ad cecos. veri
ritas ad deceptos. ad errātes via. ad mor
tuos vita. Iam s͛o post pmū illū aduētū
secundū peto quo ventur⁹ est xp̄s ad fina
le iudiciū. Nam ⁊ ipo docente oro. Adue
niat regnū tuū. Hoc aūt ideo orans peto
⁊ licet cū timore ⁊ tremore. tamen ex amo
re ⁊ zeli feruore desidero. quia nō exclude
tur nūc illa de qua cōquestus sum inimi/
ci afflictio donec tunc fiat malorꝫ a bonis
sepatio. Tūc eñ mittet angelos suos qui
sepabūt triticū a paleis ⁊ zizaniis ⁊ colli/
gent de regno ei⁹ oīa scandala. Tu ḡ eter
ne pater q̄ in pmo aduētu misisti coeter/
nū tibi filiū ad redimendū. vt veniret re/
demptor ad vēditos. saluator ad pditos. li
berator ad captiuos. medic⁹ ad egrotos.
Tu dñe iterꝫ mitte eū ad iudicandū vt se/
paret bonos ⁊ malos. saluās iustos. dam
nans ipios. Sic ḡ emitte lucē tuā. vt illu
minās discernat abscōdita. ⁊ veritatē tuā
vt iudicans vnicuiq; reddat ⁊ distribuat
meritorꝫ pmia. bonis eterna gaudia. mal'
eterna supplicia. Ego s͛o dñe nō d̄ mea iu
sticia. s; de tua grā ꝯfisus. spero ex secūdo
tuo aduētu a luce ⁊ veritate tua ꝯsolatio/
nē recipe. q: iā ex pmo aduētu ab ipis ma
gnā ꝯsolatōis grām fateor recepisse. Naꝫ
ipa me deduxerūt ⁊ adduxerūt in mōtem
sanctū tuū ⁊ ī tabernacula tua. Iam ipsa
me deduxerūt a malis segregādo. ⁊ addu
xerūt cū bonis aggregādo. reduxerūt me
ab eccl'ia malignātiū. ⁊ deduxerūt me in ec
clesiā fideliū. ⁊ h̄ est. in montē sanctū tuuꝫ
⁊ in tabernacula tua. Hec eñ militās ec/
clesia mons dr̄ ⁊ tabernaculū. mons pter
altitudinē q̄ntū ad statū ꝯtemplātiū ⁊ pfe/
ctorꝫ. de quo psalmista. Mons in q̄ bene
placitū est deo habitare ī eo. Tabernacu
lum pter certamē. q̄ntū ad statū incipiēti/
um ⁊ pficientiū oīmq; ī hac vita pegrinā/
tium ⁊ militantiū. Quādiu eñ in corpo/
re sum⁹: pegrinamur a dño aduersus dya
bolum militātes. Cū ḡ audis tabernacu
lum. bellū intellige. hostē caue. S; tamē
in tuo certamīe ad illud tabernaculuꝫ fu
ge. de q̄ ait idē ꝓpha. Abscōdit me in taber
naculo suo ī die malorꝫ. ptexit me ī abscō/
dito tabernaculi sui. Licet eī pn̄s ecclesia
pluralit͛ dicat͛ tabernacula pt͛ pl'alitateꝫ

statuū ⁊ diuersitatē multoꝝ. tñ i ea habes
speciale q̄ddā tabernaculū. ⁊ q̄ddā singu
lare tabernaculi secretū abscōditū sub q̄ i
die maloꝝ. i. in pñti vita q̄ hoīes mali flo/
rent. ⁊ tribulationū mala feruēt abscondi
poteris ⁊ ꝓtegi. Uis itelligere secretum.
Audi mysteriū. Xp̄us ꝯm humanitatē est
tabernaculū. de q̄ ait Ps̄. Sanctificauit
tabernaculū suū altissim⁹. Xp̄s ꝯm diui/
nitatē est tabernaculi sui abscōditū d̄ quo
ali⁹ ꝓpheta dic. Uere tu es de⁹ abscōditus
Secreta em̄ ꝟtus diuinitatꝭ abscōdita ē
in tabernaculo hūanitatis. s3 audi mira/
bili⁹. vtraq3 tā humanitatꝭ q̄3 diuinitatis
virt⁹ secreti⁹ abscōdita est in sacramēto al
taris. vt merito illud intelligi possit singu
lare ecclesiastici tabernaculi absconditū.
sub q̄ aduersus oēm ꝑsecutorꝭ malū habe
re potes ꝓtectoris refugiū. Et iō ꝯueniēt
subdiꝰ. Et introibo ad altare dei. Hucus
q3 o bone Jh̄u hucusq3 ꝯquerēdo locut⁹
sum ꝯturbat⁹ tristicia seculi. s3 iā loq̄ inci/
piam: ꝯsolat⁹ leticia sp̄uali. Nec immeri/
to q2 spero ꝓtegi in abscōdito tabernacu/
li tui. iō hac spe gaudēs introibo ad altare
dei. ad altare tabernaculi eccl̄e militātis.
nec solū ad altare dei. s3 etiā ad deū. quia
sub eucharistie sacro sumā xp̄m ꝟe deum
abscōditū. q̄ in celis ꝯm diuinitatē panis
est angeloꝝ. ⁊ i terris ꝯm humanitatem fa
ctus est cibꝰ hoīm. Qui letificat iuuētutē
meā. Quā iuuētutē. nō vtiq3 corꝑalem. s3
sp̄ualē. Ipse siq̄dē sp̄ualis cibꝰ ē. q̄ letificat
sp̄ualiter ꝑ spem. ⁊ sp̄uali leticia meā reno
uat iuuētutē. purgādo vetustatē culpe ꝑ
nouitatē gr̄e Sic igiꝰ letificat⁹ ⁊ renoua/
tus introibo ad altare eccl̄e militātis desi
derās postea ire ad altare eccl̄e triūphan
tis. de quo in secreto misse d̄r. Jube hec ꝑ
ferri in sublime altare tuū. Desiderio ei et
amore supioris ⁊ inuisibil' altaris illi⁹ cele
stis hierl'em d3 sacerdos h' altare visibile
cū modestia itroire. eterna ⁊ nō caduca pe
titur⁹. Quid aūt sit illud inuisibile altare
ōndit qd̄ sequiꝰ. Ad deū q̄ letificat iuuētu
tem meā. Sublime siquidē altare eccl'ie
triūphantis. sublimitas est diuie maiesta
tis q̄ nūc nobis est inuisibil'. Nūc em̄ non
videm⁹ deū nisi ꝑ speculū ⁊ in enigmate.
tunc aūt nostrā letificabit iuuētutē. qñ vi
debim⁹ eū facie ad faciē. Sed q2 ꝓpter illi
us facialis visionis speratā dulcedinē iā3
diuinā ꝑsentio ꝯsolatiōem. ideo merito de
uotam ꝓnunciabo ꝯfessionē. ⁊ hoc est qd̄
subditur. Cōfitebor tibi in cythara deus
deus me⁹. O de⁹ q̄ vere es de⁹ me⁹. q̄ licet
sis omniū de⁹. tamē specialiter es de⁹ me⁹.
quia te mihi dedisti vt esses redēptor me/
us. panis me⁹. ꝯsolator me⁹. Pro tātꝭ do/
nis tāq3 gratuitis bñficijs. ne tibi ingrat⁹
efficiar: ꝯfitebor tibi. S3 quō confitebor
Est em̄ duplex ꝯacepta tibi ꝯfessio. Est cō
fessio crimis. de qua inq̄t ps̄. Dixi cōfite/
bor aduersū me iniusticiā meā. ⁊ tu remi
sisti impietatē pcti mei. Est ⁊ ꝯfessio lau/
dis. de qua idē ait. Uenite exultemus dn̄o
iubilem⁹ deo salutari nostro. ꝑoccupem⁹
faciē ei⁹ in ꝯfessione. ⁊ in psalmis iubilem⁹
ei. Intratur⁹ igiꝰ ad altare dei hac vtraq3
ꝯfessione ꝯfitebor tibi. Cōfitebor ꝑus iiu
sticiam meā. vt tu peccati mei iniquitatē
remittēs cōferas gratiā tuā. Confitebor
deinde ꝯfessione laudis in exultatōe men
tis ⁊ iubilatione vocis licet pua ⁊ tue ma
iestati indigna. tibi gratias referēs de vni
uersis magnis donis tuis ac bñficijs Et
hoc est qd̄ d̄r Cōfitebor tibi i cythara S3
quare dictū est i cithara. Audio alibi psal
mistam Dauid alia musice instrumēta enu
merantē ⁊ dicentē. Laudate eū in sono tu
be. laudate eū in psalterio ⁊ cythara. i tym
pano ⁊ choro. in cordis ⁊ organo. in cym/
balis iubilatōis. q̄ oīa nō carnaliter s3 spi
ritualiter intellecta ⁊ humanis actibꝰ cō/
parata. ibi figuraliꝰ dei laudes dicunꝰ ꝑ/
sonare Cur hic ergo de his taceꝰ. Cur psal
terium cū cythara nō numerat. cū alibi
dicat in psalterio iocūdo cū cythara. dās
intelligere h' duo inter oīa musice instru/
mēta esse iocūdiora. Audio illa psalmiste
ꝟba ⁊ in his attēdo mysteria. Hic de psal
terio iocūdo alijsq3 instrumētis alti⁹ reso
nātibꝰ tacet. ⁊ de sola cythara q̄ bassius ac
suaui⁹ resonat loquiꝰ. Psalteriū quippe a
supiori sonat. cythara ab inferiori. Illa ꝰ
graꝝ actō fit i psalterio q̄ cū iocūditate ad
supiora sublimi⁹ eleuaꝰ. illa ꝟo in cythara
que in aduersitate adhuc qd̄ammō ad in
feriora depmiꝰ. Habet aūt hec sp̄ualis cy
thara tres inferiores cordas. que si bñ re/
sonātes ꝯcordēt. ceteraꝝ cordaꝝ. i. ꝟtuosa
rum operationū. totiusq3 eaꝝ ꝯsonātie ac
sp̄ualis melodie tenorē sustinēt. Hec sunt
cordis ꝯtritio. oris ꝯfessio. opis satisfactō

Vis cordis trib⁹ h⁹ spūal' cythare son⁹ a tono humilitatꝭ inferi⁹ inchoat̄. ꝛ tādē ad sonū iocūditatis ꝛ iocūde exultatōis paulatim alti⁹ subleuat̄. q2 vt v̄itas ait Qui se humiliat exaltabit̄. O vtinā dn̄e vtinā in hac cythara tibi digne valeā grāꝝ actiōes referre. ꝛ in h⁹ vite miseria hūilit̄ psallere. Cōfitebor tibi ī cythara. Hoc vtiqꝫ dn̄e. hoc ꝯfidēter spero ex tua pietate. ſꝫ ex mea prauitate diffidēs meipm̄ increpo dicēs. Quare tristis es aīa mea. ī sensualitate. et q̄re ꝯturbas me. in rōe. Nec h̄ supflue repeto ſꝫ frequēter ꝯ tristiciā seculi psuadeo sciens qꝫ ipa sp bonis reb⁹ aduersa est. Et vt egregie qdā ait. p hāc patie robur frangitur. p hāc charitatꝭ lumē extinguitur. p hāc spei nostre desideriū molestat̄. ꝛ vt breuius ꝯcludā. p hāc hoīs vita ꝯfunditur ꝛ ad miserabilē mortē deducit̄. Noli igitur o aīa mea tristis esse noli me ꝯturbare. ſꝫ poti⁹ spera in dn̄o ꝛ letare ī eo. qm̄ adhuc ꝯfitebor illi. Jā em̄ in cythara ꝯfiteor. sed adhuc in psalterio ꝯfitebor. Et si nō pfecte in via h⁹ p̄ntis miserie. tn̄ finaliter ī patria celestis glīe. Sꝫ qd ꝯfitebor illi. Qr tu es salutare vult⁹ mei ꝛ de⁹ me⁹. O breuis valde ꝯfessio. ſꝫ magno plena mysterio. Cōfitebor tibi dn̄e ihū xp̄e q2 tu solus es salutare a q̄ ꝛ nō ab alio est mihi salus. Tu salutare vult⁹ mei. i. saluator meus in forma hūana quā assumpsisti fil'is michi. tu idē ipe es. ꝛ de⁹ me⁹ ꝛ creator meus Tu ḡ saluator me⁹ ꝛ ver⁹ hō ꝛ ver⁹ deus. Hoc lōge an̄ sanct⁹ dauid ꝯfitēdo ꝓphetauit qđ postea apl'oꝝ p̄nceps ꝯfessus ē. Tu es inquit xp̄s fili⁹ dei viui. Tu es xp̄s ſm hūanitatē. fili⁹ dei viui ſm diuinitatē. ex qua cōfessione audire meruit. Et ego dico tibi. q2 tu es petr⁹ ꝛ sup hāc petrā edificabo ecclesiā meā. O vtinā h̄ ita digne fideliterqꝫ ꝯfitear qꝫ h⁹ ꝯfessionis merito dignuꝫ ecclesie mēbꝝ efficiar ꝛ isti⁹ nūc militātis in terris. ꝛ tandē illi⁹ triūphantis ī celis. qđ vt p̄stare digneris tu de⁹ meus ꝛ salutare vult⁹ mei. da mihi finalit̄ videre lum̄ vultus tui. Ubi cū patre ꝛ spūsctō viuis ꝛ regnas in secula seculoꝝ Amen

¶ Explicit deuota meditatio sup psalmo Judica me deus. cōposita a dn̄o Petro cameracē. basilie decima die Junij Anno. M. cccc. xiij.

¶ Incipit expositio domini Petri de aillyaco episcopi cameracenſ super cantica canticorum

Prologus

O Osculetur me osculo oris sui. J. ¶ Iste liber dicit̄ canticū amoris. vel canticū cantici. seu cātica canticoꝝ. Singulariter em̄ dici potest canticū propter vnitatē amoris. quia quidquid hic canit̄ amor est sed pluraliter dicit̄ canticoꝝ propt̄ diuersitatem psonaꝝ hic loquentiū. q̄ sunt spōsus. id est. xp̄s. sponsa. id est. eccl'ia. vl' quelibet anima sancta. vel specialiter v̄go beata. de qua tot⁹ liber iste pene legit̄ et cantatur. Sodales sponsi vel amici. id est. angeli ꝛ omnes qui in viꝝ perfectum veniūt Adolescentule. i. incipiētes ꝛ adhuc teneri in fide. ¶ Ad h̄ ꝓpositum vide glosam. ¶ Materia ergo huius libri sunt spōsus ꝛ sponsa. Intētio Salomonis est hortari spōsam ad oscula ꝛ amplexus. ꝛ ab omni amore adulterino reuocare. Un̄ patet falsitas erroꝝ illoꝝ q̄ dicūt Salomonem hūc librū cōposuisse ob amoreꝫ cōcubine carnalis quā amore fornicario diligebat Finis em̄ hui⁹ libri est dilectio. nō quideꝫ carnal'. ſꝫ spūalis spōsi ꝛ spōse. i. xp̄i ꝛ eccl'e. Uide glosam ¶ Titul⁹ talis est. Incipiunt cantica cāticoꝝ Salomonis. siue cāticum cantici. sic dictū ꝓpter excellentiam Est em̄ triplex canticū. s. canticū in exitu vicioꝝ. de quo Exodi. xv. qn̄ moyses cecinit In exitu filioꝝ isrl' de egypto Cāticū ī progressu virtutum. de quo dicit̄ Deut̄. xxxij. quando cecinit Moyses. Audite celi que loquar. ꝛc. Et canticum in cōsummatione bonoꝝ operum. de quo hic. Unde glosa. Si vis ascendere ꝛc. ¶ In hoc ergo libro Salomon canit epitalamium sponsi ꝛ sponse. siue nuptiaꝝ xp̄i ꝛ eccl'ie. que quidē nuptie fiunt in cōsummatione bonorum operū. Nam tunc ecclesia christo nuptialiter cōiungitur. quando ipa in virtutib⁹ perfecta est ꝛ in bonis operibus cōsummata ¶ Continet autē liber iste solum octo capitula. que ꝛ si breuia sint in verbis. lōga tn̄ sunt in sententijs. In processu expositionis hui⁹ libri non intendo insistere curiosis dictōib⁹ seu ꝯtinuatōib⁹

capitulorū vel ptiū ad inuicē. Sz qr liber iste dyalogꝰ est. in quo sunt qttuor psonarus sposi videlicet et spōse. sodaliū et adolescentularū. sicut ex dictis patet. iō solū intēdo vti quadā distinctōe clausularū. vt appareat qñ spōsus loquit vel spōsa vl soda les sposi vel adolescētule spōse.

Capitulū primū

Habet igit primū capitulū octo ptes. In quarū pma hec vboꝝ series ptinet. [Osculet me osculo oris et c.] et sunt vba eccie in psona antiquorū xpi aduentū in carnem desiderantium

Prima pars

Dicit g [Osculet me] .s. deus pr [osculo oris] .i. vnione filij dei Uel [Osculet me osculo oris sui] .i. nō loquat mihi Moyses vel Isaias vel aliꝰ pphetarū. sz ore suo filiꝰ dei me erudiat. Uel [Osculet me osculo oris sui] .i. blandū et hylarē se mihi exhibeat. nō asperū vel terribilē. sicut in veteri testamēto. Sunt aūt tria circa istā lrām notāda. Primū est qꝛ nō dr hic [Osculet me] ore suo sz [osculo oris sui] qr nō patrem p vnionē cōiugij postulat. sed filium patris. q os .i. verbū patris dr. Secūdo notandū qꝛ in h osculo tria sunt ɔsideranda. Primo qr labia sese osculantiū se ɔsociant. Secūdo interiores anhelitus ɔspirant. Tertio corpa ipsa sibi inuicē appropinquāt. In pmo signat cōiunctio naturalis humanitatis et vbi diuini. In secundo vnio spirituū diuini et humani. In tertio cōparticipatio passionū xpi et xpiani. Tertio notandū qꝛ triplex est osculum scz ad pedes p peccatoꝝ remissiōe. ad manus p gratiarū actōe. ad os p mutua dilectione. Quia igit osculū oris signū est dilectiōis. federis. et recōciliatiōis. homagij et matrimonij. ideo eccia hec oīa p incarnationē xpi et vnionē vbi diuini se adeptu ram sperās. eū p osculū petit dicēs [Osculetur me osculo oris sui]. Et cām subdit. [qr meliora sunt vbera tua vino] id ē. refectio psentie tue vel euangelice doctrine. melior est feruore legis. vel quibuslibz aliis documētis. sunt em [fragrantia vngētis optimis] .i. redolētia donis spūssancti. Uel spūaliter p vbera spōsi possunt intelligi lōganimitas expectātis. et clemētia suscipiētis. et p vbera spōse ɔgratulatio et cōpassio. Lac aūt istoꝝ: gaudere cū gaudentibꝫ. et flere cū flentibꝫ. vt dicit apostolꝰ.

Sequit. [Oleū effusum nomē tuum] Ubi alia causa reddit. quare spōsa osculū petit. scz quia [nomē tuū] quod est xpus. est [oleū effusum]. Christꝰ em ad lrām interptatur vnctꝰ. Est igit hoc nomē effusū quia lassos cōfortat. languidos sanat. cecos illuminat. et omni noī supnatat. et ido quia te: ipm nō dat amplecti. interea odor nomis tui mecum ex desiderio pnoctabit Uel pōt exponi [nomē tuū] .i. fama nois tui. est [oleū effusum] .i. toti mūdo manifestū Iō [adolescētule] .i. rudes i fide. [dilexerūt te nimis] .i. vehemēter. Uñ i femi nino dr adolescētule. ad exprimendū vehementiā amoris. qr ardētiꝰ amāt. Si igit p pter effusionē soliꝰ nois adeo ardēter et vehemēter diligit spōsus. qd erit cū res ipsa et veritas apparebit. De oībꝫ em q spōso cōueniūt nihil noiare potuit. qd lōgiꝰ a veritate ipsius esset

Secūda pars

Trahe me post te] Hucusqꝫ fuit vox eccie in psona pcedentiū ad uentū xpi. hec aūt est vox eiꝰ post ascensionē. Uñ qr nemo venit ad deū nisi tractꝰ. iuxta illud. Nemo pōt venire ad me. nisi pr meꝰ. et c. iō eccia post ascēsionez xpi alloquit xpm dicēs. [Trahe me pꝰ te] Quasi diceret Trahe me qdammodo inuitā. vt reddas volūtariā. Trahe me torpentē. vt reddas currentē. Trahe me. qa retinet propria ponderositas. Trahe me quia retrahit mūdi suauitas. Et ideo trahe me. aut terrendo minis. aut exercendo flagellis. aut blandiēdo beneficijs. Trahe me igit [Curremꝰ] .s. ego et adolescentule meo exēplo excitati. [In odore vngētorū tuorū] .i. in virtutē donorū tuoruz. nō in vigore meritorū nostrorū. Uel [In odore vngentorū tuorū] .i. in imitationē operū tuorū. in cōsideratione miraculorū. vel i fama nominis tui et tuorū aplorū De quibus dr. Christi bonus odor sumꝰ Sequit. [Introduxit] Dixerat em in quo currendum .s. in odore vngentorū tuorū. nūc dicit ad qd currendū .s. ad cellaria spōsi. Dicit aūt. [Introduxit me] qr licz oēs currant ipa tū que ardētiꝰ amat velociꝰ currit. et iō citiꝰ sola ad tminū pueit [introduxit g me

rex ī cellaria sua ⌋ Diuersa cellaria diuerse sunt eccle ꝑticulares. in eadē domo seu eadē eccia generali. q̄ȝ archa noe licȝ vna fuerit. eccie vnitatē ꝑfigurās. plures tamē habuit camerulas ↄdistinctas. Ul' diuersa cellaria diuerse sunt intelligētie scptu rarum. Uel ⌊ Introduxit me rex in cellaria sua ⌋. i. in ecciam triumphantē. in qua māsiones multe sunt ⌊ Introduxit ⌋. s. nūc in spe. tandem ī re ¶ Sequit'. ⌊ Exultabimus ⌋. Eccl'ia em̄ loquit' ad spōsum grata de beneficijs: nō elata. dicēs. ⌊ Exultabim⁹ ⁊ letabimur ī te ⌋ nō in nobis. sic superbi ⁊ ingrati. nec in cellarijs tuis. id est. in gaudijs tuis. sicut mercenarij. ⌊ sȝ ī te ⌋ sicut veri filij ⁊ amici. ⌊ Memores vberū tuorū ⌋. i. ꝑceptorū documentorū seu donorum tuorū ⌊ sup vinū ⌋. i. sup austeritatē legis. vel voluptatē carnaliū desideriorū. q̄ inebriant mentē. ⌊ Exultabim⁹ ⌋. inq̄ȝ ī futuro ad plenū. ⁊ nō modo Uel s'm Bern̄. hec potest esse vox adolescentularū cōgratulantiū sponse ⁊ dicentiū. ⌊ Exultabim⁹ in te ⌋ nō in nobis. quia nō meruim⁹ itroduci. ⌊ Memores vberū tuorū ⌋. i. meritorū tuorū dulciū nobis ⌊ sup vinū ⌋. s. preterite iocūditatis carnalis. ⌊ Exultabimus ⌋. inq̄ȝ. quia ⌊ Recti diligūt te ⌋ Recti scȝ. i. illi q̄ nō sunt ingrati. qđ dicit ꝓpter sorores murmurātes ⁊ spōse inuidētes. Et ad eundem sensum potest esse vox spōse ad sponsum dicētis. ⌊ Recti ⌋. i. non ingrati ⌊ diligunt te ⌋. vide glosam

¶ Tertia pars.

Nigra sum ⁊c̄ ⌋ Uox est spōse ado lescentulas exhortantis. ⁊ eas ad passionū tolerantiā ⁊ ꝑseuerātiā inducētis ⁊ murmur blasphemātium cōpescētis. Quasi diceret. Uos vultis mecum in cellaria itroduci. non ergo vos terreat tribulatio. quia ⁊ ego ⌊ nigra sum ⌋. s. exteri⁹ tribulatōib⁹ et ꝑssuris ⌊ sed formosa ⌋. s. interi⁹ virtutum decoramentis. ⌊ nigra ⌋ s'm statū ꝑteritū sub peccato. ⌊ sed formosa ⌋ s'm statū p̄ntem sub gratia ⌊ nigra ⌋ iudicio mūdi ⌊ formosa ⌋. iudicio dei. vel ⌊ nigra ⌋ in aliquib⁹ vestrū scȝ in ꝑuersis. ⌊ sed formosa ⌋ in fidelib⁹ et iustis. ⌊ nigra sum ⌋ igit' ⌊ sed formosa filie hierusalem ⌋. s. illi⁹ hierl'm que libera es. ⁊ q̄ est mater nostra. ad Gal'. iiij. Om̄es autē vocat filias hierl'm ꝓpter fidei cōfessionē. sacramentorū susceptionē. fideliū societatē ⁊ future salutis spem. Nigra sum igitur. ⌊ sicut tabernacula cedar ⌋. Cedar filius ismaelis. Man⁹ eius ↄtra om̄s. ⁊ manus omniū ↄtra eū. ⁊ nullū inter homies hn̄s locū. sed in tabernaculis ꝑ neq̄tia sua sp habitās. sic ⁊ iusti ꝑ meritis suis credunt' expelli ⁊ affligi. ⁊ quasi hostes oīm iudicātur. Un̄ dr̄. Eritis odio hominib⁹ ꝓpt' nomen meū. Sic etiā eccia. quasi nullū habens hic habitaculū semꝑ est in militia. ⁊ ventis tribulationū exposita. Exterius ḡ ⌊ nigra est sicut tabernacula cedar ⌋. sed interius ⌊ formosa sicut pelles salomonis ⌋ quib⁹ scȝ ipē texit tabernaculū. vt dic̄ glo. De pellib⁹ inq̄t rubricatis fecit sibi tabernaculū salomon. Hec glosa. Sȝ dubiuȝ est vn̄ hoc sumpsit glosa. cū hoc de Salomone nusq̄ȝ legat' in biblia. hoc aūt de dauid. ij. Regū. vij. Et. j. Paral'. xvij. Potest aūt dici q̄ Salomon templū edificauit. ⁊ verisimile est. q̄ donec ipm̄ totū ꝑfecissȝ ipm̄ texit pellib⁹ ꝑciosis. ⁊ de his loquitur text⁹ ⁊ glosa ¶ Sequit'. ⌊ Nolite me ↄsiderare q̄ fusca sim. ⁊c̄. ⌋ q̄ȝ em̄ dixerat. ⌊ nigra sum ⌋ ideo subdit. ⌊ nolite ⁊c̄. ⌋ Quasi diceret. Nō vos terreat hec nigredo. quia nō est naturalis sed accidētalis. nam ⌊ decolorauit me sol ⌋. s. sol tribulatōis in qua de⁹ illucet. dando in tēptatione ꝓuentum Uel sol iusticie. ꝓpter cui⁹ amorē h̄ patior ¶ Un̄ nota q̄ iusticie ecciam colorauit decolorauit. ⁊ recolorauit Colorauit ī natiuitate. decolorauit in passione. recolorauit in resurrectōe. Et ita dici potest de beata virgine q̄ sol iusticie eaȝ colorauit in cōceptione. decolorauit in morte. recolorauit in assumptōe ¶ Sequit'. ⌊ Filij matris mee ⁊c̄. ⌋ Ubi declarat quod dixerat. Dixerat se decoloratā ꝓpter passiones tribulationū. iō hoc declarādo subdit ⌊ Filij matris mee ⌋. i. iudei. q̄ sunt filij ex eadē matre. s. synagoga. sȝ nō ex eodeȝ patre. q̄a eis dr̄. Uos ex patre dyabolo estis. Joh. viij. Isti ḡ filij adulterini ⌊ Pugnauerunt ↄtra me ⌋. s. disputatōib⁹ ⁊ afflictōib⁹ ⌊ Posuerūt me custodē in vineis ⌋. s. ī vineis gētium ⌊ vineā meā nō custodiui ⌋. i. locū vinee. s. hierl'm incustoditū dimisi. licet inuita ⁊ expulsa. Hanc aūt vineā suā dicit. q̄a ad eā spāliter missa fuerit. ab ipa tn̄ expulsa fuit. tꝑe xp̄i ⁊ apl'orū. iō ad vineā gentiū

id est. ad pdicatiōem fidei et eruditionem gentiū se cōuertit. Juxta illud. Ecce puer timur ad gētes: rc. Uel ista mater de qua hic loquit potest dici Eua. cui9 filij sunt motus culpabiles. affectiones carnales. et tēptatiōes penales. que oīa ptra pmitiuam ecciam pugnauerūt.

Quarta pars.

Indica mihi quē diligit aīma mea vbi pascas vel vbi pascat .s. fm aliā litterā. Si aūt littera habeat vbi pascat tūc est vox eccie gentium ad ecciam iudeorum. Quasi diceret eccia gentium. i. eccłia assumpta de gentibus. posita sum custodie in vineis sicut et tu. sed ne fallar i multitudine hereticorum et ypocritarum. Indica mihi .s. spōsum tuū. quē diligit aīa mea vbi pascat et vbi cubet .i. in quibus delectatur et qescat i meridie .i. in splendore maiestatis sue. Ubi notandum. q cenaculū sponsi meridianū sunt ipsi boni actiui. qui bonis operibus eum pascūt. sed cubiculū meridianū sunt ipi cōtemplatiui. q diuinis ptemplatōibus eum suscipiūt. Secūdo nota q triplex est xpi cenaculum vel cubiculū. s. matutinū. vespertinū et meridianū. Matutinū fuit ipa synagoga in patriarchis et pphetis. Uespertinum erit quādo reliquie eorum salue fient. vt dic scriptura. Sed meridianū fuit eccia post ascensionē. quādo in die penthecostes sol iusticie feruore caritatis suos discipulos igne spūssancti visibilit inflammauit. Si vero littera habeat Ubi pascas. vbi cubes .i. tūc est vox adolescentularum ad sponsam. et erit idē sensus et eadē expositio q prius. Ne vagari rc. .i. ne vaga. errabūda et hesitās currā post multitudinē hereticorum. hypocritarum. et falsorum fratrum. qui deum ore cōfitētur. factis aūt negant. Unde sodales dicunt. de quibus Ecci. xxxvij. Sodalis amico cōiocundat in oblectatiōibus. et in die tribulatiōis aduersari9 erit. Uel Indica mihi .i. potest esse vox spōse post sudores vite actiue. refectionē et quietē vite ptemplatiue optātis. Est aūt ptemplationis quasi hora matutina cogitatio. qsi hora tertia meditatio: quasi meridies: visio quā optat. quasi hora vespertina cognitio p creaturas. Uel meridies potest itelligi eccia triumphās. quā sibi indicari optat ecclesia militans. vbi pasci et cubari cum sponso cupiens

Quinta pars

Si ignoras rc. .i. Uox est spōsi spōsam arguētis. petierat em sibi idicari cenaculū spōsi et cubiculum. qd ipa est. ideo videt ignorare seipsam Ut ad id refertur q dixerat se nigrā decoloratā et fuscam. cū ipa sit colorata. candida et pulcra. Dicit ḡ. Si ignoras te .s. que et qualis sis. Uel si ignoras te .i. p tribulationē pulcriorē fieri o pulcerrima iter mulieres .i. sup omnes infirmorum congregatiōes. Quasi diceret. tu videris h ignorare: et male. et ideo egredere .s. a meo cōsortio vel amplexu Et nota q hic nō tenetur verbū egredere impatiue. sed pmissiue vel pmissiue. quia pmittit et pdixit qd euenturum erat Quasi diceret egredere .i. egredieris et abi .i. id est. abibis post vestigia gregū tuorum post varios act9 errantium et pasce .i. pasces praua doctrīa hedos tuos .i. puersos auditores vel prauos motus carnales et fetidos nutries Juxta tabernacula pastorum .s. secuta scolas prauorum et doctrinas iniquorum magistrorū. Uel Juxta rc. .i. iuxta veros doctores vt eis similis videaris. cū tn futura sis eis dissimilis et aduersa Sequit Equitatui rc. Uñ quia spōsus nō vult spōsam ignorare seipam, pter qd increpando dixerat. Si ignoras rc. ideo post cōminatiōnē et increpatiōem blandicijs vtit. et p beneficia ipam ad cognitiōem sui reducit dicēs. Equitatui meo .i. populo israelitico assimilaui te .i. similē feci. vt sicut ille pplus vsq ad transitū maris rubri semper afflict9 est ab egyptijs. ita tu a filijs matris tue vsq ad mortē. Et ordinabitur sic lra. O amica mea .i. custos et pscientia secretorum meorum assimilaui te .i. similē esse monstraui equitatui meo .i. pplo israelitico. existēti in curribus pharaonis .i. existenti tpe curruū pharaonis. i. in tpe currentis psecutiōis pharaonis. et sicut illum tūc liberaui. ita et te liberabo. ideo debes pstanter et patiēter hmōi psecutōes sufferre Uel dic assimilaui te eqtatui meo .s. ad equitandū. in curribus pharaonis .i. ptra currus pharaonis. s. currus malicie auaricie. luxurie. et cuiuslibet iniquitatis. Equitat9 aūt spōsi sunt equorum apparatus quorum alij sūt dextrarij. armis scz patiētie

armati.alij palefredi.i.ꝯtēplatiui.q̄ dn̄m suauiter portāt.alij summarij vt p̄dicatores q̄ victualia ⁊ arma virtutū alijs circūferunt.alijs currilef.vt p̄lati boni q̄ pectore ⁊ humeris.i.sapiētia ⁊ opatione plebez quasi currū ad celū trahūt.Iste g̊ equitatus sponsi cui assimilatur sp̄osa continue certat ꝯtra currus pharaonis.i.dyaboli. ideo d̄r.[Assimilaui te.⁊c̄.] ¶Sequitur [Pulcre sunt] Ub̄ quia sp̄osa nigram et fuscam se causata fuerat.ideo sp̄osus d̄r eam ꝯfortās ei⁹ pulcritudinē describit. incipiēs a genis.vbi pulcritudo mulierum maxime videt̄ apparere. Genas aūt eccl'ie p̄dicatores dicim⁹.in quib̄ deformitas l' pulcritudo eccl'ie maxime cōsistit.Genis vero turturis assimilant̄.q2 turtur amisso compare nulli alteri associat̄.⁊ p cantu gemitū assumit.sic eccl'ia sepata corporali p̄ntia a sp̄oso nullū extraneū admittit cōsortium.⁊ sola sedz sua ⁊ alioꝝ peccata gemens.Dicunt̄ etiā ipi p̄dicatores collum ecclesie.q2 collo verba pferunt̄.cib̄ in corpus trahit̄.corp⁹ capiti iungit̄.sic de p̄dicatorib̄.⁊c̄.Predicatores etiā monilibus cōparant̄.q2 pect⁹ eccl'ie verbis ⁊ exemplis muniūt.ne adulter dyabol⁹ manū suā inserat.⁊ ornāt pectus ecclesie.sicut v̄ginale pectus monilib̄ adornat̄.ideo dicit̄.Pulcre sunt gene.⁊c̄.Sed q2 eccl'ia possz dicere.vere pulcra sum vt asseris.sed non habeo vn̄ meū possim s̄uare decorē.ideo r̄ndit sp̄osus.[Murenulas aureas] id est. sacraꝝ scripturaꝝ sn̄ias.vel quaslibet institutiones bonas[faciem⁹ tibi] .s.ego p̄r et sp̄us sanct⁹.vel ego ⁊ mei coadiutores apostoli seu apl'ici viri.[vermiculatas argento] .i.distinctas nitore sacri eloquij.iuxta capacitatē auditoꝝ.Alia l'ra aliter habet. sed de hoc vide glosam ¶Hic aūt notādum est ꝙ murena piscis ē rotund⁹ ⁊ longus.p quē x̄pi eternitas ⁊ eccl'ie lōganimitas accipi posset.est etiā q̄ddā ornamentū aureū.vn̄ murenule dici p̄nt cathene q̄b̄ monilia colligant̄ collo.⁊ significāt intelligētiam sp̄ualē ⁊ vite mundiciā.p que sacra scriptura collo eccl'ie.i. p̄dicatorib̄ est ligata.Itē in auro sp̄ualis intelligentia.⁊ in argēto vite mūdicia accipit̄. p q̄ decor eccl'ie custodit̄.ideo dicit[murenulas aureas ⁊c̄.]

¶Sexta pars

Cum esset rex in ac.⁊c̄.] Uox ē sp̄ose ad sodales sp̄osi vel ad adolescētulas.vbi ōndit̄ qua deuotōe sp̄osi bn̄ficia suscepit.⁊ q̄ntū ex eis pfecerit.⁊ q̄d p eis fecerit dicēs[Cū esset rex i accubitu suo] .i.in vtero v̄ginis in cōceptione vel in patibulo crucis in passione.vel i sinu patris in ascēsione.[nard⁹ mea] .que ē herba humil' ⁊ calida.i.humilitas ⁊ charitas mea [odorē suū dedit] .i.bonā opinionem.mādata ei⁹ ⁊ ꝯsilia implēdo.Ul' in psona beate virginis[Cū esset rex ⁊c̄] .id est.in sinu patris fili⁹ dei.[nard⁹ mea] .i. humilitas [odorē suū dedit] neq3 em̄ cedrus neq3 cypressus neq3 alia arbor alta. sed sola nard⁹[odorē suū dedit] pter q̄d in virginē descēdit. q2 scriptū est. Respexit humilitatē ancille sue.Luc.j.Uel pōt dici in psona marie magdalene.[Cū essz rex in.⁊c̄.] .i.x̄ps in mēsa in domo Lazari [nard⁹ ⁊c̄] .i.vngentū.⁊c̄. ¶Sequitur. [Fascicul⁹ mirre ⁊c̄.] .i.tota ꝯgeries tribulationū quas dilect⁹ me⁹ p me sustinuit.nunq̄3 a memoria mea recedet: s3 semp erit mihi p̄ns p recordatiōem ⁊ cōpassionem.⁊ ideo [inter vbera mea cōmorabitur] Ubera aūt sp̄ose dici p̄nt gratitudo ⁊ humilitas q̄ maxime sp̄osum alliciūt ⁊ delectant ¶Hic aūt est notandū ꝙ x̄ps dici potest fascicul⁹ mirre.q2 mirra potatus et mirra ⁊ aloe perlinit⁹. Uel p fasciculum mirre.vt iā tactū est.p̄nt intelligi amaritudines pluriū tribulationū x̄pi. Nā mirra arbor est arabie.cui⁹ gutta etiā mirra d̄r.⁊ est multū amara ¶Sequit̄[Botrus cypri ⁊c̄.] Quia eccl'ia dixerat x̄pi passiones semp sue adesse memorie. id̄ subdit quem fructū inde ꝯsequit̄ dicēs[Botr⁹ cypri]. factus est supple[dilect⁹ me⁹ mihi] .id est fact⁹ est mihi causa leticie in resurrectiōe. q̄ fuerat mihi [fascicul⁹ mirre] .id ē.causa amaritudinis ⁊ tristicie i passione.Cypr⁹ em̄ insula est florida ⁊ abundās racemis. vinū dulce faciētib̄ ⁊ forte.botr⁹ autē est vua cū palmite ⁊ signat x̄pm floridū fortē ⁊ dulcē in resurrectiōe.Engaddi vero ciuitas est eadē q̄ ⁊ hiericho. vbi fuit olim vinea balsami.quā cleopatra transtulit i babilonē.Arbores aūt balsami q2 in modū vineaꝝ excolunt̄ vineas appellat. Dic ergo[Botrus cypri dilect⁹ meus mihi]. id est.dulcis.fortis ⁊ florid⁹.fact⁹ est mihi

dilect⁹ me⁹. ⁊ apparet [in vineis engaddi] id est. in collectionib⁹ gentiũ seu quorumlibet peccatorꝝ. q̃ ꝺ hedis. fonte baptismatis facti sunt agni. Engaddi em̃ fons hedi interp̃tat̃. Uel Botrus cypri factus est mihi. ille scꝫ q̃ [habitat ĩ vineis engaddi] id est. in his q̃ ex temptatõe florescũt. vl' in his qui in tẽptatiõe oculo cordis deuꝫ recognoscũt. Engaddi em̃ alia interp̃tatõe dicit̃ ocul⁹ temptatiõis. Fuit ergo rex. id est. xp̃s [in accubitu suo] in vtero ꝟginis existens. fuit [fascicul⁹ mirre] in cruce pẽdens ⁊ moriens. fuit [Botrus cypri]. de morte ad vitã resurgẽs. fuit [in vineis engaddi] spũm sanctum visibiliter mittens Tũc em̃ vino spũali ⁊ balsamo totã ecclesiam suã inebriauit. Ecce ergo q̃ꝫ breuit̃ ⁊ succincte eccĩa quattuor bñficia spõsi recolligit ⁊ cũ gratitudine recognoscit. Uñ p p̃mum inuitat̃ ad humilitatem. p secundum excitat̃ ad deuotõem. p tertiũ erigit̃ ad spem. ⁊ p quartũ inflãmat̃ ad amorem. His igitur quattuor beneficijs ⁊ quattuor virtutibus ecclesia pulcra effecta : stati a sponso audire meruit [Ecce tu pulcra]

¶ Septima pars

Ecce tu pulcra] Uox est spõsi: ad mirationẽ facĩetis sup pulcritudine sponse. ¶ Uñ notandũ q̃ bina vice dicit eam pulcrã. vel q2 ipsa iteratio pulcritudinis ꝯfirmatio est amoris. vl' in signũ duplicis pulcritudinis. s. interioris ⁊ exterioris. vel vtriusq̃ꝫ populi. s. iudeorꝝ ⁊ gentiũ pulcritudinẽ notat. vel vtriusq̃ꝫ vite. actiue ⁊ ꝯtemplatiue. [Tu igit̃ pulcra es] ⁊ vere pulcra. q2 [oculi tui columbarꝝ] .i. affectio ⁊ intẽtio habẽt simplicitatem columbinã sine plica praue dilectionis in affectiõe. vel erronee opinionis ĩ intentione. ⁊c. Uel oculi sponse sunt doctores q̃ cõparant̃ colũbe. p decẽ cõditiones vide glosam Gregorij

¶ Octaua pars

Ecce tu pulcer] Uox est spõse admirationẽ facĩetis sup pulcritudinem spõsi. Mos est em̃ sese amãtium: mutua collaudatõe letari. Uñ sponsa a sponso laudata reciproce eum laudat dicens. [Ecce tu pulcer]. Quasi diceret. Tu dixisti me pulcraꝫ. sꝫ mea pulcritudo nõ est ex me sꝫ ex te. [tu em̃ pulcer es] per naturam. ego a te pulcra sum p grãm. [tu pulcer es] ſm diuinitatẽ. [decor⁹] ſm humanitatẽ. [pulcer] in solio patris [decorus] in vtero matris [pulcer] iustis gloriam ꝯferendo [decor⁹] penitẽtib⁹ indulgentiã largiẽdo. Cũ igit̃ ego pulcra sim ⁊ tu pulcer: nõ restat nisi vt intrem⁹ lectulũ. ⁊ iungam⁹ oscula. Et q2 palã hoc rogare vel petere erubescit verecundia muliebri suffusa. ideo ħ est q̃ꝺ clam insinuare videt̃ cum dic. [Lectul⁹ noster florid⁹] .i. ergo in eo quiescam⁹. Lectul⁹ iste est eccl'ia tota. in quo spõsus cũ spõsa quiescit. Est auteꝫ florid⁹ rosis martyꝝ. lilijs virginũ. ⁊ violis cõfessorum. Dicit̃ aũt lectul⁹ diminutiue. q2 ⁊ si duos capiat. s. spõsam ⁊ spõsum hoc tñ nõ potest nisi ꝑ̃e sint ⁊ in dilectõis vnitate ꝯiũcti. Et d̃r noster q2 bona opa ⁊ filij q̃ ĩ hoc lectulo generant̃ cõmunes sũt sponsi ⁊ spõse ¶ Sequit̃ [Tigna domorum nostrarꝝ cedrina] Quasi diceret. nõ solũ lectul⁹ noster pulcer est. sꝫ etiã dom⁹ pulcra. q2 [tigna ⁊c.] Tigna captiões dicunt̃. q2 mutuo se capiũt. vel q2 bina iniungunt̃. parietes em̃ stringũt. altiorẽ locũ tenent. ⁊ tectũ supportãt. Per ista ꝓo tigna p̃dicatores intelligunt̃. q̃ ⁊ cedrini dicuntur. q2 alti p sapĩam intellect⁹ ⁊ imputribiles p mundiciã affect⁹. Ergo [Tigna domorꝝ nostrarꝝ cedrina] sed [laquearia nostra cypressina] Ista laquearia sunt simpliciores in ecclesia. qui etiam sunt imputribiles ⁊ redolentes sicut cedri. De hac domo nota glosam.

¶ Capitulum secundũ

Ego flos campi] Hoc est secundũ capitulũ hui⁹ libri q̃ꝺ ꝯtinet nouẽ ꝑtes. In quarꝝ p̃ma spõsus sponsam alloquit̃. q2 em̃ ipa eũ inuitauerat ad amplex⁹. ipe ei r̃ndendo eã ad strenuitateꝫ certaminis ⁊ laborẽ agriculture ĩuitat dicens [Ego ⁊c.] Quasi diceret. Tu spõsa quietẽ appetis [sꝫ ego sum flos campi] p laborẽ certamis obtinẽdus. brauiũ in stadio currẽtib⁹. corona in cãpo certãtib⁹. nihil me iocũdi⁹ inueniũt q̃ p me certant. nihil forti⁹ q̃ p me laborãt [Ego] igit̃ [suꝫ flos campi] nõ flos lecti. ¶ Flos campi] id est. fili⁹ ꝟginis. q̃ fuit camp⁹ incult⁹. qui florẽ edidit decorẽ aspectu. tactu lenẽ. gustu medicinalẽ. olfactu delectabilẽ. sũ igit̃ [flos campi] omnib⁹ ad capiẽdũ exposit⁹ ⁊ [liliũ ꝯuallium] .i. gl'ia humilium. vel cle-

mentia peccatorum. qr nō veni vocare iustos sed pctōres. Sequitur. Sicut liliū inter spinas rc. Adhuc spōsus spōsam laudādo eam ad patiam puocat. Quasi diceret Tu queris requiē lectuli. sz scias. qr candidior et pulcrior tribulationū aculeis efficieris. qr sicut liliū inter spinas cādet. crescit. et redolet. sic amica mea inter filias. i. hereticos et fratres falsos. Uel īter filias. s. adulterinas. i. sectas ecclīe ptrarias. Nā quāto pciosi⁹ et laudabili⁹ est liliū spinis. tāto sponsa hui⁹ filias adulterinas pcellit. Hic aūt notandū est q liliū i radice que sub terra latet fidē signat. in hastili alto recto et virēti spem. in granis aureis charitatez. sex vero folia candida sex sunt q̄ castitatē pcipue cōseruant. s. sobrietas. opatio. cultus asperitas. custodia sensuum. raritas sermonū. vitatio oportunitatis peccādi. s. loci. psone. rc. Uel pōt exponi. Sicut liliū. i. sicut ego fui lilium id est. ignoscens inter spinas. i. iudeos. vel spinas coronne spinee quaz in cruce sustuli. sic amica mea inter filias. Uel sicut liliū rc. ita beata virgo omnes alias virgines pcessit rc.

Secūda pars

Sicut malus. Quia spōsus spōsaz laudauerat. ipa nō inde in supbiā extollitur. sz lande reciproca. ipm attollit dicēs. Sicut mal⁹ inter ligna siluarum. i. sicut oīa ligna añcedit. sic dilect⁹ me⁹ inter filias. sic xps oēs sanctos et angelos excellit. respectu cui⁹ oēs infructuosi iudicantur. Hic aūt sciendum est q mal⁹ in hyeme est rugosa. in vere est spinosa. in autūno fructuosa. iō xps huic arbori merito cōparatur. qr ipe etiā fuit i passiōe rugosus. in resurrectōe florid⁹. in pdicatione fructuosus. Itē sciendū q xps huic arbori aliūde rōnabiliter cōparatur. Quia malus inter arbores sublimes est exigua. inter lenes rugosa. inter planas spinosa. Sic etiā xps fuit. inter supbos humilimus. inter delicatos doloribus plen⁹. īter hypocritas peccator reputat⁹. Sequitur. Sub vmbra illi⁹. Mal⁹ em habet vmbram et fructū. et hec duo spōsa sole fuscata prius petierat qñ dixit. Indica mihi vbi cubes vbi pascas. rc. et iō nunc ipa exaudita clamat letabūda. Sub vmbra illi⁹ quē desiderauerā. i. sub ptectiōe secura. sub refrigerio quietata. sub odore vmbraculi letabunda. sedi. scz docēdi auctoritate pdita. regendi dignitate sublimata. et iudicandi potestate honorata. et fruct⁹ ei⁹ rc. scz penitētie ptēplatōis vel pdicatōis. Uel Fruct⁹. i. s. corpis et sanguis ei⁹. dulcis gutturi meo. i. interiori affectōi

Tertia pars

Introduxit me rc. Hec est vox primitiue ecclīe de iudeis. et est hic rectus ordo. qr postq̄ locuta est spōsa de fructu. psequēter loquitur de vino et de potu dicēs. Introduxit me rex in cellā vinariam. Ubi sciendū q cella aqria pōt dici lex sm lrām exteriorē. cella aūt vinaria est ipa lex sm spūm interiorem. i. iuxta spūalem intelligētiā. In nuptiis em xpus aquā in vinū puertit. q̄ etiā aquā litteralis ruditatis in vinū spūalis subtilitatis mutauit. Uel cella vinaria est spūaliuz bonorum affluētia. quibus Joseph inebriat⁹ pallium reliq̄t egyptiace. i. tempalia mundo. Uel cella vinaria ptēplatōis grā vel celestis sapiētia vel claustralis vita. Sequitur. Ordinauit in me charitatē. ordinauit inq̄. qr aliquibus maiorem. et aliis minorē ptulit. Uel ordinauit charitatē ostendēs qualiter de⁹ et qualiter pxim⁹ sit diligēdus. Ut sm Augu. pmo qd sup nos ē diligatur. secūdo qd nos sum⁹. i. aīa nostra. tertio qd iuxta nos. i. homo vel angel⁹. quarto qd infra nos. i. pprium corp⁹. Uel sm aliam glosam. vt pmo de⁹. secūdo ab homīe ipemet diligatur. tertio parētes. deinde filii. postea domestici. q̄ si boni sint. mal' filiis sūt pponendi. tandē inimici. vide glosam. nota secūdū modū auctor addit ptra glosaz vt etiā ipe asserit.

Quarta pars

Fulcite me rc. Hec est vox eccl'ie ad socios spōsi. vñ spōsa pus vmbra refrigerata. fructu cibata. calice potata. munere charitatis ornata et ppter hoc ad supna erecta. ne ab hac psecutōne deficiat ad socios sponsi ait. Fulcite me floribus. i. exēplis bñ incipiētiū roborate. et stipate me malis. i. exēplis pfectorum munite. qr amore langueo. i. ppter amorem spōsi defectū in tēpalibus sustineo. vel penas carnis sustineo. vel in hui⁹ mundi peregrinatōne amore supne visionis langueo. Uel Fulcite me floribus. i. sanctis

desiderijs ꝛ orationibꝫ. vel floribꝫ ꝟtutum ꝛ nō folijs verboꝝ ⌊ ꝛ stipate me malis ⌋. i. operationibꝫ bonis ¶ Sequitur. ⌊ Leua eius ꝛc. ⌋ Uñ qꝛ spōsus viderat sponsā lāguentē ꝛ debilē. ideo leuā suā capiti eius supposuit. Propter qđ spōsa in gratiarum actionē erūpens ait. ⌊ Leua eiꝰ sub capite meo ꝛ dextera illiꝰ amplexabiꝛ me ⌋ Ubi sciendū est ꝙ leuā sponsi. eiꝰ iusticia accipiꝛ. ꝛ ꝑ dextrā misericordia. vel ꝑ leuam cōminatio supplicij. ꝛ ꝑ dextrā ꝑmissio regni ꝑpetui. Uel ꝑ leuā potestas secularis vita actiua vel bona tꝑalia. ꝑ dextram ꝟo potestas eccl'astica. vita ꝯtēplatiua vel bona eterna intelliguñꝛ. ꝛ ideo de dextra glorie eterne dicꝛ ꝙ ⌊ amplexabiꝛ ⌋ non ꝙ amplexetur. Et ad hoc propositum vide glosam.

¶ Quinta pars

Adiuro vos ꝛc. ⌋ Hec est vox spōsi ad adolescētulas spōse. vñ spōsus volēs ōndere quantū misereatur languoribꝫ spōse. ꝛ q̄tū eā suis amplexibꝫ habere gaudeat. his ꝟbis insinuat dicēs. ⌊ Adiuro ꝛc. ⌋ Quasi diceret. O vos filie hierusalē ⌋. i. plebes mihi subdite ⌊ Adiuro vos ꝑ capreas ceruosq̄ campoꝝ ⌋. id ē. ꝑ amorē quē debetis vestris doctoribꝫ et ꝑlatis ⌊ ne suscitetis neq̄ euigilare faciatis dilectā ⌋. i. ne aliq̄d faciatis ꝑpter qđ oporteat spōsam meā dilectam in meo amore ꝛ meis amplexibꝫ quiescentē quietē cōtemplatiōis relinq̄re. ꝛ vestris litibꝫ vł ꝑctis curādis intēdere. ¶ Qꝛ aūt subdit ⌊ donec ipa velit ⌋ notat ꝛ innuit eā aliqñ ex ꝑpria volūtate surrecturā. ad ꝑcurandū vtilitatem subditoꝝ. s. tꝑe oportuno ¶ Hic aūt est notandū ꝙ ꝑ capreas cōuenienꝛ intelliguñꝛ doctores qui visum hñt ꝑspicacē. ardua pascua querūt. herbas mundiores comedūt. Per ceruos ꝟo ꝑlati. vide glo. ¶ Secūdo sciendū ꝙ isti q̄ capree ꝛ cerui dicunꝛ esse. in montibꝫ habitare designāꝛ scꝫ in mōtibꝫ sapīe celestis ꝛ diuīe ꝯtēplationis. iō dicit ⌊ ꝑ capreas ceruosq̄ cāporum ⌋ q̄ in mōtibꝫ habitāt.

¶ Sexta pars

Vox dilecti ꝛc. ⌋ Hec est vox sponse ad adolescētulas. qꝛ eñ ipa animaduertit ꝙ latēter ei ꝑcipiꝛ. vt aliquando surgat. iō ipa se surrecturā ꝑmittit. sꝫ ꝑmo ōndit q̄s sit ille. ꝑ quo surgit dicens. ⌊ Uox dilecti ⌋ Quasi dicerꝫ. O vos adolescentule. facta est mihi ⌊ vox dilecti mei ⌋. i. dilectū meū audiui. Et q̄a possent querere adolescētule. Ubi est dilectꝰ tuus Quō eius vocē audisti. Iō subdit ⌊ Ecce iste venit saliēs ꝛc. ⌋ ¶ Ubi nota ꝙ ꝑ saltū in mōtibꝫ possunt itelligi subite apparitiones eiꝰ in mōtibꝫ facte ad lr̄am. sicut patet in nouo ꝛ veteri testamēto. Uel ꝑ mōtes possumꝰ intelligere sanctos maiores. per colles ꝟo sanctos minores. in q̄bꝫ nec deꝰ ita apparet nec refulget sicut in maioribus Uel dicamꝰ. ⌊ Ecce iste venit ⌋. s. de sinu patris in vteꝝ virginis ⌊ saliens in montibus ⌋. s. de monte in montē. i. de seraphin in cherubin. ꝛ sic de alijs vsq̄ ad angelos qui sunt sub alijs ordinibꝫ inferiores. ideo dicit ⌊ ꝛ transiliēs colles ⌋. i. angelos. q̄s. s. ipe transilit. qñ nō angelꝰ de ordine inferiori. sꝫ archangelꝰ Gabriel missus est ad virginē. sed i regressu de vtero ꝟginis in sinu patris. nō ita angelos inferiores trāsilit. sꝫ ꝑma die hospitatꝰ est apud eos. vnđ ipi querebāt. Quis est iste q̄ venit đ edom tinctis vestibꝫ de bosra. Et secunda apud archangelos. ꝛ ita de alijs ꝯsequēter. donec sol ꝑ gradꝰ decē lineis reuersus est. et decima die māsit apud ꝑrem. ꝛ tunc misit spūmsanctū. ¶ De saltibꝫ xp̄i vide glosam ¶ Similis est dilectꝰ ꝛc. ⌋. Ubi ostendit spōsa qualis est dilectꝰ q̄ ita salit ꝛ trāsilit dicēs ⌊ Similis est dilectꝰ meꝰ capree ⌋ bene saliendo ⌊ hinnuloq̄ ceruoꝝ ⌋. affectꝰ humilitate. cursus velocitate. ꝟtutū varietate. Sꝫ ꝑ hac lr̄a vide glosam ¶ Sequiꝛ ⌊ En ipe stat ⌋ ¶ Ubi notandū ꝙ triplex ē paries noster. s. natura humana. ps. Tanq̄ parieti incli. Peccatoꝝ macula. Ezechielis. viij. Fili hoīs fode parietē ꝛ videbis abominationes. ꝛc. Diuitiaꝝ sarcina. ps. In deo meo transgrediar muꝝ. Dicit ergo sponsa ad adolescētulas. ⌊ En ipse stat ꝛc. ⌋ Quasi diceret. Bñ dixi ꝙ venit. quia ⌊ En ⌋. i. ecce ⌊ ipe stat post ⌋ hūc triplicem ⌊ parietē nostꝝ ⌋. ac si diceret. ipe prope est sed ipm videre impedit paries noster. ꝛ ꝑmo natura humana nostra. que sua obscuritate impedit visum. secūdo peccatorum macula que obnubilat sensum. tertō diuitiaꝝ seu bonoꝝ terrenoꝝ sarcina. que aggrauat intellectū. sed ꝙ xp̄s nō est ipeditus his tribꝫ. ideo stat post parietē ⌊ respi-

ciens p fenestras ⌋.id est.p apostolos per quos respicit.id est.recte aspicit.⁊ ⌊ pspiciens p cancellos ⌋.id est.p prophetas :per quos pspicit.id est.pcul aspicit. Christus enim p apostolos locutus est de psentibꝫ. per pphetas aut̄ de remotis. ¶ Sequit̄. ⌊ En dilect⁹ ⌋ Quasi diceret. Nō solum respicit me.sed etiā ⌊ loquit̄ mihi ⌋. ⁊ hec locutio nihil aliud est q̄ꝫ ad laborē vite actiue excitatio.qd̄ sequentia v̄ba declarāt.

¶ Septima pars

Surge propera ⁊c̄ ⌋ Hec ē vox spō si spōsam ad laborē vite actiue exhortantis. Dicit ergo. ⌊ O amica mea ⌋ que amas ⁊ amaris ⌊ colūba mea ⌋. simplex n̄ inuida.sꝫ spiritusancto repleta ⌊ formosa mea ⌋. fide ⁊ morū compositiōe Uel ecclesia dicit̄ ⌊ amica ⌋ xp̄i.quia eius lucra querit ⌊ columba ⌋ quia in oratione gemit ⌊ formosa ⌋ quia diuine similitudinis decorē in cōtemplatione induit. Tu igitur ⌊ surge ⌋.a lecto cōtemplationis ad laborem vite actiue.scꝫ ad op⁹ p̄dicatiōis Nam ⁊ ego sponsus tu⁹ quietem meā cuꝫ patre qdammodo p predicatōne intermisi ⌊ propera ⌋ quia temp⁹ breue ⁊ malicia ī moribꝫ inualescit ⌊ ⁊ veni ⌋.scꝫ ad dandaꝫ curam salutis proximis.vt cū magno comitatu ad nuptias celestis regis valeas īgredi. Uel ⌊ Surge ⌋.scꝫ a somno culpe. ad vigilias penitētie.ab amore terrenorū ad desideriū eternoꝝ ⌊ propera ⌋ quia tempus breue.via longa.⁊ pericula multa ⌊ ⁊ veni ⌋ ad me spōsum tuū.magistrū tuum. Et s̄m hanc expositionē etiam potest esse vox xp̄i ad animā deuotā. Sed ne sponsa excusatiōem ptendat pter tempus vl̄ viam. Ideo subdit. ⌊ Hyems ⌋.scꝫ infidelitatis ⌊ transijt.imber ⌋ persecutōis ⌊ abijt ⌋ ⁊ loquit̄ pro tempe confessorū.quia tempore apostoloꝝ ⁊ martyꝝ hyems erat ⁊ imber inundabat. ⌊ flores ⌋.id est. initia bonorum opeꝝ ⌊ apparuerūt in terra nostra ⌋. id est.in ecclesia gentiū.quā ⁊ tu ⁊ ego excolere debemus.tu plantando ⁊ rigando ego.vero incrementū dando. ⁊ p hoc venit messis.ideo subdit ⌊ tempus putatiōis aduenit ⌋.id est.collectionis bonorū ⁊ remunerationis Ubi notandū est tria esse temp̄a.scꝫ temp⁹ temptatiōis.quod fuit ante legem regnante dyabolo. tempus visitationis.quod fuit sub lege: regnante moyse.temp⁹ putationis .quod est sub gr̄a regnante xp̄o. In primo vero tempore seru⁹ expectabat vmbrā legis. in secundo mercenari⁹ finē operis.in tertio filius gloriam aīme ⁊ corpis. ¶ Sequit̄ ⌊ Uox turturis ⌋.id est.vox sp̄ūsancti.qui gemit id est.gemere nos facit. ⌊ audita est in terra nostra ⌋.id est.in ecclesia.scꝫ quādo gabriel dixit. Sp̄ūsanct⁹ supueniet in te ⁊c̄ Luc.j. Uel ⌊ Uox turturis ⌋ est son⁹ apostoloꝝ ⁊ p̄dicatoꝝ.qui audit⁹ est ⌊ i terra ⌋ quia in omnē terrā exiuit sonus eorūꝫ. in psalmo. Uel ⌊ Uox turturis ⌋.id est.eccl̄e que absentiā sponsi incōsolabiliter gemit Qꝫ aūt vox turturis audita sit.probat cū dicit. ⌊ Ficus ptulit grossos suos. ⌋ Fic⁹ ⌋ id est.synagoga ⌊ protulit ⌋ id est. proiecit. ⌊ grossos suos ⌋ id est.ceremonias suas.et immaturā legalis obseruātie intelligentiam. Grossi eñ dicunt̄ fruct⁹ immaturi. Hoc ergo factū est audita voce turturis.id est. sp̄ūsancti. ⁊c̄. ⌊ Uinee florentes ⌋.id ē.cōgregationes fideliū in primitiua ecclesia. ⌊ florentes ⌋.i.credere incipiētes. ⌊ dederūt odorem suū ⌋.i.famam sancte puersatōis sicut alibi. Christi bonus odor sum⁹. Ex quo igit̄ tanta est oportunitas predicandi ⌊ surge amica mea ⌋ que amas me si pauperis oues meas:sicut dictum est de Petro: ⌊ speciosa mea columba mea ⁊ veni ⌋.s.gr̄diendo p̄pria ⁊ nō coacta volūtate. ⌊ in foraminibꝫ petre ⌋.id est.in fide vulneꝝ xp̄i. de quo.j. Coꝝ.j. Petra autē erat christus ⌊ In cauerna macerie ⌋.i.in fide lanceati ⁊ fossi lateris saluatoris. Uel ⌊ in foraminibus petre.in cauerna macerie ⌋.id ē. foraminosa ⁊ cauernosa p̄dicatōe apostolorum.id est.inculta p sapiētiam mūdi ⁊ reputata stulta apud mundū. Uel potest cōstrui littera ⌊ O amica ⁊c̄ ⌋ que habitas ⌊ i foraminibus ⁊c̄ ⌋ ⁊ exponatur vt prius Sequit̄. ⌊ Ostende mihi ⁊c̄ ⌋. Christ⁹ eñ primo cepit facere. deinde docere. Actuū pmo. ⁊ idem docet eccl̄a dicēs. ⌊ Ostende mihi faciē tuam ⌋.s.in bona operatiōe. ⌊ et sonet vox tua in auribꝫ meis ⌋.scꝫ in ista p̄dicatione. Et dicit ⌊ ostēde mihi ⌋ vt pter deū nō propter mundū fiat p̄dicatio. Dicit etiam. ⌊ in auribꝫ meis ⌋.id est. nō in auribus hominū. vt propter coꝝ fauorēꝫ fiat predicatio. Uel ⌊ in auribꝫ meis ⌋.id ē.meorum.nō canū vel porcoꝝ. de quibꝫ dicit̄.

nolite sanctum dare canib⁹. Matthei. vij Vel anime peccatrici dici potest. Osten de mihi faciē tuam quam tibi dedi imaculatam. et tamē eam peccatorum turpitudine maculasti. Ostende inquit mihi vel vicario meo spirituali per confessionem. sonet vox tua sc3 vox quinque partita. id ē vox confessionis laudis. orationis. doctrine. predicationis. Hec enim sunt quinque verba apostoli. prima Corinth. xiiij. Auribus meis id est. auribus misericordie. clemētie et compassionis. quia vox enim tua dulcis quia laudē meam resonat. Et facies tua decora id est. intentio. operatio. conscientia vel vita decora sc3 quia voci cōsona. aliter nō bene cōcordaret psalm⁹ cū cythara. voci ergo consona. moribus ornata. et pristine pulcritudini restituta.

¶ Quia vero nō sufficit doctoribus et prelatis vitam bonā ostendere. predicatiōe3 docere. nisi et errantes corrigāt. et maliuolos compescāt. ideo subdit. Capite nobis s. retibus doctrine et venabul' disputationis nobis non vobis. id est. ad laudem nostrā et gloriam diuinā. nō ad laudem vestrā et vanam gloriam humanam. vulpes paruulas id est. hereticos et scismaticos callidos et cautos paruulas i. dum paruule sunt in malicia et in fraude. ne maiores effecte plus noceant. vl' paruulas i. per simulationē simplicitatis et humilitatis. que demoliūtur vineas i. ecclesias rodunt et corrumpūt Nā vinea nostra floruit i. et ideo florenti vinee sunt nociue

¶ Octaua pars

Dilectus etc. Vox est spōse ad adolescentulas. suam obediētiā ostēdentis. Quasi diceret. Dilectus meus mihi supple pcipit vt ego surga3 dē vita ɔtemplatiua ad actiuam et ego illi supple obedio. Vel Dilect⁹ meus mihi supple adiuuat pueniēdo et ego illi adiuuo cooperādo. iuxta illud. Dei adiutores sumus. Vel dic sicut glosa. Et quasi aliquis qreret quare ita spōsa sponso obediat. rñdet qui pascit' inter lilia. Qui i. id ē quia ipse pascit' i. delectat' inter lilia i. id est. inter humiles et obediētes. vel lilia virtutes sunt in quib⁹ dilect⁹ pascit et pascitur. donec aspiret dies id est. donec clarescat dies eternitatis. et inclinēt' vmbre i. id est. transeāt omēs hereses et errores. Vel vmbre dicunt' reprobi q inclinabuntur i infernū. et tūc aspirabit dies eternitatis ipis beatis

¶ Nona pars

Reuertere Vox est spōse videntis se insufficiētem ad ea que iubētur facere. nisi assit speciale adiutoriū sponsi. Quasi diceret. sine te nihil possum ideo reuertere adiuuādo me p grām tuam sil'is esto dilecte mi capree pter aciem visus binnuloque ceruorum pter agilitatē cursus reuertere inquit sup montes bethel i. in excelsis mentib⁹ pfectorū ɔscende. q sunt bethel. i. domus ɔsurgēs. vel dom⁹ vigilie. vel dom⁹ dei. Quasi diceret. Licet discedam a te: dimittēdo paulisper ɔtemplatiuā tui. pter actiuā et ɔsolatiuā proximi. tñ ex toto nō discedo. s3 reuertere assistēdo mihi. illuminādo me. et velociter adiuuādo

¶ Capitulum tertiū

In lectulo Hoc est tertiū capitulum hui⁹ libri. qd ɔtinet quinque ptes. In quarum prima hec verborum series cōtinetur. In lectulo meo etc. Et est vox eccl'ie de gentib⁹. desideriū qd añ conuersionē habuit exprimētis. In lectulo meo i. in amore mūdi. vel in voluptate carnis. vel in ocio quietis. a strepitu mundi. quod dicit' pter phos gētiles. qsiui s3 ducatu rōis naturalis quē diligit aīa mea naturali dilectōe p noctes id est p phicas rōes. vl' p creaturas. vl' in noctib⁹ pcti. errorū. ignorātie, et aduersitatū existēs qsiui multotiēs et nō inueni qr non recte vel nō vbi erat inueniēd⁹ querebā. vel qr nec angel⁹ nec ppha nec doctor mihi lumen fidei reuelauit. Fides enim ex auditu est fm apl'm. Et iō dixi amico meo Surgam s. a triplici lecto pdicto s. mūdi. carnis. et qetis et circuibo ciuitatē i. ecc'iam p vicos et plateas Vici sūt spūales viri q dū ad celestia gradiunt' angustā via3 tenent. Platee vero sūt seculares q malas voluptates sequūt' et lata via incedūt. p vtrosque igit' circuit. fm glo. Querā quē diligit aīa mea i. querā si sit ibi aliqs q sit ille vl' qui sciat me docere qualit' debeat inueniri quesiui et nō inueni i. plurimo labore mūdo pagrato. sapientū verbis discussis. nihil certū habere potui dē via veritatis.

Inuenerũt me custodes ciuitatis .id ē custodes eccłe inuenerũt me.i. ad fidē cõuerterũt Philippus em̃ eunuchũ inuenit Actuũ.viij.ꝛ Petrꝰ corneliũ.Actuum.x. Custodes ergo ciuitatis inuenerunt me ꝛ tũc dixi eis. Num .i.nunq̃d quē diligit aĩa mea vidistis .s.in scripturis. in creaturis.vel potiꝰ in fide ꝛ inspiratione. Paululũ .i.paulo post cũ ptrãsissem eos .i.cũ facta ꝛ dicta eoꝝ pcurrissem inueni quē diligit aĩma mea .q꜡ q̃cito aliquis deũ vero intuitu inq̇rit.statim eũ inuenit tenui illũ in manu fidei nec dimittam .s.eũ vel fidem eiꝰ donec introducam illũ in domũ matris mee .i.ĩ collectionē synagoge.quod erit in fine seculi qñ reliquie eoꝝ salue fient. Uel posset exponi moraliter de lectulo religionis.ꝛ de ciuitate secularitatis.ꝛc̃. Uel de lectulo studij ꝛ lectionis ꝛ de ciuitate moraꝉ operationis.ꝛc̃.

Secũda pars

Adiuro vos ꝛc̃ .Hec est vox sponsi ad adolescẽtulas Unñ spõsus ꝑcipiẽs spõse obedientiã ꝛ auiditatem alios ↄuertẽdi vt citiꝰ ꝛ liberiꝰ hoc fieri possit.adiurat filias hierłem.i.iudeos nouiter ↄuersos.vel iudeos q̇ ecclesiã₃ de gentibꝫ p̃cesserũt.vt spõse nõ parẽt impedimentũ. Et põt iste versus ꝓportionabiliter exponi sicut p̄us.nõ tamẽ inutiliꝉ repetitur. vt dicit glosa.vide

Tertia pars

Que est ista .Hec est vox eccłie de iudeis videntis ecclam de gẽtibus de deserto idolatrie ad alta ỽtutũ ꝛ spõsi amplexus ascẽdere.vñ sup ħ gaudens admiraꝉ ꝛ dic̃. Que est ista .id est. quãta laude digna que ascẽdit .s.de vanitate ad veritatẽ.de vicijs ad ỽtutes.d ỽtute in virtutẽ p desertũ .i.p mediũ gentiũ desertoꝝ a grã ꝛ veritate. vel p desertum .i.p mundũ sic virgula fumi .i.ad instar virgule ꝛ fumi ascẽdentis ꝛ habentis figurã virge fumi fumi inq̃ facti ex aromatibꝫ mirre ꝛ thuris ꝛ vniuersi pulueris pigmẽtarij Ubi notandũ q꜡ hec eccła virgule cõparaꝉ.q꜡ erecta est in intẽtione.erecta in spe.fragilis pauptate. flexibilis mãsuetudine. Itẽ fumo cõparaꝉ.q꜡ calida in amore.leuis sine pctõꝝ pondere ꝛ ascendẽs in ↄtemplatõe. Itẽ fumo comparatur.q꜡ fumꝰ eodẽ tpe ptim inferiꝰ oritur ꝛ superiꝰ moriꝉ.ita eccła ptim in q̇busdam gigniꝉ.ꝛ ĩ alijs ad celestia colligiꝉ. et q̃to magis ascẽdit in cognitõe dei .tanto magis nihil efficiꝉ in ↄsideratõe sui. sicut fumꝰ.ꝛc̃. Hic aũt mirra pniam significat. que vermes motuũ carnaliũ necat.ꝛ animam a corruptiõe peccati seruat. Thꝰ ꝯo orationē designat.que in cõspectu dei redolet ꝛ fragrat. Uniuersitas aũt pulueris pigmẽtarij vniuersitatẽ virtutũ notat. patet ergo mysterium Põt etiã hoc moraliter exponi de ascẽsu aĩe penitẽtis.ꝛ ad alta virtutũ p desertũ pnie ascẽdentis .Uel de ascensu gloriose virginis.ꝛ est planũ.

Quarta pars

En lectulũ .Hec est vox ecclesie d gentibꝫ respõdentis ad illã questionem.q̄ est ista ꝛc̃. Uñ q꜡ eccła de iudeis ascẽsum eccłe de gentibꝫ admiraꝉ querens.q̄ est ista ꝛc̃.ideo ad hãc questionem rñdet ipa gẽtilitas determinãs quo ascẽdat.s.ad lectulũ salomonis dicẽs En lectulũ .i.me effectã lectulũ Salomonis .i.xp̄i veri pacifici sexaginta fortes id est.vniuersi p̄dicatores fortes ad onera ꝛ ad pugnã .vel lx .i.sex opeꝝ misericordie ꝛ decalogi impletõe pfecti. ambiunt .s.cõtra incursus hostiũ ex fortibus israel .i.ex pfectioribꝫ cõtemplatiuis.qui ad dei visionē seu cognitionē laborãt.qui sunt tenẽtes gladios.s.tres gladios. Primus est gladiꝰ doctrine.s.gladiꝰ spũs. qđ est verbũ dei.Ephe.vj. ↄtra hostes et aduersarios veritatis. Secũdꝰ est gladius discipline.cõtra motus tẽptatiõis carnaꝉ ꝛ rebelliones sensualitatis. Tertiꝰ est gladius potestatis iudiciarie.qui est p̄ncipũ ꝛ prelatoꝝ.cõtra hostes iusticie ꝛ equitatis Et ad bella doctissimi .sciẽtia docti. sapiẽtia doctiores.ꝛ experiẽtia doctissimi. vniuscuiusq̃ ensis sup femur suum .sc₃ ad repellendũ ꝓmpte hostiũ nocumenta. ꝓpter timores nocturnos .i. tẽptationes occultas vel pctã ignorãtie.vꝉ tẽptatiões carnis.q̄ maxime de nocte infestãt. Sequitur. Ferculũ fecit sibi . Ferculum istud dr̃ a fero fers.ꝛ est idẽ qđ vehiculũ vel currus vꝉ cathedra vel thronꝰ Uñ notandũ est q꜡ eccła p̄us cõpata fuit ỽgule ꝓpter deuotionem orantiũ.scđo lectulo ꝓpter quietẽ cõtemplantium . tertio nunc

comparat͛ ferculo ꝓpter discursum ꝑdicātium. Dicit ergo ⌊ Ferculū fecit sibi ⌋ Quasi diceret. Nō est ex me si ascēdero. sȝ ex deo. qꝛ ⌊ rex salomon ⌋ rex pacificus ꝛ amabil͛ dn̄o. i. xp̄s ⌊ fecit sibi ferculū ⌋. quo ferat͛ ꝑ mundū ⌊ de lignis libani ⌋ .i. de gētibꝫ primo aridis ꝛ infructuosis. sȝ postea fortibꝫ patiētia. celsis sapiā. ꝑciosis tꝑantia. odoriferis fama. imputribilibꝫ ꝑseuerātia. cādidatis innocētia. ⌊ colūnas ei⁹ fec argenteas ⌋ .i. ꝑlatos ꝛ doctores. altos ꝑ sapiāȝ. rectos ꝑ iusticiā. fortes ꝑ cōstantiā. alios portantes ꝑ cōpassionē ꝛ misericordiam. sicut argentū. ꝑ sacre scripture doctrinā ꝛ eloquentiā ⌊ Reclinatoriū aureū ⌋ .id est. speculatores. ꝛc. vide glosam. ⌊ ascensum purpureū ⌋ .i. martyres. ꝛc. vide glosam. ⌊ media charitate ꝯstrauit ⌋ .i. hmōi martyres affligi ꝛ mori ꝑmisit mediāte charitate. ꝛ hoc totū factū est ⌊ propt͛ filias hierusalem ⌋ .i. ꝓpter infirmos de ecclīa cōfirmandos. quos filias vocat nō filios Uel media potest esse accusatiui casus. ꝛ tunc exponat͛ sicut glosa. Uel de beata virgine potest dici ⌊ Ferculū fecit sibi rex Salomon ⌋ .i. beatā virginē que eū gestauit ⌊ de lignis libani ⌋ .i. de mēbris imputrifactibilibꝫ omni puritate cādidissimis ⌊ colūnas ei⁹ fecit argenteas ⌋ .i. virtutes ei⁹ ⌊ fecit argenteas ⌋ ꝑ relucentiam bone fame ⌊ reclinatoriū aureū ⌋ .i. virginis vteruȝ ꝑciosum. vel ideo aureū. quia diuitijs sapientie repletū ⌊ ascēsum purpureū ⌋ . qa ipa in celuȝ ascēdit. nec tamē expers fuit martyrij ⌊ Media ⌋ .i. cor eius ⌊ charitate ꝯstrauit ⌋ .i. decorauit ⌊ propter filias hierl͂m ⌋ . id est. vt eam imitando possint secū ascendere ꝛ videre regem Salomonē in dyademate suo.

¶ Quinta pars.

Egredimini ⌋ . Hec est vox ecclesie gentiū ad incredulos de iudeis dicens ⌊ O filie syon ⌋ .i. patriarcharum ꝛ ꝓphetaꝝ ⌊ egredimini ⌋ ab ignorantia infidelitatis. a carnali intelligētia leg͛. a carcere peccati ⌊ ꝛ videte ⌋ visu fidei ⌊ regem salomonē ⌋ .i. xp̄m ⌊ in dyademate ⌋ .i. carne pura ꝛ integra ⌊ quo coronauit eū ⌋ id est. circūdedit eū ⌊ mater sua ⌋ .i. maria. Hiere. xxxj. Nouū faciet dn̄s sup terram. mulier circūdabit viꝝ ꝛc ⌊ In die despōsationis ill⁹ ⌋ .i. in die incarnatōis. quando sibi naturam humanam quasi sponsaȝ sociauit ⌊ ꝛ in die leticie cordis ei⁹ ⌋ .id est. incarnatōnis qua fuit marie ineffabile gaudium. ꝛc.

¶ Capitulum quartū

Quam pulcra ⌋ . Hoc est capituluȝ quartū hui⁹ libri. quod continet octo partes. Quarū prima ē vox sponsi ecclīam de gentibꝫ multipliciter cōmendantis. ꝛ eius pulcritudinem admirabilem ostēdentis. ꝛ dicit. O amica mea ⌊ q̄ȝ pulcra es ⌋ opatione ⌊ q̄ȝ pulcra ⌋ ꝑdicatione ⌊ oculi tui columbaꝝ ⌋ .id ē. doctores ꝛ prelati simplices sunt ꝛ spūales ꝛ fluentis scripturaꝝ insistētes. ⌊ absqꝫ eo qđ intrinsecus latet ⌋ .i. absqꝫ intētione cordis. que soli deo patet. vel absqꝫ virtutū interioꝝ pulcritudine que hoīes latet. vl͛ absqꝫ eterne retributiōis claritate. que modo nō videt͛ nec apparet ⌊ capilli tui ⌋ .id est. fideles ꝛ graciles humilitate. molles mansuetudine. christo capiti adherentes fide spe ꝛ charitate ⌊ sicut greges caprarum ⌋ ī velocitate opis. ascēsu ꝯtemplatiōis. descensu cōpassionis. ꝛ electione pastus melioris ⌊ que ascenderūt de monte galaad ⌋ id est. de mōte scripture sacre. vbi est aceruus testimonioꝝ de ꝓmissione ꝑmiorum bonis. ꝛ de cōminatōne supplicioꝝ malis Uel mons galaad est xp̄s. cui attestat͛ mul͛titudo martyꝝ. Martyr em̄ ꝛ testis idem sunt. ꝛ de hoc monte. i. de fide ꝛ ꝟtute eius ascenderūt omnes penitētes ab imo viciorum ad alta virtutū ⌊ Dentes tui ⌋ .i. ꝑdicatores. puritate cādidi. fortitudine ossei charitate cōiuncti. iusticia ordinati. ꝯstantia ꝛ stabilitate immobiles. q̄ pctā rodunt scripturas ꝯterūt. alios in corpus ecclesie trahūt. hi sunt ⌊ sicut greges tonsarū que ascenderūt de lauacro ⌋ .i. sicut greges cōcordes. vnanimes. simplices ꝛ innocētes tonsi. qꝛ supflua sponte relinquētes. de lauacro scȝ baptismat͛. ascēdentes de ꝟtute in virtutē ⌊ omnes ⌋ .s. tam oculi taȝ capilli q̄ȝ dentes. id est. maiores. minores. ꝛ mediocres ⌊ gemellis fetibus ⌋ .id est. habēt gemellos fetus. id est. habent opera consimilia. vel tales reddunt alios quales ipi sunt. Uel gemelli fetus sunt opa actiue ꝛ cōtemplatiue. vel cōuersi de vtroqꝫ populo ⌊ ꝛ sterilis nō est inter illas ⌋ .id est. aliquis infecūdus. q̄ sibi ꝛ alijs non ꝓficiat.

Nota ibidē glosam. Sicut vitta cocci/nea labia tua labia spōse pdicatores sunt qui et oculi et dentes dicti sunt. tamē pprie oculi sunt plati ecclesie qui ecclie puident dentes expositores scripturaꝝ. q̄ scpturā sacram terūt. et labia pdicatores q̄ attritā aliis afflant. Hi sunt ergo sicut vitta qr capillos. i. cogitationes suas vel aliorum vel fideles restringūt ne effluāt in op⁹ malum. et ne operiāt oculos ne deum videāt. coccinea dr. quia circa ruborē passiōis pdicatio coꝝ versat. et ex ardore charitatꝭ pcedit et eloquiū tuū dulce. i. pdicatio tua dulcis. quia de dulci fonte pcedit. et nihil resonat nisi dulce. Sicut fragmen malipunici ita gene tue ꝛc. Gene ecclie sunt plati. qui sunt facies et decor ecclesie si sint boni. et sicut in genis pudor apparet sic ipsos debet pudere de malis operibus si que fiant. fragminis aūt malipunici. quedā ps albet et alia rubet. sic et illi candorem hn̄t p innocētiā. et ruborē p martyrii si op⁹ est pmptā tolerātiā. absq3 eo qd intrinsecus latet. Exponat sicut supra in pncipio capituli. Sequit. Sicut turris dauid collū tuū. Collū ecclie sunt ipi pdicatores p quos nutrimētum a capite xpo in corp⁹ ecclie trahit. q̄ turri cōparat. pter fortitudinē et refugiū. et propter vite et scientie eminētiam. que turris si caperetur tota ciuitas ecclesie facile expugnaret Turris Dauid. i. xpi. et a xpo edificata est cum ppugnaculis. id est. scripturarum sentētiis. ecclie sacramētis. et sanctoꝝ miraculis et exemplis. Mille clipei. id est. tota deuotio et sancta pendēt ex ea. s. tripliciter. documēto. exemplo. et patrocinio. et dependet ex ea omīs armatura fortium. id est. omnis instructio verbi et exēpli. Uel moraliter. Collū anime est charitas p quā vitalis flatus recipitur a deo. et emittitur ad vtilitatē pximi. que turris dr pter altitudinē. rectitudinē. et fortitudinē et ex ea dependēt mille clipei. id est. omnia sacra eloquia. nā ex ea pendēt vniuersa lex et pphete. Matth. xxii. Uel Mille clipei. id est. vniuerse vtutes qbus ptegimur. et omnis armatura fortiū. id ē. omnes vtutes qbꝫ hostes impugnantur. Sequit. Duo vbera tua. Hic est notandū qd dicit glosa. Ubera ergo pdicatores sunt. quia paruulis in xpo lac doctrine infundūt. duo pter geminā charitatem ad deū et proximū. vel duo pt vitam et scientiā. sic duo hinnuli capree. quia pspicaces visu. veloces cursu in arduis habitātes meliora pascua querētes. gemelli. quia eodē tempe sc3 tempe gratie. ab eodē patre et eadē matre. id est. deo et gratia generati. qui pascunt in liliis. id est. in scripturis sacris et sanctoꝝ exemplis. donec aspiret dies. sc3 eternitatis. et inclinentur vmbre. sc3 infidelitatis. qr tunc non habebunt necesse docere vl doceri

Secūda pars

Uadam ad montē mirre. Hec est vox sponsi. Uñ postq̄ ipse posuit sponse cōmendatiōem. nūc ponit ei⁹ ꝯsolatiōem dicēs. Uadam ad montē mirre. i. carnē mortificātibꝫ ꝯsolationem impendā. et ad collē turris. deuotis maiorem grām et deuotiōem ꝯferam. Hic aūt notandū q mons altior est colle. et ita penitētia vel amaritudo sublimior est deuotionis suauitate. Secūdo notādum p mysterio hui⁹ lre. q pmo est vallis mirre. i. amaritudo p exigētia culpe. secundo est camp⁹ mirre. i. amaritudo p zelo iustitie. tertio est collis mirre p custodia innocentie. quarto ē mons mirre: p desiderio celestis patrie. Nō aūt puenit in hūc mōtem nisi pmo transeūdo vallē campum et collē. i. nō vertit ad gaudiū celestis patrie nisi p pniam culpe. zelū iusticie. et custodiam innocētie. Sl̄r etiā dici possꝫ d thure. s. q pmo est vallis thuris. i. orōp dimissione culpe. secūdo est campus thuris. id est. oratio p collatōe gratie. tertio est collis thuris. id est. oratio p virtute pseuerantie quarto est mons thuris. id est. oratio p largitione glorie. Spōsus aūt hic in pñti nō venit nisi vsq3 ad collē thuris. Ideo dicit et ad collem thuris et in futuro veniet ad montē thuris. id est. glorie largitionem Item potest exponi de beata virgine et tunc dicemus q vallis mirre fuit marie humilitas. collis mirre vite sanctitas. mons mirre martyrii sublimitas. sed collis thuris premii suauitas. Ad primum venit sponsus in incarnatione. ad secundum in sancta mundi ꝯuersatione. ad tertium in sua passione. ad quartū vero i sua ascensione

¶ Tertia pars

Tota pulcra es amica mea]. Uox est spōsi pulcritudinē spōse generaliter ↄcludētis Dixerat eñ pulcritudinē diuersoꝝ mēbroꝝ. nūc ꝟo generaliter dic [Tota pulcra ꝛc.]. q. d. Nō solum in mēbris p̄dictis pulcra es. ſ3 etiā in oīb9 aliȷ̄s. nec solū mēbra pulcra sunt. ſ3 etiam pulcre ꝛ decēter ad inuicē sunt ↄiuncta. ꝛ ideo [tota pulcra ꝛc. ꝛ macula nō est ī te] id est. criminal' culpa. spōsa eñ nō h3 maculam neq3 rugā. qm̄ spōsus maculā suo sanguīe lauit. ꝛ rugā crucis extēsiōe deleuit. nūc ꝟo est absq3 macula. q2 nec est cecitas ī intellectu. nec impuritas in affectu nec vanitas ī effectu. ꝛ absq3 ruga. q2 nec est duplicitas in ꝟbo vel affatu.

¶ Quarta pars.

Veni de libano spōsa mea. veni de libano veni coronaberis]. Hec ē vox spōsi spōsam vt ad se veniat exhortātis. Quasi diceret. Prius dixi. [vadam ꝛc.]. ꝛ ideo debes venire ad me. Igitur [veni]. Ter aūt dicit [veni] ꝓpter fidem trinitat̃. Uel veni corde. veni ore. veni ope. Uel [veni] fide spe ꝛ charitate ¶ aūt liban9 bis ð2 notat ip̄i9 duplicē cādorem. Liban9 eñ interp̄tatur candor. Primum ergo referť ad candorē ↄsciētie ꝛ intentionis. Secundū ad candorem vite ꝛ opationis. Nota hic qð dicit glosa ð libano monte. ¶ Sequiť. [De capite amana de vertice sanyr ꝛ hermon]. Istud dupliciter potest exponi. Uel [Ueni de capite amana ꝛc. Ueni de vertice sanyr ꝛc.] Ul' [veni ꝛ coronaberis de vertice. ꝛc.]

¶ Est aūt hic notandū. ꝙ amana sanyr ꝛ hermon sunt mōtes in qb9 habitāt diuerse bestie ↄuersantes que peccata diuersa signāt ꝫm suas interp̄tatiōes. [Amana] eñ interp̄tatur inquiet9. ꝛ signat superbiam [Sanyr]. id est. fetor. ꝛ signat luxuriam. Hermon. i. anathema. ꝛ signat auariciā. q2 se ꝛ sua a ꝓximoꝝ cōmunione auarus sepat. De his ergo vocať spōsa vt veniat relinquēdo peccata. ꝛ veniēdo ad penitentiā ꝛ veniā spōsi. Et [de cubilib9 leonum]. i. de habitacul' demonū. q̄ sunt corda sordida p peccatū] ꝛ de montib9 pdorum]. i. de his q̄ nō solū sunt habitacula demonū. ſ3 etiā sunt aliȷ̄s alta refugia. vt male faciāt. De his ergo locis iubeť eccia venire ꝫm p̄mū sensum lr̃e. Uel iuxta secundū sensum dici poterit [coronaberis ð vertice amana ꝛc.] Nā p̄dicatores dū illos malos de quib9 dictū est ↄuertūt. tales cōuersi corona eoꝝ fiūt. ꝫm apostolū p̄ma Thi. ȷ̄. Sponsa igiť primo fuit coronata stellis. s. apostolis. secūdo spinis. i. iudeis in rosas cōuersis. tertio de gētibus viciosis ꝛ postea ↄuersis. ꝛ hoc est. [ð vertice amana ꝛc.]. Quarto de mundi seductoribus ꝛ psecutorib9. factis tamen p̄dicatoribus. sicut patuit in Paulo. ꝛ hoc est [de cubilib9 leonū] Quinto de mūdi p̄ncipibus obedientib9. ꝛ hoc est de montib9 pardoꝝ. Sexto coronāda est gloria in honore. quādo verus assuerus capiti hester dyadema regni imponet. Ueni igiť et coronaberis de istis vel istis septē modis. ꝛ hoc iuxta secundū sensum

¶ Quinta pars

Vulnerasti cor meū]. Hec est vox sponsi amorē suū ostēdentis. ac ꝑ hoc spōsam vt ad se citi9 veniat exhortātis dicēs. [Uulnerasti cor meū] q2 ꝑ amore tuo carnē assumpsi ꝛ mortē subȷ̄ [soror mea] q2 coheres regni tui. [sponsa]. s. ꝑ arram fidei. [vulnerasti cor meū] bis aūt diciť vulnerasti. ꝛ per hoc intelligit duplex vuln9. sc3 vuln9 doloris. ꝛ vulnus amoris. vel vulnus passionis ꝛ vulnus cōpassionis [in vno oculoꝝ tuoꝝ] id est. in vnitate p̄dicantiū qui oēs idem docent. idē amāt. idē querūt. Uel vn9 oculus est cetus cōtemplantiū. qui vnam petunt a domino. Alter vero oculus. sc3 sinister est cetus actiuoꝝ et temporalium. Uel vnus oculus cetus audientiū. quib9 est cor vnū ꝛ aīa vna [Et in vno crine colli tui]. i. in vnitate intentionis

¶ Sexta pars

Quam pulcre sunt mamme tue soror mea sponsa] Hec est vox spōsi iterum pulcritudinē spōse commendātis. Ubi sciēdū est ꝙ māme sponsi ꝑnt intelligi minores doctores. q̄ lac simplicis doctrine puul' ꝓpināt. ꝛ cū māme ī decētes videri soleāt ꝓpter grossiciem. pl9 tñ placet spōso grossicies simplic̃ doctrīe q̄3 subtilitas. iō laudat māmas dicēs. [q̄3 pulcre sūt māme tue ꝛc. pl'criora sūt vbera tua vio]. s. lac qð fluit ab vberib9. s. simplex doctrīa mag̃ ↄpetit puul' q̄3 vinū sbtilitat̃

¶ Et nota verbum glose hic ⌊ et odor vngentorum tuorum super omnia aromata ⌋ id est. fama fidei spiritualium que ex charitate procedit et virtutum: superat omnem delectationem terrenam. Vel dic sicut glosa. ⌊ Fauus distillans labia tua sponsa ⌋ i. sacra eloquia Dic consequenter sicut glosa. ⌊ mel et lac sub lingua tua ⌋ i. sermo tuus dulcior est omni lacte et melle ⌊ et odor vestimentorum tuorum ⌋ i. fama operum ⌊ sicut odor thuris ⌋ id est. sicut virtus orationis. vel vestimenta sponse sunt electi. etc.

¶ Septima pars

Ortus conclusus soror mea sponsa: o ortus conclusus ⌋ Vox est sponsi. sponse pulcritudinem aliter quam prius describentis. Comparauerat enim eam mulieri formose. nunc orto seu culture fructuose. et causam vide in glosa. Dicit ergo. ⌊ Ortus conclusus etc. ⌋ et bis dicit ⌊ ortus ⌋ de quo vide glosam et quare ⌊ conclusus ⌋. vide ibidem. ¶ Est autem hic notandum quod ortus iste est ille quem plantauit dominus ab initio Gen. i. in quo singule plante cum diuersis arboribus. diuersi sunt sancti. Lignum autem vite xpus est. sed lignum scientie vite boni et mali sunt doctores qui habent sciam boni et mali. ¶ In hoc igitur orto sunt diuerse arbores. Sunt enim ibi palme. i. constantes et victoriosi. cedri. i. humiles et timorati. oliue. i. misericordes et pij. amigdali. i. illi qui sunt in fructu solidi. et alie innumerabiles arbores preciose. id est. diuersi virtuosi. Ibi etiam sunt aues. Nam hic sunt alaude. i. alte laudantes. philomene. i. amore languentes. dicuntur enim a philos amor. et mene defectus. quia etc. cigni id est propter xpum dissolui cupientes. corui. id est. prophete sub obscuritatis nigredine futura prestolantes ergo. ⌊ ortus conclusus etc ⌋ sed etiam ⌊ fons signatus ⌋. quia continet plenitudinem aquarum viuentium. fons aque. i. doctrine salientis in vitam eternam. Joh. iiij. ⌊ signatus ⌋ quia nemo hunc fontem aperit nisi qui habet clauem dauid. vel dicendum sicut glosa dicit. ¶ Sequitur. ⌊ Emissiones tue ⌋ Emissiones proprie sunt aquarum et fontium. Ideo dicit quod emissiones predicti fontis sunt aque multe. i. populi multi. qui efficientur paradisus. Vel dicendum quod emissiones tue. i. populi multi sunt paradisus ⌊ malorum punicorum cum pomorum fructibus ⌋. Per mala punica que primo ponit intelligit martyres. per poma vero communia. alij fideles intelliguntur. et alij omnes ipsum sponsum delectant velut paradisus. Vel sunt ⌊ paradisus ⌋ i. ortus quietis etc. Item ⌊ emissiones tue ⌋ sunt ⌊ cipri cum nardo ⌋. cyprus non capitur hic pro insula. sed pro quadam arbore aromatica. cuius semen est candidum. cui adhibetur oleum. et inde efficitur vngentum regale. per hoc autem significatur castitas. de qua dicitur Sap. iiij. Quam pulcra est casta generatio cum charitate. Sed quia ex castitate plerumque oritur tumor superbie. ideo recte nardus cypro coniungitur. quia nardus spicam habet et alium fructum non habet. et humiles significat quia cum omnia bene fecerint dicunt. serui inutiles sumus. Cetera que sequuntur exponantur sicut glosa dicit. ¶ Summa autem huius littere est. quod ecclesia est fons. cuius emissiones sunt paradisus. i. delectabilis abundantia malorum punicorum et aliorum que in littera ponuntur. que omnia sub varijs similitudinibus et methaforis signant diuersas virtutes vel diuersos virtuosos de fonte ecclesie per sacram doctrinam suauiter emanantes Et quia sponsus sponsam fonti comparauerat. adhuc continuando et declarando quod dixerat subdit. ⌊ fons ortorum ⌋ id est. tu es fons ex quo procedit aqua lacrimarum et gratiarum per quam irrigantur omnes orti. id est. omnes qui fructum faciunt. sed non solum fons ortorum. sed etiam tu es ⌊ puteus aquarum viuentium ⌋ i. spiritualiter viuere facientium. Jo. iiij. vide glosam quare fons et puteus dicatur. ⌊ que fluunt impetu de libano ⌋ i. que fluunt abundanter de monte dei candido. scilicet de monte celesti

¶ Octaua pars

Surge aquilo ⌋ Vox est sponsi sponsam ad patiam inuitantis. Ipsius enim pulcritudinem commendauerat sub specie mulieris allicientis formositatis. et sub similitudine orti redolentis suauitatis. Sed quia in tribulatione formositas sponse multum relucet et suauitas multum redolet. ideo sponsus sponsam suam ad tribulationum patientiam exhortatur dicens. ⌊ Surge aquilo et veni auster ⌋ Quasi diceret. ⌊ surgat aquilo ⌋ i. ventus tribulationis. et veniat auster. i. ventus adiutorij spiritussancti seu diuine consolationis ⌊ perfla ortum meum ⌋ i. fideles ecclesie ⌊ vt fluant aromata illius ⌋ id est. vt suauius redoleant fidelium virtutes. Vel ⌊ Surge aquilo ⌋ i. infer tribulationem vel blandiendo vel persequendo. etc. sicut glosa. Vel dyabolus

potest dici aquilo qn̄ tēptat p aduersitatē r auster qn̄ p psperitatē. Silr spūssanct⁹ diceret aquilo qn̄ immittit timorē. sed auster cū accēdit amorē. r sic de vtroq; pt littera intelligi r remanet eadē ɔstructio r intentio littere

Capitulum qntum

V Eniat dilect⁹ me⁹ in ortum suū] Hoc est qntum capitulū h⁹ libri qd ɔtinet nouē ptes. Quaꝝ prima est vox spōse ad ea que spōsus immediate dixerat rn̄dentis. Vn̄ qr eccīa audiuit se temptatiōib⁹ pbandā. ipa puisioni dilecti nō ɔtradicit. s; ne supereť. auxiliū ipsi⁹ q̄rit. q nō patitur temptari supra id qd possumus. Dicit ergo. [Veniat dilect⁹ meus in ortū suū] Quasi diceret. Qui pmisit se futuꝝ mecū vsq; ad ɔsummationē seculi. modo cū magis indigeo ei⁹ pn̄tia me ɔsoletur r maiori grā me visitet. veniēdo [in ortū suū] r ortū quē plantauit ampli⁹ irrigando [r comedat fructū pomoꝝ suorū] id est. totū sibi vēdicet. vel comedat ne forte eruca vel locusta vel brucus vł rubigo opa sanctoru; vel filios spūales deuoret. [Veniat ğ] ad irrigandū r ad custodiendum. vel ad spaciandū. vel ad comedēdū. ¶ Hic aūt est notandū q̄ h̄ potest exponi de aduētu xp̄i spūali in mēte. vel de aduētu corpali ad mortē. vel de aduentu finali ad iudicium

¶ Secūda pars

V Eni in ortū meū] Hec est vox spōsi ad ea q̄ sponsa dixerat rn̄dentis Quasi diceret. qd petis iam feci. r ideo [veni] mecū [in ortū] .s. errātes corrigendo r cetera. vt i glosa. [Messui mirram meā cū aromatib⁹ meis rc.] .i. martyres cū ɔfessorib⁹ r omnib⁹ aliis. qui fama bonoꝝ opeꝝ sunt insignes. i horrea celestia trāsportaui. Vel potest exponi vt sit vox eccīe pmitiue ad eccīam modernam. Quasi diceret. Tu inuitas me solū ad poma que mirram r aromata. i. martyres et apl'os metere siue colligere cōsueui. Hodie em̄ in eccīa colliguntř poma. i. fructus min⁹ pfecti. s; tūc in eccīa pmitiua colligebanť fruct⁹ magis pfecti. Meli⁹ est tamē q̄ hec sit vox spōsi ad spōsam rc. ¶ Sequitur. [Comedi fauū cū melle meo. Comedi] .i. in corp⁹ meū mysticum traduxi. [fauum] .i. cetū ɔfessoꝝ. pabulū luminis. vasa dulcedinis [cū melle meo] .i. cum ipsa dulcedine q̄ eos repleui [bibi vinum meum] .i. doctores spū feruētes. lacrimis fluentes. alios inebriantes [cū lacte meo] .i. cū infirmis r debilib⁹ r simplicib⁹ Vł dic sicut glosa. S; qr iustū est vt satiato dn̄o famuli in secūda mēsa comedāt r reficiāť ideo subdit [Comedite amici] .i. ɔgaudete mihi in spūali cōuiuio. hic in pn̄ti. Vel [Comedite] .s. fauū. i. eloquia mea dulcia. s; tn̄ difficilia. [r bibite] .i. facilia. Ad hoc ɔpositū allega verbū; glose. Vel dic. [Comedite] .s. hic dura pceptoꝝ r tribulationū. vt bibatis in futuro vinū omniū ɔsolationū. r ibi [inebriamini] Iuxta dc̄m psalmi. Inebriabunť ab vbertate domus tue. r torrēte voluptatis tue potabis eos. r ideo hic [amici] s; in futuro [charissimi] Vel [amici] qr amātes vel amati. s; [charissimi] qr care empti

¶ Tertia pars.

E Go dormio] Hec est vox eccīe tepidos exhortātis. vt i ortū sponsi veniāt seipam dans i exemplū dicens. [Ego dormio] Quasi diceret. Nō sum tepida. nec sum torpori dedita. quia [Ego dormio] .i. exteri⁹ ɔtēplatiōi vaco. r ab ipetu psecutionū r strepitu actionu; r corpali solicitudine q̄esco [r cor meum vigilat] .i. rōis r intētionis ocul⁹ vigilat. r ne tpe q̄etis p blandicias fallať pui(d)z r laborat. vł de somno corpis [ego dormio rc] .i. iuxta v̄bū xp̄i. Spūs q̄dē pmpt⁹ est caro aūt infirma. Causam v̄o q̄re cor suū vigilat subdit cum dic. [Vox dilecti mei pulsantis] Quasi diceret. Ego volo quiescere. s; ipe ad laborē inuitat. Vn̄ [vox] id est. inspiratio [dilecti mei] facta est mihi ad cor meū qd vigilat [pulsantis] .s. sc; vtraq; manu. i. bn̄ficiis r flagellis. r dicētis [aperi mihi] .s. auditoꝝ corda. vt itrē r cenā faciā cū illis r ipi mecū. Apoca. iii. Vel vt dicit glo. Et quare h̄ facere debeat subdit causas. qr [soror mea] .i. coheres regni [amica mea] secretoꝝ ɔscia [columba mea] simplex nō inuida [immaculata mea] qr in flumine sanguis mei lota. Vel vt dicit glosa. Vel [soror mea] .in incarnatione [amica] ex passione [columba] .ex spūssancti receptōne [immaculata] .ex baptismi lotiōe Sequiť. [Quia caput meū] Alia causa quare dz sponsa surgere

quia caput meū i.ego q sum caput. scz deus plenū est rore de(us) eni quātū est i ob stinatis absq hospitio remanet. et noctur no rori seu pluuie noctis exponit et cincin ni mei i.capilli crispi.q sunt fideles inui cem amore mutuo colligati. et xpo capiti coherētes pleni sunt guttis noctiū i.pa tiunt frigora psecutionū et temptationū demonū. Uel dic vt glosa. Uel moraliter quia caput i.cler(us) abundat rore id ē delicijs cincinni i.fideles subditi abū dant guttis noctiū i.ignorātijs et pctis ideo surge

Quarta pars Capituli qnti.

Expoliaui me tunica mea Hec est vox spōse suā obedientiā ondentis. sed tñ timorē et tremorē suū decla rantis.vñ quia spōsus spōsaz excitauerat vt de dormitiōe ɔtemplatiōis surgerz ad solicitudinē regendaꝝ aīaꝝ.iō ipa nō ino bediens .sz de iniūcto officio metuēs. rñ det dicēs Expoliaui me tunica . Uñ tu nica ista est tpaliū cura. vl' vita actiua. vl' peccatoꝝ macula.Dicit g eccia in ɔtēpla tione existēs Expoliaui me tunica mea id est.oīb(us) pdictis renūciaui quō induar ea i.quō iteꝝ ad pdicta reuertar Laui scz lacrimis cōpunctiōis vel deuotionis vel exultatiōis pedes meos i.oēe lutū peccati.et oēm puluerē affect(us) terreni. q modo inqnabo eos Quasi diceret.Non potero foris ambulare nisi aut lutū cōtra ham aut puluerē. Uel dic cū glosa Sz quia spōsa timoris et piculi causas pmisit ɔsequēter vigoris et auxilij rōem inducit. scz quia dilect(us) me(us) misit manū suā p fo ramē .Quasi diceret.Et si picula egredi endi timeā.tñ in dilecti mei auxilio ɔfidēt agam. Nā dilect(us) me(us) misit manū suaz . id est.ṽtutē suā et auxiliū suū et vigorē. p foramē timoris et vēter me(us) intremuit ad tactū ei(us) i.molles et debiles cōpūcti sūt. Uide glosam. Et iō surrexi .s.a dormi tione et qete vite ɔtēplatiue ad laborē acti ue. vt aperirē dilecto meo .s.pdicando et docēdo.sz prius cepi facere et post docere Uñ man(us) mee i.opa mea distillaue runt i.alijs circūquaq expsserūt mir ram i.exemplū amara patiēdi fm glosā. Uel man(us) iste pñt dici plati.q mirrā.id ē. pniaz debēt alijs distillare.et digiti mei id est.illi q subtiliora et spūalia pdicāt ple ni sunt mirra pbatissima i.pnia pfectoꝝ vñ mirra pma est asperitas discipline. se cunda ṽo increpatio doctrine.sz tertia ex ecutio snīe.et ista est mirra pbatissima Ul' mirra pma est pnia peccatorū. scda pnia iustoꝝ.tertia pnia pfectoꝝ. Prima est pro bata.secūda pbatior.sz tertia pbatissima. pessulū hostij mei i.omne illud qd gre diuine resistere potuit. aperui dilecto meo i.a cordib(us) subditoꝝ pdicādo remo ui vt itraret at ille declinauerat atq trāsi erat .q2 hic nō ad plenū sz exilit. vide glo sam.et iō aīa mea liquefacta est i.i aquā lacrimaꝝ resoluta.vl' cū glosa. Ut id ē postq dilect(us) me(us) locut(us) est .Dū eni ṗ eu scz moyses locut(us) est.aīa eccie timore ɔge lata est.sz vt dilect(us) .s.de(us) pr locut(us) ē . in filio aīa eccie liquefacta est .s.i di lectionis feruore

Quinta pars.

Quesiui Hec ē vox eccie siue spō se spōsum suū querētis . Uñ quia ipa dixerat spōsum ab ea declinasse et trāsisse.ne ipe clare et plenarie videret Iō subdit spōsa dicēs. Quesiui vt ab undanti(us) fruerer dilecto.et pfecte cogno scerem et nō inueni illū .q2 illa duo res uant in patria vocaui orōe.intētione.et opatione. et nō rñdit mihi i.nō se mihi i dicauit.quia corp(us) qd corrumpit aggrauat aīam. Sz ne desperarē ex absentia sponsi inuenerūt me querentē anxie et curiose. vigiles i.prelati doctores vel predica tores curiose vigilātes. q circueunt ciui tatē i.ecciam ex officio circūquaq visi tant. Isti inuenerūt me .s.anxiā ɔsolan do.et curiosam repmendo pcusserūt me . id est.magis cōpunxerūt me ad querendū. et vulnerauerūt me .s.gladio spūs. qd ē verbū dei.i.dolorē pnie intulerūt. tulerūt palliū meū .s.vt nuda xpm nudū seqrer. omnia relinquere fecerūt. Ul' dic cū glo sa. Uel palliū possz itelligi velamen legis veteris testamēti.etc.

Sexta pars

Adiuro vos filie hierl'm si inuene ritis dilectū meū vt nūcietis ei qa amore langueo Hec vox sponse adolescētulas alloquētis. Uñ q2 id quod a plurib(us) querit citi(us) inuenit. iō ipsa eas hortat vt spōsum suū secū querāt. vel qa q̄nq minorib(us) reuelat qd maiorib(us) latet.

vt.j.Cor.xiiij. Ideo sponsa adolescentulas exhortatur vt sponsum querant et languorem suum annuncient eidem non dicit quod eum adducant sed quod ei nuncient. quasi secura sit quod ipse qui tantum diligit et qui tantum diligitur. si sciret languorem sponse non sustineret nec tardaret. Similiter Joh.xj. vbi dicit Martha ad Jhesum. veni et vide. non dicit. suscita Lazarum Et Joh.ij. dicit Maria. vinum non habent. non dicit converte aquam in vinum. Littera est clara cum glosa. Uel hec potest esse vox ad animas sanctas que in celo dilectum vident etc.

Septima pars

Qualis]. Hec est vox adolescentularum rndentium et dicentium [qualis] id est. cuius speciositatis vel suauitatis [est dilectus tuus ex dilecto]. i. filius qui est [dilectus ex dilecto]. i. ex patre. vnde hoc dicit ad differentiam dilecti qui ex nullo est scilicet patris. O igitur [pulcerrima mulierum qualis est dilectus tuus] secundum quod ipse procedit [ex dilecto]. i. ex patre. id est dic qualis ipse est secundum diuinitatem. Sed iterum [qualis est dilectus tuus]. s. secundum humanitatem [quia sic adiurasti nos] vt eum tecum queramus

Octaua pars

Dilectus meus candidus] Hec est vox sponse adolescentulis rndentis et dicentis. [dilectus meus candidus]. secundum diuinitatem. quia candor est lucis eterne [et rubicundus] secundum humanitatem. scilicet in passione vel [candidus] in natiuitate. et [rubicundus] in cruce. vel [candidus] in domo herodis et [rubicundus] in pretorio pilati [electus ex milibus]. i. pre omnibus hominibus et angelis. Heb.j. vel quia speciosus forma pre filijs hominum [caput eius]. i. diuinitas vel diuina sapientia [aurum optimum]. i. omni alteri sapientie incomparabilis. sicut aurum alijs metallis est incomparabile. [come eius]. i. cogitationes eius [sicut elate palmarum]. i. alte. recte. et sublimes. ideo [elate]. i. alte. [nigre quasi coruus]. i. humiles et mundo despicabiles Uel [come] sunt humane fragilitates et infirmitates que caput christi. i. diuinitatem velabant [Oculi eius]. i. dona spiritussancti. etc. prosequere sicut glosa. Uel oculi isti possunt intelligi doctores vel prelati. qui columbis comparantur. vt supra primo capitulo [Bene ipsius] Iste gene secundum glosam sunt modestia et pietas christi. et dic vt glosa. [Labia eius] id est. verba christi. vt glosa dicit. Uel duo labia duo sunt testamenta [Manus eius]. i. virtutes christi operatiue. [que fuerunt tornatiles] id est. in nullo reprehensibiles. ad omne opus bonum volubiles [auree] per charitatem. [plene iacinctis]. i. operibus virtuosis et preciosis. vel dic cum glosa. [Uenter eius eburneus]. id est. humanitatis fragilitas. sicut glosa. [crura eius]. i. apostoli vel alij fortes eum sustinentes. etc. vel dic secundum glosam aliter. et vide [Species eius vt libani]. i. vniuersalis decor. vel vniuersa membra. vide glosam. Ipse est candor lucis eterne. ideo libanus qui candidus interpretatur. ipse est mons in vertice omnium montium. et inter omnes altissimus [Guttur illius suauissimum]. internus sapor. dic vt glosa. Finaliter concludit. [Talis est dilectus meus] quem ego diligo. [et ipse est amicus meus] quia ipse me diligit. vel cum glosa. [O filie hierusalem]. Et ideo queramus eum vt dixi

Nona pars.

Quo abijt] Uox est adolescentularum respondentium sponse et dicentium. [Quo abijt dilectus tuus] quando presentiam suam subtraxit [O pulcerrima mulierum. quo dilectus tuus declinauit]. Quasi. vbi solebat inueniri. non amplius inuenitur. Abijt ergo a synagoga et declinauit ad gentes. Dic ergo nobis. quo abijt etc. [et queramus eum tecum] quia sine consortio ecclesie non recte queritur christus. ideo nec inuenitur

Capitulum sextum

Dilectus meus] Hoc est sextum capitulum huius libri continens septem partes Quarum prima est vox ecclesie ad questionem adolescentularum rndentis. Querebant enim prius [quo abijt etc] Nunc vero ipsa rndet. [dilectus meus etc]. ostendens per hoc dilectum suum in seipsam descendisse. quia ipsa est ortus. vt supra patet. dic cum glosa. et ideo videns sponsa quantum sponsus in hoc orto delectetur ait [Ego dilecto meo] supple in me et in alijs locum preparo et [dilectus meus mihi]. supple locum preparat receptionis apud se [qui pascitur inter lilia]

Secunda pars

Pulcra es] Hec est vox sponsi. sponse et adolescentulis querentibus assistentis. earumque deuotis affectionibus rndentis. vide glosam. Rndet igitur sponsus et sponsam commendat dicens [Pulcra es]. s. desiderio quo me queris. secundum glosam [et suauis]

scȝ eloquio q̄ alias adolescētulas ad me q̄rendū inuitas. | ꝛ decora | .s. bonis opib⁹ exteri⁹. Uel | pulcra es | in aspectu. suauis in affectu. ꝛ decora ī effectu | sicut hierl'm terribilis | .i. nō min⁹ in tua pulcritudine admirabilis q̄ȝ fuit hierl'm. i. ꝑmitiua ecclesia assumpta de iudeis. hic em̄ loquit̄ spōsus ꝺ eccia assumpta ex gētib⁹. Ul' dic | terribilis | .s. hereticis impijs ꝛ puersis. Uel dic | terribilis | .s. ex multis. Primo ex numero ꝛ fortitudine bellatoꝝ. Secū do ex lōgo exercitio ꝛ labore armoꝝ. Tertio ex ȝelo ꝛ vnanimitate pugnatorum. Quarto ex ꝑsidio ꝛ defensione angeloꝝ. ꝛ qꝺ pl⁹ est ex pn̄tia ꝛ assistētia regis xp̄i. q̄ ꝓmptus est ad ꝓtectionē suoꝝ subditorū. ꝛ ideo nō miꝝ si sit terribilis. qꝛ etiā ipa ē | vt castroꝝ acies ordinata |. Habuit eniȝ diuersas acies. In ꝑma xp̄m regē cū cetu apostoloꝝ. In secūda exercitū martyruȝ robustoꝝ. In tertia cumulū sanctoꝝ confessoꝝ. In quarta tp̄e antixp̄i habebit de omni genere electoꝝ. Sȝ prochdolor ipa nūc habet in medio istaꝝ acieꝝ. turbā magnam. pluriū inualidoꝝ ❡ Quia ꝯo sponsus dixerat. | pulcra es | .s. ex voluntate et desiderio q̄ me queris. ꝺm qꝺ dicit glosa. ideo nūc vt desiderio querēdi moderationem īponat: subdit. | Auerte oculos tuos a me | vbi nō desideriū cognoscēdi. sed curiositatē inq̄rendi vitupat. ꝑ quo vide glo. Igit̄ | auerte oculos tuos q̄a ipi me auolare fecerīt | .i. nō ex toto tuo desiderio abesse volui | qꝛ oculi tui | .i. intētio ꝛ affectio ad te | me auolare fecerūt | q̄ em̄ ꝑus abijt ꝛ declinauit. nūc auolat. s. vt auidi⁹ requirat̄. vt grati⁹ recipiat̄. vt cautius custodiat̄. vt curiosi⁹ cōpescat̄. vt subdit' impendat̄. vt ardenti⁹ diligat̄. xp̄s em̄ q̄rentib⁹ cū nō deficit. ſȝ plerūq̄ȝ dū abesse creditur ꝑsens existit. Ideo ipe dicit. Querite ꝛ inuenietis

❡ Tertia pars

Capilli tui ꝛc̄ |. Hec est vox sponsi spōsam cōmendantis. Un̄ sic dicit glosa. ne eccia grauiter ferret q̄ȝ a dilectiōe dilecti suspēditur. Ideo sequitur descriptio ei⁹. In qua assimilat̄ illi ꝑmitiue eccie hierl'm. de qua nō est dubiū. q̄n amica dei fuerit. ❡ Un̄ sciendū triplicem fore ecciam. Prima fuit eccl'ia primitiua de iudeis. que hierusalē vocat̄. Secunda fuit eccia ꝑmitiua de gētibus Tertia erit de collectōe iudeoꝝ ꝛ gentiū. ꝛ erit tunc plenitudo eccie. que nō erit quousq̄ȝ reliquie israel salue fiēt Secūdo sciendūȝ q̄ȝ hic repetunt̄ ijdē versiculi q̄ supra positi ꝛ expositi sunt. vsq̄ȝ ibi. | Sexaginta |. ꝛ ideo p̄cedentia exponant̄ vt ꝑus Et versus Sexaginta ꝛc̄. exponat̄ sicut glosa docet. ꝛ bn̄ | Adolescētule aūt quaꝝ ñ est numer⁹ | sunt incipiētes vel fragiles vl' ciues celestes ꝺm glosam. | Una est | quare vna vide glosam | colūba | ꝓpter simplicitatē. fecunditatē. māsuetudinē. ꝛ amoꝝ inseꝑabilitatē. Bis aūt ꝺꝛ vna ꝓpter vnitatem fidei. ꝛ vnitatē charitat' | pfecta |. q̄a ꝑ dilectiōem q̄ est legis plenitudo ꝯsūmata. vel qꝛ iā capiti suo xp̄o vnita. | vna est matri sue | Hec mr̄ est gr̄a. cū qua. ꝑ quaȝ ꝛ ex qua vna est. vel est celestis hierusaleȝ. que mat̄ ei⁹ ꝺꝛ. qꝛ eā generat. nutrit. amat ꝛ custodit. nā oē donū pfectū desursum est. cū qua | vna est | .s. vnitate amoꝝ. | electa genitrici sue | Hec genitrix est eccia ꝑmitiua de iudeis. q̄ eā in fide genuit. cui⁹ electa ꝺꝛ. qꝛ ipa multas spurias simul ꝑduxit. Est aūt summa hui⁹ lr̄e. qꝛ eccia ꝑmo cōmendata est ex sue pulcritudinis descriptione | capilli ꝛc̄ | Secūdo ex sui magnifici stat⁹ declaratōne | sexaginta ꝛc̄. |. Tertio ex suoꝝ membroꝝ vnitate ꝛ perfectione | vna est ꝛc̄. | Quarto cōmendat̄ ex intuentiū admiratōne | viderunt ꝛc̄. |. ❡ Ubi notandū q̄ȝ filie solū vidēt spōsaȝ quia oīs gloria ei⁹ ab intus est. oculi autē stultoꝝ in finib⁹ terre. q̄ interiora ei⁹ nō attendūt. tū quia visum habēt ad terrena totaliter intentū. tū quia luminositas spōse visum eoꝝ excecat. Iō ꝺꝛ. | Uiderūt eam filie syon ꝛ beatissimā p̄dicauerūt |. beatā ex diuitijs spūalib⁹. beatiorē ex suis generalib⁹. ſȝ beatissimā ex spōsi amplexib⁹. | et regine ꝛ ꝯcubine laudauerūt eā | Licet ei sole filie ꝯe videāt spōsam. tn̄ tam | regine ꝛ q̄ȝ ꝯcubine | .i. tā boni q̄ȝ mali laudāt eā. ſȝ iste sicut veri testes. ille ꝯo sicut hystriones. Moralis ē hic.

❡ Quarta pars

Que est ista q̄ ꝓgredit̄ quasi aurora ꝯsurgēs ꝛc̄. |. Hec est vox synagoge admirātis. Ipa em̄ ī nouissimis tp̄ib⁹ vidēs ecciam de gentib⁹ ꝑ totum orbē extēsaȝ inde cōpūcta ꝛ admirās

ait. Que est. rc. ¶ Ubi notandū q͛ cōparat aurore. lune r soli. Aurore in penitētib͛ r ɔtritis. Lune in secularib͛ r actiuis. Soli in pfectiorib͛ ɔtēplatiuis. Uel dr aurora ppter lumen scie. Luna ppter splēdorē grē. Sol ppter lucē glīe. Uel aurora ī patriarchis. luna in pphis. sol in aplīs. Itē beata ꝟgo fuit aurora in annūciatiōe. luna in ɔceptiōe. sol in assumptōe. Itē anima sancta cōparat aurore in orōē. lune in opatiōe. soli in ɔtēplatiōe. Uel est aurora in mortꝭ termino. luna in purgatorio. sol in celi solio. Dicit autē eccīa terribilis vt castroꝝ acies ordinata. maxime ppter tps antixpi qn̄ erit crudelissimus ɔflict͛. Uel vt glosa

Quinta pars

Descendi in ortū nucū. Hec ē vox spōsi ad pdictā q̄stionē rn̄dentis. Un̄ synagoge admirāti r quereti Que est rc. rn̄det spōsus. descēdi. rc. Est aūt rn̄sio indirecta. qr questionē n̄ soluit. s laudib͛ spōse in q̄stione expssis. laudes alias supaddit cōparās eā orto ppter causas alias dictas. s dic͛ ortū nucum ꝑm vnā lrām. qr extra amaritudo. interi͛ dulcedo. Descēdi igit͛ in ortū meum. vel in ortū nucū ꝑm aliā lrām. i. ī ecclesiam gentiū. r iō ipa nūc pgredit͛ r ascendit. Quare ꝟo ipē descēdit causā subdit. vt viderē rc. poma ɔualliū. i. doctores r pdicatores hūiliū. si floruissꝫ vinea. i. si p pdicatiōem doctoꝝ eccīa initia bone vite dedisset. r germinassent malapunica. i. fructū bonoꝝ opeꝝ pduxissent. Ul dic vt glosa

¶ Sexta pars

Nesciui. h est vox synagoge suā cecitatē r ignorantiā accusantis r excusantis. r dic. Nesciui. s. predicta. Et causam subdit. aīa mea. i. aīalis ratio ɔturbauit me. i. excecauit r ignorantē fecit. s. ppter hypocrisim phariseorū traditiones scribaꝝ. auariciā sacerdotū. r ambitionē pncipū. r iō ppter q̄drigas aminadab. pdicta em̄ fuerūt quattuor q̄drige q̄ xpm ad mortē traxerūt. r sunt q̄drige aminadab. i. ppl̄i volūtarij. ad mortem xpi. Aminadab em̄ interptat popul͛ spōtane͛. Popul͛ ḡ iudeoꝝ spōtanee sine causa iusta xpm crucifixerūt. dimittentes barrabā. r hec fecerūt ppter q̄ttuor causas pdictas. vt patet ī euāgelio. r ista fuit causa ignorātie r cecitatis synagoge iudeorū. Uel dic. Nesciui. i. s. pdicta rc. s anima mea ɔturbauit me. i. cōpuncta sum. ppter q̄drigas rc. i. pter pdicatiōꝫ q̄ttuor euangelioꝝ xpi. r ad h vide glosam

¶ Septima pars

Reuertere. Hec est vox xpi vel ecclesie: synagogā iudeoꝝ vt a falsitatis cecitate ad fidei r veritatꝭ claritatē reuertat exhortātis. Quasi diceret. Tu ɔfessa es tuā tarditatē r cecitatē. s nihilomin͛ reuertere sunamitis. i. captiua. scilicꝫ. sub ignorātie cecitate. sub legis grauitate. sub intelligentie sensualitate. sub cuiuslibet potestate. Et quare dicit quater reuertere. vide glosam. vt intueamur te. id ē. vt tu me videas r ego te rc.

¶ Capitulum septimū

Quid videbis. Hoc est capitulū septimū hui͛ libri. qd ɔtinet q̄nq͛ ptes. Quaꝝ pma est vox sponsi ad spōsam eccīam de gētib͛ alloquētis. vnde qr ipa prius dixerat synagoge. reuertere rc. Iō spōsus dic ei. qd videbis rc. q̄si diceret. Tu mō doles de cecitate synagoge. ppter qd ipam exhortarꝭ dicens. reuertere rc. s cito videbis eā quasi choros castroꝝ. r iō ɔsolaberis. Uidebis āt eā q̄si choros castroꝝ. i. ad spūalia bella paratā. Cōparat aūt eccīa choris ppter tps pacis. in q̄ de͛ auctor pacis debet glorificari r laudari. s etiā cōparat castris ppter tps belli. in q̄ dyabol͛ auctor tēptationis dꝫ fortit impugnari. Uel castris cōparat. qr ordinatas hꝫ acies. vnā ɔtinētium. aliā ɔiugatoꝝ

Secūda pars

Quam pulcri sunt rc. Hec ē vox spōsi illā eccīam q̄ ex iudeis r gentib͛ futura est nouissimis tpib͛ cōmēdantis. Un̄ dic. q̄ pulcri sunt gress͛. Ubi sciendū q͛ gressus eccīe h dicūtur opa r pfect͛ eccīe in agēdo r patiēdo. Uel gressus dicunt act͛ pdicatōis. q̄ pulcri dicunt in calciamētis. i. in exēplis aploꝝ r sanctoꝝ. Uel gressus pulcri ī calciamētis. qr gressus iō pulcri. qr pedes pulcri. id est. doctores r plati. q̄ corpus sustinent. Quoꝝ pulcritudo est. primo vt sint recti. secūdo ampli. tertio dilatati. q̄rto mundi. Recti p iusticiā. ampli p sapiām. dilatati

p bonā famā. mundi per vitam sanctam. [Iūcture feminū tuoꝝ] i. vnio ꝛ cōcordia duoꝝ pplōꝝ in vna fide ꝛ caritate. erit [sicut monilia] i. erit vnitissima ꝛ indiuisibilis [q̄ fabricata sunt manu artificis] qꝛ solꝰ ille artifex hāc vnionē fabricauit. q̄ fabricatꝰ est aurorā ꝛ solē. ꝛ h̄ solū nouit q̄re hec iūctura vsq ad finē seculi retardata fuerit. vide glosam. [Umbelicꝰ tuꝰ crater tornatilis] Iste vmbelicꝰ ē infirmitas nostre mortalitatis. vide glosam. Uel vmbelicꝰ pñt dici doctores infirmiores ꝛc. q̄ [nunq̄ indiget poculis] qꝛ nō solū vasa s; fontes sunt aquā sapiē scaturiētes. [Uenter tuꝰ] i. copia ppli xpiani [sicut aceruus tritici] qꝛ in imo pceptoꝝ multi sunt. ī alto ꝯo ꝯsilioꝝ pauci [vallatꝰ liliis] i. ꝟtutibus. Aceruꝰ aūt ideo dr. qꝛ grana. id est. fideles absq palea īmediate sese ꝯtingunt. Pro moralitate vide glosaz. [Duo vbera] Iste versiculꝰ supra in q̄rto ca. a. habitus est. iō exponat vt supra. [Oculi tui]. Duo oculi sunt ꝓuisores spūaliū ꝛ tpaliū. q̄ erūt [sicut piscine] i. multas aq̄s sapiētie ꝯtinentes [in esebon] i. in cingulo meroris. s. tpe antixpi. [q̄ sunt in porta filie multitudinis] i. eccīe que est filia multitudinis. qꝛ ex duobꝰ pplis generata. Dicunt aūt piscine esse in porta filie multitudinis. qꝛ nemo ingredietur in multitudine xpianoꝝ nisi q̄ biberit ex hac aq̄. vel nisi q̄ de aq̄ baptismi renatꝰ fuerit. ꝛc. [Nasus tuꝰ] i. cetꝰ pdicatoꝝ. q̄ spūm vite miſtrātꝛ eccīe. ꝛ fetores peccatorum odoresq ꝟtutum prudēter discernūt. hi sunt [sicut turris libani] qꝛ eminētiores ceteris. refugium infirmis. fortes ꝟtute. fundati in libano monte. i. in xpo. vel [turris libani] q̄ a p sapiām alti. ꝛ p vite mūdiciam candidi. [q̄ respiscit ꝯ damascū] i. ꝯtra malos ꝛ puersos. ꝯtra q̄s pdicatores ꝛ doctores respiciūt. Uide glosam d damasco [Caput tuū vt carmelꝰ] Carmelꝰ est mons altꝰ et pinguis. q̄ sciētia circūcisionis interptat. Caput aūt eccīe est senatꝰ aplōꝝ vel cetus platoꝝ. q̄ debet esse altꝰ excellētia vite sancte. ꝛ pinguis fructuū spūaliū fertilitate. ꝛ nō tantū carnis. s; silr ꝛ cordis circūcisionis sciam in se ꝛ in aliis exercere. [et come capitis tui]. come ex capite nascentes ꝛ ipm ornātes sunt clerici. q̄ prelatis assistunt. q̄ debēt esse [sicut purpura regis]. id est. ipis platis debēt esse q̄ ornamentū regale. ꝛ debēt esse [iuncti canalibꝰ] id est ipis doctoribꝰ ꝛ platis ꝯiūcti. s. vite sancte conformitate. obedientie promptitudine. adiutorii efficacitate. De purpura dicitur cum glosa.

Tertia pars.

Quam pulcra es [Hec ē vox sponsi. q̄ hucusq spōsaz suā ad labores inuitauit ꝛ eā magis in laboribus cōmendauit. nūc aūt post duoꝝ pplōꝝ cōiunctionē ꝛ post certaminis laborē. spōsus spōsam suā vacantē celestibꝰ deliciis recōmendat dicēs. [q̄ pulcra es] fide [decora] ope [charissima in deliciis] i. charissima dño tuo. ex h̄ q celestibꝰ vacas deliciis. ſm glosam. [Statura tua assimilata est palme] iō palme cōparat eccīe statura. vel aīa q̄ celestes diuitias pgustauit qꝛ totū in celū erigit. ꝛ ad terrena despicit incuruari. De palma vide glosam. Et [vbera tua botris]. Que sint vbera eccīe superiꝰ dictū est [botri] autē [vini] sunt vasa. ꝛ [vbera] vasa sunt lactis. Ubera ergo ꝛ botri sunt plati. qꝛ ꝛ lac puulis. et vinū pfectis ꝓpināt [Dixi ascendā] Quasi dicat spōsus. q tales habes doctores nō est tui meriti s; mei doni. qꝛ [dixi] id est. ab eterno disposui. [ascendā in palmā] i. in eccīam. quā ipe pus palme cōparauit. ꝛ in quā ascēdit. dū p grām ꝛ amorē ꝛ per nature vnionē in ipam intrauit ꝛ eiꝰ se caput fecit. Uel [in palmā] i. in crucē. cuiꝰ ps de palma fuit ſm glosam. ꝛ [apprehendam fructꝰ eiꝰ] q̄ fuerūt ꝓprii corpis glorificatio. humani generis redēptio. antiq̄ ſpentis ligatio. ꝛ redēpti hoīs saluatio. q̄s ita fortiter apprehēdit vt nullo modo decidere possint. [Et erūt vbera tua sic botri vinee] i. dulces sicut botri vinee. nō amari vt hedere. i. synagoge. Uide glosam [et odor odoris tui sic odor malorū] i. odor fame tue. vel [odor odoris] i. fama pdicationis ꝛ laudis [sicut odor maloꝝ] id est sicut odor fructuū pfectoꝝ. nō sicut odor folioꝝ verboꝝ. [Guttur tuū] i. doctores tui. vel pdicatio tua [sic vinū optimū] s. colore. odore. sapore. ꝛ ꝟtute pcellens [dignum dilecto] i. xpo [ad potandū] Xps eīm libēter calicē passionis bibit ꝛ aliis ad potandū porrexit. vñ sequit. nō solum vinum illud est [dignū dilecto] sed etiā [la

biis ⌋.i. pconibꝰ eiꝰ vt Paulo ⌊ ⁊ dētibꝰ ⌋.i. attritoribꝰ sacre scripture. vt Augustino. ⌊ad ruminandū ⌋

¶ Quarta pars

Ego dilecto ⌋. Hec est vox ecclīe ad synagogā. Quasi diceret. Michi credite ⁊ ꝯuertimī ad spōsum meum xp̄m. q̄ꝛ ip̄e vos libent̄ recipiet. sicut ⁊ me. Nā ⌊ego ⌋ ꝑus exul paup ⁊ nuda conuersa sum ad eū. ⁊ ꝯiūcta sū ⌊ dilecto meo ⁊ ad me ⌋ facta est ⌊ ꝯuersio eiꝰ ⌋ carnē humanā assumēdo. meā penuriā adiuuādo. mihi grām conferendo. et gloriam ꝑmittendo.

¶ Quinta pars

Veni dilecte mi ⌋. Hec est vox spōse. q̄ certificata q̄ iudea cōpuncta obediet ⁊ ꝯuertet̄: ꝑ gaudio spōsū alloquit̄ ⁊ dicit ⌊ Ueni dilecte mi ⌋ Quasi diceret. Certa sum q̄ iudea licet nimis tardet. tn̄ finalit̄ ꝯuertet̄. ⁊ iō veni mecum vt ⌊egrediamur ī agrū ⌋.i. vt tu ⁊ ego egrediamur ī illos iudeos q̄ adhuc arādi ⁊ colendi sunt. ⁊ ⌊ cōmoremur ī villis ⌋.i. ī nouiter ꝯuersis. in q̄bꝰ est cōmorandum donec ad ꝑfectiōem ꝑueniāt. ⌊ Mane surgamus ad vineas ⌋.i. studiose laboremꝰ ad excolendū. fouendū. ⁊ nutriēdū ⌊ vineas ⌋ id est. ꝟtuosos ad dn̄m ꝯuersos. Et q̄ꝛ aliud faciendū est vinee nondū florēti. aliud dū floret. ⁊ aliud dū fructificat. iō subdit. ⌊ videamꝰ si floruit vinea ⌋.i. si aliq̄ bona signa ꝟtutis ꝓfessionis ⁊ fidei appareāt ⌊ si flores fructꝰ parturiūt ⌋.i. si bonū ꝓpositū sequit̄ opꝰ bonū. ⌊ si floruerūt malapunica ⌋.i. si flores ꝑfectū fructū dederīt. ⌊ Ibi dabo tibi vbera mea ⌋.i. p̄latos ⁊ doctores Dabo nō solū ad lactandū vl̄ ꝯtractādū. s; simplicit̄ dabo etiā etiā ad lacerandū p martyriū si opꝰ fuerit ⌊ Mandragore ⁊c̄ ⌋ Hec est herba q̄ ꝓfunde radicat̄ in terra. ⁊ paꝝ supeminz. h; tn̄ pomula rubea ⁊ odorifera. ⁊ signat iudeos ⁊c̄. ⌊ q̄ dederūt odorem ī portis nr̄is ⌋.i. in sacramētis. Ideo ⌊egrediendū ⁊c̄ ⌋ ꝰm h̄ expone. Ul̄ expone ⌊ Mandragore ⌋.i. ꝟtutes ⌊ porte ⌋.i. ap̄li ⁊c̄. sicut glosa

¶ Capitulum octauū

Quis mihi det ⌋. Hoc est octauū ⁊ vltimū capitulū huiꝰ libri quod cōtinet octo partes. Quaꝝ prima ꝰm glosam est vox synagoge. vñ introducitur hic iudea inspirata iam ⁊ edocta. et summo desiderio deū querēs. ideo dicit. ⌊ Quis mihi det ⁊c̄ ⌋. Uel ꝰm aliā glosā est vox ecclīe de gentibꝰ. xp̄i incarnatiōem recolētis. que ip̄am incarnatiōem tā feruenter amplectit̄. vt ip̄am d̄ nouo fieri desiderare videatur dicēs. ⌊ Quis mihi det ⌋ id est dei filiū ⌊ fratrē meū ⌋.i. vt sit frat̄ meus. cōmuniōe nature ⌊ sugentē vbera matris mee ⌋ id est. virginis beate. que mater ne pietat; viscerib; totā ecclīam fouet ⁊ nutrit. Ul̄ mater ecclīe fuit synagoga. Et notanter dicit̄ det. quia sola charitate filiꝰ datus est nobis. Itē bn̄ dicit te. q̄ꝛ ad filium loquit̄. excludēdo patrē ⁊ sp̄ūmsanctum a nostre infirmitatis susceptiōe. ⌊ vt inueniam te ⌋.i. cognoscā te ꝰm naturā humanā ⌊ foris ⌋ quia intꝰ ꝰm diuinitatē nulli fas est ip̄sum ad plenū cognoscere Ul̄ ⌊ for; ⌋ id est. nō inclusum in sinu patris. s; cū hominibꝰ cōuersantē. Ubi nota glosam. ⌊ et deosculer te ⌋.i. facie ad faciē videā. ⁊ ore ad os loquar. Uel expone vt in principio libri. ⌊ ⁊ iam me nemo despiciat ⌋. cum apparuerit me esse sororē reginā ⁊ sponsam Olim eñ despecta fuit. cum abhorrebat mūdus diuinitatē in homīe ⁊ vitā in mortuo floruisse. Et sic de similibꝰ. ⌊ Apprehēdam te ⌋ Quasi diceret. Si detur mihi te sic osculari. etiā si velis effugere nō dimittam. sed ⌊ Apprehendā te ⌋ amoris cōiunctione ⌊ ⁊ ducā te in domū matris mee ⌋. id est. ī multitudine iudeoꝝ. ⌊ ⁊ ī cubiculū genitricis mee ⌋.i. in secretariū sanctoꝝ. s. celestē hierl'm ⌊ Ibi me docebis ⌋.i. te mihi manifestabis. ⌊ ⁊ dabo tibi poculum ⌋. id est. faciā te delectari. Quasi diceret Tu augebis mihi gratiā ⁊ gaudiū. ⁊ ego augebo tibi seruitium. quia ⌊ dabo tibi poculum ex vino cōdito ⌋ id est. seruitium faciam tibi ex vino bonoꝝ operum inebriante pre gaudio. ⁊ condito diuine gratie auxilio. ⌊ ⁊ mustum maloꝝ granatoꝝ meoꝝ ⌋ id ē. inebriari. exhilarari. ⁊ calefieri te faciam in sanguine martyrum. Mustū enim calidius est vino. ⁊ citius inebriat ⁊c̄. ⌊ Leua eius sub capite meo ⁊c̄ ⌋. Hoc expone vt supra. Uel dic ⌊ Leua ⌋. id est. siue humanitatis cognitio ⌊ ⁊ dextera ⌋.i. diuinitatis clara visio. ⌊ Adiuro vos filie hierusalem ⌋. Hic versus expositus est supra. ideo dicatur vt prius. sicut ⁊ de pcedenti

[Leua eius rc.]

Secũda pars

Que est ista] Hec est vox angelorũ vel synagoge profectũ eccle ꝺ gẽtibus admirantiũ. sicut supra tertio capitulo. Que est ista rc. Uel meli⁹ potest dici. vox eccle de gentibꝫ. de synagoga quasi iam ꝯuersa admirantis et dicentis. [Que est ista] Quasi diceret. [Que ẽ hec que ascendit de deserto] id est. de priori excecatione. [delicijs] spiritualibꝫ [affluens. Innixa sup̱ dilectũ suũ] sibi nãq̃ꝫ soli innititur. cui tanta familiaritate cõiungitur. ⁊ a quo in omni tribulatione fulcitur. ⁊ per quẽ gratia omnis liberaliter distribuitur. rc.

Tertia pars

Sub arbore malo]. Hec ẽ vox spõsi ecclesie de gentibꝫ respondentis ⁊ inducentis eam vt ipa iudee penitenti cõgaudeat. ⁊ beneficij sibi facti recordetur. Ideo dicit. [Sub arbore malo]. Quasi diceret. Tu admiraris ꝺ hoc ꝙ synagoga ascendit rc. sed noli admirari. imo poti⁹ cõgaudere velis ⁊ de beneficijs recordari. quia Sub arbore malo rc.

¶ Ubi sciendũ ꝙ malus est arbor p̱ quã xp̃s cõuenieter intelligitur. propt̃ causas superius dictas. Huic igitur arbori subiecta fuit ecclesia. ⁊ ideo de morte ad vitã redijt. ⁊ hoc est quod dicit̃. sub arbore rc. Uel [Sub arbore rc.] id est. sub vmbra ligni vite. quod est xp̃s [suscitaui te. Ibi corrupta est mater tua] id est. synagoga. Et hoc tripliciter seu triplici corruptiõe. Primo corruptione mortis spiritualis. q̃ꝛ non regenerabatur sacro baptismi fonte per quẽ vita spiritualis confertur. Secũdo corruptione thori matrimonialis. q̃a relicto christo vero sponso dyabolum adulterum petijt. Tertio corruptione inuidie visceralis. Inuidia enim est corruptõ visceralis. quia putredo ossium inuidia. Prouerbiorꝫ. xiiij. Hac autẽ corruptione corrupta fuit synagoga quãdo barrabam latronem dimisit. ⁊ p̱ inuidiã xp̃m innocẽtem occidit. [ibi violata est genitrix tua]. id est. lex vel synagoga. ⁊ hoc exteriori persecutione. scꝫ sub Tyto et Uespasiano

Hic est notãdum ꝙ ex hoc loco volũt quidam ꝙ lignũ vetitum in quo peccauerunt Adam ⁊ Eua. sicut quidaꝫ libri apocriphi habent: sit malus ista. ⁊ scd̃m h̃ litera legeretur sic. O tota ecclesia [suscitaui te] existentem [sub arbore malo]. id est. sub ligno vetito. vbi primi parentes mortis sentẽtiam incurrerunt. Et [ibi]. scilicet sub eadem arbore [corrupta ẽ mater tua]. scilicet humana natura. [ibi violata est genitrix tua] id est. Eua. O igitur ecclesia. quia hec omnia tibi facta sunt p̱ gratiam. noli admirari si synagoga ascendat. rc. [Sed pone me vt signaculum super cor tuuꝫ]. Quasi dicat sponsus. quia igitur ad tantã prouecta es gratiam. ideo [pone me vt signaculum] id est. vt memorialevel sigillum quo secreta clauduntur vel sicut vexillum quod est signum triumphi. [super cor tuum]. id est. super omneꝫ amorem ⁊ intentionem cordis tui. [vt signaculum supra brachiũ tuum] id est. super omnes actus tuos ⁊ omnia opera tua. scilicet vt in omnibus mei memoria in te semper vigeat. vt pulcritudinis mee similitudo in te semper luceat. vt mei amoris character te ab omni alieno discernat. vt in castro tuo vexillum meum semper aduersarium prosternat. Et causam quare hoc facere debeat subdit cum dicit. [fortis est vt mors dilectio]. quam habeo et habui ad te. per quam anima mea a corpore est separata. quam nihil auertere potuit. imo morte fortior. quia ipsum actorem vite quodammodo superauit. [dura sicut infernus emulatio]. id est. amoris executio. que me ad infernum descendere fecit. et ideo dura sicut infernus. quia nulli pene parcere fecit. sicut infern⁹ nulli parcit. [Lampades eius]. scilicet amoris seu dilectionis. id est. corda fideliũ. rc. vide glosam. Est igitur magna virtus caritatis. ⁊ ideo [Si dederit homo omneꝫ substantiam domus sue]. id est. si reliquerit omnia. pro amore isto gratuito habendo. [quasi nihil despiciet eam]. id est. q̃dquid dederit vel reliquerit. quasi nihil reputabit scd̃um glosam. Uel aliter. [Si homo]. id est. Christus [dederit omnem substantiam domus sue]. sicut de facto fecit. [pro dilectione]. id est. si sibi impendatur dilectio. [quasi nihil despiciet eam]. id est. pure gratis dabit. sine commutatione congrua vel condigna

Quarta pars

S Oror nostra] Hec est vox sponsi ad synagogam. et loquitur de ecclīa de gentibus adhuc nouella. [Soror nostra] per naturā et gratiam [paruula est] paucitate populorum et infirmitate cōuersorum [et vbera nō habet] id est doctores et cōsolatores [Quid faciemus sorori nostre in die] id est in toto tempore vite huius [quādo alloquēda est] i. pascēda et nutrienda spūalibus documētis et allocutōibus sacris ad incrementū pducenda

¶ Quinta pars.

S I murus est] Hec est vox spōsi sibimet respōdentis. vñ synagoge tacēti et expectāti quid ipse sponsus facere velit. ipse met aperit dicēs [Si murus est] id est si in ecclesia sit aliqs aptus vt sit murus cōtra hereticos [edificemus super eum ppugnacula argentea] id est inuincibiles sententias diuino eloquio lucidas. Sūnt enim in scripturis ppugnacula i triplici differētia. Primo nāq; sunt qdā terrea. scz sciētie phisice et naturales. Secundo quedā lignea. s. sciētie practice. i. morales Tertio qdā argentea. s. sciē diuīe et spirituales [Si hostiū est] i. si in eccīa sit aliquis aptus vt sit hostiū ad introducēdū in viā salutis fideles et catholicos [cōpingamus illud tabulis cedrinis] i. ornemus eum virtutibus et exēplis bonis. vt sit in eo pulcritudo vite. et odor bone fame: qui vicia fugat etc. vide glosam

¶ Sexta pars

E Go murus] Hec est vox eccīe rñdentis ad id quod supra sponsus dixerat. quod vellet edificare si murus esset. Quasi diceret. Tu dixisti. [Si murus est edificemus] et ego sum murus. super te petra fundatus. ex lapidibus charitatis edificatus. et ex glutino dilectōis compactus [et vbera mea] i. apl'i doctores et plati [sicut turris] exponitur vt supra qrto capitulo. et quasi diceret quod talis sum. nō ex me habeo. sed ex gratuito dei dono. iō dic. [ex quo facta sum corā eo quasi pacē reperiēs] i. postquā ego ɔuersa sum corā eo. et ipse mihi sue pacis donū per verbū recōciliatōis largitus est. iuxta illud. Gloria in excelsis. etc. Sed forte quia aliqs diceret. ad quid es tu murus et vbera tua turris. et ipa rñdet. quod hoc est et fuit ad pacifice ptegendā vineā pacifici xpi. Jō subdit. [Vinea fuit] s. tota eccīa [pacifico] xpo. quā ipse acqsiuit. in ea pace quā eccīa reperit corā eo [que] pax [habet ppl'os] scz iudeorum et gentiū in vno ritu collectos. [Tradidit eā custodibus] i. platis scz custodiendā et colendā [vir] i. qlibet vere virtuosus [affert pro fructu eius mille argēteos] id est. vniuersitatē tpaliū suorum [affert pro fructu eius] i. pro fructu eterne beatitudinis secundum glosam

¶ Septima pars

V Inea mea] Hec est vox sponsi curam quā habet ad vineā suā ostēdētis Quasi dicat. Nō do obliuioni vineam meā. quia [vinea mea corā te est. Mille tui pacifici] s. illi qui filij dei vocabūtur. Math. v. qui sunt [mille]. quia hñt pfectiōz millenarij. i. eterne beatitudinis. vel complet ā decalogi pfectionē [et ducēti] quia eis duplex fructus seu duplex merces debetur. s. gaudiū essentiale et accidētale. vel visio et fruitio [his qui custodiūt fructus eius] i. verbi doctoribus et platis qui custodiūt fructus vinee dñi. Et ɔstrue [Mille et ducēti] sunt [de his] i. de numero. etc. ¶ Quia igitur tantus est fructus pdicte vinee. iō subdit spōsus. [Que habitas in ortis] Quasi diceret. O spōsa mea [que habitas in ortis] i. in cultura spūaliū fructuū. que prius habitabas in campis silue [amici auscultāt te] i. angeli quos adiutores tibi dedi. et spūs iustorum. qui iā cū deo sunt et pro fratribus orāt. [auscultāt te] i. orationes tuas audiūt et deo porrigūt. vt pdictū fructū ɔsequi valeas Igitur [Fac me audire vocē tuā] i. ita age vitā. vt quicquid voce vel opere orauerit. a me dignū sit exaudiri. vide glosam

Octaua pars

F Uge dilecte mi]. Hec est vox spōse ad pdicta rñdentis. vñ quia sponsus dixerat [Fac me audire vocē tuā] in quo spōsus notabat se spōsam suā querere. Jō respōdet eccīa innuēdo quod ɔueniētius est ipsam sponsum querere. quā queri ab eo. Vñ dicit. [Fuge dilecte mi super montes aromatū] i. inter sanctos et angelos. vt ibi insequaris. etc. vide glosam

¶ Explicit expositio magistri Petri de aillyaco super cantica.

¶ Incipit prefatio magistri Petri de aillyaco cardinalis quondã episcopi cameracēn. sup septē psalmis penitentialibus.

V Era penitentia velut scala quedã est. qua homo peccator q̃ ſm euangelicã parabolã descendit de hierusalē i hiericho. rursum in hierlēm. hoc est ad pacis visionē ascendit. ¶ Cui9 vero scale septē sunt gradus. quib9 correspōdēt psalmi septē q̃ dicunt penitētiales ¶ Primus itaq3 grad9 est timor pene. A quo prim9 psalm9 incipit. Dñe ne in furore tuo arguas me. neq3 in ira tua corripias me. ¶ Secūdus est dolor culpe. Hic est q̃ in secūdo psalmo optādo dicit. Beati quoꝝ remisse sunt iniqtates. ⁊ quorum tecta sunt peccata. Et hūc peccatoꝝ confessio ipsoꝝq3 remissio sequit. Delictū meum inquit cognitū tibi feci. ⁊ iniusticiam meã non abscōdi. Et iteꝝ. Dixi cōfitebor aduersum me iniusticiã meã dño. ⁊ tu remisisti impietatē peccati mei ¶ Terti9 gradus est spes venie. Hanc timor p̄cedit. q̃ rursus in tertio psalmo clamat. Domine ne in furore tuo arguas me. neq3 i ira tua corripias me. Et hūc dolor comitat. Afflictus sum ⁊ humiliat9 sum nimis. rugiebam a gemitu cordis mei. Post hec vero sequitur spes. Quoniã in te dñe speraui. tu exaudies me dñe deus meus ¶ Quartus est amor mūdicie. Hanc nō hominis iusticia. sed dei misericordia efficit. Unde quart9 psalmus ait. Miserere mei deus ſm magnã misericordiã tuã. Ac deinde subdit. Ampli9 laua me ab iniquitate mea Et iteꝝ. Cor mundū crea in me deus. ¶ Quintus grad9 est desiderium celestis patrie. pro quo orat quint9 psalmus. Domine exaudi orōem meã. Precedit aūt cōtemptus p̄sentis vite. Quia defecerūt inquit sicut fum9 dies mei. Et iteruz. Dies mei sicut vmbra declinauerūt. et ego sicut fenum arui. Et hūc comitat consideratio eternitatis diuine. Tu aūt dñe in eternū pmanes ⁊c. Et rursus. Tu autē idem ipse es. ⁊ anni tui nō deficient. Et ex his cōseq̃tur desiderium habitatiōis superne. de q̃ cōcludendo ait. Filij seruoꝝ tuoꝝ habitabunt. ⁊ semen eoꝝ in seculū dirigetur. ¶ Sextus gradus est diffidentia virtutis proprie. ⁊ hanc iuuat cōfidentia diuine misericordie. pro q̃ sextus psalm9 suspirat. De profundis clamaui ad te domine ⁊c. Et merito. quia ad celestem patriã ꝑuenire propria virtute diffido. Nam si iniquitates obseruaueris domine: domine quis sustinebit. Sed de copiositate confido. Quia apud dominū misericordia. et copiosa apud eum redemptio. ¶ Septimus gradus est exultatio spiritualis leticie. Hanc assidua oratio efficit. ideo septimus psalm9 incipit. Domine exaudi orationem meã. auribus percipe obsecrationem meã. Per hanc ex diuinorum operū consideratione in dei cōtemplationē ascēdit. Meditatus sum inquit in omnibus operibus tuis. ⁊ in factis manuū tuaruz meditabar. Unde tandē exultando pcludit. Spiritus tuus bon9 deducet me i terram rectam. Nos ergo si in hanc terrã celestis hierusalē deduci cupim9. his septez pnīe gradib9 ascēdere. ⁊ in his psalmis assidua deuotōe meditari debem9 exemplo beatissimi Augustini. de quo legit. q̄ vltima qua defunct9 est infirmitate. huiusmodi psalmos de pnīa quos sibi iusserat scribi iacens in lecto. cōtra parietē positos intuebatur ⁊ legebat ⁊ vbertim ac iugit flebat. Ideo ex hui9 sancti doctoris alioꝝq3 sententijs. sup psalmis penitētialib9 quasdam orationes seu meditatiōes deuotas cōponere dignū duxi. quib9 ⁊ ad penitētiam prouocari. ⁊ ꝑ pniam in dei cōtemplationem human9 animus valeat pmoueri Illud tamē in exordio premittendū est. q̄ licet septem affect9. quos septē gradib9 scale penitentie appropriauim9. dictis septem psalmis apte decēterq3 vt ostēsum est conueniant. tamē sicut dicit Hugo in libello de oratione Sciendū est hãc proprietatē in omnib9 psalmis nō esse. vt per totã seriem vnus affect9 extendat. s3 sepe ex alio affectu transit in alium. sicut ex affectu timoris in affectum amoris. vel in spei affectū vel consolationis. ſm q̄ mens orantis diuersis modis affici solet. Hoc autez qualiter per singulos psalmos cognoscatur. licet non sit huius opis explanare. tamen quantū ad propositū ptinet satis ex sequētibus apparebit

¶ Meditatio deuota sup primo psalmo penitentiali

Domine iesu christe future iudex seculi. q̄ bonos i celeste regnū tuū. malos vero i ignē eternū es missurus. Dū ego reus z indignus pctōr horrorē futuri iudicij tui ɔsidero. timēs ac tremēs ad te clamare cōpellor z dicere. Dñe ne in furore tuo arguas me. neq; in ira tua corripias me. Sz ve mihi quō immēsam clemētiā tuā ad furorē; quō infinitā miam tuā ad irā puocare merui. Merui itaq;. z hoc spōte ɔfiteor. alioquin coactus fatebor. Scio tñ dñe te docente. q2 tu sp idē es. iō tu in varios affect⁹ nō mutabil' es. De te q3 scriptū est. Tu āt dñe ꝟtutū cū tranqllitate iudicas Furis ergo sp trāquill⁹. irasceris sp placat⁹. Nō est furor tu⁹. nō est ira tua in te z in tuo affectu. s3 extra te est z in effectu tuo. Furor tu⁹ pena est inferni. Ira tua purgatorij pena. In inferno quasi furēdo arguis. i purgatorio q̄si irascēdo corripis. in illo p iusticiā arguis insolubiliter. in isto p miam corripis salubrit'. Et tñ ab vtroq; opto eripi. ab vtroq; desidero z peto liberari: dicens. Dñe ne in furore tuo arguas me. zc̄ Sz quo pacto. qua frōte. q̄ hoc presumo audacia. nō vtiq; de mea iusticia s3 de tua mia. Jō Miserere mei dñe quare Qm̄ infirm⁹ sum Nō mee ꝟtutis firmitatē. s3 mee vanitatis allego infirmitatē. Ego infirm⁹. tu medic⁹. g̃ sana me dñe hic adhibe q̄ tu vis medicamenta. hic vre. hic seca tu tm̄ a furore tuo z ira. h̄ est a future vite pena me libera. Nec a te o pie medice frustra peto vt sanes me. Qm̄ ɔturbata sūt oīa ossa mea O ssa loquor nō corpis sed aīe. O ssa aīe mee vires sunt aīe mee. q2 sic in ossib⁹ corpis. sic in virib⁹ anime cōsistit fortitudo. Uires aīe mee. memoria. ītelligētia z volūtas. Jn q̄b⁹ dū sane sūt sancte trinitatꝭ ꝟa imago est z silitudo. Sz heu me qm̄ p pctm̄ infirme facte sūt. Jō ɔturbate. h̄ est intra se. z ɔ se inuicē ɔturbate sūt Et iō aīa mea turbata ē valde. Nō g̃ nō modicū. s3 valde ɔturbata est aīa mea. q2 valde infirmata ē oīs fortitudo sua. Dū3 tibi morbū meū detego. dū medico egritudinis magnitudinē oñdo: oro vt sanes. Sz tu dñe vsq; q̄ Usq; q̄ dñe sanitatē differs. Nō est dilatio ista crudelitas tua sed iō differs. vt dū diu luctari pmittꝭ cū vicijs. ex h̄ psuadeas aīe mee. in q̄ mala se pcipitauit. z vt ide cautior sit. Nā ex difficultate z dilatōe sanatōis fit diligētior custodia recepte sanitatꝭ. Ul' iō mihi pfectā differs curatōē. q2 ipfectā tibi offero orationē. Nā hic nōdū tā pfecte oro. vt audire merear. adhuc te loq̄ēte dicā. ecce assum. Quare h̄. q2 nō satꝭ pfecte aīam meā ɔuerto ad te. s3 nec h̄ possum. nisi tu suppleas impfectū meū Jō Cōuertere dñe z eripe aīa3 meā. h̄ est fac me ad te pfecte ɔuerti. Dur3 em̄ z laboriosu3 ē mihi ad serenitatē z trāquillitatē diuie lucꝭ a terrenaꝝ cupiditatū caligine retorq̄ri. Eripe g̃ aīam meā pctis sc3 ligatā. z i sua ɔuersione hostib⁹ multꝭ ipeditā z oppressa3 tāq; inherentes pplexitatib⁹ h⁹ seculi. z spinas quasdā dilacerātiū desiderioꝝ in ipa conuersiōe patientē. Ab his q3 mal' eripiens. Saluū me fac ꝓpt' miam tuā nō ꝓpt' iusticiā meā. q2 pctis z demeritꝭ meis iusta debet' dānatio. s3 ꝓpt' miam tuā. p quā conuersis a te pia ꝓmittit' saluatio. te dicente. Cōuertimini ad me. z ego ɔuertar ad vos Tu g̃ q̄ auersus eras z quē mihi auersu3 mea fecerat auersio: ɔuertere ad me. q̄ ad te ɔuersus sum. z si paru3 ɔuersus. fac me ɔuerti pfect⁹. z sic Cōuertere dñe a vindicta tua z eripe aīam meā. nō solū a pñti malicia. s3 saluū me fac etiā a future mortis miseria. Qm̄ nō est i morte q̄ memor sit tui. i inferno āt q̄s ɔfitebit' tibi O piissime dñe non īmerito h̄ festino mihi pctā dimitti. qm̄ p⁹ mortē vl' i inferno ñ erit memoria tui aut ɔfessio pctī. q̄ sc3 vtil' sit ad veniā. q2 nūc ē tps ɔuersiōis. s3 cū hec vita trāsierit. tps erit retributōis. Ut g̃ ab illa et'na morte. vt ab illa inferni dānatione ꝑ pnia3 liberer Laboraui i gemitu meo. lauabo p sin. noc. lec. meū. lacri. me. stra. me. rigabo O felix dd q̄⁹ has pnie erūnas p tot noctes vtilit' sustinuit. ve mihi miso q̄ has vna vix hora sustiere valeo. aut ñ volo. z si qñ3 velle mihi adiaca. q2 tm̄ ipfecte volo pficere ñ iueio Tu g̃ dñe da mihi velle. da mihi pficere. da mihi laborare ñ solū i gēitu cordꝭ s3 lauare lectū meū lacris corpis. nec lauare solū ext'i⁹ seu supficiete⁹ s3 et' rigari itrisec⁹ vt flet⁹ me⁹ ñ solū ad exti ora corpꝭ s3 ad cordꝭ itia pueiat ibi3 pāeat

Nec solū dn̄e peto lauari. aut lacrimis ri gari lectū vel stratū meū corpale. sȝ etiam spūale. s. interioris ɔsciētie. ꝛ hoc ꝑ singu/ las noctes. i. ꝑ singula peccata ex ea orien tia. Oriunꝑ quippe mihi alternatim dies ac noctes. Noctes patior. cū carne seruio legi peccati. Dies sentio. cū mēte seruio le gi dei. O vtinā fugatis noctib⁹ peccatoꝝ ꝛ abiectis tenebris vicioꝝ. orianꝑ mihi et illucescāt clari⁹ dies ꝟtutū ꝛ lumīa grāꝝ. Sed heu me miseꝝ. ⌊ qꝛ turbat⁹ est a furo re ocul⁹ meus ⌋ Heu heu ꝛ iteꝝ heu. quia ocul⁹ mentis mee vix pōt ad ortum diei ꝛ spūalis lumīs ɔsurgere. ꝛ hoc. qꝛ turbat⁹ est a furore. Nec solū a furore tuo diuino tam futuro quē timeo. ꝙ p̄n̄ti quē sentio. sed etiā a furore meo ꝓprio quē gemo Hoc est a furiosa ɔcupiscētia mea a ꝓmo parē/ te transfusa. ꝑ quā ꝙdiu sum in hac mise/ rabili vita. licet nō totaliter extinct⁹. tamē multipliciter turbat⁹ est ocul⁹. Et merito ⌊ quia inueteraui inter oēs inimicos me os ⌋. s. inter oīa vicia mea ꝛ peccata mea. que ꝟe inimici mei sunt duȝ me ab amore diuino separāt ꝛ auertūt. Inter q̄ inuete/ raui dū ꝑ īueteratā ɔsuetudinē me eis śb iectum eē ɔsensi. Sed tu dn̄e pijssime p⁹ laborē ꝛ gemitū. p⁹ imbres creberrimos lacrimaꝝ. da mihi ɔsolatōis tue auxiliuȝ vt dicere valeā. ⌊ Discedite a me o. q̄ ope. iniq̄. qm̄ exaudiuit dn̄s vocē fletus mei ⌋. Da mihi optare ab opariȷs iniq̄tatꝫ sepa/ ri. nō solū loco sȝ aīo. in quoꝝ peccaui cō/ sortio. vt sic ꝛ tua ī me correptio. ꝛ mea in te ɔsolatio īnotescat. vt sic spūs me⁹ senti/ at. qm̄ vocē fletus mei exaudisti. Da mihi dn̄e vt iteꝝ atq̧ iteꝝ exultās dicā ⌊ Exau/ diuit dn̄s depcationē meā dn̄s orōēȝ me/ am suscepit ⌋ Depcatiōem meā ꝑ depositi onē peccatoꝝ. ꝛ orōem meā ꝓ virtutibus adipiscēdis. Sȝ nō solū dn̄e da mihi ex/ audiri ꝓ me. nō solū ꝓ mea sȝ etiā ꝓ meoꝝ ꝓximoꝝ salute. Nec solū ꝓ amicoꝝ meorū sȝ etiā ꝓ inimicoꝝ ɔuersione. vt exēplo vi ri ꝑfecti dicā cū seruo tuo dauid ⌊ Erube scant ꝛ ɔturbenꝑ vehemēꝑ oēs īimici mei ⌋ Erubescāt exēplo meo de actib⁹ suis malꝫ ꝛ ɔturbenꝑ terrore iudiciȷ ad p̄niam. nō le uiter sȝ vehemēter. cū gemitu forti. vt sic. ⌊ cōuertanꝑ ꝛ erubescāt valde velociꝑ ⌋ ne ɔuersio sua ꝛ erubescētia. p̄nie sue differa tur dānabiliter. Quia nisi in p̄n̄ti vita sic

ɔuertanꝑ ꝛ erubescāt sȝ poti⁹: vt ab' iniq̄s fieri solet. penitētes irrideāt. ꝛ suis irrisio nib⁹ infirmos erubescere faciāt. tandeȝ in finali iudicio erubescēt. ꝛ erubescētes di/ cent. Hi sunt q̄s aliq̄n habuim⁹ ī derisuȝ Nos insensati vitā illoꝝ estimabam⁹ insa niam. ecce quō cōputati sunt īnꝑ filios dei ꝛ inter sanctos sors illoꝝ est. Quid nobis ꝓfuit supbia. aut q̄d diuitiaꝝ iactātia ɔtu lit nobis. Tūc ḡ ɔuertenꝑ ꝛ erubescēt. sed erit hec ɔuersio ꝛ erubescētia ad dānabi/ lem ɔfusionē. qꝛ habere noluerūt p̄niam salutarē. Et hec oīa fiēt valde velociꝑ. q̄a q̄n min⁹ de iudicio sperauerint ꝛ dixerint pax ꝛ securitas. tūc repentin⁹ superueniet interitus

Meditatio deuota sup secūdo psalmo penitētiali. s. Beati quoꝝ

Domine iesu chri ste q̄ culpa offenderꝫ ꝛ penitētia placaris. Tu magister optime. q̄ interi⁹ doces illuminator es cordiū Da mihi intellectū. da excecato cordi meo et tenebroso intellectui meo lumē tuū. q̄ cul pabilē offensam plene ꝛ ꝑfecte valeam co gnoscere. Da mihi culpā meā. offensamq̧ tuā taliter cognoscēdo dolere vt eā digne ris misericorditer ignoscēdo delere. Da mihi ḡ vt de illoꝝ sim numero de q̄b⁹ ꝑ ꝓ phetā tuū d̄r. ⌊ Beati quoꝝ remisse sūt in iquitates. ꝛ quoꝝ tecta sunt pctā ⌋. O me beatū. si a te dn̄e remisse sint īiq̄tates mee. ita vt mihi dones indulgētiam ex grā tua cui debes vindictā ex culpa mea. vt mihi dones indebitā grāȝ. cui iuste reddere po tes debitā penā. O igiꝑ me beatū. si tecta sint pctā mea. Quō tecta. Nō ita tā ꝙ ī me sunt vt viuāt. nō ita tā ꝙ in me abscondita maneāt. sȝ ita deleta vt tu de⁹ ea nō vide as. i. nō eternaliꝑ punias. Te em̄ pctā vi/ dere q̄d aliud est ꝙ pctā punire. Sic scri ptum est. Auerte faciē tuā a peccatꝫ meis Tu ḡ ea pctā nō vides. sed ab eis faciem auertis. q̄ nō animaduertis. i. q̄ nō punis Tu ea n̄ agnoscꝫ. q̄b⁹ ignoscꝫ Tu ea tegis ꝑ grāȝ. q̄ n̄ īputas ad penā Jō recte subdiꝑ ⌊ Beat⁹ vir cui nō imputabit dn̄s pctm̄ ⌋ Sȝ cui nō imputat. Certe ei nō imputat sȝ ignoscit. q̄ pctm̄ suū agnoscit. ꝛ agnitū nō defendit. sȝ ɔfitēdo corrigit. nec meri/ tum suū sibi. sȝ grē dei attribuit. de q̄ d̄r.

Nec eſt in ſpũ ei⁹ dol⁹. ſȝ nec in ore eius qꝛ ſe accuſat cũ ſit peccatoꝛ. ꝛ corde tenet qđ ore fateť. Dol⁹ em̃ eſt ſi qͣs pctõꝛ iuſtũ ſe ꝑdicet. q̇ vero ſe accuſat dolo caret. Talis erat publican⁹ ille hũilis q̇ dicebat. d⁹ ꝓpitius eſto mihi pctõꝛi. Vñ ſequiť. Qm̃ tacui inue. oſſa mea dũ cla. to. die. Qm̃ tacui qđ nõ erat tacendũ. ſ. ꝯfeſſionẽ pctõrum. Inueterauerũt oſſa mea. i. defecit interioꝛ foꝛtitudo mea Dũ clamarẽ tota die dicẽdo qđ nõ erat dicendũ. ſ. iactantiã meritoꝝ. Ecõtra ꝙ̃ ſi clamaſſem pctã. et tacuiſſem merita. robuſta ꝛ firma fieret ꝟt⁹ mea. Tacui ğ ꝛ clamaui. Tacui peccata. clamaui merita. Tacui vñ ꝓficerẽ. clamaui vñ deficerẽ. Tacui de pctis ꝯfeſſioneȝ clamaui de meritis ꝓ̃ſumptiõem. Sana mẽbꝛa medico oñdebã. vulnerata tegebã ꝛ ideo nõ fui ſanat⁹. ſȝ inueterat⁹. Hoc eſt In pctõꝝ meoꝝ vetuſtate remãſi. qꝛ ꝑ culpe mee ꝯfeſſionẽ. grẽ tue nouitatẽ nõ qͣſiui. Et ideo Qm̃ die ac nocte grauata eſt ſuꝑ me man⁹ tua. ꝯuerſus ſum in erumna mea dũ ꝯfigiť ſpina O dñe. o pie medice q̇ etiã ꝑcutiẽdo ſanaſ. qꝛ man⁹ tua. i. vindicta. aſſidue die ac nocte grauata eſt ſuper me ad humiliandũ me ſupbũ pctã tacẽtẽ. merita iactantẽ. iđ tandẽ ꝯuerſus ſum in erumna mea. in miſeria mea. Hoc eſt Cõuertẽdo ad meipm̃ cognoui me miſerum Dũ ꝯfigiť ſpina. i. dũ cõpungiť ꝯſcĩa mea Sicẽ em̃ ſpina doꝛſi hoĩem ſurſum erigit. ſic rõ vel ꝯſcĩa ſpũm ꝓ̃us ad terrena curuatum ad ſupna reſurgẽtẽ dirigit. Hac ğ de culpa ſua cõpunct⁹ pctõꝛ humiliat⁹ ait Delictũ meũ cognitũ tibi feci. ꝛ iniuſticiam meã nõ abſcõdi Merito qͣdẽ delictũ meũ. qꝛ faciẽda obmiſi ꝛ iniuſticiã meã qꝛ nõ faciẽda cõmiſi. tibi ꝯfitẽdo aperui ꝛ detegi. operui vt opires. detexi vt tegeres Vñ ſequiť. Dixi ꝯfiteboꝛ aduerſum me iniuſticiã meã dño. ꝛ tu remiſiſti ipietatem pctĩ mei O magna vtilitas ꝯfeſſiõis peccati. maxima qȝ benignitas miſerãtis dei qꝛ ad ſolũ ꝯfitendi ꝓpoſitũ remittiť pctm̃. nõ em̃ dixi ꝯfiteoꝛ. ſȝ dixi ꝯfiteboꝛ. i. ꝓpoſui ꝯfiteri iniuſticiã meã aduerſum me. meipſum ꝛ nõ aliũ accuſando. ꝛ ſtatim tu ꝛ nõ ali⁹ remiſiſti ipietatẽ peccati mei. ꝛ bñ mei qꝛ qđ peto h̄ meũ eſt. qđ aũt a pctõ reſurgo hoc tuũ eſt. Abſit ğ a me vt imputẽ peccatum meũ tibi. ꝛ dicã. h̄ de⁹ voluit. h̄ fatum hoc ſtellaꝝ ꝯſtellatio mihi fecit. Nõ eſt hoc ꝯfiteri iniuſticiã meã aduerſũ me. ſed aduerſum te. ꝛ te ſumme bonũ de malicia accuſare. Dicã ğ poti⁹. Dñe miſerere mei. ſana aĩam meã qꝛ peccaui tibi. Et ne puteť remiſſionẽ peccati ꝑuũ dei ẽẽ donum. ſȝ tãq̃ magnũ deuoti ꝓcib⁹ expoſcẽdum: ſtatim ſubiungiť. Pro hac oꝛabit ad te oĩs ſanct⁹ in tpe opoꝛtuno Oĩs em̃ ſanct⁹. h̄ eſt ꝑ peccati remiſſionẽ ſanctificãtus. ꝓ hac remiſſione oꝛabit ad te. qͣ oĩs ſanct⁹ eget auxilio grẽ ꝛ gratuite remiſſionis tue. Sȝ qñ oꝛabit. In tpe opoꝛtuno. hoc eſt in tpe vite moꝛtal̃. in q̇ eſt opoꝛtunum tps remiſſiõis. qꝛ poſt eã erit tps retributiõis. Vel in tpe opoꝛtuno. h̄ eſt ĩ tẽpoꝛe grẽ ꝑ xp̃m reuelate. De q̇ ait apoſtolus. Qñ venit plenitudo tpis. miſit de⁹ filium ſuũ factũ ſub lege. vt eos q̇ ſub lege erãt redimeret. Sȝ licet oĩs ſanct⁹ in tpe opoꝛtuno oꝛet. Uerũtñ in diluuio aqͣrũ multaꝝ ad eũ nõ appꝛoximabũt. Nõ enim eripit orõ ſanctoꝝ eos q̇ ꝑ obſtinatã ꝯſuetudinẽ abſoꝛbenť in diluuio aquaꝝ multaꝝ Hoc eſt in multitudine effluentium carnaliũ deliciaꝝ. ſic voluptuoſi. vel ĩ mľtiplicitate variaꝝ doctrinaꝝ ſic phi. vľ in multiplicitate diuerſoꝝ erroꝝ ſic heretici vel ĩ vanitate fataliũ ſupſtitionũ. ſic aſtronomi. q̇ oĩa fatali neceſſitati. aut foꝛtune celeſti attribuũt. vel in numeroſitate ceremonialium obſuantiaꝝ. ſicut iudei q̇ antiquis obſeruãtijs carnaliter intellectis. ſalutẽ aſcribũt. Hi inq̃ omnes q̇ ſunt in hm̃oi ꝓfundo diluuio aquaꝝ multaꝝ. ad eũ nõ appꝛoximabũt. qm̃ he aque diuerſe ſunt ꝛ amare. ꝛ a fonte vere ꝛ dulcis aque hoc eſt a xp̃o q̇ fons eſt pure veritatis remote. Quid ğ factur⁹ ſum dñe vt effugiaȝ ab hoc tã ꝑiculoſo diluuio aqͣꝝ multarũ. ꝛ appꝛoximẽ ad te. Certe ſcio te docẽte. qꝛ ꝓpe eſt dñs oĩb⁹ inuocãtib⁹ eũ in veritate. Iđ inuocabo te. nõ ſolũ in voce coꝛpis ſȝ in veritate coꝛdis. h̄ eſt in ꝟa deuotõe coꝛdis ſe humiliãtis. ꝛ nihil de ſe ꝓ̃ſumentis ꝛ nil ſue potẽtie ſupbe tribuẽtis ꝛ dicam. Tu es refugiũ meũ a tribulatõe q̇ circũdedit me Tu ſol⁹ ꝛ nõ ali⁹ es mihi refugium a tribulatõe hui⁹ ſeculi. q̇ vndiq̃ circũdedit me. Tu ğ exultatio mea erue me a circũdantib⁹ me. Oñde mihi viã q̃ eripiar a diluuio aquaꝝ multaꝝ. ꝛ a ꝑiculo

circūdantiū me maloꝝ. Iā ꝟo dn̄e q̄ non deseris sperātes i te iā qꝛ in te spero. et in hac spe gaudeo a te ꝯsolat⁹ audio te dicentem. Intellectū tibi dabo ꝛ instruam te. in via hac q̄ gradieris. Ne aberres a via dei. ꝛ ne q̄s noceat tibi. firmabo super te oculos meos vt in via dirigā oc̄los tuos Sic ḡ dato mihi intellectu. ipoq; a te instructo ꝛ in te firmato. ꝯuertā me humilis ad sup̱bos ꝛ obstinatos. ꝛ erudit⁹ ad stolidos ꝛ ignaros. ꝛ dicaꝫ. Nolite fieri sicut equus ꝛ mul⁹ q̄bꝫ non est intellect⁹. Per equū signant̄ sup̱bi erecta ceruice sua peccata defendētes. Per mulū stolidi q̄libet peccatoꝝ onera sine discretōe portantes. Hi ergo si nō corrigant̄. sꝫ velint fieri brutis animalibꝫ sil'es q̄bꝫ nō est intellect⁹. tu dn̄e In chamo ꝛ freno maxillas eoꝝ cōstringe. q̄ nō approximāt ad te. Si em̄ nō corrigant̄ ꝛ approximēt ad te p̱ p̄niam. dignum est vt corrigant̄ ꝛ ꝯstringant̄ a te p̱ penā. Iō equ⁹ freno ꝛ mul⁹ chamo arceātur. i. a maiori ꝛ minori tribulatōne iuxta culpe exigentiā cōstringant̄. Si ꝟo freno nō domen̄t ꝛ chamo. restat vt duriori flagello castigent̄. Iō sequit̄. Multa flagella peccatoris ꝛ in p̄nti vita parit̄ ꝛ futura sperantē aūt in dn̄o mīa circūdabit nec immerito in tua mīa sperantē. ꝛ nō in sua humana iusticia ꝯfidentē circūdabit. id ē circūquaq; vallabit dei mīa. ne aliqua ex p̱te sibi noceat dyaboli malicia. Magna ergo dn̄e. magna est leticia. magna exultatio. magna gloria sperātibꝫ in te. Iō d̄r eis Letamini in dn̄o ꝛ exultate iusti ꝛ gloriamini om̄es recti corde. Qui sunt hi iusti ꝛ recti corde. Hi sunt q̄ nō in se. sed in dn̄o sperāt. nec sue sꝫ diuīe volūtati se ꝯformāt sicut xp̄s docuit dicēs. nō sic ego volo. sed sicut tu vis. in capite ōndēs q̄d futuꝝ esse debebat in mēbris. Hi ergo nō in se. sꝫ in dn̄o letant̄ exultāt ꝛ gloriant̄. Letant̄ siq̄dem tacita suauitate gaudētes. ꝛ exultant ꝯcitati animi gaudio feruētes. gloriantur feruore charitat̄. extra se in deū transeuntes. O vtinam dn̄e vtinā sic detur michi. non in me sed in te letari. exultare. ꝛ gloriari. vt sic humiliter capiti me conformās veraciter efficiar membrū xp̄i.

Meditatio deuota sup̱ tertio psalmo penitētiali Dn̄e ne in.

Domine iesu christe cui nunq̄ꝫ sine spe venie supplicatur. cū plura duabꝫ p̱oribꝫ psalmis de timore pene ac dolore culpe colloquēdo p̱dixim⁹. ꝛ nūc aliq̄ d̄ spe venie tibi supplicādo loq̄ p̱posuerim. sp̄ tn̄ ad p̱ora relabor. ꝛ pene timore ac culpe dolore p̱territus tibi iteꝝ repetere cōpellor. Dn̄e ne i furore tuo arguas me. neq; in ira tua corripias me. Ego siquidē de peccatis penitens pct̄i ꝯscius ꝛ iā grauit̄ afflict⁹. ego i malis posit⁹. peiora timēs ꝛ inde lugens. multis modis crucior. sed cruciatus grate amplector tanq̄ꝫ minores meis demeritis. mecū pie actū reputās. si p̱ eos liberer a penis eternis. Ideoq; supplex oro. vt tu dn̄e arguas ꝛ corripias me. nō in furore ł in ira. sed in pietate ꝛ mīa. ita vt pena mea sit nō ab ira ad eternā vltionē. sꝫ a mīa ad piā correctiōem Sufficiāt tibi dn̄e mala que patior i hac p̄nti vita. ne i futura infligas peiora. Qm̄ sagitte tue infixe sūt mihi. Sagitte tue sunt vindicte tue. s. dolores corpis ꝛ aīe. qꝛ sicut sagitte intēdūtur ꝛ deinde infigūtur. ita vindicte tue intruse fuerūt i adā p̱pter inobediētiā ꝛ inde nobis infixe sunt p̱pter originalē culpā ꝛ penam multiplicē. Ipe em̄ h⁹ toti⁹ miserie fuit origo. nos p̱pago. Sꝫ ve mihi quia sagitte tue nō ad modicū tp̄s. nec ad vnicuꝫ vuln⁹ infixe sunt. sꝫ diu ꝛ vsq; in finē seculi manēt. ꝛ mult̄ modis in corpe ꝛ anima vulnerāt. Et sic i sagittis meis ꝯfirmasti sup̱ me manū tuā. i. vindictā tuam quaꝫ p̱ch dolor eousq; ꝯfirmasti sup̱ me vt possim dicere Nō est sanitas in carne mea a facie ire tue. Porro em̄ mortale corp⁹ tot miserijs subditū. q̄d etiā cū sanū d̄r nō ꝟe sanū sit. q̄d leuiter ledit̄ ꝛ sepi⁹ grauit̄ infirmatur. Est aūt hec multiplex miseria carnis mee. a facie ire tue. i. ab instātia vindicte in adā inchoate originalit̄. Quid pl'a. Nō est pax ossibꝫ meis. hoc est in interioribꝫ viribꝫ meis. sꝫ est ꝯtinua pugna ab i firmitate ꝛ rebelliōe carnis. ꝛ hoc a facie pct̄oꝝ meoꝝ. qꝛ h⁹ miserie mee causa non solū est original' culpa sꝫ simul causa sunt actualia pct̄a mea. Un̄ merito sequitur. Qm̄ iniq̄tates mee sup̱gresse sunt caput meū. ꝛ sicut on⁹ graue grauate sunt super me. Quia em̄ iniq̄tates mee caput anime

mee.i.rectã rõem supgresse sunt. ⁊ eleua/uerunt caput meũ supbũ ꝯtra te deũ me/um. iõ tu dñe aggrauasti me graui onere penaꝝ.ſ; hoc dñe nõ tibi ſ; mihi imputo qꝛ ⌊Putruerũt ⁊ corrupte sunt cicatrices mee a facie insipiẽtie mee⌋ Iõ eñi iniqui/tates mee supgresse sunt caput meũ.⁊ gra uate sũp me.qꝛ cicatrices mee.i.plage pec catoꝝ meoꝝ pus p baptiſmũ sanate. pu/truerũt cũ iã peccato ꝯsensi.⁊ corrupte sũt dũ iam pctm̃ in actũ pduxi.⁊ hoc totu; a facie insipiẽtie mee.qꝛ stulte grãm baptis malẽ pdidi.nec ei⁹ viribꝫ sapiẽter vsus fui Et ideo ⌊Miser fact⁹ sum⌋ nõ vna solum ſ; multiplici miseria ⌊afflict⁹ ⁊ curuatus sum⌋ adeo deiect⁹ ad terrena. vt me erige re nõ valeam ad supna. Et nisi tu dñe me erexeris in hac miseria.⁊ ĩ curuitate mãsu rus sum.⁊ hoc ⌊vsqꝫ in finẽ⌋ id est.vsqꝫ ad mortem ⌊⁊ tota die ꝯtristat⁹ igrediebar⌋. Hoc est tota vita in hac manens miseria. hui⁹ vite viã gradiẽs ambulabã.nõ inue/niens sabbatũ.i.mẽtis requiẽ quã opta/bam. Nec mirũ ⌊Qm̃ lumbi mei ĩpleti sũt illusionibꝫ.⁊ nõ est sanitas in carne mea⌋. Heu me miseꝝ nõ imerito sum ꝯtristatus qm̃ nõ solũ nõ est sanitas ĩ carne mea. nõ solũ temptat⁹ sum ab infirmitatibꝫ ⁊ rebel lionibꝫ carnis.ſ; etiã lumbi mei.i. carnali tas ⁊ sensualitas mea vexãtur illusionibꝫ dyabolicis.nec solũ pecco p carnis infir/mitatẽ.ſ; p dyaboli fatigatõem. Quid pl'a Nõ solũ lumbi carnis mee.ſ; etiam vires aĩe mee replẽtur illusionibꝫ. Illusiões ei aĩe infinite sũt.q aliquãdo vix orare sinũt ⁊ ita nõ est in toto hoĩe vñ plena sit leticia plenũ cordis sabbatũ.plena reqes.donec aĩa illusionibꝫ exuat.⁊ corp⁹ sanitate ĩmor talitatis induat. Propterea clamat apl's Infelix ego homo.qs me liberabit de cor pore mortis h⁹. Et iõ nõ immerito ⌊affli/ctus sum⌋ corpe simul ⁊ aĩa.pfatꝫ vexatus miseriis.⁊ iñ ⌊humiliat⁹ sum nimis⌋.qp/pe qꝛ pus supbꝫ eram nimis.⁊ ppterea ⌊ru giebam a gemitu cordis mei⌋ Gemit⁹ cor de.⁊ rugit⁹ voce fieri solet.ego vero ñ vo/ce ſ; gemitu rugiebã.i.cu; magno deside/rio aĩe ꝯsolatiõem querebã.nõ in ỽba oris mei.sed in gemitũ cordis prumpens. Est eñi gemit⁹ cordis ⁊ gemit⁹ carnis. Omĩs gemit⁹ q de exteriorĩbꝫ est:carnis est.q ỽo p sabbato.i.p spũali requie.quã caro non

obtinet:cordis est. Et qꝛ hũc gemitũ non homo nouit sed de⁹. Iõ ⌊Dñe añ te omne desideriũ meũ.⁊ gemitus me⁹ a te non est absconditus⌋ ſ; merito exaudit⁹.qꝛ pius est ⁊ nõ p terrenis ſ; p celestibꝫ Sit ergo dñe desideriũ meũ añ te.i.tibi gratũ ⁊ accepta bile.audi ⁊ exaudi desideriũ meũ cum ge mitu meo.accelera dñe ⁊ exaudi cito. qa ⌊Cor meũ ꝯturbatũ est⌋ ⁊ pauore ac ter/rore ꝯcussum.⁊ hoc iõ.qꝛ ⌊dereliqt me ỽ/tus mea⌋ sed virt⁹ illa quã habui añ pctm̃ si eñi hec mãsisset nihil timeret. Sed cur hec dereliqt.qꝛ etiã reliqt me.⌊lumẽ ocu/loꝝ meoꝝ.⁊ ipm ñ est mecũ⌋ qꝛ tu de⁹ me⁹ qui es lumẽ veꝝ.qd illumiat oẽm hoĩem veniẽtem ĩ hũc mũdum.tu q es spiritua/le lumẽ oculoꝝ meoꝝ ĩtellectualium.ñ es mecũ p grãm.ſ; dereliqsti me ꝓpter culpã meã. Sꝫ acten⁹ dñe tibi ꝯfessus sum ma/la que ĩteri⁹ patior.nũc aũt plãgo ea qbus exteri⁹ crucior. Nã ⌊amici mei ⁊ proximi mei aduersum me appropinquerũt ⁊ stete rũt⌋ Hi q mihi esse debuerãt ad humanũ solatiũ.sũt mihi ad cumulũ passionũ ⌊Et qui iuxta me erãt⌋ tãqꝫ amici ⁊ pximi. ⌊a lõge steterũt⌋ tãqꝫ hostes ⁊ aduersarij. Et merito recesserũt a me.qꝛ peccãdo recessi a te. Merito pdidi humanã amiciciã. qa pdidi diuinã grãm. Nõ solũ crucior a pse cutiõe hoĩm.sed a temptatõe demonum. ⌊Nã vim faciebãt q querebãt aĩam meã⌋ Demões eñi q aĩam meã querũt ad etnaꝫ dãnatiõem.vim mihi faciũt p malignam tẽptatiõ;.⁊ nõ solũ p seipos. ſ; p mistros suos de quibꝫ dr.⌊Et qui iquirebãt mala mihi locuti sũt vanitates.⁊ dolos tota die meditabãtur⌋ Hi q amici ⁊ pximi esse de buerãt iquirebãt mala mihi.meditãdo ꝯ me dolosa.⁊ vana loquũtur.i.falsa ⁊ de/ceptoria ỽba. Tales aũt dolosi ⁊ mẽdosi misterium exercẽt dyaboli.q pater est mẽ dacij. Ecce g quibꝫ malis crucior. et his tñ quia maiora meruisse fateor.iõ iniurias ⁊ opprobria sine murmuratiõe patior. Et hoc est qd sequit. ⌊Ego aũt tãqꝫ surdus ñ audiebã.⁊ sicut mut⁹ nõ aperiẽs os suũ⌋. Nihil ad opprobria rñdebam ⌊⁊ fact⁹ sum sicut homo ñ audiẽs ⁊ nõ habẽs ĩ ore suo redargutões⌋ qꝛ arguẽtes me ñ redargu/ebam.ſ; redargutões patiẽt ferebã. Sed quare hec oĩa tã patiẽter sustinui ⌊Qm̃ ĩ te dñe speraui⌋ Iõ propt te patient susti/

nui mala. qm̄ nō in me sȝ in te speraui bo
na. ⁊ qꝛ ꝑ patiam pene speraui veniā cul/
pe. Jō [Tu exaudies me dn̄e deus me⁹]. i.
dādo liberalit̄ veniā. ⁊ ꝯsequēter grām et
gl'iam. O magna patie ꝟtus cui datur ve
nia pctōꝝ. ⁊ ꝑ veniā grā meritoꝝ. ⁊ ꝑ grāȝ
gl'ia ꝑmioꝝ. O salutaris medicina. ꝑ quā
in leticiā mutat̄ tristia ⁊ aduersa. Adhuc
aūt dn̄e iō exaudies me. nō de te desperan
do diffidentē. sȝ in te sperādo ꝯfidentem.
[Quia dixi ne qn̄ supgaudeāt mihi inimi
ci mei] Qꝛ nō ex supba ꝓsumptōe sȝ ex pia
spei deuotōe dixi ꝙ tu de⁹ meus exaudies
me. Et hoc dixi ne inimici mei detracto/
res mei. supgaudeāt mihi si videāt me ī te
sperantē nō ꝓficere sȝ deficere. Merito ei
cauent iusti ne de lapsu eoꝝ exultent iniq̄
Ideo sequit̄. [Et dū cōmouentur pedes
mei] i. dū affectōes mee labūtur in pct̄m
ex humana infirmitate. irridēt impij ⁊ [su
per me magna locuti sunt] irridēdo mihi
⁊ sup me magna scandala opprobriaq lo/
quēdo. vbi poti⁹ si essent pij. mee deberēt
cōpati infirmitati. eāq excusando huma
ne miserie humanit⁹ misereri Sed adhuc
etiā dn̄e exaudies me. [Qm̄ ego ī flagel/
la parat⁹ suȝ] Sciēs em̄ ꝙ filiū quē amas
⁊ si qn̄q nō suauit̄ tn̄ sp salubrit̄ flagellas.
Ideo tua flagella parat⁹ sum patiēter su/
scipere. nō ꝯtra ea murmurādo. sȝ meipm̄
accusando. qꝛ [dolor me⁹ in ꝯspectu meo
semp]. dolor de pctō meo sp est ī ꝯspectu
meo. Semp ꝺ pctō meo doleo. dū pecca
tum meū ꝯtra meipm̄ esse ꝯspicio. Et h̄ ē
qd̄ sequit̄. [Qm̄ iniquitatē meā annūcia
bo] ipam corā te ꝯtra me accusando [⁊ co
gitabo ꝓ peccato meo] ipm̄ ī me cogitatō
ne solicita corrigēdo. ⁊ a te tuaq miserati
one solita. curā medicinalē humilit̄ postu
lando. Sȝ dū medicinā tuam peto o pie
medice. ecce qd̄ ad curā meā ꝑ te fieri per/
mittit̄. Ecce em̄ qd̄ sequit̄. [Inimici aūt
mei viuūt ⁊ ꝯfirmati sūt sup me. ⁊ mltipli
cati sunt q̄ oderūt me iniq̄]. O salutaris. sȝ
nō suauis medicina. O mirabilis. sed me
dicinalis cura. ꝑ tuā nāq ꝑmissionem ad
meā fit ꝓbatiōem. Fit inquā medicinalit̄
⁊ salubriter ꝙ inimici mei ꝓspere viuūt in
hoc mūdo vbi in aduersitate laboro ⁊ ge/
mens rugio. Et qd̄ graui⁹ est ꝯfirmati sūt
sup me in ꝑsecutōe. ⁊ qd̄ grauissimū est. q̄
oderūt me iniq̄. mala reddētes ꝓ bonis. n̄
pauci sȝ multiplicati sunt ⁊ q̄tidie plures
fiunt. De qb⁹ subdit̄. [Qui retribuūt ma
la ꝓ bonis detrahebāt mihi qm̄ sequebar
bonitatē] Ipi vero ecōtra sectātur iniq̄/
tatē. Sȝ qꝛ hec mala essent intolerabilia.
nisi te iuuāte. ⁊ ꝓ medicamie tuo ꝯfortāte
mihi fierēt salubria ad curāda pctā. Idō
[ne derelinq̄s me dn̄e de⁹ me⁹]. sȝ vt tu ꝓ
misisti. qm̄ in te speraui. libera me. qm̄ co
gnoui nomē tuū. ꝓtege me. qꝛ clamaui ad
te. exaudi me ⁊ mecū sis ī tribulatōe. eripe
me ⁊ glorifica me Et si forte ad tps me ali
quādo relinq̄re videarꝭ. tn̄ ne discesserꝭ a
me penit⁹ relinquēdo me. sȝ poti⁹ [intēde
in adiutoriū meū dn̄e de⁹ salutꝭ mee] Ad
iuua me ꝯtra hostes ī pugna. qꝛ sine te q̄
es de⁹ salutis mee nō potest esse ī me salu
taris victoria

¶ Meditatio sup psalmo Miserere

Domine iesu chri
ste cui est ꝓpriū misereri sp ⁊ par
cere. Ego miser ad te misericor
dē accedo. ⁊ pctōꝝ cathena ꝯstrictus. tue
pietatꝭ miseratōne absolui desidero. Ego
multaꝝ iniq̄tatū īmundicia maculat⁹. ad
te fontē mūdicie ꝯfugio. ⁊ meā īmūdiciaȝ
ꝑ tuā miam emūdari supplico dicēs [Mi
serere mei de⁹ ꝺm magnā miam tuā]. Pe
to dn̄e magnā mīīcordiā tuā quia sentio
magnā miseriā meā. Peto magnā medi/
cinā tuā ꝯtra magnā plagā meā. Peto mlt̄
titudinē miseratōis tue ꝯtra multitudinē
iniq̄tatis mee. Jō sequit̄ [Et ꝺm multitu
dinē miserationū tuaꝝ] ab initio secl'i ex/
hibitaꝝ q̄ superāt multitudinē quamlibȝ
pctōꝝ [dele iniq̄tatē meā]. vt nullū rema
neat ī me pctī vestigiū. Et h̄ est qd̄ subdit̄
[Ampli⁹ laua me ab iniq̄tate mea ⁊ a pec
cato meo mūda me] Peto dn̄e nō solum
pctā deleri. sȝ ampli⁹ lauari ⁊ lauādo pu/
re mūdari. vt nō solū culpā opis. sed etiaȝ
reatū voluptatꝭ abstergas. Sȝ h̄ peto. n̄
ꝓpter aliquā iusticiā q̄ sit ī me. sȝ ꝓpter ma/
gnā miam q̄ est ī te. ⁊ multā miseratōem q̄
est a te. In te em̄ est mīa naturalit̄ in affe/
ctu. ⁊ a te miseratio multipliciter ī effectu
¶ Ut ğ misericordit̄ ignoscas nō iusticie
mee meritū allego. sȝ malicie mee pctūm
agnosco. Et h̄ est qd̄ d̄r. [Qm̄ iniquitatē
meā ego cognosco]. Nō ğ peto vt propt̄
misericordiā tuā deseras iusticiā tuā. scio

iustũ esse vt pctm̃ meũ puniat᷑. sꝫ ipm pu/nio vt tu nõ punias. ipum agnosco vt tu ignoscas. [Et pctm̃ meũ ↄtra me est sp]. Quia pctm̃ meũ nõ pono retro me. ipum negligẽdo vel dissimulãdo sꝫ ipm oppono ↄtra meipm cognoscẽdo ꝛ accusando. iõ dico [Tibi soli peccaui. ꝛ malũ coram te feci]. Quid est tibi soli peccaui. Nõne pec caui. nõ solũ tibi sꝫ ꝓximo. Nõne pctm̃ fe/ci. nõ solũ ↄtra te deũ meũ. sꝫ etiã ↄtra ꝓxi mũ meũ. sicut ꝛ dauid q̃ hoc dicebat. non solũ in te sꝫ in bethsabee ꝑ adulteriũ. et in vriam ꝑ homicidiũ peccauerat. Sꝫ h̄ iõ d̄r. qꝛ tu solꝰ es q̃ das legis p̄ceptũ. ꝑ cuiꝰ p̄uaricatiõem peccat᷑ [Ut iustificeris in s̄ monibꝫ tuis] Hoc est. qꝛ adeo iustꝰ ꝛ ve/rax es in v̄bis tuis. q̃ p̄cipis vt iustificeris id est. iustꝰ ꝛ verax inueniaris. [Et vincas cũ iudicaris] i. supes eos in iusticia. q̃ te ex supbia iudicãt. ↄ̄ p̄cepta tua murmurã do. ꝛ te i eis rigorosum ꝛ iniustũ accusan/do. Nõ sic ego. sꝫ ad te solũ tãq̃ ad iustum iudicẽ ↄfugio. q̃ nõ habes i te qd̄ iudicet᷑. Nõ habes in te qd̄ rephendat᷑. sꝫ solus exi stis q̃ oĩs iudices. Ita vincis vt i tui cõ paratiõe nullꝰ iustꝰ aut verax reputet᷑. di/cente ꝓpha. Oĩs homo mẽdax. Tu ḡ solꝰ deus verax. ¶ Tu ḡ dñe q̃ in tua verita/te dixisti. quacũq̃ hora pctõr ingemuerit oĩm iniquitatũ eiꝰ nõ recordabor. tu vera citer imple qd̄ ꝓmisisti. vt iustificeris i tuis sermonibꝫ. ꝛ ↄuincas eos a q̃bꝫ tãq̃ imise ricors iudicaris. Tu ḡ miserere. tu ꝑ mise ricordiã iniquitatẽ meã dele. Tu eã delen do laua ꝛ mũda me. qm̃ de pctis meis ve niam postulãs igemisco dicẽs [Ecce eñ in iniq̃tatibꝫ ↄceptꝰ sum ꝛ in peccatis ↄce pit me mr̄ mea] O magna miseria que sil̄ mecũ orta est ab origine mea. Iõ merito i gemiscẽs peto vt cures ꝛ sanes hanc ma/gnam miseriã meã ꝑ tuã magnam miam. Nec h̄ ita dixerim vt licitas nuptias cõtẽ nem. sꝫ qꝛ in oĩbꝫ trahit᷑ iniq̃tas ab Adam Nã h̄ opꝰ castũ ꝓpter bonũ ꝓlis excusatũ. in ↄiuge nõ habet culpã. sꝫ origo pcti in ꝓ le secũ trahit debitã penã. Iõ aũt dñe nõ solũ actualẽ culpã meã. sꝫ etiã originaleꝫ a parẽtibꝫ traductã tibi humiliter ↄfiteor. Quia [Ecce eñ veritatẽ dilexisti]. Non eñ in te refundo culpe mee iniq̃tatẽ. sꝫ me accusando fateor veritatẽ. quã tu q̃ v̄itas es diligis. Iõ eã vere cõfitentibꝫ pctã di/mittis. Propterea [incerta ꝛ occulta sa/pientie tue manifestasti mihi] Mihi inq̃ cõfitenti veritatẽ. secreta tibi certa ꝛ nota diuina sapiẽtie. sꝫ incerta ꝛ occulta huma ne insipiẽtie manifestasti. Quõ. Dicũt ho mines sub quadã incertitudine sicut dice bant niniuite. Quis scit si ↄuertat᷑ ꝛ igno scat deꝰ. Nõ ergo h̄ noui sic nec hoĩes ce/teri. Nõ h̄ noui ꝑ humanã sciam. sꝫ h̄ cer/titudinalit᷑ reuelasti ꝛ manifestati mihi ꝑ diuinã scripturã. te dicẽte ꝑ ꝓpham. Qua/cunq̃ hora ingemuerit pctor. iniq̃tatũ eiꝰ nõ recordabor. In hac ḡ ꝓmissione tua se curꝰ ꝛ certꝰ dicere audeo. [Asperges me dñe ysopo ꝛ mũdabor] Noui dñe te docẽ te. q̃ ysopꝰ herba est pua quãtitate sꝫ ma/gna v̄tute. Herba humilis. sꝫ medicinal᷑. cuiꝰ radix petre inherere d̄r. cuiꝰ virtꝰ pul monẽ purgat dũ inflat᷑. In qua pnĩe hu/militas ↄgrue designat᷑. q̃ sepe pua putat᷑ in ↄspectu hoĩm. sꝫ sp magna est añ ↄspe/ctum tuũ. Et dũ illi petre adheret de qua dic̄ aplꝰs. petra aũt erat xp̄s. dũ charitati xp̄i radix eiꝰ affixa est adeo medicinal᷑ effi/citur virtꝰ eiꝰ. vt ꝑ eã pulmonis inflatõ. i. supbie p̄sumptio ꝛ omĩs que ex ea oritur culpe inq̃natio expurget᷑. Asperges ḡ me hac humilitate. ꝛ mũdabor ab iniquitate. [lauabis me] ꝑ humilẽ pniam. Et [sup niuẽ dealbabor] ꝑ salutarẽ grãm. ꝑ quaꝫ pctõꝝ dealbatio fit. sicut scriptuꝫ est. Si fuerint pctã vestra sicut vermiculꝰ. velut nix dealbabunt᷑ ¶ In hoc ḡ secreto sapiẽtie tue ꝓus mihi icerto ꝛ occulto qd̄ manifestasti mihi. [Auditui meo dabis gaudiũ ꝛ leti/ciam] Et merito dũ audio ꝓmissionẽ tuã de remissiõe pctõꝝ. auditui cordis mei da bis gaudiũ ꝛ leticiã de tributõe p̄mioꝝ. [Et exultabũt ossa humiliata] h̄ est inte/riores vires mee q̃ ꝑ culpã maculate ꝓus ↄturbate sunt. nũc ꝑ pniam ysopo hũilita tis mũdate ꝛ dealbate merito exultabunt ¶ Sꝫ licet dederis gaudiũ. leticiã. ꝛ exul/tatiõem ꝓpter spem venie. nõ tñ deerit mi/hi salutaris quedã tristicia ꝛ spũal᷑ ↄtrista/tio ꝓpter timorẽ pene ꝛ dolorẽ culpe. ideo q̃ ad te clamare nõ cessabo [Auerte faci/em tuã a pctis meis]. Qꝛ pctã mea nõ po no retro me. sꝫ oppono ↄtra me. nec ea ne/gligẽdo aut dissimulãdo habeo retro dor sum meũ. sꝫ añ faciẽ meã. ꝓpterea nõ a me sed a pctis meis auerte faciẽ tuã. quasi ea

nō agnoſcēdo ſꝫ eis ignoſcēdo. ⁊ ita nō ſo
lum̄ h vel illud pctm̄. ſꝫ generalit̄ ⌊oēs in
iquitates meas dele⌋ Quib⁹ delet̄. ⌊Coꝛ
mundū crea ī me de⁹⌋ Nō peto vt ego hō
coꝛ mūdū faciā a me. ſꝫ vt tu de⁹ coꝛ mun
dū crees in me. qꝛ nō eſt h op⁹ hoīs creati
ſed dei creatoꝛis. Et qꝛ añ pctm̄ innocenſ
fui. ⁊ ꝑ pctm̄ a rectitudine declinaui. ideo
⌊ſpūm rectū innoua in viſcerib⁹ meis⌋. i.
renoua ſpm̄ meū. faciēdo eū rectū. queꝫ a
te recedēdo feci obliquū. Nec coꝛdis mū/
diciam aut ſpūs rectitudinē peto mihi fie
ri ſolū in mēte. ſꝫ etiā in carne. ⁊ h eſt in vi
ſcerib⁹ meis. ſ. in lūbis vel renib⁹. in qb⁹ ſe
des eſt voluptat̄ Vñ ad beatū iob ð dya
bolo ðr. ꝙ ꝟtus ei⁹ eſt ī lumbis ⁊ vmbilico
vētris. In vtriſqꝫ g̃. aīa ſcꝫ ⁊ coꝛpe reme/
dium peto curatoīs. Idō ⌊Ne ꝓijcias me
a facie tua⌋ A peccat̄ meis faciē tuā auer
te. ſꝫ a facie tua ne ꝓijcias me. A pctīs fa/
ciem tuā auertis ꝑ remiſſionē ſed pctōꝛes
a facie tua ꝓijcis. ꝑ repꝛobatiōem. Remiſ
ſionē poſtulo. ſꝫ repꝛobatōeꝫ ꝑtimeſco. ꝓ/
pterea ſupplex oꝛo. ⌊Spūm ſanctū tuum
ne auferas a me⌋ Iā em̄ qðammodo ſpi/
ritū ſanctū tuū. h eſt ſpūſſcti donū habere
ꝯfido. qꝛ pctm̄ ꝯfitēdo peniteo. nā ꝟa pcti
ꝯfeſſio nō eſt ī hoīe ex ſeipō. ſꝫ ex dei dono
nō ergo a me auferas ſpūm hūc. ſꝫ ꝑ eum
⌊redde mihi leticiā ſalutar̄⌋ quā peccan/
do amiſi. Leticiā inqꝫ ſalutaris tui. ſcꝫ ſa
lutaris gr̄e ſpūſſcti ꝑ quā nō ſolū ē culpe
remiſſio. ſꝫ gl'ie retributio. Nācg̃ nō ſolū
nō auferas ſꝫ redde ⁊ ꝯfirma. ⁊ ſic ⌊Spū
ꝑncipali ꝯfirma me⌋ Per hoc aūt ꝙ ꝓpha
ter ſpm̄ noīauit. ſ. ſpūm rectū. ſpm̄ ſanctū.
⁊ ſpūm ꝑncipalē. dicūt qdā ꝙ in deo trini
tatē voluerit oñdere. ⁊ ſpm̄ rectū filiuꝫ di
cunt. ſpūm ſanctū ſuo noīe intelligūt. per
ſpūm ꝑncipalē patrē accipiūt. Hoc vero
⁊ quidqd aliud qð ad fidei ⁊ moꝝ edifica
tionē ðr. ſine ꝯtradictōe dici ꝑmittit̄. Vñ
etiā ꝯuenient̄ ꝑ hanc trinā ſpūs nomina
tionē. trifariā ſpūſſancti grām intelligere
poſſum⁹ vt ꝑ ſpūm rectū accipiam⁹ grām
que in ſeptē ꝟtutib⁹. trib⁹ theologic̄. et qt/
tuoꝛ cardinalib⁹ ꝯfert̄. qb⁹ aīa dirigit̄ ad
opandū recte. Per ſpūm ſanctū. gratiā q̄
in ei⁹ ſeptē donis tribuit̄ quib⁹ aīa iuuat̄
ad opandū facilit̄ ⁊ expedite. Per ſpiritū
ꝑncipalē. grām q̄ in ſeptē beatitudinibus
donat̄. qb⁹ eleuat̄ ⁊ qðammodo cōfirmat̄
ad opandū ꝑfecte. Hac igitur multifaria
ſpūali gr̄a. rectificari. ſanctificari. ⁊ cōfir/
mari merito deſidero. Et ſi h ſpiritus tui
bñficia recepo. tibi ingrat⁹ nō ero. ſꝫ ⌊do/
cebo iniquos vias tuas⌋ Qui ꝑus fueraꝫ
pctōꝛ. fiam ꝑdicatoꝛ. qꝛ docebo verbo vl'
exēplo vias tuas. q̄ ſunt miſicoꝛdia ⁊ ve/
ritas. ⁊ ſic ⌊impij ad te ꝯuertent̄⌋. ꝑ me ſalu
briter edocti de mīa tua. qua mihi ꝑ veni
am parcit̄. ⁊ de ꝟitate tua. i. iuſticia tua. q̄
pctm̄ meū ꝑ pniam punit̄. Sꝫ vt ſic iniqſ
docere ⁊ impios ꝯuertere valeā. ⌊Libera
me de ſanguinib⁹⌋. i. de peccatis carnis et
ſanguīs. ⁊ q̄ de eoꝝ coꝛruptōe ꝓcedūt. Li
bera me inqm̄ o de⁹. q̄ es ⌊de⁹ ſalut̄ mee⌋
que lōge eſt a carnis ⁊ ſanguīs coꝛruptio
ne. qꝛ caro ⁊ ſanguis regnū dei non poſſi
debūt. i. pctā que ab eis ꝓueniūt. Alioqn
niſi ab his ꝑus me liberaueris. mihi pctō
ri impꝛoperādo dices. Quare tu enarras
iuſticias meas. Sꝫ ſi liberat⁹ fuero. ſecu
rus ero ab h impꝛoperio. ⌊et exultabit lin
gua mea⌋ ⁊ exultādo narrabit iuſticiā tu/
am. Et tūc ⌊Dñe labia mea aperies⌋ ꝑus
ꝑ pctā clauſa ⌊⁊ os meū⌋. nō ſolū coꝛdis.
ſꝫ coꝛꝑis ⌊annūciabit laudē tuā⌋. Videli
cet qꝛ me creaſti. qꝛ me regeneratū ⁊ ī pec/
catis ſepe relapſum nō reliquiſti. ſꝫ peni/
tentē ad te reuocaſti. ⁊ reuocatū mūdaſti.
Pro qb⁹ bñficijs nō vis tibi offerri ſacri/
ficia pecudū ſꝫ hoſtias laudū ⌊Qm̄ ſi vo/
luiſſes ſacrificiū dediſſem⌋ ſicut fiebat in
veteri lege. ſꝫ iā in noua lege gr̄e vtiqꝫ ho
locauſtis nō delectaber̄⌋. qm̄ illa ſolum
erāt vmbꝛa ⁊ figura leg̃ noue. ideoqꝫ ceſ/
ſauerūt adueniēte veritate. qð in ſpū pꝛo/
phetic ſanct⁹ dauid ꝓuiderat q̄ h dicebat.
Quid g̃ tibi offerendū. certe nō ſacrificiū
pecoꝛis ſꝫ pectoꝛis. ſ. ſpūs ꝯtribulati ⁊ cō
triti ac humiliati coꝛdis. Quia ⌊ſacrificiū
deo ſpūs ꝯtribulat⁹. coꝛ ꝯtritū ⁊ humilia
tum de⁹ nō deſpicies⌋. Coꝛ ꝯtritū penitē
do. nō obſtinatū peccādo. ⁊ humiliatū cō
fitendo. nō elatū excuſando. tu de⁹ q̄ coꝛ/
dis ſecreta ꝯſpicis. nunqꝫ deſpicis. ſꝫ vti/
qꝫ in eo tanqꝫ in ſpūali ſacrificio delectar̄
Sꝫ quia hoc acceptabile ſacrificiū nō in
moyſi ſynagoga. ſed in chꝛiſti eccleſia eſt
maxime offerendū. iō de ea intelligēdum
eſt qð ſequit̄ ⌊Benigne fac dñe ī bona vo
lūtate tua ſyon⌋ Hoc ē. affectū bone vo/
luntat̄. i. miſicoꝛdie tue. oñde ꝑ effectuꝫ

pie benignitatis.i.miseratoīs tue. Hoc in/quā fac [syon].i.militāti ecclie p syon spūaliter intellecte. vt ex tuis viuis lapidibus scȝ xpifidelib⁹ [edificent muri hierl'm].n̄ terrene sȝ celestis.i.ecclie triūphātis Orat ergo cor ɔtritū ꝛ humile nō solū p sua sed p toti⁹ ecclie salute. vt oēs fideles ei⁹ finaliter edificent. ꝛ fiāt muri i ipa hierl'm celesti firmit pmansuri. Cū aūt h̄ factū fuerit qđ nō nūc in p̄nti seculo sȝ in futuro erit. [Tūc acceptabis sacrificiū iusticie tue]. post p̄ntis seculi ɔsummatiōȝ. post finalis iudicij ɔclusionē. acceptabis sacrificium nō quidē imp̄fecte iusticie.s.pnie que nūc est ɔtriti ꝛ hūiliati cordis. sȝ pfecte iusticie in gl'ia ɔsummate.s.sacrificiū laudis. que tūc erit cordis. nō quidē lugētis ꝛ gementis. sed letātis ꝛ exultātis. Tūc acceptabis [oblatiōes ꝛ holocausta] nō carnales sed spūales.i.spūs ꝛ aīas sanctoꝝ tecū in gl'a assumptoꝝ. q̄ erūt holocausta igne diuio. hoc est charitatis feruore succēsa vl' accēsa. [Tūc imponēt sup altare tuū vitulos] Tūc imponēt angeli sctōs vl' ipimet sancti ꝛ spūs beati offerēt tibi seipos sup altare tuū.s.xpm in quo tāq̄ in pncipali fūdamēto supedificat omē sanctoꝝ meritū. cui reddit eternū p̄miū. ꝛ in cui⁹ passiōis virtute supimponit omē sacrificiū tibi acceptabile Sup hoc altare imponēt ꝛ offerent vitulos. Nō boues antiquos sub iugo peccati mugiētes. sȝ vitulos nouellos scȝ nouos sanctoꝝ populos sub innocentia noue etatis. ab omi vetustatis fuitute liberos. summaq̄ libertate gaudētes. Tu ergo dn̄e da mihi ab hac spūali syon. ab hac ecclesia militante. in qua tanq̄ in via peregrinamur ad illā celestē hierusalē. ad illā ecciam triumphantē ad quā tanq̄ ad patriā pducimur cū sanctis tuis finaliter puenire. Da inter muros ciuitatis huius firmiter pmanere Da mihi inter ciues ei⁹ feliciter te videre. vidēdo amare. amando gaudere. ꝛ ita meipsum acceptū tibi sacrificium ꝛ holocaustū offerre

¶ Meditatio super quinto psalmo penitentiali.s. Dn̄e exaudi orōem meā

D Omine iesu chri ste q̄ es ver⁹ rex gl'ie. rectorq̄ sancte illi⁹ hierl'm ciuitatis supne. cum ea q̄ d̄ te ꝛ gloriosa ciuitate tua dicta sunt audio. nimiꝝ ad eā tecū puenire desidero. Jō postq̄ multa in p̄cedētib⁹ psalmis dixerim de timore pene. d̄ dolore culpe. de spe venie. de amore spūalis mundicie. restat vt aliqd dictur⁹ sim de desiderio gloriose ciuitatis hierl'm.i. celestis patrie. Nō em̄ habem⁹ hic vt ait apl's manētem ciuitatē. sȝ illā futurā inq̄rim⁹. ꝛ ad eam festinare ingredi debem⁹. Hāc itaq̄ desiderās ad eāq̄ festinās suspirādo clamare et clamādo suspirare cōpellor dicens [Dn̄e exaudi orōem meā ꝛ clamor me⁹ ad te veniat] Congruit mihi dn̄e hui⁹ psalmi titulus. Jntitulat nāq̄ orō paupis cū anxiaretur ꝛ in cōspectu dn̄i diffudit p̄cē suaȝ Ego nāq̄ paup ꝛ inops in via p̄ntis miserie. vt fiam diues in patria celestis glorie feruēti estuātiq̄ desiderio anxior ꝛ ꝓpterea anxius oro. ꝛ p̄cē meā in ɔspectu tuo hūiliter effundo. ideo exaudi orōem meā ꝛ clamorē meū. Jā em̄ ꝓpter animi magnā anxietatē orō creuit in clamorē. Orans eniȝ clamo. Heu me q2 incolat⁹ me⁹ p̄lōgat⁹ ē Heu me q2 nimis afflict⁹ sum in via. ꝛ nimis elōgat⁹ a patria. Et iō [Non auertas faciē tuā a me. in quacūq̄ die tribulor. inclina ad me aurē tuā] Et insup [Jn quacūq̄ die inuocauero te velocit exaudi me] Quia dn̄e corā te oro. q2 ad te clamo. ideo da mihi faciē tuā. da mihi aurē tuā. Da n̄ iratā sed placatā p clementiaȝ. Da aurem nō indignatā sup me. sȝ ad me inclinatā p misericordiā. Dabis vtiq̄ dn̄e. ꝛ omnino libēter ac liberaliter dabis. nisi obstet mihi nubes pctōꝝ. q̄ obsistit orōib⁹ iniquoꝝ. Vn̄ p Jsa. d2 Opposuisti nubē ne trāseat orō. Tu ergo rūpe nubē. effunde ɔtra eā lumē vult⁹ tui. ꝛ ita nō auertas faciē tuam nec declines aurē tuā a me. vel orōibus ꝛ meis clamorib⁹. sed a peccatis ꝛ iniquitatib⁹ meis. Et q2 vehemēter clamo ꝛ inuoco te. ideo velociter exaudi me. Quia iam nō terrena quasi terren⁹. sed celestia quasi celestis desidero. Cui desiderio pmittis adhuc te loquēte dicā. Ecce assum. Nec immerito tā instāter peto velocit exaudiri [Quia defecerūt sic fumus dies mei]. Quia sic fumus vēto cito dispergit. ita dies vite mee velocit deficiunt. ꝛ velut vmbra fugiūt [ꝛ ossa mea sic cremiū aruerūt] Nō solū vires corpis deficiūt sȝ etiā vires

aie mee q dicunt ossa mea. qr in eis pnci/
paliter psistit interior fortitudo mea. sicut
cremiu arescens ptracte sunt. vel sic frixa i
frixorio pfrixe sunt. Fortitudo qppe a re/
cordatoe pcti z timore iudicij qsi frixa co
trahit. Ia em frigit ho. du se timet arsuz
in inferno ¶ Ecce g dne. ecce paupertatem
mea p qua anxior. ecce tribulatoz qua pa
tior. ecce qualit [pcussus sum vt fenum]
qr ois caro fenu. Et sic fenu viret. sz pcus
sum facile sentit iiuria. sic caro in iuuetu/
te viret. senectute vl infirmitate pcussa. et
morte succisa arescens deficit. Nec solu p/
cussus suz i carne sz in corde. [z aruit cor
meu] sterilitate pcti. Sz vn h mihi. [Qr
oblit9 sum comedere pane meu] i. custo/
dire dei pceptu. qd est spuale nutrimetu
meu. de q dr. No ex solo pane viuit ho. sz
ex oi verbo qd pcedit ex ore dei. Heu me
misez qr hunc pane vez q de celo z ex ore
tuo descedit comedere oblit9 sum. qre ob
litus. qr nimis ad terrena intetus. neglexi
celestia. Et io [A voce gemit9 mei adhe/
sit os meu carni mee]. Quia ei celestia ob
litus z terrenoz memor. no p spualib9. sz
p tpalib9 gemebam terrena nimiu deside
ras. no solu corde gemeba sz etia voce. p/
pterea a voce gemit9 mei inordinati. adhe
sit os meum carni mee. id est. vox gemi/
tus oris mei. adhesit carnali mee affecti/
ni. vel os pncipale inter ossa mea. idest.
pncipalis fortitudo viriu aie mee. adhe/
sit carni mee. Hoc e. ro sensualitati psensit
Ia vo de me aliter tepiciante fieri cupio
Ia em no p terrenis gemere concupisco
vt dicere valea cu pha dauid. Renuit co
solari aia mea i terrenis. memor fui dei. et
delectat9 sum i eternis. vtina no oblit9. sz
memor tui. vtina no oblit9 sz memor eter
noz bonoz tuoz cu eode pha dica. An/
nos eternos i mete habui. Sz quo pnt h
fieri. Fiet vtiqz te iuuate si pter tui tuoru
qz eternoz bonoz pteplatioem. h9 seculi
seculariuqz z secularit viuentiu hoim co/
uersatione fugia. vt eliga abiect9 esse i do/
mo dei mei. magis qz habitare i tabernacu
lis pctoz. vt silis fia sancto tuo dauid. q
ait. [Silis fact9 sum pellicano solitudis.
fact9 sum sic nicticorax i domicilio] Et ite
rum [Vigilaui z fact9 sum sic passer solita
rius i tecto] O magnu breuib9 i vbis my
steriu. Tres aues z tria loca h distinguu
tur. Tres aues. pellican9. nicticorax. z pas
ser. Tria loca. solitudo. domiciliu z tectu
Et dr pellican9 solitudinis. nicticorax in
domicilio. z passer i tecto. Pellicano em
aui soliuage z q in solitudine habitat. co/
paranf heremicole. Nicticoraci vo q habi
tat i domicilio assimilanf illi q a publico
pploz loco remoti. no in heremo vagi. sz i
vno loco vniti viuut dicetes. Ecce qz bo/
num z qz iocudu habitare fratres in vnu.
Passer aut solitari9 z vnic9 in tecto ille est
q hoim societate no eges sz soli deo se vni
ens. z ad alta vtutu tecta fugies vbi a la/
queis vicioz tut9 est dic. Una peti a dno
hac requira vt inhabite in domo domini
Nec solu in domo sz i altiori dom9 loco. s.
in tecto. imo in ipo dno meo Ipe est ergo
q habitat i adiutorio altissimi. z in ptectio
ne dei celi comorabif ipe q no solu p se. sz
p alijs vigilat. z p omib9 vigilas orat vt a
mudi. carnis. z dyaboli laqis adiuuate p
tegeteqz deo liberenf. O vtina his auib9 si
milis fia. z vt tecu sim separat9 a seculi soli/
citudine manea. ne i tabernacul pctorum
manes. cu puersis puersus efficiar. Nam
[Tota die exprobrabat mihi iimici mei]
Peruersi em q sunt inimici mei. z ideo ini
mici. qr puersi. ptinue exprobrabat mihi.
fame mee detrahedo [Et q laudabat me]
no corde sz ore mihi publice adulado [ad
uersum me iurabat] Sz qre h [Quia ci/
nere taqz pane maducaba. z potu meu cu
fletu misceba] Per cinere z fletu signatur
stat9 penitetiu qb9 puersi sepe irridet. cum
eos an laudaret. du cu eis seculo fruerenf
z puerse viueret. Cinere aut taqz panem
maducare nil aliud e qz pctoz reliqas pe/
nitedo psumere. Potu vo cu fletu miscere
est tpale iocuditate cu lacrimis spual pe/
nitetie iugere. Ul pot9 iste intelligi pt de
sideriu celestis prie. q cu fletu miscef: dum
penites p illi9 dilatoe no sine lacrimaz ef
fusione tristaf. Sz vn mihi est fletus iste.
Certe [A facie ire indignatois tue] i. ab
instatia vindicte tue in ada incohoate. Cu
qua no ego sol9 sz oms q natura trahim9
de ppagine iniquitatis. z de massa peccati
nati sum9. pter qd dicit nos apostol9: na/
tura filios ire. Ex hui9 ergo ire indignati
one pcedit qz [eleuas allisisti me]. Tu q
me altius eleuasti creando ad imaginem
tua. in quo me oia animalia supare fecisti

Tu me graui⁹ allisisti pmittēdo cadere ī grauē actualis pcti culpā. q̄ trahit ad grauissimā eterni ignis miseriā quam sol⁹ homo ꝛ nullū aliud aīal timet. qꝛ ipe sol⁹ super oīa eleuat⁹ aīalia. beate vite eterneq3 glie pticeps est. Heu mihi dn̄e q allisisti me. Quia Dies mei sic vmbra declinauerūt ꝛ ego sicut fenū arui Heu mihi. qꝛ dies vite mee sic vmbra obscuri ꝛ vani. q̄si inutiles trāseūt ꝛ dclinādo deficiūt. Et merito. qꝛ a te p̄o die declinaui. siles mihi facti sunt declinātes dies mei. Et ego sicut fenum arui. sterilitate culpe. pter defectū roris grē. Sȝ qꝛ ego allisus cecidi. iam de te ɔfisus p te cupio subleuari. Iā terrenus ego ꝛ tpalis ac tpaliter declinādo ptransiēs ad te ɔfugio q̄ etern⁹ es ac immutabilis. ꝛ īmutabiliter durādo pmanens. Quia ergo Tu aūt dn̄e in eternū permanes Jō tu etern⁹ me tpalem ꝛ velut vmbra transeuntē ad tuā eternitatē eleuādo salues ꝛ liberes Et memoriale tuū in generatione ꝛ generatione Quia memoria tua q̄ nostri memor es ī mi̅ficordia tua ē omi tpe pmāsura. nec vn̄q̄3 deficiet illa pmissio tua. cū irat⁹ fueris misericordie recordaberis. Et iō Tu exurgēs miserebe ris syon Syon em̄ speculatio interptat̄. p quā militās ecclīa vel fidelis aīma ītelligitur. que nūc deū p speculū ꝛ ī enigma te speculari nitit̄. Ad hanc ergo te q̄rentē ꝛ ad te ɔsurgere cupientē. tu exurgēs ꝛ q̄si ei clemēter occurrēs. miserebēris eius te sibi misericordē adiutorē ꝛ subleuatorē exhibēs. Misereberis inq̄3 qꝛ tps miserēdi eius. qꝛ venit tps. De quo dicit apl's. Cū venit plenitudo tpis Et iterū3. Ecce nūc temp⁹ acceptabile. ecce nūc dies salutis. Et vere misereberis syon Quoniam placuerūt seruis tuis lapides eius Lapides syon sunt fideles militātis eccl'e. firmi ꝛ stabiles in xpiana fide. ꝛ nihilomin⁹ spe solidi ꝛ psistētes in charitate. Hi nimiru3 placuerūt seruis tuis. hoc est sanct̄ ecclesie triumphātis. q̄ tibi in tua ciuitate celestis hierl'm sūma cū libertate seruiūt. q̄a illa que sursum est hierl'm mater nr̄a. hoc ē triumphās eccl'a mater militātis ecclesie. aplo teste. oīno libera est. qꝛ ibi deo seruire regnare est. Hi ḡ sancti tibi ī regno tuo seruiētes. ꝛ ideo liberi tecum regnantes. terre ei⁹ miserebunt̄. Et merito miserebunt̄ terre syon. i. terrene miserie militātis eccl'e. nec solū ei misericordes erūt. s3 etiā vt tu miserearis orabūt. Cur ita. Qꝛ eandem miseriā aliq̄n passi ꝛ expti sunt. Sed q̄d inde sequit̄ Et timebūt gētes q̄ prius timere nescierūt Nomē tuū dn̄e. ꝛ omēs reges terre gl'iam tuā Quia videbūt maiorem esse gl'ie tue q̄3 supbie sue potētiā. et hoc ideo Quia edificauit dn̄s syon ꝛ ecclesiā suā edificādo magnificauit. Et ipa que prius corā gētib9 ꝛ regib9 visa fuit ī cōtumelia videbit̄ ī gl'ia sua. Et q̄ prius ab eis supbis ɔtumeliose psequebat̄. postea ab humilib9 his gl'iose honorabit̄. Hec q̄ olim futura esse pdixerat ppha. q̄tidie ecclesia impleri videt. Sȝ q̄re hec oīa. Qꝛ respexit in orōem humiliū. s. xpi fidelium q̄ in ei⁹ fide hūiliter orabāt. vt hec sue ecclesie felicit̄ euenirēt. Et iō Nō spreuit p̄cem eoꝝ qꝛ nō singulariter p se orabant. sed generalit̄ p salute oīm fideliū. q̄ vtiq3 est oratio pfectoꝝ. Quia vero nō decet vt tot tātaq3 beneficia a deo eccl'e collata ab hoīe quasi ingrato sileant̄. Jō Scribāt̄ hec in generatōe altera vt scripture commēdata firmiter teneātur. nō solū in antiqua lege mosayca. s3 in generatōne altera sc3 noua generatōe xpiana. Et popul⁹ q̄ creabit̄. hoc est xpian⁹ popul⁹ quasi noua generatōe in xpo regeneratus. laudabit dominū Et merito laudabit. Quia pspexit de excelso sancto suo. dn̄s de celo in terrā aspexit Sed ad quid de excelso sancto celo pspexit. ꝛ in imo terre aspexit. Certe vt audiret gemit⁹ compeditorū Hoc est vt audiret ꝛ exaudiret gemit⁹ humilium ꝛ penitētiū. timore dei ꝛ disciplīa quasi quibusdā cōpedib9 ligatoꝝ. De quibus compedib9 sapiēs dicit. Audi fili mi ꝛ ne abn̄cias consiliū meū. ꝛ infer pedem tuum in cōpedes eius. ꝛ erunt tibi compedes eius in protectionē fortitudinis. Et vt solueret a nodis ꝛ vinculis peccatorum filios interemptorū. scilicet fideles christianos spūales filios apostolorū ꝛ martyꝝ. crudeli interemptōne a gentib9 ꝛ regibus mortificatoꝝ. Ut his vinculis solutis fideliū ecclesia dicere posset. Dirupisti vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis. Ad hoc de celo pspexit ꝛ ī terram aspexit. vt humiliū xpianoꝝ gemitus audiret ꝛ vincula solueret. Sed ad quid.

[Ut annuncient in syon] hoc est in ecclesia militante [nomen domini] id est fidem christi a quo nominantur christiani [Et laudem eius in hierusalem] id est laudando et glorificando opera eius que sunt in celesti hierusalem. scilicet ecclesia triumphante. de qua dicitur. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. Et hec ita annunciet vt annunciando proficiat. In quo. [In conueniendo populos in vnum et reges vt seruiant domino] Hoc est vt populos diuersarum gentium et reges dispersorum populorum conuenire faciat in vnitate fidei christi et morum fidelium. vt non seruiant mundo. carni. vel dyabolo. sed vt seruiant domino deo suo. de quo dicitur. Dominum deum tuum adorabis. et illi soli seruies. Sed quid sequitur. [Respondit ei in via virtutis sue] Quis est qui respondit ei. Quis hic respondendo loquitur domino. Quis in superioribus verbis exprimitur. cui congruit responsio. Supra enim commemorantur compediti et interempti reges et populi syon et hierusalem. Quod autem singulariter dicitur respondit ei. non ad eos videtur posse referri qui pluraliter nominantur. Sed sciendum est quod hic respondit vnitas pro pluribus. id est tota ecclesia que in christo vna est pro cunctis fidelibus. Ipsa quoque vnum est corpus pro omnibus membris eius respondit domino. gratias ei agendo quod eam prospicere. eam audire. eam a vinculis soluere. eam ad sui laudem nominis excitari. eam denique ex varijs populis ad vniuersi dei seruitutem congregare dignatus est. Respondit ergo ei non voce sed corde non lingua sed vita. non in via infirmitatis sue sed virtutis sue. scilicet in fidei firmitate. que fides via est ad patriam. et est virtus huius vie. que in patria non manebit. sed eius obscuritatem euacuabit claritas glorie. Respondit ergo ecclesia domino. Et quid dixit. [Paucitatem inquit dierum meorum nuncia mihi] Respondendo quod orat. quasi dicat. O deus meus nuncia mihi paucitatem et breuitatem dierum meorum. Hoc est. quia dixisti quod ecclesia manebit et tu cum ea eris vsque ad consummationem seculi. fac me cognoscere et diligenter attendere quam breue et exiguum est hoc tempus durationis mee in comparatione eternitatis tue. Oro ergo vt adueniat regnum tuum. Cupio huius seculi finem vt cito veniam ad regni tui beatitudinem. Desidero dierum meorum breuitatem. vt cito transeam ad dierum tuorum eternitatem. Et ideo [Ne reuoces me in dimidio dierum meorum] Hoc est. ne sinas me reuocari a desiderio eternorum. vt herceam cure temporalium. in dimidio dierum meorum. scilicet dierum presentium. qui medij sunt preteritorum et futurorum. qui omnes sunt dimidij et imperfecti. nisi addantur eterni. Et merito peto non reuocari ad terrena qui tendo ad eterna. que ideo sunt auidius appetenda. quia [in generatione et generationem anni tui] sine fine et sine principio duraturi. ergo non sunt anni tui sicut dies mei. quia anni tui eterni. et dies mei exigui. Anni tui non transeunt sicut dies mei. sed semper manent. quia eternitas tua que nihil aliud est quam substantia tua nihil habens mutabile. nil preteritum nil futurum. Et quia eternitate precedis omnia que fecisti. ideo sequitur. [Initio tu domine terram fundasti] Initio scilicet temporis. tu qui es sine tempore. sine initio. sine fine immutabiliter manens in eternitate [Et opera manuum tuarum sunt celi]. Nec tamen falsum est quod alibi dicitur. Uerbo domini celi firmati sunt. Nam quod verbo facis. hoc etiam manu. id est. virtute tua operaris. Non est enim deus distinctus corporeis membris Uerbum autem dei manus eius [Ipsi peribunt tu autem permanes]. Tu enim semper stabilis. dans cuncta moueri immutabiliter. permanes. id est. in tua eternitate perseueranter manes Sed ipsi celi qui in tempore verbo tuo firmati sunt. non sicut tu firmi erunt. sed iubente verbo tuo peribunt. Unde Petrus ait Terra autem et celi qui nunc sunt eodem verbo repositi. sunt igni reseruandi De celis ergo terre proximis. scilicet de regionibus aereis constat quod quantum ad eorum qualitatem peribunt. sed de superioribus celis celorum non est certum. Si tamen manserint. non in se sed in deo manebunt quia solo dei verbo perire possunt. Et [omnes] scilicet tam celi quam cetere res mutabiles. etiam angeli [sicut vestimentum veterascent] Hoc est quantum in se est. nisi eos seruares verbo tuo sicut vestis que vetustate consumitur deficeret. Unde sequitur. [Et sicut opertorium mutabis eos. et mutabuntur] Celos enim qui corporalia et cuncta mutabilia operiunt verbo tuo moues. et sicut eos mutas localiter. ita solo verbi tui arbitrio. si volueris totaliter mutabuntur et in nihilum redigentur [Tu autem idem ipse es] Tu qui dixisti ego sum qui sum idem ipse es. Et licet omnia sint ex te. et per te et in te. non tamen sunt quod ipse es. qui es mutans non mutatus. faciens non factus. mouens sed immutabiliter manens. [Et] ideo [anni tui non deficient]. in generatione et generationem erunt. et indesinenter manebunt. quia anni tui eternitas tua sunt. Dum ergo domine. dum tuam immutabilitatem. dum tuam eternitatem. et creaturarum omnium

mut..bilem varietatē vanaq̃ʒ vanitatē cō sidero. nimiꝝ ad te venire ⁊ tecū habitare desidero. nec a desiderio meo fraudari. aut spe mea frustrari. aut habitatōe tua ꝓuari tristis diffido. Quare. Quia lec⁹ audio qđ sequit. [Filij seruoꝝ tuoꝝ habitabūt] Jā mihi eēm leta ꝯfidētia oriť. q2 filij seruoꝝ. i. sanctoꝝ tuoꝝ tecū habitabūt. s. boni xp̄iani. de quoꝝ numero esse cupio. Qui filij sanctoꝝ sunt. nō ꝑ carnalē ꝓpagationem. sed ꝑ sp̄ualem ꝑticipatiōem. sicut ecōtra mali filij sunt spirituū malignorū. sicut scriptū est. Vos ex patre diabolo estis nō ꝑ generatiōem. sʒ ꝑ imitationē. Vel filij sunt opa bona sine quib⁹ null⁹ habitabit in glīa. Qui ergo ibi vult habitare nō sit a bonis opib⁹ sterilis. sed p̄mittat fetus bonoꝝ opeꝝ quos sequať. vt intret in terram viuentiū. Sic Joseph añcessit p̄reʒ suū iacob in egyptū. dicēs ei ⁊ fratrib⁹ suis. ego p̄ueni parare vobis escas. ita precedant filij tui. i. opa tua tibi parare escā refectioni eterne. Quales filios premiseris tales sequeris [Et semē eoꝝ]. s. bonorum xp̄ianoꝝ vel meritorioꝝ opeꝝ De q̄b⁹ scribitur. Qui semināt in lacrimis. scʒ h̄ ī via cum exultatōe metēt in celesti p̄ria. Hoc inq̄m semen de quo fruct⁹ gl'ie metiť [in seculū dirigeť] Hoc est in celū directuʒ ⁊ erectū in eternū ibi tanq̄ʒ in horreo seruabitur. Da ergo mihi dn̄e da. ⁊ fac me ita hoc semē bn̄ opando seminare. vt īde fructum glorie possim moriēdo suscipe. Da ⁊ fac hoc semen ita in me ꝑ te fructificare ⁊ ad te dirigere vt in tua eternitate sine fine habitādo valeā ꝑmanere

¶ Meditatio sup sexto psalmo penitētiali De ꝓfundis.

Domine iesu chri ste fons ⁊ origo toti⁹ pietatis ⁊ gr̄ie dn̄i ego sicut ceruus ad fontes aquaꝝ ad te venire desidero. tāto imperfectum meū ampli⁹ recognoscēs. ō me mea ꝓpria ꝟtute diffido. Jō ꝑ auxiliū misericordie tue refugiū miserie mee q̄rēs ad te clamādo fugio dicēs [De ꝓfundis clamaui ad te dn̄e] Nō solū de exteriorib⁹ labijs oris. sʒ de ꝓfundis ⁊ intimis cordis lacrimis clamaui ad te. Quid clamaui. [Dn̄e exaudi voceʒ meā] Deinde alijs ꝟbis idē repeto. [Fiāt aures]. i. audit⁹ clemētie tue intēdentes in vocē depcatōis mee] Nec frustra sepe ⁊ iteꝝ atq̄ʒ iteꝝ. varijs verbis eandē orōis deuotōꝝ explico. q2 ad exp̄mēdum mētis mee affectū nō sufficit organū mee vocis. nec desideriū cordis satis p̄t depromere lingua carnis Nec imerito ad te clamo de ꝓfundis cordis. q̇ me esse sentio nō in vno solū ꝓfundo. sʒ in plurib⁹ ꝓfundis fluctib⁹. tā interioris q̄ʒ exterioris miserie. q̄ʒdiu sum in via hui⁹ miserabilis vite. Nā qui sic de ꝓfundis clamat de ꝓfundis surgit. nec ip̄e clamor eū diu ī ꝓfundis eē sinit. q2 vox h⁹ om̄e ꝓfundū penetrat ⁊ ad dei aures vsq̄ʒ ꝑuenit. Ecōtra vero q̇daʒ valde in ꝓfundo maloꝝ sunt. q̇ nec ad te clamāt. cū se viderint q̄tidianis pc̄tis ⁊ iniquitatib⁹ obrutos ⁊ oppressos. sʒ poti⁹ illos irridēt qui eos ad te clamare monēt. Hoc est ꝓfundū maloꝝ de q̇ scriptura dicit. Pc̄tor cū venerit ī ꝓfundū ꝯtēnit. Absit hoc a me dn̄e. sʒ ad te clamo ō ꝓfundis cordis omniūq̄ʒ interioꝝ viriū. vt me clementer eripias de ꝓfundis iniquitatum. [Qr si iniq̄tates obƀuaueris dn̄e. dn̄e q̇s sustinebit] O magnū ꝓfundū. O abyssus multa ꝓfunda valde. nimisq̄ʒ piculosa Ecce eēm vndiq̄ʒ omnib⁹ circūspectis. nulluʒ bonū sed vbiq̄ʒ malū videō. cateruas scelerum meoꝝ cernēs nimiꝝ pauescens exclamo. O dn̄e si iniq̄tates obƀuaueris. id est. ad vindictā eternā ƀuaueris. dn̄e q̇s sustinebit te iudicē. Nō tm̄ ego solus nō sustinebo. sed nec quis alius. q2 null⁹ alius est nisi seductus ⁊ veritate vacu⁹. qui se nō cognoscat peccatorē. Nā si dixerim⁹. q̇a peccatum nō habem⁹. nosipsos seducimus. ⁊ veritas in nobis nō est. Nō ḡ p̄sumam de mea iusticia. sʒ de tua mīa [Quia apud te ꝓpiciatio est] Si eēm iniq̄tates sic obƀuares vt eaꝝ iudex sol⁹ esse velles. ⁊ eē nolles misericors. vtiq̄ʒ nulla mihi esset spes. nulla consolatio. Sed ideo nō despero. quia apud te est propiciatio [Et ꝓpter legem tuam] Legē amoris ⁊ gratie. in qua das reis veniam [sustinui te domine] patienter sperans. ⁊ sperando expectans tuam misericordiam. Et hoc domine. quia om̄ia nosti. Non solum tibi confiteor sed etiam aliis. vt omnibus notum sit manifesto. dicens. [Sustinuit anima mea in verbo eius] Cuius eius. In verbo eius Cuius verbum non fallit nec fallitur.

non mihi. salutē meā attribuo. dicēs. Nō nobis dn̄e nō nobis. sed noī tuo da gl'iaȝ Hāc inquā gloriam saluti mee aduersan do auferre conanť. Vñ ꝯuenīēter subdiť. [Et pdes oēs q̄ tribulant aīam meā] scȝ. diabolū ⁊ oēs obstinatos. et merito pdes me tribulantes. Qm̄ ego seruus tu⁹ sum Ad te in mea tribulatione recurrēs. sicut seru⁹ humilis ⁊ fidelis vassallus recurrit ad dn̄m. ¶ Ecce ergo huius psalmi alio/ rūq₃ psalmorū penitentialiū leta conclu/ sio. Ecce spūalis leticie exultatio quā sa/ lutaris penitētie ꝯtristatio finaliter opať Vñ qui p penitentiā affligiť tādem dicit. consolationes tue letificauerunt animaȝ meam.

Da ergo mihi dn̄e hos quos peni/ tentiales psalmos ecclesia tua no minat. ⁊ a penitentib⁹ tibi psallen dos esse predicat. tā digne ac deuote non solnȝ ore sed corde penitēdo psallere. vt p contristationē penitentie salutaris exul/ tationē cōsequi valeam leticie spūalis. vt post salutarē penitentiā tandem p spiritu alē leticiā exultando dicā. Spūs tu⁹ bo/ nus deducet me in terrā rectaȝ. Da mihi dn̄e hoc septenariū penitentiū psalmorū esse remediū ꝯtra septenariuȝ mortalium peccatorū. mihiq₃ esse auxiliū ad septena riū virtutū principaliū. ad septenariū do noꝝ spūaliū. ad septenariū beatitudinuȝ ad septenariū deniq₃ petitionū in oratiōe dn̄ica ꝯtentaꝝ. ¶ Da mihi dn̄e in horum psalmorū meditatione timorē pene. dolo rē culpe. spem venie. amorē cordiaľ mun dicie. desideriū celestis patrie. diffidentiā virtutis ꝓprie. exultationē deniq₃ spūaľ le ticie. De hoc em̄ septenario mentaliū affe ctuū principaliter agiť in hoc septenario deuotorū psalmorū. His septeȝ affectib⁹ quasi septē scale pnie gradib⁹ ad terrā pa trie celestis ascendiť. quo me finaliter de/ duci ⁊ feliciť ascēdere ⁊ tecū habitare pen niterq₃ regnare. tu misericorditer p̄stare digneris Qui viuis ⁊ regnas in secula se culorū Amen.

¶ Explicit liber de septē gradib⁹ scale cō tinens meditationes deuotas sup septeȝ psalmos penitentiales A dn̄o Petro de Aillyaco Cameracensi episcopo.

¶ Incipit tractatus de oratiōe domini/ ca Petri de Aillyaco. ⁊c̄.

Sic ergo ora bitis Mat. vj. Hic docet christus breuē ⁊ debitum modū orandi q̄ vti debēt catholici. Et q₂ sicut dic glosa. nulla oratio magꝭ specialis est q̄ȝ il la q̄ ex ore filij q̄ est veritas ꝓcessit. ideo de oratione tractaturi pmo tractabimus de oratione dn̄ica in speciali. secūdo de ora/ tione aliquas q̄stiones soluemus in gene rali. ¶ Quantū ergo ad primū hec oratō dn̄ica diuiditur in exordiū. tractatū. ⁊ cō clusionē In exordio beniuolentia captať Pater noster ⁊c̄. In tractatu petitiōes or/ dinanť. sanctificeť nomē tuū ⁊c̄. In con/ clusione petitionū cōfirmatio optať. amē ¶ Circa exordiū primo notandū est q̄ȝ in eo dei beniuolētia captať tripliciter. Pri/ mo ex parte rogati. quia pater cui⁹ filij su mus p fidem Jo. j. Secūdo ex pte rogā/ tium. q₂ noster. nobis datus p caritatem Joh. iij. Sed etiā tercio ex pte accessorū q₂ diciť. qui es in celis. id est in sanctis. q̄/ rum auxilio erigimur p spem. Dicam⁹ er go Pater. in quē credim⁹. noster. quē dili gimus. q̄ es in celis de q̄b⁹ speramus.

¶ Secundo notandū est q̄ȝ dei beniuo/ lentiā captamus nō vt ip̄m flectam⁹ cum eius volūtas sit immutabilis. nec vt eius beniuolentiā preueniam⁹. cū ipse sua be/ niuolentia nos p̄ueniat. qm̄ ipse por dile xit nos. vt diciť. j. Joh. iiij. sed vt in nobis ipsis de sua beniuolētia certā fiduciā exci temus. ⁊ hoc fit p̄cipue ex trib⁹ q̄ ī h̄ exor/ dio notanť. ¶ Primo ꝯsiderando ei⁹ ca/ ritatē. qua bonū nostrū vult. q₂ pater.

¶ Secūdo eius largitatē. quia seip̄m no bis dat. ideo dicitur noster. ¶ Tercio ei⁹ maiestatem qua nos iuuare potest. quod notamus cum dicimus. q̄ es in celis.

¶ Tercio notandū q̄ȝ put trahitur ex san ctorū glosis deus diciť pater noster mul/ tis de causis. Primo vt ostendať q̄ȝ ei nō timore seruili sed amore filiali seruire de/ bemus. Secundo vt cum de filiali ado/ ptione cogitamus ei tanq̄ȝ patri filialē af fectum rependamus. Tercio vt ad amo/ rem fraternitatis admoneamur. Naȝ cū

pater noster dicitur. oibus communis esse docet. Ideo nemo dicat pater meus qr hoc pprie christo pvenit q filius est p naturaz. alij aut sunt filij eius solu p adoptionis gratiam. Un ipse dicit. Vado ad patre meu z patre vestru. Meu. scz specialiter p naturam. vestru vo generaliter p gratia. ¶ Quarto dicitur pater noster. vt oibus occasio supbie tollatur. qr no vere psunt dicere pater noster nisi fratres sint. Nullus ergo nobilis aut diues circa minores supbiat. cum eos tanq fratres recognoscit ¶ Quinto in hoc occasio mundicie z innocentie daf. quia caueduz est vnicuiqz a peccati sordib9 ne tanto patre reddaf indignus. ¶ Sexto in hoc populi christiani supra pplm iudaicu excellentia denotaf. quia antiquis vt seruis dicif dns. nobis autem tanq filijs dicif pater. ¶ Septio in hoc nobis impetrandi qd petimus grandis fiducia daf. Quid em negabit filijs q iam dedit vt pater sit. ¶ Quarto notadu est q hec oratio in suo exordio et in omni sui parte breuis est. et hoc fit fm sanctos pter plures ratioes. Primo vt fiducia cito impetradi tribuaf. quia fiducia dat cito annuedi qui breuiter vult rogari. Secundo vt discamus res de quib9 orandu esse instruimur. Non em docet hec orato verba sed res. quia no his solis verb oraf sed etiam alijs. non tame in alio sed in eodem sensu. nam qcunqz a deo orada sunt his verbis breuiter ptinenf. Tertio vt ea de quibus orandu est paucis verbis facilius memorie pmendenf. Quarto vt prudentia ingenioso in paucitate verbo z pfunditate misterio z reru multiplicitate miref. Unde sup illo verbo ysaie Sermone abbreuiatu fecit dominus sup terram. Has duas rones tetigit glosa dices q hunc sermone ita abbreuiauit dns. vt in paucis verbis memoriter capi possit z ita rebus ipleuit. vt nemo sine gratia spiritussancti pcipe possit. ¶ Quinto vt hec oratio que pter sui breuitatem facilit addiscitur z memoriter retinef. etia frequetius dicatur. z sine fastidio sepius repetatatur. Sexto vt eius ignorantia null9 excusef. quia qd ta faciliter scif. no nisi culpabiliter ignoraf. Septimo vt in metis deuotione z no in verbo multiplicatioe virtus oratiois ostendatur. Unde supra Math. vj. dicif. Orantes aut nolite multum loqui sicut ethnici. id est gentiles faciunt. putant em q in multiloqo suo exaudianf. Et hec de exordio huius oratonis sufficiant.

Sanctificef nome tuu. Post exordium sequif tractatus. in quo septem petitiones ordinanf. Et pmo circa eas aliqua sunt pmittenda generaliter. Secundo singule earu sunt exponede specialiter. ¶ Primo ergo notanduz e q hec oratio dnica pfectissima est. quia sicut Aug9. dicit. si recte z pgrueter oram9 nihil aliud dicere possumus q qd in hac oratioe positu est. Quia em oratio nostra est quodamodo psiderij nostri expressiua illa solu recte orado petim9 que recte desiderare valemus. In hac aut oratioe non solu ponunf oia que recte desiderare possumus. sed etia eode ordine petunf q desideranda sunt. z sic hec oratio non solu postulare instituit sed etia nostru affectu ad ordinate desideradu informat. ¶ Pro cuius declaratione secudo notandu est q in ordinato desiderio pmo cadit finis. dein de ordinata in fine. Finis aut noster e deus in que noster affectus tendit dupliciter Uno modo put volum9 gloria dei. Alio mo put volumus frui gloria eius. Primu ptinet ad dilectionem qua deum in seipo diligimus. secundum vo ad dilectionem qua diligimus nos in deo. Ad primum ptinet prima petitio q dicif sanctificef nomen tuu p qua petimus gloria dei. Ad secunduz ptinet secunda petitio. Adueniat regnu tuu. per qua petimus ad gloria ei9 puenire. Et sic iste due petitoes ordinantur ad nostru vltimu fine scz ad beatitudine. Prima ad beatitudine obiectiuam. Secuda ad beatitudine formale. Ad finem aut pdictu ordinat nos seu dirigit aliquid dupl'r. Uno mo p se. alio mo p accidens. Per se quide bonu qd est vtile in fine. Est aut aliqd vtile in fine beatitudis dupliciter. Uno modo directe et principaliter. scz meritu quo beatitudine meremur deo obediedo. z quantu ad hoc petitur. fiat voluntas tua sicut in celo et i terra. Alio modo instrumetaliter z quasi coadiuuando nos ad merendu. z ad hoc ptinet qd dicif. pane nostru quotidianum da nobis hodie. siue hoc intelligif de pa/

ne sacramẽtali. siue de pane corpali. Per accidens aũt ordinamur in beatitudinē p remotionē ꝓhibentis. Tria aũt sunt q̄ nos a beatitudine prohibẽt. Primo q̄dē peccatũ quod directe excludit a regno. et q̄tum ad hoc dicit. dimitte nobis debita nostra. id est peccata. Secũdo ꝓhibꝫ nos ꝛ impedit tentatio que retrahit ab obedientia diuine voluntatis et inclinat ad peccatũ. Ideo petit. ꝛ ne nos inducas in tentationē. Tercio penalitas p̄sens. scꝫ malum pene. q̄d impedit sufficientiā vite. de quo sequit. Sed libera nos a malo.

¶ Tercio notandũ est q̄ sicut patet Lu. xi. ꝛ sicut dicit Aug⁹. in Enchiridion. lucas in oratiõe dñica non petitiones septē sed quinq̄ cõplex⁹ est. Ut em̄ ostendat terciam petitionē duarũ premissaꝝ esse q̄dā modo repetitionē ꝑtermittẽdo eaꝫ hoc facit intelligi. quia scꝫ ad hoc p̄cipue dei voluntas tendit vt eius sanctitatē cognoscamus ꝛ cum ipso regnemus. quod etiā matheus vltio posuit. libera nos a malo Lucas nõ posuit. vt sciat vnusquisq̄ in eo se liberari a malo q̄ nõ infertur in tentationem. Ideo nec lucas diminute. nec Matheus sup̄flue petitiones posuit. si q̄d vn⁹ intellexit alius expressius posuisse vtile reputauit. ¶ Quarto notandũ est q̄ distinctio. ordo. ꝛ sufficientia harũ petitionum breuiter potest sic colligi. Nam iste septeꝫ petitiones omne appetibile ꝛ recte desiderabile ꝯtinẽt. Omne aũt appetibile ē duplex. scꝫ collatio boni ꝛ amotio mali Bonum aũt quod petitur ad ꝯferenduꝫ ē triplex. bonũ celeste scilicet glorie. bonũ spirituale scilicet gratie. bonũ temporale scꝫ nature. ¶ Primũ autē bonum scilicet celeste seu beatificũ est duplex. scꝫ obiectale ꝛ formale. Malum aũt q̄d petitur auferendũ est triplex. scilicꝫ preteritũ. presens ꝛ futuꝝ. Ideo petit vt ꝑteritũ remittat. p̄sens vitetur. futurũ precaueat. Sic ergo quatuor predictis bonis correspõdẽt q̄tuor prime petitiones oratiõis dominice Tribus aũt malis auferendis correspondẽt tres vltime. ¶ Unde licet pri⁹ sit malum amoueri q̄ȝ bonũ conferri. non tamē inconueniẽter ꝑmittunt petitiones q̄ ꝑtinent ad ꝯsequendũ bonũ petitionib⁹ que ꝑtinent ad remouendũ malum. Ratio ē. q̄r ordo petitionũ non correspondet ordini executiõis. sed cum oratio sit interpres desiderij correspondere debet ordini desiderij siue intentionis in quo prius ē finis q̄ȝ ea que sunt ad fineꝫ. ꝛ cõsecutio boni q̄ȝ remotio mali. Et hec de eis generaliter.

¶ Sed postea de singulis haꝝ petitionũ dicendũ est. eas exponẽdo specialiter. Et q̄tum ad tres primas Sciendũ est q̄ intellectu litterali earũdē sicut dicit Augustinus in libro de sermone dñi in monte. cum dicimus. sanctificet nomē tuum. nõ hoc petitur. quasi nomē dei nõ semper sit sanctũ. sed vt sanctum ab omnib⁹ habeat ꝛ hoc ꝑtinet ad di gloriam in omnib⁹ propagandam. ¶ Qꝫ autē dicit. adueniat regnum tuũ. nõ ita dictũ est quasi de⁹ nũc nõ regnet. Si em̄ deus rex nõ esset aut regnum non haberet. q̄d est ergo quod psalmista ait. rex omnis terre deus. Sed ideo illud dictũ est vt ait Aug⁹. vt nobis veniat atq̄ in eo regnem⁹. ꝛ sic ad illud regnũ nostrũ desiderium excitamus. ¶ Qꝫ autē dicitur fiat voluntas tua ꝛc̄. nõ ideo dicitur quasi dei voluntas beneplaciti aliq̄n non fiat vl' impleatur. cũ scriptũ sit om̄is voluntas mea fiet. ysaie. xlvi. sed hoc d̄ voluntate signi intelligitur vt sit sensus. Obediat voluntati tue id est p̄ceptis tuis sicut in celo ꝛ in terra. id est sicut ab angelis ita ab hoĩbus. Nec intelligẽdũ est q̄ sicut sit nota quantitatis. sed qualitatis. scꝫ similitudinis vt similitudinē insinuet. ꝛ nõ eq̄litatem. Et sic erit intellectus q̄ sicut angeli voluntatē di faciunt in celo sic homies eam faciant in terra. et si non ꝭm quantitatem ꝛ qualitatē. tamē ꝭm similitudineꝫ id est si nõ ꝭm illorũ ꝑfectionē tamē ꝭm ꝑfectionis illorũ imitationē Unde he tres petitiones ꝑfecte ꝯplebunt in vita futura alie vo quattuor sunt presenti vite p̄sidia vt dicit Augustinus in Enchiridion.

¶ Est igitur prima petitio. sanctificet nomen tuũ. In qua petimus sanctificatõeꝫ nominis dei. id est gloriā suam. vt scꝫ sanctificet. id est in nobis honoret. scꝫ in ītellectu per veram ꝯgnitionē. in affectu per sanctaꝫ dilectionē. in memoria per firmā inhesionem. Item sanctificet per beniuolentiam in corde. per reuerentiam in ore. per ꝑseuerātiam in opere. Sanctificetur inquam nomen tuũ quod est pater. vt te tanq̄ȝ filij semper honoremus Nomē tuũ

quod est Jesus. vt a te saluatore salutē habeamus. Nomē tuū quod est spūssanct⁹. vt in bono gr̄e semꝑ pseueremus.

Sequit secunda petitio Adueniat regnū tuum. In qua petimus beatitudinē nostrā scilicet regnū glorie. Adueniat id est ad nos veniat regnuꝫ tuū. De quo Math. xxv. Uenite benedicti patris mei pcipite regnū quod vobis paratū est ab origine mundi. Tunc eīm regnabit deus omnino inter nos. nō diabolus. nō mundus. nō carnalis affectus.

Hic aūt est aduertendū ꝙ regnū dei q̄druplex est. scꝫ sacre scripture. de quo dicit christ⁹ iudeis. Auferet a vobis regnuꝫ dei Math. xxi. Secundo regnū diuīe gr̄e Luce. xvij. Regnum dei intra vos est. Tercio regnū vniuersalis ecclesie. De q̄ Math. xiij. Colligent de regno eius omnia scandala. Quarto regnū celestis glorie. Math. vj. Primū querite regnuꝫ dei ꝛc. Et ſm hoc quadrupliciter pōt exponi adueniat. id est ad nos veniat regnū tuū. scilicet sacre scripture ꝑ veram cognitionem. vt destruat regnū erroris ꝛ ignorantie. Regnū scilicꝫ gratie diuine ꝑ spūalem inhabitationē. vt destruat regnū peccati ꝛ malicie. Regnū tuuꝫ. scilicꝫ vniuersalis eclesie ꝑ christiane fidei declarationē ꝛ exaltationē. vt destruat regnū antixpi ꝛ false synagoge. Regnum tuū scilicet celestis glorie. ꝑ eternaꝫ pmiationē. vt destruat regnum p̄sentis ꝛ future miserie.

Sequitur tercia petitio Fiat volūtas tua. In qua petimus donū gratie quia ꝑ gratiam fit voluntas dei in nobis ꝛ a nobis. Licet eīm voluntas dei semꝑ fiat. tamen ꝑ gratiam fit ꝙ voluntas p̄ceptoruꝫ suoꝝ a libertate nostra impleatur. Fiat ğ voluntas tua in peccatorū ꝯuersione per opus penitētie. In ꝯuersoꝝ sanctificatione ꝑ munus gratie. In sanctificatoꝝ saluatione ꝑ bonum pseuerantie. In saluatorū ꝑpetua clarificatione per donū glorie. Fiat inquā sicut in celo ꝛ in terra. quod quadrupliciter exponitur. scꝫ. sicut in angelis sic in hominib⁹. sicut in iustꝭ ita in peccatorib⁹. sicut in christo ita in ecclesia. ꝛ sicut in synderesi id est in portiōe superiori rationis. sic in inferiori portōe sensualitatis. Declarationē aūt istoꝝ ꝑ ꝯcordantias scripturarū trāseo cā breuitatis.

Sequitur quarta petitio. Panē nostꝝ ꝛc. In qua petitis illis que ad beatitudinem ꝑtinent directe ꝛ pncipaliter. consequenter illud petimus quod ad eā ꝑtinet instrumentaliter. Ubi primo notāduꝫ est ꝙ hoc ad litterā potest dupliciter exponi. Uno modo de pane sacramētali. cui⁹ quotidianus vsus cum debitis ꝯditionibus proficit homini. Unde ipsum paneꝫ nostrū quotidianū dicimus. licet in euangelio Matthei scriptū sit supsubstātialē. id est p̄cipuū vt exponit Hieronymus. ꝑ quod intelligimus eukaristiā. quod est p̄cipuū sacramentū. vnde ꝛ in ipso oīa alia sacramenta subintelligunt. Alio mō pōt exponi de pane corporali. vt etiā ꝑ paneꝫ intelligatur oīs sufficientia victus. sic dicit Augustin⁹. quem supsubstantialē dicimus. id est supadditū ad substātie sustētationem. Lucas ṽo dicit quotidianū. id est nō annuū. vel a decem annis ꝓuisū vel in horreis reseruatuꝫ. Ideo ipm petimus hodie id est in p̄senti quia nescimus si ad crastinū ꝑueniamus. Unde per hoc inordinata sollicitudo excluditur et superfluitas condemnat. quia solum qđ est nature necessariū ꝛ ꝯueniēs petitur. iuxta illud ecclesiastici. xxix. Initiū vite hominis aqua ꝛ panis.

Secundo notanduꝫ est ꝙ dicimus panē nostrū. ꝛ da nobis quadruplici ratione. Primo vt nemo sibi tēporalia appropriet. Unde Cris. Omnia inquit que nobis dat deus. nō solum nobis dat sed alijs ꝑ nos. vt d̄ eo quod accepimus ꝑ nos partem impotētibus faciamus. Secundo vt nemo aliena vsurpet. Unde idē Cris. Qui de iusticia panē acquisitum mādūcat. panē suum mādūcat. qui aūt cum peccato. alienum.

Tertio vt nemo pro se solū sed etiā pro alijs oret Unde Cypanus libro de oratiōe dn̄ica. Ideo inquit nō dicimus pater meus sed noster. nec da mihi sed da nobis. qꝛ vnitatis magister noluit p̄uatim p̄cem fieri vt scꝫ quis tm̄ pro se precet. Unū eīm ꝑ omnibus orare voluit. quō in vno omnes ipse portauit. Quarto dicim⁹ da vt nemo de se p̄sumat quasi sine deo. vel paneꝫ vel aliquid minimū habere posset. Unde psal. Qui dat escaꝫ omni carni.

Tercio notandū est. ꝙ extendendo istam petitioneꝫ ad sensum misticū vl' moralem. ipsam de

quintuplici pane possumus exponere. vt dicamus da panem penitẽtie ad releuatõnem languoris. iuxta illud psalmi. Surgite postq̃ sederitis q̃ manducatis panez doloris. Secũdo panem intelligẽtie cõtra famẽ errorũ. De quo pane Ecclesiastici. xv. Cibauit illũ pane sapientie ⁊ intellectus. Tercio panẽ eukaristie ad impinguationẽ amoris. quẽ panem xp̃us in memoriaz sue amarosе passiõis suis tradidit discipulis. Quotienscũq̧ inquit manducabitis panẽ hunc mortẽ dñi annũciabitis donec veniat. Quarto panẽ glorie ad delectationẽ saporis. De quo scribit. Panẽ angelorũ manducauit hõ. Quinto ad litterã panẽ nature. ad sustentationẽ indigentie naturalis seu ad ꝯfortationẽ naturalis vigoris. et de isto pane dicit hic. Et sic habebimus quinq̧ panes q̃bus saciauit dñs q̃nq̧ milia hominũ Joh. vj. capi. ¶ Quarto moraliter notandũ est. ꝙ licet ad deũ ptineat panẽ nobis dare. ꝓpter qđ petimus panem nostrũ quotidianum da nobis ⁊c. tamẽ ad hoĩes ptinet ip̃m dispẽsare. videlicet panẽ corporalẽ dispensant filijs suis patres carnales. spũalem ṽo dispensare debẽt spũales scȝ prelati ⁊ doctores. Sed iam querit inter dispensatores vt fidelis q̃s inueniat. Quis em̃ est his tẽporibus fidelis seruus ⁊ prudens quẽ cõstituit dominus sup familiã suã. vt det illis cibum in tempore fideliter ⁊ prudẽter. Fideliter q̃tum ptinet ad deũ. prudẽter q̃tum ad homines. Fideliter q̃tuȝ ad deum. vt scȝ cum tanta fide. tãto timore. tanta instantia. tãta diligentia quantũ sibi cõmissũm est verbũ dei dispenset. Prudẽter ṽo q̃tum ad homines. vt ẜm capacitateȝ vniuscuiusq̧ singl'os erudiat ⁊ spũaliter nutriat. Jdeo oremus deuote. Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie Panẽ scȝ nõ solũ corpalem. sed spũalem. vt inspires p̄latis ⁊ doctoribus ecclesie tue. vt veritatem tuã nobis studeant fideliter ⁊ prudẽter dispensare. Et si illi nobis panẽ istum frangere negligant aut ꝯtemnant. tu ipse da nobis ⁊ pasce nos p occultam spũssancti inspirationẽ. vt intus per te capiamus panem. quo exterius fraudamur p ipsoꝝ taciturnitatẽ. alioquin moriunt ⁊ fame pereunt paruuli ecclesie tue filij. quia nõ est q̃ frangat eis panem fidei ⁊ spũaliter eos reficiat verbo dei. Tu ergo pater clementissime panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie. ¶ Sequitur. Et dimitte nobis debita nostra. Ubi post petitiones boni conferendi sequunt petitiones mali auferendi Et primo ponitur quinta petitio ꝓ amotione mali preteriti scilicȝ preterite culpe. Ubi p̃mo notandũ est ꝙa beatitudine cõsequẽda prohibet nos triplex malũ. Primo peccatũ iam cõmissum. Secũdo peccatũ de proximo cõmittendũ. Tercio malum p̃sens ad peccatum inclinatiuũ. ¶ Primũ ergo petimus amoueri dicẽdo dimitte nobis. i. peccatoribus. quia si dicimus quoniã peccatũ nõ habemus. nos ipsos seducimus. et veritas in nobis nõ ẽ vt dicit scriptura. Jdeo om̃es dicere possumus dimitte nobis debita nostra id est peccata cõmissa. ⁊ q̃tum ad culpam ⁊ q̃tum ad penam. quia aliter nõ possum⁹ ingredi beatitudinẽ eternam. Quia ṽo nobis est regula imposita ꝙ si nos volumus nobis dimitti peccatũ nostrũ. nos etiam debemus dimittere ꝓximo nostro peccatuȝ in nos ꝯmissum. Jdeo subdit. sicut ⁊ nos dimittimus debitorib⁹ nostris. Un̄ post hanc dñicam orationẽ statim posuit christus huius dicti rationẽ dicens. Si eniȝ dimiseritis ⁊c. ¶ Ubi secundo notandũ est. ꝙ ista dimissio potest intelligi dupliciter Uno mõ q̃tum ad offensam. ⁊ hoc est necessitatis. q: tenemur om̃es diligere ex caritate. Alio modo q̃tum ad iniuriã. ⁊ h̄ non est necessitatis sed superogationis. sicut em̃ pecuniã ablatã non tenet quis auferenti dimittere. sed eã potest licite repetere. sic iniuria sibi illata potest recõpensationẽ p emendam petere ẜm ordinẽ iusticie. ¶ Tercio moraliter notandũ est ꝙ dimittere alteri peccata est magni meriti apud deũ. quia certa fiducia datur dimittenti ꝙ etiã peccata sua dimittent ei. Un̄ dicit xp̃s. Si em̃ dimiseritis hoĩb⁹ peccata eoꝝ. dimittet ⁊ vobis p̄r vester celestis peccata vr̃a. Si aũt nõ dimiseritis hoĩb⁹ nec p̄r vr̃ dimittet vobis peccata vestra. Ubi glosa. Hoc inq̃t ĩ fine ꝯcludit vt certũ sit nobis q̃d in oratiõe ꝓmiserim⁹. neq̧ aliud exigit iudex quẽ rogamus. nisi vt tales simus fratrib⁹ q̃lem nobis eũ exposcimus. ⁊ q̃ hoc nõ facit dupliciter reus est. ¶ Primo. quia peccauit ⁊ debet. deinde

quia monitus a iudice fratri nõ indulget Et ideo multis timenda ⁊ multis piculosa est ista sententia. qui scʒ p longã odiorũ malignitatẽ ⁊ odiosam maliciaʒ indurati illos qui p aliquã iniuriã eis facti sunt debitores. modis oĩbꝫ ledere ⁊ ꝯfundere cõcupiscunt. nec p timore dei. nec p pcibus hominũ satisfactionẽ recipe. ac concordiam habere volũt Qui cũ tales sint securi tamẽ ad ecclesiã confluũt ⁊ corã deo dicere psumunt Pater noster. dimitte nob debita nostra sicut ⁊c̃. Ideoqꝫ aduersum se iram dei puocare videnť. qꝛ hoĩbus seruant irã. ⁊ a deo querũt misericordiã. Necesse ergo est vt saltem tunc debitoribꝫ suis dimittãt debita cũ ipsi debitores idulgentiã ab eis sibi postulauerint. sicut dominꝰ seruo suo nequã fecisse legiť queadmodũ scriptũ est. Serue nequã omne debitũ dimisi tibi qm̃ rogasti me Quicunqꝫ aũt rogatꝰ a debitore debitũ cuiuslibet iniurie dimittere ꝯtemnit. in vanũ a domino dimitti sibi debitum peccati sui petit. imo magis peccatũ suũ corã oculis iudicis aggrauat q̃ alleuiet. ¶ Quarto notãdum est ꝙ q̃uis impfectis ꝯcedať sic sua debita posse relinquere vt a debitoribꝫ de indulgentia rogari debeant et satisfactionẽ de illata sibi iniuria recipe valeant. tamẽ si ꝯtingat nihil horũ fieri. debent omibus modis irã ꝓprij cordis refrenare. ⁊ de semetipsis tenebras odiorũ repellere. memores illius quod scribiť. Ira viri iusticiam dei nõ opať. Sed tñ viroꝝ pfectoꝝ est. ⁊ sine pcibꝫ ⁊ sine satisfactione iniuriarum corde puro ⁊ vultu iocundo suis debitoribꝫ indulgere. insup ⁊ sua tribuere. ⁊ obseqa caritatis exhibere. Prouideat ergo vnusquisqꝫ sibi in hac oratõe dñica vt qualem indulgẽtiã a deo cupit accipe. talem studeat alijs facere. alioqn ꝯsultiꝰ videreť tacendũ q̃ dicendũ. dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝫ ⁊c̃. ¶ Sequiť sexta petitio. Et ne nos inducas in tẽtationẽ. In q̃ petimꝰ amoueri malũ de ꝓxio ꝯmittẽdũ. ⁊ hoc cõtingit qñ sumꝰ positi in gui tẽtatiõe cui pbabiliter timemus succũbere. ⁊ iõ petimꝰ ⁊ ne nos inducas. id induci pmittas in tẽptationẽ. ¶ Ubi pmo notandũ est ꝙ per hoc nõ simplr̃ petimus vt nõ tẽtemur. qa tentari nõ est p se malũ. sed qñqꝫ ad virtutis exercitiuʒ. qñ scʒ viriliter resistiť. ꝓpter quod dicit psal. Proba me dñe ⁊ tenta me Sed petimꝰ ne in tentationẽ inducamur id est ab ipsa vĩcamur. quasi dicamꝰ Et si nos pmittas duci p sensuʒ vt exercitemur nõ tñ pmittas induci p ꝯsensum vt succũbamus. tũc inducimur. i. intus ducimur qñ intꝰ a tentatiõe vincimur. ¶ Secũdo notandũ est ꝙ duplex est tentatio. qdã ad bonũ. alia ad malũ. Prima tentat nos deus. nõ vt de nouo aliqd sciat. nisi impprie loqndo ꝺ scire. eo mõ loqndi q̃ ꝺr scire qꝛ facit alios scire Uñ diciť Deuť. xiij. Tentat vos dñs deus vr̃ vt palã faciat vtruʒ diligatis euʒ. Et de illa intelligiť autoritas psal. supradicta. Et illꝺ Geñ. xxij. Tẽtauit deꝰ abrahã ⁊c̃. Alia ꝟo tentatiõe scʒ ad malũ deus nullũ tentat scʒ p se ⁊ imediate. Uñ diĉ scriptura Deus intẽtator ẽ maloꝝ. vnusquisqꝫ tẽtať a cõcupia sua abstractus et illectus. Ista tñ tentatio sicut ⁊ qlibet alia res est a deo. ¶ Tercio notãdũ est ꝙ tria sunt q̃ nos tentãt ad malũ. s. mũdꝰ. caro ⁊ diabolꝰ Mũdꝰ tẽtat p pspera et aduersa. Caro p carnalia desideria. Diabolꝰ p varia deceptionũ genera. Uñ licet infirmitati hũane sufficeret ad exercitiũ tentatio q̃ est a mũdo ⁊ a carne. tñ hoc nõ sufficit ꝺmonũ malicie. sed vtroqꝫ vtũtur ad hoĩm impugnationẽ. Nec em̃ ipugnatio pcedit ex demonũ malicia q̃ ꝓpter inuidiã pfectũ hoĩm impedire nituť Deus aũt hm̃oĩ ipugnationẽ ⁊ tẽtationẽ permittit. Imo ad eã cãliter ⁊ pncipl'r ꝯcurrit. nõ tñ ad malũ scʒ culpe ordiat. nec tale malũ intẽdit. sʒ ipse q̃ ordĩate nouit vti malis. eã ad bonũ ordiat. Uñ ⁊ ex eiꝰ ordinatiõe hm̃oĩ tẽtatio ad bonũ ⁊ gloriam electoꝝ puenit. qꝛ p tẽtationuʒ victoriã pueniũt ad coronã. sic̃ btũs iacobꝫ testať dicẽs. Btũs vir q̃ suffert tẽtatiõeʒ. qm̃ cũ pbatꝰ fuerit accipiet coronã vite ⁊c̃. Iõ oramꝰ. ⁊ ne nos inducas in tẽtatõeʒ. i. ne nos pmittas tẽtari vltra id qꝺ possumꝰ. sʒ fac cũ tẽtatiõe puentũ. vt p tẽtatiões pbemur nõ reꝓbemur. nec vĩcamur a tẽtatõe mũdi p cupiditatẽ. a tẽtatõe carnis p voluptatẽ a tentatione diaboli per iniqtatem.

¶ Sequitur septima petitio Sed libera nos a malo In qua petimꝰ amoueri malum pñs ad mala predicta. s. ad pctã inclinatiuũ. sicut ẽ fomes pcti q̃ est qdaʒ pena

ex peccato primorū parentū derelicta. ⁊ ꝗ
malū pene ⁊ generaliter omnia mala pre-
sentis vite inquantū possunt nos ad pec-
catū inducere petimus amoueri ⁊ ab eis
liberari. Hec aūt liberatio ſm glosam q̄-
tidie est necessaria dū in malo anime ⁊ cor
poris nunc viuiť sed in fine complebiť qñ
immortales ⁊ impassibiles erim⁹. Et hec
sufficiant de septē petitionib⁹ Amen.

Sequitur tertia ps. scz in qua post
exordiū ⁊ tractatū ponitur cōclu
sio scilicz p̄dictaꝝ petitionū cōfir-
matio. Nam amē est dictio hebraica q̄ la
tina lingua interp̄tať vere ⁊ fideliter et fi-
at. Et sic optamus vt vere fiant omnia q̄
supra fideliter petiuimus. Uñ patet ꝙ li-
cet oratio sit actus intellectus ⁊ rationis.
tamē presupponit actum voluntatis scili-
cet desideriū optatiuū illius quod oratio
petit. Unde cū oratio sit quodāmodo de
siderij interpres. desideriū est causa petē-
di ⁊ orandi. iuxta illud psalmi. Desideriū
paupeꝝ exaudiuit dominus ¶ Sz post
p̄dicta que ad sensum litteralem septē pe
titionū oratōnis dñice posita sunt adhuc
ad sensum misticū vel moralē quedaz bre
uiter sunt notanda. Primo ergo notādū
est ꝙ numerus p̄dictaꝝ petitionū pōt sep
tem virtutibus adaptari. Ita ꝙ sumiť pri
ma scz sanctificetur nomen tuū penes fi-
dem cuius est corda sanctificare. Secun
da adueniat regnū tuū penes spem. cuius
est regnū expectare. Tercia fiat ⁊c. penes
caritatem. cuius est volūtatē dei comple-
re. Quarta panē nostrū ⁊c. penes fortitu
dinē cuius est in aduersis ꝯfortare. Quin
ta dimitte nobis ⁊c. penes iusticiaz cuius
est vnicuiqz ius suū reddere. Sexta ⁊ ne
nos ⁊c. penes prudētiā. cuius est mala fu
tura p̄cauere. Septima. sed libera ⁊c. pe-
nes temperantiā. cuius est a malis presen
tibus abstinere. ¶ Secundo notandum
est ꝙ iste septē petitiones possunt donis ⁊
beatitudinib⁹ ꝯuenienter aptari. Uñ Au
gustin⁹ li. de sermone dñi in mōte eas ap-
tando sic dicit. Si timor dei est quo bea
ti sunt pauperes spū. petamus vt sanctifice
tur in hominibus nomē dei. timore casto
ꝑmanente in seculū seculi. Si pietas est.
qua beati sūt mites. petamus vt adueni-
at regnum eius. vt mitescamus nec ei resi
stamus. Si sciētia est. qua beati sunt qui
lugent. oremus vt fiat voluntas eius. qr
sic nō lugebimus si caro spiritui ꝯsentiat.
Si fortitudo est qua beati sunt qui esuri
unt et sitiunt iusticiā. oremus vt detur no
bis panis quo ad iusticie sacietatē ꝑueni-
amus. Si consiliū est quo beati sunt mi-
sericordes. dimittamus et nobis dimitti
oremus. Si intellectus est quo beati sūt
mundo corde. qm̄ ipsi deum videbūt. ore
mus non induci in tentationē. que ex im-
mundo corde ꝓcedit. Si sapiētia est qua
beati sunt pacifici quoniam filij dei voca
bunť. oremus vt liberemur a malo. qr li-
beratio facit liberos id est filios dei. Sic
igitur vt dicit glosa ꝓcibus laborandū ē
vt dona ꝑcipiamus ex gratia. donis vero
agendū est vt veniamus ad merita ⁊ tunc
beatitudo pro meritis est sperāda ¶ Ter
cio notandū est ꝙ predicte septem petitio
nes contra septem vitia capitalia possunt
aptari. Prima petitio ꝯtra luxuriam. que
non sanctificat sed polluit Secunda con
tra auariciā que nō regnū dei nec diuiti-
as celi sed terre cupit. Tercia contra acci
diam. que voluntatem dei fieri non q̄rit.
sed in ocio nihil facit. Quarta contra gu-
lam. cui panis nō sufficit. Quinta contra
iram. que rancorē nō dimittit. Sexta cō-
tra sup̄biam. que in tentationem inducit
Septima ꝯtra inuidiā que malū alteri⁹
querit. ⁊ de bono alterius sibi male facit.
Et sic patet sufficientia huius orationis.
vt sicut dicit glosa. nihil oīno desit ꝙ hijs
septem petitionib⁹ nō ꝯtineatur. siue ad p̄
sentem siue ad futuram ꝑtineat vitam.

¶ Sed adhuc circa hanc orationē dñi-
cam tria occurrunt dubia. Primū est. qr
hec oratio nō videtur sufficiēs. ex eo ꝙ nō
docet orare ꝓ inimicis. et tamen christus
pro eis orare docuit Mat. v. Orate ꝓ ꝑ-
sequētib⁹ ⁊ calūniātib⁹ vos Et ꝑ ꝯñs hec
oratio nō ꝯtinet omnia de q̄b⁹ est orandū
quare ⁊c. ¶ Pro huius dubij solutōne. p̄
mo notandū est ꝙ non solū pro nobis ora
re debemus. sed etiam pro alijs. iuxta illō
Jaco. v. Orate pro inuicem ⁊c. Et ratio
est. quia illud debem⁹ orādo petere qđ de
bemus desiderare. Sed desiderare debe
mus bona nō solum nobis sed et alijs. qr
hoc ꝑtinet ad rationem caritatis. Unde
Criš. su Mathe. Pro se orare necessitas
cogit. pro altero vero caritas fraternitatis

hortat. Dulcior est autem ante deum oratio non quam necessitas transmittit. sed quam caritas fraternitatis cõmendat.

¶ Secundo notandũ est ꝙ quia sicut dictũ est. orare ꝓ alio caritatis est. ideo quã/tum tenemur aliũ diligere sic ⁊ tantum tenemur ꝓ eo orare. Et ideo quia inimicos diligere in generali est de ꝑcepto. in speciali aũt non est de ꝑcepto nisi ſm ꝑparatione animi. vt scʒ quis sit paratus etiã specialiter inimicũ diligere ⁊ eum iuuare in necessitatis articulo ⁊ si veniã petierit. sed in speciali absolute inimicos diligere et eos iuuare ꝑfectionis est. Sic etiã necessitatis est vt a cõmunibꝫ nostris orationibꝫ quas ꝓ aliis facimus inimicos non excludamꝰ ꝙ aũt specialiter ꝓ eis oremus ꝑfectõnis est non necessitatis. nisi in aliquo casu.

¶ Tercio notandũ est ꝙ in oratõe dñica modo ꝑdicto scilicet in generali ꝓ inimi/cis oramus. qꝛ in ea nõ solũ ꝓ nobis sʒ generaliter ꝓ omnibꝫ aliis petimus. ideo vt supra dictũ est nõ dicimus da mihi. sʒ da nobis. nec dimitte mihi sed dimitte nobis ⁊ ita oramus nõ solũ nobis dimitti peccata nostra. sed etiã omnibꝫ aliis non solum amicis sed etiaʒ debitoribꝫ. id est inimicis nostris. ⁊ sic ꝓ salute omniũ oramꝰ. quare patet responsio ad illud dubium ¶ Sed ex hac responsione oritur secundũ dubium. quia videtur ꝙ nõ debeamus orare ꝓ omnibus. quia ꝓ bonis non oportet orare. cuʒ ipsi pro seipsis orãtes exaudiantur. ⁊ sic frustra pro eis ab aliis oratur. Sʒ ꝓ malis orare ꝓhibemur iuxta illud Hiere. vij. Tu ergo noli orare ꝓ populo isto. et nõ obsistas mihi quia nõ exaudiã te. ⁊c. Similiter in scriptura sacra ꝯtra malos ⁊ ꝑcipue ꝯtra inimicos mlte maledictiões imꝑcantur. iuxta illud psalmi. Conturbentur oẽs inimici mei ⁊c. Igitur ꝓ illis nõ est orandũ. quare ⁊c. ¶ Ad istud dicendũ est ꝙ ꝓ peccatoribus est orandũ vt ꝯuertantur. ⁊ ꝓ iustis vt ꝑseuerent ⁊ proficiant. tamẽ nõ pro omnibus peccatoribꝫ exauditur oratio. sed pro quibusdam. Exauditur enim oratio pro ꝑdestinatis. nõ aũt pro ꝑscitis ad mortem. Unde j. Joh. v. Qui scit fratrẽ suũ peccare pec/catũ non ad mortẽ oret. et dabit ei deꝰ vi/tam. Et subdit. Est aũt peccatũ ad mortẽ non pro illo dico vt oret quis. Sed quia non possumus distinguere ꝑdestinatos a reprobis. ideo nulli in vita ꝑsenti est dene/gandũ orationis suffragiũ. Et sic pro oĩbus generaliter est orandũ. ¶ Secundo dicendũ est ꝙ pro iustis est orandũ triplici ratione. ¶ Primo quia multoꝝ preces facilius exaudiuntur. Unde Ro. xv. sup illud Adiuuetis me in oratiõibꝫ vestris dicit glosa. Unde rogat aplus memores ꝓ se orare. Multi enim minimi dũ cõgregantur vnani/mes fiunt magni. ⁊ multoꝝ ꝑces impossibile est nõ impetrare illud scilicʒ quod est impetrabile. ¶ Secũdo vt cũ multis gratia agatur deo de beneficiis que ꝯfert iustis que etiam in vtilitatẽ multorũ vergũt. vt patet. ij. Coꝝ. j. ¶ Tercio vt maiores nõ non suꝑbiant dũ ꝯsiderant se minorũ suffragiis indigere. ¶ Ultimo dicendũ est ꝙ licet ꝓ malis etiam inimicis sit orandũ tamen in scriptura quandoqʒ eis maledictiones imprecantur. Sed iste quatuor ꝑ/cationes quadrupliciter possunt intelli/gi. Uno modo vt non optando sed ꝑdicẽdo intelligantur. Nam prophete solẽt sub figura imprecantis futura ꝑdicere. vt dicit Augustinus li. de ser. dñi in monte. Se/cundo prout quedam tẽporalia mala peccatoribus quandoqʒ a deo ad eorũ correctionem infliguntur. Tercio quia intelliguntur petere nõ contra ipsos homines. sed contra regnũ peccati. id est non cõtra hominũ naturã sed contra culpam. vt scilicet correctione peccatum destruatur. ⁊ sic etiam licitum est inimicos impugnare et tẽporalia mala eis inferre. Sic etiã san/cti vindictam de inimicis optant ⁊ qrũt. iuxta illđ Apocalypsis. sexto. Usqʒ quo nõ vindicas sanguinẽ nostrũ ⁊c. Unde dicit Au/gustinus ꝙ vindicta martyrũ est vt euer/tatur regnũ peccati. quo regnante tãta ꝑ/pessi sunt. Quarto iste imprecatões fiunt a sanctis conformãdo volũtatẽ suam vo/luntati diuine circa punitionẽ ꝑseueran/tium in peccato. et sic etiam letantur san/cti de vindicta. non ꝓpter seipsaʒ sed pro/pter diuinam iusticiã. Juxta illud psalmi Letabitur iustus cũ viderit vĩdictaʒ. Et sic patet non obstantibꝫ istis qualiter pro oĩ/bus tã bonis quã malis generaliter est orã/dum. ¶ Sed adhuc est tercium dubiũ. quia videtur ꝙ oratio dñica nõ cõueniat oĩbus ex eo. s. ꝙ nõ cõuenit peccatoribus nã in ea dr. dimitte nobis ⁊c. sic ⁊ nos ⁊c.

Hoc aūt peccatores non faciunt. ergo vr mentiunt hoc dicendo. ꝛ sic nō sunt exau ditione digni. imo sic orādo peccāt nouo peccato. Uel si hoc nō dicāt. nō exaudiū tur. qꝛ non seruant formā orandi institu tam a xp̄o. ꝺ qua dicit Crisost. sup. Mat. ꝙ pater libenter nō exaudit orationē quā filius nō dictauit. ❡ Ad hoc dupl'r pt re sponderi. Uno modo ꝙ multi sunt pecca tores q̄ peccata alijs dimittūt. ideo ipi orā tes exaudiunt. Iuxta illud Ecclesiastici. xxviij. Relinq̄ ꝓximo tuo nocēti. ꝛ tūc de p̄cāti tibi peccata soluent. De illis ꝟo pec catoribꝫ qui hoc nō faciūt sed odiū ꝛ ran corem ꝯtra ꝓximuꝫ retinent sicut iracūdi ꝛ inuidi. locū haberet illud qꝺ concludit scꝫ ꝙ oratio dn̄ica nō eis ꝓficit imo nocet sicut supra dictū est. etiā quia mentiendo nouū peccatū ꝯmittūt. saltem dū illā pe titionē dicūt. quare vt supra tactū est. con sultius illā clausulā tacerent. ❡ Alio mō potest dici ꝙ oratio dn̄ica profert ex ꝑso na ꝯmuni totius ecclesie. Et ideo si aliqs nolens dimittere debita ꝓximo dicat ora tionē dn̄icā nō mentit. q̄uis illud qꝺ dic non sit verū q̄ꝫtum ad ꝑsonaꝫ suam. qꝛ est verū q̄ꝫtum ad ecclesiā. Unde nō dicit si cut ego dimitto sed sicut nos dimittimus qꝺ ad pluralitatem ecclesie potest referri qꝛ tamē talis licet sit de ecclesia q̄ꝫtum ad numerū. nō est tn̄ de ecclesia q̄ꝫtum ad me ritum. ideo fructu orationis caret. Et sic patet duplex responsio ad istud dubiū. vl tima tn̄ mitior est q̄ꝫ prima. Et hec suffici ant de oratione dn̄ica

Nunc ꝟo postq̄ꝫ de oratōne dn̄ica dictū est specialiter. cōseq̄nter cir ca materiā de oratione aliq̄ querē da sunt general'r. Unde sicut de oratione put de ea ad dyaleticū ꝑtinet considerare queri solet q̄ qualis ꝛ quanta. sic de orati one put de ea theologus considerat que ri potest q̄ sit eiꝰ diffinitio. qualis sit eiꝰ cō ditio. et quanta sit eius ꝑfectio. et ꝟm hoc tractabunt hic tres q̄stiones p̄ncipales. ❡ Prima de orationis quidditate ꝛ eius diffinitione. ❡ Secūda de eius qualita te ꝛ eius conditiōe. ❡ Tercia de ipsiꝰ q̄n titate ꝛ eiꝰ ꝑfectiōe. ❡ De prima.

Quantū ergo ad primuꝫ p̄ncipale in quo videndū est de orationis q̄ddi tate ꝛ diffinitione. querit Utrū bene diffi niat oratio. dicendo ꝙ est petitio decenti um a deo. Et videt ꝙ non. Primo qꝛ peti tio fit alicui vt ei intimemus illud quo in digemus. vel vt ipsius animū flectamꝰ ad illud faciendū quod petimus. Sed neu trū istoꝝ cadit in deo. quia sine nostra in timatiōe scit oīa quibus indigemus. Nā sicut dicit Math. vj. scit em̄ pater vester. quia his indigetis. Quia etiā animꝰ di ē imutabilis. nec vlla nostra actōne flectit. sicut patet. j. Coꝝ. xv. Igit ꝛc. ❡ Secun do. quia ꝟm hanc diffinitionē solus deus esset orandus. hoc tn̄ est falsum. qꝛ non so lū a deo sed etiā a sanctis in orationibꝫ no stris decentia petimus. ❡ Tercio. qꝛ hec diffinitio non ꝯuenit oībꝫ oratōis ꝑtibus. Nam ꝟm apl'm. j. Thi. ij. Tres sunt ora tionis ꝑtes. scꝫ obsecratiōes. postulatōes ꝛ grāꝝ actiones. Sola aūt postulatio no mine petitiōis significat. quare ꝛc. ❡ Op positū patet ꝑ Damascenū li. iij. qui dicit ꝙ oratio est petitio decentiū a deo.

❡ Iuxta materiā triū argumētoꝝ an̄ op positū. tria sunt hic p̄ncipaliter ꝯsideran da. Quantū ad primū Primo notādū est ꝙ triplex fuit circa orationē antiquoꝝ er ror. Unus ꝙ res humane non regunt di uina ꝓuidentia. ex quo sequit ꝙ vanū sit deū orare. Secūdus fuit ꝙ oīa etiā in re bus humanis ex necessitate eueniūt. siue ex immutabilitate diuine prouidētie. siue ex necessitate influentie stellaꝝ. siue ex cō uentione ꝛ ꝯnexiōe cāꝝ. et ꝟm hoc etiā ex cludit oratiōis vtilitas. Terciꝰ error fuit ꝙ qꝛ res humane diuīa ꝓuidentia regun tur. nec tn̄ ꝺ necessitate eueniūt. Iō opor tet dicere diuinā ꝓuidētiā mutabilē ꝛ va riabilē esse. ꝛ ꝙ oratiōibꝫ ꝛ alijs q̄ ad diui nū cultū ꝑtinent dispositio diuine ꝓuidē tie imutatur. Presupposito ergo ꝙ hec fal sa sunt ꝛ fidei christiane aduersa. oportet sic oratiōis vtilitateꝫ saluare. vt neqꝫ rebꝫ humanis diuine dispositioni subiectꝭ ne cessitas imponat. nec etiā diuina ꝓuiden tia mutabilis aut variabilis estimetur

❡ Pro quo secundo notandum est ꝙ ex diuina prouidentia non solum disponi tur qui effectus fiant. sed etiam ex quibꝫ causis et quo ordine proueniant. Inter alias autem causas actus humani sunt q̄ rundam effectuum cause. ❡ Unde opor tet homīes aliqua agere. sicut deuꝫ orare

vel adorare. nō vt p tales actus diuinā dispositionē immutēt. sed vt p hmōi act⁹ impleant quosdā effectus ſm ordinē a dō dispositū. Et ideo patet q nō ppter hoc oramus seu a deo aliqd petimus vt diuinam dispositionē immutemus. vl' eius animū flectamus. sed vt illud impetremus. et nostris oratōnibꝫ mereamur qđ deus disposuit p oratiōes esse implendū. vt scꝫ hoīes postulando mereant accipe qđ eis oīpotens deus añ secula disposuit donare. sic dicit Grego. libro pmo dyalogorum.

¶ Tercio notandū q deo orationes et petitiones nostras non ideo porrigim⁹ vt ei nostras indigētias vl' desideria manifestemus. sed vt nosipsi considerem⁹ in his ad diuinū auxiliū esse recurrendū. nā de⁹ scit qđ nobis sit vtile. qđ qñqꝫ et sepius ignoramus Et ideo sicut refert Ualerius maximus. Socrates nihil vltra petēdū a dijs immortalibꝫ arbitrabat qꝫ vt bona tribuerent: qꝛ hij scirent qđ vnicuiqꝫ esset vtile Nos aūt plerūqꝫ id votis expetim⁹ qđ nō impetrasse melius foret. Hec aūt snīa socratis vera est qꝫtū ad illa bona q pñt malum euentū habere. qbꝫ etiā homo pt bñ et male vti. sicut sunt diuitie. de qbꝫ ibidem dicit. q multis exitio fuerunt honores q plures pessundederūt. regna quoꝝ exitus sepe miserabiles cernunt. splēdida coniugia q nonnunqꝫ fundit⁹ domos euertunt et ita de similibꝫ Sed tñ sunt quedā bona qbus homo male vti nō potest. q etiā malū euentū habere nō pñt. hec aūt sunt illa qbꝫ beatificamur. et qbꝫ beatitudinē mereamur. et ista absolute petere possum⁹. iuxta illud psal. Ostende faciē tuā et salui erim⁹ Et iterū. Deduc me in semitā mādatorū tuoꝝ. Nam ista petēdo q ad salutē nostrā ptinent scimus nos volūtatē nostrā ꝯformare volūtati diuine. Que sicut dic apostolus. j. Thi. ij. Uult oēs hoīes saluos fieri. Alia aūt bona nō debemus petere absolute. sed solū ꝯditionaliter. sub ꝯditōne scilicꝫ diuine volūtatis et inqꝫtuꝫ sunt vtilia ad salutem Sola ergo talis petitio debet dici petitio decentiū. et talis est oratio omnis aūt alia magis est execratio. Et sic patet qualiter oratio est petitio qua de⁹. s. honorat. et ppter quid est petitio. quia non vt deus de nostris indigētijs instruat vel vt eius animus flectat. sed vt illud qđ nobis dare disposuit nostris petitionibꝫ impetret. et etiā patet quorū sit petitio scilicꝫ decentiū. id est illorū in quibꝫ nostra sal⁹ cōsistit. vel per q pcurat et acquirit. Et sic patet responsio ad primū. ¶ Quantū ad secundū in quo videndū est a quo fiat huiusmodi petitio. scꝫ vtrum a solo deo. et videt q sic. qꝛ frustra porrigit oratio ad euꝫ q orationē nō ꝯgnoscit. sed soli⁹ dei ē orationē cognoscere. tum quia plerūqꝫ oratō magis agitur interiori actu quē solus deus cognoscit qꝫ voce Juxta illud. j. Coꝝ. xiiij. Orabo spiritu orabo et mente. Tum etiam qꝛ vt dicit Augusti. in libro de cura p mortuis agenda. nesciūt mortui etiā sancti quid agant viui. etiā coꝝ filij. Igit etc. Sed oppositū seruat ecclesia que sanctos orat. Igit etc. ¶ Ad hoc breuiter dicendū est q oratio porrigit alicui dupliciter Uno modo quasi p ipsum implēda. Alio modo tanqꝫ p ipm impetranda. Primo mō soli deo orationeꝫ porrigimus. qꝛ omnes orationes nostre ordinari debent ad gratiā et gloriā cōsequendā. que solus deus dat. Juxta illud psal. Gratiā et gloriam dabit dominus. Sed secūdo modo orationē porrigimus sanctis hominibꝫ et angelis. non scilicet vt per eos deus nostras petitōes cognoscat. sicut posuit apuleius in libro suo de deo socratꝭ. sed vt eorum precibus et meritis orationes nostre sortiant effectum Ideo dicitur Apocali. viij. Ascendit fumus aromatū id est orationes sanctorū de manu angeli coram domino. ¶ Ad argumentū autē in oppositum dicendū est q mortui ea que in h mūdo agunt non cognoscunt naturaliter et precipue interiores motus cordis. sed vt dicit Gregorius. xij. moral. beatis in verbo manifestatur illud quod decet eos cognoscere de his q circa nos agunt. maxime autē eorum excellentiā decet vt ꝯgnoscant petitiones ad eos factas vl' voce vl' corde. Et ideo sanctos adhuc viuētes vl' in purgatorio existētes nō oramus. qꝛ nōdū fruunt visione verbi. vt possint ꝯgnoscere ea q cogitam⁹ vel dicimus. sed beatꝭ oratōes nostras porrigim⁹. tamē soli deo petitionē facimus qꝫtum ad finē oratiōis principalem. scilicet vt impleatur qđ petimus. et sic intelligit damascen⁹ q oratio ē petitio decētiū a deo. Et hec de secundo.

¶ Quantum ad tertium in quo videndū de tribus orationis ptibus que sunt fm apl'm obsecratões. postulationes et gratiarū acti ones Sciendū est q ad oratione tria req runtur. quorū primū est vt orans spūaliter ascēdat ad deum quē orat. quod signi ficatur noīe oratiōis. quia oratio fm Da mascenū est ascensus intellectus in deum ¶ Secūdo requirit petitio. que significa tur nomie postulationis siue supplicatōis ¶ Tercio reqritur ratio impetrādi qd pe titur. et hoc vel ex parte dī a quo petit. vel ex parte illius qui petit. Rō aūt impetran di ex parte dei est eius sanctitas pter quā petimus exaudiri. iuxta illud Daniel. ix. Propter temetipsum inclina deus meus aurē tuā. Et ad hoc ptinet obsecratio q est per sacra contestatio. sicut cū dicimus per incarnationē tuā libera nos domine. ¶ Ratio aūt impetrandi ex parte petētis est gratiarūactio. quia de acceptis benefi cijs gratias agendo meremur accipe po tiora. Et ideo dicit glosa. j. Thi. ij. q i mis sa obsecrationes sunt que pcedunt conse cratione. in quibus qdam sacra commemoran tur. Orationes aūt sunt in ipsa cōsecratō ne in qua mēs debet maxie eleuari in deū Postulationes vo sunt in sequentibus peti tionibus. sed grarūactiones sunt in fine. ¶ Ex his ergo patet q obsecrationes. po stulationes et grarūactiones. nō sunt orati onis ptes subiectiue. ideo non oportet q diffinitio oratiōis conueniat cuilibet ha rū ptium. Sed sunt ptes integrales ex q bus componit oratio pfectissime sumpta tñ oratio pncipaliter consistit in ipsa postu latione seu petitione. ideo bene diffinit q est petitio decentiū a deo. sicut patet ex di ctis. Et sic apparet responsio ad terciū ar gumentū. Et hec de prima pncipali que stione.

¶ De secundo pncipali.

Quantū ad secundū principale in quo videndū est de orationis qli tate et eius cōditione. Sciendum est q ad debitam et deo acceptā orationē quatuor conditiones reqrunt. Primo q sit discreta in intentione. Secundo q sit de uota in affectōe. Tercio q sit sancta i opa tione. Quarto q sit certa in expectatione. ¶ Prima ergo conditio ad debitam oratio nē requisita est. q sit discreta in intentiōe. Est aūt in intentione discretio si ad debi tum finem sc3 ad beatitudinē ordinetur. Aliter aūt est indiscreta oratio. et de tali di citur Ja. iiij. Petitis et non accipitis eo q male petatis. Unde quia talē indiscretā petitionē fecit mater filiorū zebedei. ideo habuerunt repulsam. dicēte deo. Nescitis qd petatis et c. Mat. xx. ¶ Iuxta qd queri potest Utrū in oratōe bona tpalia discre te possimus petere. et videt q nō. qz illa q rimus q orando petimus. sed tpalia non debemus qrere. iuxta illud Mat. vj. Pri mū querite regnū dei et iusticiā ei9. et hec oīa adijcient vobis. s. tpalia. Ubi sola spi ritualia dicit esse qrēda. tpalia vo adijciē da nō querēti. Ibidē etiā phibet sollicitu dinē tpaliū dicens Nolite solliciti esse qd manducetis. ergo p tpalibus habendis non est orandū. ¶ Sed oppositū patet. quia p tpalibus orabat sapiēs Prouer. xxx. Diuici as et paupptatē et c. s3 tm victui meo tribue necessaria. ¶ Ad hoc ergo respōdendū ē. q sicut dicit Augustinus. orādo deū hoc licet orare qd licet desiderare. Licitū ē aūt desiderare tpalia non qdem pncipalit q si in eis finem constituamus. sed tanq qdam instrumēta quibus ad consequendū beatitu dinē adiuuamur. inqtū sc3 p ea vita cor poralis adiuuat et sustentat. et inqtū no bis ad actus virtutū deseruiūt. et isto mō discrete oramus p tēporalibus. Unde Au gustinus dicit Sufficientiā vite nō inde center vult. quisquis eā vult et nō ampli9 que quidē nō appetitur pter seipsam sed pter salutē corporū et congruentē habitum psone hoīs vt nō sit incōueniens eis cum quibus viuēdū est. Ista ergo cū habent vt teneant. cū nō habent vt habeant orādū est. Ad argumentū dicendū est q tempo ralia nō sunt querēda principaliter sed se cundario Unde Aug9. libro de sermone domini in monte. Cū dixit illud. sc3 pmo qrendū est regnū dei. significauit. qz hoc scilicet tpale bonū posterius querendum est. non tpe sed dignitate. Illud tanq bo nū nostrū. hoc tanq necessariū nostrum. Nec ibidē simplr phibet oīs sollicitudo rerū tpalium. sed supflua et inordinata. de qua dicit apl's. Nihil solliciti sitis in ora tione. Phil. iiij. quare et c. ¶ Secunda cō ditio ad debitam orationē requisita est. q sit deuota in affectiōe. Est aūt in affectiōe

deuotio si in deum pncipaliter eleuet͛ ⁊ finaliter dirigat͛ iuxta illud psal. Dirigatur oratio mea sicut incensum in ꝯspectu tuo Unde valde ꝯuenienter incēso boni odoris ꝯparatur cuius fumus ante faciē dei psentatur. quia sicut incēsum nisi pri⁹ cōburatur in igne nō potest suauiter odorare. nec fumus eius in altum ascendere. sic oratio nisi ardeat igne deuotionis nō pōt bn̄ odorare deo. nec sursum ascēdere in celum. Debet ergo oratio spūaliter ardere ardore caritatis Suauiter redolere odore virtutis. Eminēter ascēdere vigore deuotiōis. Sed iuxta hoc queri potest que sunt illa p que in oratione pncipaliter impeditur deuotio. Ad quod dicendū est ꝙ tria sunt specialiter scꝫ vaga cogitatio. vana occupatio. ficta ostētatio ¶ Primo ergo deuotionē orationis impedit vaga cogitatio. id est mentis euagatio qua scꝫ cor nostrū ex infirmitate ⁊ fragilitate humana p varias ⁊ vanas cogitationes. ⁊ qn̄ꝗ sordidas ⁊ ad peccatū inclinantes fluctuat ⁊ vagatur. qđ etiam viris pfectis ꝯtingit. iuxta illud psalmi. Cor meuꝫ dereliqt me. ¶ Secundo deuotionē impedit vana occupatio. qua scꝫ cor nostrū circa terrena occupat͛ ⁊ celestia negligit. quod sepe viris secularibus cōtingit. qui licet in ore habeant verba orationis. tamē in corde habent cogitatiōes vane occupatōnis De quibꝫ dicit domin⁹. Populus iste labijs me honorat. cor aūt eorum longe ē a me. Contra quos dicit Isidorus ꝙ oratio. cordis est. nō labiorꝫ. neꝗ deus verba sed orantis cor aspicit. ¶ Tercio deuotionem oratiōis impedit ficta ostētatio. qn̄ scꝫ coram hominibꝫ oramus. ⁊ tūc faciliter ad vanam gloriā incitamur. ⁊ sic pleꝝ ꝗ qđ p deuotionē incepimus ad nostraꝫ ostentationē terminamus. Ideo consulit xp̄s in secreto orare dicens. Et cū oratis nō eritis sicut ypocrite q̄ orāt vt videātur ab hominibꝫ. Tu aūt cum oraueris intra cubiculū tuū. ⁊ clauso ostio ora patrē tuū ⁊c. Math. vj. Ubi dicit Cris. ꝙ hoc ꝓposito xp̄s vetat in cōuentu id est in publico orare. vt a conuentu videamur. Et ideo orando in publico nullā nouitateꝫ vł singularitatē facere debemus. p quaꝫ hoīes ad nos videndū moueant͛. Hec tamen vt Augustinus dicit in li. de sermone dn̄i in monte. Uideri ab hoībus nephas est. sed ideo hoc agere vt ab hominibꝫ videaris. hoc enim ꝯuenit ypocritis. ¶ Tercia cōditio ad debitam orationē reqsita est ꝙ sit sancta in operatione. Tūc em̄ sancta est oratio cum ex bonis opibus sanctificat͛. Un̄ dicit scriptura. ꝙ bona est oratio cuꝫ ieiunio ⁊ elemosyna Tho. xij. Nam inter cetera opera virtuosa hec duo scilicet ieiuniū ⁊ elemosyna orationē faciūt sanctā ⁊ deo acceptam. Ideo dicit Isidorus. Qui vult orationē suā volare ad deū. faciat illi duas alas. scꝫ ieiuniū ⁊ elemosynā. Sic aūt hec ⁊ alia opera bona orationē sanctificāt sic opa mala eam maculant. ⁊ ideo displicentē efficiunt. Unde dn̄s dicit p ꝓphetā. Cū multiplicaueritis orationes nō exaudiam. manus em̄ vestre sanguīe plene sūt ysa. j. id est opa vestra peccatis maculata sunt. ¶ Iuxta quod queri pōt. Utrū orationes peccatorū aliquid impetrent apđ deū. ⁊ videt͛ ꝙ nō. quia Joh. ix. dicit͛. Scimus quia peccatores deus nō audit. Et Prouer. xxviij. Qui declinat aurē suā ne audiat legem. oratio sua erit execrabilis. Sed contra hoc dicit Aug⁹ sup Jo. Si peccatores non exaudiret de⁹ frustra publicanus dixisset. dn̄e ꝓpicius esto mihi peccatori. Et Crisostom⁹ dicit sup Mathe. Omnis qui petit accipit. id est siue sit iustus siue peccator. ¶ Ad hoc dicendū est. ꝙ in peccatore duo sunt ꝯsideranda. scilꝫ natura quā diligit deus. ⁊ culpa quā odit Si ergo peccator orando aliqđ petit inꝗ̄tum peccator. id est s̄m desideriū peccati. hoc a deo nō exaudit͛ ex misericordia sꝫ qn̄ꝗ auditur ad vindictā. dum scilicꝫ deus pmittit hominē amplius ruere in peccatū. Deus em̄ vt dicit Aug⁹ quedaꝫ negat ꝓpicius. quedaꝫ ꝯcedit iratus. Si vero oratio peccatoris ex bono desiderio nature ꝓcedat. deus ipsam audit. non qdeꝫ ex iusticia. quia peccator hoc nō meret͛. sꝫ ex pura misericordia. obseruatis tn̄ quattuor conditionibꝫ. scꝫ vt pro se petat. ⁊ necessaria ad salutē. ⁊ pie ⁊ pseueranter. de qbꝫ postea dicet͛. ¶ Ad illud vero quod primo obijcit͛ dicendum est. ꝙ sicut dicit Augustinus sup Johannē. illud verbuꝫ est ceci nondum illuminati. ⁊ ideo nō est tenēduꝫ in scriptura assertiue dictū. sed sicut recitatum. potest tamē verificari si intelligat͛

de peccatore sinq̃tum est peccator. et sic etiã iuxta aliam autoritatẽ eius oratio est execrabilis. ¶ Quarta conditio ad debitam orationẽ req̃sita est q̃ sit certa in expectatione. Tũc eñ efficaciter oramus cum firmam fidẽ et certam spẽ habemus obtinendi et impetrandi quod petimus. Vñ Ja. i. dicit. Postulet aũt in fide nihil hesitãs. Et hanc certam fiduciam obtinendi illud qđ oramus nobis dedit christus cum dicit. Si quid petieritis patrẽ in noĩe meo dabit vobis Joh. xvi. Illud vero in nomiẽ suo id est in nomine iesu petere intelligimur qđ ad salutem ptinet. quia Jesus hebraice latine saluator interp̃tatur. Uel illud in nomine suo petimus qđ ipẽ petere p̃cipit. vel in quo voluntatem nostram sue volũtati cõformamus. et tũc secure petere possumus Unde Augusti. Cum illa que deus precipit petitis secure petite. quia p̃picio deo ꝯcedunt. Sed cum petitis temporalia cũ modo petite. et cum timore illi ꝯmittite. vt si psit det. si scit obesse nõ det. Quid eñ psit vl' obsit nouit medicus nõ egrotus. Sicut nanq̃ contingit q̃ egrotus sepe petit non illud qđ est sibi sanũ sed contrarium et tũc bonus medicus nõ dat ei quod petit. Egrotus vero si sit bone obedientie medico voluntatem suam subiicit. Sic debemus facere deo. et tunc dat nobis quod est vtile Unđ. i. Joh. v. dicitur Si petierimus s̃m voluntatẽ eius dabit nobis. Sed cõtra hoc dubitari potest. q̃r aliq̃ iusti in gratia existentes ex debito mõ orantes petunt vt beatitudinẽ assequant. q̃ tamẽ non exaudiunt. sicut patet de p̃scitis et reprobis in gratia existentibus et orationẽ dñicam dicentibus. ergo sic orãtes nõ habent certã expectationẽ de illo qđ orãt q̃r certitudo nõ est de falso. Ideo ad orationẽ debitam nõ videt necessaria ista q̃rta conditio. ¶ Ad hoc dicendũ est q̃ certa expectatio obtinendi illud qđ in oratione petimus non est intelligẽda cathegorice simpliciter sed ꝯditionaliter. sc3 si nõ p nos stet. ita q̃ ad hoc obicem nõ ponamus et isto modo etiã habere debemus spem de beatitudine. sc3 si in bonis meritis p̃seuerem us. Et sic intelligi potest illa descriptio spei. Spes est certa expectatio future beatitudinis ex meritis p̃ueniens. Et hec de secundo principali.

¶ De tertio principali.

Quantũ ad tercium principale in q̃ videndũ est de orationis quantitate et eius p̃fectione. Sciendum est q̃ orationis p̃fectio principal'r ꝯsistit in mente. eius aũt effectus apparet in voce. iuxta illđ psal. Uoce mea ad dñm clamaui. Profectus aũt vtriusq̃ scilic3 tam mẽtalis q̃ vocalis orationis est in mercede. Unde dicit in psal. Et oratio mea ĩ sinu meo conuertetur. Et ideo quantitatẽ p̃fectionis in oratiõe in tribus possumus cõsiderare. ¶ Primo in mentis affectu. Secundo in vocis effectu. Tercio in mercedis profectu. Et iuxta hec tria possumus hic triplicem q̃stionem tractare. ¶ Prima erit de quantitate orationis q̃tum ad mẽtis affectum. Utrũ ad debitam et p̃fectam orationẽ requiratur mentis attentio continua. ¶ Secunda erit de quãtitate orationis q̃tum ad vocis effectum. vtrũ scilicet oratio vocalis debeat esse diuturna. ¶ Tercia q̃tum ad mercedis p̃fectũ. vtr̃ oratio tanti boni q̃tum petitur sit meritoria. De his ergo p ordinẽ videndum est. ¶ Quantũ ad primam questionẽ arguit. q̃ de necessitate debite orationis sit continuatio mentalis attentiõis. quia s̃m Damascenũ oratio est ascensus mentis in deum. Ubi aũt non est attentio nõ est ascensus in deum. imo ille q̃ non attendit ad id quod orat videtur deridere deum. sicut et si quis alicui homini loqueret et nõ attenderet ad illud qđ p̃ferret Unđ Basilius dicit. q̃ est diuinũ auxilium implorandũ ne remisse nec mẽte huc illuc euagãte oratio fiat. eo q̃ talis non solum nõ impetrabit quod petit. sed et magis deum irritabit. Sed in contrariũ arguit quia sancti viri in oratione quandoq̃ euagationẽ ment' patiũtur. iuxta illud supra allegatũ. Cor meũ dereliquit me Igit etc. ¶ Pro respõsione Sciendũ est primo. q̃ aliquid dicitur requiri seu necessariũ ad aliud dupliciter. Uno modo p quod melius p̃uenit ad finem. et sic attentio oratõni necessaria est. Alio modo dicitur aliquid necessarium sine quo res non potest consequi suũ effectum. Triplex autem est effectus orationis siue finis. ¶ Primus quidem communis omnibus actibus caritate formatis quod est mereri. et quantũ ad hunc ef-

fectum siue finem non de necessitate req̄ritur ꝙ attentio sit ꝯtinua per totam orationem. sed virtus prime intentionis qua aliquis ad orādū accedit reddit totā orationem meritoriā sicut et in alijs meritorijs actibus contingit. ¶ Secundus autem orationis effectus ⁊ eius ꝓprius est impetrare. ⁊ ad hunc etiā sufficit prima intētio quā deus principaliter attendit. Si autē prima intentio desit oratio nec est meritoria nec impetratiua. Et ad hūc intellectū dicit Gregorius. Illam em̄ orationē de⁹ non audit. cui ille qui orat non intendit.

¶ Tercius aūt effectus orationis est quē ꝑsentialiter efficit scʒ q̄dam spiritualis refectio mentis. ⁊ ad hoc requiritur in oratione continua attētio. Unde de hoc fructu dicit apl'us. j. Cor. xiiij. Si orem lingua, mens mea sine fructu est. Hic tamen secundo notandū est ꝙ oratiōi vocali triplex potest attentio adhiberi Una qua attēditur ad verba ne in eis erret. Alia qua attenditur ad sensum qui ꝑ verba significatur. Tercia qua attendit ad finem orationis scʒ ad deum. in quem ꝑ orationem spūaliter ascendit. ⁊ ad rem pro qua orat ⁊ ista est maxime necessaria ⁊ hanc habere possunt etiam ydiote. ⁊ q̄nq̄ʒ vt dicit Hugo de sancto victore in tantū abūdat hec attentio qua mens in deum fertur vt etiā omniū aliorū mens obliuiscatur. ¶ Tercio notandū est ꝙ duplex est mētis euagatio. Una que fit ex proposito. ⁊ hec est peccatum. ⁊ hec impedit oratiōis fructū. maxime si euaget mēs ad aliq̄d quod est peccatum. vel fini orationis ꝯtrarium. Alia est euagatio mentis que fit preter ꝓpositū. ⁊ hec orationis fructum nō tollit. Unde Basilius dicit Si vero debilitat⁹ a peccato fixe nequis orare. quantūcunq̄ʒ potes teipsum cohibeas ⁊ deus ꝯgnoscit. eo ꝙ non ex negligentia sed ex fragilitate nō potes vt oportet assistere coram eo. Und̄ mens humana ꝓpter infirmitatem nature lapse diu in alto stare non potest. quia pōdere humane fragilitatis ad inferiora deprimit. ⁊ inde contingit ꝙ ipsa dum orando in deum ascendit per ꝯtemplationē subito euagatur ꝑ quandā fragilitatē ⁊ hoc non est peccatū. quia nō ex electione sʒ ex naturali īfirmitate ꝓcedit. Et per ista patet responsio ad istud primū dubium.

¶ Quantū ad secundā questionē arguit primo ꝙ oratio vocalis nō d̄beat esse diuturna. quia Math. vj. dicit. Orantes nolite multum loqui. Et ibidē christus modum orandi ꝑfixit breuem. et sine verborū ꝑlixitate ꝑ institutionem orationis dn̄ice ergo nō videt licitū vltra orationē protēdere nec terminos a deo ꝑfixos transcendere. quod ꝓhibet Exo. xvij. Sed cōtra esse videtur qd̄ dicit Lu. xviij. oportʒ semper orare ⁊ nunq̄ʒ deficere. Et. j. ad Thessal. v. Sine intermissione orate. ¶ Pro responsione primo notandū est. ꝙ duplex est oratio. scʒ cōmunis et singularis. Cōmunis q̄ ꝑ ministros ecclesie in ꝑsona populi deo offert. ⁊ talis debet esse vocalis. vt populo ꝓ quo fit īnotescat. Oratio ꝟo singularis est que fit a singulari ꝑsona q̄cunq̄ʒ. siue pro se siue pro alijs. ⁊ d̄ tali nō est necesse ꝙ sit vocalis. Hoc tamē est expediens tribus de causis. Primo ad excitandū sanctū desideriū ⁊ interiorem deuotionē qua mens eleuatur in deū Und̄ Aug⁹ dicit ad ꝓbā. ꝙ verbis ⁊ alijs signis ad augendū sanctū desiderium nosipsos acrius excitamus. Et ideo hmōi vocibus ⁊ signis tantū est vtendū quantū sufficit ad mentem excitādū. Si ꝟo mens ꝑ hoc distrahatur vel qualitercūq̄ʒ impediat a talibus est cessandū. quod ꝑcipue illis cōuenit quorū mens sine huiusmodi signis est sufficienter deuota. iuxta illud psalmi. Tibi dixit cor meum. exquisiuit te facies mea. Unde. j. Regū. j. legitur. ꝙ anna loq̄batur in corde suo. ¶ Secundo cōueniens est vox in oratione quasi ad redditionē debiti. vt scilicet homo seruiat deo ꝺm totum illud quod habet ab eo. id est nō solum mēte sed ⁊ corpore. ⁊ hoc maxime cōuenit orationi ꝺm ꝙ est satisfactoria. Un̄ dicitur Ozee vlti. Reddemus vitulos labiorū nostrorū. ⁊c̄. ¶ Tercio vtilis est vocalis oratio quasi ex quadam redundantia leticie anime in corp⁹ Juxta illd̄ psal. Letatum est cor meuʒ ⁊ exultauit lingua mea. ¶ Secundo notandū ꝙ dupliciter potest intelligi continuatio seu diuturnitas orationis. Uno mō ꝺm seipsam. alio modo ꝺm causam. Causa aūt oratōis est desideriū caritatis. ex quo procedere debet oratio. quod debet in nobis esse continuū vel actu vel habitu. Manet enim

habitus seu virtus huius desiderij in om/ bus que ex caritate facimus. Iuxta illud Omnia in gloriam dei facite. j. ad Cor. x. Et quantum ad hoc oratio debet esse continua Unde dicit Aug' ad probam. In ipsa fide spe et caritate continuato desiderio sp orامus. Sed ipsa oratio secundum seipsam conside/ rata non potest esse cōtinua. quia oportet alijs opibus occupari. Et sicut dicit ibidem Augustinus. Ideo per certa interualla ho rarū et tēporū etiam verbis rogamus de/ um vt illis rerū signis nosipsos ammone amus. et quantū in hoc desiderio profeceri/ mus nobisipsis innotescamus. et ad hoc agē dum nosipsos acrius excitemus. ¶ Ter/ cio notandum est quod quia vniuscuiusque rei quātitas debet esse proportionata fini. sicut potionis quantitas proporcionatur sanitati. Ideo vtile est vt oratio tā diuturna sit quantum ex pedit ad excitādū interioris desiderij fer/ uorē. cū vero hanc mensurā excedit. ita quod si ne tedio prolongari nō possit. non est vlteri us oratio protelanda. Et ideo Augusti. vbi supra approbat consuetudinē quorūdā fra/ trū in egypto. qui crebras dicuntur habere oratiōes. sed tamen breuissimas et raptim quodāmodo iaculatas. ne scilicet per produ ctiores moras euanescat deuotio. atque ebe tur intentio. Et sicut hoc est attendendū in oratiōe singulari per comparationem ad in tentionē orantis. sic et in oratiōe communi per cōparationē ad deuotionē populi astātis ¶ Ad rationē ante oppositam dicendum est. quod in oratione. multa locutio prohibetur Sed secundum quod exponit Augustinus ad probā. Multū loqui in orando est rem necessa/ riam superfluis agere verbis. Nā et de chri/ sto legitur quod pernoctauerit in oratōe et quod diu tius orauerit vt scilicet nobis preberet exēplum Licet aūt ipse christus orationē domini/ cā breuē instituerit. nō tamē hoc fecit qua si illis verbis solū vti debeamus in oran/ do. sed quia quibuscunque verbis vtamur ad illa sola impetranda tendere debet no stre orationis intentio. ¶ Ad autoritates aūt post oppositum dicendū est. quod aliquis semper et sine intermissione dicitur orare et nunquam deficere. vel propter cōtinuitatē deside rij caritatis actu vel habitu vt dictū est. vel quia non intermittit quin debitis et statutis tem poribus oret. Et sic patet ad secundū dubiū ¶ Quantū ad terciam questionem arguitur primo quod oratio non semper tantū meretur quan tum per eā petitur. quia Paulus licet san/ ctus esset orauit a se remoueri stimulū car nis et tamē hoc obtinere nō meruit. Igitur etc. Sed oppositū videtur ex illo dicto chri sti. Si quid petieritis patrē in nomie meo dabit vobis. Io. xvj. ¶ Pro responsione primo notandū est quod oratio duplicē habet virtutem respectu futuri profectus scilicet vir/ tutem merēdi et virtutē impetrandi. Ora tio aūt sicut et quilibet actus meritorius ha bet efficaciam merendi inquantum procedit ex radice caritatis. efficaciam aūt impetran di habet ex radice diuine liberalitatis. quia deus ideo nos ad petendū inducit vt libe raliter det. Unde Aug' dicit li. de verbis dñi. Non nos hortaretur vt peteremus nisi dare vellet Et Crisosto. super Math. Nunquam orantí beneficia denegat. qui vt orātes non deficiant sua pietate instigat ¶ Se/ cundo notandū est. quod meritū oratiōis quan doque ad aliud principaliter respicit quam ad il/ lud quod petitur. quia meritū orationis prin cipaliter respicit ad beatitudinē. sed peti/ tio orationis quandoque directe respicit ad ali/ qua alia. Si ergo illud quod aliquis pe tit orando non sit beatitudo vel ad beati/ tudinem vtile. non meretur illud. sed quandoque sic orando meritū amittit scilicet si petat comple mentū alicuius peccati. et hoc non est pie orare. Si vero illud quod petitur nō est neces sarium ad salutē nec manifeste saluti con trariū. tunc licet orans possit orando me reri vitam eternam. quandoque tamē non meretur obtinere illud quod petit. Unde Aug' in li. sniarum prosperi. Fideliter suppli/ cans deo pro necessitatibus huius vite et miseri corditer auditur et misericorditer nō auditur Quid enim infirmo sit vtile magis nouit me dicus quam egrotus. Et propter hoc Paulus nō est exauditus petens amoueri stimulū car/ nis. quia nō expediebat. Si aūt illud quod pe titur sit vtile ad beatitudinē hominis quasi perti/ nens ad eius salutē meretur illud nō solum orando sed etiā alia opera meritoria facien/ do. et ideo accipit quod petit. sed tamē quando debet accipere. Quedā enim nō negantur. sed vt congruo dentur tempore differuntur. vt dicit Augu/ stinus super Iohannē. Sed quia tamen hoc im/ pediri pōt si in petēdo nō perseueret. ideo ad hoc oportet quod perseuerantur oret. Et propter hoc dicit Basilius. Ideo quandoque petis et nō ac/

cipitis. quia pperā postulasti vel infideliter vel leuiter. vel nō ɔferentia tibi. vel qꝛ destitisti. Sed qꝛ adhuc hoc potest impediri si nō p se petat sed pro alio. ex eo q̄ hō non pōt alteri mereri de ɔdigno vitā eternam: nec ea que ad eā ptinent. pter qđ nō semp exauditur q̄ p alio orat. Vñ Augustinus sup illud Joh. xj. Si quid petieritis ꝛc. dicit. Exaudiunt omnes p seipsis. nō aūt p oībus. ideo nō vtcunqꝫ dictum est dabit. sed dabit vobis. Et idcirco p se orare ponit cōditio quarta ad hoc q̄ oratio exaudiatur requisita. Non q̄dem conditio requisita ad effectum merendi sed sicut necessaria ad efficaciā impetrādi. Nā quādoqꝫ cōtingit q̄ oratio p alio facta nō impetrat. etiā si fiat pie ꝛ pseueranter et de ptinentibꝫ ad salutem scꝫ. pter impedimētum quod est ex parte eius p quo orat. iuxta illud Hiere. xv. Si steterit moyses ꝛ samuel corā me nō est anima mea ad ppl'um istū. Nihilominus tn̄ meritoria est oratio oranti qui ex caritate orat. Juxta illud. et oratio mea in sinu meo cōuertet. Ubi dicit glosa. Et si eis nō pfuit. ego tamē non sum frustratus mea mercede. ¶ Ex predictis ergo colligunt quatuor ɔditiones q̄bus ɔcurrentibꝫ semp aliq̄s impetrat qđ petit. scꝫ. q̄ p se petat. ꝛ necessaria ad salutem. ꝛ pie. ꝛ pseueranter. ¶ Tercio notandum est. q̄ pie petere vel orare nō importat q̄ oratio ex habitu pietatis seu virtutis fiat. sicut apud Arestotilē iuste agere importat ex habitu iusticie agere. pter quod dicit. q̄ aliud est iuste agere. aliud iustū agere. Nam isto mō non posset peccator pie orare q̄ non haberet habitū caritatis que est virtꝰ pietatis. vt dic glo. ij. Thi. iij. sup illud. Habentes q̄dem speciem pietatis. virtutē aūt eius abnegantes. cuius cōtrarium supra dictū est. Nec etiam pie orare solum importat petere aliq̄d ad pietatem ptinens. quia sic petere ptinentia ad salutem includeret pie orare. ꝛ sic nō essent cōditiones distincte. Sed vltra illđ importat q̄ petatur ex pio desiderio. et sic potest peccator pie orare. sicut iniustꝰ carens habitu iusticie potest iustū velle ꝛ ex iusto desiderio. Sic ergo q̄uis peccatorū oratio non sit eterne salutis meritoria. tamē illis quattuor conditionibꝫ obseruatis pōt eē impetratiua. quia meritum quasi quodā modo initiū est iusticie. ipetratio aūt initiū misericordie. q̄uis tamē vtraqꝫ sit ex libera acceptione ꝛ gratuita liberalitate diuina ¶ Licet g̃ peccator orando nō mereatur gratiā. quia oratio sicut nec aliq̄s aliꝰ actus est meritoria sine gratia gratum faciente. tn̄ oratio q̄nqꝫ impetrat gratiā gratum facientē. Juxta illud Lu. xj. Pat vester de celo dabit spūm bonū petentibꝫ se Hec tn̄ ipetratio pcedit ex aliqua grā q̄si ex gratuito dono. quia vt dicit Augꝰ in libro de pseuerantia. etiā ipum orare est qđ dā donū dei. Et p ista patet responsio ad tercium dubiū. ¶ Hec g̃ de oratiōe ad p̄sens sufficiāt ex doctrīa sanctorū breuiter recollecta.

¶ Explicit tractatus de oratione dn̄ica.

Incipit oratio dn̄ica anagogice exposita a reuerendissimo patre ac dn̄o. domino P. de Aillyaco cardiali ꝛ apostolice sedis legato. Qui ɔcessit oībus deuote orātibus p pace ecclesie ꝛ dicētibꝫ hanc orationē. xl. dies indulgētiaꝝ. Datū Basilie anno dn̄i M. cccc. xiiij. mēsis iulij. die sexto.

Pater noster qui es in celis | O pater q̄ spūales filios generas p viuificantem caritatini amoris ppagatiōē. vtinā mihi misero sic tue amorose caritatis gemine gratiā infundas. vt filiꝰ tāti patris efficiar. O noster q̄ te nobis dare nō cessas p largissimā tue bonitatis diffusionem. Utinā p intimā ardētissimi amoris adhesionē vere tuus dici merear. O q̄ es in celis. id est in sanctis p specialē tue gratifice illustrationis habitationē. vtinā miserabilis aīa mea tibi sit celū clarum ꝛ nitidū. ac varijs ꝟtutū syderibꝫ adornatū vt tue sancte habitatōnis dignus hospes inueniar | Sanctificet nomen tuū | O sancte pater vtinā sanctū nomē tuū quod est pater huiusqꝫ sancti nomīs vera cognitō sanctificet. i. sine terra vel obscuritate terrena in me clarificet. qđ vtiqꝫ fiet cum hospitiū miserabilis aīe mee mirabilis flamme tue ardore et ardentissimi amoris tui flamma succēsum a terrenis fecibꝫ fedisqꝫ obscuritatibꝫ purgabit | Adueiat regnū tuum | Heu me miserū. heu miserabile regnū meū. heu diuisum ꝛ desolatū regnū

anime mee. in quo sepe habitare et regnare vult nunc superbia. nunc inuidia. nunc auaricia. nunc luxuria. aliorumque viciorum hostilis rabies. sed nolo regnare in me nisi te o rex potentissime. Ideo desidero vt adueniat regnum tuum. vt contra regnum meum quod est regnum peccati et miserie adueniat regnum tuum quod est virtutis et gratie. et tandem regnum tuum quod erit felicitatis et glorie. Tunc autem in me vere regnabis si in hospicium anime mee per inhabitationem amoris vehementis adueneris. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. O rex regum. o iuste iudex omnium qui non nisi iuste vis et quicquid vis potenter efficis. vtinam voluntas tua id est voluntatis tue preceptum sicut fit in celo sic fiat in terra. hoc est sicut in celo ab angelis et beatis spiritibus. sic in terra ab hominibus impleatur. Tunc autem implebitur in me si sic diligam te. vt indissolubilis amoris glutino tibi vnitus adheream. et abiectis contrariis voluntatibus tue soli iustissime voluntati consentiam. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. O pater eterne da filiis tuis panem tuum eternum. et fac de pane tuo eterno panem suum quotidianum. Da nobis hodie in hoc miserabili tempore vnde tandem pascamur in illa mirabili eternitate. Dabis autem hunc panem si tui perfecti amoris dulcem dederis refectionem. O vtinam hoc pane quo in patria viuunt angeli et anime beate. in huius miserabilis vite via merear refici. et de micis comedere que cadunt de mensa domini mei. Da mihi domine da mihi seruo tuo hunc panem hodie. hoc est nunc sine dilatione. quia vere indigentum est cor meum donec reficiatur hoc celesti pane. Nec immerito. quoniam ideo quotidianus dicitur. quia quantum plus comeditur tantum quotidiano desiderio amplius appetitur. Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. O piissime ac misericordissime pater. dimittes vtique nobis filiis tuis debita et peccata nostra si nos ob amorem tui patris nostri dimiserimus debitoribus nostris fratribus nostris peccata sua. O vtinam hoc in me fieri noticia experimentali mentaliter sentiam. quod omnino esse non potest nisi te multum ardenter diligam. vt de me verum sit quod a te dictum est. Dimissa sunt ei peccata multa. quoniam dilexit multum. Et ne nos inducas in tentationem. O bone deus qui bonorum inspirator et intentator malorum es. vtinam non me inducas. hoc est induci permittas in male tentationis consensum. Quod vtique per me a te esse impetrandum non in mea sed in tua virtute securus fideliter confidam. si tibi per amorem intimum firmiter adhaeream. Sed libera nos a malo. Non solum a malo preteritorum debitorum. non solum a malo presentium tentationum sed etiam a malo futurarum penarum. nec solum a malo pene inferni sed et purgatorii. Da mihi domine hoc petere non tam formidine pene quam virtutis amore. Da mihi hoc appetere non tam timore penalis afflictionis quam desiderio tue facialis visionis. Da vt non tantum timeam penarum tormenta quantum perditionis aut prolongationis tue finalis fruitionis detrimenta. O vtinam flamma amoris tui hoc in me efficiat. vtinam peccatorum meorum rubigines sic exurat vt in mortis exitu spiritus meus penitus expurgatus sine vlla dilatione ad te diu desideratum ascendat. et sic liberatus ab omni malo frui valeat summo bono. Quod tu prestare digneris qui viuis et regnas in secula seculorum Amen.

¶ Explicit de oratione dominica.

¶ Sequitur quedam deuota meditatio super Aue Maria. Edita Basilie Anno domini. M.cccc.xiiii. mensis Julii. die. xii. ab eodem domino Petro. qui eam deuote dicentibus largitus est. xl. dies indulgentiarum.

Cogitanti mihi o sanctissima virgo mater maria. Mater. non cuiuscumque sed dei. mater vnigeniti et coeterni dei patris filii. Cogitanti mihi peccatori. tuo tamen. licet indigno seruitori et desideranti animo cupienti ad laudem tuam aliquid dicere. stupet mens ad hoc inualida. nec habet indigna lingua mea tuis dignissimis auribus verba digna ideo merito non mea. sed angelica verba tibi profero dicens. Aue gratia plena dominus tecum.

O Beata mater et innupta virgo. quid sacre aures tue audire possunt iocundius quid recipere suauius. quid benignius acceptare quam verba hec angelica. Quibus gratissime salutaris Aue. quibus dignissime commendaris. gratia plena. Quibus dulcissime consolaris. dominus tecum. O igitur verba gratissi-

ma. verba dignissima. verba dulcissima. merito deuotis cordibꝫ inscribenda. pijs vocibꝫ depromenda. tuis quoqꝫ clementissimis auribꝫ a nobis licet peccatoribꝫ humiliter pferenda. ꝛ cum infatigabili deuotione sepius repetenda.

Audi igitur o clemēs Maria tuā gratissimā salutationē Aue. Nulla tibi esse potest gratiosior acceptabilior ve salutatio ea quā deꝰ p angelū suū Gabrielē transmisit de celo. Aue inquit O virgo salutifera q̄ eue maledictionē in bn̄dictionē trans ferens. sola esse meruisti sine ve. Meruisti quidē. nō tua iusticia sꝫ diuina gratia vt sola esses sine ve culpe venialis et mortalis. ꝛ vt pie creditur etiam originalis. vt insup sola esses sine ve miserie finalis. hoc est pene purgatorie vel infernalis vt tibi merito a sponso tuo intelligatur esse illud dictū in canticis. Tota pulcra es amica mea ꝛ macula nō ē in te. Per hanc ergo gratissimā salutationē te deprecor vt mihi seruo tuo impetres gratiā salutarē. vt sic tibi dicam Aue. quia te liberer a ve. non solum presentis culpe sed etiā future miserie Amen.

Audi deinde o pia Maria tuā dignissimā cōmēdationē. gratia plena. O q̄ꝫ magna ꝛ admirāda dignatio. dignaqꝫ virgini cōmendatio. Ecce a deo mittitur angelus ad virginē ab excelso ad humilē. a domino ad ancillā. a creatore ad creaturā. Cui tn̄ non ex creature merito sed ex creatoris dono subito dicitur. gratia plēa. Per hanc igitur gratie plenitudinē. per hanc tuā gratuitā dignitatē. tuāqꝫ dignissimā cōmendationē quā nō a te sed a filio tuo nūciāte angelo recepisti. te supplex exoro vt huius plenitudis gr̄e me pticipē efficias. et apd̄ filiū tuū acceptabilem reddas Amen.

Audi deniqꝫ o dulcis Maria tuā dulcissimā ꝯsolationē. dn̄s tecū. Magna valde dulcedo. dulcis mltum ꝯsolatio tibi est qꝛ gr̄a plena. Plena i corde. plena in ore. plena i ope. Sꝫ oīno ꝯsolatio dulcissima nō solum tibi sed toti hūano generi. qꝛ dn̄s tecū. nā ꝛ idō gr̄a plena es. qꝛ dn̄s tecū est. Tecū vtiqꝫ nō solū generalr̄ vt est in ceteris sanctis. sed tecū specialiter in vtero. vt ex te. p totius generis humani redēptiōe sibi carnē assumat. ꝛ vnus dei ꝛ virginis filiꝰ verus deꝰ eternaliter tpaliter bō fiat. O magnū et admirabile sacramentū. dn̄s tecū. nō solū dn̄s filius quē carne tua induis. sed dn̄s pater q̄ genuit quē ꝯcipis ꝛ dn̄s spūssanctus ex quo ꝯcipis. q̄ tuū cū patre ꝛ filio sanctificat vterū. ipsiqꝫ pariter in te referant genitale secretū. ꝛ miro mō reseruant virginale signaculū. O totiꝰ mūdi melliflua dulcedo. salutiferaqꝫ cōsolatio. Per hanc nō solū tuam sed etiā nostrā ꝯsolationē dulcissimā te virgo ꝛ mater imploro. vt dn̄s q̄ est tecū p specialē illā assistentiā esse dignetur mecū p spūalē gratiā. vt sim tandē tecum per finalem gloriam Amen.

Sed pmisse angelice salutatōi quā nunciꝰ Gabriel ita ꝯclusit [bn̄dicta tu in mulieribꝫ] etiā salutatiōnē scte Elizabeth deuotio xp̄iana subiungit dicēs [ꝛ bn̄dictus fructus ventris tui] Hic o gloriosa dn̄a tria tue excellētie priuilegia video signāter esse notata Primo quidē tuā singularē pfectionem. bn̄dicta tu Deinde tuā specialē electiōē. i mulieribꝫ. Postremo tuā salutarē generatōē. qꝛ bn̄dictꝰ fructꝰ vētris. Vētris inquā. nō cuiꝰcūqꝫ sꝫ tui. Vētris vtiqꝫ virginei. sed diuina hūanaqꝫ ple fecūdi. Ventris deniqꝫ p hac mr̄na fecūditate i celis ab angelis ꝛ i terris ab hoībus venerandi.

Audi igitur o regia cell. ꝛ in his verbis letare. cū audis priuilegia magnifica q̄bꝫ celestis regis munificētia te dotauit Audi tuā pfectiōē singularē. bn̄dicta tu. Tu singulariter pfecta qꝛ tu singulariter bn̄dicta. Maledictio eue i bn̄dictōē ꝯmutatur marie. ipfectio mr̄is culpe in pfectōē mr̄is gr̄e. Audi tuā electiōē spālem in mulieribꝫ qꝛ tu spāliter bn̄dicta. idō spāliter electa es iter oēs ꝛ sup oēs mlieres Multe filie ꝯgregauerūt diuitias. Multe mulieres filie eue cōgregauerāt spāles gr̄as. tu supgressa es vniuersas. Audi tuā generationē salutarē. bn̄dictꝰ fructꝰ vētris tui. bn̄dicta sit tua generatio salutaris cuiꝰ fructus causa est tue ꝛ nr̄e salutis Idō tu bn̄dicta es in mlieribꝫ. qꝛ fructꝰ vētris tui bn̄dictus. qui est sup omnia deꝰ bn̄dictus in secula. De cuius benedictiōis plenitudine tu quoqꝫ accepisti cū ceteris. ꝛ si differentiꝰ a ceteris. Tu ergo bn̄dicta p ceteris. qꝛ ipse te puenit in bn̄dictiōibꝫ dulcedis.

Audis hec o benedicta in mulieribus. audis et merito letaris in his tuis laudibus. nec tamen ex eis superbe extolleris. sed magis magisque humiliaris. Nec te o regina celi dominam vocas. sed ancillam reputas. respondens ad angelum tibi de celo missum. Ecce ancilla domini fiat mihi secundum verbum tuum O magne humilitatis responsum. O humile verbum per quod in te se humiliauit verbum excelsum verbum non transitorium sed eternum. verbum diuinum a patre eternaliter natum. et ex matre temporaliter incarnatum. Et ideo. Aue gratia plena dominus tecum.

Aue virgo beata. Aue mater benedicta. Aue sine ve Maria. Et ideo sine ve. quia gratia plena. Aue plena gratia. non solum creata sed increata. quia dominus tecum. Tecum dominus tuus. tecum filius tuus. Aue benedicta in mulieribus. et ideo benedicta. quia tecum dominus. Non solum dominus filius. sed dominus pater. dominus spiritus sanctus. hij tres vnus dominus tecum sunt in corde. sed ille specialiter tecum est in carne. qui est benedictus fructus ventris tui Aue igitur specialiter benedicta. quia singulariter benedictus est fructus tuus. Non solum tuus sed etiam dei patris filius. qui non solum in te. non solum in tua carne. non solum in tuo ventre sed vbique vnus est verus deus per omnia loca et per omnia secula benedictus.

Ad te igitur O Maria. Ad te o clarissima maris stella Ad te ego miserabilis seruus tuus in obscuro huius mundi pelago naufragus confugio. ad te profugus clamo. et per illam angelicam seu verius diuinam salutationem. per illam salutiferam tuam et fructus ventris tui benedictionem. per illam benedictam tuam et filij tui humiliationem. te humiliter deprecor. te suppliciter oro. vt tantorum meritorum vestrorum me procures fieri participem. et coram te et filio tuo ita me constituas humilem vt celestium premiorum vestrorum me impetres fieri consortem. Quod ipse prestare dignetur qui cum patre et spiritusancto viuit et regnat in secula seculorum. Amen

Explicit meditatio deuota super Aue Maria Pe. Cameracensis. cardinalis et legati quondam domini pape.

Sequuntur tractatus super tribus euangelij canticis.

Prologus.

Summe trinitatis auxilio humiliter implorato triptitum deuote meditationis tractatum ex sanctorum doctorum sententia super tribus euangelij canticis. non de mea sed de diuina virtute confisus aggredior. Profiteor quippe non tam humanum esse quam diuinum tam alta misteria digne posse concipere vel proferre. Cum igitur in diuinis scripturis plura legantur cantica. specialiter tamen tria in euangelio scripta esse Luca referente cognoscimus. Primum Marie. secundum zacharie. tertium symeonis Unde quia hec cantica euangelica sunt. ideo in reuerentie signum erecti assurgimus stantes dum ea cantat ecclesia. Nec vacat a misterio. quia hec cantica non illo cantantur ordine quo fuerunt edita. Prius enim cantatur quod secundo editum est. Nam quia in cantico zacharie legitur. et erexit cornu salutis nobis. quod in resurrectione factum est. et quia loquitur ad puerum qui fuit aurora solis vbi ait. Et tu puer propheta altissimi vocaberis. preibis enim ante faciem domini parare vias eius ideo cantatur in laudibus officij matutini. Quia vero legitur in cantico virginis. respexit humilitatem ancille sue. ecclesie videlicet ac ipsius Marie. et quia agit de incarnatione. ibi. Suscepit israel. quod quidem factum est in sexta etate. ideo canitur ad vesperas in sexto diei officio. Tertium autem canticum symeonis in septimo officio canitur id est in completorio. quia orat se dimitti in pace. quod in septima quiescentium complebitur. Hec ergo et alia multa profunda misteria in hijs canticis deuotis mentibus occurrant meditanda. Cum enim pre ceteris omnibus canticis que in sacra scriptura reperiuntur. hec tria in tanta veneratione habeantur vt ipa iam celebri et assidua immo quotidiana recitatione non sine magna et rationabili causa sancta per orbem frequentet ecclesia. quis ignoret in eis maxima spiritualis intelligentie misteria contineri. Sed pre alijs canticum marie constat maioribus misterijs et misticis sacris copiosius abundare

Nam vt quidā ei deuotus ait. Quis dubitet beatam Mariā spūssancti in se superuenientis tāta plenitudine et gratia replecam. nō potuisse paruum aliquid. et quod supra terrenarū mentiū capacitatē nō eēt in laudem saluatoris sui pferre. ¶ Constat ergo de tanta plenitudine eructantē tantaque deuotiōe nouū illud et humanis mentibus insolitū gaudium Jesu suo iubilantē noua laude et singulari pconio nouam leticiam in nouo aduentu eterni domini predicasse.

¶ Explicit prologus super tribus euangelij canticis.

¶ Incipit Canticū beate Marie.

Igitur a Marie cantico tanque a priori et ordine tēporis et magnitudine dignitatis nostrū sumemus exordiū. [Magnificat anima mea dñm.] Ubi pro intelligentia tanti misterij tanque mistici sacramenti videndū nobis erit queadmodum et qua occasione vel causa virgo beata ad hec dicenda verba que pposita sunt accesserit. sic enim ex circumstantia rei geste quāta cōsideratione verba ista sint clarius apparebit. ¶ Legitur itaque in euangelio luce quod postque angelus Gabriel a deo missus fuisset ad virginem desponsatā Joseph vt superueniente spūssancti virtute nasciturū ex ea Jesum dei filiū nūciaret. mox tāti miraculi fidem cōfirmans. alio adiūcto miraculo. mirabili quidem sed longe dispari diuine potentie efficaciā manifestauit dicēs. Et ecce Elizabeth cognata tua et ipsa concepit filiū in senectute sua. et hic mensis sextus est illi que vocatur sterilis. quia non erit impossibile apud deū omē verbum. Cui statim virgo fide et exultatione plena cum humili gratulatiōe respōdit Ecce ancilla domini. fiat mihi secundum verbum tuū. ¶ Statim ergo adueniēte spiritusancto in virginem. quod totus non capit mundus totū se intra viscera virginis collocauit. Sed quanto excellētioribus bonis diuinitus abūdauit tanto se humiliorem humanitus exhibuit Nam q afflu entia tante gratie omnibus mulieribus superior et super omnes mulieres benedicta. angelo teste dici meruerat. mox surrexit et ad femine inferioris obsequiū pperans ascēdit cum festinatione in montana iudee videre et cōgratulare elyzabeth. vt quod de ipsa audierat credula in ipsa psens et experta videret. et digna exultatiōe cōgauderet. Unde ipsa Elyzabeth spūsancto repleta qualis et quanta esset que ad se venerat agnouit. et quantū se indignam eius visitatione iudicaret ostēdit. Unde hoc inquit mihi vt mater dñi mei veniat ad me. Ecce enim vt facta est vox salutationis tue in auribus meis. exultauit in gaudio infans in vtero meo. Et beata que credidisti. quoniā pficientur in te que dicta sunt tibi a domino ¶ O igitur beatū fidei meritum quo beata virgo facta est mater dei. Quid ergo mirū si tunc ait Maria. Magnificat anima mea dominū. Nemo igitur verba ista leuiter estimanda putet. nā que de tam profunda cōceptione prolata sunt. sine pfunda inuestigatione digne penetrari nō possunt. sicut inquit venerabilis Hugo. cuius in hoc cantico deuotam expositionem magna ex parte sequi et breuiter colligere studui. ¶ O vtinā ergo vtinā cōtingat nobis eorū archana qrentibus illo spiritu ducente incedere. quo repleta maria verbū patris cōcipere et patrem verbi meruit verbo exultationis magnificare. Ait ergo.

¶ Magnificat anima mea dominū. Et exultauit spiritus meus in deo salutari meo.

¶ Uideamus itaque verborū distinctiōem Primū anima magnificat dominū. deinde spiritus exultat i salutari. Sane quia scriptum est. Uniuerse vie domini misericordia et veritas. perfecta laus ē fidelis serui christum iesum dominū et salutarem confiteri. cum veritas in domino. et in salvatore misericordia cōmendetur. Propterea et magnificare dominū et in salutari exultare debemus. quia quibus reuerenda est iusticia iudicis. dulcis est misericordia saluatoris. ideo ait Maria. Magnificat anima mea dñm. Et exultauit spūs meus in deo salutari meo. Quasi diceret. O elizabeth. tu magnis me laudibus extollis et magnificas. ego vero non me propter hoc magnifico. sed magis humilio. et hūiliando me. dñm magnifico. et i eo veluti i salutari meo hūiliter exulto. in dño maiestatē

et in salutari meo pietatem omnib⁹ virib⁹ non solum corporis sed et anime et spiritus humiliter recognoscens. Ubi etiã consi/derandum est ꝙ cum ipsa dominũ nomi naret nihil addidit. cum vero saluatorem diceret non simpliciter saluatorẽ sed suuꝫ saluatorẽ nominauit. Omnipotẽs eñ de us potestate qua vniuerse creature sue do minat̃ omniũ dominus ẽ. sed pietate qua quosdam tm̃ et nõ omnes saluat saluator omniũ non est. Merito igitur beata vir/go que se singulariter electam videt. fidu cialiter ipsum quem ꝑ salute mundi filiũ conceperat suum etiã cum leticia ⁊ exulta tione saluatorẽ vocat. ¶ Ecce ergo canti ci Marie deuotũ exordium. spirituali le ticia et exultatione iocundũ. Ibi quippe iocunda virginis exultatio. ⁊ exultãs lau dis iubilatio multipliciter describitur.

¶ Primo nanqꝫ ostẽdit̃ esse magna cũ di citur. Magnificat. ¶ Secũdo declarat̃ esse deuota. quia subdit̃. anima mea ⁊ spi/ritus meus. quasi dicat. nõ solum exterio ribus labijs corpis. sed omnib⁹ interiori/bus viribus cordis deũ laudo. cui totum quod in me est bonum attribuo. ¶ Ter/cio innuitur esse debita cum dicit̃. domi/num. cui soli principaliter debetur laus ⁊ honor. specialiter de tanto tamqꝫ ineffabi li dono. ¶ Quarto probat̃ esse iocunda. Ibi. Et exultauit spũs meus. quasi dice/ret. p̃ iocunditatis magnitudine non ele/ctus. sed in deum eleuatus spũs meus ex ultauit. id est extra et supra se saltauit. Et ad celestia per contemplationẽ ascendit.

¶ Quinto notatur esse recta. id est nõ in creaturam sed in creatorẽ directa quia in deo salutari meo. Et dicit in deo ratione creationis. salutari ratione recreationis. meo ratione incarnatiõis. Nam causa hu manitatis assumpte fuit virginis fili⁹. sic vtiqꝫ suus ꝙ non alterius.

Audiuimus hucusqꝫ exordiũ can tici. Audiamus deinceps causaꝫ ⁊ rationem cantandi Sane tanti iubili rationabilis causa fuit diuinoꝝ be neficioꝛuꝫ magnitudo. que hic tripliciter describit̃. Primo in beneficijs marie col/latis singulariter. Deinde in beneficijs to to mundo collat̃ generaliter. Ibi Et mi sericordia eius a progenie ⁊c. Postremo in beneficijs iudaico populo collatis spe cialiter. Ibi. Suscepit israel ⁊c. ¶ Dicat ergo nobis Maria exultationis sue cau sam. ¶ Quia inquit respexit humilitatẽ ancille sue. Ac si diceret. merito in ipso ex ulto. quia ab ipso est vnde exulto. Ipa ꝙp pe vt suum gaudium solidũ esse demon/straret. illd nec a vanitate exortũ neqꝫ ad vanitatem cõuersum ostẽdit. sed dei se do na in deum diligere. ⁊ pro respectu gratie qua preuenta erat in suo salutari se exulta re ꝓhibuit. Ido inquit exultauit spiritus me⁹ in deo salutari meo. quia respexit hu militatem ancille sue. Licet enim in ea fu erit copiosa virtutũ magnitudo. ipa tamẽ non immerito solam in se humilitatẽ do/minũ respexisse testatur. quia diuinitatis propiciationẽ quã humana natura in pri mis parẽtibus ꝑdidit. in Maria per hu/militatem recuperauit. Cuius humilita/tis virtutem mox determinans subiungit ancille sue. Nam quia se humiliter quod erat ancillã ꝯgnouit. ideo quod non erat sublimiter mater esse meruit. Cum eñ re spondisset angelo Ecce ancilla domini fi at mihi ſm verbum tuũ. confestim in hoc humilitatis verbo concepit dei verbum.

¶ O magnũ humilitatis meritum. Eua per superbiã dei creaturam se esse minus ꝙ̃ debuit considerans. deo quodãmodo parificari voluit. Maria ꝯo creatori suo humiliter se subdens ancillam se nomina uit. Et idcirco illa eiecta est. ista electa est. Superbaꝫ despexit. humilem respexit. et quod superba perdidit. humilis recepit.

¶ Bene ergo ait Maria. respexit humili tatem ancille sue. Respexit inquit non re/spectu indignationis et vindicte quo re/spicit iniustos. sed respectu pietatis ⁊ gra tie quo respicit iustos. De quo scribitur. Oculi domini super iustos et aures ei⁹ in preces eorum. Sic vtiqꝫ Mariã ⁊ ei⁹ hu militatem respexit. quia benignus ꝑ mise ricordiam per respectuꝫ gratie dominus ad eam specialiter se ꝯuertit. imo in ea sin gulariter habitauit. Unde recte subditur Ecce eñ ex hoc beatam me dicent oẽs generationes. Acsi diceret. Omnes gene rationes que amissam beatitudinem per fructum vteri mei recuperabunt. qua per fructum vetiti ligni priuati sunt. Omnes merito ex hoc beatam me dicent. Sed quomodo hoc ais o Maria. cum plures

sint generationes infideles q te et vteri tui prolē nō beatā dicant. sed tanq̄ infelicē et infamem ore polluto blasphemāt. Sane ideo dictum est. omnes generationes. q̄a ex omnibꝫ generationibꝫ et iudeis et gentibus aliqui ad fidem conuersi sunt qui te beatam virginē confitenť. nec solum fideles sed etiam infideles sarraceni. Nam in alchorano pfidi machometi legitur. dixerunt angeli. O Maria deus annūciat tibi ῡbum ex ipso. nomen eius Jesus filius Marie. Et iterū alibi in eodem libro legiť. dixerunt angeli. O maria. deus vtiq̄ elegit te et purificauit te. et elegit te claram super mulieres seculorū. Multa quoq̄ alia in laudem vriginis et sue prolis in eodem scribunť libro. ¶ Ecce ergo q̄ verissime dictum est. beatam me dicent oēs generatiōes. Cuius causa subdiť. Quia fecit mihi magna qui potens est. et sanctum nomē eius. Magnū fuit vt virgo sine virili semine filium cōciperet. Magnū fuit vt dei patris verbum carne sua indutū in vtero gestaret. Magnū fuit vt dum se ancillam cōfessa est sui plasmatoris mater fieret. Magnū deniq̄ fuit vt tam magnis et ineffabilibꝫ sacramētis cor virginis assērenti angelo fidem daret. Sed hec oīa si magna sunt. impossibilia tamē nō sunt ei a quo facta sunt. quia potens est. Et iō fecit magna quia potens est. et singulariť magna. quia singulariter potēs est. Et singulariter potens. quia singulariter oīpotens. Et ideo absolute potens diciť. quia omnia potest. ¶ Soluꝫ ergo confessa est dei potentiā. sed eam qualis et q̄nta sit discutere non p̄sumpsit. quia hoc sciri nō pt cum de ea verissime sciať q immensa et oīpotens est. Erubescant ergo nunc qui de suo sensu gloriantes dei opa ratōne se putant discutere. et eius potentiam sub mensura coartari. quia qui absolute potēs est summe potens ac ideo oīpotens est Propterea bene inquit Maria Quia fecit mihi magna qui potens est et sanctū nomen eius. q̄si dicat. q hec magna imo ῡo maxima mihi facta sunt nō per me aut ex me. sꝫ mihi a deo facta sunt. et ī me ad omniū salutem sue electionis p̄uilegio ad sui nominis gloriā singulariter ordinata. ideo sanctum nomen eius Sanctū est in se. et ī nobis sanctificatur nomen eius dū nos sanctificamur in nomine eius. Unde in oratione dominica petimꝰ. sanctificeť nomē tuū. Sed quid est nomen eius Sane nomē eius est fama eius. cognitio eius fides eius. Hoc nomen in sanctis sanctū est. q: glorificať a sanctis et benediciť. et a peruersis blasphemať. ergo quia magna fecit sanctificatum est nomen eius. quia dum verbum in carne mirabiliter nasciť. gloria dei per verbum in hoībus declarať. et ideo fecit magna qui potens est et sanctū nomen eius.

Postq̄ autem Maria sue exultationis causam ostēdit ex beneficijs sibi collatis singulariter. id est sibi vni super omnes excellentes. Cōseq̄nter declarat ex collatis beneficijs toti mūdo generali.

¶ Et misericordia eius a ꝓgenie ī progenies timentibꝫ eum. Et bene ait misericordia eius. id est beneficiuꝫ incarnatōis eius. quod ex misericordia dei factum est. Unde petebat David. Ostēde nobis domine misericordiam tuam. quasi diceret. Ostendisti potentiā in mundi creatione. sapientiā in mundi gubernatione. iusticiam in peccatorū punitione Ideo ostende misericordiā tuam in filij tui incarnatione. ¶ Ideo autē subdiť A progenie in ꝓgenies. quia licet hec misericordia a ꝓgenie iudeorū ꝓcesserit. cum hec incarnatio ex virgine iudea facta sit. propter quod in euangelio dicitur. salꝰ ex iudeis est. tamen hoc salutis beneficium ad omnes progenies quantuꝫ ad sufficientiam. sed q̄tum ad efficaciaꝫ tm̄ ad eos de quibus subdiť timentibus eum. quod de timore sancto et caritatiuo intelligiť. de quo scriptuꝫ est Timor domini sanctus ꝑmanet in secl'm seculi. Econtra ῡo de timore malo diciť. ꝑfecta caritas foras mittit timorem.

¶ Nemo ergo grecus sit aut barbarus. liber aut seruus. si timorem dei sanctuꝫ habeat a gratia excludiť. sed in omni gente et ꝓgenie qui timet deum et operať iusticiaꝫ acceptus est illi. Et ideo misericordia eiꝰ a progenie in progenies id est in omnes ꝓgenies timentibus eum.

¶ Hanc autē misericordiā incipit latius explicare. et ipm redemptiōis hūane ordinē declarare. ¶ Fecit inq̄t potētiaꝫ ī brachio suo dispsit supbos mēte cordis sui

Potentiam in brachio suo fecit. quia per humanitatē filij sui diabolum vicit. Brachiū em̄ eius. filius est eius. ꝺ quo ysaias ait. Brachiū dn̄i cui reuelatū est. Fecit ḡ potentiam fecit ⁊ infirmitatē. in hoc brachio suo id est in filio suo. Sed ⁊ ipsa īfirmitas id est assumpta hūanitas potentia fuit. quia per illam diabolum subiugauit et hominē ab eius sugba potestate eripuit. Unde bene subdit Dispersit superbos mente cordis sui. Mente cordis sui id est ꝓfundo ꝯsilio diuini secreti sui. quo ꝓbuz suum per assumptā humanitatem in hūc mundū misit. dispersit sugbos. Sugbos videlicet aeris potestates. ⁊ diabolice sugbie membra. sicut iudeos scribas ⁊ phariseos. aliosq̧ in sugba infidelitate manētes dispersit eos. dum per potentiā verbi sui eiusq̧ sapientiā eorū fallacias dissipauit. De hijs ergo sugbis alijsq̧ similibus conuenienter subiūgit Deposuit potētes ꝺ sede ⁊ exaltauit humiles. Primo quidē potētes de sede deposuit. qꝛ malignos demones a cordibus hominū in quibꝫ tanq̄ in sue potestatis sede residebāt abiecit. ⁊ humiles superexaltauit. ipsos videlicz homines quos prius sub demonis potestate ꝑpter sugbiam abiecerat humiliatos reparauit. Deinde ipsius ꝺmonis mēbra q̄ humilem christi aduentū sugbe ꝯtempserunt. siue iudei fuerunt siue alij infideles a gratia sua in qua ex suis meritis stare ꝑsumebant exclusit. ⁊ humiles nō de sua sꝫ de christi misericordia confidētes exaltauit. ¶ O profundum consiliū mētis cordis sui. O archanū mysterium diuini secreti. de quo cum apostolo exclamare cogimur. O altitudo diuitiarū sapientie et scientie dei q̄ incōprehensibilia sunt iudicia eius. ⁊ inuestigabiles vie eius. Cuius eius. Eius videlicet diuini verbi. quod ꝺ virgine caro factuz. ineffabili modo redemit genus humanū. ⁊ a superbis eius aduersarijs potenti brachio suo eripuit redemptum. ereptūq̧ ac humiliatū mirabiliter sublimauit. Hui⁹ ergo profundi cōsilij secretaria. huius secreti diuini cōscia virgo beata ꝓphetauit dicens. dispsit sugbos. Et ꝓpter ꝓphetie certitudinē de futuro ꝑ modū preteriti loquens subdit. Deposuit potentes de sede et exaltauit humiles. ¶ Hec nanq̧ ꝓphetia in eo qꝺ dictuz est dispersit sugbos et deposuit potentes de sede. ad litterā specialiter impleta est in dispersione ⁊ deiectione sugborū iudeoꝝ qui post passionē christi per Tytū ⁊ Uespasianū factam esse legimus. impleturq̧ quotidie in vili seruitute. seruiliq̧ captiuitate quā eos ꝑ orbem dispersos pati videmus. ¶ Insup eos qui se superbe reputabant potentes ⁊ diuites in lege ⁊ prophetis. deposuit de sede. id est a legis autoritate ⁊ eius veritate reppulit. ipsosq̧ ex suo demerito excecatos in erroris ꝓfunditate demersos reliquit. De quibꝫ apl'us ait. cecitas contigit in israel. ¶ Sed abiectis iudeis sugbis et ꝑ sugbiam excecatis. exaltauit humiles. id est gentiles humiliter ⁊ deuote christi et apostolorū predicationem suscipiētes in fidei veritate sublimauit. Unde merito subiungit Esurientes impleuit bonis ⁊ diuites dimisit inanes. Quia gentiles verbum dei cū magno desiderio receperunt. quod ꝑ esuriē designatur. ideo bonis a deo replent̄. Ecōtra ꝓo diuites id est iudeos bonis sp̄ualibꝫ abūdare ꝑsumētes dimisit inanes. vacuos q̄dem a veritate sed inflatos vanitate et excecatos falsitate ¶ Possumus tamē hūc locum generalius exponere. Nam q̄ ꝑus angelū de celo ⁊ hominē de paradiso sugbientes eiecit. vtiq̧ deposuit potentes de sede. sed postea exaltauit humiles. qꝛ homines humiliatos ꝑ penitentiam. ad pristinam gloriā reuocauit Sed ⁊ quotidie superbos quosq̧ subtrahendo gratiā suam deponit ⁊ humiliat. et postea eosdem humiliatos per gratiam priorem restaurans exaltat. De quibus verum est quod sequitur Esurientes impleuit bonis ⁊ diuites dimisit inanes. Esurientes vocat q̄ se vero bono indigere cognoscunt ⁊ eo repleri cupiunt. Diuites. intelligi vult eos qui superbi sunt. ⁊ se ꝑ alijs in donis gratie abundare presumunt. Ergo sicut humiles modica de se sentiendo quibus exemplū dedit beatissima virgo maiorē gratiam merentur accipere. ita superbi et elati de se presumendo ea que etiam acceperunt amittunt.

Postremo cum exultasset Maria de beneficijs non solum ei singulariter. sed etiam toti mūdo generaliter collatis. exultat de bonis populo

israhelitico specialiter exhibitis. Unde ait ¶ Suscepit israel puerū suum. O speciale beneficium. quia suscepit popul⁹ israhel puerum Jesum. cum de illo populo. id est de virgine iudea carnem puerilē accepit diuinum verbum. ideo vocat eū puerum suum. ¶ O israhel humiliter recognosce hoc gratuitum beneficiū. nec tanto dono exhibeas te ingratum. Tunc em̄ tibi erit maximū bonum si puerum istum per fidem suscipias cū humili actiōe gratiarum. Sic ergo suscipe o israel puerū istum. alioquin non es vere israhel. nisi fide credas in Jesum. Suscipe itaq̧ puerum id est humilem ꝛ innocentem christū vt te ipse medicus sanet egrum. vt te redimat captiuum. vt iustificet impiū. vt beatificet iustum. Quia ꝟo per specialē gratiam fit ista susceptio. merito additur recordatus misericordie sue. Ad modum eniꝫ recordantis se exhibuit quando filium suum antiquis promissum patribus in carnem misit. Ideo subditur.

¶ Sicut locutus est ad patres nostros Abraham ꝛ semini eius in secula. Recordatus ergo misericordie quam olim promiserat sed diu distulerat. tandem iā tunc exhibebat eam. misericors in promittendo. verax in exhibendo quia sine debito ꝓmisit ꝛ sine dolo exhibuit. Sic enim locutus erat patribus nostris. id patriarchis et prophetis. ꝛ specialiter Abraham ꝛ semini eius. cui predixerat. In semine tuo benedicent̄ omnes gentes terre.

¶ Additur aūt hic. in secula. quia benedicta christi caro temporaliter nobis exhibita eternaliter remanebit verbo dei vnita. sicq̧ verbum increatum in secula permanebit incarnatum Cum quo nos regnare concedat qui viuit ꝛ regnat in secula seculorum Amen.

¶ Explicit de cantico beate Marie.

¶ Sequitur tractatus de cantico zacharie.

Prologus.

Dicturi de cātico zacharie pro misteriorum intelligentia seriē hystorie ꝑmittemus. ab initio euangelij Luce sumētes exordiū. ¶ Fuit in diebus Herodis regis iudee sacerdos q̄dā nomine zacharias de vice abya. Sicut em̄ in libro paralipomenō legitur. Dauid volēs ampliare cultum domini vigintiquattuor instituit sacerdotes. quoꝝ vnus tamen maior erat q̄ princeps sacerdotuꝫ dicebat̄. dedit autem cuiq̧ ebdomadā vicis sue. Habuit quoq̧ abyas octauā ebdomadā. d̄ cui⁹ genere zacharias erat. qui cum in die ꝓpiciationis incensum poneret predixit ei angelus nascituꝝ sibi filium de vxore sua cuius nomē Elizabeth. Ipse ꝟo considerās̄ sterilitatē vxoris ꝛ vtriusq̧ senectutē non credidit. Unde in penā sue incredulitat̄ obmutuit vsq̧ ad diē part⁹. Concepit t̄ū Elizabeth ꝛ occultauit se mensibꝫ quinq̧ Et hoc forte quia magis certificari volu it de rei euentu anteq̄ꝫ propalaret Uel q̄ꝛ licet ipsa de conceptu gauderet. ꝛ d̄ rei veritate nullatenus dubitaret. tamē aliquā tulum verecūdabat̄ se palam facere. eo q̧ iam transierat tempus vacandi amplexibus causa ꝓlis generande. exemplo Sare que dixisse legitur. Postq̄ꝫ consenui et dominus me⁹ vetulus est voluptati operam dabo. Quasi diceret. Hoc merito facere erubesco. ¶ In mense autē sexto videlicet a conceptu ꝑcursoris missus ē angelus Gabriel ad Mariā ad anuunciandum cōceptū saluatoris. Postea ꝟo exurgente Maria abijt ad visitandū cognatā suam Elyzabeth ꝛ ibi mansit quasi mensibus tribus ministrans ei vt communiter dicit̄. donec pareret. Legit̄ in libro iustorum q̧ beata virgo primo Johannē a terra leuauerit. licet Theophilus ꝛ alij q̄dā asserāt q̧ Maria imminēte partu Elyzabeth in domū suam recesserit. Tum quia virgines in partu mulieris non solent adesse Tum quia alie mulieres iam aduenerant que ad hoc obsequiuꝫ poterant sufficere. ¶ Nato vero precursore die octaua cum ꝑm legem circūcideret̄ puer vocauerunt eum nomine patris sui zachariā. Et ait mater. Johannes est nomen eius. Id

ipsum scripsit et pater. Tunc apertum est os zacharie. per confessionē em̄ fidei quā scripto fecit. quia verbo facere non potuit meruit liberari. sicut ꝓpter verbum dubitationis ⁊ incredulitatis lingua ei⁹ demeruerat obmutescere ⁊ silentij pena ligari. Igitur zacharias repletus spiritusctō ꝓphetans canticū fecit domino.

Canticum zacharie

Benedict⁹ dominus deus israel ⌋ Ubi exultauit pmo in laudib⁹ domini saluatoris. Deinde in laudibus famuli precursoris Ibi Et tu puer ꝓpheta altissimi vocaberis. Exultans ergo laudes domini canit dicens. Bn̄dictus dominus de⁹ israel. Et merito benedictus. quia dn̄s ꝑ generalē omniū gubernationē. Quia de⁹ per singularem creationis potestatem. q2 insup deus israel per specialem dei cultū. ⁊ latrie deuotionē. et beneficiorū spiritualiū ipsi populo exhibitam largitatē. Huius aūt laudis et exultationis causaȝ subdit. Quia visitauit et fecit redemptōeȝ plebis sue. Cui⁹ plebis sue. Utiq3 plebis sue israhel. quia ipse hic dictus est deus israhel. quēadmodū et ipse alibi ait. Ego suȝ deus abraam. deus ysaac. ⁊ deus iacob. q̄si dicat Ego meipsum illis dedi ⁊ ꝓpterea ipsorū deus appellari volui. Licet em̄ oīum ipse sit deus per dominatiōis potētiā quorundā tamē modo quodā speciali deus est per electionis gratiā. Sic ergo merito dictus est deus israel. quia visitauit ⁊ fecit redemptionē plebis israhel. Cui⁹ israhel. Non vtiq3 solius israhel ſm carneȝ litteraliter dicto. sed ipsius israhel spūaliter intellecte. quia non solius plebis illi⁹ iudaice. sed totius plebis catholice. id est. vniuersalis ecclesie. qui ex iudeis ⁊ gentibus per fidem ad xp̄m cōuersis vnum ei⁹ corpus misticum efficit. ⁊ verissime israel nominat. ¶ Audiamus itaq3 quot et quāta huic plebi sue beneficia specialia gratis contulerit Primū quidem visitauit. deinde redemptionē fecit. Uisitauit sicut medicus egrum. redemit sicut pius domin⁹ seruū captiuuȝ. Uisitauit nos in sua natiuitate ⁊ humili vite sue conuersatione. redemit sua morte ⁊ benedicta passiōe. Hec autē prophetabat zacharias que tūc erāt futura. sed ꝓpter ꝓphetie certitudinē d his loquitur quasi iam essent pterita. quia in dei pscientia eternaliter fuerunt ordinata Uisitauit inquit ⁊ fecit redemptionē plebis sue. ¶ Quid plura. Audiamus ⁊ alia beneficia que sequunt. ⌊ Et erexit cornu salutis nobis ⌋ Quasi dicat. Nō solū nos voluit ꝑ gratiam a carcere mortꝭ redimere. sed etiam ad salutarē vite gloriaȝ erigere. Erexit inquit nobis cornu salutis. id ē nostram erexit ⁊ direxit virtutē ad cōseq̄ndam eternam salutem. quod factum ē vtiq3 in sua gloriosa resurrectione quādo ad vitam resurgēs immortalē patres in lymbo inferni detentos potenter eduxit. ⁊ deinde in sua mirabili ascensione q̄ndo eos ad celestia introducens feliciter sublimauit. ¶ Quia ꝟo christus hec omnia adimpleuit in carne assumpta de domo dauid Idō subditur. In domo dauid pueri sui Et dicitur pueri sui. q2 ab ipso ꝓpter hūilitatem electi. ¶ Hanc igitur ꝓphetiam suā zacharias diuina autoritate confirmat. ¶ Sicut inquit locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt ꝓphetaruȝ eius ⌋ Quia sancti ꝓphete qui a seculi principio fuerunt spū̄sancto inspirati. ista veraciter pdixerunt. Quid ergo mirum. cum ipse q̄ veritas est ꝑ os eorum loquens fideliter ista pmiserit. si idem ipse eadem fidelit̄ adimpleuit. ¶ Sed quid ex tātis beneficijs consecuti sumus adiunxit. ¶ Saluteȝ ex inimicis nostris. ⁊ de manu omniū q̄ oderunt nos ⌋ O ingens donum. securam salutem. ⁊ salutarē securitatē. per christū cōsequi ex inimicis nostris. Quib⁹ inimicis Ex illis vtiq3 de quibus gemens canit ecclesia. Mundus. caro. demonia diuersa mouent plia. Diuersis ergo et aduersis plijs hij inimici certant contra nos. Idō vere de hijs dicitur. Qui oderunt nos. Licet enim sepe nobis blandiendo nos diligere videantur semp tamen nos seducere ⁊ in eterne mortis interitū ducere nitunt̄ Ab hijs inimicis horrendis ⁊ magis omnino formidandis quia familiares ⁊ pditores inimici. christus nos liberauit. quia per sue incarnationis misteriū. nisi ꝑ nostre iniquitatis demeritū steterit. liberare meruit. Sed quare hoc facere voluit.

¶ Ad faciendā inquit misericordiam cū patribus nostris] Quasi diceret. q christus misterium incarnatiōis impleuit. nō propter nostram iusticiā sed ꝓpter suā misericordiam quā patribus implendā promisit. ¶ Quomō aūt ꝛ q̄ infallibiliter ꝓmiserit cōuenienter subiungit dicens Et memorari testamēti sui sancti. id est pacti firmissimi. quod habuit cum patribꝫ veteris testamenti. Pacti inquā iurati de xp̄o venturo. de quo testamento sancto ꝛ iure iurando ad modū memorantis se habuit quando pactū efficaciter adimpleuit. Hoc aūt pactum exprimēs addidit.] Iusiurandū quod iurauit ad abraam patrem nostrū daturū se nobis] De hoc iuramēto in Gen̄. legit̄. Per memetipm iuraui dicit dn̄s. ¶ O miranda dei dignatio. q2 iurauit dn̄s seruo suo. Cur ita Certe vt doceat seruū in omni fideli iuramento fidelem esse domīo suo. nec solum dn̄o ſ3 etiā conseruo suo. Iurauit inquit ad abrahā patrem nostrū. Patrē vtiq3 multarū gentium. in cuius semine id est in christo promissum est q benedicent̄ omnes gentes. ideo sequit̄. daturū se nobis. Quasi dicat Iurauit deus pater daturū se nobis deū sibi consubstantialē filium. quod iuramētum in christo veraciter impletu3 est. Sz quare iurauit deus christum datuꝝ se nobis. ¶ Ut inq̄t sine timore de manu inimicorū nostrorū liberati seruiamus illi] O grandis exultatio. Laqueus ɔtritꝰ est ꝛ nos liberati sumus. A christo ɔtritus ꝛ confractus est laqueus mortis. ac ideo liberati sumus ab inimicis nostri. Sed q̄re liberati Ut sine timore seruiamus illi. Certe finis omnis diuini p̄cepti est amor dei. vt sine seruili timore seruiamus illi in vera caritate. Seruilis timor fuit in obseruantia legis moysi. dei amor est in obseruantia legis christi. in qua ꝑfecta caritas foras mittit timorem ꝛ sp̄ualem induxit libertatem. qua libertate de manu inimicorū nostrorū christus nos liberauit. ¶ Audiuimus zachariā exultantē in laudibus christi nostri saluatoris. audiamus iam eum exultantem in laudibus Iohānis sui p̄cursoris. et in primis attendamꝰ congruā huiꝰ ordinis rationē. Scimus eñ q2 iohannes interp̄tat̄ in q̄ est grā. nec ignorare debemus q2 grā dicit̄. q̄si a deo gratis data. Merito ḡ pr̄ hunc filiū a dō sibi gratis datū esse recognoscens p̄us exultauit in dn̄o a q̄ est grā q̄ de famlō in q̄ est grā. Unde etiā in filio nō tam naturā q̄ gratiam recōmendans exultās ait. ¶ Et tu puer propheta altissimi vocaberis] Quid ais O zacharia quid ais. Cur nondū loquentē pueru3 alloqueris. Cur ad puerū nondū intelligentē sermonē dirigis. Et tu puer inq̄s ꝓpheta altissimi vocaberis. An forte diuina inspiratione cognoscis q puer iste vt aliq̄ estimant patrē ad se loquentē intelligebat sp̄uali virtute sic de Elyzabeth matre eius scribit̄. q vt audiuit salutationē Marie exultauit. infans in vtero eius quasi ɔgaudens ad p̄sentiam saluatoris. qđ ꝑm Augustinū duobus modis pōt intelligi. Uel q Iohannes nondū natus ꝑ sp̄ūmsanctu3 cognosceret christum p̄sentem in vtero ꝟginis. ꝛ ꝑm hoc in eo acceleratus fuisset vsus rationis. Uel q infans nondū cognosceret p̄sentiā saluatoris. sed mater eiꝰ motu diuine inspiratiōis. illa tn̄ motio et pueri exultatio facta est a deo ad declarationē sanctitatis virginis et prolis in ea existentis. Unde licet Augꝰ neutrꝝ horū modoꝝ determinate asserat. dicit tn̄ q siue hoc. siue alio mō facta fuerit ista exultatio. oīno attribuēda ē diuīo miraculo. Sic ḡ possumꝰ etiam dupl̄r ītelligere prē3 loq̄ntē ad pueꝝ. Uel tanq̄ iā virtute diuina intellectu ꝛ ratione vtentē Uel q ei loquebatur nō quasi iā rōne vtens intelligeret. sed vt alios rōne vtentes de misterio incarnationis xp̄i. cuius puer iste ꝓpheticus p̄cursor futurus erat informaret. Ait itaq3 Et tu puer ꝓpheta altissimi vocaberis. Ubi merito querit̄ quō pater nasciturū pueꝝ ꝓphetā vocat. ꝛ tn̄ natus filius postea se ꝓphetam esse negat. Sed absit vt patri filius cōtradicat. Hec autē questio citiꝰ soluit̄ si responsio iohannis ad querentium intentionē referat̄. Iohannes quippe negans se esse ꝓphetā ꝑm ꝓpositū interrogantiū verū respōdit. Querebāt eñ si vnꝰ eēt de antiq̄s ꝓphetis. q̄si ex eis aliq̄s in iohāne resuscitatus fuisset vt helyas vel helyzeus vel alius hmōi. Et q2 ꝑm veritatem nullus ḋ eis erat. se hmōi ꝓphetā esse veraciter negauit. Sunt tn̄ q̄ dicunt ideo Iohannē se esse ꝓpheta3 negasse vt se nō solū

esse ꝓphetam. sed plus q̄ꝫ ꝓphetā tacite esse innueret. ¶ Sed quod ipse Johannes vere ꝓpheta fuerit altissimi. sequentia verba designant. Preibis em̄ ante faciē dñi parare vias eius. In quibus verbis si ea diligenter notemus. alia inueniem⁹ misteria. Preibis inq̄t. q̄si diceret. nuncius et p̄cursor eris añ faciem domini. Cui⁹ dñi. Illius vtiq̄ de quo p̄missum est. vocaberis ꝓpheta altissimi. Cuius altissimi Certe cuius sancte et indiuidue trinitatis patris et filij et spūssancti. quoꝝ quilibꝫ altissimus est dñs. nec tñ tres altissimi sed vnus altissimus. ¶ Possumus ergo intelligere Johannē esse ꝓphetam et nunciū totius altissime trinitatis. quia a qualibet trinitatis ꝑsona testimoniū habuit sanctitatis.

¶ Habuit a patre testimoniū. q̄ ꝑ Malachiā ꝓphetam vocat eum angelū suū. id ē nuncium suū. Ecce inquit ego mittā angelū meum et p̄parabit viam ante faciem meā Angelus em̄ nomen est officij nostre nature. ideo Johānes dicit̃ quia angelorū officiū multipliciter exercuisse ꝓbatur ¶ Habuit insup a filio testimoniū. qui in multis eum mirabiliter cōmendauit. et ibi specialiter vbi ait. Inter natos mulierū nō surrexit maior Johāne baptista. Ab illo itaq̄ verbo ꝓnunciata sunt Johānis p̄conia ꝑ quod fundata est arida. condita sunt elementa. et mouent̃ sydera. ¶ Habuit deniq̄ a spūsancto testimoniū q̄n ipso inspirante zacharias ait. Tu puer ꝓpheta altissimi vocaberis. id est dī altissimi. summe videlicet et ineffabilis trinitatis.

¶ Possumus tñ hic nomē altissimi nō inconuenienter intelligere specialiter personā dei filij. q̄r subditur. Preibis em̄ añ faciem dñi. id est ante filiū qui est facies et similitudo dei patris Per faciē em̄ ꝯm gregoriū noticia designat̃. Illa ṽo que in diuinis ad noticiā ꝑtinent filio appropriant̃ Vñ ꝯm apl'm christus sapiētia dei et ymago dicitur. Preibis ergo ante faciem dñi. Sed ad q̄d p̄ibis Parare inquit vias ei⁹ Quas vias eius. Certe mlt'e sunt vie domini. Sunt em̄ vie p̄ceptorū. sunt et vie consiliorū. et he multipharie. Est quippe via arta voluntarie paup̄tatis Est via artior ꝯtinētie et castitatis. Est via artissima obedientie et summe humilitatis. Has ḡ vias dñi quas christus principaliter docuit Johānes christi p̄uius non solum ꝑdicationis sed etiam exemplo sanctissime cōuersationis dño p̄parauit. Sed ad q̄d parauerit vias eius recte subditur

¶ Ad dandā inquit scientiā salutis plebi eius id est ad annunciandū salutē cōferendam per christum. in remissionē peccatorū eorū. Quia ṽo hec remissio conferenda est a christo nō ex iusticia nostra. sꝫ ex misericordia sua. Ido sequit̃. ¶ Per viscera misericordie dei nostri in q̄bꝫ visitauit nos oriens ex alto Et bene ait ꝑ viscera misericordie. id ē ꝑ interiorē et occultā dei misc̄diam eternaliter in archano diuini consilij secreto p̄ordinatam et ꝑ christum nobis t̄paliter exhibitam. In q̄bus videlicꝫ misc̄die visceribus visitauit nos oriens ex alto. O mira et optāda visitatio quia christus visitauit nos oriens ex alto id est ex sinu patris altissimoq̄ diuinitatis consilio t̄paliter ortus in mundo. ¶ Huius autem diu optate visitatiōis effectus sequit̃ ¶ Illuminare his qui in tenebris sedent id est p̄ribꝫ in limbo tunc existentibus. quos christus illūinauit q̄n post resurrectionē ꝑ eoꝝ liberatōe ad inferna descēdit. Nec solū illis xp̄s illuxit sed etiā illis q̄ sedent in vmbra mortis. id est adhuc viuētibꝫ in hoc mūdo. q̄rū vita quasi q̄dā est mortis vmbra. quos tamen ip̄e per orbem vniuersum sua suorūq̄ discipulorū illuminauit doctrina. Sed ad quid illuminauit Ad dirigendos inq̄t pedes nr̄os in viam pacis Hoc est qd̄ ait psal. Lucerna pedibꝫ meis verbū tuum. q̄r videlicet doctrina xp̄i qui est eternum dei verbum lucerna est ad dirigēdos pedes nr̄os. id ē affectus nostros in viā pacis. ¶ Sed q̄d est qd̄ hic singulariter dicit̃ in viam pacis. cum supra pluraliter dictū sit. preibis parare vias eius. Sane hoc ido. quia cum plures sint vie domini. omnes tñ in vnā tendunt viam pacis. Illius videlicet pacis eterne id est finalis obdormitionis in deum. et in inidipsum. hoc est in eum cui soli vere dicitur Tu semꝑ idem ip̄e es cōsummate quietis. quam optādo canebat psalmista. In pace in idipsum dormiam et requiescam. Ad quam nos dirigat qui est benedictus in secula Amen.

¶ Explicit de cantico zacharie.

Sequitur tractatus magistri Petri de Aillyaco de cantico iusti Symeonis.

Prologus.

Accedit ultimo canticū Symeonis. cuius deuota meditatio primo huius operis causa et occasio fuit. Nam quia senex iste mortiq₃ ꝓpinquus hoc canticū edidit. Ideo senex ego ⁊ ꝓpinquā mortem expectans incertus. in huius expositiōe cātici senectutis mee laborē impendere studui. ⁊ in tanti misterij contemplatiōe paulisper quiescere⁊. vtinā finaliter in pace in idipm̄ feliciter obdormire. Hoc itaq₃ cāticum puum quidem est in verbis sed magnū in sententijs. Unde ꝓ ipsius alta profunditate facili⁹ penetranda nobis est breuis hystorie narratio p̄mittēda. Sicut q̄ refert Lucas euangelista. Postq̄₃ impleti sunt dies purgationis Marie id est q̄dragīta dies a christi natiuitate. tulerūt puerū Jesum in hierusalem vt sisterēt eū domino. id est vt eum in templo offerēdo domino p̄sentarent. O mira virgīs humilitas que semꝑ purissima fuit. legē purificationis ad quā non tenebat̄ obseruare voluit. sicut ⁊ eius filius legem circumcisionis ⁊ alia legalia ex humilitate seruare dignatus est. Unde ⁊ dederunt hostias ꝓ eo par turturū aut duos pullos columbarū. Insuper redimerūt eum quinq₃ siclis argenti. Tunc ꝟo erat in hierusalē Symeon senex homo iustus ⁊ timoratus qui respōsum accepat a spūsancto non visurum se mortem nisi videret ꝑus christū domini id est xp̄m dn̄m. quem vocat christum dn̄i quia eum vere credidit filiū dei Ipse ergo senex eodem spūsancto replet⁹ venit in templū. quia ꝑ reuelationem cognouit q̄ ipse videret christum sicut erat ei ꝓmissum. et tunc accepit puerū Jesum in vlnas suas. O magnum cordis gaudium. Sicut enī spes q̄ differt̄ affligit aīa₃. sic vt sapiens ait desiderium si cōpleatur delectat animā. Quid ergo mirꝫ si gaudet senex diu desideratū puerū oculis vidēs ⁊ brachijs tenens. qui tamen nisi a puero oculis sue misericordie videret̄. nisi a puero in brachijs sue potentie teneret̄ regeret̄ ⁊ sustentaret̄. mox diuino d̄fectus auxilio rueret ⁊ in nihilū redigeret̄. Hoc itaq₃ humiliter recognoscēs benedixit deum. et ꝓ tanto beneficio gratias agens dixit

Explicit ꝓlogus Incipit canticum Symeonis.

Nunc dimittis seruum tuum domine scd̄m verbū tuum in pace. Alloq̄tur seruus dominū. ⁊ exēplo Marie que hūilitatis magistra se ancillam noīat. Symeō iust⁹ ⁊ timorat⁹ se humiliter seruū vocat. Sed attēdite q̄lis sit iste seruus Sane talis est seruus iste qualis illa ancilla. quia nec iste nec illa timore seruili sed amore filiali dn̄o seruiebat. Cuius rei gratia multiplicē timorē possumus distinguere. Seruilē. mundanū. inicialē. finalē. Seruilis timor est ꝫm Hugonē ꝓ euitāda pena abstinere a malo retenta voluntate mala. Mūdanus ꝟo timor est ꝓ euitanda pena abstinere a bono retēta volūtate bona. Inicial̄ timor est ꝓ euitanda pena cū ꝑuerso opere etiam prauas cogitationes resecari. Finalis timor est bono firmiter adherere. quia illud nolis amittere. Ex hijs q̄ttuor timoribꝫ duo mali sunt. id est seruilis ⁊ mūdanus. duo ꝟo boni. id est inicialis ⁊ finalis. De malo timore poeta egregius ait. Oderūt peccare mali formidīe pene. De bono ꝟo. Oderunt peccare boni virtutis amore. Iō autē timor initialis dicit̄. quia sub eo per bonam voluntatē ⁊ virtus initiū capit et vitiū finē. necdū tn̄ ꝑfectio est. q2 ipm̄ bonū solū ꝓpter seipm̄ nō amat̄. Sꝫ accedit caritas ⁊ intrat ꝑ timorē istū. ⁊ dū ꝯuerterit cor ad deu₃ sequit̄ timor finalis quī ex succedente caritate nascit̄. vt ipm̄ timere nihil aliud sit q̄₃ d̄gustatū in caritate bonū iā nolle amittere. sed velle ei ꝓpter seipsum totaliter inherere. Iō dic apl̄s. Perfecta caritas foras mittit timorē. expellēdo videlicet timorē malū ⁊ inducendo timorē bonū. Nō q̄ in malo sed in bono timore symeō dn̄o seruiēs se seruū dn̄i nominabat dicēs. Nūc dimittis seruū tuū dn̄e. Ubi notate ꝟbūm nūc dimittis ⁊ in aduerbio nūc signate misteriū Est eī nūc tp̄is. ⁊ est nūc eternitatis. Est nūc tp̄is de

de quo dicunt philosophi. nō habemus de tempore nisi nunc. Est nūc eternitatis de quo dicūt theologi qꝫ ipm nūc est eternitas. Optat ergo dimittere nūc tpis. vt valeat possidere nunc eternitatis. Econtra pro multi ꝓpter retentionē tpalium perdunt possessionē eternorū. Quibꝫ merito dicit. Ue vobis q̄ nūc ridetis. in ipso videlicet modico nūc tpis. quia plorabitis et flebitis in futuro nūc eternitatis. Non sic aūt nō sic sanctus iste Symeon. sed ꝓpter eterna cupiēs tpalia dimittere suspirans. ait. Nunc dimittis seruū tuū dn̄e. Quasi dicat. Nunc opto dn̄e vt dimittas me de hac vita transire. nunc cupio in mea senectute mori. vt in tua que nunq̄ senescit eternitate ad immortalē vitam valeam puenire. Nunc toto corde et animo cōcupisco vt dimittas seruū tuum in pace. Sꝫ in q̄ pace. Est em̄ pax multiplex que etiā a sanctis potest rationabiliter concupisci. Est pax tpis. est pax pectoris. id est tranq̄llitas mentis. est insup pax eternitatis. Prima ē ad ꝓximū. secūda ad seipsum. tercia ad deum. que licet quādoqꝫ in hac vita quodāmodo inchoet. ꝑfecte tamē in vita futura eternaliter cōsummat. ¶ Hanc ergo pacē eternitatis p̄ ceteris desideratā optabat iste sanct⁹ dicēs. dimitte me dn̄e scd̄m verbū tuū in pace. Et bn̄ ait scd̄m v̄bū tuum id est scd̄m ꝓmissum tuū. qr respōsum acceperat a spū sancto nō visurū se mortē nisi prius videret xp̄m dn̄i. Et ideo sui desiderij cām subdit ¶ Quia viderūt ocl'i mei salutare tuū. Letāter em̄ desiderabat descendere ad lymbum patꝝ. ex quo spiritualiter cognouerat et corporaliter viderat saluatorē natū. Uiderūt inq̄t nō solū spūales sed et corpales oculi mei salutare tuū. Et bn̄ ait salutare tuū. q̄si deo pr̄i loquēs xp̄m ꝯfiteret dei filiū. et ideo salutare suū. Nec tn̄ solū suū. sed etiā salutare nostꝝ. qr nobis ab eo dat⁹ est ad salutē oīm electoꝝ. Sed quale sit et quātū istud salutare. subiungit dicēs ¶ Quod parasti. an̄ faciē oīm populorū. id est qd̄ eternaliter ꝑparatū tpaliter declarasti an̄ faciē. id est ad noticiā oīm pp̄loꝝ. qr incarnatiōis et redēptionis misteriū p doctrinā xp̄i et p̄dicationē suoꝝ discipuloꝝ oībꝫ populis. nō solū iudeoꝝ sed etiā gentiliū notum factū est. dicente ꝓpheta. In oēm terrā exiuit son⁹ eorum. Et ideo de his oībꝫ populis loquēs subdit ¶ Lumē ad reuelationē gentiū et gloriā plebis tue isrāhel. Quasi dicat christū nō solū fuisse lumē ꝑparatum vni populo sed oībꝫ. qr ad reuelationē gentiū id est illuminationē gentiliū. q̄ popul⁹ gētiū scd̄m ꝓphetam prius ambulabat in tenebris. et etiā specialiter ad gloriā plebis sue israel. quia iudeis specialis gratia fuit. eis qꝫ ad fidē ꝯuersis specialis gloria qꝫ xp̄s ex eoꝝ plebe humanā carnē assumpsit. Sed in p̄missis symeonis verbis merito considerandum est qꝫ hic in puero iesu triplex laudat bonū ꝯtra triplex in humano genere vitupabile malū. Dicitur em̄ Jesus salutare. dicit lumē. dicit gloria. Ipse q̄ppe salus est peccatoꝝ. ipse lumē iustorū ipse gloria beatorū. Hec pro tria christi bona remedia sunt contra tria hūani generis mala. Jesus em̄ salus est contra nostram maliciā. Jesus lumē est ꝯtra nostrā ignorantiā. Jesus gl'ia est ꝯtra nostrā miseriā. O igit bone iesu. o vtinā sis nobis Jesus id est saluator salutare et salus nostrā maliciā p tuā potentiā sanans. Utinā sis nobis lumē. nostrā ignorantiā p tuā sapientiā illuminās. Utinā sis nobis gloria. nostrā miseriā p tuā misc̄dam saluans. Magna q̄ppe est miseria nostra. ideoqꝫ ad nostrā salutē opus est vt magna sit misc̄dia tua. Nisi g̊ magna fuerit misc̄dia q̄ sanet magna miseria. nō eris vtiqꝫ nobis iesus. qr non eris nobis salus. De te nāqꝫ ab angelo dictū est. Jmo a deo p angelū vocabis nomē eius iesum. ipse em̄ saluū faciet populū suū a peccatis eoꝝ. Sicut g̊ nō est sine iesu salus. sic oīno sine salute iesus. ¶ Hec igitur ad laudē pueri iesu videre mihi videor senem symeonem in p̄missis sui cantici verbis lōge altius q̄ȝ exprimere potuerim designasse. ¶ Audiuim⁹ itaqꝫ senem puerū laudantē. audiamus etiā aliq̄d ad hui⁹ senis laudē. Laudat em̄ et multis ac magnis p̄conijs ꝯmēdat in euāgelio. Laudat in primis quia iustus. in quo vniuersa morū honestas notat quia iusticia cōis est virtus q̄ in diuinis scripturis censet oīm virtutū ꝯnexio. Laudat deinde. qr timoratus. in quo hūilitas designatur. quia humilis timor dei. nō seruilis sꝫ filialis vt dictum est. virtutū oīm custos esse credit. Scriptum est em̄. Qui timet

deum facient bona. Quare facient bona. q2 timor dei custos est ne fiant mala. imo vere. si timor dei verus est, pmotor est vt fiant bona. Laudat insuper. quia expectās cōsolationē israel. Quō expectans. Utiq3 fide. spe. atq3 caritate. Sane talē hospitē diligit deus. z tale cordis hospitiū eligit. vbi fide firmiter creditur. vbi spe desideranter expectat. vbi caritate feruēter atq3 pseueranter amat. Laudat ergo quia spiritussanctus erat in eo. Quō em̄ non esset spūssanct⁹ in tali hospitio. imo q̄o quō tale esset hospitiū nisi spūssanctus esset ī eo. ¶ O magnum z admirandū dei cu3 hoc homine consortium. Habuit quippe spiritū sanctū vt hospitem z sui cordis habitatorem. quia spūssanctus erat in eo. Habuit etiam vt doctorē. quia responsum acceperat a spiritusancto. Habuit deniq3 vt ductorem. quia venit in spiritu. id est ducente spiritusancto venit in templū. vt posset merito cum psalmista dicere. spūs tu⁹ bonus deducet me in terram rectam. Sed in quam terrā. Non vtiq3 solum in illam terram in qua erat templū terrene hierusalem. sed in illam celestem terram in qua est spūale templum hierusalem que visio pacis dicitur. de qua idem psalmista loq̄tur dicens. Portio mea in terra viuentiū. ¶ Ex premissis igitur senex iste Simeon ad suscipiendū puerum Jesum cōueniēter dispositus ostenditur. et ideo quem tā diu. tātoq3 desiderio suscipere expectauit tandem cum magno cordis iubilo gaudēter suscepit. Unde dr. Accepit eū in vlnas suas. id est inter brachia sua. Senex debilis puerum fortem. id est deum oīpotentē z senis debilitatem confortantē portauit. Ubi considerandu3 occurrit q senex iste pueri huius confortatus auxilio q̄tū ad moralem sensum attinet ipsum tripliciter portasse creditur. videlic3 in p̄cordijs. in brachijs. in labijs Portauit em̄ Jesu3 in precordijs suis ipsum toto corde diligendo. Portauit in brachijs suis ipsi p bonā operationem seruiendo. Portauit in labijs suis ipsius nomen z laudem annunciando. Unde nobis dat exemplū q non solū ore sed simul corde et opere ipsum suscipere debemus z portare. ¶ Quia ergo sanctus iste senex non solum corporaliter sed etiā spiritualiter puex Jesu3 suscepit. ido eum laudare et benedicere meruit. Unde post canticum laudis sequitur in euangelio q benedixit eis. videlicet puero z Marie matri eius. Licet enim ipsi maiores essent symeone in sanctitate. ille tamen maior erat q̄tum ad sacerdotis officium. ad quem spectabat benedicere populū. Nec solum eis benedixit sed etiam de eis prophetauit. Unde futuram christi passiōem predixit. Ecce inquit positus est hic in ruinam z in resurrectionē multoru3 in israhel. Quod ideo dictum est. quia ex passione christi multi iudei fuerunt scandalizati. et a veritate priuati in erroris ruina3 ceciderunt. Multi vero qui postea ad christi fidem et fidei veritatem conuersi sunt. a christo illuminati ab errore z ignorantia resurrexerunt. Subdit autem de puero loquens. q erit in signum cui cōtradicetur quia videlicet christo dei filio qui signum erat federis inter homines et deu3 z verus mediator dei z hominum. multi contradixerunt filij hominum. non solu3 iudeorum. sed aliorum etiam populoru3 de quibus per psalmistā dicitur. Filij hominū vsq3 quo graui corde vt quid diligitis vanitatem z queritis mendaciū. ¶ Iterum vero de eadem christi passiōe prophetans Symeon ait ad Mariam. Et tuam ipsius animā pertransibit gladius. id est passio ipsius pertransibit animā per dolorem compassionis. non enim sine materno amore potuit videre crucifigi filium. z si resurrecturum speraret. Uł ita potest exponi. animā ipsius que z tua ē quam scilicet quasi tuam diligis pertransibit gladius passionis. ¶ Eadem autē hora superuenit z Anna prophetissa z loquebatur de illo oībus qui expectabāt redemptionem israhel. O igitur sancta z deo grata societas Jesus Maria. symeon z anna. Conueniūt deus z homo. mater z virgo. maria cum Jesu vero dei patris z virginis matris filio. Conueniunt pariter cum eis propheta z p̄phetissa inspirati spiritusancto. conueniūt vtiq3 ad presentandum deo patri deum filium suum. in templo sancto suo. Sed vbi eras o sancte Joseph. Utiq3 huic societati non deeras Aderas enim Marie sponse tue cui virgini tu virgo q̄diu vixisti. et virginitatis testis z mr̄is ac filij fidel' custos fuisti.

O mira tot et tantorum sanctorum conventio vnanimiter procedentium ad presentandum christum in templum. O veneranda processio quam in purificatione Marie ab omni peccato omnino purissime tot et tanti in vnum conuenientes sancti facere meruerunt. ¶ Ea propter ecclesia in tanti misterij venerationem in festo purificationis celebrem agit processionem. quia Maria et ioseph. symeon et anna in templo christum dominum presentauerunt. Ubi considerandum nobis est quod tres processiones tanquam precipuas sancta festiuat ecclesia. quarum prima fit in purificatione Marie. secunda in celebritate primi pasche. tertia in domini ascensione. Prima fit cum lucernis secunda cum floribus et palmis. tercia cum crucibus et vexillis. que omnia nullatenus credenda sunt spirituali vacare misterio. Ut autem hec inuestigare valeamus Sciendum est quod sicut quidam Egregie ait. omnis anime rationalis profectus constat ex tribus. In obtinenda videlicet cordis mundicia. cordis iusticia. cordis leticia. Primum pertinet ad puritatem. secundum ad sanctitatem. tertium ad felicitatem In primo anima mundatur a vitio. in secundo ipsa dotatur merito. in tertio ditatur premio. Hoc est ergo quod significare volunt tres iste processiones principales atque precipue. ¶ In prima quidem processione que fit cum lucernis significatur cordis illuminatio ac totius vite mundicia. ¶ In secunda que fit cum floribus et palmis notatur cordis iusticia que in duobus consistit. vt videlicet in floribus fiat innouatio profectuum. in palmis perseuerantia meritorum. in floribus instantia proficiendi. in palmis constantia perseuerandi. ¶ In tertia vero que fit cum crucibus et vexillis designatur cordis leticia. Sed quomodo potest esse cum cruce leticia. Certe in cruce caro affligitur vt spiritui obediens mortificetur. Uexillum vero in victorie signum extollitur. et supra ipsum etiam qui portat cum leticia in altum leuatur In cruce igitur carnis mortificatio. in vexillo intelligitur mentis eleuatio seu mentis alienatio. Mentis eleuatio in eo quod vexillum in alta extollitur. mentis alienatio in eo quod a portatore supra portantem leuatur. Magna ergo sunt harum processionum misteria nec ea hic explicanda suscepimus. sed de prima solum processione nobis sufficit si parum aliquid dicere valeamus. ¶ Cum ergo illam processionem cordis mundiciam significare diximus cur eam in festo purificationis Marie celebramus. que siue concipiendo siue parturiendo. nec cordis nec carnis immundiciam cogitationisque maculam contraxit. ac ideo ipsa omnino purissima. nec purificari debuit. nec in hac parte legis precepto subiacuit. Sed questionis huius solutionem facilius inuenimus. si ad famam potius quam ad virginis conscientiam attendamus. Ab omnibus nanque qui eam peperisse sciebant et sine virili semine de spiritusancto concepisse nesciebant preuaricatrix legis diceretur si purificationis obseruantiam preteriret que prolem genuisset. Hanc ita que preuaricationis notam a sua fama detersit. in eo quod legem illam cui nihil debebat impleuit. iuxta illius exemplum qui circumcisionis legem seruauit. quia vt ipse ait. non venerat legem soluere sed adimplere. Juxta hoc ergo exemplum multa expedit preter debitum. modo facere. modo omittere. vt false suspitionis notam possumus vel preuenire vel premere. ¶ Si igitur tanto studio purganda est fama a suspitione falsa. quanto magis ab infamia vera. et si satagendum est ad emundationem fame. multo amplius ad purgationem conscientie. ¶ Omni ergo tempore sed in ipsa maxime purgationis festiuitate lucernas portare monemur. vt ipso lumine non solum manifesta sed occulta dedecoris diligenter querere et inuestigare. arguere et accusare. damnando flere et flendo purificare valeamus. ¶ Hec est ita que prima processio que fit pro cordis mundicia et conscientie purgatione per quam venitur ad secundam que fit pro cordis iusticia et sanctitatis adeptione. ac denique ad terciam que fit pro cordis leticia et felicitatis consummatione hic in spe per gratiam. et in re. deinde per gloriam Quam ipse prestare dignetur qui gratie et largitor est christus. regnans cum patre et spiritusancto per omnia secula seculorum Amen.

¶ Explicit tractatus super tribus euangelij canticis compilatus a reuerendissimo in christo patre domino Petro. episcopo Cameracensi. ac sancte romane ecclesie cardinali. Cuius anima per dei misericordiam requiescat in pace Amen.

¶ Incipit epylogus de quadruplici exercitio spūali editus a predicto Petro de Aillyaco.

Anima devota cupiens ad divinā contemplatiōem spiritualiter exerceri. tria dz circa hanc exercitationē specialit meditari. Primo eius ortum effectiuū a quo deriuatur. Secundo eius obiectum motiuum circa quod versat. Tercio ei⁹ fructum refectiuū ad quem ordinat. ¶ Primo mentalis exercitatio si salutifera ēē debet. ab illo effectiue ortum habet de q̄ dicitur. Omne datū optimū z omne donuz pfectum desursum est descēdēs a patre luminū. Ideo merito in eius exercitationis initio ille inuocandus est a quo omne bonum originaliter pgreditur. p quem om̄e bonū exemplariter pducitur. ad quez oē bonum finaliter reducitur. Et hec est ineffabilis trinitas. pater fili⁹ et spūssanct⁹. ¶ Quapropter anima devota divine cōtemplationis amore succensa. flectere debet genua cordis z corporis ante thronum beatissime trinitatis p orationē humilem tria sapienter et pseueranter postulando. Priō di pr̄is pfortantē potētiā. ne labore depssa decūbat. Scdō dei filij regulantē sapiētiā. ne errore seducta deuiet. Tercio dei spūssancti cōsolantē clementiā. ne tedio deuicta deficiat. ¶ Secūdo post humilem inuocationē z flebilē implorationē divine potentie. sapiētie. atq3 clemētie anima devota conuerti debet ad huius pie z salutifere mētalis exercitationis obiectū quod est quadruplex f̄m q mens devota circa quattuor spūaliter exercetur. Primo circa interiora. Secundo circa exteriora. Tercio circa inferiora. Quarto circa superiora. De quibus ordīe congruo breuiter psequemur. ¶ Tercio si hec mētalis exercitatio digne z laudabiliter exequat. eius fructus est felicitas eterna. Nā omnis exercitatio q̄ ad hunc fructū finaliter non ordinatur. sterilis z infructuosa merito reputatur. cum in illo fructu solo sufficientissima z plenissima habeatur mētis refectio. quando videlicz deus fiet voluntati multitudo pacis. rationi plenitudo lucis. memorie ptinuatio eternitatis. ¶ His ergo p̄suppositis premissa quattuor exercitia ad p̄dictū felicitatis fructū ordinata particulariter exequamur.

¶ De p̄mo exercitio.

Primum exercitiū tuū o anima devota esse debz circa interiora. hoc est circa te et ea q̄ in te sunt. Multi nanq3 valde multa sciunt sed seipsos nesciunt deum q̄rentes per exteriora. deserētes sua interiora. Sed a te tua consideratio incboet. ne frustra extēdaris ad aliena te neglecta. ideo ab exterioribꝫ ad interiora redeas Ab inferioribus ad sup̄iora cōscendas vt cognoscere possis vnde sis. q̄d sis. vnde venis z quo vadis. vt sic per cognitionem tui ascēdas ad cognitionē dei. Redde ergo te tibi. z si non semper. saltem interdum. z per ptemplatiōis radium ad tue conditionis considerationē te conuerte. Circa quam tria precipue diligēter cōsidera. Primo q̄ generose z mirabiliter a summo artifice formata sis per naturam. Secundo q̄ viciose z miserabiliter a tua volūtate deformata sis per culpam. Tercio q̄ amorose et misericorditer a divina voluntate reformata sis per gratiam. ¶ Circa primum recognosce anima mea q̄ mira z inestimabilis ē dignitas tua. qz facta es non solum vestigium trinitatis sz ymago per memoriaz qua deum recolis. p intelligentiā qua deum conspicis. p voluntatem qua deum concupiscis Expgiscere igitur z lauda anima mea dominuz. z in eo exulta et gaude. qz insignita es dei ymagine. decorata similitudīe. particeps ratione. capax beatitudinis eterne. alijsq3 pluribus prerogatiuis naturalibus mirabiliter adornata. ¶ Circa secundū cum verecūdia et rubore considera q p̄dictam dignitatez tuā modicum aduertisti. Sed heu infelix et misera dei tui ymaginē reformasti ipsum q̄ pro p̄dictis beneficijs suis non digne glorificasti. benedixisti. adorasti. sz irreuerenter ad deum. vane z negligēter ad teipsum. iniuste z nequiter ad pximum tēpus vite tue non solū inutiliter sed damnabiliter psumpsisti. Erubesce igit et ptimesce. quia tanto maior et grauior est culpa tua quāto dignior et nobilior est natura. Tāto maior est offensa quāto maior est illi⁹ q̄

offendit excellentia. Tanto peior est iniuria quanto maiora fuerint illius cui iniuriam irrogasti beneficia. ¶ Circa terciū diligenter z reuerēter attende q̄ mira dei potentia. q̄ alta sapiētia. q̄ profunda clementia sis per gratiam z gratuitam misericordiam reformata. Cōsidera qualiter christus per beneficium redemptiōis te a peccato originali liberauit. quo eras bonis naturalibus z spūalibus spoliata. potestati principis tenebraꝝ subiugata. a celesti patria exulata. Ipse ꝟo mori voluit vt viueres. seruire vt regnares. exulare vt repatriares. Expgiscere igitur z vide qualiter pro te deus illudit vt honoreris. Innocens flagellatur vt consoleris. Iustus crucifigitur vt libereris Agnus immaculatus occidit vt epuleris. Sanguis z aq̄ de latere lanceati emittitur vt poteris.

¶ Contemplare adhuc qualiter per gratiam diuine miserationis sis non solum a peccato originali sed etiam actuali misericorditer liberata. Aduerte quanto tēpore diuina gratia te in peccatis tuis tolerauit. quanta longanimitate ad penitentiaꝫ te vocando expectauit. quot et quātos ante tuam conuersionem pro peccatis suis condemnauit. qualiter sepe quando errabas reduxit te. quādo cecidisti erexit te. qñ stetisti tenuit te. quando iuisti duxit te. qñ do ad eum venisti suscepit te. Pro tantis ꝟo beneficijs nihil ē qd retribuere possis nisi q̄ vere illum diligas qui tam gratuite dilexit te. Diligite ergo eum dulcit. prudenter z fortiter. Dulciter vt amore illius omnis amor extraneus tibi vilescat. prudenter vt amor tuus in eo solo cōtinue inardescat. Fortiter vt tua fragilitas oīa dura et aspera pro eo gaudenter sustineat.

¶ De secundo exercitio.

Secundū exercitium tuum esse debet ad exteriora vt contempleris ea q̄ extra z iuxta te sunt. hoc est mundum istum sensibilem. vt ipsuꝫ z omnia q̄ in eo sunt despicias. z ex hoc in amorē dilecti tui amplius iardescas. Et circa h tria sunt tibi precipua meditatione reuoluenda. Primo q̄ instabilis sit mundana opulentia. Secundo q̄ mutabilis sit mūdana excellentia. Tercio q̄ miserabil sit mūdana gloria. ¶ Ecce mundi huius amatores nundinas huius seculi perābulant ꝓpter tria. Alij diuicias. alij honores. alij gloriam querentes. Sed quid dicam de diuicijs que cum labore acquirunt. cū timore possident. cum dolore amittuntur. Quid de honore referam. Nunqd in honore sine dolore. in prelatiōe sine tribulatione. in sublimitate sine labore quis esse poterit. Quid de gloria Nihil aliud est nisi quedam vana auriū inflatio que sepius detractionis z inuidie semina prebet. Nihil itaq̄ seculo rebusq̄ seculi fugatius q̄s cū tenere cupimus amittimus. Nihil igit vere bonum est nisi qd ꝑpetuū est. ¶ Tu ergo si recte sapis desine sequi q̄ consequi miserrimū est. que possessa onerant. amata inquinant. amissa cruciāt. Tu itaq̄ relinque hec oīa ꝓpter eum q̄ est sup oīa. Cetera creatura tibi vilescat vt creator. ī tuo corde dulcescat. quia cor mundū nō cum seclo īmundo sed cū deo et in deo ē iocundum. Erubesce itaq̄ cōsolari in ceno que es de celo. erubesce in minimis dlectari q̄ non potes nisi in summis satiari.

¶ De tercio exercitio.

Tercium exercitiū tue ꝯsideratōis esse debet circa inferiora. vt prius infra et sub te salubriter descēdas z discas tuū sponsum timere anteq̄ incipias suū secretū ꝯtemplatōis cubiculum introire. ¶ Tria ꝟo sunt inferiora ad que ꝯsideranda debes principaliter intendere. ¶ Primo ad mortis ineuitabilē necessitatē vt ingemiscas. Secundo ad diuini iudicij infallibilē veritatē vt cōtremiscas Tercio ad penarū infernaliū iintolerabilem asperitatē. vt expauescas. ¶ Considera ergo primo feruenter z freqūēter reuolue q̄ mors nō pōt declinari. hora mortis nō pōt certificari. tps a deo ꝓfinitū nō pt immutari. nostrū viuere nihil aliud est q̄ ad mortē trāsire O igit vita ꝓsens q̄ multos decipis que dum fugis nihil es. dum videris vmbra es. dum exaltaris fum⁹ es quam cum dolore intrauimus. cum labore transimus. cum timore exituri sumus. In qua triplici incommodo laboramus quia faciles sumus ad seducendum. debiles ad resistendum. fragiles ad operāduꝫ Ideo in huius vite tempore inutiliter viuitur. nisi ad comparandū meritum quo in eternitate viuatur.

¶ Cōsidera secundo ꝛ cum timore et tremore diligenter aduerte quid erit de te in die nouissima. quid fiet ꝺ te in extremo iudicio. quando hinc erūt peccata accusantia. inde terrens iusticia. subtus horriduꝫ chaos inferni. supra iudex iratus iusti iudicij. intus conscientia vrens. foris mundus ardens. Heu heu si tunc vix iust⁹ saluabitur. peccator ꝛ impi⁹ vbi parebit. Siue ergo dormias siue vigiles semꝑ in auribus tuis illa horrenda tuba resonet. surgite venite mortui ad iudiciuꝫ. Nunꝗ̄ excidat a memoria tua. Ite maledicti in ignem eternum. Et venite benedicti patris mei percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. O due voces q̄rum nihil horribilius vna. nihil altera iocundius. ¶ Cōsidera tertio et horreas reproborū tormenta. et ꝗ̄ sint varia. ꝗ̄ aspera. ꝗ̄ intolerabilia prudenter attende. ibi ignis ardens. ibi frigus rigēs. vermis immortalis. fetor intolerabilis. ibi ardor flā marum. dolor vermiū. fletus ꝛ stridor dē tium. lachryme oculoruꝫ. vbi mors optabitur sed nō dabitur. quia quibus in hoc seculo vita offertur ꝛ nolūt accipere. in inferno querent mortem ꝛ non poterunt inuenire. Ideo ad districti iudicis iusticiaꝫ ptinet vt nunꝗ̄ careant supplicio quoruꝫ mēs in hac vita nunꝗ̄ carere voluit peccato. Sed ve ve ꝛ iterum ve illis. quia cū terribilis sit gehenna. terribilior erit facies iudicis irata. sed omniuꝫ terribilissima erit a facie beatissime trinitatis elongatio eterna. O igitur quante ammiratiōis est. ecce sponsus venit. quante dulcedinis. q̄ parate erant intrauerunt cū eo ad nuptias. quante amaritudinis. et clausa est ianua.

¶ De quarto exercitio.

Quartum tue speculationis exercitium esse debet ad suꝑiora vt mēs tua per premissa non solum turbetur ꝛ terreatur aduersis. sed alliciat̃ ꝓmissis ꝛ prosꝑis consolet̃. Sed vt ad superiora celestia et eterna conscēdas. purga intellectum a vanis ꝛ inutilibus fantasijs. a rationib⁹ curiosis. ab occupationibus extraneis. Purga etiam affectum a culpa. a culpe sequela. a culpe occasione vl' causa. ¶ Erige itaꝗ̄ intellectum. dilata affectū. ꝛ dic deo tuo. Fac me precor domine degustare ꝑ affectionē quod intelligo per rationem. Fac me sentire per amoreꝫ quod sentio per cognitionē. Fac me exardescere amore ꝛ desiderio superne vite sanctorum. vbi actio non laboriosa. requies nō desidiosa. vbi vita sine defectiōe. laus tua sine cessatione. Fac me nunc in spe et tādē in re degustare illud gaudium quod nec oculus in hac vita ꝑfecte vidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit.

¶ Gaudeat igitur ꝛ exultet anima deuota ꝛ mercedē laboris sui consideret. que re uera tam multa est ꝙ non potest numerari. tam magna ꝙ non potest mēsurari. taꝫ preciosa ꝙ non potest estimari. tam copiosa ꝙ non potest terminari. Que licet quodāmodo possit generaliter exprimi. vix tñ potest nisi balbutiēdo particulariter ꝺclarari. cum in eius cōsideratiōe mens pene deficiat pre admiratōe. Quid ḡ ꝺ gaudio illo dicturus sum quod erit intus ꝛ extra subtus ꝛ supra. circum et circa. Uide igit̃ ꝛ deuota mente ꝑtracta. qualiter illi beati spūs qui p̄sentis vite miseriaꝫ euaserūt ꝗ̄uis interius ab eterni solis splēdore nū ꝗ̄ radiū sue ꝯtēplationis auertāt. tñ qñꝗ̄ ad exteriora ꝛ inferiora se ꝯuertunt. Et in hijs gaudēt ex triplici causa. Primo q꞉ tā impios ꝛ crudeles hostes. vicꝫ mundum carnē et dyabolū per diuinam potentiam suparunt. Scḋo q꞉ oēs defectus ꝛ peccata vel ꝑ diuinā sapientiā vitauerūt. vl' dudum ꝯmissa correxerūt. Tercio. q꞉ tam lamentabiles ꝛ interminabiles cruciatus ꝑ diuinam clementiā euaserūt. ¶ Sꝫ ꝑua sunt hec ꝛ q̄si nulla in ꝯpatiōe ad illa gaudia q̄ beate aīe ꝑcipiunt ex his q̄ iuxta se sunt. Attēde ḡ locū speciosum. videlicꝫ. celeste palaciū quē tibi diuina sapientia edificauit. Attende victū deliciosum. videlꝫ. celeste deliciarū omniū ꝯuiuium. ꝛ bonorū oīum thesauꝝ. quē tibi eterna potentia congregauit. Attende collegiū famosum videlicꝫ ꝯgregationē scōꝝ angeloꝝ ꝛ oīm spirituū btōꝝ cū q̄ de diuīa clemētia mēs tua eternaliter exultabit. ¶ O gloriosa ciuitas dei vbi vita sine morte. iuuēt⁹ sine senectute. lux sine tenebris. pax īpturbabil' vbi angeli iubilātes. ꝟgines chorizantes. apl'i psallētes. martyres tripudiātes. ꝯfessores laudātes. p̄triarche ꝛ ꝓphete iocūdātes. oēs sancti pariter deum venerantes.

Ubi tam pfecte caritas omnium vt vnusquisq3 tantū gaudeat de alteri⁹ bono q̄ntū gaudet de ꝓprio. ¶ Audisti gaudiū futurū de his que sunt extra ⁊ que sunt iuxta te. audi nunc de his q̄ sunt intra te Dō eīm remunerabit iu corpore ⁊ mēte. et istorum eterna et insepabili vniōe. Sicut ꝯo corpus nostrum ex quatuor elementis cōponitur. sic ibi quatuor dotibus adornatur. Terra tunc habebit eternā immortalitatem. Aqua oīmodam impassibilitatē. Aer maximā agilitatem. Ignis splendidissimā claritatem. Et sicut ibi animus pfectissime obediet creatori. sic corpus suo obtempabit motori Ibi habebit vigore3 impassibilitatis. splendorē claritatis. aptitudine3 subtilitatis. promptitudinē agilitatis. Ibi oculus videbit decorem speciosissimū. Gustus sentiet saporem dulcissimū. Olfactus odorabit odorem suauissimū. Tactus amplexabit obiectum deliciosissimū. Auditus immutabit p sonū iocundissimū. Ibi dum mens in exultationem rapitur. lingua in canticū laudis eleuatur. O quantū gaudebit animus cum resumpserit tale corpus. non quale cū ingenti dolore sustinuisti. ⁊ cum magno certamine deuixisti. vt merito diceres. Quis me liberabit de corpore mortis hui⁹. S3 tale quod tibi erit in ꝯtemplationis solacium ⁊ felicitatis augmentū. ¶ Sed quia illud solum verum gaudium quod nō de creatura sed d̄ creatore concipitur. cui omnis comparata aliunde iocunditas meror est. ⁊ omnis suauitas dolor est. postremo omne quod delectat molestū est. ideo per premissa omnia ad tuum auctorē diligendum excitaris tanq̄3 p gaudium accidentale. sed finaliter quietaris per gaudium essentiale. quod licet ieffabile sit. ex tribus tamen principaliter in beatis spiritibus creditur ꝑuenire. ¶ Primo gaudēt delectabiliter in perfecta et clarissima diuine claritatis contēplatione. Secundo gaudent dulciter in melliflua et suauissima diuine bonitatis degustatione. Tercio gaudent sempiternaliter in tranquil[li] ⁊ secretissima diuine maiestatis compꝛehensione. ¶ Hec aute3 tria tribus anime viribus correspōdent. Primo per prime veritatis contemplationē vis rationalis illuminatur. Secundo per summe bonitatis dilectionē vis concupiscibilis satiatur. Tercio per eterne maiestatis comprehensionē vis irascibilis q̄etatur ¶ Tūc ergo implebit deus in bonis desideriū tuum cum a ratione omnis error. a volūtate omnis dolor. a memoria omnis timor recesserit. ⁊ successerit illa quam speram⁹ mira serenitas. plena suauitas et eterna securitas. O igitur q̄3 digne dictum est d̄ te deus meus Melior est dies vna in atrijs tuis super milia. imo si non liceret in te delectari nisi sola vnius diei hora aut breuissima hore mensura ꝓpter hoc solum innumerabiles huius vite anni transitorij delicijs temporalib9 pleni. essent penit⁹ merito contemnendi Oro itaq3 domine de⁹ meus vt cognoscam te. diligam te. ⁊ eternaliter gaudeam de te. ⁊ si hic non possim pfecte. saltem crescat in spe gaudiu3 meū. vt in te et de te finaliter sit plenum.

¶ Hec premissa quatuor mentis exercitia sicut deriuant a christi doctrina sic figurantur in cruce dominica. vt in eis intelligatur esse crux quedam salutifera q̄tuor finibus terminata. in qua anima deuota cum christo sponso suo deb3 iugiter pendere meditādo. Cuius crucis primū brachium tendit ad regionem orientale3. secundū ad occidentalem. tertium ad aq̄lonarē. quartum ad meridionale3. in q̄b9 non corporaliter sed spūaliter pegrinādo debet anima sponsum suū querere ⁊ contemplādo inuestigare vt dicere possit cu3 sponsa. Quesiui quem diligit anima mea ¶ Licet autē sancti doctores de his plura scripserint. ex quoꝝ dictis egregius doctor Bonauentura quendā dyalogū vtilem compilauit. hec tamen pauca ex pluribus compendiose sub epylogo collecta sunt ad eruditionē et exercitationē simplicium. A quib9 pro qualicūq3 labore meo orationū suarū postulo suffragia. vt sic tādem per hec exercitia spiritualia ad illius pducamur gaudia sempiterna. qui est deus benedictus in secula seculorū. Amen.

¶ Explicit epylogus d̄ quadruplici exercitio spirituali a domino Petro de Allyaco. Cameracensi episcopo.

Tractatus Petri de ailliaco episcopi cameracensis de duodecim honoribꝫ sancti Joseph.

SI colligimus in vnum q̄ sparsim de sancto Joseph euāgelica scriptura cōmemorat. ìueniem⁹ pfecto eū m̄l'tꝭ priuilegijs magnisqꝫ laudū pconijs cōmēdatū. Propt' q̄ scā mater ecclesia solenne festiuitatis gaudiuꝫ de eo merito celebrare credenda ē. Igit' iā aggrediamur sancti hui⁹ venerāda honoꝝ insignia. ⁊ ea quibꝫ possumus laudibꝫ prosequamur.

Primus e⁹ honor est. ꝙ ex nobilissima stirpe regia ꝓpagat'. Testat' h̄ euangelista Matth. q̄ librū generōnis Jhesu xpi filij dauid ab abrahaꝫ inchoans. in cui⁹ semine omniū gentiū benedictio promissa est. p intermedias patriarcharū ꝓphetaꝝ ac regū generatōes vsqꝫ ad Joseph pgrediēdo describit. ita ꝯcludēs. Jacob aūt genuit ioseph viruꝫ marie de q̄ natus est ihūs qui vocat' xp̄s. O vera ⁊ virtuosa nō vana ⁊ ventosa nobilitas. Nascitur Joseph ex nobili semīe. nō quocūqꝫ. sꝫ ex alto semine regis. nō cuiuscūqꝫ. sꝫ ex benedicto semine dauid. illius nobilissimi filij patriarchaꝝ pcipui ⁊ eximij ꝓphetarum sanctissimi ac beatissimi regū.

Secundus sancti hui⁹ honor est qđ nō solū matris dei. sed etiā filij dei verus ꝯsanguine⁹ appellat'. Cur h̄ dixim⁹. Quia nascit' ioseph ex semīe dauid ex quo nascit' maria mater dei. regina celorum. dn̄a angeloꝝ. Ex quo etiaꝫ de maria nascit' xp̄s filius dei rex regū a dn̄s dn̄antium. Jdeoqꝫ xp̄s fili⁹ dauid dicit'. qꝛ filius marie que ex semine dauid nascit'. in q̄ xp̄s maria ⁊ ioseph vera ꝯsanguinitate iungūtur. Vn̄ cū Lucas euāgelista dixisset. missus est āgel⁹ Gabriel ad virginē despōsatā viro. cui nomē erat ioseph. subiūxit. de domo dauid. qđ nō tantū ad ioseph. sꝫ ad mariaꝫ ptinet. quia iuxta legis pceptū. ioseph mariā vxorem de domo sua ⁊ familia duxerat. Jdeo xp̄us veraciter ex semine ⁊ consanguinitate dauid natus est. quia icorrupta mater eius verā de stirpe dauid originem traxit.

Tertius honor ē ꝙ sacratissime virgini matri dei matrimonialiter desponsat'. Nā vt iam ꝯmemorauim⁹ ioseph virū marie. ⁊ mariā sponsaꝫ ioseph sancti euāgeliste fuisse ꝯfirmāt. Quod idē dictū est. nō qꝛ ioseph virili more huic spōse carnalit' copulat⁹. sꝫ quia virtuoso amore sibi sacramentalit' iunct⁹ fuerit. fuitqꝫ inter eos vere sacrū matrimoniū. licet nō extiterit carnali copula consummatum. O priuilegium singulare. Solus Joseph in domo Dauid. tantaqꝫ familia. ad tam sanctum cōiugiuꝫ dignus eligitur. solus deo approbante idone⁹ iudicat'. Sed quo signo quoue miraculo. de diuīa ipius electōe cōstiterit. Hic tacendū esse arbitramur. cū et hoc ab euāgelistis taceat'. Nos aūt nō apocrifa. sed sola hic euangelica testimonia ꝓsequimur.

Quartus honor est. ꝙ sanct⁹ hic spōsus virginitatis titulo decoratur. Sane iam desponsata fuerat maria ioseph. qn̄ euangelista teste missus ē angelus ad virginē. Cui cuꝫ ille diceret. ecce cōcipies ⁊ paries filiū. respondisse legitur. Quomodo fiet istđ qm̄ virū nō cognosco id est nūq̄ꝫ cognoscere ꝓpono. Igit' ⁊ sponsa erat ⁊ virgo. Et ꝯsentiēte sponso ppetue virginitatis ꝓpositū obseruabat. Vn̄ vera sanctoꝝ patrū tradit auctoritas. nō solum mariā sed etiam ioseph apud se disposuisse virginitatē seruare. nisi de⁹ alit' iuberet. eosqꝫ sic ꝯsensisse in ꝯiugalē societatē. vt vterqꝫ de altero reuelante spūsancto intelligeret. ꝙ virginitatē seruare vellet nisi de⁹ alit' inspiraret. Sicut ḡ diuino ꝯsilio in ꝯiugalem societatē ꝯsenserāt. sic virginitatē suā ordinationi diuine cōmiserant. Et h̄ secretum voti ṽginalis ꝓpositū. sibi mutuo verbis postea expresserūt. ⁊ ambo in virginitate diuine inspiratōi obediēdo pmanserūt. O igit' sancta ⁊ deo grata virginalis cōiugum societas. O q̄ꝫ venerādus est sanctus iste sponsus ⁊ virgo. qui sponsaꝫ virginē a deo sibi ꝯmendatā intemeratā ꝯuauit. quā postea eo vt credit' mortuo. fili⁹ ī cruce moriendo. virgo matrē virginē discipulo virgini ꝯmendauit. Qua in re xp̄s quant[illegible] ioseph dilexerit patenter edocuit. dū ad specialem curam custodiamqꝫ matris sue. ei discipulum quem plurimum diligebat. in mortis sue testamēto ꝯstituēs subrogauit.

Quintus honor est q̄ nõ solũ ad vir
ginis matris sȝ etiã ad filiũ eiꝰ obse
quia singulariter deputatur. Nec
eñ vna ratio est. quare despõsat̃ maria io/
seph. Nã ꝑut sanctoꝝ patrũ traditõe doce
mur. vltra generales causas ꝯiugij. huius
desponsatõis quedã cause speciales fuisse
dicunt̃. videlicet vt dyabolo partꝰ virginꝰ
celaret̃. vt Joseph esset testis castitatis. de
fendens eam ab infamia suspitionis. ne vt
adultera iuxta legẽ mosaycã dampnaret̃.
Postremo quãtũ ad h̃ ptinet qđ loq̄mur.
vt nõ solũ mater. sed etiã filius eiusdẽ ma/
tris ꝛ virgis. huiꝰ sponsi solatio sustentare
tur ꝛ obseq̄o foueret̃. O mira res. Joseph
suo sustentat ꝛ fouet auxilio. eũ qui susten/
tans ꝛ fouens oĩa. vniuerso ꝑsidet mũdo.
Quod vtiq̄ factum est non solum dum
puer Jhesus ministerio Joseph siue in e/
giptum eundo siue inde redeundo trans/
fertur. sed dũ toto ĩfantie ac puerítie decur
su. ab eo paternaliter educat̃. Uñ ihs euã/
gelio teste putabat̃ filꝰ ioseph. Nõ ideo so/
lum qꝛ spõsus erat marie. sȝ etiã qꝛ sibi oĩa
paterni amoris signa ꝛ obsequia videbat̃
ꝓbere. Quãobreȝ absq̄ vlla temeritate pia
fide credendũ est sanctũ ioseph xp̄m pueꝝ
sepenumero suis tractasse manibꝰ. gestasse
brachijs. ꝛ nutricis more iter suaues am/
plexus dulcia oscula sacris eius labijs im
pressisse. Uñ si in Johãne baptista venera
mur. q̄ xp̄m digito monstrauit. aut in ior/
dane lauit. si in Johãne euãgelista q̄ in ce/
na supra pectus dñi recubuit. valde in Jo
seph venerandũ. est q̄ xp̄m corꝑaliter tam
sepe tanq̄ familiariter ꝛ obsequiose tracta
uit.

Sextus honor est. q̄ ei tanq̄ celesti
secretario secretũ incarnatõis xp̄i
mysteriũ a deo ꝑ angelũ reuelatur.
Hoc eñ ꝑus missus Gabriel angelꝰ iam d
spõsate virgini nũciauit. Ecce inq̄t ꝯcipi/
es ꝛ paries filiũ. ꝛ vocabis nomẽ eiꝰ Jhesũ
Nec solũ humane sȝ etiã diuine generatio
nis archanũ patefecit dicẽs. Hic erit ma/
gnus ꝛ filius altissimi vocabit̃. Modum
quoq̄ quo ex ea deꝰ ꝛ dei filꝰ nõ humanitꝰ
h̃, diuinitꝰ fieret hõ. subiũxit. Spũs sctũs
inq̄t supueniet in te. ꝛ virtꝰ altissimi obũbra
bit tibi. Quod eñ ex te nascet̃ sanctũ voca
bitur filꝰ dei. Sȝ h̃ magnũ multiplexq̄ se
cretũ diuinũq̄ mysteriũ sponso suo virgo
celauerat. ꝛ q̄ angelo humiliter respõderat
ecce ancilla dñi fiat mihi scđm verbũ tuuȝ
etiã oĩa que circa h̃ spũsctũs facere dispo/
suerat. humiliter expectabat. Postea ḡ ipsi
sponso ab eodẽ vt credit̃ angelo. xp̄i incar/
natio reuelat̃. Quod euãgelista Matthęꝰ
ita ꝓsequit̃. Xp̄i inq̄t generatio sic erat. Cũ
esset despõsata mater Jhesu maria ioseph.
anteq̄ ꝯuenirent. inuenta est in vtero hñs
de spũsancto. Qđ aũt ait. anteq̄ ꝯuenirent.
Lucas euãgelista manifestꝰ aperit. dicens
q̄ postq̄ discessisset ab ea angelꝰ. exurgens
maria abijt in montana cũ festinatõe in ci
uitatẽ iuda. ꝛ intrauit in domũ Zacharie.
Hoc est eundo ad opidũ. in q̄ ip̄e Zachari
as dicit̃ habitasse. quarto miliario a Jhe/
rusalẽ. per illã ciuitatẽ verisimilit̃ transisse
credit̃. Que ciuitas iuda dicit̃. nõ rõne tri
bus. cũ essȝ de tribu beniamin. sed ratione
regni. cuius ip̄a caput fuisse ꝓhibet̃. Jn il/
la ergo domo Maria salutauit Elizabeth
matrẽ iohãnis. ꝛ exultauit infans in vtero
eius. Jp̄a quoq̄ mariã magno cũ honore
suscipiens. eã matrẽ dñi sui. ꝛ beatam vera
citer ꝓphetauit. ꝛ tunc edidit maria canti/
cum dicens. Magnificat anima mea do/
minũ. Et exultauit spũs meꝰ. in deo saluta
ri meo. Mansit autẽ maria cum illa quasi
mensibꝰ tribus. O benedicta et vere beata
societas. nõ vtiq̄ ociosa. sed obsequiosa in
dei laudibꝰ ꝛ bonis operibꝰ occupata. Mi
nistrasse eñ credit̃ maria cognate sue. vsq̄
quo pareret. Unde ꝛ in libro iustoꝝ legit̃.
eam ꝑmo de terra. natũ Johãnẽ subleuas/
se. Postea vero reuersa est maria in domũ
suã in ciuitatẽ nazareth Hoc ẽ ergo q̄ mat
theus ꝑdictis omissis breuiter ait. Anteq̄
ꝯuenirent. id est postq̄ maria cũ elizabeth
manserat. postq̄ in domũ suã redierat. an
teq̄ ip̄a ꝛ ioseph qui iudeoꝝ more despon/
sati fuerant per aliquot dies ante cohabi/
tationem assiduã. anteq̄ ip̄i conuentu ma
trimoniali pariter habitarẽt. anteq̄ simul
coniugalẽ societatẽ haberent. vel si placet
exponere anteq̄ conuenirent. id est per car
nalem copulã cohabitarẽt. nõ sic intelligẽ
dum est. quasi postea hoc modo conuene/
rint. sed simili locutione qua de aliquo di/
ci solet. anteq̄ penituerit morte preuentus
est. Uel intelligi potest anteq̄ conuenirẽt.
id est ante proximũ tp̄s quo nuptiaꝝ solen
nia celebrarent. inuẽta est a viro suo de spi

ritusancto in vtero habens Sed quia hoc de spiritu sancto esse nonduz ipse nouerat. Ideo mattheus subiunxit. Joseph autem vir eius cum esset iustus ꝛ nollet eam tra/ducere: id est in ꝯiugem accipere. quasi ad sua transducere. vel eam publicare. detegere. seu diffamare: voluit occulte dimittere eam. Hec aūt eo cogitante. ecce angel⁹ do/mini in somnpnis apparuit ei dicēs. Joseph fili dauid noli timere accipe mariā coniu/gem tuā. Quod em̄ in ea natū est. id est iaz conceptum. ꝛ in proximo nasciturū. de spiritusancto est. Hoc est non humano ꝫ di/uino opere. non virili semine. sed virtuoso spiritussancti spiramine incarnatum: Nec ei angelus solū incarnationis. sed etiā futu re per eam humane salutis mysteriū nun/ciauit. Pariet inquit filiū. ꝛ vocabis nomē eius ihesum. Causam vero ꝛ interpretati/onem nominis subiunxit. Jpse em̄ saluum faciet populū suū a peccatis eoꝝ. Qđ cum solius dei ꝓpriū sit. in hoc breui verbo ma/gnum diuinitatis sacramentū ihesum. vi/delicet non purū hominē sed verum deuz esse notauit.

S Eptimus sancti huius honor est. ꝙ ipse iustus euangelico testimo/nio cōprobatur. Joseph inquit vir eius cū esset iustus. Uenerandū sane de viro marie testimoniū. Nihil tale de ioachiz nihil tale de anna parentib⁹ eius euangelium loquitur. licꝫ ꝛ hij iusti ꝛ sancti fuerint a quibus om̄is iusticie ꝛ sanctitatis radix. origoqꝫ processit. pia fide credēdū sit. Nec parū estimes quod ait. Cum esset iustus. Ħ est em̄: Cū esset fide spe ꝛ charitate. om̄iqꝫ bonorū morū virtute. ac om̄i virtutū honestate probat⁹. Jn scripturis em̄ iusticie no/mine. virtuose vite sanctitas generaliter accipitur. Hic tamen specialiter ex eo iustus dicitur. quia anteqꝫ angelo reuelante. ma/riam de spiritusancto concepisse cognosceret. noluit eam traducere. id est in coniugē ducere. vel vt greca littera habet. noluit eā ꝓpalare. sed voluit occulte dimittere eam. Qui locus expositione indiget. Cum esset inquit iustus. Quare iustus. Quia fide iustificatus. Quomodo fide iustificatus Sicut antiquus pater eius. pater multaꝝ gentium abrahā. de quo ait apostolus. Credidit abrahā deo: ꝛ reputatū est ei ad iusticiā Joseph ergo iustus fuit. quia fideliter credidit. Sed quid credidit. Nō vtiqꝫ vanas ꝛ humanas superstitiones. sed veras ꝛ di/uinas promissiones. que facte fuerant pa/tri suo dauid. Ideo etiā angelus vocauit eum filiū dauid. vt cognosceret qđ ꝓmissū fuerat domui patris sui dauid. Quid pro/missum. Sane ꝙ de domo sua promissus in lege messyas nasceretur. Quomo nasceretur. Non de virili semine. sed de femina virgine. Cur hoc credidit. Quia deo cre/didit. cui cū patre suo dauid dicere potuit Adhesi testimonijs tuis dn̄e Adhesit quippe diuinis testimonijs. adhesit testib⁹ ꝓpheticis. adhesit ꝛ credidit isaie ꝓphete. imo verius deo per prophetā dicenti Ecce virgo concipiet ꝛ pariet filiū. ꝛ vocabit nomē ei⁹ emanuel. qđ est interpretatū nobiscū deus id est inter homines homo deus Credidit ergo ioseph xp̄m deū ꝛ hominez. de domo dauid ꝛ de virgine nasciturū. Qua fide iustificatus vere iustus vocatus est. Eadem em̄ fide iustificamur credentes esse factum qđ ille credidit esse fiendū. Sed quid ē cū esset iustus ꝛ nollet eā propalare. voluit occulte dimittere eam. Sane cū ipe iustus ꝑ iusticiā fidei crediderit xp̄m nasciturūz de virgine. ꝙ tamē de hac virgine nasceretur. nō plene credidit. nec tamē penitus discredidit. sed inter vtrūqꝫ dubius. ne peccaret temeritate leuitatis. in hac certitudine diu prudenter deliberans cogitauit. Quid cogitauit. Cogitauit mariā de domo dauid ortam exisse Cogitauit se de eadē domo eā virginē accepisse. ꝛ a se intactā etiam inter suos iustos vtiqꝫ ꝛ sanctos eam sanctā ꝛ i/maculatā seruasse. Non ergo temerarie ꝑ/sumebat cogitare. eam esse adulterij culpabilem. quā sic seruauerat innocentē. ꝫ hāc rem admirās. quid hoc esset. ꝛ vnde in vtero haberꝫ. aut qualiter super hoc deus disponeret. dubius ignorabat. Ideoqꝫ inter hec quasi mediā eligens vitā ꝛ tanqꝫ iustus eam voluit dimittere. ne rei incognite con/sentiendo corā deo se reū faceret. tanqꝫ pi/us eam noluit propalare. id est hoc noluit palam sed occulte facere. ne innocentē co/ram hominib⁹ proderet. ꝛ si palam fieret vt adultera punire℞ Quia ergo ioseph hec iuste ꝛ pie cogitabat. ideo apparitione angelica consolatur. ꝛ propositū suū meliori consilio cōmutatur. quia om̄i suspitione adulterij. om̄iqꝫ dubietate relicta. ipe angelo re

uelante mariã de spiritusancto concepisse statim credidit. eamq; in coniugẽ euangelista teste. sine cunctatione recepit. Exurgẽs inquit ioseph a sompno fecit sicut precepit ei angelus dñi. et accepit coniugẽ suã. id est eam que prius sponsa fuerat in vxorẽ duxit Sicut ergo in ioseph ante reuelationẽ angeli fuit pia iusticia. et iusta pietas: sic postea in eo nõ defuit humilis obediẽtia et obediens humilitas. O igit sancte et iuste ioseph quomodo de re tanta. tam noua. tam inaudita. tam cito firmiter credis. et vnico sompno tam certitudinaliter acquiescis. Non credo inquis sompnio. sed angelo. Nec tãtum angelo exterius dicenti. sed magis deo interius docenti. et cordi meo interna reuelatione huius rei certitudinẽ confirmanti Tu ergo exemplo tuo nos cõfirma. tu oratione tua nos adiuua. cõfirma in nobis tue certitudinis firmitatẽ. adiuua i nobis nostre credulitatis infirmitatem.

Octauus honor ẽ. q xpo nato hoc nomen ihesus. a deo sibi eternaliter impositũ. et ab angelo temporaliter reuelatũ. a sancto ioseph hominibus solenniter publicatur. Audiamus quid de christo nato Mattheus loquitur. Postq̃ enim dixerat q ioseph accepit eam coniugem suam. statim ne coniunx eius per carnalẽ copulam crederetur subdidit. Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. Et vocauit nomen eius ihesum. Ubi et natiuitatem eius de virgine. et publicationẽ nominis eius in circũcisiõe breuiter insinuat. Per hoc enim qđ ait et nõ cognoscebat eam donec peperit filiũ suum primogenitũ. Christum de virgine natum fuisse demonstrat Nec dicitur donec peperit filium suũ primogenitũ. quasi postea eã ioseph cognouerit. aut quasi alium filium postea maria pepererit. Sed primogenitus dicitur. id est ante quẽ nullus prior. sed nõ post quẽ alius posterior. Nam et ante et post talem ac tantũ partũ. decuit vt sponsus virgo cum sponsa virgine permaneret. Per hoc vero q de xpo nato subiungitur. Et vocauit nomen eius ihesum. Huius nominis impositio seu precedentis iam impositiõis publicatio. non statim post natiuitatẽ pueri facta esse credẽda est. sed octauo die. quo circũcisio fieri lege moysayca mandabat. Hec aũt que mattheus cõmemorat breuiter. apertius Lucas exponit. ascendit inqt et Joseph a galilea de ciuitate nazareth. in iudeam ciuitatẽ dauid. que vocatur bethleem. eo q esset de domo dauid. vt profiteretur cum maria vxore sua pregnante. id ẽ vt iuxta edictũ cesaris soluendo tributũ. se subditum romano ĩperio fateretur. Factũ est aũt cum essent ibi. ĩpleti sunt dies vt pareret. Et peperit filiũ suũ primogenitum. id est vnigenitũ. In lege enim primogenitum dicitur omẽ qđ primo aperit vuluam etiam si nihil aliud subsequatur. Eum ergo pãnis inuoluit et reclinauit in presepio. q2 non erat ei locus in diuersorio. Cum enim pauperes essent. propter frequentiã multitudinis que ibi conuenerat. nec ꝓpriam domũ habebant. nec in cõmuni loco habitaculum nisi presepiũ. vbi sepe recipientes diuerterunt. O mira xpi et parentũ eius paupertas. et tamen veneranda huius paupertatis humilitas. que ab angelis veneratur a pastoribus angelo docente visitatur. a regibus stella ducente adoratur. Sed hiis omissis veniamus ad id quod de impositione nominis Lucas prosequitur. Postq̃ inquit consũmati sunt dies octo. vt circũcideretur puer. vocatum ẽst nomẽ eius ihesus. quod vocatum est ab angelo priusq̃ ĩ vtero conciperetur. Prius enim ante conceptionem ipsi marie. deinde ante natiuitatem ipsi ioseph ab angelo dictum est. vocabis nomen eius ihesum. Postea vero ĩ circũcisione hoc nomen fuit a parentibꝫ publice et solenniter declaratũ. O salutare nomen. O nomen gaudiosum. in quo magnũ salutis gaudium nunciatur. Quorũ gaudium. Sane marie et ioseph gaudium singulare. qui hoc ab angelo meruerunt audire. qui hoc primi mundo meruerũt publicare. Sed tamen non solum eorum fuit hoc gaudium. non solum huius aut illius hominis. sed totius humani generis. nec solum hominũ. sed etiam angelorum. dicente angelo ad pastores. Ecce euangelizo vobis gaudiũ magnũ quod erit omni populo. q2 natꝰ est nob hodie saluator q̃ est xpus dñs. Et q2 saluator iõ ihs. q2 ihs saluator ĩ terpretatur. Nec solum de hoc gaudio exultauit angelus vnus. sed angelorum multitudo. laudantium deum et dicentium. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibꝫ bone voluntatis. Gloria in celis. pax in ter

ris. Gloria in celis deo patri qui glorifica tur per filium. pax in terris hominib9. non omibus. sed homibus bone volūtatis. qr talibus pax facta est cum deo patre per filium. Hoc igitur gaudiū magnū quod angelus euāgelizauit pastoribus. sanctus ioseph publice z solenniter omib9 euangelizauit homib9. Unde nō immerito eū ꝓthoeuangelistaȝ possumus nominare. quia inter homies primus nomē euangeliste meruit obtinere.

Nonus honor eius est ꝙ ipō presente multa z magna ac mira nostre fidei mysteria declarantur. Presens erat ioseph quando xp̄s nascebatur. quando a pastorib9 mira de eo dicebantur. Nā cum ipsi postq̄ȝ angelorū claritatē viderāt postq̄ȝ angelorum vocē audierant. venissent in bethleeȝ sicut Lucas refert inuenerunt mariā z ioseph z infantē positū in presepio. z mirati sunt de hiis que dicta erant a pastoribus ad ipos. Cur non mirarētur quando eis miranda dei miracula narrabantur. Mirabātur. z ideo propter admirari ceperunt philosophari z diuinitus cōtemplari. Nam maria conseruabat omnia verba hec conferēs in corde suo. Et si hoc de maria dicitur. quia hec omnia contemplabatur profundius. Joseph tamē eadē per cordis contemplationē fideliter cōseruasse creditur. Presens etiā erat ioseph qn̄ xp̄us circūcidebatur. quando innocēs sanguis eius fundebatur. Tunc propter nos xp̄i passio. tunc propter xp̄m ioseph cōpassio incohoabatur. Presens erat quādo xp̄s a magis adorabat̄. quando ei mystica munera offerebantur. Jn quibus triū magorum munerib9 sancte trinitatis fides prefigurabatur. Presens erat quando xp̄us in templo presentabatur. quando in eo cuncta que scd̄m legem moysi fieri debuerant implebantur. Nam sicut Lucas ait. postq̄ȝ impleti sunt dies purgationis marie scd̄m legē moysi. tulerūt eū parentes eius in iherusalem. vt sisterent eum dn̄o. id est offerēdo presentarent. Et dederunt hostias pro eo. par turturȝ aut duos pullos columbarȝ Jnsuper redimerunt eum quinq̄ȝ siclis argenti. O ingens humilitas xp̄i. A parentibus innocens redimitur. qui pro parentū z omniū redemptiōe mūdo nascitur. Et q̄ legis dn̄s est. consuetudinis legis seruitutem subire non veret̄.

Decimus honor ē ꝙ hic sanctus ioseph nō solum veterū. sed etiaȝ nouorū ꝓphetaȝ oraculis de hiis que de xp̄o futura erant edocetur. Refert enim Lucas ꝙ cum inducerent puerū ih̄m parentes eius vt facerent scd̄m consuetudinē legis pro eo. erat homo in iherusalē cui nomen symeon. qui cum senex esset acceperat tamen a spiritusancto non visurū se mortē nisi prius videret xp̄m dn̄i. Unde eodē spiritu venit in templū z accipiens pueruȝ in vlnas. diuinitus cognoscens euȝ esse xp̄m canticum edidit dicens. Nūc dimittis seruum tuum dn̄e. scd̄m verbū tuum in pace. Et ꝓphetans de xp̄i passione ait ad mariaȝ Et tuā ipius animā pertransibit gladius. id est passio ipius. Eadem hora superuenit z anna ꝓphetissa. z loquebat̄ de illo omnibus qui expectabant redemptionē israel Et erant pater eius z mater. ioseph scilicet pater eius putatiuus z vera mater ei9 maria mirantes super hiis que dicebantur d̄ illo. per ea tamen que mirabātur. per ea miranda que dicebantur. plus z plus ꝯtinue docebantur.

Undecimus honor est. ꝙ sanct9 iste nō solum ꝓphetica sed etiam angelica allocutione sepe familiarit̄ cōsolatur. Nam quatuor vicib9 angelū verba consolationis z locutū fuisse euangelio Matthei referente legimus. Primo cū de impregnatiōe vteri virginalis dubius hesitaret. ad eius ꝯsolationē angelus ei i somnis apparuit dicens. Noli timere accipere ꝯiugem tuā. Deinde cū ob persecutionem herodis angelus eum consolans. iteruȝ in sompnis apparens ait. Surge z accipe puerum z matrē eius z fuge in egiptuȝ. z esto ibi vsq̄ȝ dum dicam tibi. Futurū est enim vt Herodes querat puerū ad perdendum eum. O mira res. Xp̄us fugit qui aliorȝ refugium est Sed ꝙ fugit nō timoris est sed significationis. vt mēbris suis exemplū fugiendi daret sicut eos in euangelio docet. Si vos persecuti fuerīt in vna ciuitate. fugite in aliam. Tertio cū ad monitionē angeli ioseph fugisset in egiptū. z ibi per septennium remansisset. rursuȝ in sompnis eius angelo dictū est. Surge z accipe puerū et matrē eius. z vade in terrā israel. defuncti em̄ sunt qui querebant animā pueri. Po/

stremo, cum defuncto herode de egipto venisset in terram israel. audiens quod archelaus regnaret in iudea pro herode patre suo timuit illo ire. et ammonitus in sompnis secessit in partes galylee. Et veniens habitauit in ciuitate que vocatur nazareth. Ex quibus liquet. quantus amoris zelus. quantaque prouisionis ac diligentie cura erat huic sancto ioseph erga puerum ihesum. Cuius ei custodia sic diuinitus specialiter commissa est. vt de hijs que erga eum gerenda erant non ad mariam sed ad ioseph deus per angelum totiens loqueretur. Sed quare angelus qui marie vigilando apparuit. ipsi ioseph semper in sompnis apparuisse legitur. Sane hoc conuenienter fieri potuit et decuit. vt quia ioseph circa impregnationem virginis quadam dubietate animi velut sompno quodam spirituali oppressus fuerat prius. ideo non manifesta et diurna. sed occulta et nocturna visione ei angelus appareret. Ubi etiam potestas angeli apparentis ostenditur. qui quando et quomodo voluit. se videndum exhibuit.

Duodecimus honor est. quod non solum dei mater. non solum reginam celorum et dominam angelorum. sed etiam dei filius rex et dominus omnium. cui omne genu flectitur celestium terrestrium et infernorum. huic sancto ioseph humiliter obediendo subicitur. de qua subiectionis obedientia. et obedientie humilitate Lucas euangelista ita scribit. Puer inquit crescebat et confortabatur plenus sapientia. et gratia dei erat cum illo. O res noua. Jam erat in puero sapientie plenitudo. Cur ita Quia gratia dei. immo deus qui charitas est et gratia. per superhabundantem et singularem plenitudinem erat cum illo. Et ibant inquit parentes eius per omnes annos in iherusalem in die solenni pasche. Et cum factus esset ihesus annorum duodecim ascendentibus illis iherosolimam. dum inde redirent. remansit ibi puer ihesus et non cognouerunt parentes eius. Existimantes autem illum in comitatu esse. quia eos tanquam eis humiliter obediens et subditus sequi consueuerat. venerunt iter diei. et requirebant eum inter cognatos et notos. Et non inuenientes regressi sunt in iherusalem Ubi post triduum inuenerunt illum in medio doctorum audientem illos et interrogantem. Quid mirum si puer ihesus vt doctor sapientie. in medio doctorum sedebat. qui iam sapientia plenus erat. Stupebant tamen omnes qui eum audiebant. super prudentia et responsis eius. Et videntes admirati sunt Et dixit mater eius ad illum. Fili quid fecisti nobis sic. Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus te. Ubi dei mater se subditam esse ioseph. humiliter insinuauit. dum eum honorando patrem christi nominauit. eumque nominando sibi reuerenter pretulit. Ecce inquit pater tuus et ego Cui respondens ihesus. non eam solum. sed etiam ioseph alloquitur dicens Nesciebatis quia in hijs que patris mei sunt oportet me esse. Cuius patris. Non vtique patris terreni. sed eius cui dicitur. Pater noster qui es in celis. Cuius christus filius erat. non per temporalem creationem. sicut homines singuli Nec solum per specialem adoptionem. sicut homines sancti. sed per eternalem generationem. qualiter nulli alij. sed solus christus singulariter dicitur filius dei. de quo ait. Nescitis quia in hijs que patris mei sunt oportet me esse. Non vtique patris mei ioseph. qui non est pater meus verus sed putatiuus. sed in hijs que sunt dei patris. qui est solus et verus pater meus. O altum mysterium. et nondum tunc plene hominibus explicatum. Ideo sequitur. Et ipi non intellexerunt verbum. quod locutus est ad illos. Quod verbum. Illud sane quod iam premisimus. In quo vt tetigimus christus diuine sue generationis. et eterne emanationis. et per consequens sancte trinitatis archanum verbo suo licet obscuro voluit innuere. Hoc tamen verbum sicut et alia verba maria contemplabatur profundius. Ideo subditur. quod ipsa conseruabat omnia verba hec conferens in corde suo. Conferebat verba vocalia que dicta erant de verbo eterno. Conferebat verba que audierat de suo et eterni patris filio. De hoc ergo tam excelso. et tam excelsi patris filio audiamus quid sequitur. Et descendit inquit cum illis. et venit nazaret. et erat subditus eis. Quid est hoc Quibus erat subditus. deus et dei filius. Utique ioseph et marie parentibus eius. et principaliter ipsi sancto ioseph. Cui etiam maria tanquam vxor humilis subdebatur Uere humiliter viro suo subdita et obediens fuit. que omnibus vxoribus immo virginibus exemplum humilitatis prebuit. que omnes vtriusque status mulieres humilitate precessit. que deo humilitate magis quam virginitate aut alia virtute placuit. ipa dicente et hu

militer om̄ib⁹ ꝯfitente. Quia respexit dn̄s
humilitatē ancille sue. ecce eīm ex hoc bea/
tam me dicent om̄es generationes. Nō so
lum ergo maria. sed etiā ihesus filius eius
sancto ioseph humiliter subditur. O mira
⁊ stupenda nouitas. O noua ⁊ mirāda hu
militas Subditur seruo dn̄s. humiliatur
homī deus. subditur ⁊ humiliatur seruo par
uo ⁊ humili magnus dn̄s ⁊ deus om̄ipo/
tens. nō tamē in forma dei. sed in forma ho
minis pro seruis suis vt apostolus ait for/
mā serui accipiens. Et merito iure nature
xp̄us scd̄m hominē ipi ioseph subditur. a q̄
xp̄us homo pascitur. a quo sibi humane vi
te necessaria ministrantur. Sed vnde mi/
nistrantur. Profecto de labore manuū io/
seph. Credimus mariā ⁊ ioseph pauperes
fuisse. nō tamen legimus eos aliquādo mē
dicasse. Ideo concludimus suā ⁊ xp̄i pau/
perem vitā ꝓprio labore manuū sustentasse
vt illam patris sui Dauid ꝓpheticā beatitu
dinem mererent. Labores manuū tuarū
quia mādicabis. beatus es ⁊ bene tibi erit
O mirandū prodigiū. Ex labore ioseph
illi vita ministratur qui sine labore mini/
strat omnibus vitam. Ex labore Ioseph
ille pascitur. qui sua virtute esurientes refi
cit. Ex labore ioseph ille terreno pane refi/
citur. qui in celo sine esurie semper viuens
ait. Ego sum panis qui de celo descendit.
Et ideo quia de celo descendit ideo in ter/
ra pascitur. ⁊ a sancto ioseph terreno labo/
re sustentatur. Sed quo labore. Hoc sane
in euangelio expresse nō legitur. sed ex hoc
innuitur quia matthe⁹ recitat q̄ cū venisset
ih̄s in patriā ⁊ doceret in synagogis iudei
admirantes dicebant. Un̄ huic sapiētia et
v̄tutes. Nōne h̄ est fabri fili⁹. Uel vt lucas
narrat. Nōne hic est faber ⁊ fili⁹ marie. Ex
q̄ dat intelligi ioseph fabrū fuisse. ⁊ fabrili
ope laborasse. ac iō iudeos xp̄m fabrū sicut
⁊ patrē suū putatiuū estimasse. Un̄ ⁊ ꝓpter
h̄ scandalizabant in eo. Ih̄us aūt dixit ei.
Nō est ꝓpheta sine honore. nisi ī patria sua.
Et nō fecit ibi virtutes multas ꝓpter incre
dulitatē eoꝝ. O ꝑuersa iudeoꝝ īcredulitas
O magna increduloꝝ cecitas Quē verbis
⁊ factis. quē virtutib⁹ ⁊ miraculis xp̄m eē
cognoscūt. ob generis noticiā ⁊ parentalis
originis paup̄tatē ꝯtempnūt. Et eū vocā/
tes fabrū ⁊ fabri filiū. superbe despiciunt.
Non tamen absq̄ mysterio xp̄s faber ⁊ fa/
bri filius dici voluit. ⁊ hoc ab euangelistis
recitari. Nō vtiq̄ illius fabri quē putabāt
illi. sed dei fabricatoris omniū. cui⁹ diuine
propagationis spiritualē originē carnales
iudei ignorabant. Ideo humane genera/
tionis carnalē prosapiā solum cogitantes.
nec tamē satis ⁊ vt dignū erat consideran/
tes xp̄m ignobilē reputabant. Non sic aūt
nos. sed in xp̄o diuine ⁊ humane originis
nobilitatē cognoscentes. ⁊ in eo parentes
eius ⁊ eū in suis parentib⁹ veneramur.

AD xp̄i ergo venerationē ⁊ sacra/
tissime virginis matris ei⁹ simul
q̄ sanctissimi ioseph. qui eius vt
premisimus fuit ī hac mortali vi
ta multiplici familiaritate ⁊ fami
liari societate ꝯiunctus. ⁊ nunc in vita eter
nā est eis mirabili iocunditate ⁊ iocūda fe
licitate ꝯsocius. Nos predicta laudū ho/
norūq̄ p̄conia. eorū adiuti meritis ꝓsecu/
ti sumus. ⁊ ex hijs que de eo sparsim in euā
gelijs scripta sūt p̄notatos duodecī hono
rum titulos collegim⁹. ex q̄b⁹ sanct⁹ iste q̄si
corona stellarū duodecī seu totidē p̄cioso/
rum lapidū honoratus fulget in terris. ⁊ ī
celis rutilat coronat⁹. Un̄ quia scriptū est
hoc honore dignus est quē rex voluerit ho
norare. Dignū arbitramur eū ab homib⁹
valde honorandū. ⁊ magna veneratōe ve/
nerandaq̄ celebritate ac celebri festiuitate
colendū. quē rex regū tot honoꝝ insignijs
voluit extollere. Sȝ cur iste sanct⁹ tantū
meruit honorari. Sane q̄ multū voluit
humiliari. Sic eīm in eo impletū est illud
qd̄ xp̄s ait. Qui se humiliat exaltabit. Et il
lud quod mater eius maria cecinit. Depo
suit potentes de sede. ⁊ exaltauit humiles.
Hoc nāq̄ beata illa virgo nō solū de seipa
sȝ etiā de beato sponso suo specialiter dixis
se credēda est. quē deus cū ea licet nō eque
singulariter. tamē valde sublimiter exalta/
uit. Unde secū illud canticū merito decā/
tare potuit. Magnificat anima mea dn̄m
Et exultauit sp̄us me⁹ in deo salutari meo
Quia respexit humilitatē ancille sue. sȝ eti
am serui sui. ecce eīm ex hoc beatā me dicēt
om̄es generationes Quia fecit mihi domi
nus magna. Quomō magna Quia inquit
me mirifice magnificauit ⁊ magnifice au
mētauit Et iō nomē ioseph īterp̄tat augmē
tū. q̄ ipe pu⁹ ⁊ hūilis de mag ⁊ sublimi do
mo dauid. de p̄uo magn⁹ de hūili sublimis

fieri meruit. Et per humilitatez que est vir tutum omnium fundamentum. augmentum gratie z glorie consequi dignus fuit. O magna sancte hũilitatis merita. O magna diuine largitatis munera. O q̃ vere dicere potuit sanctus ioseph Quia fecit mihi domin⁹ magna. Sed quare fecit. Quia inquit potens est z sanctum nomen eius. Ac si diceret. Non ex me. sed ex se fecit. Nõ ex mea sed ex sua potestate. Non ex mea sed ex sua pietate hec magnalia fecit. Nec aliũ de fecit. nisi quia potuit z voluit. Potuit sũma potestate. quia inquit potens est. Et id singulariter potens. quia solus om̃ipotẽs. Voluit summa pietate. quia sanctum nomen eius. Cuius eius. Jllius de quo dicitur. Vocatum est nomen eius ihesus. Et quia ihesus ideo pius. Sola enim z summa pietate fieri voluit nobis ihesus. O igitur sanctum nomen eius. quia inter plurima sancta dei nomina. vere specialiter sanctum est nomen ihesus. Nomen in se sanctum. z in nobis sanctificatum. Nomen d quo dicere possumus sanctificetur nomen tuum. Nomen de quo ipsemet ait. Quidquid petieritis patrem in nomine meo fiet vobis. Quia ergo in te z per te o potentissime z pijssime ihesu. fecit dominus magna sancto suo ioseph. ideo te magnificare decet. z ad laudem tui nominis hunc tractatum in huius orationis verba finire.

Oratio.

Domine ihesu christe eternaliter deus de deo. z ineffabili humilitate temporaliter homo factus de virgine. qui sanctum ioseph beate Marie matri tue. virginem virgini desponsari. z humilem humili sociari voluisti. z eum de paruo magnum. de humili excelsuz multis virtutibus z magnis honoribus augmentatum mirabiliter sublimasti. Da nobis quesumus eius exemplo meritis z precibus cum cordis z corporis mundicia veraz humilitatis virtutem. nobisq; in humilitate fundatis. da fidei spei z charitatis. omniumq; virtutum augmentum. vt per virtuosa merita. gloriosa secuz premia consequi valeamus. Qui cum patre z spiritusancto viuis z regnas de⁹ Per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit tractatus Petri episcopi Cameracensis. de duodecim honoribus sancti Joseph.

Deo gratias.

¶ Tractatus de anima Incipit prologus.

Veterũ tradit auctoritas. diuinũ esse illud apollinis oraculũ. Nosce te ipm. Nimis ergo errat q̄ seipm ignorans. alia noscere desiderat. Nõ pt aũt homo noscere seipm. si ignoret id qđ in eo est diuinissimũ. h̄ est aiaʒ suam. reʒ in eo deo simillimã. Quapropter de aia ⁊ hijs q̄ sunt in ea tractatũ hunc breuẽ. nõ ad puectoꝝ eruditionẽ. sʒ ad meipius instructõeʒ ex pbabilioribꝰ sapientũ sentẽtijs cũ dei auxilio ꝯpilabo. a cõioribꝰ ad specialiora hoc ordine pcessurus. ¶ Explicit prologus.

¶ Sequũř capitula eiusdẽ tractatus de aĩa ꝯpilatus a reuerẽdissimo dño dño Petro de aillyaco sacre theologie doctore. q̄ndã ccãcellario parisieñ. postea Aniceñ. epo ⁊ Cameraceñ. deinde scẽ romane eccl'ie. tit. sc̄ti grisogoni p̄sbytero Cardinali.

¶ Primũ capitulũ erit de anime diffinitõe ⁊ eiꝰ diuisione in vegetatiuã sensitiuaʒ ⁊ intellectiuã. ¶ Secundũ de aĩa vegetatiua ⁊ eiꝰ potẽtijs. ¶ Tertiũ de aĩa sensitiua quantũ ad eius potẽtias deforis apprehensiuas. ¶ Quartũ de ea quantũ ad eiꝰ potẽtias ab intus apprehensiuas. ¶ Quintũ de ea quantũ ad eiꝰ potentias motiuas. ¶ Sextũ de aĩa intellectiua quantũ ad eius potentiã cognoscitiuã. ¶ Septimũ de ea quantũ ad eius potentiã volitiuã. ¶ Octauũ de hijs que sunt in aĩa. ⁊ pmo de speciebus rerũ sensibiliũ in medio. ¶ Nonũ de speciebꝰ reꝝ sensibiliũ in sensu vel organo ¶ Decimũ de speciebꝰ in ītellectu humano. ¶ Undecimũ de actibꝰ aĩe. ⁊ pmo de actibus cognoscendi aĩe sensitiue. ¶ Duodecimũ de actibꝰ cognoscẽdi aĩe intellectiue. ¶ Tertiũdecimũ de actibꝰ appetẽdi potẽtie volitiue. ¶ Quartũdecimũ de passionibꝰ aĩe. h̄ est de actibꝰ appetẽdi potentie sensitiue. ¶ Quintũdecimũ de habitibꝰ aĩe tam potentie sensitiue q̄ȝ intellectiue ac etiã volitiue.

Diuisio anime quo ad sua accidentia.

- Accidẽtia aĩe
  - Spẽs
    - Sensibilis
    - Intelligibilis
  - Actꝰ
    - Cognitões
      - Sensationes
      - Intellectiones
    - Affectões
      - Uolitões
      - Passiões
        - Appetitꝰ ꝯcupis. — Amor. odiũ ꝺsiđriũ fuga ꝺlectatõ dolor
        - Appetitꝰ irasci. — spes. ꝺspatio audacia timor
  - Habitꝰ
    - Sẽsuales
    - Intellectuales
      - Practici
      - Speculatiui
    - Affectõnales

Ista figura ꝯtinet in se diuisionē anime quo ad suas potētias.

- Vires anime
  - Vegetatiua
    - Nutritiua
      - Attractiua
      - Retentiua.
      - Digestiua
      - Expulsiua
    - Augm̄tatiā
    - Generatiā
  - Sensitiua
    - Apprehensiua
      - Exterius
        - visiua
        - auditiua
        - olfactiua
        - gustatiua
        - tactiua.
      - Interius
        - sensus cōis
        - imaginatiā
        - estimatiua
        - memoratiā
    - Motiua
      - Appetitiua
        - cōcupiscibil'
        - irascibilis
      - Executiua
        - naturalis
        - vitalis
        - animalis
  - Intellectiua
    - Cognitiua
      - Intellectus agens
      - Intellectus possibilis
      - Intellectus speculatiuus
      - Intellectus practicus
    - Volitiua
      - Affectiua que dicitur voluntas
      - Imperatiua q̄ dicitur libertas

¶ Sequitur predictus tractatus de aīa
¶ Capitulum primū.
¶ Prima ps. Anime diffinitio.

Q Uidditatez anime vmbratice sompniantes phi. de ea diuersa et aduersa senserūt. que oīa differere longum esset. Sz quia Aristotiles inter eos obtinens pncipatum animā pbabilius diffiniuit dicēs. ꝙ ipa ē substantialis corporis phisici organici. habētis vitā in potētia. Ideo huius diffinitōis explanationē psequamur. ¶ Est igit̄ hec diffinitio nō simpliciter quiditatiuā. quoniā talē dare nō ad phisicum ptinet. sed ad methaphisicū cuius est ꝯsiderare rōnes ꝗditatiuas reꝝ. quas phisicus considerat ī ordine ad motus ⁊ operatōes eaꝝ. Sed ē diffinitio naturalis explicite ⁊ ꝯuertibilit̄ indicans nō solum quid est anima. sed etiā cuius est. quoniā corporis phisici organici. Propter quid est quia propter vitam. siue propter vitalē operationē exercendam. Ideo Aristotiles predictā diffinitionē declarans per aliaꝫ notiorē dicens ꝙ anima est quo viuimus. id est quo aliquid viuit. capiendo viuere vt se extendit ad omnem operationē vitalē siue sit nutritio. sensatio. intellectio. siue alia vitalis motio. Animata eīm ab inanimatis nō apparent aliter differre. nisi exercendo aliquod opus vite.

¶ Est aūt prima diffinitio conuertibilis cum suo diffinito. quoniā omi anime conuenit vt patet inductiue ⁊ nulli alteri. qnin īmo per partes diffinitionis anima a quolibet alio concluditur differre. Per hoc eī quod dicit̄ actus differt a materia pma ꝗ ē pura potētia. ⁊ a composito quod resultat ex actu ⁊ potentia. ¶ Per hoc quod dicit̄ actus primus differt ab actibꝰ secundis. ꝗ sunt operationes vitales. Omnis eīm forma in ordine ad operationē ab ea procedētem dicitur actus pmus. ⁊ talis operatio actus secūdus. Per hoc quod dicit̄ substātialis differt a scientia. ⁊ aliis habitibꝰ qui sunt accidentia. ¶ Per h̄ ꝙ dicitur corpis phisici. explicatur causa materialis anime Corpus eīm non in quantū artificiale. sed in quantū phisicum. id est naturale ē subiectum anime. ¶ Per hoc ꝙ dicitur organici. anima differt a formis corporū simplicium vel elementoꝝ vel homogenioꝝ. quorum nullum est organicū. id est instrumentale siue instrumentū partiale alicuius totius corporis organici. ¶ Per hoc ꝙ dicitur vitam habentis in potētia. intelligitur ꝙ anima est actus corporis vitam habentis ⁊ est in potentia scilicet ad operationes vitales. vel est actus quo corpus habens eam dicitur actu viuens ⁊ qua circumscripta non esset viuens nisi in potentia. Et p hoc quocunqꝫ predictorum modorum intelligatur differt anima a forma oui vel seminis Ex quibus talem possumus anime diffinitionem colligere. Anima est forma substantialis corporis viuentis. potens in eo vitales operationes exercere. Et hec est clara completa diffinitio anime.

¶ Anima vero diuiditur in vegetatiuam: sensitiuam. ⁊ rationalem. seu intellectiuaꝫ. Que diuisio ex ipis actibꝰ siue operationibus concluditur. Licet eīm quelibet res a qualibet alia. seipa formaliter ⁊ intrinsece distinguatur. tamen scdm Aristotilē potētie distinguuntur per actus. id est per actꝰ cognoscuntur ⁊ concluduntur distingui. ¶ Quia ergo experimur in distinctis suppositis actū anime triplicem in genere. scilicet vegetare. sentire. ratiocinari. Ideo ex hoc concludimus triplicez esse animā. scilicet vegetatiuam vt in plantis. sensitiuam in brutis. rationalem in hominibus.

¶ Quidam vero dicunt has animas suis vniri corporibꝰ diuersimode scdm diuersas lucis essentias. ⁊ ꝙ est vna lux celi siderei que disponit ad susceptionez anime vegetatiue Alia est lux celi cristallini. que disponit ad susceptionem sensitiue. Et alia ē lux celi empirei. que disponit ad susceptionem intellectiue. Hoc autem magis videtur voluntarie dictum. ꝗꝫ ratione probatū ideo transeundum est velut superstitiosuꝫ

¶ Quinta pars. Triplicis questionis solutio. ¶ Sed circa predictam anime diuisionem. triplex occurrit questio. Prima est vtrum in eodem supposito anima vegetatiua. sensitiua ⁊ intellectiua situaliter distinguantur. Secunda dato. ꝙ non. vtruꝫ tamen realiter distinguantur. Tertia licet essent realiter idem. vtrum ipa anima a suis potētiis distiguant̄. De hiis eīm ē int̄ doctos altricatio. ꝗ tū nō est h̄ nisi sub breuitate tractāda. ¶ Solutio pme ꝗstionis.

¶De prima igitur q̄stione dixerūt q̄dā fu isse opinione platonis q̄ ille erant diuerse anime ꝛ in diuersis organis situate. sc꜔ sensitiua in cerebro. nutritiua in epate. appetitiua in corde. vegetatiua in mēbris generatiuis. ¶Sꝫ aristotiles cōtra hanc opinionem ꝓbat q̄ in eodē supposito aīa vegetatiua ꝛ sensitiua nō sunt sic situaliter distincte. sꝫ per totū corpus aīalis est simul vegetatiua ꝛ sensitiua. Nam sicut in plantis licet potentia sumendi alimentū sit in radicib꜔. ꝛ potētia generādi folia flores ꝛ fructus est in ramis. tm̄ si abscindantᷣ rami a radicib꜔. ꝛ radices pullulāt nouos ramos ferentes folia. flores. ꝛ fructus. ꝛ rami abscisi si replantenᷣ resumūt radices. qđ nō esset nisi vtraq̄ dictaꝝ potētiaꝝ sc꜔ potētia sumendi alimentū. ꝛ potētia generādi eēt tam in radicib꜔ q̄ʒ in ramis. Sic ꝓportionaliter est de multis aīalib꜔ impfectis. quaꝝ ꝑtes abscise viuūt ꝛ sentiunt. Nec h̄ min⁹ cōcedendum est de aīalib꜔ pfectis. que diuisa viuere nō possunt. quia ad sui ꝑtinētiā perfectiorem organizatōꝫ req̄runt. Sic eīm̄ equus ꝛ nutritᷣ ꝛ augetᷣ ꝛ sentit ꝛ in capite ꝛ in pede. quare in q̄libet ei⁹ ꝑte est simul vegetatiua ꝛ sensitiua. nec hec ab illa ē situaliter separata. ¶Solutio secūde questionis.

De secunda q̄stione fuerūt opiniones diuerse. ꝛ dixerūt quidā nō solū animā vegetatiuā ꝛ sensitiuā in eodē supposito differre. sꝫ tot eē formas substātiales in eodeꝫ. q̄t sibi correspondēt p̄dicata quiditatiua eēntialiter subordīata. Uerbigratia. In equo est p̄ma forma q̄ est substātia. alia q̄ est corpus. alia q̄ est viuēs. alia q̄ est animal. alia specifica q̄ est equus. ꝛ sicut materia p̄ma ē pura potētia ad p̄mā formā. sic illa est p̄m⁹ act⁹ materie ꝛ est potētialis ad aliā formaꝫ sola aūt vltima est simpliciter actualis.

¶Licet aūt hanc opinionē reprobare generaliter ꝑtineat a methaphisicū. tm̄ quantum sufficit ad ꝓpositū. videtᷣ q̄ talis differētia siue distinctio sit oīno superflua. quia nunq̄ʒ pluralitas est ponēda sine necessitate. id est sine experiētia. ratione. vel auctoritate cogente. sꝫ nullū istoꝝ triū cogit talem pluralitatē formaꝝ ponere. vt patet inductiue. Ideo ꝓbabilius dixerunt quidā animā vegetatiuā ꝛ sensitiuā in eodē supposito eē realiter idem. Licet vt Aristotiles dicit differant sc꜔ꝫ rationē. id est alia rōne intelligimus eādē animā esse vegetatiuā. ꝛ alia rōne sensitiuā. ¶Et idē videtᷣ esse dicendū de aīa intellectiua in hoīe. sequēdo rōnem naturalē. q̄uis de h̄ nō habeam⁹ clarā aristotilis determinatōꝫ. Nec obstat q̄ in homine ipa aīa sc꜔ꝫ illas potētias successiue manifestatᷣ. ꝓpter quod dicitᷣ q̄ embrio primo viuit vita plante. id ē vegetatiua. postea vita animalis. id est sensitiua. postea vita hoīs. id est intellectiua. Nā q꜔ natura successiue operatᷣ virt⁹ naturalis formatiua prius rōnabiliter disponit ad vitā q̄ʒ ad sensum. ꝛ p⁹us ad sensum q̄ʒ ad rationē.

¶Sꝫ sc꜔ꝫ fidei veritatē specialis difficultas est de aīa intellectiua. vtrū ipa in hoīe sit eadē cū vegetatiua ꝛ sensitiua. q꜔ sc꜔ꝫ fidem ipa ē indiuisibilis. ingenerabilis. ꝛ incorruptibilis. Ipa aūt vegetatiua ꝛ sensitiua in hoīb꜔ ꝛ in brutis videtᷣ eē eiusdē rationis. ꝛ p̄ ꝯsequens extensa generabilis ꝛ corruptibilis. Sꝫ ꝛ ipa sensatio hoīs cuꝫ sit quedā qualitas extensa non videtᷣ posse eē in subiecto indiuisibili. Ipius quoq̄ʒ aīe sensitiue ꝛ aīe intellectiue in hoīe iudicia et appetitus sepe sunt ꝯtrarij. dicēte Aristotile. q̄ sensualitas sepe aduersatᷣ ꝛ obuiat rationi. Contraria aūt nō possunt simul esse in eodē subiecto. nec in eadē aīa indiuisibili. Ideo ꝓpter ista p̄ncipaliter q̄dam dixerunt q̄ nō est in hoīe eadē aīa sensitiua ꝛ intellectiua. Sꝫ cū h̄ sit ꝓbleuma neutrū cuius vtraq̄ʒ ꝑs est ꝓbabilis. Cui placet tenere oppositū. potest dicere q̄ aīa sensitiua hominis est indiuisibilis. nec ipa est eiusdē rationis in hoīb꜔ ꝛ in brutis. Et q̄ subiectū sensatōis ac iudicij siue appetitus sensitiui nō est ipa sola anīa indiuisibilis sꝫ totū cōpositū quod est diuisibile. Subiectū vero intellectionis ac iudicij siue appetit⁹ intellectiui. est ipa sola aīa indiuisibilis. quare nō erunt ꝯtraria in eodē subiecto adequato. De hijs aūt p̄ nunc breuitᷣ transeo. ¶Solutio tertie questionis. ¶De tertia q̄stiōe omissa opinionū varietate. dicendū est. q̄ aīa est potētia. q꜔ est p̄ncipiū actiuum siue passiuū sue opatōis. ipius aūt anīe multiplex est potētia. vna p̄ncipalis. alia instrumētalis. Prima est essentialis. secūda actiualis. Loquēdo igitᷣ de potētia p̄ncipali ꝛ essentiali. aīa est vnica potētia. nec est verū de virtute sermonuꝫ q̄ in hoīe sint plures potentie. sed ad istū sensuꝫ dicitᷣ q̄ anima ē

potens exercere plures opationes. ꝛ scdm illas supponūt ꝑ ea plura nomia. diuersaꝝ rōnuꝫ significantia potētiā anie. sicut sunt vegetatiuū. sensitiuū. intellectiuū. ¶ Loquendo vero de potētia instrumētali ꝛ actuali. aīa a suis potentijs distinguitꝰ. ꝛ sunt ipius plures potētie. qꝛ licet anīa sit potentia pncipaliter actiua suaꝝ operationū vitaliū. tamē ad ipas exercēdas indiget calore naturali spiritibꝰ ꝛ multis alijs dispositionibꝰ. Et alijs indiget ad nutriendū. alijs ad sentiendū. alijs ad mouendū scdm locū. ꝛ iste sunt potētie vegetatiue sensitiue ꝛ motiue instrumētales. ab ipa anīa. ꝛ ab inuicē differētes. Ideo ꝯcedendū est ꝙ anīa in pede est eque potētia visiua sicut in oculo. loquendo de potētia pncipali. tñ ipa in pede nō est potētia ꝓpinqua ad videndū. qꝛ anima sine dispositōibꝰ requisitis ad suā opationē nō dicitꝰ potentia ꝓpinqua. sed remota. Et h̄ de aīa ꝛ eiꝰ potētijs in generali sufficiant. Scdm capitulū.

¶ Prima pars de potētia vegetatiua generaliter.

Nunc i speciali tractandū ē de potentijs anie. ꝛ pmo de anīa vegetatiua quia cōmunior est. Potest aūt h̄ potentia scdm Aristotilē diffiniri ꝙ est virtus potens ꝯuertere alimētū in corpus animatū i quo est ad salutē ipius ꝛ ex eo ipm augere ad ꝯplemētū quātitatis eiꝰ ꝛ generare corpꝰ animatū sue speciei. Unde patet ꝙ aīa vegetatiua tres habet potētias siue vires scꝫ nutritiuā augmētatiuā ꝛ generatiuā. Prima ē ad ꝯseruatōꝫ indiuidui. secūda ad pfectōꝫ subiecti. tertia ad ꝯtinuationē speciei. Et habet q̄libet ꝓpriā opatōꝫ ꝛ ꝓpriū obiectū ex quibꝰ cognoscitur. iō de ipis per ordinē est videndū. ¶ Secūda pars de nutritione.

¶ Nutritio ergo que est opatio potentie nutritiue est ꝯuersio nutrimēti scdm ꝙ est potentia corpus aniatū in ipm corpꝰ actu animatū ꝓpter salutē ipiꝰ. Ad nutritōꝫ aūt tria reqrunꝰ. vnū est alens. ꝛ h̄ est aīa vegetatiua. secūdū est alitū. ꝛ h̄ est corpꝰ aīatum tertiū est q̄ alitꝰ. ꝛ h̄ est duplex. Unū passiue ꝛ h̄ est alimentū quod ē obiectū potētie nutritiue. aliō actiue. ꝛ h̄ est pncipalitꝰ ipa aīa instrumētalitꝰ tñ est q̄litatiua dispositio ad digestionē reqsita. Alimētū em̄ scdm Aristotilē dꝫ eē qōāmodo ꝯtrariū alito. ꝛ qōāmodo simile scꝫ a pncipio ꝯtrariū. ꝛ in fine simile. Quia h̄ est ꝯditio agentis. scꝫ assimilare sibi passum prius ꝯtrariū. Debet autē alimētū p alteratōꝫ ꝯuerti in alitū ꝛ ei assimilari anteq̄ nutriat ipm. iō ad hāc actionē necessaria est aīe mltiplex q̄litatiua dispositio tanq̄ instrumētū. ¶ Propter h̄ ergo ipi potētie nutritiue dicunꝰ deseruire q̄tuor ꝟtutes. scꝫ attractiua q̄ assumit de alimēto illud qō est necessariū. retētiua q̄ retinet alimentū donec debite alteratōis recipiat ꝯplementū. digestiua q̄ alterat ꝛ sepat puꝝ ab ipuro. ꝛ expulsiua q̄ expellit supfluum a necessario nutrimēto. Sic igitꝰ fit cōpleta nutritio. ¶ Tertia ps de augmētatione.

¶ Augmētatio aūt q̄ ē opatio potētie augmētatiue. est ꝯuersio alimēti scdm ꝙ ē potentia quantū corpus aīatū in ipm corpus actu aīatū ꝓpter ꝯplemētū ipius. Uñ patꝫ ꝙ idē est obiectū potētie nutritiue ꝛ potentie augmētatiue. scꝫ alimētū. Ex eodē enīꝫ alimēto nutrimur ꝛ augemur. Sed tñ nutritio ꝛ augmētatio differūt. nā licet sint ex eodē alimēto. tñ ipm nutrit scdm ꝙ est substātia. ꝛ augmētat scōꝫ ꝙ est quātū. iō non scdm eandē rōnē est vtriusq̄ obiectum.

¶ Quarta pars de generatōe.

¶ Generatio ꝟo que ē opatio potētie viuētis generatiue ē ꝯuersio alimēti qō est semē in corpꝰ aīatuꝫ nouū simile illi a q̄ semē est decisum ꝓpter ꝯseruatōꝫ speciei ipiꝰ. Ex eo deni q̄ alimēto nō totalitꝰ sꝫ ꝑtialitꝰ fit nutritio. augmētatio ꝛ generatio. nō tñ generatio eiꝰ qui nutritꝰ vel augetꝰ sꝫ alteriꝰ. Ex supfluo em̄ alimēti fit generatio. nō q̄dē ex superfluo in q̄li. sꝫ in quāto. Et dicit Aristotiles ꝙ generare sibi simile est naturalissimū opus nature. nō qꝛ sit pfectissimū simpliciter. sꝫ scdm q̄d scꝫ intꝰ opatōes potentie vegetatiue. vl' qꝛ natura vniuersal' magis intēdit ꝯtinuatōꝫ speciei q̄ ꝯseruatōeꝫ huiꝰ vel illiꝰ indiuidui. Ad h̄ etiā ꝙ corpus aīatuꝫ sit sui sīlis generatiuū oportet scdm Aristotilē ꝙ sit pfectū nō orbatū ꝛ nō hñs spontaneā generationē. Primo ꝙ sit pfectum tā in q̄litate q̄ in q̄ntitate. Secundo ꝙ nō sit orbatū id est ꝙ nō sit diminutū in mēbris genitalibꝰ Tertio ꝙ nō habeat spōtaneā generationē. id ē ꝙ nō generetꝰ p putrefactionē. sicut musca vel vermis qō em̄ p patrefactionē sine semie generatꝰ ꝯmunitꝰ ex semine nō generat sibi simile. qꝛ aliter pt

ↄtinuari in specie. nec tamē oportet h̄ ī oīb⁹ hmōi vez eē. ¶ Quinta ps de vegetātib⁹ ꝛ plātꝭ Ut āt maīfestioꝛa fiāt q̄ de aīa vegetatiua ꝛ ei⁹ potētijs pmissa sunt h̄ de vegetātib⁹ ꝛ plantis aliq̄ sunt dicēda. Planta aūt generale nomē est. Et scdm Aristotilē plātarū q̄dā sunt arboꝛes q̄ habēt ex sua radice stipitē vnicū ex q̄ multi rami nascuntur Alie medie int̄ arboꝛes ꝛ herbas vt frutices sine stipite hn̄tes ex radicib⁹ ramos. Alie herbe que nō hn̄t stipitē ex sua radice sꝫ folia. ¶ Principiū aūt efficiēs in generatiōne plantaꝝ ꝛ eaꝝ vegetatōe est sol siue caloꝛ solis Principiū aūt materiale a q̄ sumitur nutrimentū est terra. non tn̄ terra pura sꝫ ex q̄tuoꝛ elemētis ↄposita siue mixta. Ex qua quoddā ↄpositū surgit qd̄ est maxime terreū. aquaticū parū. aereū min⁹. igneum minīe. Per terrā cohere͂s. p aquā ꝛ aerem diffūdēs. ꝛ p ignē supius surgēs. Nō tamē hmōi elemētoꝝ foꝛme siue coꝝ ꝟtutes sunt in h̄ cause pncipales vt in scdo de aīa ↄtra empedoclē pbat Aristotiles. ¶ Mod⁹ aūtē generatōis plantaꝝ scdm Aristotilē in libꝛo de plantis ē talis. Quoniā ꝟtute caloris ascendūt vapoꝛes terrei ꝛ aquei ad supficiē terre. ad quā etiā descēdit aer roꝛid⁹ roꝛificans locū mixtiōis. in q̄ virt⁹ coꝛpoꝝ celestiū infusa ipis mixtibilib⁹ ↄmiscet ea. ꝛ ex eis pducit plantā. In plātis aūt radix generat̄ ex humoꝛe seminali. medulla vero ex humoꝛe cibali. Et scdm Aristotilē ī plāta duplex est digestio. pma in radice. secunda in medulla. a q̄ ad alias ptes trāsmittit̄ ↄueniēs nutrimētū. ꝛ inde generant̄ folia ex humoꝛe magis aquoso. Floꝛes ꝟo ex humoꝛe magis subtili. ꝛ qͥ aereo. fruct⁹ aūt ex humoꝛe aereo mag⁹ grosso ꝛ magis virtuoso. De natura vero plantaꝝ speciali⁹ dicere nō est p̄sentis ꝓpositi.

¶ Capitulū tertiū.

¶ Prima pars de potentia sensitiua generaliter.

Postq̄ de aīa vegetatiua dictum est. nūc de aīa sensitiua est agendum. Habet aūt duplicē potētiā. sꝫ apprehēsiuā ꝛ motiuā. Et dicit̄ h̄ apprehensiua put se extēdit apphensio ad noticiā iudiciariā. Hec ꝟo potētia apphensiua diuidit̄ in apphensiuā deforis. ꝛ in apphēsiuā deint⁹. Et dr̄ apphensiuā deforis que apphendit p oꝛganū qd̄ est extra in coꝛpe. vel q2 h̄ foꝛte nō est verū de sensu tact⁹. pōt dici apphensiua deforis. q2 apphēdit rez deforis p̄sentez. Pri⁹ aūt est de ista potētia dicendū ꝛ eius ptib⁹. postea de secunda

¶ Scd̄a ps de numero sensuū exterioꝝ.

Uires ḡ apphēsiue deforis sunt q̄nq3 sensus pticulares. siue potētie exterioꝛes sꝫ visus. audit⁹. odoꝛat⁹. tact⁹. ꝛ gust⁹ quorū sufficiētia sic habet̄. Quoniā cū media p que fit sensatio sint determinata numero sꝫ aut caro. aut aqua. aut aer. Cū etiā sensibilia p ista media sint terminata numero quia oīe qd̄ sentit̄ per carnē. aut est tangibile aut gustabile. ꝛ oīe qd̄ sentit̄ p aerem vl' aquā. aut p vtraq3. est sonus. odoꝛ. vl' coloꝛ. opoꝛtet scdm h̄uc numez eē numeruꝫ sensuū. ¶ Tertia pars de ↄueniētia sensuum ¶ Conueniūt aūt dicti sensus in aliq̄b⁹ ↄditōib⁹. Primo q2 oīes sūt vires passiue. sentim⁹ eīn intus suscipientes nō extra mittentes. ꝛ ꝓpter h̄ obiecta eoꝝ dicuntur passibiles q̄litates. quia in sensu faciūt passiones. nec tamen ideo dicunt̄ virtutes passiue. quia nō sint potentie actiue ¶ Secundo quia oīes sunt pceptiui singularium. ꝛ nō vniuersaliū. ꝛ etiā obiectoꝝ p̄sentiū ꝛ nō absentiū. ¶ Tertio quia ad h̄ q3 actu sentiāt q̄tuoꝛ requirunt̄. duo ex parte sensus. sꝫ species ꝛ oꝛganū. ꝛ duo extra. s. obiectū ꝛ mediū. Et ex parte speciei reqͥrit̄ ↄueniēs ꝓpoꝛtio sēsibil' ad sensū. ex pte oꝛgani reqͥrit̄ q3 sit ↄueniēt' dispositū. Ex pte obiecti requirit̄ cōueniēs p̄sentia. ꝛ ex pte medij ↄueniēs distātia. quia sensibile positū supra sensum nō sentit̄. Et istis circūstantijs positis sensus nō errat circa sensibile ꝓpriū. ꝛ hoc in magna pte siue ī magno gradu. vt exponit ↄmentatoꝛ. ¶ Quarto conueniūnt quia oīes vnā habēt oꝛiginē. sꝫ sensum cōmunē. a quo veluta centro quasi linee quedā exeunt. ¶ Quarta pars de differentia sensuū. ¶ Differunt aūt isti sensus etiā in aliquib⁹. Primo in oꝛganoꝛum medioꝝ ꝛ obiectoꝝ diuersitate. Secūdo differunt vtilitate. quia duo illoꝝ sꝫ tact⁹ ꝛ gustus sunt magis necessarij. alij sunt ad bene esse aīalis ꝛ ad scientiā acquirendā. Per gustū eīn discernim⁹ cibū bonū a nociuo. ꝛ per tactū coꝛruptiuū a nō coꝛruptiuo Ideo h̄ijs duobus sensib⁹ ingeniauit natura mediū intrinsecū ꝓpter eoꝝ necessitatem. alijs aūt mediū extrinsecū. Tertio dif

ferũt generalitate. quia tactus est in mem/
bris oibꝫ ⁊ in omibꝫ aialibꝫ. Quarto in ap
phendendi ⁊ retinẽdi varietate. quia visus
citius. velocius. ⁊ remotiꝰ apprehẽdit. tactꝰ
aũt qꝛ grossioꝛ ē apphensa fortiꝰ tenet. Hec
sunt ergo generales ꝯuenientie ⁊ differẽtie
sensuũ. quãuis ⁊ alique possint alie assigñri

¶ Quinta ps de visu.

¶ Sꝫ dicendũ est pticulariter de vniuscuiusqꝫ sensus organo. medio ⁊ obiecto Et pmo de visu tanqꝫ de nobilioꝛi. Organũ ḡ visus est oculus ad quē ꝯuenit nervꝰ opticus ꝓtensus a cerebro vsqꝫ ad pupillã per quē mittitur spiritus visibilis recipiẽs species visibiles ab humoꝛe cristallino. qui ē in pupilla. Sic igitur videmꝰ oculo. sed instrumentaliter. visu aũt siue virtute visiua videmus effectiue pncipaliter. ipa vero visione videmꝰ formaliter ⁊ sic de alijs sensibus ꝓportionaliter est dicendũ. ¶ Mediũ pterea huiꝰ sensus est aer vel aqua ⁊ quodcunqꝫ aliud corpꝰ transparẽs siue dyaphanum. Vñ cũ lumē requirat ad videndũ fuit inter quosdã philosophos q̃stio. vtrũ requiratur ꝓpter mediũ. aut ꝓpter coloꝛē. siue obiectũ. Et pōt dici qꝫ ꝓpter vtrũqꝫ. tamen pncipaliter ꝓpter coloꝛē. qui nō sufficit suã speciē agere. sine ꝯiuncto lumine. ¶ Obiectum vero visus est visibile scꝫ coloꝛ vl' lux Differũt aũt coloꝛ. lux ⁊ lumē. qꝛ lumē nō terminat visum. nec ꝓprie videt sꝫ est species lucis per quã lux videt sicut coloꝛ p suã speciē. Lux aũt potest ex se in dyaphano suam speciē generare. coloꝛ aũt nō pōt nisi lumine sup ipm cadente. Si aũt sup lucē siue lucidũ caderet lumē alienũ saltē maius qꝫ sit lumē ꝓpriũ. impedit ipm saltē ne videatur distincte. iō maius lumē minꝰ lumen dicitur offuscare. sicut patet de stellis ī die

¶ Sexta ps de auditu.

¶ Organũ vero auditus est ī auribꝫ. ⁊ est quidã aer cōnaturalis positus intra cōcauitatē auris. ad quē dirigit nervꝰ quidã ꝓtensus a cerebro ꝯtinēs spiritũ audibilem Mediũ aũt sensus huiꝰ est aer extrinsecus ipi aeri supradicto ꝯnaturali ⁊ intrinseco ꝯtinuatus. ¶ Sꝫ obiectũ ipius est sonus qui fit in aere ex collisione duoꝝ corpoꝝ solidoꝝ siue duroꝝ ad inuicē p quã fit tremoꝛ in aere. qui ꝯtinuat vsqꝫ ad aurē p modum spere. cuius centrũ est locus collisionis. et circularit' ꝓtendit ꝯtinue debilitãdo. cuius simile est cũ ꝓicit lapis in aquã. Vñ patet q̃liter fit sonus reflexꝰ.

¶ Septima ps de olfactu.

¶ Organũ aũt olfactꝰ est in duabꝫ carũculis descẽdētibꝫ a cerebro q̄ similes sunt duobus capitibꝫ mamillaꝝ p quas ꝯuenit spiritus odoꝛabilis Mediũ vero huiꝰ sensus est aer vel aqua. ⁊ licet idē sit mediũ in hoc sensu ⁊ alijs duobꝫ scꝫ visu. ⁊ auditu. ħ tam est differentẽ. Est em̄ ħ mediũ in visu scd̃m quod est corpꝰ dyaphanũ. sꝫ scd̃m hanc dispositionē nō est mediũ hmōi in alijs sensibus. ¶ Sed obiectũ ipius est odoꝛ q̄ꝯmuniter multiplicat cũ quadã fumali euapoꝛatione p caloꝛē a coꝛpe odoꝛifero resoluta.

¶ Octaua ps de gustu.

¶ Organũ gustꝰ est in lingua per quã res sapoꝛifera ꝯiungit humiditati saliuari q̄ ī mutat ab ea mediãte carne spongiosa q̄ est in sup̄ficie lingue. ⁊ reddit sapoꝛē suũ spiritui qui est in neruo iterioꝛi. Vñ patet qꝫ duplex est mediũ in ħ sensu itrinsecũ scꝫ caro lingue. ⁊ extrinsecũ scꝫ humiditas saliuaris iō si ipa fuerit infecta amaritudine gustꝰ iudicat cibũ amaꝝ. Obiectũ aũt huiꝰ sensus est sapoꝛ. cuiꝰ duo sunt extrema ꝯtraria. scꝫ dulcedo ⁊ amaritudo. Media aũt sũt plurima. ⁊ hoc ꝯmune est pdictis omibꝫ sensibus. scꝫ qꝫ q̄libet sit sēsitiuꝰ vniꝰ ꝯtrarietatis ⁊ medioꝝ ipius.

¶ Nona ps de tactu.

¶ Organũ tactꝰ scd̃m quosdã est in coꝛde vel aliq̄d iuxta coꝛ valde reductũ ad medium qualitatũ tangibiliũ. vñ talē ꝓportionē qualē ipm habet nō sentit. sꝫ solũ excellētias tangibiliũ. ¶ Sꝫ scd̃m alios aũt opoꝛtet oꝛganũ tactꝰ esse extēsum p oĩa membꝛa ad euitãdũ excellētias tangibiliũ q̄ sũt coꝛruptiue animaliũ. vñ illa supdicta ꝓpoꝛtio reducta ad mediũ qualitatũ tangibiliũ videtur ponẽda in neruis p totũ coꝛpꝰ aĩalis expansis. Mediuꝫ aũt huiꝰ sensus sicut ⁊ sensus gustus est caro. vt supꝛa tactũ est. et ħ est mediũ coniunctũ. Potest tamē hoꝛũ sensuũ sicut ⁊ alioꝝ eē quoddã mediũ extraneum. sed nō hꝫ ad sensatoꝝ nisi accidētaliter. qꝛ si nō esset nō minꝰ sensatio fieret.

¶ Sꝫ obiectũ huiꝰ sensus est tangibile. Non est aũt vnũ ꝓximũ genus omniũ qualitatũ tangibiliũ. sicut coloꝛ est genꝰ omniũ coloꝝ. sꝫ sunt in eis plures ꝯtrarietates. scilicet calidũ. frigidum. humidũ. siccũ. durũ

molle.asperū.lene.graue.z leue. ¶ Unde oritur q̃stio vtrum sensus tactus sit vnus sensus vel plures. Et dixerūt aliq̃ q̄ si tactus nominetur ab eo q̄ sentit.sic est vnus sensus si vero ab hijs que sentit. sic est plures sensus.ꝓpter plures ꝯtrarietates tāgibiles supradictas. Sed hoc nō sufficit quia sic nec eēt ponend⁹ nisi vn⁹ sensus cū nō sit nisi vnū qd sentit.scʒ ipa aīa Jdo meli⁹ dicit̄ q̄ sensus tact⁹ est vn⁹ materialiter.q2 vnū est organū scd̄m materiā z quātitatē.sʒ est plures sensus formalit̄.nō scd̄m formā substātialē sed accidentalē. q2 scd̄m aliā qualitatiuam dispositionē est ꝑceptiu⁹ calidi z frigidi.z scd̄m aliā humidi z sicci. Et sic tactus est duo sensus.z nō plures.q2 ꝯtrarietates p̄dicte nō arguūt pluralitatē dispositionū q̄litatiuarum in organo.ꝓpter hoc q̄ sunt sensibilia ꝯmunia.vel sentiunt̄ modo sensibilium ꝯmuniū.scʒ scd̄m figurā aut motū. Jdo sufficit q̄ organū sit quantū vt sentiant̄ scd̄m diuersos situs mot⁹ aut figuras ipsorum.

¶ Aristotiles aūt in enumeratione quinq̄ sensuū.illos duos sensus tanq̄ vnū posuit scd̄m modū loquēdi vulgarē.vt dicit ꝯmentator.q2 in nullo mēbro inuenit̄ vn⁹ sine alio. Et ad eundē sensum dicit Aristotiles.q̄ gust⁹ est quidā tact⁹. ¶ Decima ꝑs de diuisionib⁹ sensibiliū.

¶ Sʒ ad maiorē intelligentiā p̄dictorū vidende sunt q̄dam diuisiones sensibiliū. Nā scd̄m Aristotilē sensibiliū quedā sunt sensibilia ꝑ se.alia sensibilia ꝑ accidēs. Et eorum que dicunt̄ sensibilia ꝑ se.quedā dicūtur sensibilia ꝓpria.quedā ꝯmunia. ¶ Sensibile ꝓpriū dicit̄ qd sentit̄ vnico sensu scd̄m speciē sic q̄ nō alio.vt color visu.z son⁹ auditu. ¶ Sensibile ꝯmune dicit̄ qd oīb⁹ vel plurib⁹ sensib⁹ est sensibile.vt motus et quies.numerus magnitudo z figura.z si q̄ sunt alia. ¶ Sensibilia ꝑ se sunt illa q̄ dicta sunt.scʒ sensibilia ꝓpria z ꝯmunia z magis sensibilia ꝓpria q̄ ꝯmunia.q2 scd̄m eorum specificā distinctōʒ sumit̄ specifica distinctio sensuū. ¶ Sensibilia ꝑ accidēs sunt sicut hō.asin⁹.sortes.z brunell⁹.quorum neutrū sentit̄ in quantū tale.sʒ in quantū albū vel figuratū. ¶ Nō patet q̄ p̄dicta diuisio ꝑ̄.sic dat̄ ꝑ opposita.qu in e⁹ membra supponāt ꝑ eodē. Quia nō solū color esset visibilis.imo coloratū. ¶ Nec videt̄ q̄ sensus de colore iudicet abstracte a subiecto.sʒ cōfuse de colorato. Et ita de magnitudine et magno.figura z figurato.numero z numerato.siue ponant̄ accidētia quedā distincta a suis subiectis.siue nō. Jdeo cū idem sortes sit albus figurat⁹ z hō.sequit̄ q̄ ipe idē est sensibile ꝓpriū.sensibile ꝯmune.sensibile ꝑ se.z sensibile ꝑ accidēs.sʒ hoc est scd̄m diuersos ꝯceptus.quia in quantū est alb⁹.dicitur sensibile ꝓpriū.q2 scd̄m conceptū a q̄ sumitur iste terminus albū vnico sensu sentitur.sed in quantū figuratus dicitur sensibile ꝯmune.quia scd̄m illū conceptū pluribus sensibus percipitur. sed in quantum albus vel figuratus dicitur sensibile ꝑ se. quia scd̄m talē conceptū res sensu percipitur. Sed in quantū homo vel sortes dicit̄ sensibile per accidens.quia scd̄m hmōi cōceptum nō sentitur. Sensus eīn exterior nō iudicat de re scd̄m conceptū substātialē sʒ accidentalē.vnde ad diuersitatē accidētiū variatur iudiciū sensus. nō ad variationē substantie.

¶ Capitulū quartū.

¶ Prima pars de interiorib⁹ sensib⁹ generaliter.

D Jcto de anime sensitiue potentia apprehensiua exteriori. dicendū ē de interiori que sicut pma etiā multiplex est Nā alia est sensitiua cognoscitiua alia est specierum sensibiliū reseruatiua. Unde q̄ preter omnē potētiā cognoscitiuā ponenda sit alia potētia nō cognoscitiua sʒ reseruatiua.patet ex hoc quia in absentia sensibiliū.z omi actu cognoscēdi cessante. apparet q̄ species sensibiliū reseruant̄ in nobis.vt patet in sompnijs. Et patet q̄ nō reseruantur in potētijs cognoscitiuis. hoc ē in organis. in quib⁹ aīa nata est formare actū cognoscendi.quia tunc nō apparet ratio quare deberet cessare act⁹ cognoscendi cū nihil deficeret requisitū ad eius formationē.ideo oportʒ q̄ sit alia potētia reseruatiua hmōi specierum. Alia quidē nō ex parte anime.sed ex parte organi z operis. ¶ Et scd̄m hoc quidā philosophi ponūt solū duas tales potentias interiores.vnā cognoscitiuā.id est in qua format̄ actualis sensatio.quā vocant sensum ꝯmunē z eā dicunt esse ī corde.aliā reseruatiuā quā vocāt fantasiam z eam dicunt esse in cerebro. Et hijs potentijs scd̄m eos diuersa attribuunt̄ nomina scd̄m earū diuersa opera. Unde con

tingit q̄ vna diuersis noīb9 nomine͂r. diuersis tamē rationib9. ¶ Sꝫ quidā ꝑticularius ꝯsiderātes ponūt quinq̄ potētias interiores. q̄ sunt sensus ꝯmunis imaginatiua estimatiua. fantasia ꝛ memoratiua. Uerū tamē ꝓpter occultā dictaꝝ potentiaꝝ opationē ꝛ suoꝝ organoꝝ distinctionē ꝛ situationem ac variā dictoꝝ nominū significatōꝫ ipis sepe vtimur aut ꝓmiscue aut equoce. Unde aliqui qd̄ hic vocam9 imaginatiuā vocant fantasiā ꝛ econtra. Sꝫ de nomib9 minus curem9 ꝛ reb9 videam9. ¶ Secunda ps de sensu ꝯmuni ¶ Est igit̄ sensus cōmunis. potētia sensitiua que omniū sensuūm ꝑticulariū obiecta apprehēdit. Nō em̄ dicit̄ sensus ꝯmunis qꝛ ipe solus sensibilia ꝯmunia apprehēdit vt quidā crediderunt. Nā apprehendere illa sensibilia ꝯmunia. d quib9 supradictū est ꝯuenit etiā sensui particulari scd̄m Aristotilē. sꝫ dicit̄ ꝯmunis. qꝛ omēs sensus exteriores ab eo velut a cōmuni centro exeunt vt suoꝝ obiectoꝝ similitudines ad deū reducāt. quib9 mediātib9 de singulis iudicat ꝛ discernit. ¶ Un̄ huius potētie tres sunt actus. ¶ Primus est cognoscere obiecta omniū ꝑticulariū sensuū. ꝛ ꝯuenientiā ꝛ differētiā taliū obiectorum. vt q̄ hoc albuꝫ nō est dulce. vel q̄ hoc est dulce. ꝛ illud dulcius. ¶ Secundus ē cognoscere actus ꝑticulariū sensuū. Licꝫ em̄ quibusdā visum sit q̄ actualis sensatio solū fiat in corde siue in sensu ꝯmuni tamē videt̄ eē de intētione Aristotilis q̄ sensationes fiant in organo sensuū exterioꝝ. q̄s nisi ī eis nō ꝑcipiam9 nos sentire. qꝛ sensibile existens in organo nō sentit̄. iō ꝑ sensum cōeꝫ sentim9 nos sentire. scꝫ videre vel audire. ꝛ sic de aliis. ¶ Tertius ei9 act9 est cognoscere carentiā siue absentiā sensibiliū. sicut iudicam9 de tenebra vel silentio. iudicādo q̄ visus a nullo visibili mouet̄. vel auditus a nullo sono. Et hoc fit ꝑ sensum interiorē q̄ ꝑcipit ꝑ actū exteriorē ꝛ eius carētiā ꝛ nō ꝑ sensum exteriorē. q̄ species sensibiliū in absentia eoꝝ. saltē longo tp̄e nō reseruat iō nisi in eoꝝ p̄sentia nihil iudicat. ¶ De organo aūt sensus cōmunis altricatio est inter philosophos ꝛ medicos que forte magis ē verbalis q̄ realis Dicūt em̄ philosophi fuisse opinionē Aristotilis q̄ organū sensus cōis scꝫ in quo subiectiue formātur p̄dicti actus sensitiui est coꝛ. vel in corde in habētibus coꝛ. in nō habētib9 aūt aliquid ꝓportionale. Dicūt aūt philosophi practici siue medici fuisse opinionē galieni ꝛ auicēne q̄ hec virtus est ī cerebro scꝫ ī anteriori parte cerebri. vt ꝯcurrūt nerui sensitiui q̄nq̄ sensuum qui locus medullosus ꝛ humidus ē. Hec aūt apparēs ꝯtrarietas videtur posse ꝯcordari. dicēdo q̄ organū sensus cōis est in corde. scꝫ subiectiue ꝛ ꝯpletiue. sed est in cerebro dispositiue nō q̄ ibi fiat sensatio, sꝫ quia omēs species sensibiliū ꝑus ꝯgregātur in ipo. ꝛ inde per quādam viā transeūt ad coꝛ vbi fit sensatio. ¶ Tertia ps de imaginatiua. ¶ Imaginatiua est potētia reseruatiua specieꝝ sensibiliū a sensu ꝯmuni receptarū. species em̄ reꝝ hic vocātur imagines ipsarum. ꝛ inde imaginatiua accipit nomē. Hec aūt potētia differt a sensu cōi. quia nō est potētia iudicatiua. sed solum reseruatiua. Etiam quia sensus cōis nō accipit formā siue specieꝫ nisi p̄sente re illa aut eam reseruat etiaꝫ re absente. Hec vero potentia in anteriori parte cerebri ponitur. in qua etiam sensus cōmunis ad sensum prius dictum esse conceditur. sed differenter. Nā scd̄m anathomiā cerebrū scd̄m sui lōgitudinem in tres ventriculos diuiditur. ꝛ quilibet duorum. scꝫ anterioꝛ ꝛ medius ī duas partes subdiuiditur. quarū quelibꝫ maioꝛ est q̄ sit ventriculus posterioꝛ. In p̄ma ergo parte anterioris ventriculi conueniunt omēs sensuū exterioꝝ nerui. In secunda vero esse videtur imaginatiua retinens impressiones receptas a sensu cōmuni. ꝛ hec pars frigidioꝛ ꝛ durioꝛ est q̄ prima. naꝫ virtus que bene recipit perficitur calido ꝛ humido. sed virtus que bene retinet. perficitur frigido ꝛ sicco. nō tamē excessiuo. sed debito proportionato. ¶ Quarta pars de estimatiua. ¶ Estimatiua est potētia que ex speciebus sensibilibus intētiones elicit nō sensatas. Dico autē intentiones nō quidē ratōis sed nature. Nō em̄ apprehēdit quid sit similis nomē aut verbū sed amiciciam. commodū vel incōmoduꝫ. verbigratia. Quis vidēs lupuꝫ nūq̄ alias visum fugit ipm̄ tanq̄ sibi inimicū. ꝛ sic ex eius specie sensibili elicit speciem siue intētionem inimicie que nō poterat per sensuꝫ apprehendi ¶ Hec ergo potētia differt ab imaginatiua. quia illa solum retinet species per sensum ꝯmunē apprehensas. hec ve

ro elicit ex eis intētiones nō sensatas sicut amicicie vel inimicicie ex quibus sequūtur actiones psecutionis vel fuge. ¶ Unde sciē dū est q licet species sit nomē generale. tamen quandoq philosophi in modo loquē di videntur ponere differentiā inter species et intentiones. Species em̄ sunt q multiplicantur ab obiectis ad organa sensuū exteriorum. sed intentiones multiplicātur ab organis sensuū exterioꝝ ad sensum commune et organa aliarū potentiarū. ¶ Et est inter ipas triplex differentia. Prima qr species nō sunt representatiue nisi sensibilium exteriorum. intētiones aūt nō solū ipo rum sed etiā sensationū eoꝝ. ¶ Secūda quia species fiunt in suis subiectis sine cognitione prima. intentōes aūt fiunt ab ipis sensationibus. ideo ipas repñsentant. ¶ Tertia quia species aliquas dispositiones requirunt in suis subiectis. quas nō requirunt intentiones. sicut species lucis vel coloris requirit dyaphaneitatē i suo subiecto. quā nō requirit intentio ad sensum cōmunē multiplicata. et sic patet quid per intentiones debemus intelligere. cū dicimus estimatiuā intentiones eligere. ¶ Hec vero potentia estimatiua in prīa parte medij ventriculi sine medie cellule cerebri ponitur q qualiter sit sic et de alijs ad anathomiā ptinet cōsiderare.

¶ Quinta ps de fātasia. ¶ Fantasia que a qbusdā formatiua. a qbusdā imaginatiua dicitur quocunq nomine vocetur. tamen vt hic sumitur est potētia formans imagines cū imaginibus id est species siue intentiones cū speciebus vel intentionibus cōponendo eas vel diuidendo et ideo fingit cimeras et mōstra et facit castra in hyspania. et opatur in somno sicut in vigilia. Hec aūt potentia ab aliquibus i brutis vocatur fantasia siue imaginatio. in hominibus vero cogitatiua. Quādo vero ipa est cōiuncta rationi sicut in homine tunc in sua opatione dirigitur et regitur a rōne. Et quia in hominibus ratiocinatio diuersificatur ideo operationes fantasie in hominibus variantur. sz quādo ipa nō est cū rōne. sicut i brutis. tunc regitur solū quodā instinctu nature. Et quia similis est instinctus in habentibus eandē speciē. ideo in talibus opatio fātasie nō variatur. Inde est q omīs hyrūdo cōsimili modo facit nidū suū et omīs aranea telam suā. ¶ Hec vero potentia secunda parte medie cellule cerebri ponitur tanq centrū inter imaginatiuā et memoratiuā. quia cōuertit se sup imagines in vtraq eaꝝ reseruatas. et tūc cōponit et diuidit eas

¶ Sexta ps de memoratiua.

¶ Memoria est potētia reseruatiua specierum siue intentionū. nō solū a sensu cōmuni receptarū. sed etiā ab estimatiua et fantastica. vnde vt quidā dicunt ipa se habet ad estimatiuā sicut imaginatiua ad sensū cōmunē Et in hoc hec potētia differt ab imaginatiua. Differt etiā ab ea quia hec reseruat species siue intentiones sensatoꝝ cum differentia tpis pteriti in quo illa sentiebātur. Illa vero sine differentia tpis certi apprehensi per sensum cōmunē. differt aūt ab estimatiua et fantastica. qr ille sunt apprehēsiue. hec aūt solum reseruatiua. Memoria quoq differt a reminiscentia. qr memoria vt dicit cōmentator est cōtinua obseruatio illius qd semel fuerit apprehensū. ¶ Reminiscentia vero est eius qd postq apprehēsum fuit oblitū est et iteꝝ rememoratū. Uñ diffinit reminiscentiā q est iterata acceptio rei pterite de facili sine inuentione et doctrina Et iō dicit q reminiscentia est memoria sicut cōseruatio quasi abscisa. scz p obliuionē nō in toto sed in pte. et sunt hec. vna virtus in subiecto. due vero scd̄m modū. id est differunt scd̄m rationē vel cōceptū. ¶ Et dicit Aristotiles q memoratiui sunt tardi ingenij. reminiscitiui vero capacis et velocis. qr in memoratiuis magis viget sensus q intellectus. ¶ Hec aūt potētia in posteriori parte cerebri ponitur. qui locus siccus est ppter neruos motiuos qui oriuntur ab ipo.

¶ Capitulū quintū.

¶ Prima pars de potentia motiua generaliter.

Uiso de anīe sensitiue potentia apprehensiua. nunc videndū est de potentia motiua. Mouet aūt anima sensitiua quādoq spiritualiter et hoc dupliciter. scz cognoscitiue et appetitiue. qñq aūt corpaliter scz mouendo mēbra corpalia executiue. ¶ Uñ ad motū anīalis et maxime scd̄z locū de quo pncipaliter loqmur tria requiruntur. Nā cū talis sit ad aliqd psequendū vel fugiendū. pmo oportet cognoscere q illud sit bonū et psequendū vel malū et fugiendū. ¶ Scd̄o oportet inclinari ad ipius psecutionē vel fugam. ¶ Tertio oportet exequi talem inclinationē mouen-

do corpus et membra. ¶ Primū pertinet ad potentiā cognoscitiuā. scdm ad potentiam appetitiuā. tertiū ad virtutē executiuā quā communiter vocamus motiuā. ¶ Et hanc diuisionē quidā sub alijs verbis tradunt dicentes. quod duplex est potentia motiua. quedam imperans et quedā imperata. intelligentes per potentiā imperantē ipam cognoscitiuā et appetitiuā et per potentiā imperatam. ipam potentiā executiuā in membris corporalibus situatā. Sed iste locutionis modus habet locū in ratione vtentibus. in quibus solū proprie est imperiū sicut liberum arbitrium. ¶ Secunda pars de potentia appetitiua.

¶ Quia vero de prima potentia motiua scilicet cognoscitiua satiua satis dictum est. de secunda scilicet de appetitiua est dicendum. Hec aūt mouet dupliciter. scilicet diligēdo vel odiendo. ¶ Et diuidit in concupiscibilē et irascibilē. Concupiscibilis mouet ad bonum. vel apparens bonū. cōmodū. vel apparens cōmodū. Irascibilis insurgit contra malū. et fertur in arduū. Ab hijs oriuntur quatuor affectiones pricipales. scilicet gaudiū. spes. dolor. et timor. Nam per concupiscibilē gaudemus de bono psenti. et speramus de bono absenti. per irascibilē autē dolemus de malo psenti. et timemus de malo absenti. Sensualitas aūt est vis appetitiua. et ad idē mouet ad qd concupiscibilis et irascibilis. sed in quantū sensui siue corpori cōiungitur et a ratione nō regitur sensualitas vocatur. siue irrationabilis appetitus

¶ Tertia ps de potētia executiua.

De potentia aūt executiua. siue corporaliter motiua dicūt qdā quod ipa est triplex. scilicet naturalis vitalis et animalis. Quarum pma sitū suū habet in epate. secūda in corde. tertia in capite vt in pncipio pinquo. sed est in corde tamen in pncipali et pmo pncipio. Uirtus naturalis est motiua humorum. vitalis ē motiua pulsuū. aīalis est motiua mēbrorū Sed de hac tertia pncipaliter intendimus. quoniam alie. et specialiter pma videt esse potētie vegetatiue et conuenire plantis. licet nō eodē modo sicut aīalibus. Ipa vero motiua scdm locū que fit p mēbra solū est in anīalibus pfectis. et nō in anīalibus impfectis que solum habēt sensum tactus sicut sunt anīalia terre affixa vt ostree et conche. Nā licet in plantis et in dictis anīalibus impfectis qn nutriunt et augmentant fit quidā motus scdm locum qui dicit dilatationis et constrictionis. licet nō eodē modo sit in eis. quia ī plantis sine apprehensione preuia. in illis vero animalibus cum delectatione vel tristicia. tamen in predictis non est motus scdm locū qui fit per membra corporalia qualis est motus progressiuus vel saltatiuus. aut alius de loco ad locum delatiuus. Hunc autem motum natura īgeniauit animalibus perfectis ad vniendum sibi obiectum conueniēs quod non est in eis coniunctum. sicut in plantis potentia cōiungitur suo obiecto. vt nutritiua cū cibo.

¶ Quarta pars de potentia motiua naturali.

De predictis tamen potentijs corporaliter motiuis quamuis de eis ad medicum spectet principaliter cōsiderare. pauca nihilominus sunt dicenda. Est ergo virtus naturalis. potentia motiua humorum mediantibus venis. que scdm galienum radicatur in capite. scdm Aristotilem in corde. Et hec mouet siue operatur per spiritum animalem a corde per venas procedentem et corpus vegetantem. Est autem spiritus naturalis substantia subtilis aerea in corde vi caloris ex sanguine generata. et ideo est valde leuis et faciliter mobilis.

¶ Quinta pars de potentia motiua vitali

Uirtus vitalis est motiua pulsuū. mediantibus arterijs que radicantur in corde. Et hec operatur per spiritum vitalē a corde in membra per arterias procedentem et corpus viuificantem. Est aūt idem scdm substantiā spiritus naturalis vitalis et aīalis. sed differunt scdm operationē Dicitur enim vitalis in quātū a corde pcedit et corpus īstrumentaliter viuificat. Dicitur aūt naturalis in quantū a corde procedens p epar transit et corpus nutrit et vegetat. Sed dicitur animalis quando ad cerebrum peruenerit et in quantum ad sensum et motum disponit et abilitat. et sic idem spiritus diuersis rationibus diuersa habet nomina.

¶ Sexta ps de potētia motiua anīali.

Uirtus aīalis est potētia motiua mēbrorum. scilicet officialiū mediātibus neruis qui radicant ī capite. Et hec operat p spm aīalem p cerebrum trāseuntē qui p neruos et organa sentiendi directus subtiliat et ī aīali sensū et mēbrorum motū operat Sūt aūt mēbra corporis triplicia. quedā

radicalia vt epar. cor. cerebrū. ꝛ genitalia. inter que illa tria ꝓma in quibꝫ sunt. spirit⁹ naturalis vitalis ꝛ animalis sunt de eē in/diuidui. ſꝫ genitalia ſunt ad ꝯſeruationem ſpeciei. Alia ſunt mēbra deſeruiētia vt ve/ne arterie ꝛ nerui que deſeruiūt illi triplici ſpiritui. Alia ſunt mēbra officialia vt ma/nus pes ꝛ hmōi. ꝛ iſta mouet virtus aīalis ad officiū motus localis. ¶ In hoc autē motu talis eſt ordo ſcdm Ariſtotilē. quia ē vnū mouens nō motū. ſcꝫ obiectū appetit⁹ qd eſt bonū vel apparēs bonū. Appeti⁹ aūt mouet ab obiecto ꝛ mouet mēbra ꝛ iter ipa vnū mēbrū mouet aliud. Pars eīn mēbri que eſt citra iuncturā mouet aliā partē q eſt vltra ſicut p virtutē que in brachio po/tes mouere manū ſup iūcturā brachij ipo etiā nō moto ꝛ ſic de digito reſpectu man⁹ Deīde ipa mēbra mota mouēt ipm totale animal. qd eſt tanꝙ vltimū motū.

¶ Capitulū ſextū.

¶ Prima pars de anima rationali generaliter.

Poſtꝙ dictū eſt ꝺ anima ſenſitiua dicendū eſt de anīa rationali ſeu ītellectiua. de qua tres fuerūt opi niones magis famoſe. ¶ Una fuit Alexā dri ꝙ aīa intellectiua humana ē forma ma terialis. generabilis. ꝛ corruptibilis. edu/cta de potētia materie diuiſibilis ꝛ extenſa Alia fuit opinio ꝯmentatoris. ꝙ eſt forma ingenerabilis ꝛ incorruptibilis nō educta de potētia materie nec extēſa. ꝛ ꝙ illa ē vni/ca in oībus hominibꝫ cuilibet eoꝝ indiſtant aſſiſtens. ſꝫ tn̄ nulli inherens. ¶ Tertia via eſt veritas catholica. q nō eſt tanꝙ opi nio tenenda. ſꝫ tanꝙ fides firma. ſcꝫ ꝙ aīa intellectiua humana nō eſt vnica in oībus hominibꝫ. ſꝫ eſt forma ſubſtātialis hoīs cor/pus informās. ꝛ cū eo vnū ꝯponēs nō edu cta de potētia materie. Et iō ꝓprie nō inhe/rens. qꝛ inherere ꝓprie vt diſtinguit ꝯtra in formare īportat materialit dependere. Nō generabil nec corruptibil. ſꝫ tn̄ nō ſimpli/citer ꝑpetua. qꝛ de nouo ſcꝫ in vnione ipi⁹ cuꝫ corpea deo creata. ꝛ a pte poſt ꝑpetua. Nō extēſa ſꝫ indiuiſibil. ꝛ iō tota in toto. et tota in qlibet pte corpis. ¶ Un falſa ē qrū dā antiqꝝ theologoꝝ opinio dicētiū ꝙ aīa nō eſt ſcdm eēntiā in toto corpe. ſꝫ in pte ꝺ terminata ſcꝫ in centro cordis poſita. totū corp⁹ viuificat atꝙ mouet. Et ad h ponūt exemplū calcidij de aranea q in centro tele ſue reſidēs ſentit quēlibet motū in tela fa/ctum. ¶ Que aūt fuerit opinio Ariſtotil de aīa intellectiua humana. quātū ad ea q dicta ſunt ex eius libris autenticis ꝑſpicue nō habet. quia de hijs que tangūt ſectas ꝛ religiones hominū. ꝯmunit obſcure ꝛ am bigue loquit. Prima tn̄ opinio ſupius di/cta circūſcripta fide ꝛ ſequēdo apparentiā rationis naturalis inter oēs ꝓbabilior vi/deret. ¶ Secunda pars de potentia ani me rationalis. ¶ Sed ad potentias anīe ratiōalis accedamus que generaliter due ſunt. ſcꝫ cognoſcitiua ꝛ motiua. quas intel lectum ꝛ affectū vocamus. In quantū eīn eſt potentia cognoſcitiua dicitur intellect⁹ ſed in quantū eſt potentia motiua. dicitur affectus ſeu volūtas. ¶ Unde licet de ani ma rationali diuerſa nomīa dicant. ſicut dicimus ꝙ ipa eſt intellectus. ratio. ingeni um. memoria. voluntas. liberū arbitrium tn̄ hec nomina nō dicūt aliquā diſtinctōꝫ in eſſentia anīe. ſed differūt rōne. quia ipſa dicit intellectus ī quantū apprehēdit. ratio in quantū diſcernit. ingeniū in quantū in/ueſtigat. memoria in quantū ꝯſeruat. volū tas in quantū appetit. liberꝝ arbitriū in qn tū eligit. ¶ Hec aūt oīa reducunt ad duaſ rōnes generales ſcꝫ cognoſcēdi ꝛ affectan di. a qbus due potētie denominant. ſcꝫ in/tellectiua ꝛ volitiua. de qbꝫ ꝛ pmo de intel lectiua eſt agendū.

¶ Tertia ps de intellectu agēte ꝛ poſſibili

Intellect⁹ igit ſcdm Ariſtotilē diuidit in intellectū agentē ꝛ intellectū poſſibilem ſiue potentialē. Intellectus agēns eſt potē tia actiua intellectionū. ſed intellect⁹ poſſi/bilis eſt potētia paſſiua nō paſſione corru/ptiua. ſꝫ ꝑfectiua. ſcꝫ recipiendo in ſe intel/lectiones ab intellectu agente. ¶ De ipſo aūt intellectu agente duplex eſt opinio. nā quidā dicūt ꝙ eſt ipē intellectus diuinus. Alij dicunt ꝙ eſt idē ſcdm eſſentiā cū intel lectu poſſibili. ſed dicit poſſibilis in quan tū eſt receptiuus. ſed dicit agens in quātū eſt ſua intellectuali opatione actuatus Et ad hūc ſenſuꝫ dicit nobilior intellectu poſ/ſibili. ¶ Secunda autē opinio vera eſt. Prima aūt nō negat. qꝛ ū negam⁹ diuinuꝫ intellectū agere ad noſtrā intellectōeꝫ īmo oportet ipm pncipalit ꝯcurrere. cū in omi actōe optcat eē aliqd agēs nobili⁹ paſſo.

¶ Quarta pars de intellectu speculatiuo et practico.

¶ Intellectus insuper diuidit in itellectū speculatiuū et practicū. Et dicit speculatiuus in quantū cognoscit verū in rōne veri. practicus aūt in quantū cognoscit verū in rōne boni. Uel dicit speculatiuus scz in quātū finis eius est cognitio. sed dicit nō speculatiuus siue practicus in quantū finis eius est operatio. Ul' magis pprie loquēdo dicitur speculatiuus in quātū est pductiuus noticie speculatiue. Practicus aūt in quātū est pductiuus noticie practice. De quarū noticiarum differentia postea dicetur inferius

¶ Intellectus aūt practicus diuidit i synderesim rōnem et pscientiā. Unde in sylogismo practico synderesis ponit maiorem. sicut q nullū malū est faciendū. ratio aūt assumit minorē. scz hoc est malum. et pscietia cōcludit pclusionē scz h nō est faciēdū. Et sic synderesis est circa vniuersalia pncipia in qbus pmuniter nō cōtingit errare. ideo synderesis nūq totaliter extinguit. Ratio aūt est circa pticularia circa que quādoq est error. et inde sequit q pscientia est erronea. ¶ Ratio aūt diuidit in partē superiorem et inferiorē. nō q in eā sint ptes distincte s3 sicut oculo eodē videmus sursum et deorsum sic dicit portio supior que ratiocinatur de diuinis et eternis. Et si hoc sic solu3 speculatiue vocat intelligētia. Dicit autem portio inferior que pcinat de temporalibus et transitoriis. ¶ Predicta āo noīa a doctis qnq sumunt vt ipoztant nō solū potētiam cognoscitiuā. s3 etiā potētiā affectiuā. Capiunt etiā equiuoce qnq p ipa potētia. qnq p opatione ipius. ¶ Quinta ps de opationibus sensus vel intellectus.

¶ Nō sunt aūt hic ptermittende qdā cōpationes quas Aristotiles ponit inter sensu3 et intellectū. ¶ Prima est q sicut sensus reducit ad actū a sensibili sibi obiecto. sic itellectus ab intelligibili siue a fantasmate vel obiecto. ¶ Scda est q tam sensus q intellectus quodāmodo patit ab obiecto nō tn passione corruptiua vel generatiua substantie. ¶ Tertia q pmus actus vtriusq ē simplex differentie. id est sine pplētione. et nō ē differentie affirmatiuū vel negatiuū.

¶ Quarta q vterq preaffirmās aliqd esse delectabile vel tristabile mouet appetitum ad psequendū vel fugiendū. ¶ Quinta q vtrobiq fit appetitus mediante iudicio. scz de bono vel malo. tamē differenter. q2 sensus nō aspicit nisi ad psens. intellectus autem ad futurū. ideo quādoq qd est psentialiter delectabile dimittit pter psideratione iusticie future. ¶ Sexta q in eis appetitiuū id est psecutiuū et fugitiuu3 nō differūt realiter ab inuicē nec a sensu vel intellectu. sed solum ratiōe. ¶ Septima q fantasmata sūt itellectus: sicut sensibilia sensus. sic q sicut sensus nō sentit vel mouet sine sensibili. ita intellectus nō sine fantasmate. ¶ Octaua est q sicut obiectum generat speciē in sensu exteriori. postea in sensu pmuni q discernit sensibilia diuersa et sic est quodāmodo vnus et quodāmodo plura. sic fantasmata diuersa mouēt intellectū eundē existentē.

¶ Nona q sicut in sensu si sit iudiciu3 q hoc est bonū vel malū. appetitus mouetur ad psequendū vel fugiendū. sic per rationē fantasmatū. si intellectus iudicet bonū vel malū. appetitus intellectualis mouet ad psequendū vel fugiendū: sed hoc differenter quia appetitus sensitiuus mouet naturaliter sed appetitus intellectus libere. ¶ Decima q in vtroq contingit vere et false. componere et diuidere circa bonū vel malū: s3 tamē differt bonū simpliciter vel apparens bonū. Unde q est pntialiter delectabile. licet ad illud sequit magnū malū. appar3 sensui esse bonū: et intellectui nō solū ad psentiam delectabile: sed aspicieti apparet illud simpliciter esse malum. ¶ Undecima est q sensus nō sentit abstracte. sed intellectus intelligit abstracte. Sensus em videndo curuū vel album non distinguit inter subiectum et curuitatē vel albedinē. inter quē distinguit intellectus. abstracte intelligendo hoc ab illo. nec etia3 sensus abstrahit a singularibus. sed hoc facit intellectus. intelligēdo vniuersaliter. ¶ Duodecima est q intellectus in actu. id est intellectus agens ē idem qd intellectus et intellectio. nō sic aūt de sensu. Et hoc intelligendū de pmo intellectu agente. qui est intellectus diuinus.

Capitulū septimū.

¶ Prima pars de potētia rōnali motiua.

Uiso de potentia anie rationalis cognitiua: videndū est de potētia affectiua siue volitiua. Ipa naq rō siue rōnal' aīa si iudicat aliqd eē bonum vl' malū et ibi sistit. dicitur eē cognitiua siue

intellectiua. si aūt procedit amplius. ⁊ iu/dicat illud esse bonū vt fiat. dicit̄ motiua. si vero adhuc ꝓcedit vlteri⁹. ⁊ nō solū iudicat illud esse bonū vt fiat sed etiā illud appetat. dicit̄ affectiua siue volitiua. ¶ Est igitur vis aīe rationalis motiua multiplex. q̄dam consiliatiua sicut sinderesis vel ratio que iudicat aliquid esse bonum vt fiat. aut malū vt nō fiat. quedā aūt est affectiua sc3 ipa voluntas que appetit id qđ iudicat bonum. ⁊ refutat id qđ iudicat malū. Quedā vero imperatiua. sc3 libertas siue liberū arbitriū. que imperat illđ fieri qđ iudicat̄ bonum. vel nō fieri qđ iudicat̄ malū. Hec aūt vtrāq3 sc3 consiliatiuā ⁊ affectiuā ꝯplectit̄ vt patebit. nec tamē ista inter se aut ab ipsa anima vel voluntate in re aliqualiter distinguuntur.

¶ Secunda pars de distinctione libertatis.

¶ Sed anteq̄3 de libero arbitrio dicam⁹ sciendū est ꝙ libertas distinguit̄ triplex. scilicet a necessitate. a pctō. ⁊ a miseria. Prima est nature ⁊ tā bonoꝝ q̄3 maloꝝ. Secūda est gratie. ⁊ est solū bonorū. Tertia est glorie. ⁊ est solū beatorū. ¶ Libertas autē a necessitate distinguit̄ duplex sicut necessitas dupliciter dicit̄ sc3 necessitas coactionis ⁊ necessitas īeuitabilis. Libertas a necessitate violentie vel coactōis vocatur libertas complacētie. Libertas a necessitate ineuitabilitatis vocatur ꝯtingentie.

¶ Libertas aūt contingētie adhuc potest distingui duplex. sc3 libertas indifferentie ⁊ libertas ꝯtradictōis. Omīs eīm libertas indifferentie est libertas ꝯtradictionis. nō ēconuerso. quia dicit̄ libertas indifferētie quādo volūtas est sic indifferens ꝙ nō magis inclinatur ad vnā partē ꝯtradictionis q̄3 ad aliā. Modo stat ꝙ aliq̄s habituatus in aliqua ꝟtute sicut tꝑantie habet libertatem ꝯtradictōis ad agendū vel nō agendū ꝫm illā virtutē ⁊ tamē nō habet libertatem indifferētie. quia magis ꝓnus ⁊ magis inclinatus est ad opus virtutis. ¶ Omīa autē ꝑdicta nōīa q̄modocūq3 capiat̄ libertas supponūt ꝑ eadē re. sc3 ꝑ ipa volūtate. non tñ sunt synonima. q2 in diuersis acceptionib9 diuersa hñt ꝯnotata. Nam libertas a peccato supponit pro volūtate. cōnotando eam esse in gratia. Libertas a miseria ꝯnotat eam esse sine pena. Libertas a necessitate ꝯnotat eam nō posse necessitari. Libertas indifferentie ꝯnotat eā non magis inclinari ad vnū oppositoꝝ q̄3 ad reliquū. Libertas contradictionis vł oppositionis cōnotat eā simpliciter posse in vtrūq3 oppositorum. In proposito autem cū loquimur de libero arbitrio intelligimus de libertate contingentie contradictionis siue oppositionis.

¶ Tertia pars. de conditionib9 volūtatis.

¶ Anteq̄3 vero inquiram⁹ que sit formalis ratio huius libertatis. enumerande sūt alique conditiones ipius voluntatis

¶ Prima est ꝙ voluntas non est solū potentia passiua. sed actiua. nec solum operationū exteriorum. immo suorū interiorum actuum qui sunt volitio vel nolitio.

¶ Unde posset diuidi voluntas in volūtatem agentē ⁊ voluntatem possibilē. consimiliter intelligendo sicut supra dictum ē de intellectu. Si enim voluntas foret passiua tantū. non esset in sua libera potestate velle et non velle presente obiecto quia nō est in potestate passiui pati ⁊ non pati principio actiuo disposito ⁊ sufficienter approximato. ¶ Secunda est ꝙ volūtas est passiua non solum ab obiecto sed etiam ab intellectu. a sensu. ⁊ appetitu sensitiuo. De obiecto patet quia est causa partialis volitionis vł nolitionis. De intellectu patet. quia noticia intellectualis concurrit ad act⁹ voluntatis vt apparebit ex dicendis. ¶ De sensu autē3 ⁊ appetitu sensitiuo. patet quia sensus mouet intellectū cum representat ei speciē mediāte qua mouet̄ ad intelligendū Appetitus etiā sensitiuus ipm mouet cum de suo obiecto sepe intellectus aliter ⁊ alit̄ iudicet. sc3 qđ appetitus sensitiuus est aliter. ⁊ aliter affectatus. Unde dicit̄ scđo rethorice. ꝙ non eadē videntur amantib9 et odientib9. neq3 iratis ⁊ mansuete se habentibus. Sic ergo sensus ⁊ sensitiuus appetitus ꝑmo mouēdo ipm intellectū mediāte ipo mouet voluntatē. q2 voluntas nata est moueri ⁊ diuersificari quo ad ei⁹ actū scđ3 alterū ⁊ alteꝝ intellect⁹ iudiciū. ¶ Tertia est ꝙ volūtas nō solū in seipam actiua ē volitōis vł nolitōis. s3 etiā mediātib9 actib9 illꝭ actiua ē in ītellectū. ī sensu3. ⁊ ī appetitū sensitiuū. đ ītellectu. ⁊ ꝑ ꝯñs a fortiori đ sensu pat3 ꝓpositū. q2 aliter amor ⁊ odiū non per.

uerterent iudiciū.cuiꝰ oppositum experimur. Potest ergo volūtas mouere intellectū ꝛ sensum.nō tamē sic ꝙ simpliciť per suū imperiū sine alio motiuo possit in eis causare assensum vel dissensū.quia tūc possemus libere assentire vel dissentire quibuscunqꝫ vellemꝰ:quod experimur eē falsum. Sed tamē potest hmōi assensum vel dissensum in aliquibꝫ partialiter ꝯcausare. ꝛ ꝑ consequēs appetitū sensitiuū mouere. cū natꝰ sit īmutari ab īmutatione iudicij. ¶ Quarta ē ꝙ volūtas ñ fertur in incognitū.qꝛ appetitus animalis differt ab appetitu naturali in hoc ꝙ nō fertur ī obiectū nisi cognitum. Appetitus aūt anialis rōnalis qui est ipa volūtas differt ab appetitu animali sensitiuo.in hoc ꝙ nō fertur in obiectū nisi cognitū cognitione intellectuali. Volūtas ḡ dicitur appetitus cognoscitiuꝰ. nō quia cognoscat.in quantū ei ꝯuenit ratio appetitꝰ sed quia actus ipius consequiť cognitiōe͂ ꝫ primā sui obiecti. ¶ Quinta est ꝙ voluntas nō fertur in malū in quātū malū quia obiectū appetitus est bonū vel apparēs bonum.ideo nō potest velle illud in quo nulla apparet ītellectui ratio bonitatis. nec potest nolle illud in q̄ nulla apparet ratio malicie seu fugibilitatis. licet possit illud non velle ꝛ actū suū differre vt prius fiat inquisitio si apparenti bonitati sit aliqua malicia ꝯsequens vel ānexa. Potest tamē velle illō quod aliquo modo apparet malū.ꝛ nolle illud quod aliquo modo appar; bonū.sicut velle adulteriū ratione delectatōis. vl' nolle ipm rōne inhonestatis. Nō potest ḡ volūtas velle ꝯtra vel ꝑter totale iudiciū intellectus.licet contra vel ꝑter ꝑtiale iudiciū. Non eīm potest sic ad opposita.ꝙ possit velle malū sub rōne mali. aut nolle bonū ꝫ sub rōne boni.ꝫ pōt nō velle quod ꝑma facie apparet bonū.ꝛ non nolle qō ꝑma facie apparet malum.ꝛ etiā potest illud velle aut nolle in quo simul apparēt rationēs boni ꝛ mali. ¶ Sexta est ꝙ volūtas licet possit ab obiecto allici ꝛ difficultari.nō potest tñ simpliciter cogi. Ratio aūt quare volūtas nō cogitur bono. sicut intellectus vero.ab aliquibꝫ esse diciť quia nihil est ita bonum saltē ꝑter bonū ꝑmū.in quo nō sit aliquid ī ꝑfectionis.aut saltē ꝫ apparere possit. Ideo volūtas tali bono nō cogiť adherere. Sꝫ aliquid est ita verū.ꝙ in eo nihil est aut apparet esse falsitatis.ideo tali vero intellecꝰ cogitur assentire. Hec aūt ratio persuasiua est non euidens.

¶ Quarta pars.de inquisitione libertatis.

Hijs ergo presuppositis inquiramꝰ in quo consistit formalis ratio libertatis. nō tamen intelligamus voluntatē sic esse liberaꝫ ꝙ libertas sit aliqua res ab ea distincta ꝛ sibi superaddita.sicut accidens in substātia. Nam sicut anima intrinsece ꝛ essentialiter est volitiua sic est intrinsece ꝛ essentialiter libera. ita ꝙ nō stat per aliquā potentiam ipam esse ꝛ non esse liberam. Hoc autem supposito dicamus ꝙ aliquid esse liberum potest imaginari multipliciter. Uno modo quia illud se solo nullo alio requisito potest in suū actū.ꝛ sic solus deus est liber scđm veritatē fidei:qnicquid murmurent philosophi. Alio modo quia ꝛ si aliud ab eo requiratur.tamē illud est in sua libertate primo modo. ꝛ sic nulla creatura est libera vt satis patet. Tertio modo quia positis oībꝫ requisitis ad suū actū contingēter eis coagit ꝛ potest agere.ꝛ potest nō agere.ꝛ sic ꝯmuniter dicitur ꝙ potentia rationalis est libera. quia sic potest ad opposita.

¶ Sed sine assertione temeraria. videtur scđm fidē ꝙ in hoc nō consistit formalis ratio libertatis. nec per hoc differt agens liberū ab agentibus naturalibꝫ nō liberis. īmo hoc est cōmune oībꝫ agentibus creatis ꝙ oībꝫ positis ad suā actionē requisitis cōtingenter ꝛ nō necessario coagāt ita ꝙ possint suū effectū agere ꝛ nō agere. Verbigratia. Ignis quibuscunqꝫ causis positis contingenter eis coagit.ꝛ potest producere ꝛ potest non producere ignem.

¶ Hoc autem probatur esse verum ex tribus veritatibꝫ catholicis. Quarū prima ē ꝙ nō stat aliquid fieri ab aliquo ꝛ illud nō fieri a deo. Secunda ꝙ non stat aliquid fieri a deo. ꝛ illud nō contingēter fieri ab eo Tertia ꝙ non stat aliqͩ ꝯtingenter fieri a deo:ꝛ illud necessario siue non contingenter fieri ab alio. Ex quibꝫ manifeste sequiť ꝙ nulla causa scđa siue naturalis siue libera necessario aliqͩ facit. īmo ita ꝯtingenť sic cā ꝑma. ¶ Si qs ꝓo dicat ꝙ licet ignis oībus causis reqͥsitis positis ꝯtingēter coagat eis.ita ꝙ absolute pōt nō agere. tamē h̄ non potest de cōmuni cursu nature.sic aūt nō est de libera voluntate. Hoc iō nō vide

tur valere. q2 cū iste ꝯmunis cursus natu/re dependeat ex dei volūtaria dispositione ꝛ potuerit ipm aliter ordinare ꝛ adhuc pos sit ad placitū imutare. nō eēt ipi voluntati essentialis cōditio libere agere. sꝫ accidēta lis ꝛ aducticia dispositio. cuiꝰ ꝯtrariū a pn cipio supposuimus.

¶ Quinta pars de formali ratione liber/tatis.

¶ Dicamus igitur ꝛ ex premissis conclu/damus ꝙ licet ad libertateꝫ requiratur ꝙ sit potentia sue operationis productiua cō tingenter. hoc tamē nō sufficit nec in ħ ꝯsi stit ratio libertatis adequate ꝛ formaliter.

¶ Sꝫ difficile est videre q̄d vltra hoc req̄ ritur. Ad cuius tamē intelligentiā est sciē dum ꝙ deū aliquid ꝓducere libertate con tingentie de qua loquimur tria ꝯnotat vel importat. scꝫ deū suū ꝓductū intelligere. ꝛ ipm intelligēdo velle. Deus em̄ nihil ꝓdu cit nisi intelligēdo ꝛ volendo. nō tamē quic quid intelligit aut vult iō ꝓducit. cū seipm maxime intelligat ꝛ velit. Illud ergo nō suf ficit. sed vltra ad ipm aliq̄d libere ꝓducere requirit̄. ipm hm̄oi actū intelligēdi ꝛ volē/di ad suū effectū ꝯtingenter applicare. ħ est suū effectū ꝯtingēter intelligere ꝛ velle fie/ri vel esse. Cū igitur in ħ ꝯsistat ratio diui/ne libertatis formaliter. ꝛ libertas ī deo di/cat ꝑfectōꝫ simplr̄. ꝛ libertas ī creatura di/cat ꝑfectionē ꝯsimilis denomiatōis. sequi tur ꝙ libertas in deo ꝛ in creatura sunt cō similis ratōis. ꝛ ꝑ ꝯsequēs illa sola creatu/ra erit libera que respectu sui effectꝰ cōsimi/lem modū habet ṗncipiandi cuꝫ libertate diuina. talis aūt est rōnalis creatura que intelligendo ꝛ volendo ṗncipiat ꝯtingent̄.

¶ Vn̄ potest trahi breuis descriptio liber tatis. scꝫ ꝙ libertas est potētia intellectiua ꝛ volitiua sui effectus ꝓductiua ꝯtingēter. ꝛ aliq̄d libere agere est illud intellectiue et volitiue ꝯtingēter ꝓducere. Cui descripti oni ꝯcordant antiq̄ doctores catholici di/centes. ꝙ libertas est facultas rōnis ꝛ vo/luntatis. Vn̄ ꝛ liberꝝ arbitriū dicit̄ seu po/tius arbitriū liberꝝ. arbitriū quantū ad ra/tionē. liberū quantū ad volūtatē. Ex q̄bus seq̄uit̄ ꝙ nihil vere ꝛ ꝓprie potest fieri libe/re nisi ꝑtialiter fiat ab intellectuali cogniti one.

¶ Aliq̄d aūt fieri libere potest dici du pliciter. Uno mō vere. alio mō interꝑtati/ue. Uere libere dicitur aliq̄d fieri qn̄ est in potestate volūtatis ꝛ ṗcedit ipm delibera/tio vel operatio rōnis. Interꝑtatiue vero quādo deliberatio vel ratiocinatio hm̄oi ē in potestate volūtatis. sed tn̄ nō deliberat. imo vnā partē elicit quasi mō nature ex ha bitu vel impetu ꝯsuetudinis. sicut patet in multis. Et hec dicta sint de aīe potētijs.

Capitulū octauū.

¶ Prima ps de ordine dicendorum.

Postq̄ dictū est de aīa. ꝯsequenter dicendū est de hijs que sunt in ea. Tria aūt sunt in aīa vt dicit phi losophus scd̄o ethicoꝝ. scꝫ potētie. habitꝰ. ꝛ passiones. sꝫ differunt̄ quoniā vt supra di ctum est potentie aīe ṗncipales sunt in ea idemptice. hoc est sunt idē cū ea. sꝫ habitus ꝛ passiones sunt in aīa inhesiue. Cū ergo de potētijs dictū sit. dicendū est de habiti/bus ꝛ passiōibꝫ. Quia vero Aristotiles ibi solū enumerat ea que sunt in aīa scd̄m eiꝰ partē appetitiuā in q̄ est virtus moralis. de qua ibidē tractat. ideo nō est credendū q̄n in aīa ponendi sint aliq̄ actus qui nō sūt habitus vel passiones. Et etiā scd̄m aliq̄s in ea sunt ponende ṗter hm̄oi actus alique ꝑuie species. Quare de oīibꝫ istis ꝑ ordi/nem. ꝛ ṗmo de speciebꝫ. postea de actibꝫ ha bitibꝫ ꝛ passionibꝫ est dicendū.

¶ Secūda pars de ħ noīe species.

¶ In ṗmis aūt sciendū est ꝙ licet ħ nom̄ species multiplicit̄ sit equocū. tamē adhuc vt ꝑtinet ad materiā de notitijs d̄ qua tra/ctamus quadrupliciter solet capi. ¶ Pri/mo modo ꝯmunissime pro oīi forma ad noticiā habendā ꝯcurrēte. ꝛ sic quandoq̄ ipa forma obiecti qd̄ cognoscit̄ dicit̄ speci/es. ¶ Secūdo mō ꝓ oīi forma que ē ali quo mō ratio cognoscēdi aliquā rem. ꝛ sic arsꝛ alij habitus cognoscitiui quādoq̄ di cuntur species. sicut patet septimo metha/phisice. ¶ Tertio mō ꝓ oīi forma que ē similitudo ꝛ imago rei cognite ꝛ ꝑ hāc res illa cognoscitur. ꝛ sic ipsa actualis noticia quādoq̄ dicit̄ species. ¶ Quarto mō su/mitur specialiter ꝛ ꝓprie ꝓ forma que est si/militudo vel imago rei cognite manēs na turaliter in aīa. etiā postq̄ ipa desijt actu aliter cognoscere. apta nata ducere animā in noticiā rei cuiꝰ ipa est imago vel simili/tudo. ꝛ sic sumit̄ in ꝓposito. ¶ De ṗmo ta/men modo bene dubiū est vtruꝫ in medio sit aliqua species causata ab obiecto sensi/

bili q̄ sit ip̄ius similitudo vel imago. Quare p̄mo videndū est de specie sensibili. si aliqua sit in medio. postea de specie sensibili. tam in sensu exteriori q̄ interiori. et tandē de specie intellectuali.

¶ Tertia ps de specieb; in medio.

Est etiā cōmunis opinio q̄ in medio tales species sunt ponende ꝓpter rationē. experientiā. et auctoritatē. Propter rationē quidē. quia nihil agit indistans. nisi p̄mo agat i mediū. nā .vij. phisico℞ dicit q̄ oportet mouēs et motū eē simul. scd̄m tactū. sed sensibile agit indistans sc; in sensum. ergo p̄mo agit in mediū et nō nisi suā speciē. igit etc. Propter experientiā aūt. quia si radius solaris transeat p vitrū rubeū color oppositus in pariete apparet rube⁹ et non est color ver⁹ quia nō est in medio. cū nō sit susceptiuum eius. nec in pariete. cū sepe color parietis sit cōtrarius. experimur etiā speculū repn̄tare rem aliquā sibi obiectā. et p ꝯsequens aliquid recipit ab ea. et nō ipam rē; ergo eius speciē. Propter auctoritatē vero quia scd̄m Aristotilē scd̄o de anima. aliqd patit a colore. et odore. quod nō est natum sentire. sed nihil est tale nisi mediū. igit etc.

¶ Sed hijs nō obstantib; est quorundā opinio ꝯtraria. Et quia in ꝓposito videtur maior difficultas de visibili q̄ de alio obiecto sensibili. p̄mo dic opinio ista q̄ ab obiecto visibili nō causat aliq̄ species. siue aliquid in medio alterius rōnis ab obiecto. quia talis pluralitas poneret sine necessitate. Tum q2 talis species esset qualitas. et nō esset sub aliq̄ quatuor specie℞ qualitatis vt patet inductiue. Tū quia si esset aliq̄ necessitas ponēdi talē speciē esset ꝓpter supradictā rationē. q2 mouens et motū debēt eē simul scd̄m tactū. Sed h̄ nō oportet eē vniuersaliter ver℞. q2 ꝓiciens et ꝓiectū nō oportet sic esse simul. nā ꝓiciens potest nō eē motū ꝓiectionis adhuc existente. iō nō oportet mouens et motū simul eē simultate locali. s; est intentio Aristotilis et ꝯmentatoris q̄ sunt simul simultate naturali vel virtuali. ita q̄ nō sit mediū impediēs. et q̄ sint in debita approximatione. ¶ Secūdo ꝓpter experientiā p̄dictā de radio solari dicit ista opinio q̄ quāq; ab obiecto visibili causat aliquid in medio eiusdē rationis cū obiecto Unde radius transiens per vitrū rubeū; mediante colore vitri causat verū colorē qui est eiusdē speciei cū colore vitri. q2 alit inter eos nō esset tanta similitudo vel ꝯuenientia si essent alterius speciei. ¶ Tertio dicit q̄ iste color nō est in pariete s; in aere. et aliquādo in eo causat et aliquādo nō. Un quando in medio illuminato nō preexistunt colores ꝯtrarij. causant in eo tales colores et aliquādo in gradu intenso. et tūc possunt videri. aliquādo in remisso et tunc nō possunt videri. ideo dicit cōmentator scd̄o de anīa. q̄ aliqua sensibilia sunt de sui natura que ꝓpter suā debilitatē a sensu nō possunt ꝯprehēdi. et sic patet quādo et q̄modo medium patit ab obiecto visibili. ¶ Ulteri⁹ ꝓpter expientiā de speculo dicit q̄ nō est ibi species aliqua. s; ip̄mmet obiectū videtur ibi p lineā reflexam. Un̄ etiā scd̄m opinionem p̄mā si esset talis species tamē nō esset in speculo ꝓpter suā densitatem sed in aere. Nam si esset talis forma in speculo. ip̄o fracto frangeretur. nec apparerent tot imagines quot sunt ptes fracte. cū accidens diuidatur ad diuisionē subiecti.

¶ Quarta ps de generalibus cōditionib; specierum.

¶ Licet aūt vtraq; p̄dicta℞ opinionū sit pbabilis. tamē q2 p̄ma est ꝯmunior. nec videtur p secundā posse sufficienter saluari apparentie que fiūt maxime in speculis. iō sequendo eā ponā aliquas ꝯditiones generales hmōi specie℞. postea aliquas speciales ea℞. ¶ Prima ergo ꝯditio est q̄ tales species sensibiliū ꝯtrario℞ ad inuicē nō cōtrariant. q2 possunt esse in eodem subiecto scd̄m eandē partē subiecti tam in medio q̄ in organo. De medio patet q2 si albedo et nigredo approximent vni medio. vtraq; in illo videbit. ideo vtriusq; species in illo recipitur. De organo ꝯsimiliter patet. Unō si vnū albū et aliud nigrū oculo scd̄m eundē situm p̄sentet vtriusq; species scd̄m eandē partē oculi recipit. nec ex eis cōmiscebitur vna media species. sicut in caliditate. et frigiditate media tepiditas. ¶ Nec obstat q̄ per neutram iudicam⁹ albedinē pfectā aut nigredinē. s; iudicam⁹ mediū colorē. sicut si supra nigrū ponat albū. nec appar; albū nec nigrū sed fuscū. Cui⁹ eīn ratio est. q2 licet ille species nō sint ꝯtrarie in essendo. tamen iudicia scd̄m eas sic essent ꝯtraria. sic est de iudicijs ꝓpositionū ꝯtraria℞ vel contradictoria℞. Cū igit iste species albedinis

z nigredinis sint simul in oculo indistincte scdm situm. z sensus nō iudicet pluralitatem vel diuisionē rez. nisi scdm diuersos situs suarū specierū in eo receptarū. ideo sensus indistincte hoc qd videt iudicat vnū. z nō potest iudicare hoc albū z nigrū. vt dictū ē. quare species albi z species nigri cū neutra possit efficere suū iudiciū. qz agunt i idē subiectū. ipe simul efficiūt iudiciū medium scz q hoc est fuscū vel pallidū. ¶ Secūda pditio ē q tales species nō sentiunt nec sensu pcipiunt. qz cū ille imediaciꝰ causent sensationē q̄ qlitates sensibiles si sentirentur ipe imediatiꝰ q̄ sua obiecta sensu pciperent cuiꝰ oppositū experimur. Non ergo dicunt species sensibiles qz possint sentiri. sz qz ab eis pōt sensatio causari. ¶ Tertia pditio est. q tales species a qualitatibꝫ sensibilibꝫ a qbus causant sunt alterius rōnis patet ex duabꝫ pdictis. sed vtrū sint alteriꝰ rōnis vel speciei species in medio z in sensu aut exteriori vel iteriori organo oīno dubiū est. ¶ Quarta pditio est q tales species sunt reductiue de tertia specie qlitatis. sūt enī passiones vel passibiles qualitates. nō quia sint ppie sensibiles vt dictū est. sed qz a sensibilibus causate nate sunt causare sensationes. ¶ Quinta pditio ē q tales species habēt in medio equalē resistētiā. Potest aūt in aliqua mutatione resistentia multipliciter imaginari. Uno mō rōne ptrarietatis naturalis. cū enī qdlibet ens naturaliter appetat pmanere. vnū cōtrariū resistit alteri ptrario tanq̄ ipius corruptiuo. z talem resistentiā nō habent in medio species sensibiliū cū nō habeant ptrariū vt dictum est. Alio mō rōne ptinuitatis corpalis Cū enī virtus vnita fortior sit ipa diuisa quodlibet ptinuū appetit esse vnū. iō resistit diuidenti ipm. Tertio mō rōne situatōis localis. Cū enī aliqd est in loco vel situ sibi naturali naturaliter appetit ibi quiescere. idō resistit mutatōi. scdm quā oportet ipm a tali loco moueri. z talē resistentiā nō habent species in medio. qz ad multiplicatōz ipaꝝ nō oportet mediū diuidi vl moueri a loco suo: nisi forte hoc haberet locū i sono. de quo postea patebit. Quarto mō potest imaginari resistentia licet minus ppria rōne indispositōis suscipientis. qz subiectū nō ē sufficient dispositū ad receptionē talis mutationis vel forme generabilis z sic manifestum est q mediū bene resistit generationi specieꝝ sensibiliū. sic enī densitas z opacitas resistūt speciebꝫ lucis vel coloris z eas reflectunt. z sic pportionaliter de alijs.

¶ Sexta pditio est q tales species pter pdictā resistentiā nō habent in medio generationē successiuā. q enī ex tali resistentia nō pueniat successio satis patet. si ponatur scdm Aristotilē instantaneā esse luminis generationē. cū tamē habeat resistentiā talem. Hec ergo resistentia nō operat tarditatem generationis vel multiplicatōis licet peruitatē vel remissionez dispositionis generabilis. ita q a candela eque cito illuminabitur extensiue aer grossus sicut purꝰ licet nō eque intense.

¶ Quinta pars de specialibꝫ pditōibꝫ specierum.

¶ Post has pono alias pditōes speciales hmōi specieꝝ.

¶ Prima est scdm Aristotilē. q lumen vel species lucis. z pari rōe species coloris multiplr in istāti. nō intelligēdo q sit istās aliquod qd sit ps tēpis indiuisibilis. sz aliqd dicit instātanee generari quod generat totum simul. ita q nō pus vna eius ps q̄ alia nec gradualis nec quantitatiua z sic videt esse intentio Aristotilis scdo de anima. q generatio luminis sit instantanea vbi rephendit empedoclez dicentē oppositū. z idē videtur sentire de generatione delectationis. septimo eth. ¶ Sed salua Aristotilis reuerentia q alicuius rei generatio naturaliter sit aut esse possit illo modo instantanea nō credo esse verū. ideo ad saluandum Aristotilē aliqui dicunt q fuit eius intentio illud asserere nō cathegorice simpliciter sed pditionaliter. scz q si lucidū instātanee applicaret ad mediū lumis receptiuū instātanee illuminaret ipm. Siue aūt hec fuerit Aristotilis intentio siue nō. adhuc tamē hoc est oīno dubiū nec est efficaciter pbatum. Potest tamē hmōi lumis multiplicatio intelligi instantanea. nō scdm veritatez sed quantū ad nostrā pceptibilitatez. quia scz in ea nō possumus sensu pcipere successionē. ¶ Secūda pditio est q species soni temporaliter multiplicat z successiue cū quodā motu aeris. z quasi circulari inundatione quia sonus generat ex veloci z violenta fractione aeris. vnde fiunt inundationes in eo. sicut a lapide in aqua proiecto.

Non est tamen verisimile q̄uis oppositum videat Aristotiles sentire q aer sic localit moueat vsq ad omnē distantiā ad quā sonus audit. tū quia nō apparet quō ita velociter impelleret. tū q oporteret q quādoq motib oppositis moueret. tum q facili ter ɔdensat ꝛ repcutit. ideo videt q in aere quiescente ad aliquā distantiā possit species soni multiplicari. et postea sine speciali corrūpente ex defectu ɔseruantis corrūpi. ¶ Tertia ɔditio est species odoris ad aliquā distantiā multiplicatur nō realiter sed spiritualiter siue intentionalit. Sunt em̄ quedā corpa odorifera a quib fit quedam exalatio siue fumalis euaporatio. ī quo fumo est realis odor. ꝛ hoc vocam odorē mltiplicari realiter. Sed cū aliqua sint corpora valde odorifera ꝛ longo tpe. ꝛ ad longam distantiā que nō sunt multū fumabilia. ꝛ que nō possent suū fumū ita cito p illam distantiā transfundere sicut odor sentitur. Ideo verisimile est sicut dicit ɔmentator q vltra talem fumū mltiplicet species odoris ī aere sine tali fumo. ꝛ h vocam odorē multiplicare spiritualit. Dicit enim talis species nō realis s spiritualis, nō q sit vera res. s quia est īsensibilis. ¶ Quarta ɔditio est q species qualitatū tangibiliū ꝛ similiter gustabiliū habent multitudinē minus velocē. q̄ species aliaꝝ qualitatum sensibiliū. ꝛ hoc forte ideo ingeniauit natura. quia ille qualitates siue earū substantia mai possunt aniab inferre nocumentum

¶ Capitulū nonū.

¶ Prima pars de speciebus sensus exterioris.

Viso de specieb in medio vidēdū est de specieb in sensu vel organo Et pmo q in sensu exteriori sint species aliqui ponūt pter ista motiua pncipalit. Primū quia potentia sensitiua corrūpitur per excellentiā sensibilis. Secundum quia aliqd remanet post actū videndi. ¶ Tertiū quia oportet pus aliqd fieri in medio. Et ad hec sunt experientie naturales ꝛ philosophoꝝ auctoritates. ¶ S hijs nō obstantib dicūt alij sine talib specieb oīa posse saluari. Un pmo ponunt q in sensu. vbigratia ī visu impmit quedā qualitas ɔfortans vel debilitans visum. ꝛ aliquādo excecās que nec est species nec visio nec obiectū nec pncipiū visionis q̄ aliquādo plus ꝛ aliquādo minus manet. ꝛ aliquando vsq in finē vite durat. sicut pat in illo quē excellens sensibile excecat.

¶ Secundo dicūt q talis qualitas nō imprimit in potētia visiua vt distinguit cōtra organū. ꝛ est subiectiue in organo siue in toto ɔposito. quia organū ɔfortat vel debilitatur ꝛ nō potentia. ¶ Ulterius dicūt q ista qualitas est alteri nature ab obiecto extra ꝛ illa nec est passio nec passibilis qualitas nec in aliqua specie qualitatis enumerata p Aristotilē quia oīs passio vel passibilis qualitas aliquo sensu potest sentiri. ꝛ ista nō. sicut ꝛ in veneno quo quis interficitur est aliqua qualitas corpalis que nullo sensu pōt pcipi. ideo Aristotiles nō sufficiēter enumerat species qualitatis. ¶ S iterū dicūt q pter illā qualitatē in visu impmitur alia qualitas q̄ est sensibilis ꝛ eiusdem rōnis cū qualitate exteri visa ꝛ est etiam in organo visus vt distinguit cōtra potentiā. Nam cū quis aspexerit aliqd fortit lucidū vel fortit coloratū cōuerso visu ad sensibilia ōbilia vident scintillare. posito etiā visu in loco obscuro apparet sibi lux vl color. Et ista apparitio licet sit quidā act videndi impfect. tamē est act verus. ideo eius obiectū nō potest eē nō ens. s nullū verū ens potest assignari qd sit eius obiectū: nisi aliquid ab obiecto oculo impssū Et sic est duplex act videndi. vn pmus respectu obiecti. alius secūd ꝛ min perfect respectu illius impssi ab obiecto cū primo actu videndi ꝛ vterq est subiectiue in potētia vt distinguit ɔtra organū. q scōꝫ istos quodlib accidēs habet subiectū pmū ita simplex sicut ipm. ¶ Scda ps Opinio ɔmunior in pdictis.

¶ Licet aūt h opinio sit pbabilit sustinibilis. nec eā pticularit reprobare sit psent intentōis. tamē quo ad ppositū videt cōtra mentē Aristotilis in scdo de anīa dicētis. q sensibile positū sup sensū nō facit sensū. id est nō sentit. Un sensus nō sentit colorē oculi sui. nec calorē nerui sui. ꝛ ita de alijs sensib videt. Quare illa qualitas secunda ab obiecto impssa cū sit in oculo ipa a visu nō sentit. nec illa apparitio que dicta est ad illā terminat. s ad obiectū extra vel ad aliquid aliud de quib videbit postea ¶ Posset tamē h responderi q cū quilibet sensus habeat ppriū organū. ꝛ etiā ppriū mediū cō

naturale ⁊ ꝯiunctū qḋ notat Aristotiles ḋ
visu in de sensu ⁊ sensato dicens. ꝙ nō in vl
timo oculi sentit anīa sed in medio. licet ta
le mediū magis attribuat̄ sensib⁹ tact⁹ ⁊ gu
stus. quia in eis est mag̃ manifestū. ⁊ quia
alij sensus magis a remotis sentiunt ꝑ me
diū extraneū. Ideo q̇libet sensus in suo or
gano. ⁊ ꝯnaturali medio. habet ꝓprias q̄li
tatiuas dispositōes sibi ꝯnaturales. ⁊ illas
nō sentiunt sensus exteriores. Vn̄ de⁹ ⁊ na
tura circa vnūquodq̧ organū sensitiuū or
dinant corp⁹ aliqḋ imediate suppositū sibi
ꝯnaturale. ⁊ ꝯsimilit̄ qualificatū. ⁊ hmōi q̄
litates nō sunt nate in illū sensum agere su
am sensationē ad finē ne fiat cōtinua sensa
tio occupans sensum ⁊ īpediēs exteriorū
sensibiliū ꝑceptōꝫ. ⁊ ħ sufficit ad Aristotil'
intentōꝫ. ſꝫ ꝓpter ħ nō sequit̄ ꝙ sensus non
possit sentire alias q̄litates ī suo organo vl'
ꝯnaturali medio exn̄tes. nō quidē sibi ꝯna
turales. ſꝫ aduēticias ⁊ maxime excellētes.
Sic ergo diceret̄ in ꝓposito. ⁊ ꝑcipue q̄r ñ
oportet dicere ꝙ illa ꝑdicta q̄litas q̄ est in
oculo. ⁊ videt̄ in eo ꝙ sit in organo visus ꝓ
prie dicto. scꝫ in pupilla in q̄ fit visio. sed in
organo large sumpto vt sumit̄ etiā ꝓ ipo cō
naturali medio ipi ꝯiuncto scꝫ in aliq̄ hu
more vel in aliqua tunica oculi. ¶ Sed
hijs omib⁹ omissis videt̄ ꝙ nō sit in oculo
talis ver⁹ color visibilis sed species obiecti
alterius rōnis. q̄r cū dictū sit talē speciē eē
in medio nō est negandū talē esse in orga
no cū ipm nō min⁹ sit ipius susceptiuū ꝙ̄
mediū. ¶ Tertia ps de specieb⁹ sensus in
terioris.

¶ Sꝫ viso de specieb⁹ quantū ad sensuꝫ
exteriorē. videndū est quantū ad interiorē.
⁊ ꝙ in sensu interiori sint tales species aliq̄
ponūt ꝓpter hec motiua. Primū quia in ab
sentia sensibiliū fantasia pōt habere actum
suū. Secundū q̄r post actū derelinquit̄ a
liquid quo cognoscit se habuisse talē actū
Tertiuꝫ q̄r aliq̄s recordat̄ se sompniasse. ⁊
pōt hoc scire ꝑ intellectū. ¶ Sꝫ alij dicūt
sine specieb⁹ ħ oīa posse saluari. Vn̄ cuꝫ
certū sit in sensu interiori aliq̄d remanere
post actū sentiendi. dicunt isti ꝙ in eo pu
ta in fantasia remanet duplex qualitas. vna
ab obiecto impſſa in organo. ⁊ est ipius cō
fortatiua vel debilitatiua. ⁊ q̄nq̧ corrupti
ua sicut patet in amentib⁹ ⁊ furiosis. ſꝫ alia
est q̄litas q̄ est generata ꝑ actū imaginādi.
que nō est subiectiue in organo vt distigui
tur ꝯtra potentiaꝫ. ſꝫ ecōuerso sic ⁊ ipe act⁹
fantasiandi. ¶ Alteri⁹ dicunt ꝙ ista secū
da qualitas nō est obiectū alicui⁹ act⁹. ſꝫ est
habitus generat⁹ ꝑ actū fantasiādi iclinās
ꝑcialiter ad act⁹ cōsimiles ī absentia rei sen
sibilis. ita ꝙ post ꝑmū actū etiaꝫ destructo
sensibili potentia cū isto habitu pōt elicere
actū fantasiandi terminatū ad idē sensibi
le numero qḋ ꝑus est sentitū sicut cogniti
one abstractiua intellect⁹ terminat̄ ad ideꝫ
singulare numero qḋ ꝑus intellectualit̄ est
intuitiue cognitū ⁊ nō terminat̄ ad aliquā
similitudinē vel imaginē vel simulachruꝫ
sicut aliq̄ imaginant̄. Quia illa oīa que a
ꝑhis ⁊ sanctis vocant̄ fantasmata simula
chra vel idola sunt ipamet sensibilia fanta
siata q̄ ꝑus fuerūt sensata. ⁊ nō species reꝝ
sensibiliū. eundē eñ hominē quē ꝑus vidi
imaginor ⁊ nō speciē eius. Et sic quot sunt
indiuidua fantasiata. tot sunt fantasmata.
sicut tot sunt idee quot sunt res cognite. q̄r
idea est ipa res singularis cognita cogniti
one diuina. Sic ergo ħ nomē idea ꝑncipa
liter significando rē creatā ꝯnotet eaꝫ eter
naliter a deo fuisse cognitā. sic ħ nomē fan
tasma significat ꝑncipalit̄ rem fantasiataꝫ
ꝯnotando actū fantasiandi. ¶ Alteri⁹ di
cunt ꝙ ꝑmus act⁹ fantasiādi a quo causat̄.
habitus ꝑdictus causat̄ a sensatōe exterio
ri ⁊ potētia fantastica. nec obiectū extra cau
sa est illi⁹ actus ꝓprie. sed solū est causa cau
se. q̄r si deus destrueret rem extra. ⁊ ꝯserua
ret in oculo eius visionē intuitiuaꝫ. adhuc
posset virt⁹ fantastica habere actū fantasiā
di respectu illius. Sed si visio intuitiua d
struat̄. siue obiectū extra maneat siue non.
naturaliter nō pōt haberi talis act⁹. mō ħ
est esse causaꝫ in aliquo genere cause respe
ctu alicui⁹. Vn̄ sequit̄ ꝙ ꝑmus act⁹ fantasi
andi tunc soluꝫ est q̄n sensus exterior est in
actu suo quia est ei⁹ causa ꝑcialis. ⁊ sic cau
satur a noticia ītuitiua. ⁊ est noticia abstra
ctiua. q̄r in vna forma respectu vni⁹ obiecti
sufficit vna noticia intuitiua. ideo oēs no
ticie potētiaꝝ interioꝝ aīe sensitiue sunt ab
stractiue. ¶ Quarta ps Opinio ꝯmuni
or in ꝑdictis.

¶ Licet aūt ħ positio sit subtilis nec sit ef
ficaciter īprobabil'. est tñ opinio magis cō
munis ꝙ in sensu interiori siue capiat̄ ꝑ or
gano. siue ꝓ potētia vel anīa. reꝝ sensibiliū

species sunt ponēde quod suadet ex aliq̄bꝫ veritatibꝫ ꝓbabilibꝫ. ¶ Prima est ꝙ q̄nq̄ꝫ aliq̄s cogitat de aliq̄ re sensibili nō tūnc p̄sente quā alias vidit ⁊ sensiit. sicut de hoīe ⁊ aliquādo de re quā nunq̄ꝫ sensiit sicut de elephante quē nō vidit sed de ipō narrare audiuit ⁊ h̄ quilibet expit. ¶ Scḋa est ꝙ tali cogitationi de re absente obicit̄ imediate aliq̄d obiectū cognitū quicq̄d sit illud sicut visioni exteriori obicit̄ color quez videmus. ⁊ h̄ expimur ¶ Tertia est ꝙ illud obiectuꝫ qḋ sic obicit̄ cogitatōi nō est pure nihil sꝫ est aliqua entitas vel alique entitates. q̄ꝛ expimur nos aliq̄n cogitare vnū tale aliq̄n plura ¶ Quarta est ꝙ tale obiectū sic imediate cognituꝫ. vel est vera res extra animā. scꝫ homo vel elephas vel ē vera res in aīa q̄ similitudo hoīs vel elephātis nō eīn apparet q̄d aliud eēt. ¶ Quinta est ꝙ illud qḋ est imediatū obiectū cogitatōis illiꝰ qui nunq̄ꝫ aliq̄d tale sentit exteriꝰ Nō est vera res extra animā. q̄ꝛ vtiq̄ꝫ in hoc casu eēt elephas. ⁊ non aliq̄s elephas vniuersalis. q̄ꝛ nō est possibile. nec aliq̄s singularis. q̄ꝛ nec iste nec ille quocunq̄ꝫ demōstrato. cum nō sit maioꝛ ratio de vno q̄ꝫ de alio. Nec pt dici ꝙ q̄libet cū illiꝰ vnius cogitatōis opoꝛteat esse vnū imediatū obiectū. ¶ Sexta ē ꝙ illud qḋ imediatū obiectū cogitatōis illius qui alias aliq̄d tale sentit exteriꝰ nō est vera res extra animā. Et h̄ sequit̄ ex p̄dictā q̄ꝛ idē rōnabiliter iudicādū est de isto ⁊ de alio p̄dicto cū aliq̄n ꝯtingat illud qḋ imediate vni obicit̄ esse totalit̄ simile quantū ad apparentiā ei qḋ obicit̄ alteri. ⁊ qualēcūq̄ꝫ expientiā vnꝰ pōt habere de existētia sui obiecti. etiā pōt aliꝰ habere de existētia sui obiecti. Quare sequit̄ ꝙ nullꝰ istoꝝ res extra scꝫ elephas vel hō est sue cogitatōis imediatū obiectū. alioquin sic cogitans posset euidenter cogitare rem illā existere ⁊ vbi esset. ⁊ similes veritates ꝯtingētes de ipā. qḋ expimur falsum. Et ꝯsequētia tn̄ patet ꝙ n̄ apparet rō ꝓpter quā videns rem illā p sensum exterioꝛē nouit euident̄ talē veritatem nisi q̄ꝛ illā in seipa imediate cognoscit. ı̄nō sic eēt in ꝓposito si cogitatio interioꝛ imediate ad illā rem terminaret̄. Ex q̄bꝫ oībꝫ ptꝫ ꝙ cū res extra aīam nō sit obiectū imediatū illiꝰ cogitatōis interioꝛis. eiꝰ obiectū est res in aīa q̄ est similitudo rei extra. scꝫ hominis vel elephant̄. Et a philosophis ⁊ sanctis vocat̄ species imago vel fantasma.

¶ Capitulū decimū.

¶ Prima pars de specieb॰ rerum intelligibilium.

Dicto de specieb॰ sensus. dicendū est de specieb॰ intellectꝰ Un̄ p̄mo ꝙ in aīa sint species aliquaꝝ rerū insensibiliū ⁊ mere intelligibiliū q̄dā ꝓbāt ex hoc q̄ꝛ cogitationū ⁊ affectionū nostrarū recoꝛdamur. q̄ sunt res insensibiles. igitur in nobis taliū reꝝ habemꝰ species. q̄ꝛ recoꝛdatio nō fit ı̄ nobis sine specie in memoria reseruata. Aliter eīn nō pōt saluari q̄liter taliū memoꝛari aut obliuisci possit anima nisi a talibꝫ actibꝫ aliq̄d derelinquat̄ i ea. A nullo tn̄ actu seu alia re naturalit̄ causatur sua species in aīa nisi dū intuitiue app̄hendit̄. Jō nō a q̄libet actu sic sua species causat̄. sꝫ q̄tquot sunt de q̄bꝫ postea possumus recoꝛdari distincte ab illis tot species sunt causate. Tales aūt res insensibiles. p p̄dictas suas species nō agnoscimꝰ. nā illā rem tantū dicimꝰ cognosci p spēm cuiꝰ cognitio imediate terminat̄ ad eiꝰ spēm ⁊ mediate ad ipam rē. Sicut aūt cuꝫ sensibilia exterioꝛa sensu exterioꝛi p̄cipimꝰ hmōi sensationes exterioꝛes imediate terminant̄ ad ipa ⁊ nō ad suas spēs. q̄ꝛ nulla apparet h̄ necessitas ponēdi obiectū mediū int̄ illa sensata ⁊ suas noticias. Sic est in ꝓposito ḋ illis rebꝫ sensibilibꝫ q̄ imediate in seipis ⁊ intuitiue cogn̄scunt̄ a nob̄ ⁊ nō p spēs obiectiue

¶ Scḋa ps de rebꝫ cognit̄ p spēs earum.

Sꝫ ꝙ illo mō aliq̄s res q̄nq̄ꝫ p suas species cognoscimꝰ quidā ex eo ponūt q̄ꝛ cum cogitamꝰ res absentes q̄s alias per sensus coꝛpis p̄cepimꝰ talis cogitatio sicut ptꝫ ex dictis in alio capl'o. imediate terminat̄ ad species illarum rerum. in quātuꝫ sunt species vel imagines eaꝝ. h̄ aūt vocamꝰ cognosci p spēm. Un̄ memoꝛās de re extra alias visa licet imediate recoꝛdetur tn̄ mediante aliq̄ qḋ ipē cognoscit. scꝫ mediāte specie q̄ sibi imediate obicit̄. ⁊ sic recoꝛdatio est noticia rei absentis. ⁊ illius est noticia abstractiua ⁊ recoꝛdatio. ⁊ est noticia rei p̄ntis. ⁊ huiꝰ est noticia intuitiua ⁊ clara visio.

¶ Licet aūt spēs cognoscat̄ intuitiue p cogitationē illā. p ipam tn̄ nō expimur nec euidenter cognoscimꝰ ꝟtute illiꝰ cognitiōis ꝙ illa sit spēs rei talis vel talis. Talē enim reꝫ q̄ est spēs bn̄ expimur nō expimur tam̄

q illa sit spēs. cū h discursiue et solū pbabiliter pcludat. Uerbigratia. Imaginem in speculo intuitiue videm⁹. et tñ virtute huius visiōis nō experimur. nec euident cogscim⁹ q res sit aut vbi sit. Colorē etiā parietis intuitiue videm⁹. nec tam euident certi sum⁹ quid sit et vtrū sit accidēs ab eo distinctū sic ergo speciē intuitiue videm⁹. et virtute tal visionis speciē esse euident scim⁹. licet non sic sciam⁹ cui⁹ sit. aut in quo sit. sicut etiā videndo cogitationē et delectationē nostram virtute talis intuitiue visionis. talis eē euidenter cognoscim⁹. licet nō sic euident cognoscam⁹. vtrū accidētia sint vel in q sint. Ex pdictis patet q cū illa species sit alterius rōnis ab obiecto extra nihil phibet eandē noticiā eē duoꝝ obiectoꝝ diuersaꝝ rationū. quoꝝ vnū mediāte alio cogscat. Ideo illud pmune dictū. act⁹ distinguunt p obiecta. debet intelligi de obiectis imediatis. quoꝝ sc3 nullū mediāte alio cogscit. ¶ Ulterius pt3 q licet volitio vel dilectio rei absentis nō imediate terminet ad aliqd obiectum qd sit in ipo amāte. tñ alit est de noticia vel cognitōe. difficile tñ videt dare causam cur tā varie. ¶ Itē pt3 q si illa spēs ponat eē in aīa intellectiuā indiuisibili. ipa etiā erit indiuisibilis. et sic aliqd extensiue indiuisibile erit imago rei quāter extense. et illi scdm apparētiā silr. nec h est incōueniēs.

¶ Tertia ps de distinctōe spēꝝ et noticiaꝝ

Qꝫ aūt cū res aliq p speciē cognoscit spēs hmōi et actualis ac etiā habitualis noticia eiusdē rei realit distiguant sic psuadet Et pmo d actuali noticia siue sit abstractiua siue intuitiua. q2 experimur q nō sp dū habem⁹ hmōi spēm ipa res cui⁹ est actualiter cognoscit vel psiderat. Et sic actualis noticia qñq3 incipit esse et qñq3 desinit esse ipa specie nō incipiente vel desinēte. q nō esset si nō essent res distincte. Nec valet dicere. q licet illa species nō incipiat eē. tñ incipit eē noticia. quia cū illa species eodē mō se habeat penit⁹ nunc et pus. et in se et in opatione ad intellectū et ei⁹ obiectū nō pōt dari rō quare illa spēs nūc eēt actualis noticia et nō pus. ¶ Qꝫ etiā hmōi species distinguit ab habituali noticia nec sit eiusdē speciei cū ea. videt ex h. q2 illa species est ipi actuali intellectioni puia. et non ipe habitus cū derelinquat ex actuali noticia. ¶ Ex qbus pat3 q si species hmōi ponat in intellectu. erunt in eadē potētia due similitudines eiusdē rei realiter differētes. s3 nō eiusdem rōnis. nec vna scilicet species erit pfectioꝝ q noticia vel cognitio actualis. licet eā ptineat virtualit tanq ei⁹ causa pcialis.

¶ Uñ vlterius sequit q ad h q aliqd existens in intellectu sit alicui⁹ rei cognitio vl pprie dicta repñtatio. nō sufficit q sit illius similitudo vel imago. siue q exhibeat illam tanq pñtem in esse obiectiuo.

¶ Quarta ps de subiecto spēꝝ intelligibilium.

¶ Est aūt nō modica difficultas de hmōi speciebꝫ intelligibilibꝫ in q subiecto sint. de cui⁹ potentia educant et vtrū in ipo intellectu subiectiue reseruent. Si eñ sint in aīa intellectiua sicut quidā credunt vt ptactū est nō apparet quomodo possit in ea remanere species intelligibilis. qñ nō est intellectio actualis. quia qñ ponunt cause sufficientes alicui⁹ effectus. eo modo quo sūt sufficientes ponit effectus. sed species intelligibilis cū intellectu et ideo sufficit. vt sit vl fiat. vel causet intellectio actualis Igit qñcunq erit illa species in intellectu ipe erit ī ptinuo intelligendi act⁹. Uñ pter psimilē rationē superius positū est q in sensu nō ē eadē potētia specieꝝ reseruatiua. et sensitiue cognoscitiua. sc3 memoria et fantasia. quare videt esse in intellectu q cū sit potētia cognoscitiua nō est potentia specieꝝ reseruatiua. ¶ Ideo dicūt quidā q species intelligibilis cū nō sit habitus intellectualis. nec intellectio actualis vt dictū est. nihil aliud est q quedā dispositio pueniens a sensibili mediāte sensu. requisita imediate ad formationē pme intellectiōis quā quis potest formare nō pueniente alia intellectōe. Et hec dispositio scdm istos vel est act⁹ cognoscendi per fantasiā. siue cogitatiuā qlitercūq vocet quē actū Aristotiles qñq vocat fantasma. Uel est intentio a tali actu causata in intellectu. et de eius potentia educta. Hec disiunctiua videt pcedenda cū necesse sit quēlibet intelligentē fantasma speculari. ¶ Uidet aūt istis q ad euitandū pluralitatē sine necessitate sufficit illud fantasma. id est actū fantasiandi ponere. Et q ille sicut et omis actualis sensatio est in subiecto extenso. sc3 in cōposito ex aīa siue virtute cogitatiua. et corpore siue corporali organo qdcunq sit illud. Per illā eñ actua

lem apprehensionē intellectus videt̃ sufficiēter actuatus ad formandū in se cū actu illo suam intellectionē que nō erit in eodē subiecto cū actu illo sed in intellectu solo. Unde tale fantasma siue fantastica reprsentatio videt̃ proportionaliter se habere ad intellectionē. sicut species causata ab obiecto ī organo se habet ad sensationē. ideo illo cessante cessat omīs actualis intellectio. Sz tamē tali specie intelligibili. id est fantastica apprehensione manēte nō videt̃ istis possibile omnē actualē ītellectionē cessare. qz vt prius est argutū illa manēte omīa remanent requisita ad formationē pmarū intellectionū. bene tamē cessante intellectione manent in memoria species sensatoꝝ ⁊ sensationū. ¶ Licet aūt pdicta opinio sit faciliter sustinibilis quantū ad species intelligibiles rerū sensibiliū. videt̃ tamen specialiter difficilis quantū ad species rerū mere intelligibiliū de quib⁹ supra tactum est. Uidentur enim aliqua esse intelligibilia. ⁊ per ītellectū memorabilia que nō cadūt sub sensu vel fantasia. Forte tamē nō improbabiliter posset dici. q̄ licz intellect⁹ noster sit virtus inmaterialis. nihil tamen potest naturaliter intelligere sine virtute fantastica materiali. ⁊ sic sensus materialis interior scz fantasia materialis potest in nostras ītellectiones. ⁊ ita memoria materialis. potest reseruare omniū nostrarū intellectionum species. Non eniz hic loquimur quomodo post mortem aut sine corpore sentiamus intelligimus aut memoremur.

¶ Capitulum. xj.

¶ Prima pars de distinctionibus actuū anime.

Postq̄z dictū est de specieb⁹ actib⁹ anie prius. cōseqnt̃ dicendū ē de actib⁹ seqntib⁹ ex eis de q̄b⁹ aliq̄ distinctōes pmitrent̃. q̄ ex dicēdis mag̃ declarabunt̃. ¶ Prima distinctio ē q̄ actuū aīe q̄dā sūt cogſcitiui. q̄s vocam⁹ cognitōes. q̄dā vero appetitiui q̄s vocam⁹ affectōes seu volitōes. ¶ Scđa ē q̄ pdictoꝝ actuū cogſcitiuoꝝ. q̄dā sūt sensitiui. q̄s vocam⁹ sensationes. ⁊ q̄dā ītellectiui. q̄s vocam⁹ intellectiones. Et proportionalit̃ pt distingui de actib⁹ appetitiuis sensitiuis scz ⁊ volitiuis. Si aūt ponat̃ q̄ in hoīe sit eadē aīa sensitiua ⁊ intellectiua. cū etiā ɔcedat̃ q̄ eadē est penitus potētia cogſcitiua ⁊ appetitiua vt ītellectus ⁊ volūtas valde difficile est in homine dictoꝝ actuū formalē differentiā assignare. ¶ Tertia distinctio est q̄ pdictorum actuū quidā sunt incōpleti. ⁊ quidam ɔpleti. q̄ sunt affirmatōes vl̄ negatōes. Et dicūt aliq̄ q̄ nulla noticia est ɔplexa. sic q̄ sit ex pluirib⁹ notici͞js vel ɔceptib⁹ ɔposita. quarū vna sit subiectū alia pdicatū alia copula. qz talis ordo nō videt̃ posse saluari ī indiuisibili aīa. sz dicit̃ ɔplexa p equiualentiā. vel qz subordinat̃ in significādo alicui signo vocali vel scripto illo mō ɔplexo Sz de hoc supsedeo. ⁊ ad eā q̄ iam dixi de insolubilib⁹ remitto. ¶ Quarta est q̄ predictoꝝ actuum cognoscitiuoꝝ quidā sunt quib⁹ cognoscunt̃ res in seipis. q̄dā vero q̄bus cognoscunt̃ res in specieb⁹ suis. sicut ī pcedēti capl'o tactū fuit. ⁊ amplius patebit Dicendum est igitur per ordinem de actibus pdictis. ⁊ pmo de actibus cognoscitiuis sensitiuis. scđo de intellectiuis. tertio d̄ volitiuis. ¶ Sed prius aliquas conditiones pdict̃ actib⁹ generales premittā que licet nō possent euidenter pbari. quia tamē solent ɔmuniter ɔcedi eas presupponam. ¶ Prima est q̄ oīs cognitio ⁊ affectio aut volitio nostra. siue eius obiectū sit ipsum met cognoscens. siue aliquid ab eo distinctum. vel in eo exn̄s. vel extra ipm ei psens vel absens. est ab ipo cognoscente. ⁊ ab ipo obiecto realiter distincta. ¶ Unde sequitur secūda q̄ nulla cognitio aut volitio nostra est sui ipius cognitio aut volitio distincta. licet forte possit esse confusā. ita q̄ nullus anime actus potest esse distincte actus rectus ⁊ actus reflexus. Si eī aliquis act⁹ intelligeret̃ seipo distincte semper ītelligeretur. quia nō esset ratio. quare esset actualis intellectio sui ipius mag̃ vno tpe q̄z in alio. quare ⁊c. ¶ Tertia est q̄ omīs cognitio aut volitio nr̄a siue oīs act⁹ anie vl̄ simpliciter. vl̄ scđm q̄d est in aīa subiectiue. ⁊ est in ea affectiue. Et dico vel simplicit̃ vel scđm q̄d. qz si ponat̃ q̄ in homine aīa sensitiua nō sit extensa. sz sit eadē cū intellectiua cum actus sensitiuus videatur esse extēsus nō erit in īdiuisibili subiecto sed in toto cōposito ex anima ⁊ corporali organo. ¶ Quarta ē q̄ nulla cognitio aut volitio seu ali⁹ act⁹ aīe est cognitio aut volitio ēentialit̃ ⁊ itrinsece qz aliq̄d dr̄ ēentialit̃ ⁊ itrīsece tale. q̄n n̄ stat ip̄z eē ⁊ n̄ eē tale. sz si illa res

que nūc est cognitio vel volitio per diuinā potentiā esset in lapide vl' sine subiecto ipa nō esset cognitio vel volitio. quare rc.

¶ Quinta est q omnis cognitio aut volitio seu alius act9 anie est cognitio vel volitio siue vitalis motio vel operatio p habitudinē ꝓprie causalē r effectualē ad potentiam vitalē. quia cū hoc nō ꝯueniat tali rei per denominationē intrinsecā vt dictū est oportet q per habitudinē extrinsecā ad potentiā vitaliter pceptiuā. s3 nō potest explicari que sit illa habitudo. siue quid ē dictū vitaliter imutare talē potētiā: nisi per habitudinē ꝓprie causalē vel effectualē. sc3 per h q talis res est in ipa potentia vitaliter perceptiua vt eius causa formalis. vel est i ipa vt eius effect9 in genere cause efficiētis. Nō em̄ videt hmōi habitudo explicabilis. nisi altero istoꝝ modoꝝ vel vtroq3 simul.

¶ Sexta est q nulla anie operatio siue actus. est sibi cognitio vel noticia formalit r pcise ex habitudie pdicta. sc3 informatiua r effectiua. quia scdm aliquos multe sunt qualitates que sunt in ania subiectiue r ab ea affectiue. sicut species intelligibiles r habitus intellectuales. que tamē nō sunt noticie seu cognitiones. nec sunt ꝓprie r imediate vitales imutatōes. sed mediate per actus ab eis pcedentes. r ideo pdicta causalis habitudo nō est formaliter ꝓpria. nec solum ꝯuenit noticie seu cognitioni. s3 generaliter sensationi. intellectōi. volitioni. spei r habitui. r omi vitali motioni. quare per eam nō potest formalis differētia assignari inter sensationē r intellectionē. siue int cognitionē r volitionē. siue inter actum anie cognoscitiuū r nō cognoscitiuū. Nec hoc potest assignari ex ipa potentia vitaliter perceptiua. quia cū illa sit penitus indistincta illa denominationu3 differentia nō sumit ab ea. sed poti9 econtra eadē potentia denominat sensus per sensationē. intellectus p intellectionē. voluntas per volitionē.

¶ Unde videt ꝯcludendū. q sicut albedo ex sui natura aliquod subiectū potest denominare esse albū r nō qdlibet q2 nō sic posset denominare animā vel aliud spirituale subiectū Sic illa qualitas que est sensatio habet de sui natura qd potest aliquod subiectū denominare esse sentiens. r nō quodlibet. sed solū subiectū vitaliter perceptiuū in q est subiectie r a q est effectie Et sic albedo nō pt aliquod subiectu3 denoiare esse nigrū. sic sensatio nō potest aliquod subiectum denominare esse intelligens. Et ita proportionaliter de intellectione r volitione ac aliis qualitatibus anime vitaliter imutantib9 potentiam perceptiuā mediate vel imediate.

Tertia pars de sensatione simplici r cōplexa.

¶ His itaq3 premissis videndum est specialiter de actibus cognoscendi sensitiuis. Et qualis cognitio sensualis de rebus sensibilibus sit nobis naturaliter possibilis. Et primo dicamus q de huiusmodi reb9 habere possumus sensualē noticiā ta3 simplicem q3 complexā r hoc in nobis cognoscimus per experientiā. Sed de brutis nō est nobis experimentaliter notū. vtru3 habeant noticiam complexam. ideo hoc ē dubiu3. quod tamē videt pbabiliter concedēdum. quia brutū aliquando mouet ad aliqd obiectū apprehēsum. r aliquādo nō. r h fit p animale appetitum qui psupponit pter simplicē apprehensionē ꝯplexū iudiciū sc3 q hoc est bonū rc. Ideo dicit Auicēna in sexto naturaliū q ouis per virtutē estimatiuam iudicat q ab hoc lupo est fugiendū. Docet etiā expientia quedā bruta esse disciplinabilia qd nō potest esse sine noticia cōplexa. ¶ Nec valet qd quidā obiciūt. sc3 q si sic esset talia anialia deberent vocari rationalia. loquendo ad sensum in quo dicimus hominē esse rationalem. quia homo nō solū circa singularia. sed circa vniuersalia. nec solū circa sensibilia. sed circa insensibilia ratiocinat. ideo rationalis dicit.

¶ Et ad h etiā multiplex alia differētia potest assignari. sed inter omes hec videt melior vt homo dicatur rationalis. r quantū est ex parte obiecti ex hoc pncipaliter ꝯcedatur differre ab irrationalib9 brutis. quia ipe est cognoscitiuus vltimi finis. Unde r scdm partē intellectiuam r nō sensitiuā dicitur imago dei quia capax dei. Licet aūt bruta possint hr̄e iudiciū ꝯplexū r discursiuum. nullū tn̄ iudiciū sensitiuū est vniuersale s3 singulare tantū siue in brutis siue in nobis. q2 virt9 cogitatiua hois q̄ inter oēs sensitiuas est pfectior scdm ꝯmentatorē tertio de aīa. ē virt9 distictiua indiuidual'. i. indiuidualit cogīscēs r nō vniuersalit. Et in scdo dic q ꝯphēsio intētōis vlis ē itellect9

¶ Quarta pars de sensatione rei in seipsa.

Sed dicamus vlterius quod de ipsis rebus sensibilib9 habere possumus sensualē noticiam simplicē qua res ipsa imediate in se cognoscit. qd patet i sensib9 exteriorib9 z suis sensibilib9 eis pñtibus. sicut per visum exteriorē immediate videm9 colorē pñtem. nec videmus aliquid q̄ȝ aliud quo tanq̄ȝ medio videamus colorē. ¶ Sed dubium est vtrum talis noticia sensualis possit haberi sine pñtia ipius sensibilis. z dicunt aliqui quod sic. quia visio solis z aliorū luminariuȝ magnorum remanet in oculo. etiā abstracto obiecto. imo oculo clauso quā experiētiam z aliquas alias inducunt isti in proposito. ¶ Quib9 nō obstantib9 videt probabilius quod talis exterior sensatio nō potest naturaliter fieri nō existēte sensibili obiecto. nec ipso destructo naturaliter cōseruari. quicquid sit de supnaturali z absoluta potentia dei. Nam si posset naturaliter causari visio alicuius nō existentis vel ipo destructo conseruari. ita quod possibile esset aliquod nō existens videri. eadē ratione vel maiori possȝ causari z conseruari visio alicuius existentis q̄ȝtūcunq̄ȝ remoti vel occulti qd est contra experientiam. Non posset etiam nobis virtute talis sensationis fieri naturalis euidentia de existentia rei sensibilis cum illa posset equaliter esse nō existētis sicut existentis. ¶ Unde patet quod visio plus depēdet a visibili q̄ȝ lumen in oculo dependeat a corpore luminoso. quia tale organū non solum est receptiuū sed aliqualiter retentiuum luminis in absentia luminaris licȝ tamen paruo tempore qd nō sic est de aere. sicut aqua est receptiua figure sigilli z nō retentiua absente sigillo. quod nō sic est de cera. Oculus autem nullo tempore retentiuus est visionis in absentia visibilis. Ideo ad illud qd alij obiciunt negant. quod abstracto sole remaneat visio solis. sed bene remaner visio alicuius lucidi vel alicuius luminis oculo impressi z derelicti virtute solis z illud est z videtur in partib9 exterioribus oculi vbi non fit sensatio. ideo non est sensibile positum supra sensum sicut supra fuit tactum.

¶ Quinta pars de sensatione rei in specie sua.

¶ Sed vlterius declaremus qualiter de ipsis rebus sensibilibus habere possumus sensualem noticiam simplicē qua res ipsa non immediate in se. sed mediante alio cognito sentitur scilicet per suam speciē. Hoc enim patet de rebus sensibilibus absentib9 de quibus cogitationem aut recordationē habemus vt superius fuit dictuȝ. ¶ Ad cuius ampliorem declarationē sciendum est quod scdm philosophum in de memoria et reminiscentia. species in memoria existens est quedam res scdm se. z est imago vel similitudo alterius rei. sicut etiaȝ pictura leonis. ¶ Cum igitur talis species apprehenditur scdm se tantum. ipa tunc cognoscitur. z non per illam res cuius est imago. z talis cognitio est noticia presentis. z non memoria siue noticia rei preterite vl' absentis. sed cum apprehenditur vt est imago alterius tunc per illam noticiam z ipa apprehenditur. z res cuius est imago cognoscitur. z talis cognitio est sensatio imaginis pñtis z memoria rei absentis. scilicet cuius est imago. ¶ Unde patet quod de tali specie possumus habere duplicem noticiam. vnam qua ipa cognoscitur scdm se. vt est q̄dam res. aliam qua cognoscitur vt imago alterius. quem multiplicē modum noticie etiam inuenimus respectu signorū ad placitum sicut vocum z scripturaruȝ. Cognoscere autem specieȝ vt imago est. est cognoscere ipam esse imaginem. ¶ Sed duplex est noticia qua imago cognoscitur. Una qua formaliter iudicatur esse imago z illa est cōplexa. Alia qua virtualiter cognoscitur esse imago. z hec est incomplexa sed virtute ipius potest haberi predicta noticia complexa. Hec autem videtur esse alterius rationis ab illa noticia incomplexa imaginis qua imago non cognoscitur vt imago. quia licet immediatum obiectum vtriusq̄ȝ sit idem. tamen ad illam noticiam qua cognoscitur vt imago vt parcialis causa concurrit habitualis quedaȝ noticia rei cuius est imago derelicta ex intuitiua noticia ipius prehabita. sine qua habituali noticia imago non posset talem noticiam de se causare. nec illa habitualis noticia posset illam causare sine imagine. ¶ Ex quibus patet intentum scilicet quod per taleȝ noticiā nō tātū imago vl' species ipa cogscit. sȝ etiā res cui9 ē imago. q̄uis nō i se z imediate. sȝ mediate z i sua spē. tāq̄ȝ i medio cognito

¶ Sexta ps de sensatōne intuitiua z ab-

stractiua.
¶ Scḋm p̄dicta vlterius ꝯcludam⁹ ꝙ d̄
reb⁹ sensibilib⁹ habere possum⁹ noticiā sen
sualē simplicē tā intuitiuā q̄z abstractiuaꝫ.
Nam licet de differentia haꝝ noticiaꝝ sint
diuersi modi vt alibi tetigi. tamē ꝓbabilit᷑
pōt dici ꝙ noticia intuitiua est noticia sim
plex qua formaliter aliquid īmediate in se/
ipo cognoscit᷑. Abstractiua vero ē noticia
simplex qua formaliter aliquid in aliq̄ me
dio rep̄ntatiuo cognoscit᷑ Dico aūt noticia
simplex quoniā affirmatio ꝛ negatio nō di
cunt᷑ noticie intuitiue vel abstractiue nisi
aliquis velit eas ad placitū noīare. Sed
dico formaliter qꝛ aliquādo ꝛ improprie a
liquid dicit᷑ cognosci ꝑ aliquā noticiā vir
tualiter eo ꝙ illa noticia ꝯtinet causalit᷑ no
ticiam illius sicut cōditio dicit᷑ cognosci ꝑ
noticiā ꝓncipioꝝ. ꝛ causa ꝑ effectū. licꝫ no
ticia ꝓncipij nō sit noticia abstractiua co/
gnitionis. nec noticia effectus ē noticia ab
stractiua cause. nisi forte talis effect⁹ sit me/
dium rep̄ntatiuū cause. sicut īmediate di/
ctum est de specie. que ē causata ab ipa re.
ꝛ tamē noticia ipius vt est imago rei extra
est illius rei noticia abstractiua. Ex quib⁹
patet ꝙ noticia intuitiua nō dicit᷑ intuitiua
quasi ocularis. imo pōt esse cuiuslibet sen/
sus exterioris. ¶ Ulteri⁹ patet ꝙ noticia
nō dicit᷑ abstractiua qꝛ abstrahat ab essen/
tia rei vel a ꝯditionib⁹ singularib⁹ q̄ existē
tia vel singularitas rei nō posset abstracti/
ue cognosci. sꝫ qꝛ aliquo mō abstrahit a p̄/
sentialitate obiectiua rei. in quantū ipa res
q̄ absens in alio medio rep̄ntatiuo cogno
scitur. sed in noticia intuitiua res ipa quasi
p̄ns īmediate in seipa cognoscēti obicit᷑.
¶ Un̄ sequit᷑ ꝙ oīs noticia abstractiua
est intuitiua. ꝛ nō ecōtra. quia oīs noticia
abstractiua alicui⁹ est intuitiua sui rep̄nta/
tiui in quo illud cognoscit᷑ vt dictū est. sed
q̄nꝙ aliqua res in se īmediate apprehendit᷑
ꝛ sic intuitiue cognoscit᷑. ꝛ tamē ꝑ illā noti/
ciam nō apprehēdit᷑ aliqua alia res in ea vt
etiā dictū est. ¶ Ulterius sequit᷑ ꝙ isti ter
mini noticia intuitiua ꝛ abstractiua nō sūt
incōpossibiles simpliciter. sꝫ sunt verifica/
bil[es] de eadē noticia. nō tn̄ respectu eiusdē
realiter. nā quādo aliqua species cognosci
tur vt imago. illa cognitio est intuitiua ꝛ ab
stractiua. nō aūt respectu eiusdē. sed intuiti
ua respectu illius speciei. ꝛ abstractiua re/
spectu rei. Sed quādo illa species cogno/
scitur scḋm se. ꝛ nō vt imago. illa cognitio
est p̄cise intuitiua. ꝛ nō potest fieri abstracti/
ua. sicut nec p̄ma potest fieri p̄cise intuiti/
ua. Et sic patet quomodo ille due cogniti
ones sunt alteri⁹ ꝛ alteri⁹ rationis. quia licꝫ
sint eiusdē obiecti. tamē aliquid est obiectū
vnius qḋ nō est obiectum alterius scꝫ ipa
res. Sic igit᷑ apparet intentū. scꝫ ꝙ de aliq̄
bus rebus sensibilib⁹ scꝫ p̄ntib⁹ possumus
habere noticiā sensualē intuitiuā sꝫ de ab/
sentib⁹ naturalit᷑ habem⁹ solū abstractiuā.

¶ Capitulū. xij.

¶ Prima pars de intellectione reruꝫ sen/
sibilium.

Uiso de actib⁹ cognoscendi sensiti
uis. videndū est de intellectiuis.
Et p̄mo de intellectōe reꝝ sensibi
lium. postea de intellectione insensibilium
Dicam⁹ ergo ꝙ qualēcunꝙ noticiā sensu/
alem supradixim⁹ posse haberi de sensibili
bus per sensum. talē seu ꝯsimilē intellectu/
alem habere possum⁹ per intellectū. Et pri
mo quidē hoc patet de noticia intellectua/
li tam simplici q̄z cōplexa. quia nō min⁹ po
test intellect⁹ sensibilia simplicit᷑ apprehen/
dere q̄z sensus ꝛ ipas simplices apprehensi
ones potest ꝯponere ꝛ diuidere. affirmare
ꝛ negare Si eñ hoc potest virtus inferior
maiori ratione ꝛ virtus superior ꝛ ꝑfectior
¶ Secūdo hoc patet de noticia singula
ri. si eñ intellectus nō posset sensibilia in/
telligere nisi vniuersaliter ꝛ nō singularit᷑
vt quidā dixerūt cū virtus distinguēs int᷑
aliq̄ necessario apprehendat ea sicut de sen/
su ꝯmuni dicit᷑ secūdo de anima. sequeret᷑
ꝙ per intellectum nō possemus cognosce/
re hanc albedinem existentē in pariete esse
distinctam a nostro intellectu. ꝛ a nostra ī/
tellectione. quod est falsum. Nec etiam per
intellectum possemus corrigere erroneuꝫ
iudiciuꝫ sensus circa aliquod singulare vt
puta ꝙ hic sol est corpus bipedale. quod e
tiam patet esse falsum. ¶ Tertio proposi/
tum patet de noticia simplici tam rei sensi/
bilis īmediate in seipa. quā prius vocaui/
mus intuitiuam q̄z etiam rei sensibilis me
diante specie sua. quam prius vocauimus
abstractiuam. Nam dum sensus actu ap/
p̄hēdit aliquod sensibile sibi p̄ns intellect⁹
ideꝫ sensibile app̄hēdēs ipm singl'are īme/
diate cog̃scit. nec aliqḋ aliḋ mediū obiectū

apprehendit. sed absentibus sensibilibus et non mouentibus sensum. intellectus noster corpori coniunctus et communi statui nature derelictus. de potentia naturali talem noticiam habere non potest de ipsis sensibilibus. immo tunc cum sensibilia absentia sensibus nostris intellectu apprehendimus. illa apprehensio non ad ipsa sensibilia immediate. sed ad eorum speciem terminatur. et ipsa in sua specie cognoscimus proportionaliter sicut supra de sensu dicebatur. Nec tamen ideo credendum est quod intellectus secundum se non possit intelligere singulare sensibile sed solum mediante sensu. ita quod non possit ipsum determinate cognoscere cum est absens a sensu sed solum vniuersaliter et confuse. nam impossibile est quod intellectus cognoscat se cognoscere aliquam rem. et non cognoscat illam rem. sicut secundum commentatorem secundo de anima. impossibile est quod aliquis sensus apprehendat visum cognoscere colorem. nisi et ipse comprehendat colorem. Et idem videtur esse de omnibus aliis virtutibus apprehensiuis. Cum igitur intellectus aliquando recordetur se cognouisse determinate vel dilexisse aliquod singulare sensibile absens. sequitur quod pro tunc huiusmodi singulare intelligit determinate et distincte. et non solum vniuersaliter et confuse. licet non sit sensui presens.

Secunda pars de intellectione sensibilium singularium.

Sed cum supra dictum sit quod sensus non sentit nisi singulariter. tunc que immediate declaratum sit quod intellectus intelligit etiam singulariter videndum est vlterius quomodo intellectus intelligit vniuersaliter. circa quod multe occurrunt difficultates Prima est cum res non existant vniuersaliter. quomodo potest eas intellectus intelligere vniuersaliter. Secunda est quare etiam non potest eas sensus cognoscere vniuersaliter. Tertia est vtrum prius intelligimus singulariter quam vniuersaliter. Quarta est vtrum prius intelligimus magis vniuersaliter quam minus vniuersaliter. De prima dicendum est quod res intellecta non requirit ad sui intellectionem quod sit in anima sed similitudo siue representatio sua. Huiusmodi autem representatio quandoque est confusa representatio huius rei singularis. puta sortis et suorum accidentium siue accidentalium conditionum sicut sue albedinis. magnitudinis. et situationis. Illa autem representatione existente in anima potest intellectus ab illis accidentibus et extraneis conditionibus abstrahere conceptum substantie. et ille non magis erit representatio sortis quam platonis aut aliorum hominum. sed indifferenter cuiuslibet hominis. et hoc est vniuersaliter intelligere

De secunda dicunt aliqui quod sensus ex eo quia habet extensionem in corpore solum potest cognoscere singulariter et determinate. intellectus autem quia est inextensus nec habet determinatum situm. sed quasi vniuersaliter existit in corpore. ideo potest vniuersaliter et non singulariter cognoscere. Sed hoc non valet cum diuinus intellectus qui est summe immaterialis et inextensus nihil possit vniuersaliter cognoscere. sed solum singulariter et distincte. cum etiam intellectus noster non obstante sua inextensione possit vt dictum est singulariter cognoscere. Ideo alii dicunt quod aliquam rem singulariter percipere. est sine requirit ipsam recipere per modum existentis in prospectu cognoscentis. Cum autem aliqua res a sensu sic percipitur. hoc non est nisi per representationem confusam simul representantem cum substantia rei eius accidentia scilicet magnitudinem. situm. et alia. secundum que apparet in prospectu cognoscentis. sensus autem non potest distinguere seu abstrahere huiusmodi confusionem. sed bene intellectus quare intellectus potest vniuersaliter cognoscere et non sensus. Unde patet quod secundum hanc viam non potest haberi conceptus singularis de re que non est vel fuit in prospectu cognoscentis. De tertia difficultate dicendum est quod sic. nam cum nihil sit vniuersale in essendo. sed in representando ille conceptus dicitur vniuersalis proprie qui per animam fictus seu formatus communis est pluribus rebus et communiter representatiuus et talem conceptum formare est vniuersaliter intelligere. oportet autem talem conceptum a conceptu singulari abstrahere modo supradicto. quare oportet antequam intellectus vniuersaliter intelligat conceptum singularem preexistere in ipso. Circa quod tamen est aduertendum quod duplex est conceptus singularis. nam quidam est qui vocatur singulare vagum vt hic homo. hoc animal. et tale est proprie singulare. licet ad plurimum vocetur vagum quia voci respondens conuenit pluribus secundum diuersas demonstrationes. Alius est conceptus singularis qui vocatur singulare determinatum. vt Sortes plato et huiusmodi. et quantum ad tale singulare videtur quod non oportet prius intelligere singulariter quam vniuersaliter sed bene quantum ad singulare vagum. Nam si sortes a longe veniat prius cognosco eum esse animal quam hominem. et vltimo cognosco ipsum esse sortem. sed prius cognosco

ipꝫ esse hoc animal singulariter q̄ꝫ animal vniuersaliter. ¶ Ulterius est aduertēdū φ ꝑus intelligim⁹ singulare sensibile q̄ꝫ singulare insensibile seu mere intelligibile. siue talis sit ipa aīa siue aliq̄d existens in ea siue aliq̄d extra animā. ꝛ h̄ possumus experiri. ¶ Itez sciendū est φ noticia intuitiua rei singularis. siue sensibilis siue insensibilis est ꝓoz q̄ꝫ noticia abstractiua ꝑ quam ipa ī singulari ꝛ ꝓꝛia noticia. cognoscitur. quia om̄is noticia qua aliq̄d cognoscitur in specie sibi ꝓꝛia ꝓsupponit noticiā illi⁹ rei in seipa vt patebit postea. ꝛ iō ꝑma noticia ꝓꝛia rei singularis alicui⁹ est noticia intuitiua ipius. ¶ Un vlteri⁹ cōcludendū ꝫ est φ ꝑma noticia intellect⁹ ꝑmeuitate generationis est noticia intuitiua alicui⁹ singularis sensibilis scꝫ illi⁹ sensibilis quod primo mouet sensum motōe sufficiente postq̄ꝫ q̄s potest intelligere. ¶ De quarta difficultate dicendū est φ sic. Nā sicut dictū est. forte de longe veniēte ꝑus cognosco eē animal q̄ꝫ esse hominē. ꝛ h̄ ꝓuenit ex ꝑte sensus vn̄ q̄ꝫlibet vniuersale habet suū singulare vagum. vt corpus h̄ corpus. aīal hoc aīal. homo h̄ homo. mō sensus cognoscens singulariter singulari vago. ꝛ nō singulari determinato. ꝑrius habet singulare vagum magis vniuersalis q̄ꝫ min⁹ vniuersalis. scꝫ huius corpis. q̄ꝫ hui⁹ aīalis ꝛ hui⁹ aīalis q̄ꝫ hui⁹ hoīs. iō intellectus abstrahendo correspondent ꝑus cognoscit magis vniuersaliter. ¶ Tertia ps de intellectōe sensibiliū nō sensatoꝝ.

¶ Sed cū generalit̄ dictū ꝫ sit de intellectione reꝝ sensibiliū. adhuc restat specialis difficultas de intellectōe reꝝ sensibiliū nō sensataꝝ. scꝫ qualit̄ sensibilia intelligimus quoꝝ sensatione nunq̄ꝫ habuim⁹. ¶ Circa quā sciendū est φ multipliciter ꝯtingit nos aliquā rem intelligere. Uno mō imediate in seipa. alio modo in medio cognito Et hoc dupliciter. quia vel illud mediū ꝫ est species illius rei recepta ab illa re. vel ē aliquis concept⁹ fictus seu formatꝰ ab ipo intellectu Et h̄ iterū dupliciter. qꝛ vel ille cōceptus est simplex vel ꝯplexus. ex pluribus ꝯceptibꝫ. ¶ Itez aliquid possum⁹ intelligere dupliciter vel intellectione ꝓꝛia ꝛ distincta. vl̄ intellectōe ꝯmuni sibi ꝛ alijs. vniuersali seu ꝯfusa. ¶ Iuxta quā distinctionem ꝑmo dicendū est φ naturalit̄ nō possumus intelligere imediate in seipso aliq̄d absens sensibile alias nō sensatū. qꝛ alit̄ sequitur φ cecus a natiuitate ita imediate posset intelligere colores ꝛ surdus sonos sicut videns vel audiēs. φ ad expiētiā patet falsū ꝫ sic etiā ad cognitionē intellectus nullaten⁹ deseruiret sensus. ¶ Secūdo dicendum est φ naturalit̄ nō possumus sensibilia nō sensata intelligere ī speciebꝫ receptis a sensibilibꝫ. quia nec in speciebus causatis ab eis: cū naturalit̄ a nulla re sensibili species causet̄. nisi dū actualiter sentit̄. Nec in speciebus causatis ab hijs sensibilibꝫ sensatis a nobis. cū naturalit̄ vnū sensibile nō possit causare speciē alteri⁹ sensibilis. vt sonus speciē coloris. nec species vnius sensibilis potest esse mediū cognoscēdi aliud sensibile. vt species soni respectu coloris. ¶ Tertio dicendū est φ naturaliter nō possumus hm̄ōi sensibilia nō sensata intelligere in aliqua specie ficta seu ꝯceptu simplici sibi proprio. sed bene in ꝯceptu ꝯmuni eis ꝛ alijs. ꝛ ideo nō distincte ꝛ ī speciali. sꝫ quadā noticia generali. seu ꝯceptu confuso. Un̄ licꝫ intellectus ꝑter species a sensibꝫ receptas ex eis possit alias species formare. quas voco species fictas. sicut apprehēsis pluribꝫ albedinibꝫ ꝛ recept⁹ eaꝝ speciebꝫ potest ex eis ꝛ eaꝝ similitudine formare ꝯceptū ꝯmunē cuilibet albedini similē. nō tamē potest formare ꝯceptū ꝓꝛiū albedinis. nisi ꝑ sensū ꝫ ꝑus cognouerit aliquā albedinē. Aliter cecus a natiuitate posset habere ꝯceptū ꝓꝛiū albedinis. sed q̄ vidit aliquas albedīes potest formare ꝯceptū ꝯmunē ꝫ cuiuslibet albedinis. qui tamē nullā albedinē distincte repn̄tabit nec ad talem ꝯceptū formādum requirit̄ φ omnes albedines viderit. Et ideo aliquā albedinē ꝯfuse repn̄tabit quā per visū ꝫ ille nō sensit ¶ Quarto dicēdum est φ naturaliter nō possumus hm̄ōi sensibilia nō sensata intelligere in aliq̄ conceptu composito sibi ꝓꝛio. sed bene in conceptu ꝯmuni seu ꝯfuso. ꝟbigratia. Si q̄s nunq̄ꝫ vidisset albedinē licet posset formare hunc conceptū ꝯpositū seu ꝯplexum. scꝫ disgregatiuū visus qui est ꝓꝛius albedīs. tamē nō cognosceret illū ꝯceptū esse verū ꝫ signū alicuius rei sensibilis. nec ipm̄ verificari de aliqua re. ꝛ ideo in illo ꝯceptū nō cognosceret albedinē cū nesciret ipm̄ verificari de albedine. Sꝫ tamē talis possꝫ for

mare hunc cōceptū ꝯplexum sc3 qualitas sensibilis ꝛ ꝑ tactū cognoscere ꝙ ille est cō ceptus alicuiꝰ entis. ꝛ ꝑ ꝯsequēs in illo co/ gnoscere oīa quoꝝ est ꝯceptus. ꝛ iō in il/ lo cognoscere colores cū sit ꝯmunis colo/ ribus. ꝛ sic patet ꝓpositum.

❡ Quarta pars de intellectione rerum in sensibilium.

❡ Cū igiť dictū sit de intellectione rerū3 sensibiliū. dicendū est de intellectōe reꝝ in sensibiliū ꝛ mere intelligibiliū. sicut sunt ī tellectus noster ꝛ illa que in ipo sunt. ꝛ etiā quedā que extra ipm existunt. vt deꝰ ꝛ sub/ stantie sepate. Dicamꝰ igiť ꝙ quedā insensi bilia a nobis naturaliť itelligunť in seipis quedā vero in suis speciebꝫ ꝓꝑꝛijs ab ipsis causatis. ꝛ quedā in ꝯceptibꝫ ꝑ animā fictꝭ seu formatis. ❡ Et pmo ꝙ aliqua insensi bilia intelligamus īmediate in seipis patꝫ ex supradictis de speciebꝫ seu imaginibꝫ re rum absentiū expimur etiā nos intelligere ꝛ velle. ꝛ tales actus cognoscimꝰ ꝑ intelle/ ctum. ꝛ nō per aliquod obiectū mediū rep sentatiuū. ipe etiā intellectus intelligendo se intelligere seu habere actū videť īmedia te intelligere seipm. qꝛ non apparet necesse ponere obiectū mediū cognitū. ❡ Secun do ꝙ aliqua hmōi īsensibilia intelligamus in speciebus ab eis causatis. patet quia ex/ perimur post ꝑteritionē ꝑdictoꝝ actuū in telligendi ꝛ volendi nos de hmōi actibꝫ re cordari. quod nō potest esse nisi mediātibꝫ speciebꝫ a talibꝫ actibꝫ derelictis. nā si tales actus īmediate ꝯgnoscunť in seipis cū sint ꝑteriti ꝛ de facto nō sunt. ita posset dici de actibꝫ qui sunt futuri nec sunt nec vnꝗ̄ fue erunt. ❡ Tertio ꝙ aliqua insensibilia intel ligamus in ꝯceptibꝫ ꝑ animā formatis. pa tet quia aliquis pōt cognoscere animā alte rius homis ex certis operatōibꝫ ꝛ motibus in seipo expꝛtis possumꝰ etiā ꝯgnoscere sub stantias sepatas arguendo ꝛ discurrendo ex opationibꝫ suis. ꝛ ꝯstat ꝙ talia nō cogno scimus in seipis nec in speciebꝫ ab eis cau/ satis. sed in ꝯceptibꝫ a rebꝫ notis formatis ꝛ abstractis. vt patebit.

❡ Quinta ps de intellectōe substātiaꝝ.

Unde ē specialis difficultas. quō sub/ stantia q̄ nō est ipamet anima sit ab ea in/ telligibilis cū ipa nō sit ꝑ se seu ꝓꝑꝛie sensi/ bilis. De q̄ oīno videť eē dicendū ꝙ hmōi substātia nō itelligiť īmediate in seipa. nec in specie ab ea causata. loquēdo de intelle/ ctione eius ꝓꝑꝛia ꝛ distincta. s3 sic intelligiť in aliquo conceptu formato ab intellectu. Quis aūt sit ille ꝯceptus ꝓꝑꝛiꝰ. ꝛ an sit sim/ plex vł ꝯplexus nō est facile diffinire. q̄uis quidā dicāt illū ꝯceptū esse istū. sc3 ens na turaliter ꝑ se existens. quē ꝯceptū ꝓbamus verificari de aliquo. ex eo qꝛ nō est ꝓcessus in infinitū in entibꝫ. quoꝝ vnū sit alteri in/ herens seu in alio subiectiue aut aliq̄ alio mō. ꝙ aūt ꝑ hoc sc3 naturaliť per se existere distinguanť substātia ꝛ accidens siue ꝙ il/ lud substātie ꝯueniat n̄ video. nec de h̄ nūc disputare ꝓpono. ❡ Modū aūt intelligen di substātiā Aristotiles tetigit cū dixit Ac cidentia magnā ꝑtem ꝯferre ad cognoscē dum qđ quid est. expimur em̄ noticiā acci dentiū multū facere ad noticiā substātiaꝝ. ❡ S3 qualiť h̄ fiat nō est oīno nobis cla rū. Aliq̄ aūt assignant hūc modū. Dicunt em̄ ꝙ intellectꝰ ab ipso fantasmate indiget moueri sicut sensus ab obiecto exteriori. Dicūt vlterius ꝙ sensus ꝛ fantasia nō sunt nisi accidentiū ꝛ nō apꝑꝛehendūt quidita/ tes reꝝ. Uñ ꝯcludunt ꝙ sicut fantasia siue imaginatiua aut estimatiua scđ3 Auicenā elicit ex speciebꝫ sensatis intentōes nō sen/ satas vt supra dictū est. Sic intellectus cū sit virtꝰ superior pōt ex illis intentōibꝫ ima ginatis elicere intentionē nō imaginatam. Et sic ex intentōibꝫ accidentiū sub imagi/ ne cadentiū3 pōt intellectꝰ elicere ꝯceptum substātie. ❡ Hec aūt opinio nō videť oīno dicere veꝝ sc3 quantū ad h̄ qđ dicit sensū3 ꝛ fantasiā nō apꝑꝛehēdere substātiā. cū ipe/ met Aristotiles dicat substātiā eē sensibilē ꝑ accidens. imo videť ꝙ sensus ꝑcipit sub/ stantiā cū accidente ꝯfuse potiꝰ q̄3 accidēs ꝑ se ꝛ distincte. vt supra dictu3 est. Uñ pōt ꝯcludi ꝙ cū sensus apꝑꝛehēdat ꝯfuse simul substātiā ꝛ accidēs intellectꝰ pōt abstrahe/ re ex illa ꝯfusione ꝯceptū ꝓꝑꝛiū substātie et aliū ꝓꝑꝛiū ꝛ distinctū accidētis. ꝛ ꝑ hunc modū noticia accidentiū facit ad noticia3 substantiarum.

❡ Sexta pars de intellectione substantia rum separatarum.

❡ Adhuc aūt est specialis difficultas q̄/ modo substātia sit intelligibilis que nō est nec ꝑ se nec ꝑ accidens sensibilis sicut sub stantie separate vt deꝰ ꝛ intelligētie. Cū em̄ de hijs multas cognoscamꝰ veritates com

pletas. oportet q de hijs habeam⁹ notici/as incōpletas. Cū aūt notū sit q naturaliter tales substātias nō intelligim⁹ in seipis oportet q cognoscam⁹ eas in aliqbꝫ medijs repñtatiuis scꝫ p animā fictis. iō vidēdū est de illis. ¶ Et pmo qdem dicendū est q talis substātia sepata nō est naturalit a nobis cognoscibilis in aliquo pceptu simplici sibi ppͥo simplicit absoluto. seu nō pnotatiuo. qꝛ p nullū talē pceptū aliqd cognoscit qd non sit pcognitū imediate in seipo. nec talis pceptus habet naturalit de aliq re nisi q imediate cognoscit in seipa. vel in specie ab ipa causata qū fuit sic cognita. sic patet p supra dicta. ¶ Secūdo dicendū est q talis substātia est a nobis cognoscibil in aliq pceptu sibi ppͥo pposito seu pplexo ex pceptibꝫ simplicibꝫ ex alijs rebꝫ abstractis. Uerbigrā. Deū cognoscim⁹ in hijs pceptibus ppositis scꝫ summū bonū. sapientia infinita. ens necessariū. substātia pma. ꝛ sic de pluribꝫ alijs. Ipas etiā substātias alias separatas cognoscimus in cōceptu pposito eis ppͥo. quē ex pceptibꝫ simplicibꝫ abstractis a rebꝫ formam⁹. ꝛ de aliq verificari pbam⁹. Uerbigrā. Ex motu celi quē videmus. pcludim⁹ celū moueri ab aliq alio. et p alias rōnes. qd illud mouēs est substātia ꝛ qꝛ circularit mouet. pcludim⁹ q mouēs est intelligens. ꝛ ex duratōe mot⁹ q mouēs est imateriale ꝛ incorporeū. ꝛ sic colligim⁹ q aliqd ens est substātia intellectualis. immaterialis ꝛ incorporea. q est pcept⁹ ppͥus substātiaꝝ sepataꝝ. licet nō sit ppͥ⁹ alicuius eaꝝ. Uñ hūc pceptū intuētes mediāte habituali noticia q cogscim⁹ ipm eē pceptuꝫ alicu⁹ entis seu supponere p aliq re. in ipso cognoscim⁹ hmōi substātias determiate licet nō qualibet eaꝝ distincte. ¶ Tertio dicēdū est q talis substātia est cognoscibilis in aliq pceptu simplici sibi ppͥo pnotatiuo seu negatiuo. Uerbigrā. Deū cognoscimus in pceptibꝫ quibꝫ correspondēt iste voces scꝫ creatiuū infinitū. ꝛ substātias alias sepatas in hijs pceptibꝫ imateriale incorporeū. Talis aūt pceptus videt eē simplex in se q̄uis plura significet sicut et illa vox cui correspondet. Alit em̄ inter ipm ꝛ suaꝫ diffinitionē quid nois nō esset in mente differentia. videt aūt aliqbꝫ q talis pcept⁹ immo generalit oīs pceptus pnotatiu⁹ siue affirmatiu⁹ siue negatiu⁹ est ad placitū ꝛ ex institutōe ꝛ nō naturalit repñtatiu⁹ quia conceptus naturaliter representatiu⁹ pcise illā rem repñtat p qua supponit siue supponere pōt. Naꝫ hmōi pceptus talis est in esse ficto qualis res est cui⁹ est in esse vero. sicut pceptus albedinis talis est in eē ficto ꝛ intētionali qualis albedo extra in eē reali ideo talis pceptus nihil significat nisi rem cui est sic similis ꝛ p qua est verificabilis. ¶ Quarto dicendū est q talis substātia ē cognoscibilis in aliq pceptu simplici ꝛ absoluto. nō aūt ppͥo sꝫ pmuni ꝛ pfuso. quia oīs pceptus pnotatiu⁹ aliquē pceptum absolutū psupponit cui attribuit. sicut album attribuit alicui absoluto. siue sit cōceptus entis siue substantie siue ali⁹ cōcept⁹ specialis. vt patet ex eius descriptōe qd nominis. Et ideo cū de⁹ vel alia substantia separata sit pgnoscibilis in pceptu pnotatiuo oportet q sit cognoscibilis in pceptu absoluto ꝛ simplici sibi ꝛ alijs pmuni. Immo talis res pus cognoscit in tali pceptu simplici q̄ pplexo. Uerbigrā in exemplo pus posito de intellectōe substātiaꝝ separataꝝ. Nā pceptū substantie formam⁹ ex noticia substātiaꝝ sensibiliū. pceptū aūt intellectualitatis habem⁹ ex noticia nostri intellect⁹. pceptū aūt corporeitatis ꝛ materialitatis formam⁹ ex corporibꝫ q videm⁹. ac p consequens pceptū negatiuū formare possum⁹ siue ex rebꝫ illis siue ex rebꝫ imaterialibꝫ ꝛ incorporeis exñtibꝫ in nobis. Cōstat autē q qlibet pdictoꝝ pceptuū simpliciū est pmunis etiā substātijs sepatis ꝛ null⁹ ppͥus eis ꝛ sic in qlibet taliū pus cognoscunt substātie hmōi q̄ in pceptu pplexo absoluto proprio siue incōplexo pnotatiuo ppͥo illis. ¶ Uñ patet q oportet eē aliquē pceptuꝫ simplicē pmunē deo ꝛ creaturis absolute ꝛ essentialit pdicabilē de illis. siue sit pcept⁹ substātie vel entis. vel alius specialis. Aliter em̄ nō possꝫ saluari q sit naturalit a nobis cognoscibilis. Et hec de actibꝫ cognoscendi a sapientibꝫ recollecta sufficiant.

¶ Capitulū. xiij.

¶ Prima ps de quiditate act⁹ volendi.

Dicto de actibꝫ cognoscitiuis. dicendū est de actibꝫ appetitiuis Et quia act⁹ appetendi sensitiui appropriate vocant passiōes. de quibꝫ postea specialiter est dicendū. ideo nūc solū de actibꝫ volitiuis est dicēdū. Quia vero act⁹ hmōi

a quib9 illuminat appetitus rōnalis seu voluntas sunt volitio ꝛ nolitio: idcirco pmo inqrendū est quid sit talis actus ꝛ an sit re aliter cognitio. De hͦ aūt quidā dicūt ꝙ omnis volitio est quedā ꝯplexa cognitio. licet nō ecōuerso. quia ponūt ꝙ oīs volitio vel nolitio est quedā oratio mentalis optatiui modi vel equalēs tali orationi. Uerbigratia tali mentali. Utinā haberē hoc. vel vtinam fieret hoc vel ꝯsimilit. ¶ Alij vero dicunt ꝙ licet om̄is volitio vel nolitio sit q̄dam cognitio. tamē aliqua est incōplexa vt volitio qua volo aliqđ bonū. Alia est ꝯplexa vt illa qua volo aliquid eē. Etiā aliqua est assensus. vt volitio qua gaudeo ꝙ inimicus est mortu9. Alia aūt est ꝯplexa que nec est assensus nec dissensus vt volitio q̄ opto esse beat9. Noticie em̄ optatiue ꝛ depcatiue nō sunt vere vel false. sole aūt ille sunt assensus que sunt vere vel false. Hec aūt opinio fundat in hoc ꝙ oīs volitio vl' nolitio ꝛ generaliter oīs actus appetendi videt eē quedā expientia sui obiecti. Aliter em̄ non apparet q̄liter esset actus vitalis plus ꝙ̄ species puia om̄i actui vel habit9 infusus respectu sui obiecti. ſ3 oīs expientia alicuius obiecti siue apprehensio. est q̄da3 ipi9 cognitio. q̄re ꝛc̄. Uñ si nō sic eēt aīa posset amare incognitū. q2 si eius amor nō eēt realiter cognitio. vnū poss3 saltē p absolutā dei potentiā ꝯseruari sine reliq̄. ¶ S3 hijs non obstantib9 est cōis opinio ꝯtraria. nā videtur ꝙ supflua ponat ipa volitio vel nolitio esse noticia. Cū scd'm sic ponētes respectu eiusdē obiecti. ꝛ in eodē subiecto semp sit alia noticia om̄ino idē significās ab illa distincta p quā id eque pfecte cog̃scit. sicut cū alia ꝛ sine qua naturalit p alia3 nō cog̃scit res ipa. q̄re ꝛc̄. Cū etiā aliquid de nouo volumus qđ pus ꝯgnoscebam9. nō expimur aliā noticiā habere vl' aliter rem cognoscere ꝙ̄ pus cuius oppositū ꝯtingit in alijs noticijs ꝛ actib9. Quare cū p expientiā nō possit ꝯuinci talis multitudo noticiaꝝ nec per efficacē rationē aut cogentē auctoritatē. videtur ꝙ hoc ponere sit oīno supfluū. Nec em̄ ad hͦ ꝯuincit motiuū oppositum. q2 nō oportet ꝙ oīs act9 appetendi sit quedā expe rientia sui obiecti. imo hoc assumere ē petere pncipiū. nec iō dicit actus vitalis. sed q2 est act9 secūdus ꝛ ꝓpria opatio vite seu vitalis potētie. Nec id qđ infert aīam p dei absolutā potentiā posse amare incognitū. ꝓbatur eē impossibile. licet hͦ nō sit possibile de potētia naturali. ex eo ꝙ noticia obiecti est naturaliter causa pcialis effectiua act9 volēdi quare nō pōt naturalit eē respectu incogniti.

¶ Secunda pars de actibus diligendi et odiendi.

¶ Hijs aūt pmissis dicendu3 est speciali9 de actib9 volūtatis. Dicam9 ergo ꝙ cū oīs actus volūtatis sit volitio vel nolitio scđ3 om̄es. seu ꝓsecutio vel fuga. vt innuit Aristotiles sexto ethicoꝝ. q̄ noīa idē significāt. Et cū om̄is volitio sit dilectio. ꝛ econuerso. ꝛ om̄is nolitio sit odiū. ꝛ ecōuerso sumēdo generalit istos termīos odiū ꝛ dilectio ꝛ loquēdo de odio ꝛ dilectōe appetitus intellect9 siue volūtatis. ꝯsequens est ꝙ om̄is act9 volūtatis sit dilectio vel odiū. nō distiguendo tñ pro nūc inter amorē ꝛ dilectionē. Nō potest aūt ide3 act9 esse volitio ꝛ nolitio. siue odiū ꝛ dilectio respectu eiusdē obiecti. S3 nihil ꝓhibet respectu diuersoꝝ. nam volitio alicui9 est nolitio sui oppositi. similiter si odio sortē volo sortem nō esse. vel male eē. ꝛ sic eodē actu odio sortē ꝛ diligo siue desidero sortē nō esse vel male eē. Et per ꝯsequēs idē act9 est odiū dilectio ꝛ desiderium. Uñ patet ꝙ amor ꝛ odiū nō sunt simpliciter ꝯtraria ſ3 solū respectu eiusdē obiecti. nā illi termini supponūt p eodē respectu diuersorum.

¶ Tertia pars de actibus delectandi ꝛ tristandi.

¶ S3 adhuc speciali9 dicendū est de actibus volūtatis q̄ sunt delectatio ꝛ tristicia. Uñ inquirendu3 est vtꝝ delectatio sit alia res a dilectione. ꝛ tristicia ab odio. Et lic3 circa hͦ ꝯtraria sit doctoꝝ sentētia tñ ꝓbabilius videt ꝙ om̄is delectatio sit dilectio. ſ3 nō ecōtra. Q em̄ om̄is delectatio sit dilectio ex iam dictis apparet. quia cū om̄is delectatio sit operatio siue act9 volūtat3 scđ3 phm septimo ethicoꝝ. ꝛ om̄is act9 volūtatis sit volitio vel nolitio. ꝛ dilectio vel odium. oportet ꝙ delectatio sit nolitio ꝛ dilectio. ꝛ tristicia ei opposita sit nolitio ꝛ odiū. Omnis etiā ꝯplacētia est dilectio. ꝛ displicentia opposita est odiū. om̄is aūt delectatio est ꝯplacētia. ꝛ tristicia ei ꝯtraria est displicētia. quare sequit ꝓpositū. Uñ sic se habet desideriū ad dilectionem vel amorē nō

habiti. sz omne desideriũ. cũ sit quedã voli/tio est essentialit quidaz amor siue dilectio habẽdi. quare silr oĩs delectatio erit es/sentialit qdam amor iã habiti. z sic de eoꝝ oppositis respectu odij. ❡ Et aũt nõ oĩs di/lectio sit delectatio. z ꝑ ꝯsequẽs nec oĩe o/diũ sit tristicia ex h apparet. qz vt iã dictũ ẽ. oĩe desideriũ est dilectio. z tñ desiderium nõ est delectatio. imo scdz ꝯmentatorẽ. xij. methaphisice. desideriũ p̄cedẽs ꝯphensio/nẽ rei desiderate, est magis dolor q̃ volu/ptas. quare zc. Si vero dicat sicut qdã di/cunt ꝙ licet nõ oĩs dilectio sit delectatio tñ oĩs dilectio est delectatio vel desideriũz hoc adhuc nõ videt ee verũ. qd sic apparet. qz nõ oĩe odiũ est tristicia vel timor. ergo nec oĩs dilectio est delectatio vel deside/riũ. Cõsequẽtia patet qz illa sunt distincta quoꝝ opposita sunt distincta. Oppositũ aũt dilectionis est odiũ. delectatõis tristicia. z desiderij timor. tristicia enim sicut z dele/ctatio respicit obiectum actualit p̄sens sed timor ꝓprie sicut z desideriũ respicit actualit absens. ❡ Sz assumptũ pbat. Tuz pmo qz in deo z in beatis est odiũ peccatoꝝ. z tñ nõ est in eis tristicia vel timor. Tum secun/do qz scdz phm secũdo rethorice. aliquod odiũ est de aliq malo in vniuersali tantum apprehẽso. vt cũ qs odit furẽ vel furtũ scdz ꝯceptũ ꝯfusum. sz tale odiũ nõ est tristicia vel timor. qz tristicia causat ex apprehẽsiõe alicuiꝰ singularis mali actu habiti. timor e/tiã scdm phm ibi fit ex fantasia. id est appre/hensiõe futuri mali aut corruptiui aut con/tristatiui. Propositũ insup ex h patet qz ali/quis diligit aliquod obiectũ p̄ns. z nõ sibi ꝯueniẽs. aliqs etiã diligit aliqd bonũ esti/matũ sibi ĩpossibile ad habendũ. Talis au/tẽ dilectio nõ est delectatio vel desiderium qz nõ sunt nisi respectu apprehẽsi ꝯuenientis z estimati possibilis. ❡ Sz pmũ patet de illo q ad vitandũ naufragiũ diuicias quas multũ amat ꝓicit in mare. nã scdz phm ter/tio ethicoꝝ. talis vult z ꝑ ꝯsequẽs diligit il/lam ꝓiectionẽ. z tñ illa nõ est sibi ꝯueniẽs. imo multũ discõueniẽs scdm suã inclina/tionẽ. nec in illa delectat. imo multũ trista/tur. Quia delectatio scdm eiꝰ descriptõz so/lũ est respectu p̄ntis ꝯueniẽtis scdm habi/tũ vel naturã. id est scdm habitualẽ vel na/turalẽ inclinatõz. ❡ Secundũ ꝓo patz d illo q est ꝟtuosus z nõ est virgo. z tñ ꝟgini/tatẽ diligit in alio quã sibi reputat ĩpossibi/lem. ideo respectu illiꝰ nõ habet desideriũ vel delectatõz. qre zc. ❡ Ex p̄dictꝫ aũt sequũ/tur aliq. ❡ Et pmo qdẽ sequit ꝙ nõ oĩs cõ/placentia vel displicẽtia est delectatio vel tristicia. qz oĩs volitio vel nolitio est ꝯpla/centia vel displicẽtia. z nõ oĩs talis est d/lectatio vel tristicia. ❡ Scdo sequit ꝙ a/liqua tristicia z displicẽtia est volũtaria et volũtarie placita. qz aliq talis est virtuosa cũ virtutis sit delectari z tristari in quibꝰ z quãdo oportet zc. secũdo ethicoꝝ. vt tristi/cia z displicẽtia de malo ꝓximi placet vir/tuoso cui displicet ꝓximi malũ. ❡ Tertio sequit ꝙ delectatio z tristicia possunt simul ee in eadez volitiua. qz aliqua tristicia põt esse ꝟtuose. z ꝑ ꝯsequẽs delectabilit elicita vñ tristicia siue displicẽtia vl penitẽtia pec/cati p̄teriti põt esse delectabilis virtuoso q tristat vel dolet circa peccatũ p̄teritũ. ❡ Quarto sequit ꝙ aliqua dilectio põt ee delectabilis q nõ est delectatio. sic patet d spe z desiderio. z inde etiã apparet illud di/ctum Aristotilis. x. ethicoꝝ ee veꝝ. opatõz pficit delectatio. vñ dlectatio cũ sit dilectõ z operatio põt tamẽ aliam dilectõez z ope/rationẽ pficere. nõ quidẽ formalit. sed aliq alio mõ causalit. scz ꝑ modũ finis vl ꝑ mo/dũ obiecti vel agẽtis. sic notãt ibidẽ verba Aristotilis. z ꝑ predicta possunt in ꝓposito solui multa dubia.

❡ Quarta pars de productione actus vo/lendi.

❡ Sz cũ dictũ sit de quiditate actuũ vo/luntatis z eoꝝ distinctõe etiã aliqd dicen/dũ est de ipoꝝ ꝓductiõe. scz an tales actus a volũtate fiant subito vel successiue. Vnd circa h sunt tres modi dicẽdi. Primꝰ est ꝙ oĩs talis actꝰ tantũ fit in tpe. ita ꝙ nõ sit da/re pmũ instans in quo hec sit vera. volũtas vult. Alius est ꝙ volitio põt ee subito. Ter/tius est ꝙ actꝰ qui est volitio põt esse subito sz tñ nõ est dare pmũ instans ĩ quo illa res sit volitio. vel in q ipa volũtas ꝑ illũ actuz vult. ❡ Licet aũt nullꝰ istoꝝ modoꝝ sit e/uidenter ꝓbabilis vel ĩprobabilis tñ pmꝰ modꝰ dicẽdi videt magis rõnabilis qz nul/la opatio creature siue potẽtie naturalꝫ põt ee subita. sz quelibet est successiua z tpalis. nam subito agere videt solũ ee potẽtie infi/nite virtutis. Secũdus aũt modꝰ etiaz est sustinibilis. qz ꝙ delectatio fiat in instanti

videt fuisse opinio aristotilis. Sz tertius mod⁹ est min⁹ pbabilis: qz posito illo actu in voluntate nō apparet ratio quare pmo nō est volitio z postea est volitio. nisi forte dicatur φ p volitionē aliqd ɔnotat qd postea ē z pus nō fuit sicut in instanti q̄ ignis ē approximat⁹ ad lignū calor ignis nō est calefactio. z imediate post erit calefactio. qz immediate post habebit ɔtinue caliditatez in ligno. z h importat iste termin⁹ calefactio: scz φ aliqd causat calorem in aliq̄ subiecto Sz talē rez ponere vltra illū actū est oīno supfluū z voluntariū dictū. z etiā si poneretur magis ɔcedendū esset φ illa res eēt volitio. q̄z hoc esset ɔcedendū de illo actu primo posito. Et hec de hac materia sufficiāt in ɔposito.

Capitulū. xiiij.

Prima ps de passionib⁹ generaliter.

Postq̄z de actib⁹ aīe dictū est ɔsequenter qz passiones anīe vident quidā actus eē de passionib⁹ anīe dicendū est. Uñ sciendū φ passio pōt capi tripliciter. Uno mō cōiter z sic oīs opatio aīe potest dici passio. sicut tertio de anima dicit φ ītelligere est passio. Alio modo specialiter z sic sola opatio appetitus dicit passio. Sz adhuc tertio mō magis specialiter z ppie opatio appetitus sensitiui. qz sic docet experientia ipa fit cū quadā trāsmutatione corpali. z sic diffinit eusterci⁹ passionem. φ est mot⁹ appetitiue potentie sensibilis in fantasia boni vel mali. In qua descriptione capit motus p actuali inclinatione ad bonū psequendū vel malū fugiendū. extendēdo etiā inclinatōz nō solū ad tendentiam ad bonū habendū vel malū vitanduz sz etiā ad fixionē seu adherētiā in bonū adeptum. Dicit aūt appetitiue potentie sensitiue vel sensibilis ad differentiā opationum voluntatis. que nō dicunt passiones ppie. qz nō fiunt per transmutatōz organi corporalis ad quas tamē si qs velit nomē passionis extendere ad h φ illa descriptio ɔueniat oportet illā clausulā potētie sensitiue ab ea remouere. Dicit etiā in fantasia boni vel mali ad explicandū obiectū passionuz. vel etiā ad differentiā naturalis inclinationis. quā scz quelibet potentia opatiua naturaliter inclinat ad suā ppriā opationē sine fantasia. id est apprehensiōe seu cognitōe preuia sine qua nō est illa inclinatio que dicit passio. Tales igit opationes appetit⁹ sensitiui que ppie dicunt passiones z de q̄bus est speculatio psentis capituli qnq̄z dicunt passiones cordis. qnq̄z passiones mentis. qnq̄z passiones animi. Dicunt em̄ passiones cordis tanq̄z subiecti pmo z pncipaliter patientis. quia in eis cor pncipaliter patit vt post videbit. Dicunt aūt passiones mētis tanq̄z cause interioꝝ pmo z pncipaliter efficiētis. quia mens pncipaliter mediante cognitōe vel estimatōe qua iudicat aliqd vtile vel nociuū efficit passionez in corde. pter quā cetera mēbra corporis immutatur. Dicunt etiā passiones animi. qz anim⁹ vtrāq̄z vim cōprehendit cognitiuaz scz interiorem z affectiuaz seu motiuā. quarum quelibet ad passionē ɔcurrit ppie dictam.

Secunda pars de passionibus specialiter.

His itaq̄z generalit pmissis. tria specialiter ɔsideranda sunt circa passiones sensitiue virtutis. Primū est de numero z distinctione passionū. Secundū de causis ipaꝝ Tertiū de effectib⁹ eaꝝ. Quantū aūt ad numerū sciendū est φ pme passiones cordis ad q̄s oēs alie reducunt due sunt scilicz amor z odiū. vl' scdm aliquos delectatio z dolor. Alie em̄ vel ad delectationē ptinent vt gaudiū. audacia. z spes. vel ad dolorem vt tristicia timor z desperatio. Delectatio aūt vt h sumit nomē ɔmune ē. tā ad eā que fit ex apprehēsione boni facta p sensus exteriores. q̄z etiam p vires interiores. Dolor vero nomē ɔmune tā ad illū qui fit ex apprehensione mali facta exteriorib⁹ sensib⁹ q̄z interiorib⁹ virib⁹. Sz delectatōz causatā ab interiori apprehēsione boni. Usus cōis vocat leticiā seu gaudiū. dolorē vero tantum ab interiori apprehēsione mali noīat tristiciam. Quantū aūt ad distinctionē dictaꝝ passionū sciendū est φ ipa attendit ex duobus Primo ex ipis potētijs a q̄b⁹ sunt Secūdo ex obiectis pprijs circa q̄ sunt. p respectuz ad pmū dicunt differre genere. sz p respectū ad scdm differre specie. Per ɔsiderationē ad pmū aliq̄ passiones dicunt ɔuenire potentie ɔcupiscibili sicut amor z odiū desideriū z fuga. gaudiū z tristicia. qnedā vero irascibili sicut spes z desperatio. audacia z timor. ira z hmōi. Per ɔsiderationē vero ad scdm aliq̄ passiones sunt respectu

apprehensi boni vt amor ⁊ leticia. quedā ve
ro respectu apprehēsi mali. vt odiū ⁊ tristi/
cia. ❡ Vñ scḋm pdictā duplicē ꝯsidera/
tionē qdam inter passiones talē assignant
distinctionē. Nā om̄is passio vel est poten
tie ꝯcupiscibilis vel irascibilis. Si poten/
tie ꝯcupiscibilis hō est tripliciter. Vel gene
raliter quātū ad inclinatōz ⁊ sic si sit respe/
ctu boni est dilectio vel amor: ⁊ si respectu
mali est odiū vel rancor. nihil em̄ aliud est
rancor ꝙ odiū inueteratū. Vel quantū ad
motū seu ꝓsecutionē. ⁊ sic si sit in bonum ē
desideriū. ⁊ si in malū est fuga vel horror. ĩ
noiata em̄ est passio opposita ꝯsiderio. ⁊ qñ
ꝙ vocat̄ timor vt patet in pcedenti capitu
lo. Vel quantū ad ꝯsecutionē. ⁊ sic si sit in
bonū est delectatio gaudiū vel leticia. ⁊ si ĩ
malū est dolor vel tristicia. Si vero poten
tie irascibilis. vel est respectu boni aggre/
diendi. ⁊ sic est spes. vel respectu boni fugi
endi. ⁊ sic est desperatio. vł est respectu ma
li aggrediendi. ⁊ sic est audacia. vł respectu
mali fugiendi. ⁊ sic est timor. Ira aūt videt̄
esse qdam passio ꝯposita cui nō est alia pas
sio cōtraria. vel si sit est innoiata. Predicte
aūt diuisionis modificatio. ⁊ pdictaꝝ pas/
sionū appropriata distictio magis patet ex
pdictis in pcedenti. ⁊ etiā ex dicendis in p/
senti capitulo. iō breuiꝰ ptranseo.

❡ Tertia ps de causis passionū.

Sz quantū ad causas haꝝ passionuz
sciendū est ꝙ due sunt in genere. extrinseca
scz ⁊ intrinseca. ❡ Extrinseca causa est ob
iectū boni vel mali. Licet em̄ in aliq passi/
one vt in ira vel spe obiectū habeat speciali
ter rationē ardui. tamē generalit̄ in quali/
bet obiectū habet rationē boni vel mali. vł
ꝯuenietis aut discōuenietis. siue placentis
aut displicentis. Vñ scḋm hoc ad variati
onē obiectoꝝ sequit̄ variatio passionū. vt
patet in melodijs. ludis. tripudijs. ⁊ pictu
ris. ❡ Intrinseca vero causa est duplex. q
ruz vna habet rōnez efficietis. scz imagina
tio seu estimatio alicuꝰ sub rōe boni vł ma
li. placentis vel displicentis. Quicqd eniz
imaginat̄ sub rōne tali. ita ꝙ tale estimet̄ eē
ꝙuis sit aliter in re. tamen animū mouet ⁊
corpus imutat. Vñ vis hmōi motiua ima
ginatiue seu estimatiue virtutis nō solū pa
tet in vigilijs sed etiā in somnijs in qbus
ꝓpter imaginata ⁊ estimata contingit dor/
mientes opa vigilātiū exercere. ❡ Alia ꝓo
causa intrinseca habet rationē disponētis
dispositio aūt ad generationez passionū in
trib⁹ pncipaliter ꝯsistit. scz ĩ mēbris seu mē
broꝝ ꝯplexione in spiritib⁹ ⁊ sanguine. In
mēbris siquidē seu mēbroꝝ ꝯplexiōe. quo/
niam diuersitas ꝯplexionis in eis. ⁊ maxīe
cordis inclinat ad diuersas passiones mē/
tis. quia cū mēbra sint instrumēta aīe seu
virtutis. illa cū eis prompti⁹ operat̄ ad que
ipa ex sui ꝯplexione pnius inclinat̄. In spi
ritib⁹ aūt. qm̄ spiritus etiā est qdammō vir
tutis instrumentū sicut ⁊ mēbruz. nō tamē
pncipale ⁊ imediatū. sz mediatū ⁊ disposi/
tiuū. qr ꝓprie instrumentum aīe nō est nisi
organū cui ipa sicut forma ⁊ motor ꝯiun/
gitur imediate. spiritus tm̄ aliqualit̄ dicit̄ ĩ
strumentū qr mēbroꝝ seu instrumētoꝝ dis
positiuū ideo cū ex diuersitate instrumēto
rum seqtur diuersitas actionū. sicut diuer
sa mēbroꝝ ꝯplexio. sic ⁊ diuersa spirituum
dispositio. causa est dispositiua diuersaruz
passionū. ❡ In sanguine vero quoniā taz
mēbrū ꝙ spiritus recipiūt dispositōz a san
guinis diuersitate. tanꝙ a ꝯmuni materia
iō sanguis dispositio causa qdam est ꝓpa/
rans ad pdicta accidētia. Verbigrā San
guis subtilis ⁊ clarus in substātia. tēpera/
tus vero ĩ qualitatib⁹ cū spūs generet splē
didos atqꝫ tēperatos. disponit ad leticiam
maiorē vel minorē. scḋm maiorē aut mino
rē ipius qntitatē. ⁊ ita ꝓportionalit̄ scḋm a
liam vel aliā sui dispositionē ad aliā ⁊ aliā
disponit passionē. qḋ ꝑticularit̄ dearticu/
lare spectat ad sciētiā medicine.

❡ Quarta ps de effectib⁹ passionū.

Quātū āt ad effectꝰ dictaꝝ passionū. cū
dictū sit ad generationē eaꝝ pcedere actuz
estimatōis tanꝙ efficiētis. iō pus dicendū
est de effectib⁹ passionū huiꝰ virtutis. circa
quos primo oportet considerare immutā/
di ordinem. postea immutationis impres/
sionem.

❡ De actu estimationis.

Vñ circa hmōi ordinē sciēdū est ꝙ esti
matio dupliciť immutat mēbra corpis. qr
qñqꝫ mediāte motu cordis. sicut patet ĩ ve
hement̄ passionatis. qñqꝫ vero imediate si
ne tali motu. q saltē sit manifeste ⁊ notabili
ter pceptibilis. Vñ licet oīs estimatio cuz
sit placētis aut displicētis aliqualit̄ sit mo/
tiua cordis. qr tamē talis motꝰ qñqꝫ a con/
sueto sensibilit̄ nō discernit̄ immutatio se/

ques illā estimationē sine motu cordis cō-
muniter fieri dicit. sic patet in eis q̄ ad min
gendū aut vomendū ꝓuocant cū talia fie-
ri ↄspiciunt aut imaginant. Simile quoq;
in alijs actib⁹ reperit. vt in oscitatōe ⁊ spandi
datione ⁊ hmōi. in illis q̄ ad talia disponū-
tur. Hec aūt impressio estimatōis nō solum
manifestat in corpe estimātis. sȝ q̄nq; in de
ciso ab eo ꝑ viā ꝓpagatōis. nā si tpe genera-
tionis seu carnalis ↄmixtionis mens gene
rātis attente imaginet circa fedas figuras
erit in generato ad h̄ disposito feda figura
tio aut ↄtraria si ecōtrario. ¶ Cui⁹ pōt assi
gnari rō. q2 spiritus est receptiu⁹ ⁊ delatiu⁹
formaꝝ siue specieꝝ. q̄ licet in ipō non sint
sensibiles. in corpib⁹ tamē ⁊ mēbris dispo-
sitis faciūt sensibiles impssiones. sicut aer
nō visibilit recipit species. quas ꝑ speculū
visui repñtat. In spiritu ergo velut in aere
spēs est ab estimatiua ꝓcedēs multiplicat
q̄ cū tali specie informat⁹ semini aut mēbro
copulet vtrobiq; scdm exigentiā sue infor-
matiōis virtutē operātē inclinat scȝ forma
tiuam in semine ⁊ regitiuā in mēbris.

¶ Quinta pars de duplici effectu passionū.

Sȝ circa hmōi imutatōis impssionē
sciendū est q̄ duo sunt effect⁹ in genere cau
sati ab estimatione. ⁊ generalit causabiles
ab omi animi passione. scȝ mēbroꝝ altera-
tio ⁊ operationū imutatio. Mēbra em̄ ab
eis alterant scdm qualitatē ⁊ nō solū scdm
qualitates pmas. sȝ q̄nq; scdm q̄litates se-
cundas. sicut q̄nq; ab estimatōe vel passiōe
mēbra aliq̄ calefiūt. aliq̄ infrigidāt. aliq̄ co
lorant. aliq̄ discolorant. mēbra etiā imutāt
scdm opatōȝ. ¶ Et h̄ maxie patȝ in motu
cordis scdm cui⁹ mutatōis exigētiā sequit i
mutatio toti⁹ corpis. ꝓbigra. Res ꝑ estima
tionē apphensa alit ⁊ alit diuersimode mo
uet cor localit. scȝ illa q̄ sub rōne ↄferēt ap
phendit dilatando. q̄ ṽo sub rōne oppositi
ↄstringēdo. Nō aūt fit in corde hmōi mo-
tuū vel opationū variatio a cursu solito. ni
si ꝑ alteratione pus factā in ipō Illis ergo
q̄litatib⁹ pus alterat ꝑ q̄s ad pdictos mot⁹
locales maxie disponit. Hee sunt aūt cali-
ditas ⁊ frigiditas. Nā illa pncipiū est dila
tatōis. ista ṽo ↄstrictōis. Oportet ḡ si dila-
tatio vel cōstrictio a solito cursu mutet q̄
corpus calefiat aut infrigidet. ad quas q̄-
litates ↄsequēter humiditas vel siccitas cō
comitat. Proportionalit aūt erit in alijs
membris quia sequuntur immutationem
cordis.

¶ Sexta pars de speciali effectu cuiusq;
passionis.

¶ Sed cū pmissa de effectib⁹ estimatōis ⁊
passionū cordis dicta sunt generaliter. ali-
qua de eis dicenda sunt specialit.

¶ De gaudio ⁊ leticia.

¶ Sciendū est igit q̄ in gaudio puro siue
leticia quia apprehēsuȝ habet ratione ↄfe-
rentis ⁊ delectabilis. ideo cor qd est pmuȝ
mobile corpis ⁊ qdlibet aliud mēbrū ꝓpor-
tionalit mouet scdm formā occurrēdi ⁊ ap
propinquādi rei q̄ talis estimat scȝ dilata-
tione vel extensione. quapropter natura in
tenta pparare mēbra ⁊ maxime organa sen
sus. ⁊ motus ad dilatationem ⁊ extensionē
influit eis a corde naturalem calorē. ⁊ spi-
ritus quibus dilatētur ⁊ extendantur. Est
autem iste motus non subitus aut impetu
osus sed suauis ⁊ paulatinus. ⁊ ideo in om
ni gaudio cōmunis effectus est cor paula-
tim dilatare ⁊ infrigidare. ⁊ per consequēs
interiora frigescere. ⁊ exteriora calescere tē
perato siue naturali calore.

¶ De tristicia.

¶ In tristicia vero que opponitur gaudio
cor ⁊ corpus imutantur opposito modo h̄
excepto q̄ ipa nō calefacit interiora. cui⁹ h̄
est cā. nā obiectū ei⁹ est malū pñs siue ↄiun
ctum qd ↄcipit sine aliq̄ spe vitādi. siue fu-
giēdo. vt in timore. siue repellēdo. vt in ira
siue repugnando. vt in audacia. iō simplex
odiū illi⁹ causat in anio. ꝓpter qd hmōi ↄcē
ptus paulati ⁊ absq; impetu cor ↄstringit
Et sic ꝓhibet in eo sufficientē spirituū ge-
neratōȝ. ⁊ etiā i mēbris diffusionē. idcirco
nō solū exteriora. sȝ etiā interiora ifrigidāt
maxie cū cetera mēbra cordis ↄstrictionē
imitent.

¶ De ira ⁊ audacia.

¶ In ira aūt obiectū ↄcipit cū spe repel-
lendi. ⁊ ꝓpter h̄ irā cōcomitat appetitus vin
dicte. ꝓpter cui⁹ appetitus vehementiā cole
ricus sanguis mouet ad cor vt ipm inflam
met ad audaciā inuadēdi Quapropter ira
⁊ etiā audacia corde supercalefacto opor-
tet ipsum dilatari frequentius solito ac to
tum corpus maxime circa exteriora cū im
petu calefieri. cum spiritus ex appetit[illegible]ua
dendi ad illas ptes subito moueant.

De timore.

¶ In timore vero obiectū habȝ rationē

periculi siue terribilis ⁊ maxime vite periculum inferentis. quia omne terribile dicitur per mortis respectū que est vltimū terribilium. Concipitur aūt hmōi obiectū nō vt coniunctū. sed vt adhuc separatū. ideo appetitū excitat fugiendi. ꝓpter quē appetitum forte ⁊ subitū quē parit spes euadendi sanguis ⁊ spiritus a corde fugiunt. ⁊ ipm fortiter ꝯstringitur atq₃ subito. cuiꝰ signū est ꝙ in timentibꝫ cor tremit ⁊ vox hanelitus imminuitur. Nam licet calor ⁊ spiritus ab exterioribꝫ ad interiora retrahantur. nō tamē versus cor. imo a corde ad interiora. sc₃ versus intestina mouentur. Cuius ratio est quia obiectum malū concipitur nō cū diffidentia resistendi. sed cum spe fugiendi. ⁊ per fugam euadendi. ideo calor ⁊ spiritus fugiunt ⁊ se diffundūt in mēbris. que in motu ꝓcessiuo aut dilatatiōis nō possunt se disponere ad obuiandu₃ terribili qualia sunt intestina. Propter qđ dicit Aristotiles ī probleumatibꝫ ꝙ in timentibꝫ venter soluitur dissolutione humorū facta circa ītestina. propter coartationem calorum ⁊ spirituū in eisde₃ locis.

De angustia ⁊ verecundia.

In angustia aūt ⁊ verecundia mouentur spiritus ⁊ humores ad oppositas partes. scilicet nunc ad interiora nūc vero ad exteriora. In angustia quidē quia partim tristicia partim ira laborat aīmꝰ. ideo cor laborat oppositis motibus. In verecūdia vero seu erubescentia propter timorē prius mouentur spiritus ⁊ sanguis ad intra. quia tamen in eis timor nō est de malo repugnanti nature. sed de malo appetitui animali seu voluntati repugnante. In vtraq₃ enim timetur malū qđ turpis opinio. sed ī erubescentia in ipo actu presenti. in verecundia aūt etiam preterito. iō in eis statim spes resistendi concipitur. ⁊ quidā cōceptus ire ad oppositū mouens cōfestim sequitur. ꝓpter qđ calor ⁊ spūs ad exteriora reuertuntur. Vñ ex ħ patet ꝓpter quā timētes oīno palescunt. ⁊ verecundi rubescūt. Nā quia in timore malū ꝯcipitur vt repugnans nature cū diffidētia resistēdi oīno sāguis ⁊ spūs ad īteriora retrahūtur. Sed q₂ ī verecūdia ꝯcipitur vt repugnās tm̄ volūtati nō nature. natura ministrat ꝯfidentiā resistendi. et sic mouet instrumēta sua versus ptes illas que timore decolorantur patētius. sc₃ ad genas ⁊ partes vultus. Ex pdictis igitur patet qualiter ī diuersis passionibꝫ cor mouetur diuersis motibꝫ. quia in gaudio paulatim dilatatur. ⁊ maxime versus anteriora siue versus pectus. In tristicia vero paulatim ecōtra sc₃ ad interiora ⁊ versus deorsum. In ira vero subito versus pectus. In timore subito ad oppositū. In verecundia subito ad vtrūq₃. In angustia vero paulatim. Secundo patet qualiter in diuersis passiōibꝫ mouentur proportionaliter sanguis ⁊ spiritꝰ. siue talis motꝰ sit per modu₃ pulsus vel tractꝰ aut vtroq₃ modo. siue spōte moueatur obedientes aīe imperio. De hoc eīn nō est nunc tractanda questio. Vlterius etiā patet ꝙ ad predictos effectus multi alij ꝯsequuntur per quos corpꝰ ad sanitatē vel egritudinē varie immutatur. Sed hor ꝯsideratio ⁊ pticularis dearticulatio medicis relinqtur.

Capitulū decimūquintū.

Prima ps de habituū generatione.

Post q₃ tractatū est de aīe potētijs. ⁊ earū actibꝫ ⁊ passionibꝫ. finaliter tractandū est de earū habitibꝫ. ⁊ ꝑmo de habituū generatōe corruptōe ⁊ inclinatione generaliter. postea de eis ⁊ eorū distinctōe specialiter. Sciendū est igitur ꝙ in ꝓposito nō loqmur de habitibꝫ supnaturaliter infusis. sed de naturaliter acqsitis. Tales aūt habitꝰ sicut docet expientia generantur ex actibꝫ ⁊ ex appositis actibꝫ oppositi habitus sic eīn dicit Aristotiles scđo ethicorū ꝙ edificātes edificatores fiūt ⁊ cytharizātes cytharistе. sic aūt ⁊ iusta opantes iusti tēperata tēperati. fortia aūt fortes. Sed cū satis notū sit tam in actibꝫ q₃ in ꝟtutibꝫ habitꝰ generari ex actibꝫ. ħ nō est sic intelligendu₃ ꝙ illa ꝓpositio ex. dicat habitudinē cause materialis q₂ sp materia manet in facto eē. actꝰ aūt ⁊ opatōes transeūt habitu remanente. nec etiā habitudinē cause ꝓncipalis efficiētis. sed solū habitudinē cause disponētis sc₃ motꝰ vel actōis p quē habitus acqritur. ⁊ a potētia aīe tāq₃ a ꝓncipali efficiēte ꝓducitur. Vñ sic alteratio nō ē materia nec agēs ꝓncipale respectu forme substātialis. sed ē opatio vel motꝰ q̄ agens ipa₃ ꝓducit sic videtur eē de actibus respectu habitꝰ. Sed cū etiā tactū sit habitū vnū generari ex pluribꝫ actibꝫ. hoc non est sic intelligendum ꝙ ex vnico actu non possit generari habitus. nam scientia

que est habit⁹ intellectualis pōt generari ex vnica opatione. puta ex sola demōstratōe Licet aūt ϕtus seu habit⁹ moralis nō posset pfecte ꝛ ꝯplete generari ex vnica opatione quātūcunqꝫ forti. hoc eñ videt̄ ipossibile. vel saltē valde difficile. cū talis virt⁹ scd̄m Aristotilē generat̄ p assuefactionē. q̄ requirit opationū pluralitatē Tamē cū talis habitus scd̄m ꝯmunioꝛē ꝛ ꝓbabilioꝛē opinionē sit forma intēsibilis ꝛ remissibilis. licꝫ talis forma vulgarit̄ loquēdo non nisi sub gradu multū intenso sortiat̄ nomē virtut̄. Concedēdū est nihilomin⁹ ꝙ ex quolibet actu generat̄ illi⁹ forme seu ϕtut̄ aliq̄s gradus. qꝛ cū aliquis generet̄ ex aliq̄ ꝛ illi act⁹ sint eiusdē rōnis. nō eēt rō quare aliq̄d generaret̄ ex vno plus q̄ⁿ ex alio. ꝛ p ꝯsequēs ex quolibet generat̄ aliq̄d qd̄ est eiusdē rōnis cū illo qd̄ generat̄ ex alio. ꝛ sic ex quolibet actu generat̄ quedā impfecta virt⁹ seu habit⁹ remissus. ꝛ ex pluribꝫ plures grad⁹. ex q̄bꝫ resultat intentioꝛ habit⁹ qui p pluriū graduū eiusdē rōis aggregatōꝫ vocat̄ virtus. Cū eñ gradus remissus pmo generatus nō possit poni sub aliquo p̄dicamento vel specie p̄dicamēti nisi sub pma specie q̄litatis. sequit̄ ꝙ sit habit⁹ vel dispositio. Et si quis dicat ꝙ nō sit habit⁹ sed dispositio. nihil refert i ꝓposito. quoniā in pma specie qualitatis habit⁹ ꝛ dispositio nō vident̄ differre specie sꝫ solū accidentalit̄. puta scd̄m facile ꝛ difficile mobile Verbigrā. Eiusdē speciei est sciētia quā q̄s habet de vna conclusione p pmā demōstratōꝫ. ꝛ illa quā alt̄ habet de eadē p multiplicatā ꝯsiderationē sup illā demōstratōꝫ. ꝛ tñ ille sciētie videntur differre. sicut habit⁹ ꝛ dispositio. qꝛ vn⁹ facilit̄ obliuiscit̄ alius nō. q̄re ꝯsimilit̄ esse videt̄ in ꝓposito.

Scd̄a ps de habituū coꝛruptōe.

De coꝛruptōe aūt habituū sciendū est ꝙ sicut ipi p act⁹ generant̄. sic p act⁹ ꝯtrarios vel habit⁹ etiā coꝛrūpunt̄. q̄n̄qꝫ tñ coꝛrūpunt̄ vel desinunt esse absqꝫ ꝯtrario coꝛrūpente. Verbigrā. Si q̄s ex pma demōstratione habeat sciētiā de aliq̄ ꝯclusione. licꝫ talis habitus actu intelligendi cessante aliq̄ⁿdiu nat⁹ sit manere. tñ p tpis lōgitudineꝫ debilitatur ꝛ tandē deperdit̄. si illa demonstratio vel act⁹ ꝯsideratōis circa eaꝫ nō frequentet̄. De aliis quoqꝫ habitibꝫ par iudicium esse videtur. Hoc aūt apparet difficile. quia sicut nihil generatur sine generante. sic nihil videtur posse coꝛrumpi sine coꝛrūpente. maxime cum om̄e ens diligat naturaliter se permanere. Et quia om̄e qd̄ mouetur. mouetur ab aliquo. sic omne qd̄ coꝛrūpitur. coꝛrūpitur ab aliquo. cum coꝛruptio sit quedā mutatio. hic aūt nō appareret a quo fiat ista coꝛruptio. Similis etiāꝫ difficultas est de coꝛruptione specierū sensibiliū in medio vel oꝛgano. De hac autem difficultate probabiliter dici potest ꝙ quantūcunqꝫ aliqua entia p̄ter deū sint permanentis nature. ꝛ naturaliter diligāt se permanere. tamē nō possunt permanere sine conseruante. Licet aūt deus seipo solo posset om̄ia conseruare. tamen naturali modo multa indigent alio conseruante. q̄ remoto ipa continue fluerent in nō esse sine alio coꝛrūpēte. ꝛ aliqua citius ꝛ alia tardius ex sue nature ꝯditione. Sicut lumen conseruatur a lumīoso. quo remoto lumē coꝛrūpit̄ vel scd̄m aliquos subito. vl' scd̄m alios successiue licet sine notabili duratiōe ꝛ sic est mutatio seu coꝛruptio. ꝛ nō est mutans aut coꝛrūpens. nisi soluꝫ per accidēs scꝫ remouens conseruans. sicut dicit Aristotiles in quarto phisicoꝝ. ꝙ in motu grauis deoꝛsum prius detenti sursuꝫ est aliqd̄ mouens per accidens scꝫ remouens p̄hibens. Sic igitur in ꝓposito quia habit⁹ generantur ex actibꝫ ꝛ ex eis intendunt̄ ꝛ conseruātur. ideo remotis ꝛ cessantibꝫ illis cōtinue coꝛrūpunt̄ aliq̄ citius ꝛ aliq̄ tardius scd̄m ꝙ nature pmanētioꝛes. sic̄ dicit Aristotiles scd̄o ethicoꝝ. ꝙ habit⁹ moꝛales sūt pmanētioꝛes disciplinis.

Tertia pars de habituū inclinatōe.

De inclinatione vero habituum sciendum ꝙ ideo ponuntur habitus esse in potentia actiua. quia experimur ꝙ cessantibꝫ actibꝫ ipa potentia est ad actus consimiles p̄onioꝛ ꝛ magis inclinata. ꝙ nō esseꝫ nisi ex p̄oribꝫ actibꝫ aliquid relinqueret̄ in ea inclinans ad sequētes act⁹. hoc aūt vocatur habitus Ideo patet ꝙ habit⁹ inclinat potentiaꝫ ad actū. ꝛ cū ipa ꝯcurrit ad ꝓducendū ipm ꝯsilem ꝛ eiusdē speciei i genere nature cuꝫ actu p̄oꝛi habitū generāte. Sꝫ circa hoc ē mag̃ difficultas cū talis habit⁹ q̄ⁿdiu manet sp sit pn̄s potētie. imo subiectiue in ea. q̄re mag̃ vna vice iclinat ꝛ ꝓducit actū q̄ⁿ alia qꝛ cum approximatio nec alia circūstantia

deficiat que videat ad actū requiri apparet ꝙ stante habitu ꝯtinue deberet act⁹ produci. cui⁹ oppositū experimur. Cōsimilis quoqꝫ difficultas esse videt de specie intelligibili si ipa in intellectu ponat. ¶ Ad qḋ respōderi potest ꝙ talis pñtia seu approximatio habitus ad potentiā nō sufficit ad h̄ ꝙ ipsa ꝑ hmōi habitū ꝯtinue ꝑducat actū. Nam licet talis habitus sit agens naturale ⁊ naturaliter moueat. tamē in potestate ipi⁹ potētie est vt ꝑ hmōi habitū agat. ꝓpter quod secūdo ⁊ tertio de anīa frequēter dicit phīlosophus. ꝙ habitib⁹ vtimur cū volum⁹. et per ꝯsequēs in potestate nostra est talib⁹ ñ semp vti. sed nūc vti isto ⁊ nō alio sicut placet voluntati. ¶ Vñ patet ꝙ licet intellectus in intelligēdo ⁊ habitus ītellectualis ei cōproducendo sit agens naturale. tamē vtrūqꝫ dependet a voluntate quo ad ꝑductionē actus ⁊ ꝯtinuationē. vel saltē q̄ ad ꝯtinuationē. qḋ dico ꝓpter repentinas vel ꝑmas intellectōes que nō sunt ī nostra potestate quo ad ꝑmā earū ꝑductionē. sed bñ quo ad ꝯtinuatōē. q͛ libere possum⁹ ab illis desistere. licet aliquādo cū difficultate. ¶ Ex quo vlterius patet ꝙ licet nostram cognitionē sepe ꝑcedat volitio libera tāqꝫ ꝑcialis causa nō tamē semper. quia aliqua est repente vel violēter causata. Aliqua est etiā libere habita. quā nō ꝑcedit volitio elicita. qḋ aliqui ex hoc ꝓbant. quia est dabil' aliqua noticia libere habita que nō est cognita. ⁊ ꝑ ꝯsequēs nō ꝑus volita. sicut etiā aliqua est volitio libera q̄ nō est volita. aliter nō posset haberi aliqua volitio noua et sic est libere habita. ⁊ tamē respectu ei⁹ non ꝑcedit volitio elicita. quare ⁊c̄. ¶ Vñ dicunt isti ꝙ sicut volūtas ceteris potētiis et habitib⁹ vtit. sic ⁊ possibile est vt ipa quodammodo seipa vtat. q͛ potētiis vel habitibus nō est aliud qꝫ facere illa opari seu illa applicare ad ꝓprios act⁹. tūc ei volūtas vtit intellectu vel habitu quādo sponte ⁊ volūtarie intelligit scḋm habitū. tūc aūt vtit seipa cū ī se elicit ꝓpriū actū. Et isti vsus possunt sic separi scḋ istos quia homo potest aliquādo libere vti ītellectu vl' habitu aut etiā actu. esto ꝙ nō tunc vtat volūtate proprio vsu sc̄ eliciendo volitionē ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns habere aliquā intellectionē libere. esto ꝙ respectu illius nō habeat volitionē elicitā

Hoc tamē posset faciliter calūpniari. dicendo ꝙ habere aliquā intellectionē seu aliā opationē libere. nihil aliud est qꝫ habere opationē intrinsece liberā qualis est volitio. vel habere opationē a tali libera volitione elicitā qualiter nō est in casu illo. q͛re ⁊c̄. ¶ Sꝫ quicq̄d sit de hoc ex ꝑdictis patet illud qḋ ad ꝓpositū sufficit. sc̄ ꝙ licet in potentia sint plures habit⁹ eque ꝑsentes et potentes ꝯcausare actū suum. tamē voluntas potest libere nō vti isto. p͛cise nō volēdo vti eo. ⁊ nihilominꝰ vti alio. Etiam scḋ aliquos absqꝫ hoc ꝙ ꝑus velit determinate vti illo. de speciebꝰ etiam intellectualibꝰ ꝯsimiliter est om̄ino dicendū. ¶ Licet autem vt dictum est habitib⁹ vtamur cū volumus. tamē eis vti nō volum⁹. nisi cū de eorum vsu vel obiecto aliquo modo actualiter cogitamus. Habēs aūt habitū ⁊ nō cogitans actualiter de vsu illius vel obiecto potest moueri ad cogitandū de illo nō solum a voluntate sed aliunde multipliciṫ sc̄ vel a motore extrīseco vt ab influētia celi. vel a motore intrinseco vt a dispositione corporali. vel alia causa latente. sepe tamen fit a voluntate intellectui retrahente ab aliis. vel trahente ad illud nō tamen semper. Unde fit vt frequenter habituatus incipiat cogitare de aliquo. ⁊ nesciat vnde mouetur ad cogitandū illud magis qꝫ vnū aliud Et hec de habitibus generaliter dicta sint

¶ Quarta pars de habitibus potentie sensitiue.

¶ Sꝫ de hmōi habitib⁹ aliqua specialiṫ dicēda sunt. Vñ q͛ ex actib⁹ cogꝰscit habit⁹. iō ex diuersitate actuū ꝯcludit diuersitas habituū. Cū igit sup̄ dictū sit q̄sdam actus sentiēdi. alios actus ītelligēdi. ⁊ alios act⁹ volēdi eē in aīa. dicēdū ē de habitib⁹ q̄ sūt ꝓportionaliter ponēdi in ea. ⁊ ꝑus de habitibus q̄ sunt in potētia sensitiua. secūdo de habitib⁹ intellectibilib⁹ qui sunt in potētia intellectiua. postea de habitib⁹ moralib⁹ q̄ maxie sunt in potētia volitiua. ¶ Sciēdū est igiṫ ꝙ in potētia sensitiua tā cogꝰscitiua qꝫ appetitiua ponēdi sunt habit⁹. imo etiā scḋ aliq̄s in potētia exterius motiua ꝑ q̄s ipa mēbra ad suas opatōes reddant agibilia. sicut ex frequēter currere pedes abilitātur ad currēdū. ⁊ ex freq̄nṫ loq̄ lingua ad loquendū. ⁊ ex frequenṫ cantare gutturˀ ad cantādū Nec ē vt dicūt mirandū si potētie motiē mēbroꝝ ꝑ assuefactōē acq̄rāt sibi ha

bitum.cū ita fiat in potentia vegetatiua.qꝛ
scd̄m cōmentatorē in pricipio tertij phisico
rum quidā ita assueti sunt cōmedere vene/
nū ꝙ erat eis cib⁹ ꝛ nutrimētū. Sed quic
quid sit de h̄ quia forte ad saluandū p̄dicta
nō est necesse ponere aliquē habitū in potē
tia motiua mēbrorꝫ vel in potētia vegetati
ua.tamē satis videt̄ clarꝫ ꝙ ponēdi sunt ha
bitus in potētia sensitiua.q̄uis sit dubiuꝫ.
vtrū ponēdi sint in ea habitus seu virtutes
morales. De h̄ em̄ sunt inter doctos ꝯtra/
rie opiniones.q̄busdā dicētibꝫ v̄tutes mo/
rales esse in appetitu sensitiuo subiectiue et
nō in volūtate alijs oppositū asserentibus.
Super q̄ difficultate ꝓbabilit̄ dici pōt vir
tutes morales esse in vtroqꝫ.licet magis p̄n
cipales sint in volūtate. Q̄d sic patet. quia
tam appetit⁹ sensitiuus q̄ȝ volūtas qn̄qꝫ in/
clinat̄ contra iudiciū rōnis.ꝛ ideo vt vter/
qꝫ ꝯtra talem inclinatōꝫ prompte delecta/
biliter obediat rōni.in vtroqꝫ requirit̄ ha/
bitus.talis aūt eē videt̄ moral' virt⁹. q̄uis
ille qui est in volūtate tanq̄ȝ in potentia ꝑ/
fectiori sit perfectior virtus. ¶ Ad cuius
ampliorē declarationē sciendū est ꝙ ope/
rationes virtutū moraliū possunt assigna
ri quadruplices. Prime quedā imanētes
voluntati.alie imanētes sensitiuo appetitui
alie inexistētes mēbris nostris corpalibus
quibus organice vtimur ad exercēdas exte
rius opationes.ꝛ alie exterius transeūtes.
Verbigrā. In ope liberalitatis postq̄ȝ ra/
tio vel prudētia iudicauit h̄ esse isti dandū
volūtas p̄mo eligit hoc facere. ideo impe/
rat potentijs inferioribus hoc facere.secū/
do appetitus sensitiu⁹ consentiens imperio
voluntatis appetit illud idē facere ꝛ mouet
corporalia mēbra ad hoc faciendū. tertio
hm̄oi mēbra motū illū ab appetitu recipi/
unt.quarto vero quandoqꝫ in tali executi/
one a mēbris motis opatōes nostre in res
exteriores transeunt. ¶ Ex p̄mis ḡ opati
onibus in volūtate generat̄ habit⁹ v̄tuosus
qꝛ ex bonitate taliū opationū hō dicit̄ mo/
ralit̄ bon⁹. Et qꝛ a bonitate hm̄oi electio/
nū volūtatis alie opatōes tā interiores q̄ȝ
exteriores extrinsece recipiūt denoīatione
moralis bonitatis.iō habit⁹ ex talibꝫ gene/
rat⁹ simplicit̄ loq̄ndo est moralis virt⁹ Sꝫ
tn̄ ex secūdis opatōibꝫ in appetitu sensitiuo
etiā generat̄ habit⁹ qui aliq̄ mō ꝛ extrinsece
pōt dici virt⁹ moralis ꝑ quanto est p̄mo ha
bitui ꝯformis. ꝛ generat̄ ex opatiōibꝫ recte
rōni ꝯsonis.imo etiā scd̄m aliquos vt sup̄
tactū est ex alijs operationibus generatur
virtus i potētia vegetatiua vel motiua mē
brorū.sed hoc ponere nō est necessariū.

¶ Quinta pars de habitibus potentie i
tellectiue.

¶ De habitibus aūt potentie intellectiue
sciendū est ꝙ scd̄m Aristotilē sexto ethicorꝫ
quinqꝫ sunt habitus intellectuales q̄ sunt
virtutes.scꝫ ars.prudentia.scientia. intel/
lectus.ꝛ sapientia. Licet autem alij sint ha
bitus intellectuales vt opinio vel suspicio
nō tamen vocantur virtutes.quia scd̄m il
los contingit falsum dicere vel falso assen/
tire. Predictarum vero virtutum intelle/
ctualium sic potest sufficientia assignari.
Quia omnis virtus intellectualis. aut est
circa contingens. aut circa necessarium.
Si primū.vel est circa ꝯtingens factibile
ꝛ sic est ars.aut circa contingens agibile. ꝛ
sic est prudentia. Est eniꝫ differentia inter
agibile ꝛ factibile.vt patet nono methaphi
sice.quia actio est operatio manens in ope
rante.factio aūt est operatio transiēs extra
operans ꝛ ꝓportionaliter distinguunt̄ agi/
bile ꝛ factibile Si scd̄m.vel est circa neces
sariū in essendo sicut deus ꝛ intelligentie:
ꝛ sic est sapientia. aut circa necessariū in si/
gnificando.ꝛ hoc duplicit̄. quia vel circa
necessarium q̄d est conclusio demonstra/
tionis ꝛ sic est scientia.vel circa necessariū.
q̄d est p̄ncipiū demonstratōis. ꝛ sic est itel
lectus. Unde hic non sumitur intellectus
pro ipa potentia intellectiua. sed pro habi
tu talis potētie circa prima principia inde
monstrabilia. Nam licet nō sit necessarius
habitus ad assentiendū eis seu ad dicendū
verum circa ea. eo ꝙ intellectus naturalit̄
eis assentit.nec potest circa ea mentiri vl' er
rare.sicut dicit aristotiles secundo ꝛ quar/
to methaphisice. tamē aliquando propter
sophisticationes in oppositū occurrentes
possibile ē adhesionē debilitari ꝛ circa ali
qua que nō sunt summe euidentia quandā
formidinē generare. ex frequēti aūt ꝯside/
ratōe ꝛ adhesiōe circa ea firmat̄ assensus ꝛ
adhesio vt nō interueniat formido.ꝛ h̄ fit ꝑ
habitū ex tali freq̄nti adhesiōe.ꝛ actuali p̄n
cipiorꝫ noticia derelictū inclinātē ꝛ firmā
tē potētiā itellectiuā ad ꝯsilē actualē noti
ciā.ꝛ ad assētiēdū p̄mis p̄ncipijs ꝛ si n̄ sipli/

citer tamē ad magis firmiter adherendū ꝛ nō formidandū. ꝛ talē habitū vocamus hic intellectū. Nō est aūt hic ꝑtermittēdū ꝙ ꝓdictoꝝ habituū intellectualiū quidā sunt practici. scȝ ars prudentia. ꝛ quidā speculatiui scȝ sciētia intellect⁹ ꝛ sapiētia. gratia cui⁹ videndū est in quo differāt practica ꝛ speculatiua noticia. Et licet de h̄ sint varij modi dicēdi. tamē breuiter potest dici ꝙ a praxi dicit̄ aliqua noticia practica. Praxis ei. grece idē est qd̄ act⁹ vl' opatio latine. nō tamē a qualibet opatione denoīat̄ noticia practica. sed ab illa que est in hominis seu operātis potestate Ut sic describat̄ praxis ꝙ est operatio in hoīs seu in operantis potestate ꝯsistens. extendendo operationis nomē tam ad actionē q̄ȝ ad factionem. Noticia ergo dicit̄ practica seu operatiua vel actiua vel factiua. nō quia aliquid īmediate agat vel faciat. sȝ quia est ad operandū directiua. sicut medicinalis sciētia sanitatem nō agit. sed ad eam agendū dirigit. Ut sic describat̄ noticia ꝓprie practica. ꝙ est noticia ꝯplexa scd̄m se praxis. id ē operationis in nostra potestate existentis formaliter directiua. ꝛ oīs alia noticia dicatur speculatiua. Dico aūt formaliter quia aliqua est noticia nō ꝓprie practica que ē talis operationis directiua virtualiter. quia noticiā sic directiuā ꝯtinet aliquo mō causaliter. sicut noticia medicinalis de ꝯplexionibꝫ humoꝝ ꝛ de gradibꝫ ꝛ virtutibꝫ medicinarū nō est ꝓprie practica. quia talis n̄ enūciat qualit̄ aliquid est agendū. ideo nō est formaliter operatōis directiua. licet virtualiter ꝯtineat noticiā practicā dirigentē ad sic vel sic corpus medicandū. Ex quibꝫ patet ꝙ oīs habitus est practicus. cuius ꝓrius actus elicitus est formaliter praxis directiuus. ꝛ oīs alius est speculatiuus. quia ex actibꝫ practicis nō generat̄ imediate habitus ꝓprie speculatiu⁹. nec econtra. similiter habitus speculatiu⁹ nō est actuum practicoꝝ īmediate elicitiuus. nec econtra ꝛ per hoc aparet propositum de predictis habitibus. de quibꝫ ad methaphisicā ꝛ moralem philosophiam pertinet considerare specialius.

Sexta pars de habitibus potentie volitiue.

De habitibꝫ vero potentie volitiue sciendū est ꝙ scd̄m Aristotilē secūdo et sexto ethicoꝝ habitus humani seu virtutes diuiduntur in virtutes intellectuales ꝛ morales. quarū differentia hec est. quia virtutes intellectuales sunt in intellectu. morales vero in appetitu seu affectu. ꝛ ꝑcipue in voluntate vt dictū est. ideo possunt vocari affectionales. vocant̄ tamē morales a more. quia ex more id est ex assuefactione vl' ꝯsuetudine generant̄. sicut. ij. ethicoꝝ dicit̄. Licet aūt potētia cognitiua seu intellectiua aliquo modo possit assuefieri ꝛ in ea possit per ꝯsuetudinē habit⁹ acquiri. sicut velle videtur Aristotiles. ij. methaphisice ꝛ ꝯmentator. iij. phisicoꝝ. tamē vt plurimū habitus intellectuales nō generant̄ ꝑ hūc modū. sed per naturalē inclinationē intellectus ad verū. vel per experientiā aut doctrinam. Potentia vero appetitiua ad acquirendum virtutē semper indiget magnā habere ꝯsuetudinē seu assuefactionē. ideo virtus eius ꝛ nō virtus intellectus vocat̄ moralis. quia ex more generabilis. Ipaꝝ vero virtutū moraliū distinctio ꝛ sufficiētia earū potest assignari hoc modo. qꝛ omnis virtus moralis respicit aliquod bonū tanq̄ȝ obiectū ꝓsequendū. vl' eius oppositū tanq̄ȝ fugiendū. Omne aūt bonū circa quod versantur mores hominū aut est vtile. aut honorabile. aut delectabile. Si ergo hō virtuose se habet circa vtile vel circa vtilia cōmunia. ꝛ sic est iusticia ꝛ maxime ꝯmutatiua. qꝛ capiendo large iusticiā vt se extendit ad iusticiā ꝯmutatiuā distributiuā ꝛ punitiuam. sic nō solū respicit vtilia siue diuicias sed etiā honores ꝛ delectatōes ꝛ multas res alias. Uel circa vtilia ꝓpria vel diuicias ꝓprias. ꝛ hoc ꝯtingit dupliciter vel simpliciter absolute. ꝛ sic est liberalitas. vel scd̄m quid ꝛ cū quadā excellentia vel arduitate. sȝ circa magnos sumptus. ꝛ sic est magnificentia. Si vero hō habet se virtuose circa honorabile vel circa honores mediocres. ꝛ hec virtus est innoīata. q̄ tn̄ a quibusdā vocatur philotomia. vel circa honores arduos ꝛ dignitates magnas. ꝛ sic ē magnanimitas. Si aūt circa delectabile h̄ cōtingit dupliciter. vel ꝑuatiue scȝ opposita delectabiliū. id est tristabilia ꝛ terribilia aggrediendo. ꝛ sic est fortitudo. vel positiue scȝ ꝺ. lectabilia ꝓsequendo. ꝛ hoc est dupliciter vl' circa delectabilia ad vitā. aut simpliciter aut scd̄m q̄d necessaria. ꝛ sic est tꝑantia. vel cir

ca delectabilia ad ꝯuersationē humanā de
center ptinētia. ⁊ h̄ triplicit'. q2 vl' scd3 actū
potētie ꝯcupiscibilis. ⁊ sic est amicicia. q̄ a
lio noīe dicit' sodalitas. vel scd3 actū potē/
tie irascibil' ⁊ sic est mãsuetudo vel scdm a/
ctū potētie rõnal'. ⁊ h̄ est iterũ triplicit'. q2 vl'
h̄ ꝯtingit ī h̄ ꝙ ꝟtuosus rõnabilit' ⁊ delecta
bilit' se h3 cū alijs hoīb9 ī colloquio. ⁊ sic ē af/
fabilitas. vel in h̄ ꝙ se alijs nõ exhibet falla
citer. s3 qual' est talē se oñdit in fact' ⁊ dict'
⁊ hec virtus vocat' veritas. vl' in h̄ ꝙ ꝯpla/
center se h3 in ludis ⁊ iocis. ⁊ dicit' eutrape
lia. ab eu qd est bonū ⁊ tropos quod est cõ/
uersio. quasi oīa ꝯuertēs in bonū. Dēs au
tē ꝑdictas ꝟtutes quidā ad q̄tuor reducūt
quas ꝑncipales vocant siue cardinales. q2
sicut ostiū in suis motib9 in cardine voluit'
sic humana vita in suis actõib9 ⁊ passioni/
bus hijs virtutib9 regit'. Sūt aūt hec q̄tu/
or virtutes prudētia. iusticia. fortitudo. et
tpantia. Prudentia est circa ꝯsiliabilia. iu
sticia circa cõmunicabilia. fortitudo circa
terribilia. tpantia vero circa delectabilia.
Prima aūt est in potētia itellectiua. secūda
in volitiua. tertia in irascibili. quarta in cõ
cupiscibili. ⁊ sic tā ex earū obiecto ꝙ earū sub
iecto. pt3 q̄liter ꝑ eas regit' tot9 hō. Lic3 au
tē prudētia q̄ntū ad ei9 subiectū sit virt9 in/
tellectualis. tñ q̄ntū ad ei9 obiectū aliq̄ mō
ꝯuenit cū virtutib9 moralib9 ⁊ scdm h̄ pōt
vocari virt9 moralis. nā ipa est recta rõ agi
biliū q̄ sunt ꝓpria materia ꝟtutū moraliu3.
Cõuenit etiā cū vtrisq3 quātū ad sue gene
ratõis modū. nā scd3 qd generat' ex doctri
na ꝯuenit cū ītellectualib9. s3 scdm ꝙ gene
rat' ex expientia ꝯuenit cū moralib9. q2 expi
entia in quātū ad eā pluralitas actuū req̄/
rit' est assuefactõi sil'is ꝑ quā sicut dictū est
acq̄rit' virt9 moralis. De ꝑdictis ꝟo habiti
bus ⁊ ꝟtutib9 moralib9 ad ethicā ptinet cõ
siderare speciali9. Hec ḡ de aīa ⁊ accidē
tib9 ei9 dicta sufficiāt. De qb9 si q̄ bona sint
deo grās referri postulo. mihiq3 dare veni
am de erratis.

Explicit breuis tractatus de anima et
accidentib9 eius Per reuerendū dñm Pe
trum de aillyaco ꝯpilatus.

Incipit sermo de aduētu dñi a p̄escri
pto domino Petro episcopo ⁊ cardinali cõ
positus.

Ecce saluator tu
us venit. Scribit' Ysaie. xliij.
caplo. Sicut sacrarū serie3
litterarū intuētib9 luculent' ap/
paret in exordio mūdane creatõis fecit de9
hoiem ad imaginē ⁊ similitudinē suā. ꝑsidē
tem piscib9 maris. volatilib9 celi. ⁊ bestijs
terre. vniuerseq3 creature. ⁊ omi reptili qd
mouet' in terra. sibiq3 multa ꝯtulit mune/
ra gratiarū. Hō vero ingrat9 bñficiorū dei.
suū nõ recognouit creatorē. s3 a diuini ꝑce
pti iussib9 in obediēdo recessit. Hic nostre
miserie ꝑncipiū. hinc nr̄e calamitatis inici
um. hinc est illud apostolicū ꝟbu3. Per in
obedientiā vni9 hois cõfusi sunt multi. Et
rursus. Per vnū hominē ī hūc mūdū pec
catū intrauit ⁊ ꝑ peccatu3 mors. Ad ro. v.
Hinc factū est vt hō tanq3 exul a patria ei/
ceret' a paradiso voluptatis Geñ. iij. Hinc
dictū est ad mulierē3. Multiplicabo erū/
pnas tuas ⁊ ꝯceptus tuos. in dolore pari/
es filios. ⁊ sub potestate viri eris. ⁊ ipe do/
minabit' tui. Hinc illa ꝓcessit maledictio.
Maledicta in ope tuo. Geñ. ij. Hinc illa
horribil' ex ore dei sentētia. q̄ sequit'. In su/
dore vultus tui vesceris pane tuo. donec re
uertaris ī terrā de q̄ assumpt9 es. q2 puluis
es ⁊ in puluerē reuerteris Hinc factū ē. vt
cū audiuissem9 vocē illā. ego dixi dij estis ⁊
filij excelsi omēs. illud ꝯtinuo tristi9 audi/
remus. vos aūt sicut hoīes moriemini Et
ne q̄s de ꝑncipatu vel potētia ꝯfideret. ad/
ditū est. ⁊ sicut vn9 de ꝑncipib9 cadetis. su/
per q̄ sic lamētatur deuot9 ille doctor ⁊ su/
auis eloq̄ntie Bernard9 cisterciēsis sup cā
tica ꝟmone tricesimosexto. Heu inq̄t heu
tristis ⁊ lachrymosa mutatio vt hō paradi
si incola. terre dñs. celi ciuis. domestic9 do/
mini sabbaoth. supnorū spirituū. ⁊ celestiū
coheres ꝟtutū repētina ꝯuersiõe se inuene
rit ꝓpter infirmitatē iacentē ī stabulo. ⁊ ꝓpt'
pecorinā similitudinē indigentē feno. ⁊ ꝓpt'
ī humanā feritatē alligatū ꝑsepio. sicut scri
ptum est. In chamo ⁊ freno maxillas eorū
ꝯstringe. in ps. Agnosce tamē o bos pos
sessorē tuū. ⁊ tu o asine ꝑsepe domini tui. A
gnosce pecus qd tu nõ cognouisti hō. ⁊ ho
nora in ꝑsepio quē tu in paradiso ꝯtempsi/

sti. Hec ille. ¶ Cū igit̄ ad pmoꝝ parentū culpā tributū dampnatōis perpetue anti/quo tyranno sine misc̄dia soluerem⁹. sum/mus pat̄ ex alto ꝓspiciens populū quē ipe creauerat ꝓthoplasti delicto sic dampna/tionis sententiā meruisse. regē pacificū vni/genitū filiū suū mirꝫ īmodū ꝓpitius redem ptione ꝛ saluatiōe populi in hūc mundum mittere ꝓposuit. q̄ carnē nostre mortalitatꝭ indut⁹. populū eundeꝫ ab eterne cruciatu mortis eriperet. Sic em̄ ipemet dei filius ait. Exiui a patre ꝛ veni in mūdū. Jo. xvj. Sed ad q̄d venerit audiam⁹. Ego veni in q̄t vt vitā habeāt. Jo. x. Et iteꝝ. Descēdi in q̄t de celo. nō vt faciā volūtatē meā. sed vo luntatē ei⁹ qui misit me. Hec est aūt volun tas patris mei q̄ misit me. vt oīs q̄ videt filiū ꝛ credit in eū habeat vitā eternaꝫ Jo. vj. Per inuidiā ei diaboli mors introiuit ī orbē terraꝝ Sap. ij. Sꝫ vt dei fili⁹ vitam daret descēdit de celo. ꝛ venit in mundū si cut scriptū est. In h̄ apparuit fili⁹ dei. vt dis soluat opera diaboli. j. Jo. iij. ¶ Hunc igit̄ dei filij salutare aduentū antiq̄ patres ob pmoꝝ parentū lapsum in lacu miserie ꝛ laqueo p̄ncipis neq̄cie a claritate diuine vi sionis ꝓuati magnis suspirijs affectabant Hinc est illa vox lamētatōis. Utinā disrū peres celos ꝛ descenderes Jsa. lxiiij. Hinc est ꝛ illa vox exhortatōis. Dn̄e iclina celos tuos ꝛ descende. in ps. ¶ Quāuis aūt po pulus gentiū q̄ ambulabat ī tenebris hūc aduentū fidelit̄ expectaret ipius tn̄ ꝓximi/tatē minime ꝯgnoscebat. vn̄ sibi ꝯgruebat verbū illud. Intuebor eū. sed nō ꝓpe. Nu/meri. xxiiij. Sꝫ ꝓpheta Jsaias cū hijs qui spiritū habebāt ꝓphetie hui⁹ aduent⁹ ꝓximi tatē cognouit. quā ꝛ ipe cecinit dicēs. Ec/ce saluator tu⁹ venit Un̄ ī hui⁹ sacri aduēt⁹ tpe cū eodeꝫ dicere ꝯuenit. Ecce saluator tu⁹ venit. q̄ fuerūt v̄ba a p̄ncipio vestris re/uerēcijs ꝓposita.

In quibꝫ quidē verbis sanct⁹ ꝓphe ta Jsaias latent̄ tres innuit ꝯclu siones ad triplicē veteꝝ patrū que stionē r̄nsiuas. Querebāt em̄ antiq̄ patres nostri circa xp̄i aduentū triplicē questionē ¶ Prima questio. Quis est iste ventur⁹ q̄ mundū saluabit. ¶ Sc̄da questio. Qual̄ est iste futur⁹. qui morbos curabit. ¶ Ter tia questio. Quādo ē iste visur⁹. an multuꝫ tardabit. ¶ Erat igit̄ pma questio. Quis est iste ꝛc̄. Et hanc questionem faciebat rex dauid exími⁹ ꝓpheta dicēs. Quis dabit ex syon salutare isrl̄ cū auerterit dn̄s captiui/tatē plebis sue. exultauit iacob ꝛ letabit̄ isrl̄ ps. xiij. ¶ Secūda questio. Qualis est ꝛc̄ Et hanc q̄stionē faciebat synagoga eccl̄ie xp̄i sponse dicens. illud Canticoꝝ. v. Qua lis est dilectus tu⁹ o pulcherrima mulierū. ¶ Tertia questio erat. Quādo est iste ꝛc̄. ꝛ hanc questionē facit eccl̄ia in ꝑsona syna goge cantās illud. Quādo veniet quando videbo Hui⁹ em̄ aduent⁹ ꝛ hui⁹ visionis di em affectuose q̄rebat malachias. Quis po terit inquit cogitare diē aduent⁹ eius Aut q̄s stabit ad videndū eū. Scribit̄ malach. tertio capl̄o. In v̄bis aūt nostri thematis tres ꝯclusiones innuunt̄ p̄dicte triplici q̄/stioni respōsiue. ¶ Prima ꝯclusio est. De us est ventur⁹ A summo celo missur⁹. salua tor tuus. ¶ Secūda ꝯclusio est. est futu/rus. ꝛ de terra nascitur⁹. ideo venit. ¶ Tertia ꝯclusio est. Cito est visur⁹. nec diu expectaturus. q2 Ecce. ¶ Ad pmā igit̄ q̄stionē cū querit̄. quis ē iste ꝛc̄. r̄ndet pma ꝯclusio ꝙ de⁹ est ꝛc̄. q2 saluator tu⁹. Sic ei pmiserat Jsaias. Mittet eis ꝓpugnatoreꝫ ꝛ saluatorē q̄ liberet eos Jsa. xix. De q̄ sal/uatore dauid etiā ꝓphetauit. ꝙ a summo ce lo egressio ei⁹. in ps. Quod etiā abacuc nō siluit. De⁹ inquit ab austro veniet. abacuc. iij. ¶ Ad secundā q̄stionē cū querit̄ qualis est iste ꝛc̄. r̄ndet sc̄da ꝯclusio. ꝙ hō est futu/rus ꝛc̄. Ad quā venit. Fili⁹ em̄ hoīs venit querere ꝛ saluū facere q̄d ꝑierat Luce. xix. Uenit igit̄ Sꝫ q̄uis de diuinitate scriptū sit. q̄ de celo venit sup oēs est Jo. iij. tam̄ ad hūanitateꝫ ꝑtinet ꝙ dicit̄. aperiat̄ terra ꝛ germinet saluatorē Jsa. xlv. Et illud Ue ritas de terra orta est. in ps. ¶ Ad tertiam questionē cuꝫ querit̄. Quādo ꝛc̄. r̄ndet ter/tia ꝯclusio. ꝙ cito ꝛc̄. q2 Ecce. Ecce em̄ rex tuus venit tibi iust⁹ ꝛ saluator Zach. ix. Nā ꝓpe est vt veniat tps ei⁹ ꝛ dies ei⁹ nō elonga bunt̄ Jsa. xiiij. Ecce igit̄ Ecce rex tu⁹ venit tibi mās̄uet⁹ Matth. xxj. Et ideo. ecce nūc tpus acceptabile ecce nūc dies salutis Se cunda ad Corinth. vj. capl̄o. ¶ Est igit̄ p ma cōclusio ꝙ de⁹ ꝛc̄. ꝛ hāc ꝓbat īfinita po/tentia in redemptōe. Saluator tu⁹. Unde solus ille redimere potuit ꝛ saluare. qui de us est infinitā habēs potentiā. Saluator inquit nō est p̄ter me Osee. xiij. ¶ Secun

da ꝯclusio est ꝙ Homo ⁊c̃. Et hãc ꝓbat in finita clemẽtia ĩ passiõe. Ad quã venit. Venit ĩquã peccatores saluos facere. ꝓma thi. j. In ipa eñ xp̃i passione eius vera humanitas est ꝓbata. ¶ Tertia ꝯclusio est. ꝙ cito ⁊c̃. Et hanc ꝓbat diffinita pñtia in demõstratione. Ecce Unde ꝓpheta isaias cũ iohãne baptista xp̃i indice monstrat d. Ecce Ecce inquit agnus dei. ecce q̃ tollit peccata mundi. Jo. j. ¶ Ex p̃dictis aũt tribꝫ cõclusionibꝫ triplicis erroris falsitas apertissime monstraẽ. ¶ Vñ ex p̃ma ꝯclusione repelliẽ error arrianoꝝ xp̃ꝫ nõ credentiũ esse dei essentiã. qꝛ scd̃m ꝓphetã. deus erat venturus ⁊c̃. qꝛ saluator tu⁹. Nã de⁹ meus saluator meus. ij. Re. xxij. c. Ex scd̃a ꝯclusione destruiẽ error manicheoꝝ xp̃i corpus dicentiũ nõ veꝝ sed fantasiã. qꝛ scd̃m ꝓphetaꝫ homo erat futurus ⁊c̃. Jõ dicit venit. Naꝫ cũ scriptũ sit. Verbũ caro factum est. Dicitur. in ꝓpria venit ⁊c̃. Ex tertia ꝯclusione repellitur error iudeoꝝ adhuc expectantiuꝫ xp̃m seu messiam. Nã scd̃m ꝓphetam. Cito erat visurus ⁊c̃ Jdeo dicit ecce. Ecce ergo dñs egrediẽ de loco suo ⁊ descendet. Michee. iij. c. Et sic patet qũo in themate nr̃o tres ꝯclusiones innuunẽ. tres questiones soluunẽ. ex q̃bꝫ trium erroꝝ destructões inferunẽ. ¶ Prima igiẽ questio antiquoruꝫ patrũ circa aduentũ dñi nostri ih̃u xp̃i erat Quis est iste ⁊c̃. Ad quã respondet p̃ma cõclusio ꝙ deus est ⁊c̃. ⁊ hanc ꝯclusionẽ ꝓbat ⁊c̃. quia saluator tuus. Quis eñ nisi deus potuit eẽ saluator tuus. Certe nullus. Est igiẽ deus qui est saluator tu⁹ Saluator tuus inquã culpã dimittẽs. Saluator tuus penã remittens. Saluator tu⁹ gratiã ĩmittens. Saluator tuus gloriam promittẽs que omnia facere non potest nisi de⁹. Saluator inquit nõ est p̃ter me Osee. xiij. Ex q̃bus repelliẽ error arrianoꝝ ⁊c̃. Dicebãt ei arriani xp̃m nõ esse veꝝ deũ. sed creaturaꝫ puram. Hunc aũt errorẽ p̃mitiue ecclesie doctores ⁊ p̃cipue Augustin⁹ aptissime cõfutarunt Cõtra istos quoqꝫ eleganẽ disputat sanct⁹ thomas in summa ꝯtra gentiles cap̃lo. xxxij. Jõ ꝯtra tales ꝓ nunc nõ arbitror disputandũ. Sed hic paulisper obuiandũ est ꝑfidie iudeoꝝ. qui q̃uis expectẽt messyam in ꝓphetis ⁊ lege ꝓmissũꝫ nõ tañ credũt ip̃m fore verũ deum. cõtra quos ex suaꝝ testimonijs scripturaruꝫ ꝓbãdum est messyam in lege ꝓmissum veꝝ hominẽ dici ⁊ similiter veꝝ deũ. ¶ O igiẽ gens incredula. gens ꝑfida consule sacros codices legis tue. ⁊ cũ scriptum sit. quia in ore duoꝝ vel triũ testium stet om̃e verbũ. Deu. xvij. nõ tamẽ solũ duos vel tres. immo q̃ plurimos reperieẽ xp̃i testes Cõsule igiẽ o iudea ꝯsule iheremiaꝫ ꝓphetam. ⁊ ip̃e iheremias xxiij. tibi dicet Ecce dies veniunt dicit dominus ⁊ suscitabo dauid germẽ iustũ. ⁊ per hoc apparet xp̃i humanitas. Nam hec auctoritas scd̃m omnes expositores hebreos ad litterã intelligiẽ de messya. vnde ⁊ translatio caldeica q̃ a iudeis approbaẽ vbi habemus germen iustũ habet messyam iustum Sed quod ad diuinitatẽ pertinet. sequiẽ ĩ eadẽ serie textus ⁊ de eadẽ ꝑsona. Et hoc ẽ nomẽ quod vocabũt eũ dñs deus iust⁹ noster. Et vbi habem⁹ dñs de⁹ iustus noster. habeẽ in hebreo. nomẽ dñi thetragramathon. hoc aũt est nomẽ appropriatũ altissimo creatori. sicut dicit rabi moyses ĩ libro directionis ꝑplexoris. Vocabiẽ igiẽ messyas dñs de⁹ noster. Qui tamẽ nõ vsurparet diuinitatis nomen. nec ꝑmitteret h̃ noĩe se vocari. nisi in veritate de⁹ esset. cuꝫ iudei expectent eũ hominẽ sanctũ ⁊ iustũ. imo moyse sanctiorẽ. sicut de eo scriptuꝫ est vbi sup̃. Regnabit rex ⁊ sapiens erit ⁊ faciet iudicium ⁊ iusticiã in terra. Habes igiẽ iheremiam aptissimũ xp̃i testẽ. ¶ Sed ꝯsule isaiã ⁊ ip̃e isaias. ix. c. tibi dicet. Paruulus natus est nobis ⁊ filius dat⁹ est nobis. ⁊ factus est p̃ncipatus sup̃ humeꝝ eius. ⁊ vocabiẽ nomen eius admirabilis deus fortis paẽ futuri seculi p̃nceps pacis. Per h̃ eñ ꝙ dicitur p̃uulus ⁊c̃. xp̃i humanitas ostendiẽ. sed ꝙ sequiẽ ⁊ vocabiẽ ⁊c̃. ei⁹ diuinitatẽ demõstrat. Que aũt dicta auctoritas nõ de ezechia rege sicut quidã iudeoꝝ fabulanẽ. sed de messya sit intelligenda. patet ꝑ translationem caldaicã que sic habet. Jnfans dat⁹ est nobis ⁊ filius dat⁹ est nobis. ⁊ recipiet super se legẽ ad seruãdũ eam. ⁊ vocabitur nomẽ admirabilis. ꝯsiliarius. deus fortis ꝑmanens in secula seculoꝝ messyas in eius diebꝫ paẽ multiplicabiẽ. ¶ Cõsule insup micheã ꝓphetam. ⁊ ip̃e mich. v. c. tibi dicet. Et tu bethleem effrata p̃uula es in milibꝫ iuda. ex te egrediẽ qui sit dñator in israel. ⁊ egressus eius sicut ab initio a diebꝫ eternitatis. Q aũt hec auctoritas ad litterã sit

de xpo exponēda patet p translationē caldaicam: que vbi habem⁹. ex te egredief ⁊c. hab3. ex te egredief mihi messyas. Per hoc aūt qd dicit. q egrediet de bethleē ostendit xpi humanitas. q̄ scdm carnē natus est de semine dauid. q̄ fuit de bethleē vt habet. j. Re. xvj. Xps quoq3 natus est in bethleē ꝑpter quod scribe iudeoꝝ ⁊ periti ab herode interrogati de loco natiuitatis xpi. Matt. ij. Rn̄derunt q in bethleē nasceref. h ꝓbantes auctoritate michee sup⁹ allegata. Per exitu3 ⁊c. clare exprimit xpi diuinitas q̄ scd3 diuinitatē a deo patre semꝑ nascit. sꝑ nascetur ⁊ eternalit nascebat. sicut deducit magister sentētiaꝝ li. j. di. ix. ex verbis Greg⁹. Augu. hylarij. ⁊ alioꝝ doctoꝝ. ¶ S3 iteꝝ ꝯsule zachariā ⁊ ipē zach. ix. c. tibi dicet. Exulta satis filia syon. iubila filia ihrl'm. ecce rex tuus venit tibi sanct⁹ ⁊ saluator. ⁊ ipse pauper ⁊ ascendēs sup asinā ⁊c. Per h qd dicit pauper xpi humanitas ostēdit. in q̄ sicut pauꝑ est inter homies ꝯuersatus s3 per h qd dicit rex tu⁹ ⁊ saluator tu⁹ ei⁹ diuinitas monstrat. scdm quā regnare potuit ⁊ saluare. S3 q hec auctoritas intelligi debeat d messya patet ꝑ quandā glosam hebraicam apud hebreos auctoritatē sup illd Can. j. exultabim⁹ ⁊ letabimur in te ⁊c. ¶ Consule insup o iudea ꝯsule salomonē pacificu3 regē tuū. ⁊ ipē in canticis suis. iiij. c. tibi dicet. Egredimini filie syon ⁊ videte regē salomonē in dyademate q̄ coronauit eū mat sua. Cū em̄ scdm oēs doctores hebreoꝝ in illo libro canticoꝝ agat de deo ⁊ synagoga sub noīe salomonis ⁊ sub noīe spōse sue ita q sub noīe salomonis intelligit ipē de⁹. qui est magn⁹ salomon id ē rex pacificus et faciēs ꝯcordiā in sublimib⁹ suis. Job. xxv. Sequit q ꝑ illa verba dat intelligi q de⁹ habet matrē qd impossibile est scdm naturam diuinā. Est igit messyas verus de⁹ et verus homo. matrē habēs nō scdm naturam diuinā. s3 humanā. Nec potes dicere q hic vocet synagoga dei mater. q2 h tuis testib⁹ nō ꝯcordat. Alibi em̄ vocat filia sic ihiere. xxxj. qn̄q3 spōsa. qn̄q3 amica sicut patet in mltis scripture locis. s3 nullibi vocatur mater. Habes igit salomonē pacificum regē tuū fidelissimū xpi testē. ¶ Sed iteꝝ ꝯsule dauid regē ⁊ eximiū ꝓphetaru3. ⁊ ipē ps. xliiij. dicet tibi. messyā adorandū eē adoratione latrie q̄ soli deo debet. Vñ tot⁹ ille psalm⁹ ad litterā intelligēdus est de rege messya scdm oēs doctores hebreoꝝ. Ibidē aūt de deo dicit Speciosus forma p filijs hominū. Ubi scdm translationem caldaicā sic habetur. Pulchritudo tua rex messyas maior q̄ filioꝝ hominū Et de isto rege subdit. Audi filia ⁊ vide ⁊c. Sequit aūt ad ꝓpositū. Cōcupiscet decorē tuū. qm̄ ipē est dn̄s deus tuus ⁊ adorabūt eum ⁊c. Hec psalmista. ¶ Habetis igit o iudei habetis vestraꝝ testimonia scripturaꝝ in quibus putatis vitā eternā habere. ꝑ que christi humanitas ⁊ diuinitas apte monstrat. id dicebat vobis xps noster. Scrutamini scripturas in q̄b⁹ putatis vitā eternā habere ⁊ ille sunt q̄ testimoniu3 ꝑhibent de me. Jo. v. c. O igit iudea cur nō credis. Cur ñ credis xpo nostro veritati testimoniū ꝑhibenti. Nescio cur nō credis nisi q2 obstinata es ⁊ ꝓpter peccata tua excecata ignorantie cecitate. Sic em̄ ꝓpheta tu⁹ moyses omnibus bonis ꝓmissis populo iudeoꝝ. dummodo tamen mandatis dn̄icis obedirent. subiūxit. q si audire noluer voce domini dei tui vt custodias ⁊ facias oīa mādata ei⁹. venient super te oēs maledictōes iste⁊ multis maledictionib⁹ recitatis adiecit. Percutiet te domin⁹ amētia ⁊ cecitate Isaias quoq3 preco xpi ⁊ fidei xpiane clarissimus. immo dn̄s per Isaiā de hac cecitate iudeorū nō siluit. sicut patet Isa. vj. xxix. liij. caplis ¶ Multa quoq3 hic causa breuitatis non dicenda de hac iudeoꝝ ꝯuersione in libris ꝓpheticis ꝯtinent. in q̄bus etiā ꝑhibet q et ipi finalit ad dn̄m ꝯuertent. Sic em̄ moyses ait. Nouissimo aūt tpe ꝯuerteris ad dominū deum tuū. ⁊ audies vocē eius. Deu. iiij. Sic ⁊ dauid. Conuertent inq̄t ad vesperā ⁊c. ps. lviij. Et hec de prima questione. ⁊c.

¶ De scd'a questione.

Secunda questio antiquoꝝ patrū circa aduentū dn̄i nostri ihu xpi erat. Qualis est. ⁊c. Ad quā respōdet secunda ꝯclusio q homo ⁊c. Et hāc cōclusionē ꝓbat ⁊c. Ad quā venit. Uenit inquā venit medicus ad egrotos. venit redēptor ad venditos. venit via ad errantes. venit vita ad mortuos Uenit cū salute. venit cum vngentis. venit cu3 gloria. Uenit em̄ nec sine salute ihus. nec sine vnctione xps. nec sine gloria dei filius. Hec aūt Bernar

dus cistercienſis in ſmone de vigilia natiuitatis dñi. Uidete igit venientē. Uenit ei saliens in mōtib⁹ ⁊ trāſſiliens colles Can. ij. imo ſcdm gloſa3 magni catho. phi origenis. venit ſaliens de celo in virginis vtez. de vtero in pſepe. de pſepe in crucē. de cruce in ſepulchꝛū. de ſepulchꝛo rediit in celū ¶ Uenit igit. ſed ad qd venerit audiam⁹ vt ipe nos eximeret a demonis ptāte. Ut ipe nos redimeret a mortꝭ penalitate. Ut nos ſecū piungeret fraterna germanitate. Ut nos ſecū aſſumeret in ſupna claritate. Ex quib⁹ clare deſtruit erroꝛ manicheoꝝ ⁊c. Dicebant em̄ manichei dei filiū nō veꝝ corp⁹ ſ3 fantaſticu3 aſſumpſiſſe. vñ ſeqtur ptra dicta. dei filiū ſc3 nō veꝝ hominē fuiſſe. ſ3 fantaſma. ⁊ ſic totū incarnatōis myſteriū deſtruit. ⁊ ad qndā deducit fictione3 ⁊ ſic mentit ſcriptura dicēs. Uerbū caro factū eſt. ſi ſolū fantaſtica caro fuit. Mentit etiā ſcriptura dicēs ihm xp3 ambulaſſe comediſſe moꝛtuū fuiſſe ⁊ ſepultū. ſi hec ſola apparitōe fantaſtica ptigerunt. Hūc aūt errorē pmitiui eccl'ie doctores potētiſſime effugarūt. Cōtra iſtos quoqꝫ elegāter diſputat ſanct⁹ Thomas in ſūma ptra gētiles. c. xxix. li. qrti Jō ptra tales p nūc nō arbitroꝛ diſputandū S3 hic pauliſper videndū eſt de ipſo incarnatōis myſterio ⁊ admirabili pmercio q̄ de⁹ hō fact⁹ eſt noſtrā humanitatē aſſumēs. ¶ Cū aūt ſup hac arduiſſima difficultate attent⁹ meditarer. aſtitiſſe mihi viſe ſunt due mulieres reuerēdi admodū vult⁹. q̄ ſup hac materia diſputātes inter ſe plurimū diſcrepare videbant. Prima erat natura. ſecūda amoꝛ. Natura em̄ aliqbus rōnib⁹ cōcludere videbat. q nec vtile fuit. imo nec poſſibile hominē deū eē. vnde de multꝭ paucas retinui rōnes h̄ ſubiectas ¶ Erat igit pma rō talis. Cōuenit inqt diuine bonitati. vt oīa oꝛdinē teneāt ſuis naturis pgruentē. Eſt aūt h̄ oꝛdo reꝝ vt deuſ ſit ſup oīa exaltat⁹. hō vero inter inferiores creaturas collocat⁹. nō igit decuit diuinā maieſtatē vniri nature pditionis ſeruilis. ¶ Scda ratio erat talis Uerū eſt ⁊ a phis approbatū q de⁹ neqꝫ coꝛpus ē. neqꝫ virtus in coꝛpe. S3 ſi de⁹ carnē aſſumpſiſſet humanā ſequit. vel q ipſe mutatus fuiſſet in coꝛp⁹. vl' ſaltē q poſt icarnatō3 virt⁹ in coꝛpore ⁊ coꝛpalis extitiſſet. Jmpoſſibile ē igitur vt videt deū fuiſſe incarnatū. ¶ Tertia ratio erat talis Cū em̄ virile ſemē in humana generatōe ſcdm phiſicos tanqꝫ pncipiū actiuū reqrat. nimis videt a naturalib⁹ pncipijs alienū hominē de ṽgine mr̄e naſci. ⁊ abſqꝫ virili ſemie pcreari. ſicut tamen de xp̄o catholica fides ponit. ¶ S3 quia amoꝛ hui⁹ incarnatōnis cauſa fuit dicente hugone in libꝛo de charitate. q ſola charitas deū de celo ad terras trahere potuit. ⁊ hominē de terra ad celu3 ſubleuare. Jdeo amoꝛ iſtā cauſa3 defendēdo ⁊ p̄fatis rationib⁹ rn̄dendo ptra naturā aliqb⁹ rōnibuſ arguere videbat. ¶ Erat aūt pma rō talis Cū em̄ inquit amoꝛ de⁹ p̄cipiat ſe ab homine diligi toto coꝛde. Deu. vj. pueniēs fuit vt ipſe hominē diligeret ⁊ igne dilectōis ſue ignē amoꝛis accēderet in hoīe. ipſemet adimplēs qd mādauit ab hoīe obſeruari. Sic em̄ deū alloquit pppheta dicēs. Exurge dñe in p̄cepto qd mādaſti. in pſalmo. Sic em̄ moꝛalis ſeneca amoꝛis regulā ponit. Ego inqt mōſtrabo tibi amatoꝛiū ſine medicamēto. ſine herba. ſine vlli⁹ venefice carmie. Si vis amari ama. Amoꝛ aūt dei ad hoīes. nullomodo potuit homini efficatius demōſtrari. qꝫ p hoc q homini vniri voluit in pſona. Eſt em̄ pꝛiū amoꝛis amātem vnire cū amato. ſcdm illud phi. viij. ⁊. ix. ethicoꝝ. Amic⁹ ē alter ego. Uñ cū amicicia in quadā eq̄litate pſiſtat ſcdm philoſophoꝝ doctrinā. ea q̄ multū ineq̄lia ſunt i amicicia vident copulari nō poſſe. niſi ſaltē ad quandā ſint equalitatē redacta. Hec eſt doctrina phi. viij. ⁊. ix. ethicoꝝ. ¶ Ad h̄ igit q inter hominē ⁊ deū amicicia ſeruaretur. pgruebat homini vt de⁹ hō fieret. quia etiā hō homi naturalit amic⁹ eſt. vt ſic du3 viſibiliter deū cognoſcim⁹. p hunc ad inuiſibiliū amoꝛē rapiamur. Ex hijs igit pma rō nature eſt ſoluta ¶ Scda rō quā amoꝛ faciebat erat talis. Jlli inqt diuine detrahunt potētie. q̄ deū aſſerūt icarnari nō poſſe. cū ipſe ſit oīpotens ſicut ſcriptū ē. Non erit impoſſibile apud deū omē verbū. Luce. j. Et rurſus. Apud deum oīa poſſibilia ſunt Matth. xix. Hec ſic intelligēda eſt incarnatio verbi qi verbū ſit in carnē cōuerſum aut coꝛpi vnitū ſicut foꝛma. vt heretici aſſerere videbant. qre nec ſequit q verbū ſit ſubſtātialit mutatū in ſeipſo. Sed h̄ mutatio ſolū in ea natura facta eſt quā aſſumpſit. Et ſic ſecūda nature rō eſt ſoluta.

¶ Tertia rō quā amor faciebat soluendo triplicē nature rōnē sup̄ tactā talis erat. Nōne inq̄t deꝰ oīpotēs volūtatē hñs vniuersalit̄ efficacem. potuit sine virili auxilio formare puer̄ in vtero v̄ginali. Cū etiā in aliīs aīaliū speciebꝫ q̄rū femīe solēt ꝯmuniter ex societate maris ꝯcipe aliq̄tiens inueniat̄ q̄ sine mare ꝯcipiūt ꝛ pariūt miris modis. sicut patet de q̄busdā equabꝫ de q̄bus recitat virgilius in georgicis. li. iij. et plinīꝰ li. viij. hystorie naturalis. q̄bꝫ etiā cōcordat Aristotiles. v. de aīalibꝫ asserens de p̄dicibꝫ q̄ femelle ꝯcipiūt sine mare. a vento scʒ voce ꝛ afflatu. Qd̄ breuit̄ tangēs solinus. iij. de mirabilibꝫ mūdi. dicēs de p̄dicibꝫ. q̄ ipsas libido sic agitat. vt a ventis sine masculis fiant pregnātes odore. Si igitur in aliīs speciebꝫ femīa v̄tute nature pōt ꝯcipe sine mare. cur nō in specie humana potuit v̄go beata diuīa v̄tute sine virili semine parere ihm xp̄m. Huic eīm generationi natura celi testimoniū p̄hibuit celestia quoqꝫ hanc dei gloriā enarrarūt. nā in celestibꝫ facta est mirabil' quedā ꝯiūctio mondi. cū p̄usqꝫ xp̄s desideratꝰ cūctis gētibꝫ adueniret. apte significās ihm ex v̄gine nascitur. De q̄ ꝯiunctōe albumazar doctrinā veter̄ caldeor̄ secutꝰ scʒ maioris introductorīj differētia p̄ma loquit̄ multū plane. cuiꝰ sentētiā ponēs Ouidꝰ. iij. de vetula. q̄ de hac ꝯiunctōe metrice multa scribit. hic causa breuitatis tacēda. ¶ Hīs ḡ dictis. postremo amor huic disputatōi finē imponēs disputatōē relinq̄re p̄tractandā amoroso doctori sancto thome de aq̄no ī summa ꝯtra gētiles. a capitulo q̄dragesimo vsqꝫ ad q̄nquasimūoctauū cap̄l'm libri q̄rti. Hāc etiā causā ꝛ huiꝰ cause defensionē relinq̄bat magistro Thome brad. aduocato cause dei ꝯtra pelagiū. q̄ in. xxxv. p̄te correlarīj cap̄l'o p̄mo sūme sue hāc materiā disputat elegant̄. ¶ Quibꝫ dictis ꝛ talit̄ peroratis natura modicū apparēs stupefacta. q̄si secū deliberās paulisper silere videbat̄. ſʒ tandē ꝯclusionē quā amor p̄bauerat approbans ꝛ cōcedēs sic locuta est. Phi inq̄t dū nature nimiū auctoritatis attribuūt. in auc̄torē nature aduersando fidei plerūqꝫ īpingūt. Meliꝰ de natura sentiebat magnꝰ philosophus noster plato. qui naturā esse dei voluntatē asserebat recitante. Jo. sal. i cap̄l'o duodecimo secundi libri sui. Unde natura finaliter amorē recommēdans verbis boecīj. tertio de cōsolatione metro vltimo exclamauit dicens. O felix hominū genus. si vestros animos amor quo celum regitur regat. Et hec de scd̄a ꝯclusione ꝛ suo correlario dicta sufficiant.

¶ De tertia q̄stione.

Tertia questio antiquorum patrū circa aduentū domini nostri ihū christi erat. Quando ꝛ cetera. Ad quā respondet tertia conclusio q̄ cito ꝛ cetera. Et hanc conclusionē probat diffinita presentia ꝛc̄. quia ecce. Ecce igitur cito videbitur saluator noster. nec diu retardabit. Dicebat eīm Jsaias ecce Ecce igitur ecce. Ecce precium nostre redemptionis Ecce brauium nostre protectionis. Ecce predium nostre perfectionis. Ecce premium nostre saluationis. ¶ Ecce igitur prophetam Jsaiam qui velut preco xp̄i cum iohāne baptista xp̄m indice monstrat dicens. Ecce Ecce agnus dei ꝛ cetera Jo. primo. Ex quibus clare repellitur error iudeorū adhuc expectantium ꝛc̄. Uos igitur o iudei quid amplius messyā expectatis. Estimo enim vos arturum cuʒ britonibus expectare. nā ex testimonīīs legis vestre apertissime monstratur xp̄m seu messyam iam venisse. Audite igitur prophetiam patriarche vestri iacob. Genesis. xlix. Nō auferetur inquit sceptrum de iuda. nec dux de femore eius. donec veniat qui mittendus ē. ꝛ ipse est expectatio gentium. Sed ablatū est regnum ꝛ dominatio iudeorū a tempore herodis sub quo natus est ihesus. ergo ab illo tempore venit ihesus. nec debet intelligi de nabuchodonosor rege babilonis qui regnauit super iudeā. vt habetur quarto Regū. xxiiij. ꝛ xxv. capitulis. nec de ihe roboam filio nabath: de quo habetur tertio Regū. xij. nec de quouis alio. sed de solo Christo. sicut patet per translationē caldaycam. que vbi translatio iheronymi habet donec veniat qui mittendus est. exponendo quod obscurum est dicit. Donec veniat messyas. ¶ Quod autem tempore aduentus xp̄i ablatum sit regnū iudeorū. patet quia tunc herodes fuit primus alienigena. qui regnauit in iudea. cuius pater fuit idumeus a cuius tempore semper vsqꝫ nunc iudei regno ꝛ dominatione sunt p̄uati. ꝛ sub alienigenis seruiles ꝛ captiui re

manserunt. Ergo patet q̃ scd̃m prophetiã ab illo tempore venit christus. ¶ Audite insuper o iudei audite aggei prophetiaꝫ. aggei. ij. capitulo. Hec dicit dominus deus exercituum. Adhuc modicũ et ego movebo celum et terram mare et aridam. et veniet desideratus cunctis gentibus. Nunc autem scd̃m om̃es expositores hebreorũ. iste desideratus est rex messyas sive christus. Sed constat q̃ a secundo anno darij regis persarum. quo tempore aggeus propheta uit anni fluxerunt plus q̃ mille. Hoc autẽ tam magnũ tp̃us non dꝫ dici modicuꝫ ad tempus adventus christi seu messye comparatum. Unde liquet huiusmodi adventus preteritum tempus esse non futurum. immo tunc fuisse impletum. quando Jhesus natus est in cuius nativitate iuxta predictam prophetiam non solũ terra mota ẽ. immo celum. quia tunc mirabilis novitas in celo apparuit et coniunctio alias inaudita sicut superius tãgebatur. propter quod etiam magi venerunt ad adorandum euꝫ. Matthei. ij. Tunc temporis etiam fuit in iudea maximus terremotus in tantũ q̃ gẽtes propinque credebant in iudea nulluꝫ hominẽ remansisse. sicut recitat iosephus primo libro de iudayco bello. Unde probabiliter concluditur huius rei causaꝫ fuisse quandaꝫ mirabilẽ constellationeꝫ et insuetam coniunctionẽ quorundã planetaruꝫ. Interrogate o iudei interrogate danielem. et ipse Daniel. ix. ab angelo instructus de tẽpore adventus christi vobis dicet. Septuaginta ebdomades abbreviate sunt super populũ et super vrbem tuaꝫ sanctaꝫ. vt consummatur prevaricatio. et accipiat finem peccatũ et deleatur iniquitas. et adducatur iusticia sempiterna. et ipleatur visio et prophetia. et vngatur sanctus sanctoruꝫ. Hec autẽ septuaginta ebdomades quibus elapsis scd̃m prophetiam Danielis impleri debet visio et prophetia. et vngi sanctus sanctoruꝫ. id est christus. faciunt. cccclxxx. annos sicut patet ex calculatione fidelis expositoris scripturarũm magistri Nicolai de lyra in postilla super Danieleꝫ prophetã. Sed q̃modocunq̃ capitur annus vel solaris vel lunaris. et vbicunq̃ predicta computatio inchoetur sive ab vndecimo anno regis zedechie. sive a secũdo anno Cyri regis persarum sive alibi scd̃m quod de hoc diversi opinantur. tamẽ predictus numerus iam diu est adimpletus. sicut patet cuilibet intuenti. Interrogate insuper malachiam prophetam. et ipse malachias tertio capitulo respondebit. Non q̃ messyas sit diu expectandus. sed q̃ statim veniet ad templum sanctum suum dominator dominus quem vos queritis. et angelus testamenti quem vos vultis.

¶ Sed attendite ad prophetiam danielis. nam sicut legitur Danielis secundo. Cum nabuchodonosor vidisset statuam magnam. cuius caput ex auro optimo erat pectus autem et brachia de argento. porro venter et femora de ere. sequitur excisus est de monte lapis sine manibus et percussit statuam in pedibus eius ferreis fictilibus et comminuit eos. Per hanc auteꝫ statuam designantur quatuor magna regna. scd̃m q̃ ibi exponit Daniel divinitus inspiratus. ¶ Primum est regnum caldeorũ quod significatur per caput aureũ.

¶ Secunduꝫ est regnum persarũ. quod significatur per argentum. et sibi regnum caldeorum subiecit. ¶ Tertium est regnum grecorum quod significatur per es. et sibi regnum persarum subiecit.

¶ Quartum est regnum romanorum. quod significatur per ferruꝫ quod omnia domat. sic hoc regnum subiecit sibi regnũ grecorum et alia regna mundi. Per lapidẽ autem significatur christus et regnuꝫ eius. cui subiciendum erat predictum regnum romanorum. In hac auteꝫ expositione cõcordant omnes doctores tam catholici q̃ hebrei. Cum ergo hec prophetia impleta sit tempore Silvestri pape et imperatoris Constantini. quo tempore regnum romanorum Jhesu filio Marie virginis est subiectum. clare liquet ipsum fuisse messyam sive christum. ¶ Sed adhuc o iudei. si vos non convertant textus scripturarum vestrarum quia eos forte maliciose corrũpitis. vel exponitis tortuose. tamen attendite ad ea que de christo scribunt vestri doctores et periti expositores legis vestre. Ecce enim glosam hebraycam apud vos autenticam sic dicentem Isaie vltimo. Añq̃ nat⁹ fuisset tibi q̃ in fuiturẽ redegit vltimã nat⁹ fuit redẽptor. Ergo xp̃s nat⁹ est añ nati

uitatē titi. q̄ ciuitatē z templuz destruxit. z iudaycū pp̄l'm captiuauit. in q̄ captiuitate adhuc iudei pseuerāt. Ecce z rabbi moysē doctorē apud vos autēticū in libro iudicū sic dicentē. Jhus nazarenus visus ē esse messyas. z īterfectꝰ est p domū iudicij. z ipe fuit causa z pmeruit vt destrueret israel gladio Nulla em̄ captiuitas iudeoꝝ a deo pmissa p peccatis eorūdez adeo durauit sicut ista. Quā iō tādiu patiunt qꝛ xp̄m eis in lege pmissuz negātes z psequētes tā crudelit occiderunt. Vñ qꝛ noluerūt z adhuc nolunt acq̄escere scripturis nec recipe xp̄i v̄ba. iō verbera recipiūt z ab eo verberibꝰ corrigūtur. q̄ correctio hījs q̄ finalit remanebūt si ꝯuertant pficiet ad salutē. qꝛ reliq̄e eoꝝ salue fient. sic habet Jsa. x. Ecce z aliud testimoniū. Nā in quodā libro apd iudeos autentico q̄ vocat liber iudicū ordinarioꝝ sic habet. Traditū est a domo helye id ē a discipulis eiꝰ sp̄m habētibꝰ pphetie p sex milia erit mundꝰ. Duo milia vanitatis. duo milia legis. duo milia dieꝝ messye. Siue aūt h̄ veꝝ sit siue falsum tū ex h̄ arguit ꝯtra iudeū q tp̄s aduentꝰ xp̄i seu messye est elapsū ¶ Ecce iteꝝ testē fidelissimū nō suspectū iosephū scꝫ maximū hystoriographū iudeoꝛuz z maxīe approbatū. q̄ tū in libro antiq̄tatū. xviij. describēs tp̄s tyberij cesaris sub q̄ est passus xp̄us. ita scribit. Fuit inq̄t hījs tēporibꝰ ihus sapiēs vir si tū viꝝ eū noīare phas est. Erat em̄ mirabiliū operū effector z doctor eoꝝ hominū q̄ libent ea q̄ vera sunt audiūt. Et multos q̄dē iudeoꝝ mlt'os etiā ex gentibꝰ sibi adiūxit. Xp̄s hic erat Hūc occasione nostre gentis p̄moꝝ virorum cū pilatꝰ in cruce agendū eē decreuisset. nō deseruerūt eū hij q̄ ab inicio eū dilexerunt. Apparuit em̄ eis iteꝝ viuꝰ. scd'm q diuinitꝰ inspirati pphete vel h̄ vel alia innumera miracl'a futura p̄dixerāt. Ecce igit apttissimos xp̄i testes. ¶ Sꝫ o vos iudei. si vos ignorātia excecatos vestraꝝ scripturarū auctoritas nō ꝯuincit. tū si aīalia rōnalia estis attendite rōnez. Si em̄ scriptura sacra denūciat aliq̄d eē futuꝝ determinando tp̄s locū z modū. Et cū hec oīa simlꝰ cōcurrāt. q̄s ambigere pt. q illud q̄d p̄dictū erat est ipletū Nō em̄ in hac z ꝯsili materia q̄renda ē acribologia mathematica vl' euidētia sūma. sꝫ sufficit verisilis ꝯiectura Cōstat em̄ q sc̄ptura sacra xp̄i aduentū p̄dixit sicut in mltis locis ptꝫ. Et determīauit tēpus veniēdi. qꝛ in sceptri z regni iudeoꝛuz trāslatōe. sic em̄ scriptū erat vt pallegatū ē Gen̄. xlix. Et determīauit locū nascēdi. qꝛ ex bethleē z iudayca natōe. Sic em̄ vt dictū est scriptū erat michee. v. Et determīauit modū moriēdi. qꝛ cū humilitate z crudeli occisiōe. Sic em̄ dicit Jsa. liij. Sic ouis ad occisionē ducet zc. Hec aūt oīa in ihu nazareno ꝯtigerūt sicut apparet ex p̄dictis. ergo rōnabilit ꝯcludit q ipe veraciter fuit xp̄s. ¶ Sꝫ adhuc o vos iudei irrōnales. si vos p̄fata rō nō ꝯuincit z sig̃ petitis. qꝛ vt ait apl's. j. Coꝝ. j. c. Judei signa petūt Audite signa z miracula magna. Nunq̄d em̄ scitis q in quodā libro apud vos autētico. q̄ intitulat de generatōe ihu nazareni recitatur q ipe leprosum curauit. claudu ex vtero matris sue stare fecit z mutū loq̄. z mortuū suscitauit. que miracula nō humana vel creata virtute fieri potuerūt sicut p̄dictus liber fabulatur. imo hec facta sunt diuina virtute speciali. ad pbandū q ihus nazarenus erat xp̄s. que tamē nō fecissꝫ deus ad approbationē falsitatis. nec ihus nazarenus falsus asseruisset se esse messyam siue xp̄m. cū ipse esset virtuosus z amator veritatis sicut iosephꝰ z alij periti vestri cōcedunt. immo ipsemet antixp̄us z aduersarius xp̄i machometus veritate coactus in alkorano suo. azohara verba. etiā hoc concedit ihm̄ asserens fuisse optimū virum z faciem vel exemplar omniū gentiū presentis seculi z futuri.

¶ Explicit sermo magistri ac domini Petri de aillyaco. de aduentu domini nostri ihesu xp̄i.

¶ Sequitur alius sermo eiusdē de aduē/tu fact⁹ cōstantie in ꝯcilio generali. Anno dn̄i. M.CCCC. decimoseptimo.

Erunt signa in sole luna ꝛ stellis. ¶ Cōsiderātib⁹ nobis verba ꝓposita. triplex occurrit questio. p eoꝝ introductione. i hui⁹ sermonis ꝓhemio breuiter explicanda. Prima. Qualiter verba hec euāgelica ad ea que nobis hic sunt agenda ꝑtineant. Secūda. Quid significēt illa celi luminaria que nob ꝯsiderāda p̄ntant. Tertia. Que sint ista signa celestia q̄ nobis futura p̄nunciāt. ¶ Hec siquidē q̄stiōes mlꝫ toꝝ forte h astantiū animos pulsant. q̄ secū taciti admirantes interrogāt. Quaꝫ ob causaꝫ q̄ ve rōne aut ꝯgruētia verba hec ꝓponere decreui. ꝛ huic applicare sermoni. Quid inq̄unt ad rē ꝑtinet. q̄d ad ꝓpositum attinet ꝯcilij generalis. erunt signa in sole luna ꝛ stellis. Prima igiꝛ q̄stio ꝓponiꝛ. q̄liꝛ ꝟba hec euāgelica ad ea que nobis h sunt agenda ꝑtineant. Pro q̄ sciendū nobis ē ꝙ ꝟba p̄missa iō arbitrat⁹ sum huic sermoni aptissime ꝯuenire q̄ hij q̄ in hac synodali ꝯgregatione p̄sentes assunt. debēt eē velut clarissima celi lumīaria soli lune ac stellis merito ꝯpanda. vt sequētia plenius declarabūt. Nec caret ꝯgrua rōne rōnabilis cōgruentia ꝙ hec verba que ad litteralē intellectū dicta sunt de signis aduentus dn̄i ad generale iudiciū finale. iuxta sensum sp̄ualem intelligi possunt de signis aduētus ei⁹ ad generale ꝯciliū seu iudiciū synodale. de q̄ aduētu ip̄e i euāgelio legiꝛ ꝓmisisse. Ubi duo vel tres cōgregati fuerint in noīe meo ibi in medio illoꝝ suꝫ ¶ O vtinā bone ih̄u vtinā h in medio nostꝝ vbi duo nō solū vꝫ tres. ſꝫ tāta fideliū mlꝛtitudo vniuersalē rep̄sentās eccl'iam ꝯgregant. ꝛ q̄ vtiqꝫ ꝯgregati sunt in noīe tuo. in noīe ih̄u in noīe saluatoris q̄ titulo seu cā pcurāde saluti ꝛ salutaris vtilitatꝫ. nō ꝑticularꝫ q̄dē ſꝫ vl'is. nec vni⁹ aut paucoꝝ mēbroꝝ tuoꝝ. sed toti⁹ tui mystici corpis toti⁹qꝫ tue xp̄ianitatꝫ Utinā ĝ o salutifer xp̄e vtinā nob i tuo salutari nomine ꝯgregatis ita digneris p̄ns assistere vt pulsis erroꝝ tenebris. ꝛ pctōꝝ nubiꝫ effici mereamur clara lumīaria celi sp̄ualis. id ē tue eccl'ie militātis. ꝛ in nob reluceāt leta signa salutarꝫ ꝯsolatōis. vt sic vere possit dici. Erunt sig̃ in sole luna ꝛ stellis. ¶ Secunda q̄stio erat q̄d significēt illa celi luminaria q̄ p̄missa ꝟba nob ꝯsiderāda p̄ntant. Pro qua ꝯsiderandū nobis est. ꝙ sicut in celo corporali sic in celo spirituali. hoc est in p̄senti ecclesia. que Gregorio teste sepe in sacro eloquio regnū celoꝝ diciꝛ ordinatissimus reꝝ omniū dispositor diuersa luminaria disposuit. de q̄bus in p̄ncipio libri genesis scriptū est. Fecit dn̄s duo magna luminaria. Luminare mai⁹ vt p̄esset diei. ꝛ luminare min⁹ vt p̄esset nocti. ꝛ stellas. ¶ Habet igiꝛ eccl'ia duo luminaria mag solem ꝛ lunā. habet ꝛ stellas varias. In sole papalis maiestas que p̄est diei id est spiritualib⁹. in luna imp̄ialis potestas que p̄est nocti id est tpalibus. i stellis vero diuersoꝝ statuū eccl'iasticoꝝ varietas que suis subest maiorib⁹ ꝯgrue designanꝛ. sic plenius patebit ex hijs que inferi⁹ dicenda sunt. ¶ O q̄ꝫ decora est eccl'ia xp̄iana hoꝝ luminariū mira varietate variaqꝫ claritate. dicēte ap̄lo Alia ē claritas sol'. alia lune. alia stellarū. ꝛ stella a stella differt i claritate. Ecce ĝ q̄ꝫ bonū ꝛ q̄ꝫ iocundū est hoꝝ luminariū variā claritatē videre. qḋ tn̄ nobis nūc domino donāte ꝯcessuꝫ ē. cū solē ꝛ lunā vtrāqꝫ videlicet ꝑtāteꝫ sp̄ualeꝫ ꝛ tpaleꝫ sacerdotalē ꝛ regalē. simlꝛqꝫ cū eis stellas varias id est varios ecclesie status ad illuminādum vniuersalē faciem terre. videam⁹ in h sacro ꝯcilio ꝯuenire. vt merito de eis dictum sit. Erunt signa in sole luna ꝛ stellis. ¶ Tertia questio fuit. Que sūt ista signa celestia. que verba predicta nobis futura p̄nūciāt Pro qua pensandū nobis est ꝙ in celo spiritualiter intellecto hoc est in hoc sacro generali concilio. quo vniuersalis representatur ecclesia. in sole luna ꝛ stellis apparere incipiunt signa multa. signa magna. signa noua. sig̃ vtiqꝫ celestia sua multitudine stupenda. sua magnitudine miranda. sua nouitate iocunda. que plurimis retroactis tēporibus fuerunt abscondita. fueruntqꝫ tristia signa illis omino contraria. ¶ Sed qḋ parabolice ꝛ obscure diximus. iam clare ꝛ lucide disseramus. Scimus namqꝫ et satis supraqꝫ satis per experientiam docti sumus q̄liter ꝓh dolor i sole luna ꝛ stell' p̄cesserūt sig̃ tristicie ꝛ meroꝛ sig̃ discordie ꝛ furoꝛ sig̃ miſie ꝛ doloꝛ sig̃ videlicꝫ scismatice diuisiōis ꝛ eccl'iastice d̄formatiōis. ꝓpꝫ

qđ impletū est illđ iobelis vaticiniū. Sol ꝛ luna obtenebrati sunt. ꝛ stelle retraxerūt splendorē suū. Jam vero ꝙ gaudētes referimus videre speram⁹ signa iocunditatis ꝛ leticie. signa charitatis ꝛ ꝯcordie. signa ꝓsperitatis ꝛ ꝯplacētie. signa videlicet pacifice vnionis ꝛ reformatōis ecclesiastice.

¶ Hec est ꝗ mirabilis mutatio dextere excelsi quā in sole luna ꝛ stellis nūc inchoari videm⁹. dū hoc sacrū ꝯciliū ad hūc finem ꝯgregatū aspicim⁹ vt sancta mat' eccl'ia iādudū ꝑ scismaticā diuisionē miserabilit' dformata. nūc ꝑ pacificā vnionē feliciter reformet'. Sane nec vera vnio sine reformatione. nec vera reformatio sine vnione esse poterit. O ꝓclaruꝫ ꝛ ꝓsperꝫ diē. ꝛ quē merito sanctū dixerim sub quo hoc fieri ꝯtigerit. O beatos oculos q̄ hoc videre meruerint. O felicē locū hanc videlicet ꝯstantiēsem ciuitatē. meqꝫ parit' cū ea iocūde exultationis ꝑticipē. quā infra terminos ꝯmisse mihi legationis ad ꝑtes alamanie dominus ad hoc eligere dignat⁹ est.

¶ Sed magis laudāda ꝛ venerāda ꝛ cū letabūda grāꝝ actōe dignis ꝓconijs extollenda īmensa dei clemētia. q̄ tam ingens largitatis bñficiū eccl'ie sue ꝯtulit. vt terribilia signa horrendi scismatis taꝫ mirabili mutatōe ꝯuerteret in tranq̄lla signa optate vnionis ꝛ pacis de q̄b⁹ dictū est. Erūt signa in sole luna ꝛc̄.

Hec igit' hacten⁹ de trib⁹ ꝓmissis q̄stionib⁹ generalit' dicta sint. sꝫ iaꝫ restat vt specialit' ꝯsiderem⁹ dicta luminaria ꝛ in eis sigillatim notem⁹ signa. ꝛ signem⁹ mysteria. Primo q̄deꝫ in sole sig̃ ꝓsidentie pastoralis. Scđo in luna sig̃ ꝓuidentie tꝑalis. Tertio in stellis sig̃ assistentie specialis ꝛ obedietie filialis. ¶ In primis ꝗ cōsiderem⁹ in sole. id ē in papali sublimitate sig̃ ꝓsidētie pastoralis. de q̄ singulariter petro ꝑ se ꝛ suis successorib⁹ a xp̄o dictum ē. pasce oues meas. Nō q̄dē specialit' has vel illas. sed generalit' vniuersas.

¶ Hec aūt papalis sublimitas ꝛ ei⁹ pastoralis ꝓsidentia ac eminētia singularis soli merito ꝯpatur ꝓpter tres excellētias quas in eo specialit' cognoscim⁹. Habet em̄ sublimitatē positionis. Habet nobilitatē conditionis. Habet vtilitatē opationis. Sic pontifex summ⁹ ꝛ pastor sup̄m⁹ instar solis. Habet positionis sublimitatē si bene intrauerit. Habet ꝯditionis nobilitatē. si bñ vixerit. Habet opationis vtilitatē. si bene rexerit. Sꝫ ecōtra quod absit. pastor ab hijs cōditionib⁹ solis degenerat. Si male intrauerit. ꝑ iniustā ꝛ reprobā ambitionem. Si male vixerit ꝑ inhonestā ꝛ scandalosam cōuersationē. Si male rexerit ꝑ torpidā ꝛ ociosam remissionē. Uel ꝑ tyrannicā ꝛ onerosam ac odiosam admīstratōꝫ. ¶ Hec prochdolor eēnt signa tristia. ꝛ nō illa iocūda signa que diuina fauente clemētia nunc in sole nostro videre speram⁹. vt de eo cū psalmista dño dicere valeamus. Tu fabricat⁹ es auroram ꝛ solem. Fabricat em̄ de⁹ soleꝫ quando summ⁹ pontifex per canonicā institutionē dignus eligit'. Et tunc ex dei opere verus sol efficit'. ꝛ recte super alios sublimatur. Sed nō est ille sol verus. sed falsuꝫ solis simulachrū. qui manib⁹ hominū id ē humanis ꝛ dolosis adinuētōib⁹ fabricat'. sicut in psalmo scriptū est. Simulachra gētiū argentū ꝛ aurū. opa manuū hominuꝫ. Jđ de talib⁹ idolis ꝑ ieremiā dicit'. Coteret dñs statuas dom⁹ solis. ¶ O vtinā btā trinitas sua oīpotenti ꝟtute ꝯterat statuas dom⁹ solis id est simulachra romane ecclesie que est dom⁹ summi pōtificis. vtinaꝫ in quā illa simulachra ꝯterat q̄ in ꝯtumeliam indiuidue trinitat' trinū sibi nomē papat⁹ multiplicare conati sunt. cū tñ rē tres simł habere neq̄ant. sꝫ vn⁹ solus veri solis ꝛ veri pape nomē ꝛ realē dignitatē obtinere debeat. Uñ in pluriū de hoc nomīe ꝯtendentium irrisionē alias me scripsisse recolo. ꝙ sicut in diuinis veneranda est ꝛ adoranda trinitas personarum sic in humanis verēda ꝛ abhominanda trinitas papaꝝ. Cū enim sol dicatur. quasi per excellentiam solus lucens non potest esse sol trinus. sed necesse est vt solus sit ꝛ vnic⁹. Unde licet narrent hystorie tres soles in celo aliquādo visos fuisse sicut testat' eusebius. tamen scđm philosophos nūq̄ꝫ plures fuerunt realiter sed solum apparenter. Nam quedaꝫ nubes interposita apparere fecit plura solis simulachra eidē siīa. Et illđ fuit signū ꝓnosticū īundatōis future. Sic reuera a tꝑe p̄ntis scismat' q̄dā fuit nubes igrātie ꝛ malicie q̄ ī romana curia plura sol'. id ē papal' dignitat' siml'achra fecit lipis ocul' apparere. qđ mōstruosuꝫ ꝓdigiū ꝓsagiū fuit iundatōis pluriū scandaloꝝ. de q̄b⁹ mag' flere libet q̄ꝫ

aliquid dicere. ¶ Hoc aut sacru ↄciliu ad hunc fine specialiter institutu est. vt fugatis huius erroris tenebris ↄterant hmoi simulachra. ⁊ iuxta verbum xpi fiat vnu ouile ⁊ vnus pastor. qui tanq ver⁹ sol vn⁹ et solus clarescat ⁊ suo lumine vniuersaz illustrans ecclam scismatis scandala sicut fenu ante ↄspectu solis incalescentis arescere faciat. vt de eo dici possit illud ꝓpheticu. Ortus e sol in ardore. ⁊ arefecit fenu. Et hec de sole ⁊ prima nostri sermonis ↄsideratione sufficiant.

Iam ergo ↄsiderem⁹ in luna. id est in regali seu impiali maiestate signa ꝓuidentie tpalis. de qua scriptum est. Absq regali ꝓuidentia impossibile est pacem rebus dari. ¶ Hec aut regia maiestas ⁊ ei⁹ tpalis ꝓuidentia lune merito ↄpatur ꝓpter tres ↄditiones qs in ea sensibilit experimur. ¶ Est em luna scdm Isidoꝝ imitatrix solis. dnatrix maris. ⁊ ministra roris In quib⁹ ↄsignant tres excelletie q debet regali ꝓuidentie specialit couenire. ¶ In imitatione solis. id est spualis claritatis fulgor clare prudetie. In dnatione maris. id est tpalis mutabilitatis vigor magne potentie. In ministratoe roris. id est visceral pietatis. dulcor vere clemetie. Hec sunt signa q in luna nostra. id est in regali ꝓuidentia nuc dno ↄcedente videre speram⁹. Ut per ei⁹ prudentia clarescat veritas in discernedis iudicijs. Ut p ei⁹ potentia feruescat seueritas in corrigendis vicijs. Ut p ei⁹ clementia dulcescat serenitas in subleuandis miserijs. ¶ Speram⁹ igit q p regis nostri prudentia clarescet veritas in iudicijs discernedis. iuxta illd qd in ꝓuerbijs scribit. Rex q iudicat i veritate thron⁹ ei⁹ in eternu firmabit. ¶ Speram⁹ insup q p ei⁹ potentia feruescet seueritas in vicijs corrigedis. ⁊ sic de eo verificabit illud qd ibide legitur Rex q sedet in solio iudicij sui. id est sua regali potetia atq ꝓuidetia dissipat oe malum. Et notater dictu est oe malu. vt detur intelligi q regia seueritas no debz vnu malu dissipare ⁊ aliud dissimulare. sz sine psonaꝝ acceptoe oe malu punire. Et i hac punitione no bonu nature. sz malu culpe i hoib⁹ psequi. ¶ Speram⁹ deniq q p eius clementiaz dulcescat serenitas in miserijs subleuadis. vt cu sancto Job dicere valeat. Cu sedere qi rex circustante exercitu era tn merentiu cosolator. Ad regis em nostri clementia ptinet vt seueritate iusticie p serenitate miscdie tpet. ⁊ sicut illa ↄtra supbos ⁊ rebelles maxie ↄtra hereticos ⁊ infideles cotra scismaticos. ⁊ ecclie aduersantes: sic ista in humiles ⁊ subiectos exerceat. vt ei illud pconiu ↄueniat. qd in laude optimi pncipis ab egregio poeta dictu e. Parcere subiectis ⁊ debellare supbos ¶ Hijs itaq virtutu titul insignit⁹ dign⁹ erit rex noster gladiu accipe no sua quide sz diuina auctoritate nec p quacunq causa sed p tuitione iusticie. ⁊ ecclie defensione vt mereat illd audire qd inde machabeo strennuissimo diuine legis zelatori dictu est. Accipe gladiu sanctu mun⁹ a deo quo deicies aduersarios populi mei isrl. id est populi xpiani.

¶ Gaudeat igit eccla ⁊ nos cum ea pariter exultemus. quia serenissim⁹ ac strennuissim⁹ romanoꝝ rex huic sacro generali cocilio humiliter voluit interesse. no quidem vt psit. sed vt psit. no vt spiritualia ⁊ ecclesiastica negocia hic tractanda regia auctoritate diffiniat. sed vt ea que synodali determinatione diffinita fuerint sua potestate defendat. Non deniq quasi sua intersit synodalia decreta statuere aut statuta ↄfirmare. sed ea potius reuerenter coseruare ⁊ ad eoꝝ obseruantia superba inobedientiu cotumacia suo tempali gladio coercere. volens in hoc exemplu imitari religiosissimi pncipis ↄstantini de quo legit in decreto. ⁊ plenius habet i hystoria ecclastica libro x. ⁊ in triptita libro. ij. ¶ O igit felice. o nobis optabile diem ⁊ toti mudo desiderabilem quo in hac sacra synodo videm⁹ solez ⁊ luna. id est spirituale ⁊ tpalem potestatez sibi inuice assistere ⁊ sese forti ac stabili munire psidio. vt de eis dici possit illud ꝓpheticu. Sol ⁊ luna steteru in habitaculo suo. Et hec de luna ⁊ de secuda nostri sermois ↄsideratoe sufficiat.

Ed iam vltimo consideremus in stellis. id est in multiplici ecclesiasticorum statuum varietate. signa specialis assistentie. ⁊ obedientie filial. De qua mistice ⁊ figuratiue pt accipi illd baruch ꝓphete verbu. Stelle dederut luce i custodijs suis. vocate sut ⁊ dixert assum⁹ vbi circa hui⁹ sacri ↄsilij ↄgregatoz tria notare debem⁹ Pmo i psonis ↄgregatis ↄditois nobilitate. qz stelle dederut luce Scdo i p

sona ꝯgregãte auctoritatẽ ꝑlationis quia vocate sunt. Tertio in ipa ꝯgregatiõe subiectionis humilitatẽ. qꝛ dixerunt assumꝰ.

¶ Consideremꝰ itaqꝫ pmo in ꝑsonis ꝯgregatis ꝯditionis nobilitatẽ qꝛ stelle. Licet eñ nulle ꝑsone catholice. etiã si sint scismatice ab hac ꝯgregatione sint exclusẽ nõ tam̃ specialiṫ sunt vocate infime aut ignorãtes ꝑsone. sꝫ ille ṗcipue que in triplicis ꝯditionis nobilitate stellis celi sunt merito ꝯparande. videlicet. In sublimitate excellẽtis eminẽtie. In claritate refulgẽtis sapiẽtie. In potestate ṗcellẽtis influẽtie. ¶ Stelle igiṫ nõ qualescũqꝫ aut quãtũcunqꝫ parue vel parũ luminose. sꝫ tales q̃ per habundantẽ virtutis redundãtiã dederũt lucem in custodijs suis. id est in varijs eccl'ie xpiane locis eis ad custodiã deputatis. ⁊ in administratõez ꝯmissis. de qbꝰ dici põt illud Ecclesiastici. Species celi. id est decor ecclesie vel huiꝰ celestis ꝯsilij gl'ia stellarũ mũdum illuminãs ¶ Cõsideremꝰ deinde in ꝑsona ꝯgregante ꝑlatõis auctoritatẽ. quia vocate sunt. Nõ eñ ꝓpria temeritate ꝯuenerunt. sꝫ apostolica auctoritate vocate sunt ab illo videlicet q̃ ꝑlatõis ac ptãtis plenitudinẽ habere dinoscit. id est a summo põtifice q̃ solus potest generale ꝯciliũ ꝯuocare sicut ꝑ cõia iura positiua ꝓbaṫ. Qđ vtiqꝫ regulariṫ verũ est. sꝫ iure diuino ⁊ naturali patẽter oñdiṫ ꝙ hec regula in certꝫ casibꝰ exceptionẽ habet. ⁊ specialiṫ in casu pisani ꝯsilij. sicut alias declaraui Vñ qui oppositũ tenent. lr̃ali sensui iuris positiui iudayco more nimis tenaciṫ adherẽt. ꝯtra qs ait apl'us. Littera occidit. spũs. id est spũalis sensus viuificat. ¶ Cõsideremꝰ deniqꝫ in hac sacra ꝯgregatõe subiectiõis humilitatẽ. qꝛ stelle dixerunt assumꝰ. id est ad specialẽ assistentiã ⁊ obedientiã filialẽ nos humiliter ṗsentamꝰ. vt summo põtifici merito possit hec ꝯgregatio. illud ꝓphete verbũ dicere. Ecce assum qꝛ vocasti me. Et hec de stellis. ⁊ tertia nostri sermonis ꝯsideratiõe sufficiant.

SEd vos o stelle clarissime. nõ imerito q̃rere potestis. q̃re vocate estꝫ ad quid cũ sole ⁊ luna ꝯuenistis. ꝑpter q̃d cũ eis synodaliter hic ꝯgregari debuistis. ¶ Ad hanc questionẽ rñdeo. ꝙ i hac sacra synodo sol luna ⁊ stelle ꝓpter tria specialiṫ ꝯgregant. Primo ad ṗterita corrigenda. secũdo ad ṗsentia ordinãda. tertio ad futura ꝓuidẽda. Primo ad correctionẽ ⁊ reformationẽ eccl'iastice deformitatis. q̃ ad pterita. Secũdo ad ordinationẽ ⁊ integrationẽ ⁊ pacifice vnionis. quo ad ṗñtia. Tertio ad ꝓuisionẽ ⁊ euitatõꝫ malefice ṗnitatis. quo ad futura. ¶ Dñs eñ tribꝰ tẽporibꝰ scđꝫ senecã. tria ꝓudẽtie officia corrñdent q̃ si nũc debite ipleanṫ. vtiqꝫ iuxta verba ꝓposita erunt signa in sole luna ⁊ stellis. id est in oñibꝰ statibꝰ eccl'iasticis. taꝫ in capite q̃ꝫ in mẽbris. Signa inquã iocunditatis ⁊ exultationis q̃ in hac synodali cõgregatõe fieri ṗstolamur. Et hec sub triplici ꝯclusione ṗsequemur. ¶ Prima ergo cõclusio est ꝙ hec sancta synodꝰ cõgregaṫ ad correctionẽ ⁊ reformationẽ eccl'iastice deformitatis. vt merito nobis dici possit illđ Ezechiel'. Pro eo ꝙ versi estis in scoriam ꝯgregabo vos ⁊ ꝯflabo. ⁊ succendam vos igne furoris mei. id est zelo feruoris diuini O vtinã hoc igne. hoc zelo. hoc diuino feruore ita nos ꝯflare ⁊ succendere digneṫ spũs sanctus. ꝙ sua grã mediãte eccl'iam q̃ a puritate sui ṗmitiui decoris versa est in scoriam multiplicis deformitatis purgare ⁊ reformare valeamus. Heu heu q̃ꝫ necessaria sit ⁊ iã dudũ fuerit ista eccl'ie reformatio. magna eius deformatio isinuat. de q̃ Bernardus sermone. xxxiij. sup cantica lamẽtabiliter ꝯquerendo dicebat. Serpit hodie putrida tabes ꝑ oñe corpus eccl'ie. ⁊ quo latius eo desperatius. eoqꝫ ꝑiculosius. quo interius. Et multis interpositis subdit. Oli de eccl'ia ṗdictũ est. ⁊ nũc tpus impletiõis aduenit. ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara ṗus in nece martyꝝ. amarior post in cõflictu hereticoꝝ. amarissima nũc in moribꝰ domesticoꝝ. Nõ fugare nõ fugere eos põt. Intestina ergo ⁊ vix sanabilis est plaga eccl'ie. ⁊ iõ in pace amaritudo eius amarissima. Sꝫ in q̃ pace. Et pax est. ⁊ nõ est pax. Pax a paganis. pax ab hereticis. sꝫ nõ ꝑfecto pax a filijs Vñ vox eiꝰ est plangentis in tpe isto. Filios enutriui ⁊ exaltaui. ipi aũt spreuerũt me. Spreuerũt et maculauerũt me a turpi vita. a turpi questu. a turpi cõmercio. a negocio deniqꝫ perambulante in tenebris. Heu heu ⁊ iterum heu. si hec dicebat ille tpe suo. quid iam dicere possumꝰ tpe nr̃o. cũ illi mali mores extũc sꝑ creuerit ⁊ pcesserint ad peiores Hic

presentem ecclesie persecutionē. hinc hor/
rendā monstruosi huius scismatis diuisio
nem. hinc subtractionē obediētie ab eccle/
sia romana. aliaqꝫ scandala plura secutura
ex tunc quidē oculo spiritualis intelligen/
tie puiderunt. sicut patet ex scriptis venera
bilis abbatis ioachim. ꝛ sancte hyldegar/
dis. quorū nō est auctoritas contēpnēda.
¶ Si ergo cōtra hec mala hec sacra syno/
dus nō puiderit remedia ꝯgrua audacter
affirmo. ꝙ post tam horrendas chorusca/
tiones q̄s videmꝰ horribiliora sequenꝰ to/
nitrua Utinā igiꝰ. vtinā horū maloꝝ refor
matio fiat. Utinā ad expurgandā ecclesie
scoriam accendaꝰ in nobis ignis boni fu/
roris. id est zelus diuini feruoris. vt imple
atur qđ prememoratꝰ ezechiel pheta sub/
iungit. Et cōflabimini sicut ꝯflatur argen/
tum in medio fornacis. id est sicut purgaꝰ
argentū in fornace. nō solū exterius. sed in/
terius. ita purgeꝰ ecclesia nō solū exterius
in supficie. sed interius ꝛ in omī parte. vt ñ
sit ficta vel simulatoria sed perfecta ꝛ vera
purgatio. Hoc aūt fieri nō poterit nisi xp̄s
afflatu suo nos inflammet in fornace cha/
ritatis. ꝛ ardere faciat igne suo. videlicꝫ ze
lo ardentis feruoris. viciorū scoriā expur/
gantis. de quo ip̄e ait. Ignem veni mitte/
re in terram ꝛ quid volo nisi vt ardeat. Et
hec de pma ꝯclusione. ¶ Secunda con
clusio est. ꝙ hec sancta synodus congrega
tur ad reordinationē ꝛ reintegrationē pa
cifice vnitatis. vt de nobis verificetur qđ ī
euangelio legitur. Erant discipuli pariter
congregati quando venit ꝛ stetit Jhesus ī
medio eoꝝ. ꝛ quando ait eis. pax vobis. O
vtinā in medio huius synodalis congrega
tionis ita venire ꝛ pseueranter stare digne
tur saluator ihus. vt sua p̄sentia nobis ec/
clesiasticā afferat pacem. ꝛ pacificā vnitatē
Utinā ad hanc reordinandā ꝛ reintegran
dam sic nobis secum cooperari cōcedat vt
nostri laboris fructuꝫ vniuersitas xp̄iana
sentiat. Hoc itaqꝫ labore nullus esse potest
fructuosior. hoc fructu nullus sentiri pōt
suauior. Nec hijs pacꝭ laudibꝫ diutiꝰ opor
tet insistere cum talibꝫ scripture plene sint
nobis nō ignota. Sed in tanti boni psecu
tione nostrā docet negligentiā arguere. no
stram pigritiam excitare Nimis em̄ hoc in
negocio tempnimꝰ. nimis hucusqꝫ quieui/
mus. nimis obdormiuimus. exurgendum

tandem est. ꝛ data nunc oportunitate ꝛ oc
casione celitus exhibita. ad hoc tam ardu/
um ꝛ ecclesie dei tam necessarium virtutis
opus efficaciter assurgenduꝫ. Et quia vbi
intenderis ingenium valet. vt ait comicus
ideo om̄es hic ingenij vires impendamus
totis conatibꝫ incumbamꝰ. rumpamꝰ mo/
ras. tollamus dilationes ꝛ pacem hanc tā
vtilem modis omībꝫ ꝛ vijs rōnalibus fine
debito terminemus. ¶ Ad hunc vero fi
nem obtinendū hanc conclusionē audacꝰ
affirmo ꝙ in hoc ꝯcilio nulla via possibilis
erit repellenda seu penitus reprobāda. ni/
si que pbabitur esse iuri naturali seu diui/
no contraria. naꝫ ad illud ius necessario re
currendum est. vbi iura nō puiderunt hu/
mana Et hec de scđa conclusione sufficiāt
¶ Tertia conclusio est ꝙ hec sancta syno
dus ꝯgregatur ad puisionē ꝛ euitationem
future malefice prauitatis vt ꝯuenienꝰ hic
aptari videātur verba que moyses in deu
tronomio loquiꝰ. Congregate ad me om/
nes maiores natu per tribus vestras atqꝫ
doctores. ꝛ inuocabo contra eos celum et
terram. noui enim ꝙ post mortem meam
iniqua agetis ꝛ occurrēt vobis mala in ex
tremo tempe Quo moysi exēplo docemur
ꝙ ad hoc synodaliter ꝯgregamur. vt nō so
luꝫ preterita mala corrigere. aut p̄sentia re
ordinare debeamus. sed etiam vt cōtra fu
tura puidere ꝛ ea quantū in nobis est ī no/
stris posteris euitare curemus. ¶ O vti
nam maiores natu. vtinā ecclesie pastores
ꝛ doctores hic congregati ꝛ hoc exēplo am
moniti diligenter attendant hominū pro/
nitatem ad malicie prauitatē. Utinā vigi/
lanter sic futura mala puideant. vt contra
ea vtiliter puideant. Utinā in p̄senti talem
adhibeant puisionē que in futuro debitaꝫ
habeat executionē quia parū est iura con/
dere nisi sint qui ea possint ꝛ velint conser
uare. ¶ Hic vero vnū quod ad p̄sens p
positū maxime pertinet. singulariter am/
moneo. hoc est vt in sacra synodo talis pro
uisio fiat. ꝙ per eaꝫ hoc horrendum scisma
cito finem capiat ipsoqꝫ finito in posteruꝫ
ex causis similibꝫ. simile fieri nō contingat
Unde cū nūqꝫ simile fuisse legatur dilīgē/
ter considerande sunt pncipales radices ꝛ
radicales eius cause seu occasiones ꝛ ꝯtra
eas ne in futurum similes orirentur per sy
nodalia decreta essent conuenientia reme

dia prouidenda. exemplo sanctorum patrum quorum sequi debemus vestigia. qui in cōciliis generalibus contra precedentia scismata futura remedia leguntur statuisse. de qua materia plenius alibi tetigi. sed hic trāseo breuitatis gratia. Et hec de tertia cōclusione sufficiant.

Sic ergo sub conclusione triplici breuiter et summatim ea tetigimus. propter que hic synodaliter congregamur. sed circa illa quantum auctoritatis habeat hec sacra synodus. non videtur vtile omnino sub silentio preterire. Sciendum est igitur quod in celo cum sole et luna sunt et alie stelle. non solum vt eis assistant sed etiam vt cum eis influant. Non enim tā tummodo soli et lune. sed ceteris stellis. immo generaliter omnibus lationibus superioribus subiectus est hic mundus inferior. sicut Aristotiles ait. vt tota virtus eius gubernetur inde. Sic in celo spirituali. in hac videlicet generali synodo. que tāta stellarum varietate. variaque venustate chorus cat. Cum sole et luna congregate sunt stelle huiusmodi. non solum vt soli et lune. id est summo pontifici assistendo eidem se obedientes exhibeant. sed etiam vt cū eo sua virtute multiplici influendo circa ea que hic agēda sunt speciali auctoritate concurrāt. Ad hec autem tripliciter concurrere dinoscuntur. Primo ad dubia consulendum. Secundo ad consulta decernendum. Tertio ad decreta exequendum. ¶ Hec autem non solum humano sed etiam diuino iure probantur. Nam in antiquis conciliis et maxime approbatis huiuscemodi verba leguntur. placuit sancto concilio. vel cōcilium diffiniuit. vel statuit sanctum concilium. Papa etiam quandoque dicit auctoritate concilii et consensu diffinitum est.

¶ Hec autem aliaque multa similia a diuino iure ortū habent. Nam in primo concilio iherosolimis celebrato de quo in actibus apostolorum legitur Jacobus presente Petro protulit sententiam. vbi non ait. placuit petro. sed placuit nobis collectis in vnum. Et sequitur. Uisum est spiritui sancto et nobis. ¶ Ex quibus patet quod auctoritas decernendi et diffiniendi non est attribuenda soli pontifici. sed toti concilio generali. Unde manifeste reprobatur error quorundam perniciosissimus et toti ecclesie periculosissimus qui adulādo potestati papali. ita detrahunt auctoritati sacri cōcilii vt dicere presumant quod papa non habet necessario sequi deliberationem concilii. immo standum est sententie pape. si ecclesie vel concilio generali contradicat. falsum colorem sui erroris assumentes ex capitulo significasti. de electione et quibusdam aliis iuribus positiuis. vtique male intellectis et peius contra ius naturale et diuinum in ecclesie preiudicium introductis. sicut hec omnia plenius alibi declaraui. Sed de hiis prolixius discutere temporis angustia non permittit. nec hic intendendum disputationi. sed magis orationi instandum est. Oremus igitur et a domino humiliter postulemus. vt in hac sacra synodo. sol luna et stelle concorditer influant. et nobis cunctisque fidelibus in eis signa leticie et iocunditatis appareant. nec solum signa. sed signorum salutares effectus. sueque multiplicis influentie virtutes iugiter impendant. Quod ipse prestare dignetur. qui supra solem lunam et stellas in celis regnat benedictus per omnia secula seculorum Amen.

¶ Explicit sermo de aduentu Christi. factus a domino Petro de aillyaco episcopo cameracensi ac Cardinali. in concilio generali constantie congregato. Anno domini. Millesimoquadringentesimodecimoseptimo.

¶ Sequitur sermo eiusdem de quadruplici aduentu dñi. et specialiter de aduentu ad iudicium.

Scitote quoniã prope est regnũ dei. Luce. xxi. et in euangelio hodierno. ¶ Sicut ex sacrorum eloquiorũ et sanctorum patrũ traditione docemur. quatuor xpi aduentus distinguere possum9. quos in hijs quatuor dñicis natale dñi pcedentib9 sancta mater ecclesia repñsentat debitis obsequijs et deuotis solẽpnijs veneratur. Prim9 in carnis domiciliũ. Secũdus in mentis diuersoriũ. Tertius ad mortale suppliciũ. Quartus ad finale iudiciũ. Primus fuit p specialem assistentiã. Secund9 fit p spiritualez influentiã. Tertius factus est p corporalẽ patientiã. Quartus fiet p virtualẽ psidentiam. ¶ De hijs ergo breuiter pauca dicamus. vt sic tandẽ ad plení9 loquendũ de illo finali aduentu. de quo intelligitur verbuz ppositũ accedam9. Uenit itaqz xpus in carnis domiciliũ p specialẽ assistentiã. qñ scz verbũ caro factũ. in nobis corpaliter habitare voluit. de quo ipe ait. Exiui a patre et veni in mundũ. Jo. xvi. O exitus mirabilis. o aduentus desiderabilis. Exiuit a patre sp cũ patre manẽs et venit in mundũ. nũqz celũ linquẽs. vñ et in celo ei9 psentia ab angelis colebatur. cuius aduẽt9 in mũdo ab hominib9 desiderabatur. Hũc sane aduentum sancti patres flagrãti desiderio postulabãt hinc est vox illa exhortatõis Excita dñe potentiã tuã et veni. Et iterum. Dñe iclina celos tuos et descẽde. Hinc est et illa vox lamẽtationis. Utinã disrũperes celos et descenderes. Et rursus. Rorate celi desup et nubes pluant iustum. Isa. lxiiij. et xlv. caplis.

¶ Sed nec solũ pia sanctorum patrũ deuotio hũc pstolabatur aduentũ. quinimo inueterata gentilitas que a patre luminũ deuiarat. In ipis etiã tenebris caligabat interdum et ipsum licet vmbratice sompniabat. Hermes em̃ qui mercuri9 dicitur librũ composuit cui pfectũ verbũ nomẽ iposuit. vbi de vbo eterno id est dei filio multa scripsit. Sibilla quoqz multa vaticinauit de xpo quẽ magn9 doctor Augustin9 minime respuit Albumazar etiã doctrinã veterum caldeorum secutus. viij. maioris introductorij differẽtia pma de quadã virgine loquitur. et de illo puero eius quez gẽtes plurime ihm vocant. Sed et ante hui9 pueri id ẽ xpi aduentuz. p sex annos et paucos dies et horas facta est cõiunctio maxima saturni et iouis circa pncipiũ arietis. cui pfuit mercurius dñs virginis Per que oĩa significabantur pspicue puerum de virgine nasciturum. quod foret maxim9 pphetarum de qua piunctiõe narratur libro tertio. quod de vetula inscribitur et ab ouidio fingitur esse script9. Plura insup hmõi de xpo gentiliũ testimonia recitarẽ. nisi in pgnoscẽdo lumine cecorum viderer suffragia mẽdicare. Et hec de pmo aduentu sufficiãt. Sequitur de secũdo. Uenit igitur xps in mentis diuersoriũ p spiritualẽ influentiã. Et h de aduẽtu ipemet xps loquebatur cũ dixit. Qui diligit me sermonẽ meũ seruabit et pater meus diliget eũ. et ad eũ veniem9 et mansionẽ apd eũ faciem9. Jo. xiiij. Xps itaqz in mansionẽ humane mẽtis nõ venit sol9. sz cũ eo veniunt pater et spũssanctus. Uenit em̃ pater cõfortando p potẽtiã. Uenit fili9 illuminãdo per sapiẽtiã. Uenit spũssanct9 inflãmando p gratiã. Hũc aũt spũalez dei aduentũ nõ solũ xpianorum fides. sz etiã infideliũ quorũdam pia deuotio credidit. Uñ seneca in quadam epla ad luciliũ ita scribit Miraris inquit hoĩes ad deos ire. de9 ad hoĩes venit. imo quod est pprius in homĩes venit. Nulla sine deo mens bona est. Semina in nobis diuina dispersa sunt. que si bon9 cultor excipit. similia origini nõ pereũt. sz et paria hijs ex quib9 orta sint surgũt. Hec ille. O fidelem infidelis homĩs sententiã. O felicez licet infidelẽ animã que tanti hospitis spiritualẽ aduentũ meruit cognoscere. ipmqz desiderãti aĩo psentire. ac iõ infelices et pditissime sunt fideliũ illorum mentes. que huic aduẽtui repugnãtes xpo ad ostiũ pulsanti se p peccatũ obiciũt ptinaces. Nõ sic vere fidelis aĩa. sz cũ sponsa in canticis adueniẽti sponso. reuerenter assurgit dicens. Surrexi vt aperirẽ dilecto meo. Et rursus Pessulũ hostij mei aperui dilecto meo Cañ. v. Et hec de scdo aduẽtu sufficiant. Sequitur de tertio. ¶ Uenit siquidẽ xpus ad mortale suppliciũ p corpalẽ patientiam et sic venit ipe ad crucis tolerantiã. nosqz p eandẽ viã post eũ ire docuit dicẽs. Si quis vult venire post me abneget semetipz et tollat crucẽ suã Matth. xvi. De h aũt aduentu xpi ad mortale crucis tormentũ magn9

catholicoꝝ phs origenes sup cātica cant. sic ait. Xp̄s inq̄t p quosdā saltꝰ venit in mū dum de celo quippe saltuz fecit in virginis vteꝝ. de vtero in p̄sepiū. de p̄sepio in crucē de cruce in sepulchrū. iteꝝ de sepulchro in celū. Sibilla etiā gentiliū famosissima p/phetissa cuiꝰ fama nec philosophos latuit nec poetas. ꝛ cuiꝰ nomē apud poetaꝝ p̄ncipem virgiliū. vj. eneydos celebre fuit in q̄/dam libro suo post m̄lta q̄ de xp̄o dicit. De hoc eius aduentu sic loquit᷑. In manꝰ inq̄t impioꝝ veniet ꝛ ꝯueniēt sacerdotes hebreorū in ihrum. q2 multa signa faciet ꝛ cōpre/hendēt eū. Dabunt aūt deo alapas infect̄ manibꝰ ꝛ ipuro ore in ip̄m spuent. Et post pauca subdit. Suspendēt eū in ligno ꝛ occident. Sed ꝛ alia multa ponit q̄ lactantiꝰ operi suo inseruit. vt narrat August. xviij. de ciui. dei. q̄ nō tā ꝓphetiā q̄ȝ euāgelicā ꝯtinere videnť hystoriā. Et hec de tertio aduētu. Sequit᷑ de quarto. ¶ Ueniet nanq̄ꝫ xp̄s ad finale iudiciū p virtualē p̄sidentiā ꝛ hic est terribilis ille aduentꝰ. de quo dice/bat xp̄s in euāgelio hodierno. Tunc vide/bunt filiū hoīs venientē in nube cū potestate magna ꝛ maiestate. Luce. xxj. Tūc ei veniet cū ptāte. q̄ p̄us venerat cū infirmitate. Tūc veniet cū maiestate q̄ p̄us venerat cū humilitate. Tūc veniet iudicaturꝰ q̄ prius venerat iudicandꝰ. Et sic ait beatꝰ Au/gustinꝰ sermone. lxiij. de verbis dn̄i. For/ma illa iudicabit q̄ iudicata est. sedebit iu/dex q̄ sedit sub iudice. dāpnabit veros reos q̄ factꝰ est falsus reꝰ. Ueniet itaq̄ꝫ xp̄s. sed p quā viā venturꝰ sit audiamꝰ. Tunc sane ad iudicandū veniet p viā veritatis ꝛ iusticie q̄ p̄us ad redimendū venerat p viā pietat̄ ꝛ misc̄die. Sic eī implebit᷑ illa ꝓphete sententia. Uniuerse vie dn̄i misc̄dia ꝛ veritas p̄s. Hunc vero aduentū xp̄i ꝛ signa vēturi iudicij nō solū euāgelica aut alia diuia scriptura docuit. sȝ etiā p̄memorata sibilla q̄/busdā versibꝰ de greco in latinū versis ita cecinit Judicij signū tellꝰ sudore madescet E celo rex adueniet p secula futurꝰ. Scilicet in carne p̄sens vt iudicet orbē. Et de h̄ alia multa subdit vt recitat August. xviij. de ciui. dei. c. xxiij. q̄ hic eēnt etiā merito re/citāda. nisi ad alia festinaret intentio. ꝛ h̄ de quarto. ¶ Hanc igit᷑ quadrimēbrē distinctionē iō vestris reuerentijs ꝓponere dignum duxi. quia de illo aduentu finali de quo vltimo dictū est. sancta mater ecclesia in hac dn̄ica specialit᷑ memoriam agit. put euāgelij hodierni series manifestat. in quo xp̄us illꝰ aduentꝰ signa p̄dixit. ꝛ ipius ꝓpin/quitatē nobis certitudinalit᷑ reuelauit di/cens. verbū indubie fidei. Scitote q̄m ꝓpe est regnū dei. qd fuit a p̄ncipio vestre ꝓpositū charitati ¶ Pro cuiꝰ verbi intelligētia pleniori. sciendū nobis est fratres charissimi. q2 regnū dei quadruplicit᷑ dicit᷑. Quandoq̄ꝫ ecc̄lia generalis. de quo regno scribitur. Exibunt angeli ꝛ colligēt de regno eiꝰ oīa scandala Matth. xiij. Quādoq̄ꝫ iu/sticia sp̄ūalis. ad qd ptinet illa sentētia. Regnū dei intra vos est. Luce. xvij. Quādoq̄ꝫ scriptura doctrinalis. nā de doctrina sacre scripture dicebat xp̄s iudeis Auferet᷑ a vobis regnū dei. Matt. xxj. Quādoq̄ꝫ gloria supnalis. vnde scriptū est. Penitentiā agite. appropinquabit regnū celoꝝ Matt. iij. ¶ Hoc aūt regnū celestis patrie qd ap/propinquare dicit᷑. tūc post corpoꝝ resurrectionē ꝯplebit᷑. quādo xp̄s in finali iudicio electis suis dicturꝰ est Uenite benedicti patris mei pcipite regnū qd vobis paratum est ab origine mūdi Matth. xxv. Omissis igitur tribꝰ p̄mis acceptōibꝰ regni dei. q̄ aliis aduentibꝰ xp̄i possent nō incōuenienter aptari. hāc vltimā acceptionē q̄ vltimo aduentui ꝛ finali iudicio correspondet. iō singulariter ꝓseq̄mur. q2 ad eā solū ptinere dinoscit᷑ p̄missa sentētia euāgelij. Scitote q̄/niā ꝓpe ꝛc. que fuerūt verba. ¶ In quibꝰ quidē verbis circa aduētū xp̄i ad finale iu/diciū. tria possunt ꝯsideratione digna no/tari. Primo secura dei reuelatio. q2 dicit. Scitote. Secūdo futura mūdi ꝯsumma/tio. quia ꝓpe est. Tertio mansura xp̄i dn̄atio q2 regnū dei. Primū ꝓbat eloquij stabili/tas. quia dicit. scitote. Secundū ꝓbat iu/dicij vicinitas. q2 ꝓpe est. Tertiū ꝓbat fastigij sublimitas. q2 regnū dei. ¶ Sȝ spre/ta vocū ꝯcordantia dimissaq̄ꝫ verboꝝ cu/riositate. vt ad realitatē materie transeamꝰ intendo circa iudiciū futuꝝ iuxta hec q̄ dicta sunt tres articulos declarare. Primus erit de iudicandoꝝ docilitate. q2 xp̄s eos īstruit quādo dicit. scitote Secundꝰ erit de iudicij ꝓpinquitate. quā p signa edocuit. iō subdit ꝓpe est. Tertius erit de iudicātis auctoritate. quā ip̄e nobis innuit p regnū dei Audiamꝰ igit᷑ summi doctoris secuꝝ eloq̄

um. quia dicit scitote. Timeamus etiaꝫ sũmi terroris futurum iudicium. quia prope est. Appetamus insuper sũmi rectoris maiorum fastigium. quia regnum dei.

¶ Ad hoc ergo fratres charissimi ad hec cordium vestrorũ aures erigite. ⁊ attendite doctrinã xp̄i. ac iuxta sententiã verbi p̄positi. scitote q̄m ꝓpe est regnũ dei. ¶ Audiamus itaq̄ audiamus sũmi doctoris securũ eloquium. ⁊ ideo in hoc primo articulo videamus de iudicandoꝝ docilitate. q̄ xp̄us eos instruit quãdo dicit scitote. In hoc enĩ notaꝛ secura di reuelatio. quã ꝓbat eloquij stabilitas. xp̄s nanq̄ veritatis doctor p̄cipuus cuius eloquiũ stabiliter ꝑmanet. ip̄o dicente. celum ⁊ terra transibunt verba autem mea non transibunt Marci. xiij. ⁊ teste ꝓpheta qui ait. In eternum dn̄e ꝑmanet verbum tuũ. vt nos qui iudicandi sumus de securitate sui aduentus dociles efficerꝫ ⁊ salubriter informaret de futuris euentibus in temporibꝫ nouissimis certam nobis scientiam reuelauit quando dicit scitote.

¶ Ubi nõ immerito difficilis ac vtilis oritur questio. vtrũ scꝫ tp̄s vltimi aduentus xp̄i possit a nobis determinate p̄sciri. Ad cuius questionis partẽ affirmatiuã primo arguã ratione quadruplici. ¶ Prima fundabitur in duorũ aduentuũ scꝫ p̄mi ⁊ vltimi ꝯparatõe. ¶ Secunda fundabiꝛ in duorum ꝯtrarioꝝ. id est xp̄i ⁊ antixp̄i ꝯsideratione. ¶ Tertia fundabiꝛ in sacroꝝ eloquiorum veridica assertione. ¶ Quarta fundabitur in sanctoꝝ doctoꝝ catholica traditione. ¶ Prima ergo ratio que fundaꝛ in duoꝝ aduentuũ scꝫ p̄mi ⁊ vltimi comparatione talis est. ¶ Quia sicut sancti patres expectabant p̄mũ aduentũ. ita ⁊ nos expectamus vltimũ. Sꝫ sancti patres sciuerũt tẽpus p̄mi aduent⁹. sicut patet ꝑ numerũ ebdomadaꝝ que describunꝛ daniel. ix. Ideo rep̄hendunꝛ iudei q̄ꝛ nõ cognouerũt tp̄us p̄mi aduent⁹ xp̄i. vñ diciꝛ eis. ipocrite faciẽ celi ⁊ terre nostis ꝓbare. h̄ aũt tp̄s q̄uõ non ꝓbatis Luce. xij. Ergo videꝛ ꝙ nobis non debeat eẽ ignotũ. sꝫ determinate p̄cognitũ tp̄s vltimi aduent⁹ quo xp̄s ad iudiciuꝫ est venturus. ¶ Hec videꝛ valere rñsio quaꝫ dat sanct⁹ thomas. xlvij. d. q̃rti sẽtẽtiaꝝ. q. j. arti. iij. vbi dicit ꝙ in p̄mo aduentu christus venit occultus. iuxta illud Isaie. xlv. vere tu es de⁹ abscondit⁹. Iõ vt a fidelibus cognosci posset oportuit predetermĩari tẽpus sui aduent⁹. Sed in vltimo aduentu veniet manifest⁹ iuxta illud psalmi. de⁹ manifeste veniet ⁊c. Ideo ad cognitionẽ hui⁹ aduẽtus nõ oportuit predetermĩare tẽpus quia nõ est simile. ¶ Item hec responsio valeret. pari ratione christ⁹ nõ debuisset signa vltimi aduent⁹ predicere. cũ per signa deueniam⁹ in cognitionẽ signatoꝝ. ⁊ tamẽ christ⁹ de iudicio futuro multa signa predixit in euangelio. sicut patꝫ Matthei. xxiiij. Luce. xxj. Marci. xiij. cap̄lis. Igitur licet xp̄us tunc manifeste sit ventur⁹. hoc tamẽ nõ obstat quin p̄cognosci possit temp⁹ huiusmodi aduentus. ¶ Secunda ratio q̄ fundatur in duoꝝ contrarioꝝ id est christi ⁊ antixp̄i consideratione. talis est. Cũ eñi contrariorũ eadem sit disciplina. cõgruuꝫ est vt doctrina diuina que tempus p̄mi aduentus christi vt iam dictuꝫ est considerat etiam considerare debeat tempus aduentus antichristi. nam christ⁹ ⁊ antixp̄us sunt principia cõtraria. ⁊ ad oppositos fines tẽdentia. vnum ad constructionẽ ⁊ edificationem. aliud vero ad destructionẽ ⁊ euersionem politie christiane. quare sicut conueniẽs fuit precognoscere tempus christi. sic expediẽs erit prescire tempus antixp̄i. quia huiusmodi noticia nõ minus videtur vtilis q̃ prima. vt scilicet future tunc persecutionis preuisa pericula cautius euitentur. Scito autem tempore antixp̄i. satis precognoscitur tempus futuri iudicij. cum christus dicat. ꝙ post tribulationẽ dierum illorum que talis ac taꝫ magna erit qualis nũq̃ fuit. statim sequentur signa consummationis seculi ⁊ aduẽtus filij hominis in nubibus celi. sicut patet Matthei. xxiiij. quare ex hijs videtur sequi ꝙ huiusmodi tempus possit determinate prescire. ¶ Tertia ratio fundatur in sacrorum eloquioꝝ veridica assertione. Nam. j. ad Chorin. x. asserit apostolus. Nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt. Et. j. Joh. ij. dicitur. filioli nouissima hora est ⁊c. Cum ergo iaꝫ longũ tempus transierit postq̃ hec dicta sunt. sequitur ꝙ modicuꝫ tempus superest vsq̄ ad finem mundi. quare videtur ꝙ saltem nunc illud tempus residuuꝫ possit sciri. ¶ Quarta ratio fundatur in sanctorum doctorum catholica traditione. q̄ꝛ multi doctores sancti quos nõ est creden-

dum obuiasse catholice veritati determinata tempora consummationis seculi tradiderunt. Unde August. xx. libro de ciuitate dei capitulo septimo. exponens illud apocalipsis vicesimo. Tenuit draconem illum serpentem antiquum qui cognominatur dyabolus et sathanas et alligauit illum mille annis sub certo numero annorum huius seculi consummationem prenunciat dicens quod omne opus creationis complebitur seu finietur in sexto millenario durationis mundi. Et accipit pro fundamento sue assertionis illud .ij. Petri .iij. Unus dies apud deum sicut mille anni. Intendens quod primeuam creationem quam deus in momento complere poterat. ideo distinxit per sex dies vt significaret quod omnia que per totam durationem presentis seculi facere disposuerat in sex annorum millenarijs adimpleret. deinde expositionem prosequens secundum quam illi mille anni debent intelligi quos tetigit iohannes in apocalipsi. circa hoc duplicem modum proponit. in quorum vno asserit quod illud dictum apocalipsis pertinet ad sextum millenarium annorum mundi tanquam sexte diei. cuius millenarij posteriora spacia suo tempore voluebantur. quo finito secuturum est sabbatum quod non habet vesperam. id est requies sanctorum que non habet finem. ¶ Cui etiam sententie concordare videtur methodius martyr. qui vt in hystorijs scolasticis legitur. dum esset in carcere reuelationem habuit de principio et fine mundi. vnde librum scripsisse traditur in quo totam seculi durationem per sex ciliades id est sex millenaria annorum distinxit. Cassiodorus insuper super psalmo sexto predictam sententiam Augustini breuiter commemorat dicens. quod diem iudicij quidam post annos sex milia dicunt esse venturum et quia deus die septimo requieuit ab opere quieuisse. sic in septimo millenario veniet ad iudicium. Ex quibus videtur sequi propositum. ¶ Sed oppositum concluditur ex dicto christi Marci .xiij. vbi ait quod de die illa et hora nemo scit neque angeli in celo neque filius nisi pater ¶ Unde iheronymus super osee hoc dictum exponens. Ita inquit post passionem domini quadringentesimus annus paulominus expletus est. et quantum tempus resideat vsque ad diem iudicij. neque angeli nouerunt neque filius Qui ideo nescire se dicit. quia nobis dicere non expedit. Cui expositioni concordat communis glosa doctorum. que ideo filium illud tempus nescire asserit quia scilicet hoc nobis scire non facit. quare etc. ¶ Ad hanc igitur difficilem questionem quantum christus summus doctor mihi discipulorum suorum minimo concedere dignabitur probabiliter et sine assertione temeraria responsurus. circa scientiam nouissimorum temporum quatuor conclusiones vtiles recitare propono quarum videbitur in prima. vtrum huiusmodi scientia sit vtilis ad ecclesie christiane salutarem eruditionem. In secunda vtrum sit acquisibilis per industrie humane naturalem inquisitionem. In tertia vtrum sit deducibilis per diuine scripture litteralem expositionem. In quarta vtrum sit reuelabilis per prophetie future specialem inspirationem. ¶ Prima ergo conclusio est. quod scientia nouissimorum temporum et precipue temporis antichristi est vtilis ad salutarem eruditionem ecclesie christiane. et ista patet. Nam huius scientie prima vtilitas est. vt ecclesia armis christi premunita cautius vitet deceptionis periculum. ¶ Secunda vt leuius toleret persecutionis flagellum. quia vt dici solet. iacula preuisa minus feriunt. et ideo christus illius temporis persecutionem tam studiose descripsit. sicut patet matthei .xxiiij. et apostolus etiam illius persecutionis pericula diligenter notauit quando dicit. quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa etc. .ij. ad thimo. .iij.

¶ Tertia vero vtilitas est vt ecclesia taliter erudita fortius excitet mentes carnalium hominum ad vitandum obstinationis peccatum. nam sicut sonus lire vel musica melodia non mouent equum aut asinum non demulcent. sed excitantur ad cursum vehementi sono tube vel bucine. sic multi hijs temporibus facti sunt equus et mulus quibus non est intellectus. qui adeo sunt absorti delicijs et in vicijs obstinati. quod propter suauitatem deliciarum spiritualium aut desiderium superne beatitudinis ad bona opera non mouentur. ideo vt excitentur ad vitandum peccatum obstinationis talibus necessaria est vox terroris. vnde scriptum est. Sonitus terroris semper in naribus impij. Job .xv. Quapropter expedit ecclesie vt inopinato clamore quasi tonitruo vehementi et repentino aures talium percutiat.

apud quos suauia monita iam assiduitate diuturna viluerūt. ac eis annunciet finem et consummationē presentis seculi. et vt eos terreat clamet cum propheta. finis venit finis venit. ezechiel septimo. ¶ Quarta vtilitas est vt ecclesia apparentius euitet irrisionis opprobrium. Nam ridiculum videretur ecclesiam euangelizare quotidie consūmationē seculi. et tamen circa finem mundi non precognoscere tēpus appropinquationis ipsius. aliter etiā frustra videretur antichristi persecutio prenūciata. si nō priusq̄ adesset ipsam precognosceret ecclesia. Et hec de prima conclusione. ¶ Secūda conclusio est q̄ scientia huiusmodi non est acquisibilis per naturalem acquisitionem industrie humane. Et ista patet. quia sicut deus in productione mundi supernaturaliter operatus est. sic in consummatione huius seculi supernaturaliter operabitur. quare sicut creatio mundi naturaliter sciri non potest. sed ex diuina reuelatione cognoscitur. sic consummatio seculi aut eius tempus naturaliter non potest cognosci. nec per philosophorū rationes aut astrologorum speculationes. seu quascunq̄ alias humane industrie vel naturalis inquisitionis considerationes presciri. ¶ Unde patet q̄ licet astrologi probent q̄ motus retardationis octaue spere nequit citius q̄ in xxxvj. milibus annorum compleri. licet etiam huius totius retardationis reuolutio necessaria foret vt ipsorū quidam asserunt ad vniuersalē perfectionē mundi. non tamen ex hoc sequitur presens seculū per tā tum spacium duraturū. Nam quia deus suam potentiā et sapientiam non alligauit naturalibus causis. potens est motum orbium quantum sibi placet velocitare. et reuolutionē huiusmodi breuissimo tempore complere. ita vt reuolutionē centū annorum vno anno vel dimidio pficiat. qd̄ vtiq̄ futurum esse circa finē mundi scriptura testatur dicēs. Aduenit dies domini sicut fur quo celi magno impetu transient. ij. petri vltimo. Et idem testatur sibilla asserēs q̄ tunc minuentur anni sicut menses. et mēses sicut dies. Et hec de secunda conclusione. ¶ Tertia conclusio est q̄ scientia de tempore determinato persecutionis antichristi vel consummationis seculi non est deducibilis per litteralē expositionē diuine scripture. Et ista patet quia licet scientia huiusmodi ex sacra scriptura possit haberi in vniuersali et confuse. sicut probant tres prime rationes ante oppositum facte. tamen sic non potest deduci in particulari et determinate. Nam de scriptura noui testamenti omnino magis videretur qd̄ deberet determinationē illius temporis docere q̄ veteris testamēti. eo qd̄ reuelatio ipsius facta est magis prope finem mundi. circa quem talis scientia magis appareret vtilis ecclesie dei. sicut in prima conclusione tactum est. Et tamē in nouo testamento huiusmodi tempus non determinatur. quia licet apostolus dixerit. nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt. quāuis etiā dictū sit. nouissima hora est. put ī tertia ratione ante oppositū tangebat̄. nihilominus ex hijs vel similib⁹ locutionib⁹ nō potest aliqua determinata quātitas tēpis p̄sciri. hec em̄ dicta sunt nō ad significandū aliquam breuē morā tpis que sit finis seculi. sed ad significandū nouissimū statū mundi qui ē vltima etas. de qua nō est diffinitū quāto ipa sit tēpis spacio duratura. cū dicat Augustinus. xxij. de ciuitate dei. qd̄ sexta nunc etas agitur nullo generationū numero metienda. Nam etiā senio qd̄ est vltima etas homis nullus certus termin⁹ prefinit̄. cū quandoq̄ tantū vel plus quantū om̄es p̄cedentes etates durare inueniat̄. sicut idē Augustin⁹ dicit in libro. lxxxiij. questionū. Et ideo apostolus notanter dicit fines seculorum. et nō finē. apte significās plura tēpora sub illa finali mensura durationis. q̄ nouissima hora seu etas vltima dicitur cōtineri. quare patet determinatum tempus consūmationis seculi nec ex noui. nec per consequens ex veteris testamenti scriptura posse certitudinaliter precognosci. nec scientiā hmōi tpis ex ipius auctoritate deduci. ¶ Sz contra hanc ɔclusionē errauit ille artis medice peritissim⁹ arnald⁹ de villa noua. qui in duob⁹ tractatib⁹ q̄rū vn⁹ ītitulatur de tempe aduentus xpi et antixpi. ali⁹ vero d̄ mysterio cymbalorū eccl'ie oppositū ɔclusionis p̄dicte p̄ncipaliter ostendere visus ē. Et ibi pbare voluit q̄ de⁹ vltia tpa reuelauit eccl'ie p danielē. et specialiter temp⁹ psecutōis antixpi sub illis verbis danielis. xij. caplo circa finē vbi ait. a tempe quo ablatū fuerit iuge sacrificiū. et posita

fuerit abhominatio in desolationē dies mille ducenti nonaginta. Ad cuius declaratōez asserit quatuor. ¶ Prima eius assertio ē φ p illū numerū potest ecclīa pcognoscere tēpus illud cognito tpe a quo docet angelus cōputationē illius numeri inchoare. ꝛ cognito quid ibi velit p dies intelligere. ꝛ iō xp̄s dicit ad pphetā danielē remisisse. Cū videritis inquit abhominationē dictā a daniele ꝛc Matth. xxiiij. ¶ Secunda est φ illud tēpus a quo docet cōputatio inchoari est tps in quo ꝑlus iudeorū totalit̄ pdidit terrā pmissionis. tūc eīm ablatū fuit iuge sacrificium p dies. dat etiā intelligere annos. scd̄m φ ipsemet daniel. ix. ebdomadaꝫ accipit nō p ebdomada dierū vsualiū sꝫ annorū ꝛ sic etiam accipit̄ Geñ. xxix. vbi de Jacob dicit̄ φ ebdomada trāsacta rachel duxit vxorem ¶ Tertia est φ p annos intelligēdo ānos lunares siue solares includit̄ tpus psecutionis antixp̄i infra. xiiij. centenariū annorū a xp̄i natiuitate circiter septuagesimūquintum vel. lxxvj. aut septimuꝫ annū illius centenarij. ¶ Quarta est φ huic expositōi cōcordat pphetia sibille babilonice de aduentu antixp̄i ꝛ assertio Augustini. xx. de ciuitate dei quā supius allegaui in q̄rta rōne ān oppositū questionis. Et hec oīa in pallegatis tractatib9 diffuse ꝛ ꝯfuse ꝓsequit̄.

¶ Sꝫ huius opinionis falsitas ex seipa euidenter ꝯuincit̄. q2 cū iam de. xiiij. centenario a natiuitate christi fluxerint plusq̄ āni. lxxvij. cum nūc annū octogesimūquintuꝫ fere cōpleuerimus. sequit̄ φ ab octo annis vl' circiter. scꝫ a tpe quo icepit psecutio pn̄tis scismatis scd̄m opinionē pdictaꝫ incepisse debuit psecutio antixp̄i. ꝛ cū scd̄m danielē trib9 annis ꝛ sex mensib9 h̄ psecutio datura sit vt dicit Augu. xx. de ciui. dei. c. xiij. ꝛ post eā iuxta xp̄i sententiā Matth. xxiiij. statī secutura sit ꝯsūmatio seculi. ꝯseqns est scdōꝫ huius opinionis fictā diuinatōꝫ φ iā eēt antixp̄i psecutio ꝯsūmata. ꝛ seculi cōsūmatio iā cōpleta. q̄ oīa falsa esse experientia manifestat. ¶ Preterea opinio pdicta pter h̄ irridenda videt̄. q2 si xp̄s in euāgelio iō remisisset ad pphetiā daniel'. vt scꝫ p illā eius sententiā supius allegatā possꝫ ecclīa scire numerū supdictū. put aduersarius asserit. tūc apl'i quib9 xp̄s loquebat̄ maxime post descēsuꝫ spūssancti nō minus q̄ iste medicus intelligere debuissent illius pphetie significationem. ꝛ habere pdicti numeri intellectum. ipmq3 posteris declarassent. ac in suis scripturis reliquissent. qđ ex predictis in probatione tertie conclusionis apparet esse falsuꝫ. Rursus predicta expositio danielis antique ꝛ autentice doctoruꝫ expositioni discordat. Nam scd̄m magistruꝫ in hystorijs scolasticis xp̄us proprium signum destructionis ꝛ euersionis iherusaleꝫ posuit quā do dixit. Cum videritis abhominationeꝫ desolationis que dicta est a daniele stare in loco sancto. id est imaginem abhominabilem que signum erit desolationis positam in templo. de qua vero imagine hoc exponendum sit. licet varia opinio fuerit tamē alijs reprobatis ostēditur φ de illa statua intelligendum est quā euersa iherusalē per titum adrianus posuit vbi archa steterat. Beda etiam tenet qđ tempus quo posita fuit abhominatio in desolatiōne fuit quando titus ꝛ vespasianus posuerunt imaginē cesaris in iherusalem. Insuper nimis fragilis est fantastica confirmatio opinionis premisse. Nam licet illa sibilla quam allegat de aduentu christi locuta sit. tamē nullam determinataꝫ quotationē temporis legitur posuisse. Jlla etiam opinio Augustini de sexto millenario annorum quā ad cōfirmationem sue assertionis induxit multipliciter infirmatur. tū3 quia sextus ille millenarius iā elapsus ostenditur per hoc qđ Augustinus dicit φ suo tempore illius millenarij posteriora spacia voluebantur. A quo tamen tempore iam plusq̄ mille anni fluxerunt cuꝫ ipse fuerit contemporaneus iheronymo. qui circa quadringentesimuꝫ annum a passione domini vixisse. et super osee scripsisse legitur. prout ex eius auctoritate post oppositū questionis superius allegata patenter monstratur. ¶ Tum etiam quia augustinus vbi predictam opinionem de sexto millenario recitatiue posuit statim aliā subdidit dicens. aut certe mille annos pro annis omnibus huius seculi apocalipsis posuit. vt perfecto numero notaretur ipa temporis plenitudo. ꝛ hanc vltimaꝫ assertiue tenuit sicut lib. xviij. liij. ꝛ liiij. caplis ꝛ in ꝯclusione totius volumis euidenter apparet. ¶ Tum tertio quia illa imaginatio de duratione seculi per sex millenarios siue per sex ciliades scd̄m methodiū oīno incerta est. q2 ipe put in hystoria

scolastica dicit. sic p ciliades secula dispo/nit. qd annos non apponit si supsint. et ideo nihil certu d numero annoru tradidit Ipa etia annoru putatio ab origine mudi dubia est. qr vt eade hystoria testat ab ada vsq ad xpm fluxerunt anni quinq milia et fere ducenti scdm. lxx. iterpretes. scdm hebreos vero longe pauciores. Cuz quarto qr no solu p sex sed p septe milia annoru po fuerunt aliq seculu duraturu. put G. parisiensis recitat tractatu tertio libri de vniuerso. vn cass. vbi sup allegat est postq opinione pdicta recitauit hac etia subiungit dicens. Alij putant post septe milia annoruz quasi octaua die illa eterna luce declarari sicut et xpus octaua die resurrexit. Scdm qua opinione et predicta putatione. lxx. interptum adhuc eet mudus quadringetis annis et paulo amplius duraturus. vtraq tamen haru opinionu tanq dubia et nimiuz curiosam relinqt. et hec de tertia clusione Quarta clusio est q scientia de tempe antixpi vel futuri iudicij e nobis reuelabilis. p speciale inspirationez phetie future. Et ista patet qr licet sciētia hmōi nō sit nobis de facto in sacra scriptura reuelata vt dictuz est. tamē nō sequit quin ipsa eēt postea reuelabilis nō solū de potētia dei absoluta. qr hoc claru est. sz etiā de potentia ordinata. ita q deus tale scientiā nō sic sibi soli reseruauit q ordinauerit eā nūq alteri reuelare. sicut tenet sanctus thomas sup quartū sententiaru loco supius allegato Unde ptra eū pbabiliter suadet clusio. qr cū scientia huiusmodi sit vel aliqn erit vtilis ecclesie dei. maxie circa fine mūdi sicut ex prima clusione patuit. sequit q deus qui ecclesie sue in sibi vtilibus nō deficit tūc hmōi scientiā p speciale inspiratione, pheticā reuelare disposuit. Nā licet xpus dixerit. lex et pphete vsq ad iohānē et c. Matth. xj. h tn intelligendū est de phetis prenūciantibus pmū xpi aduetū. nec vt ibidē ait iheronymus h dicit vt post iohānē baptistā excludant pphete. qr etiā iohānes euāgelista postea in apocalipsi phetauit. et multi alij in nouo testamēto quare credēdū est q nō deerūt aliqui maxie circa fine mūdi q etiā circa vltimū aduetū xpi spiritū habebūt phetie ad eruditionē eccl'ie xpiane. Sic em beatus cirillus abbas ioachim et sancta hyldegardis de tpibus nouissimis multa phetasse credunt. vt a qbusdā tradit scdm reuelatione factā eidez ioachim iam nō restant plures q anni quindecim vsq ad regnum antixpi. Unde hos versus dudū scriptos esse cōpleri. Angelus ad ioachim certo numine dixit. Cū fuerint anni transacti mille tricenti. Et deni decies post partū virginis alme Tunc antixps regnabit demone plenus. Sed contra hanc et simul cōtra pmā conclusionē esse videtur illud dictuz christi Actuū. j. Non est vestrū nosse tempora vel momenta que pater posuit in sua potestate. Unde dicit Augustinus. xviij. de ciui. dei. liiij. Si hoc em nobis nosse pdesset a quo melius q ipso deo magistro interrogantibus discipulis diceretur. quibus tamen respondit. Non est vestrum scire et c. et sequit. Nō vtiq illi de hora vel die vl anno sed de tempore interrogauerunt quando illud acceperunt responsum. Frustra igitur annos qui remanent huic seculo cōputare ac diffinire conamur. cum hoc scire non esse nostrum ex ore veritatis audiamus. Et ibi alia multa subdit que clare videntur dictis conclusionibus repugnare. Pro quorum et omniū similium solutione in predicta christi auctoritate quatuor notanter considerare conuenit. Prima ergo consideratio est q ibi christus loquitur per verbum de presenti. dicens. nō est vestruz. vbi ait glosa. non dicit non erit sed non est. notans adhuc eos non esse idoneos. vt scilicet innueret q noticia temporum illorum de quibus interrogabant nō eis quantum ad futurum negabatur. sicut etiam Augustinus primo de trinitate capitulo. xij. exponit illud. de die autem illa et hora nemo scit neq filius. hoc iquit nescit q nescientes facit. id est q nō ita sciebat vt tunc discipulis indicaret. Et subdit. Illō itaq dicturus erat discipul' tempore oportuno. Unde ad hoc probandum inter cetera allegat illud. Multa habeo vobis dicere que non potestis portare modo. Et hec sunt pro prima conclusione. Secunda consideratio est q christus nō dicit nō cognoscetis. sed non est vestruz nosse. Unde cum hoc pronomen vestruz ex sua signi ficatione referatur ad vires humanas per h voluit innuere q pprijs viribus nō poterāt nosse tpa de qbus interrogabāt. Et etiā reprehēdit August. illos q piecturis hūanis hu

iusmodi tpa diffinire psumunt. vt patet li. xviij. de ciui. dei loco supius allegato. Hic aūt mod⁹ loquendi similis est illi quo alibi dicit. Nō em̄ vos estis q̄ loqmini sȝ spirit⁹ patris ꝛc. quare nō eis negat scire hmōi tempora p inspirationē diuinā sȝ p inq̄sitionē humanā. ꝛ hec sunt p secūda ꝯclusione.

¶ Tertia ꝯsideratio est ꝙ xp̄s p hoc ꝙ dicit nosse ꝙ verbū ex vi sue significatōis magis tps p̄teritū importat q̄ʒ futur insinuauit. ꝙ nō ad futur sed ad tps tūc p̄sens aut p̄teritū suā ratōȝ dirigebat. inuēs ꝙ hmōi noticia licet nō fuisset aut p tunc non esset vtilis suis discipul. tn̄ aliqn̄ foret vtilis eis aut successorib eo futuris. ꝛ hec sunt p p ma secunda ꝛ tertia ꝯclusione. ¶ Quarta ꝯsideratio est ꝙ xp̄s nō dicit absolute. nō est vestrū nosse tpa. sȝ addidit q̄ pater posuit in sua potestate. vbi p vim relatiui idēptitatis illa tpa ad determīata restringit. que aūt sint illa ip̄emet determinauit cū dicit. De die aūt illa ꝛ hora nemo scit nisi solus pr ꝛ illa p̄prie sunt momēta ꝯsūmatōis seculi. q̄ q̄uis pater sue retinuerit potestati. nō tn̄ sequit ꝙ sic retinuerit de anno vel mēse seu alia maiori tpis quātitate. ¶ Nec etiā de hmōi tpe aduent⁹ antixp̄i vel ꝯsūmatōis seculi q̄rebant discipuli sȝ interrogabāt. dn̄e si in tpe hoc restitues regnū israel Actuū. j. quare xp̄i r̄nsio ad illō de quo loqmur nō potest ꝯuenient aptari. ꝛ hec sunt p p̄ma ꝛ quarta ꝯclusione. ¶ Ex qb ꝯsideratōib ꝛ alijs supdictis patet solutio ad oīa supi⁹ allegata ꝛ ad vtrāq parte inducta ꝛ hec d p̄mo articulo sufficiāt. Sequit de scdo in q̄ simil ꝯfuse tractabo de tertio. cā abbreuiandi fmonē. ¶ Timeam⁹ igit frēs charissimi timeam⁹ sūmi tortoris futur iudiciuȝ ꝛ iō in h scdo articulo videam⁹ de iudicij p pinquitate quā p signa edocuit ille q̄ dicit p̄pe est. in h em̄ notat futura mūdi ꝯsūmatio quā pbat iudicij vicinitas. Xp̄s nāq ī euāgelio hodierno p sig ꝯsūmatiōis seculi p̄pinquitatē futuri iudicij p̄pter vicinitateȝ vn⁹ ad alter designauit. Jō q̄busdā signis p̄missis parabolicā similitudinē posuit dicens. videte ficulneā ꝛ oēs arbores cū pducūt iā ex se fructū scitis q̄m p̄pe est estas ita ꝛ vos cū videritis hec fieri scitote q̄m p̄pe ē regnū dei. Vn̄ ibidē dicit Greg⁹. Sicut ex arbor fructu vicina estas. sic ex ruina mūdi regni dei p̄pinquitas cognoscit. Ex qb verbis ostendit ꝙ fructus mūdi ruina est. Ad hoc em̄ crescit vt cadat. ad h germinat vt quecūq germinauit ꝯsumat. Quare patet qd p̄pinquū ipius futuri iudicij preambulum erit p̄sentis seculi ꝯsummatio pfecta. pus tamē signis plurib demōstranda ideo dicit p̄pe est. ¶ Ubi merito querēdū occurrit vtrū p signa aliqua nobis reuelata possit de tempore determinato propinquitatis futuri iudicij haberi noticia. Ad qd tamē breuiter respondendū est ꝙ nō.

¶ Pro cuius declaratione sciendū est ꝙ licet illa p̄memorata sibilla de signis iudicij multa scripserit sicut testatur lactantius. ꝛ prout recitat Augustinus. tamen ipa vt supra dictum est nullum tempus determinatum predixit. licet etiaȝ iheronymus ponat. xv. signa iudicium precedentia. et p dies quindecim ante completā seculi consummationē futura. tamē an dies illi erūt erunt continui om̄ino incertum est. Nec illa signa iheronymus asserit. sed in annalibus iudeo ea scripta reperisse testatur. q̄ etiam scdm doctores nec certitudineȝ nec verisimilitudinē habere videntur. Licet insuper xp̄us in euangelijs multa signa reuelauit. tamen scdm Augustinū in epistola d fine mundi ad esitiuȝ. signa que in euangelijs ponuntur nō omnia pertinent ad vltimū xp̄i aduentū sed quedaȝ ad tempus destructionis ihr̄lm. quedā etiam ad aduentum quo quotidie visitat ecclesiaȝ: quapropter huiusmodi signa que scribunt in euāgelijs aut alijs diuinis scripturis ad hoc n̄ possunt valere vt per illa determinatū tempus iudicij cognoscamus. Et ad hunc intellectum asserit ibidē Augu. ꝙ nec de mēse nec de anno aut ebdomada vel decada seu quouis alio numero cōsummationis seculi potest haberi certitudo. ¶ Hys tamen nō obstantibus ex responsione christi Mathei. xxiiij. tres gradus signorum propinquitatem futuri iudicij significantium distinguere possumus. Nam quedaȝ sunt p̄pinqua. quedā p̄pinquiora. ꝛ q̄dā propinquissima. Sub primo gradu explicuit xp̄s psonale regnū antixp̄i ꝛ sue psecutiōis generale periculū. Sub secundo solis ꝛ lune obscuratōȝ ꝛ casum stella. Sub tertio vero signū filij hoīs in celo. id ē signū crucis xp̄i. ꝙ tūc credit eē futur. ¶ Signa āt p̄mi grad⁹ put verisimilit cōiecturare va-

lem⁹ significabunt ꝓpinquitatē ultimi aduentus quātū ad paucitatē annoꝝ. ¶ Signa secundi q̄ntū ad paucitatē mensiū. ¶ Signa vero grad⁹ tertij q̄ntū ad paucitatē dierū vel horarū. Inter signa igit̄ ꝓpinquiora que sub secūdo gradu ꝯtineri p̄ diximꝰ xp̄s ī euāgelio hodierno q̄tuor enumerat que merito ꝯsiderare debemus.

¶ Primū signū erit obscuratio sydeꝝ lucētiū. de quo dicit. Erūt signa in sole ꝛ luna ꝛ stellis. qd̄ in alio euāgelio clari⁹ exposuit. Statiꝫ inq̄t post tribulationē dieꝝ illorū scꝫ ꝓsecutōis antixp̄i. sol obscurabit̄ ꝛ luna nō dabit lumē suum. ꝛ stelle cadēt de celo. Matth. xxiiij. ¶ Secundū signū erit cōfusio elemētorū omniū. de quo ipse ait. Et erit in terris pressura gentiū p̄ confusione sonitus maris ꝛ fluctuū. qd̄ nō solū d̄ mari aut elemēto aque intelligendū est. quia vt ibidē dicit glosa. appropinquāte suo termino om̄ia elemēta q̄si pauentia nutant ꝛ tremunt. ¶ Tertiū signū erit cōturbatio hominū timentiuꝫ. de quo subdit arescentibꝫ hoībꝫ p̄ timore ꝛ expectatōe que superuenient vniuerso orbi. qd̄ d̄ bonis intelligit̄. qꝛ eos scd̄m Augustinū in p̄dicta epistola ad esicium circa finē mūdi mali ꝓsequentur Econtra vero de malis ꝑ apostolū dicit̄. Cum dixerint pax ꝛ securitas repentinus eis supueniet interitus. j. tess. quinto.

¶ Quartū signū erit mutatio virtutū celestium de quo ꝯcludit̄ ꝙ virtutes celoruꝫ mouebunt̄. qd̄ vtiq̧ d̄ angelis accipiendū est. siue de om̄ibꝫ generalit̄ intelligat̄ scd̄m beati Gregorij sententiā. siue specialit̄ de illis angelis qui appropriato noīe v̄tutes dicuntur. mouebunt̄ aūt vel ꝓpter nouitatis admirationē. vel ꝓpter noui op̄is inchoationem. ¶ Hec ergo signa ad litterā eē futura ꝛ vltimo iudicio foreꝓꝑiquiora. ex doctrīa xp̄i euāgelica firmissime tenere ꝛ nullatenus dubitare debem⁹. ideoq̧ litterali sensu p̄supposito. finē sermoni breuiter imponētes paulisper ad sensum mysticū trāseamus Quid est em̄ erunt signa in sole ꝛ luna ꝛ stellis. nisi ꝙ ecclesie lumīaria tenebrescent. qd̄ vtiq̧ iam ꝓch dolor factū esse conspicimus. Nam cū in sole luciditas platorum. in luna luminositas p̄ncipū. in stellis vero claritas inferioꝝ ꝯgrue designet̄. Iā certe solem lunā ꝛ stellas tenebrescere percipim⁹. dū in p̄latis lucē sapiētie. in p̄ncipibus lumē iusticie. in inferioribꝫ aūt ꝛ fere ī om̄ibꝫ splendorē gratie pene deficere videamus. ꝛ adhuc ꝙ est relatu mirabile ꝛ miserabile dictu. Nunc sol a luna ꝛ stellis lumen mendicare cōuincit̄. quia status prelatorū a p̄ncipibꝫ iusta dampnatōe corrigitur. ꝛ plerūq̧ ab inferioribꝫ digna rep̄hensione culpat̄. ¶ Quid vero significat p̄ssura gentium pre confusione sonitus maris ꝛ fluctuum. nisi quia ex eo ꝙ scriptū est. Aque multe populi multi. in sonitu maris ꝛ fluctuum murmur populariū conuenienter intelligitur. ꝙ hodie aduersus ecclesiasticos tantum esse dinoscitur. vt ex eo pressura gentiū id est oppressio ecclesie a ceteris gentibus verisimiliter futura credatur.

¶ Cur ergo nō arescerent homīes pre timore ꝛ expectatione que supueniēt vniuerso orbi. cū ex tot ꝛ tantis malis que p̄sentia vident plura ꝛ maiora vniuersaliter ventura presumant. ¶ Sed quid est virtutes celoruꝫ mouebuntur. nisi quia virtuosi ac celestes viri ꝓpter persecutionē maloruꝫ de boni ꝓpositi mutatione temptantur adeo q̄dam vt iuxta xp̄i sententiā inducant̄ in errorem si fieri posset etiā electi. Unde licꝫ p̄lia ꝛ seditiones ꝛ huiusmodi persecutiones que in euangelijs prenunciantur a tempore primitiue ecclesie fuerint. ꝛ quandoq̧ tāte tribulationes ꝛ errorū corruptiones habundauerint. ꝛ tunc ab aliquibꝫ vicinus expectaretur ꝛ iminens antixp̄i aduentus. sicut dicitur in ecclesiastica hystoria. ꝛ in libro iheronymi de viris illustribꝫ propter qd̄ licet credatur huiusmodi pericula in fine mundi copiosius habundare. tamē que sit illa quantitas seu periculorum mensura que vicinum antixp̄i aduentum īmediate precedet omnino incertum est. nihilominus generalitas preliorūꝫ ꝛ seditionū que totam christianitatem occupant nos inducit vt propinquam antichristi presentiā merito timere debeamus. ꝛ vt de alijs persecutionibus taceam. de hac crudeli seditione presentis scismatis omnino timendum est. ne iuxta prophetiam beati Cyrilli ꝛ sententiam abbatis ioachim in cōmento eiusdem. ipsa sit illa horrenda diuisio ꝛ persecutio scismatica p⁹ quā antixp̄i seua ꝓsecutio celerit̄ est futura. ¶ Hijs ergo ꝑiculis āmoniti timeam⁹ frēs charissimi timeam⁹ sūmi terroris futuꝝ iudiciū. qꝛ prope est.

Sed iuxta ppositū nr̄i tertij articuli ap
petam⁹ etiā sūmi rectoris māsuꝝ fastigiuʒ.
scʒ regnū dei. qꝛ vt ait beat⁹ greg⁹. nos qui
hui⁹ regni. id ē celestis patrie gaudia eter
na ꝯgnoscim⁹. q̄ntoti⁹ ad ea festinare debe
mus. Uos ḡ sicut xp̄s ꝯcludit in euāgelio
hijs fieri incipiētib⁹ respicite ꝛ leuate capi
ta vestra id ē exhilarate corda. qm̄ appropin
quat redēptio vestra. Uos itaq3 labentem
mundū contēpnite. ꝛ ad regnū eternalit̄ ꝑ
mansuꝝ corda leuate. qꝛ iuxta ꝓmissaꝝ ꝛ se
pe repetitā sententiā xp̄i. Scitote qm̄ ꝛc. cu
ius regni nos ꝑticipes efficiat ꝛc. Amē.

Explicit sermo editus a dn̄o Petro de
alliaco Cardinali cameracēsi sacre theo
logie doctore de q̄druplici aduētu dn̄i.

Sequit̄ sermo ꝑ eundē dn̄m Petrū ca
meracensēʒ sacre theologie doctorē: de na
tiuitate dn̄i nostri ih̄u xp̄i.

Ecce euāgelizo
vobis gaudiū magnū. Scri
ptum est Luce. ij. c. Et in euā
gelio hui⁹ noctis natiuitatis
dn̄ice recitatū. gaudiū magnū frēs charis
simi. imo vero omniū maximū gaudioꝝ. d
natiuitate dei nr̄i dn̄i ih̄u xp̄i hodie celebri
ter suscepturi. Ad eā q̄ tanti gaudij media
trix extitit. matrē ei⁹ virginē gloriosaʒ. Pro
gratiaꝝ actōe gressuʒ q̄ntoti⁹ ꝑerem⁹. Trās
eam⁹ cū pastorib⁹. transeam⁹ spūaliter vsq3
betthleē ꝛ veniam⁹ festinātes. vt inueniam⁹
mariā. ipsāq3 ꝑ īpetratōe gratie. deuote cū
gaudio salutem⁹ dicētes. Aue ꝛc. Ecce
euāgelizo vobis gaudiū magnū ꝛc. Atten
dite frēs charissimi ꝛ corpis ac simul cor
dis aurib⁹ huc diligent̄ intēdite. Attēdite
noua hui⁹ natiuitatꝭ dn̄ice gaudia. ꝛ euan
gelizātis angeli celestia ṽba pensate. Ecce
em̄ nouū gaudiū. Ecce gaudiosuʒ verbuʒ
oliʒ iudeis pastorib⁹ ab angelo. ꝛ hodie no
bis fidelib⁹ in euāgelio nūciatū Ecce inq̄t
euāgelizo vobis gaudiū magnū Xp̄o nāq3
in bethleeʒ nato ꝑut nob euāgelica narrat
hystoria. Pastores erāt in regiōe eadē vigi
lātes ꝛ custodiētes vigilias noctis sup gre
gē suū. Et ecce angel⁹ dn̄i stetit iuxta illos.
ꝛ claritas dei circūfulsit eos. ꝛ timuerūt ti
more mag. Sʒ aduertite q̄ magnū huic ti
mori mag securitatꝭ accedit solatiū: qꝛ dixit
illis angel⁹. Nolite timere. Nec solū timo
rē sedat. aut terrorē fugat. sʒ ꝛ plenā securi
tatē ingerit ꝛ nouā alacritatē infundit di
cens ṽbuʒ gaudiosuʒ Ecce euāgelizo vob
gaudiū ꝛc. Auditū ē itaq3 verbū angelicū.
verbū vtiq3 spūali gaudio ꝛ celesti suauita
te refertū. Sonuit vox leticie ī terra nr̄a
vox exultatōis ꝛ salutꝭ in tabernacul' pecca
toꝝ. Audite ḡ frēs charissimi. Audite pec
catores singuli. imo audite celi ꝛ aurib⁹ ꝑ
cipe terra verbū celis terrisq3 iocūdū ṽbuʒ
oīq3 q̄q3 ꝯsolatoriū ꝛ oī acceptōe dignissi
mū. Quid ei accepti⁹ nūciari. q̄d audiri io
cūdi⁹. q̄d potuit gaudiosi⁹ publicari. Quā
verbū h̄ e celo elapsum. ꝛ angelice ꝓlatum
Quis tā lapidei cordis. q̄s tā dure ceruicꝭ.
q̄s tā obstinati ani cui⁹ aīa nō liq̄facta sit in
h̄ ṽbo. cui⁹ spūs in ꝓcordijs suis non estuet
ꝓ gaudio. cui⁹ anim⁹ nō suspiret. iocūditatē
hāc ꝛ exultātōʒ ingēti desiderio eructare fe
stinās. Eructabit igit̄ cor meū ṽbuʒ bonū
Eructabit inquā. ꝛ q̄ntū dn̄s ꝯcesserit api
re ac manifestare curabit ṽbuʒ h̄ vr̄e chari
tati ꝓpositū. Ecce euāgelizo vob gaudium
magnū. In q̄ q̄deʒ ṽbo frēs charissimi tri
plex signate mysteriū. Ecce em̄ ꝓmo ange
li nūciātis auctoritatē Quia euāgelizo Ec
ce sc̄do cuncti audiētis ꝯgruitatē. Quia vo
bis scʒ pastorib⁹. Ecce tertio ꝓpli expectātis
iocūditatē. Quia gaudiū magnū. Ecce
inquā ꝓmo angeli nūciātis auctoritatem.
Quia euāgelizo. Sane magē ꝛ admirāda
hui⁹ euāgelizātis auctoritas ꝛ a q̄ ceteri e
uangeliste ꝛ apl'i sue auctoritatꝭ fidē ꝛ fidei
firmitatē sūpserūt. Uñ Amb. Uidete inq̄t
queadmodū diuia cura fidē astruat ange
lus mariā. angel⁹ ioseph. angel⁹ pastores e
docet. Et idē vt opinor angel⁹ marie ꝯce
ptionē. ioseph īpregnatōʒ. ꝛ pastorib⁹ nati
uitatē enarrat. Magna ḡ ꝛ admirāda ē au
ctoritas euāgelizātis angeli. natiuitatē dei
ac ei⁹ generatōʒ ab hoīe inenarrabilē nūci
antꝭ. Quāobrē ꝓpheta isaias admirādo q̄
rebat. Generatōʒ ei⁹ q̄s enarrabit. Ac si di
ceret. Hec generatio nō humana sʒ angeli
ca nō terrena sʒ celesti līgua narrāda ē. Et
iō narrātis auctoritas singularit̄ admirā
da. sʒ attēdite frēs q̄lit̄ diuia sapiā nūcij sui
auctatē vt ei hūana insipiētia fidē daret ho
die triphariē ꝯclarauit. Prio ꝑ diui lumis
ꝓfulgētiā. Sc̄do ꝑ supni agmis resonātiā
Tertio ꝑ magni examinis reuerentiam.

Primo quidez p diuini luminis reful gentiã. seu p signi sensibilis congruentiã. quia de pastorib9 in euangelio dicitur. ꝙ claritas dei circũfulsit illos. Et hoc quidem hodie ꝯgruentissime factum est. Un̄ Beda in omelia. Nusq̄ inquit in tota veteris testamẽti serie reperimus angelos q̄ tam sedulo apparuere patrib9 cũ luce apparuisse. Sed hoc ꝑuilegiũ recte huic tẽpori est seruatũ. qn̄ exortuz est in tenebris lumẽ rectis corde. Merito ergo celũ chorusc at. merito lumen celeste fulget cum ille mũdo nascit᷑. cũ ille hoĩbus natus ostẽditur. q̄ est lux vera que illuminat omnez hominẽ venientẽ in hunc mundũ Joh. j.

¶ Secundo diuina sapientia huius angeli ꝛ hui9 autoritatẽ nunc̄ij per sugni agminis ꝛc. Quia subito vt euãgelista inq̄t. facta est cum angelo mlt̄itudo milicie celestis. Ubi Beda. Ne parua inq̄t vni9 angeli videretur autoritas. postq̄ vnus sacramentũ noue natiuitatis edocuit statiz multitudo celestiũ agminũ affuit. nec affuit solũ. sed ꝛ celeste canticum resonauit. Unde sequit᷑. laudantiũ ꝛ dicentiũ. Gloria in altissimis deo. ꝛ in terra pax hominibus bone voluntatis. Et merito deo gloria ꝛ hoĩbus pax cãtatur. quia deus ꝛ hõ nascit᷑. ꝛ quia in celo gloria et in terra pax sua natiuitate donat᷑. Pax in quaz dat᷑ hominib9 sed non omnib9. Quia non est pax impijs dicit dn̄s. ysa. lvij. Sed pax hoĩb9 bone voluntatis. De quibus dicitur p prophetam. Pax multa diligentib9 legez tuã. in psal. cxviij. Tercio diuia sapiẽtia hui9 nunc̄ij autoritatẽ mõstrauit p magni examinis reuerẽtiã. quia ad huius veritatis examen ꝛ ad maiorem sue autoritatis reuerentiã angelus sensibile signũ induxit. Et hoc inquit vobis signũ. Inuenietis infantem pãnis inuolutũ in presepe positũ. Et notandũ vt ait Beda ꝙ signũ nati saluatoris dat᷑. non cyrio exceptum ostro sed pannis squalentib9 inuolutũ nõ in ornatis auro stratorijs sed in p̄sepibus inueniendum. Ecce ergo signuz mirabile. Que em̄ huius signi congruentia. que cõuenientia huius rei. O res miranda. O nouũ ꝛ inauditũ signum. pannis inuoluit᷑ q̄ celum terramq̄ tenet. in p̄sepio iacet cui9 celum sedes est. Sed vt ait Maxim9 in sermone. Si tibi panni forassis vilescũt angelos admirare. Si p̄sepe despicis. erigẽ parũper oculos. ꝛ nouam in celo stellã p testantem mũdo natiuitatẽ dñicam intuere. Si credis vilia. crede mirifica. Si de hijs que humanitatis sunt disputas que alta sunt celestia venerare. Hec ille. Merito ergo christi nascẽtis humanitas humili signo mõstrat᷑. cuius diuinitas celesti p̄conio declarat᷑. Ecce igit᷑ primũ verbi ppositi misteriũ. scilicet angeli nunciantis autoritatem. ¶ Ecce secundo cunei audientis congruitatẽ. quia vobis scilicet pastoribus. Sane querenda nobis est causa ꝛ diligenter inquirẽda cõgruitas. Cur pastorib9 ꝛ non potius alijs maiorisq̄ sapientie ꝛ potentie vel eminentie famosioris hominib9 angelũ loquentem ipsumq̄ noua dñice natiuitatis gaudia nunciantem audire ꝯcessum est. Fuerãt quippe in grecia Socrates. plato. arestotiles. ꝛ innumeri sapientes philosophi. Fuerant ĩ ytalia eloquentissimi rhetores ꝛ oratores clarissimi. Fuerãt in romana re publica scipiones ꝛ fabricij. aliq̄ strennui duces et principes inuictissimi. insup eruditi cõsules ꝛ iudices celeberrimi. fuerãt ꝛtũc erãt in iudea legisdoctores. põtifices. sacerdotes. leuite. scribe. ꝛ pharisei. Nec tamẽ his apparuit angelus. sed apparuisse legit᷑ pastoribus Pastores inq̄t euangelista erant in regione eadem vigilantes ꝛ custodientes vigilias noctis supra gregem suũ. Et ecce angelus dñi ꝛc. Cur ergo pastoribus apparuit angelus. Ad hoc sane respondz Crisostom9. Non inquit angelus iuit hierosolimã. nõ req̄siuit scribas ꝛ phariseos erant em̄ corrupti ꝛ inuidia cruciãdi Sz hij pastores erant sinceri antiquã patriarcharũ ꝛ moysi conuersationẽ colẽtes. Est aũt semita q̄dam ad philosophiam pducens innocentia. Hec ille. Sed attendite fratres carissimi ꝛ singula euãgelij verba notate. Sane in pastorib9 innocẽtie simplicitas designat᷑. Sane in vigilantibus diligẽtie sedulitas designat᷑. Sane in custodientib9 pseuerantie securitas designatur Et hoc totum ad nostrã eruditionem refert᷑. Simus g̃ pastores p simplicitatez innocentie. Simus ergo vigiles p sedulitatem diligentie. Simus ergo custodes p securitatem pseuerantie vt sic angelum dñi ꝛ noua dñice natiuitatꝫ gaudia spũa-

liter mereamur audire. Cur ergo pastori bus. Cur vigilantib9 Cur vigilias custo dientib9 apparuisse dicat signanter aduer tite. Aduertite sane. Sunt em̄ plures fal so pastoris nomine vocitati. nec tñ pasto res p innocentiã simplices sed p nequitie malignitatẽ nocentes. nec p diligentiã vi giles sed p negligẽtie torporẽ dsides. nec p boni operis pseuerãtiã gregis custodes sed p inconstãtie terrorẽ adueniente lupo tanq̃ mercenarij fugiẽtes. Quippe. Quia nec vigilant circa gregem sed ɔtra gregẽ. nec ad gregis custodiã sed ad pdam. His ergo falsis pastorib9 angelus dñi appare re nõ dignat. Sed q2 nõ est ad eos nobis sermo. 7 ad annunciãda dñice natiuitatis gaudia festinat intentio. de hac lachrima bili tristicie materia sileamus. nec ad hoꝝ pditissimoꝝ hominũ rephensionẽ. sed ad nostrã eruditionẽ 7 nouorũ gaudiorũ iu bilationẽ stilum vertamus. Simus ergo pastores p innocentiã. simus vigiles per diligentiã. simus custodes p boni operis pseuerantiam. Tales em̄ pastores esse de bemus vt angelũ dñi natiuitatis domini ce gaudia nunciantẽ spũaliter audiamus Et ad hoc mystice designandũ hmõi pa storib9 apparuit angelus. 7 in qb9 hos pa stores imitari debeamus ostendit. Unus quisq3 em̄ etiã qui priuatus viuere credit pastoris officiũ tenet. 7 bonorũ actuũ co gitationũq3 mũdarũ aggregans multitu dinẽ hanc. iusto moderamine gubernare scripturarũ pascuis nutrire. 7 ɔtra demo nũ insidias seruare contendit. Ecce ergo Secundũ 7c. ¶ Ecce tercio populi expe ctãtis iocunditatẽ. Gaudiũ magnũ. Sa ne gaudiũ magnũ. nec tm̄ populo iudai co. sed oĩ populo expectatũ. nec vni loco. sed vniuerso mundo iocundũ. Euangeli so inquit gaudiũ magnũ quod erit omni populo. O gaudium sua generalitate ma gnũ. sua magnitudine nouũ. sua nouita te mirandũ. Causa autẽ tanti gaudij ostẽ dit. quia magnus nouus 7 admirabil' par tus mõstrat. Uñ seq̃tur. Quia inquit na tus est nobis hodie saluator. qui est xp̄us dñs. O breue verbum ingentis gaudij ex pssiuum. Quid em̄ gaudiosi9 exprimi po tuit. Quid tale vnq̃ auditum est. Aut qd simile aliquando mũdus accepit. Natus est nobis hodie 7c. O generale gaudium

omniũ populorũ. sed christianorũ specia le ac fideliũ pprium. In cuius em̄ ɔpara tione quodlibet aliud gaudiũ est fidelib9 respuendũ. Gaudeant siq̃dem infideles ĩ quibuslibet rebus. gaudeãt alij in asseq̃n dis delicijs. alij in cõgregandis diuitijs. Alij in honorib9 7 potentijs acquirendis Gaudeat in delicijs epicurus. in diuitijs cresus. in potentijs 7 honorib9 alexander ille macedo pdem magnus. Absit autẽ vt in his gaudeat christianus. s3 in hoc gau deat. quia natus est nobis 7c. Quis em̄ fi delis. quis christianus habẽs fidem sicut granũ synapis nõ gaudeat in recitatione verbi huius. Tanta q̃ppe est huius verbi dulcedo vt idipm iterũ atq3 iterũ recita re nõ tedeat Tanta est hui9 sermonis gra tia. vt si vel vnũ iota mutauero continuo minus sape incipiat. Uñ fit vt dum labo rat affectio hui9 melliflue dulcedinis co piam latius effundere gestiẽs. nec ṽba in ueniat. nec aliud queat exprimere dulci9. Natus est nobis hodie 7c. ¶ Sed atten dite fratres 7 vt quantũ valemus huius verbi dulcedine3 effundam9 singulariter eius singula momenta librate. Ecce eni3 Primo diuinitatis benignitatẽ. q2 natus est deus. In hoc em̄ vt ait apl'us. Appa ruit benignitas et humanitas saluatoris nostri dei Ad Tytum. iij. ca. Secũdo be nignitatis vtilitatem. q2 nobis. Non eni3 sibi sed nobis nec p sua sed p nostra vtili tate natus est. Et vt idem apl'us ait Non ex opib9 iusticie q̃ fecimus nos sed ƒm su am miſcðia3 saluos nos fecit. Tercio vti litatis pximitate3. Quia hodie inq̃t eccle sia scietis quia veniet dñs. 7 mane videbi tis gloriã eius. ¶ Magna sunt hec frẽs carissimi 7 magni gaudij ostensa misteria q̃ lõgo forent deducenda tractatu. si tpis pateret angustia. sed et alia q̃dam ad ma ioris gaudij expssionẽ ex ipsius noui par tus manifestant noib9. Ecce pmo nomen deitatis. Saluator. Ecce secũdo nomen pietatis Christus. Ecce tercio nomẽ ma iestatis Dñs. Ecce g̃ peccatoꝝ remediu3 quia saluator. Ecce g̃ infirmoꝝ solacium q2 xp̄us. Ecce g̃ egenoꝝ subsidiũ. q2 dñs. ¶ Quid itaq3 tã necessariũ pditis. q̃d ta3 optabile miseris. quid tam vtile despera tis. Nat9 est nobis hodie saluator q̃ ẽ xp̄s dñs. Si tu g̃ pctõr es non ideo de salute

desperes. Adest nanqȝ deitatis remediuȝ Natus est saluator. Et ipse q̄dem cū esset de⁹ p peccatoribꝫ hō fact⁹ est. Si tu infirmus ꝛ adhuc peccatoꝝ p̄cedentiū vulnere lesus es. Adest pietatis solaciū. Nat⁹ ē xp̄s. Et ipse q̄deȝ pius suauis ꝛ mitis vnct⁹ oleo leticie p̄ ꝯsortibꝫ suis. Si tu pauper es ꝛ diuitijs gr̄e nō abundans. Adest maiestatꝭ subsidiū Nat⁹ est dn̄s. Et ipse q̄dem magn⁹ ꝛ diues valde ꝛ multe misericordie. Nemo itaqȝ de peccati salute d̄speret. Nemo de medici austeritate dubitet. Nemo de ei⁹ efficaci potestate formidet. Adest saluator nō sine salute. Adest xp̄us non sine vnctione. Adest dn̄s nō sine potentie magnitudine. ¶ Gaudeamus igit̄ in hac natiuitate. ꝛ multipliciter gratulemur in ea. quā ꝛ saluatoris ꝛ salutis vtilitas ꝛ christi ac sue vnctōis suauitas ꝛ dn̄i eiusqȝ potestatis dignitas tam elegāter illustrat Gaudeamus itaqȝ ꝛ ne q̄s tristicie locus pateat oēs p̄ gaudio cantemus cuȝ angelis. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibꝫ bone voluntatis. Quod p̄stare dignetur nat⁹ nobis hodie saluator q̄ est christus dn̄s. Amē.

¶ Explicit sermo de natiuitate domini ꝑ venerabilē sacre theologie doctorem Petrū de Aillyaco Cardinalē Cameraceñ.

¶ Sequitur sermo de eadem festiuitate factus per eundem dn̄m Petruȝ Came.

Veritas de terra orta est. Scribit̄ psal. lxxxiiij. Cui ꝯcordat q̄d in euangelio hodierne festiuitatis legit̄. Uerbū caro factū est. Jo. j. Ut de tā ineffabili veritate q̄ hodie de terra orta ē. verū fari valeat lingua carnis lingua peccatoris. lingua nostra lingua mendosa. et vt de verbo incarnato verbū dignū ꝓferat. indigna caro. caro immūda ꝛ m̄ltiplici viciata peccato ad eā q̄ sine peccato est dignissimā ac mūdissimā matreȝ gr̄e ex q̄ v̄bum caro factū est. ꝛ ꝑ quā veritas d̄ terra orta est. suppliciter recurramus dicētes Aue Maria gratia plena ꝛc̄. ¶ Ueritas de terra orta est ꝛc̄. Hodie frēs carissimi hodie vn̄ exultāt corda fideliū euāgelic⁹ ꝛ ꝓpheticus sermo ꝯcordant. hodie nēpe q̄z v̄bum caro factū est. Ideo v̄itas de terra orta est. Caro enī terra est. dicēte scriptura Formauit dn̄s vel creauit deus hoīeȝ id est hoīs carnem de limo terre. Geñ. ij. Uerbū aūt veritas est illo teste q̄ ait Ego sum veritas Joh. xiiij. Cōcordāt itaqȝ de verbo eterno dei patris tp̄alia verba humane vocis ꝛ de virtute eterna diuīe mētis vocalia verba euāgelici ꝛ ꝓphetici sermonis inter se consonant. sibiqȝ conueniunt. quia qn̄ xp̄s Jesus verbū ꝛ filius dei patris caro factus est ex vtero virgīs matris id est qn̄ ex eius carne homo fact⁹ est. ꝛ de virgine nat⁹ est. Tunc veritas de terra orta est. Q̄d fuit verbū de verbo incarnato olim ꝓphetice ꝓlatum ꝛ hodie verbo euangelico ꝯcordatū. ac ideo vestre ꝓpositum caritati. ¶ Ad cuius verbi declaratione ꝛ ad verbi incarnati laudeȝ ꝛ gloriā duo nobis summope sūmaqȝ diligentia cōsideranda sunt. ¶ Primo quidē q̄liter an̄ verbū incarnatū veritas a terra expulsa est. ꝛ orta est d̄ terra falsitas. Secūdo qualiter ꝑ verbum incarnatū falsitas a terra repulsa est. ꝛ orta est de terra v̄itas ¶ Utq̄ primā summāqȝ veritatꝭ dicam⁹ originē ac ipsius ortū in terra dignissimū ꝛ altū exordiū describamus. Ipsa sane in prima hoīs creatōe de celo a regalibꝫ sedibus venit ipsa a deo summo p̄side ortum traxit. ꝛ ab celesti throno ad terras vsqȝ d̄scendit Qn̄ enī p̄mus adā a deo creat⁹ est tunc veritas d̄ celo orta est. De⁹ nāqȝ summe verus nequāq̄ hominē sine veritate creauerat. sed ꝓut tāti opificis decebat opus ip̄m veritate ꝛ prudentia erudituȝ et equitate ꝛ iusticia reuulgatū. māsuetudine ꝛ tēperantia p̄ditū. fortitudine ꝛ ꝯstantia roboratū. oī deniqȝ v̄tute ac gr̄a dotatū ꝑfectūqȝ ꝯdiderat. Fecerat enī de⁹ hominē rectū. Eccs. vij. Sed heu nobis miseris filijs Ade. Ipse q̄ ꝑ se suisqȝ posteris tot ꝛ tanta a deo bn̄ficia recepat. veritatē ipsam quā de celo accepat ceteraqȝ dona ꝑdidit qn̄ a summo vero ac vero bono ꝑ malū inobediētie se diuisit. Per ip̄m ergo ꝛ ei⁹ peccatū veritas a terra expulsa ē. et tunc falsitas de terra orta est. ¶ Et tunc frēs carissimi et tūc ve illi ꝑ quē tantū scādalū venit. ex tūc ꝓh dolor hūanū genus veritate miserabil̄r destitutuȝ ac errore ꝛ

falsitate mirabiliter multipliciterqꝫ ꝺpra uatum in oē gen⁹ vicioꝝ exarsit. hinc Caym fratricidiū ꝑpetrauit. hinc nembroth tyrannidē exercuit. Et ne per singula discurramus. hinc adeo creuit hominū malicia sup terrā. adeoqꝫ inūdauit diluuiuꝫ vicioꝝ vt deus summe misericors hoīem se fecisse peniteret. totūqꝫ genus humanū p diluuiū aquarū deleret. exceptis admodū paucis q̄s in arca Noe misericorditer reseruauit. Remāsit em̄ solus Noe ꝛ q̄ cū eo erant in arca. Gen̄. vij. Hic ergo Noe ꝛ alij pr̄iarche Abraā. ysaac. ꝛ iacob. ac ceteri sancti patres antiq̄. Moyses quoqꝫ ꝛ singuli ꝓphete dei. vt hoīm vitia erroresqꝫ corrigerent. veritatē a terra expulsam reuocare falsitatēqꝫ a terra repellere conati sunt. Hinc Moyses legeꝫ dedit. ipsamqꝫ veritatē vtcunqꝫ agnitā uelauit misterijs obnubilauit signis ꝛ enigmatibꝫ obūbrauit. Ne forte si veritas clara ꝛ nuda facie exhiberet̄ hoībꝫ. sua familiaritate ꝯtēptuꝫ pareret aut odiū. Hinc nanqꝫ pessim⁹ hominū mos est sempqꝫ fuit. qr ꝛ familiaritas ꝯtemptū ꝛ iuxta vulgatum Terentij verbū veritas odiū parit. Sed nec sic q̄dem moyses aut alij ꝓphete potuerūt aduersus hominū maliciā preualere. nec sic valuit redire veritas aut falsitas abire q̄n imo in toto orbe terraꝝ deuius lugēs ait. Non est inq̄t veritas. nō est miscd̄ia. non est sciētia dei in terra. Maledictū ꝛ mendaciū. homicidiū. furtū ꝛ adulteriū inundauerūt. Ozee. iiij. ca. Sed vt ceteros vicioꝝ errores taceā q̄d de nouissimo errore ydolatrie dicturus sim q̄ excepta hebreorū gente q̄ ꝛ ipsa ad oē malū. ꝛ hoc ipsuꝫ ydolatrie malū ꝓnissima semꝑ fuit. oēs alias gentes sic neq̄citer ac ꝑcinaciter occupauit. vt nō solū fideles dei sed etiā gētiles philosophi hūc errorē irridere ꝛ repꝑhendere cogerent̄. Vn̄ anneus seneca ī li. quē ꝯtra supstitiones edidit. cū de ydolorum simulachris ageret ita scripsit. Sacros inquit immortales in materia vilissima atqꝫ īmobili dedicāt habit⁹ illis hoīm ferarūqꝫ ꝛ pisciū. q̄dam vo͞ mixto sexu diuersis corpibꝫ induūt numina vocāt. q̄ si spū accepto subito occurrerēt. mōstra haberent̄. Deinꝺ aliq̄nto p⁹cū q̄rundā pħorū sn̄ias deiecisset. opposuit sibi q̄stioneꝫ ꝛ ait. hoc loco. ꝛ dicet aliq̄s. Credā ego celū ꝛ terrā deos esse. ꝛ supra lunā alios infra alios. Ego feram aut platonē aut pypatheticū stratonē. quorū alter fecit deuꝫ sine corpe. alter sine aīo. Et ad hoc respōdens. Quid ḡ tandē inq̄t veriora tibi vident̄ titītacij aut romuli aut tullij hostilij somnia Cloacā tytus taci⁹ dedicauit deam. picū tyberiūqꝫ romulus. hostili⁹ pauorē atqꝫ pallorē teterrimos hoīm affect⁹ hec numina poti⁹ credes celosqꝫ recipies

¶ Postea vo͞ de ipis ritibꝫ crudeliter turpibꝫ multa scribens. finaliter sic ait. Que oīa sapiēs seruabit tanq̄ legibꝫ iussa non tanq̄ dijs grata. Et tandē de ipsa deorū falsorū multitudīe ꝯcludit. Oēm ignobilē deoꝝ turbā quā lōgo euo lōga supstitiō cōgessit. Sic inq̄t adorabimus, vt meminim⁹ cultū ei⁹ magis ad morē id est ꝑplorꝫ cōsuetudinē q̄ ad rē ꝑtinere. Huic senece in hac ꝑte non oīno veritas defuit. affuit em̄ scribēti. viuēti defuit. Nā vt Aug⁹ ait vj. de ciuita. dei. ca. x. Quia ipse illustris populi romani senator erat colebat qꝺ repꝑhendebat. agebat qꝺ arguebat. qꝺ culpabat adorabat. Sic ꝛ Varro cū esset oīm hoīm acutissim⁹. ꝛ teste cycerone sine vlla dubitatione doctissim⁹. Cūqꝫ teste Augustino libri pallegati. ca. iij. ipse q̄dragīta vnū libros āti q̄tatū scripsisset. rebꝫ humanis. xxv. diuinis vo͞ sexdecim tribuēs. In q̄bꝫ multa de hmōi supstitione curiosa vanitate disseruit. impiosa tn̄ vitate errorem populoꝝ. ꝛ si nō manifeste. occulte saltē fateri ꝯpulsus est. Ait em̄ de generationibꝫ deoꝝ magis ad poetas id est ad fictas falsasqꝫ poetaꝝ fabulas. q̄ ad phisicos id ē ad veras ꝛ falsas rōnes fuisse populos inclinatos. Sed hij pħi hūc errorēꝫ manifeste ac publice repꝑhēdere veriti sunt. qr errātē ꝑplm timuerūt. Sciuerūt em̄ antiquū pħm anaxagorā apud athenienses tanq̄ reū damnatū fuisse. teste augustino. xviij. de ci. dei. ca. xlj. qr ydolatriā publice repꝑhēdens solē dicebat lāpadem esse ardētē. ipmqꝫ deū esse negabat. Hūc itaqꝫ ydolatrie vulgatissimū errorē hanc notissimā falsitatē. aliosqꝫ innumeros erroris modos an̄ incarnationē verbi ꝛ natiuitatē xp̄i nec pr̄iarche nec prophete nec pħi a terra terrenis ve hoībꝫ repellere potuerunt. Ecce ḡ q̄liter an̄ verbū incarnatū veritas q̄ ꝑmo de celo orta est. postea a

terra expulsa est. et orta est de terra falsitas. Et hec de consideratione prima. Sequitur de secunda. ¶ Libeat igitur considerare fratres carissimi qualiter per verbum incarnatum falsitas a terra repulsa est. et orta de terra veritas. Postquam enim verbum caro factum est postquam christus dei filius qui eternaliter est verbum et veritas ac vera sapientia dei patris. temporaliter de terra ortus est id est de carne natus est. falsitatis tenebre fugate sunt et veritatis lumen illuxit. sicut scriptum est. Populus gentium qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam. Habitantibus in regione vmbre mortis lux orta est eis. Uta autem innumerabiles populi gentium tenebras nec solum vulgarium populorum sed philosophorum et sapientium gentilium tenebrosos errores falsitatesque preterea verbum incarnatum ac veritas ipsa que de terra orta est. et que erat lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum falsitatem ydolatrie. erroremque nephandissimum quem paulo ante commemoraui a terra fugauit. Nam prout ecclesiastice testantur hystorie post verbi incarnationem cum christus a facie persequentis Herodis in egiptum transiret. vbi tunc maxime ydolatrie vigebat error. In eius ingressu quasi choruscante veritatis lumine corruerunt ydola egypti. Traduntque quod sicut in exitu israel de egypto non fuit domus in qua deo operante non iaceret mortuum primogenitum. ita nec tunc fuit ibidem templum in quo non corruisset ydolum. Hoc sanctus propheta uerat ysaias Ascendet inquit dominus nubem leuem id est carnem assumet a peccato immunem. et ingredietur egiptum et mouebuntur simulacra egypti. Hoc et alius propheta predixerat. Erit inquit in illo die dicit dominus. exterminabo omnia simulacra a terra. Hoc preterea non solum predixerunt fideles prophete. sed et gentiles ydolatre vmbratice preuiderunt. Unde hermes mercurius termegistus in dyalogo suo ad asclepium Egyptum quam propter ydolorum cultum totius mundi dicit esse templum cultum huiusmodi seu religionem futuro quodam tempore deserturam esse patenter asseruit. Hoc autem hermes quia non diuino aut prophetico afflatus spiritu sed maligno ac phitonico spiritu inflatus cognouit. non hoc christo aut eius virtuti ac veritati attribuit sed tamquam mirandum et deplorandum luctuosa conquestione predixit. Non est aut mirandum fratres carissimi si orta de terra veritate corruat falsitas. quia propheta teste super omnia vincit veritas. ij. Esdre. iij. Nimirum ergo si incarnato verbo et nato in carne christo ydolatrie falsitatem aliosque errores gentilium veritas a terra fugauerit. cum ipse de terra ortus sit qui solus est veritas. neque enim moyses veritas fuit neque alius quispiam patriarcharum aut prophetarum veritas fuit. illo teste qui ait. Lex per moysen data est veritas autem per iesum christum facta est. Joh. j. Christus itaque solus falsitatis errores destruxit. quia solus natus est de terra qui veraciter dicere potuit. Ego sum via veritas et vita. Ipse enim solus est via errantes dirigens. Ipse veritas ignorantes erudiens. Ipse vita omnes viuificans ad salutem. Ipse via veritatis. veritas vite. vita salutis. Ipse quippe est via veritas et vita salutaris. De quo per prophetam dictum est. Deus misereatur nostri et benedicat nobis illuminet vultum suum super nos. vt cognoscamus in terra viam tuam. in omnibus gentibus salutare tuum. in psal. lxvj. De qua salutari via iterum alius propheta dicit. Docebit nos vias suas et ambulabimus in semitis eius. Ex syon enim exibit lex et verbum domini de hierusalem. ysa. ij. O magnum misterium fratres carissimi. quia verbum caro factum est. et quia veritas de terra orta est hodie in bethleem Ideo ex syon exijt lex et verbum domini de hierusalem. Sed videamus fratres videamus cum pastoribus hoc verbum quod factum est. Hoc sane verbum est verbum consummatum et adabbreuiatum. de quo ait propheta. Consummatio abbreuiata inundabit iusticiam. Consummationem enim et abbreuiationem dominus exercituum faciet in medio omnis terre. ysa. x. Hec autem abbreuiata consummatio facta est in verbo incarnato quod nullum breuius et tamen nullum diffusius. Multis nosse quod longum et diffusum sit. et quam angustum et breue seipsum hodie fecerit. Hoc quippe verbum de se ipso ait. Celum et terram ego impleo. et tamen caro factum et in carne abbreuiatum ex angusto virginis vtero nascitur. in angusto locatur presepio. O igitur breue verbum de verbo abbreuiato verbum caro factum est O breuis veritas de verbo incarnato veritas de terra orta est. Multa siquidem verba multa vera dixerunt et scripserunt moyses et prophete. sed hoc vnum verbum abbreuiatum hec vna veritas omnium patriarcharum et pro

phetarū abbreuiauit verba ꝛ vera omnia ꝯsummauit. Exijt itaqꝫ verbū dn̄i de hierusalē ꝛ veritas verbi orta est ex bethleez. Sed hec veritas verbū qꝫ dn̄i in bethleē ꝛ hierusalē nō remāsit sed vt se ꝑ vniuersa diffunderet inde in oēm terrā exiuit ꝛ ī fines orbis terre ꝓcessit. Ut sic tandē oēz a terra falsitatē errorēqꝫ fugaret. Un̄ tūc ꝺ ministris veritatis impletū est qꝺ lōge an̄ dictū fuerat ꝑ ꝓphetam. In oēm terrā exiuit sonus eoꝝ ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ. In psal. xviij. Nūc ṽo ꝓch dolor frēs carissimi licet verbū incarnatū veritatem hanc q̄ntū ꝑ eius decuit p̄sentiā corꝑalez mūdo exhibuerit. licet passionē ꝛ mortem ꝓ veritate sustinuerit. licet ꝑ ei⁹ apl̄os veritas vbiqꝫ publicata sit. licet post ipsorū obitū ꝑ posteros eoꝝ inter horrendas ꝑsecutiones et varios cruciatus ac funera martyrū p̄dicatū sit toti orbi euangeliuz vt Aug⁹ ait. Licet ꝑ successores apl̄oꝝ ac martyꝝ destructis iam ꝑ eos ydolis et desertis demonū tēplis. errores hereticorū sub nomine xp̄iano veritati resistētiū xp̄iane vtcūqꝫ sedati sint. licꝫ in quā hijs alijs qꝫ innumeris modis xp̄s ꝛ eius discipuli ꝓ veritate certauerint. Nūc tn̄ ꝓch dolor hijs nouissimis tp̄ibꝫ. hijs diebꝫ malis falsitas adhuc veritatez crudeliter ꝑsequit̄. Ueritas quoqꝫ nō minus nūc q̄ȝ vnq̄ȝ a ministris falsitatis. timoris stimulis. dolorū tormētis. laborū molestijs. ꝑsecutionū ꝑiculis infestatur. O q̄ȝ multa hic dicenda essent si tp̄is pateret̄ angustia. q̄s eī nō videat hodie veritatē a falsitate deprimi. bonos a malis. ṽtuosos a viciosis. sapiētes ꝛ litteratos ab ignorātibꝫ et inscijs cōculcari. Nec hoc min⁹ dānabiliter imo qꝫ damnabilius q̄ȝ an̄ incarnationē verbi quāto minus lōgeqꝫ minus malū est. veritatē nō agnoscere q̄ȝ agnitā relinq̄re. relictā ꝯtenere. ꝯtemptā odire. Sed omittam⁹ ista. lacrimosam quoqꝫ q̄rimoniā relinquam⁹. Eant res mūdane. Eāt ve mūdo a scandalis ei⁹. Eant q̄ qꝫ eas traxerit impet⁹. Nos ṽo ad gaudiosam hodierne festiuitatis leticiā reuertamur. Gaudeamus q2 verbū caro factum est. letemur q2 veritas de terra orta est. Quaz nobis terrenis ac carnalibꝫ sp̄ualiter querere. q̄sitā inuenire. inuentā amare. eiqꝫ semꝑ adherere ꝯcedat ipse q̄ verbum ꝛ veritas est di patris q̄qꝫ hodie natus est in terra ex vtero virginis matris. ꝛ nunc in celis viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ Amen

Explicit sermo factus ꝑ reuerendū in christo patrē dn̄m Petrū de Aillyaco sacre theologie doctorē Cameracēsem episcopū. de natiuitate domini.

Sequit̄ sermo factus per eundem dominū Petꝝ. de circūcisione domini.

Vocatuz est nomē eius Jesus. Scriptū est Luce. ij. ꝛ in euāgelio p̄sent̄ solennitatis. Reuerēdi mḡri Ego incircūcisus labijs imo verius oībꝫ incircūcisus mēbris ꝺ eo in q̄ digne nihil circūcidendū fuerat. de eo q̄ peccatū non fecit. nec inuentus est dolus in ore ei⁹. ore polluto vestris corā reuerentijs locutur⁹ nimiꝝ ꝛ verecūdia cōfusus sum ꝛ ꝯfusione turbatus. Sed ad eā q̄ venie mr̄ est et inuentrix gr̄e ꝓ auxilio recurram⁹ ꝛ ī noīe iesu ei flectam⁹ genua. Ipsamqꝫ deuotissime salutem⁹ dicentes Aue maria gr̄a plena ꝛc̄. Uocatū est nomen ꝛc̄. Hodie reuerēdissimi mḡri ꝛ dn̄i. nr̄e redēptōis inchoant̄ misteria. hodie nr̄e salut̄ indicia demōstrant̄. Hodie nāqꝫ redēptor ac saluator dn̄s nr̄ xp̄s ih̄s q̄ ꝓ nr̄a redēptiōe ꝺ sinu pr̄is ī mōm venerat. ꝛ ꝓ nr̄a salute ex vtō mr̄is nat⁹ ē. Jā p⁹ paucos sue n̄titat̄ dies vt nr̄e redēptōis ꝛ salut̄ auctor appareat carne circūcidit̄. ꝛ vt legez ipleat noīe ꝓprio designat̄. Uocatū est inq̄t nomē ei⁹ iesus. Hodie siq̄dē ꝑut euāgelica testat̄ hystoria Postq̄ȝ ꝯsūmati sūt dies octo vt circūcideret̄ puer. vocatū est nomē ei⁹ iesus Cōsiderem⁹ itaqꝫ euāgelica ṽba nihil in eis ociosuz. nihil in eis credam⁹ eē superfluū. Postq̄ȝ inq̄t ꝯsūmati sunt dies octo Hic eēn̄ mos erat leḡ vt in octaua die sacramētū ageret̄ circūcisiōis. Postq̄ȝ ḡ ꝯsūmati sunt dies octo vt circūcideret̄ puer. Quis ē iste puer carissimi. certe vt ait ambro. nō nisi ille de q̄ dictū est. Puer nat⁹ ē nobis ꝛ fili⁹ dat⁹ ē nob. cui⁹ ipiuz sup hūerū ei⁹. Nō est ḡ hic puer ꝯtēnēd⁹. q2 ꝛ si sit hūanitate ꝑuul⁹ ē tn̄ ipiosus deitate Hic est ḡ puer. Et vere puer inocētie pur⁹ imo solus ꝛ vnic⁹ puer. a pc̄ti labe purissimus Un̄ hic non immerito nob orit̄ q̄stio cur circūcidit̄ iste puer tāta tāqꝫ ineffabili pu

ritate dotat⁹. Nã vt ait athanasius. Nihil aliud ex̄pmebat circũcisio nisi generatiõis vetuste spoliatõez p h̄.s. q̄ circũcidebat̄ ps corpis. q̄ corpalis natiuitat̄ cã existebat. Hec ille. Cur g̃ hic puer circũcidit̄ i cui⁹ generatõe nihil vetustũ. in c⁹ntitate nihil immũdũ repit̄. Sz notandũ nob est q̄ si cut ait epiphani⁹ ptib⁹ ex cau̇ circũcisus est xp̄s. Et pmo q̄dē vt oñdat carnis veritatē quã negauit maniche⁹. Deinde vt pateat q̄ nequaq̄ deitati ↄsubale corp⁹ extiterit vt fat̄ apollinar̄. neq̄ celit⁹ detulerit illd. vt asserit Ualētin⁹. Et vt ↄfirmet circũcisionē quã oli instituerat. q̄n etiã vt nulla sit iudeis excusatio. Nã si incircũcisus fuiss̄. obijcere poterãt q̄ nõ possent i circũcisum xp̄m recipe. Hec ille. His itaq̄ alijsq̄ de cau̇ nõ p sua s; p nr̄a mũdatione. nec p suoꝝ s; p nr̄oꝝ purgatõe peccatoꝝ puer iste circũcidi voluit. Sic em̄ vt ait apl's. fact⁹ ē sub lege vt eos q̄ sub lege erant redimeret. Sicut em̄ p circũcisionē legē impleuit. sic vt cyrill⁹ ait s̄m leg̃ pceptũ nõis impositionē recepit. Uñ seq̄tur Uocatũ est nomē ei⁹ iesus. qd interp̄tat̄ saluator. Edit⁹ em̄ fuit ad toti⁹ orbis salutē quã sua circũcisiõe pfigurauit. hec ille. Sed etiã vt venerabilis beda testat̄. hoc q̄ eodē die circũcisiõis nomē accepit ad imitationē obseruatõis fecit. Abrahã em̄ q̄ pm⁹ circũcisiõis sacr̄m accepit. i die circũcisiõis b̄ndici pmeruit Hec ille. Ecce g̃ q̄ m̄lta magnaq̄ misteria pauc̄ breuibusq̄ v̄bis euãgelista nob impmit. Uocatũ est inq̄t nomē ei⁹ iesus. O magnũ et admirabile nomē. nomē qd est sup oē nomē. nomē iocũdũ cel̄. gaudiosuz terr̄. tremendũ ifer̄. In noie iesu em̄ vt ait apl's. oē genu flectat̄ celestiũ. terrestriũ ⁊ infernorũ. Ad Phil'. ij. Nos g̃ in noie iesu ñ solũ corpis s; ⁊ cordis genu flectam⁹. nos i h⁹ ipositiõe nois corde ⁊ ore sil' spũal'r ⁊ corpalit̄ iubilem⁹. gratulemur in h⁹ vocatiõe nois. ⁊ i h̄ v̄bo leticie gaudeam⁹ Uocatũ ē inq̄t nomē ei⁹ iesus. In q̄ q̄dē v̄bo ad leticie ⁊ iocũditat̄ exp̄ssionē duo ↄsiderare d̄bem⁹. Primo vocãt̄ autoritatē Scd̄o nois ↄgruitatē. Ideoq̄ circa hec duo nr̄a v̄set̄ itētio Et i his duob⁹ declarãdis nr̄a insistat deuotio ⁊ affectio delectet̄. Uocãtis autoritas est admirabilis. Nomis cõgruitas est nobis vtilis.

¶ Primo ergo in verbo pposito ↄsiderare debemus vocantis autoritatē admirabilē. q̄ vocatũ est nomē. Hoc em̄ nomen nõ solũ hũana aut angelica sed diuia autoritate vocatũ est. Uñ vt hui⁹ vocatiõis ordinē alti⁹ ordiamur. inueniem⁹ hoc nomē Pũo a d̄o p̄re eternal'r ordinatũ. Secũdo a pphis figural'r designatũ. Tercio ab angelo misterial'r nunciatum. Quarto ab homie tpal'r publicatũ. Audiam⁹ g̃ nomē a d̄o p̄re et̄nal'r ordiatũ. Ecce inq̄t ppha. ecce dies veniũt dic d̄ñs ⁊ suscitabo dd germē iustũ. s. iesũ. Et h̄ ē nomē qd vocabũt eũ d̄ñs de⁹ iust⁹ nr̄ Hiere. xxiij Hoc g̃ dixit d̄ñs. ille. s. de⁹ p̄r cui ē ↄsubalis fili⁹. dicente ppha. Dixit d̄ñs d̄ño meo sede ad dextris meis. Hoc inquã dixit nõ momẽtanea vocis pnũciatiõe. sed eterna mẽtis ordiatiõe ↄcepit. Hoc igit̄ dixit et̄naliter qd tpalit̄ est impletũ Et h̄ est inq̄t nomē qd vocabũt eũ d̄ñs deus iust⁹ nr̄. Et q̄ nomē ei⁹ deus id nomē ei⁹ Jesus. Nõ em̄ ess̄ iesus si nõ ess̄ de⁹. q̄ nõ ess̄ i eo saluatoris autoritas si nõ ess̄ deitatis maiestas. ipso teste q̄ p pphaz ait. Nõ ē saluator p̄ter me Ozee. xiij. Audiam⁹ insup h̄ nomē a pphis figural'r designatum. ⁊ vt breuitat̄ cã ceteras veter̄ testamẽti p̄termittam⁹ figuras. dicat abacuc testimonium nois iesu. Ego inq̄t i d̄ño gaudebo et exultabo in iesu deo meo. Abac. iij. Dicat ⁊ zacharias. Et oñdit inq̄t mihi d̄ñs Jesum sacerdotē magnũ stantē corã angelo dei. ⁊ sathan stabat a dextris ei⁹ vt aduersaret̄ ei. Za. iij. Sz q̄ in lege scriptum est In ore duoꝝ vl' triũ testiuz stat oē v̄bum Deut̄. xvij. Accedat ⁊ terci⁹ testis. Dicat salomõ aliq̄d d noie iesu. Fort̄ inq̄t i bello iesus naue successor moysi i pphis q̄ fuit magn⁹ s̄m nomē suũ. maxim⁹ in salutez electoꝝ dei expugnare insurgētes hostes vt ↄseq̄ret̄ regnũ isrl'. Eccl'. xlvj. O q̄ decēter ⁊ ↄgrue iste iesus naue nr̄m iesum ⁊ ea q̄ suo ↄueniũt noi pfigurat. s; hec trãseo. q̄ ad ea exp̄mēda nõ sufficeret breuis s̄mo. Audiam⁹ itaq̄ h̄ nomē ab angelo ministerialiter nũciatũ. Trãseam⁹ figurarũ testamẽti veteris vmbrã. ⁊ ad euãgelij lucē oculos attollamus. Uocatũ est inq̄t nomē eius iesus qd vocatũ est ab angelo pusq̄ i vt̄o ↄcipet̄. Lu. ij. vbi tbe. Et merito vocatũ ē ab angelo. nã sic ait Orige.

Nomē Jesu gloriosum oīq3 cultu dignissimū. nomē qd est sup oē nomē. Nō decuit pmū ab hoīb3 appellari neq3 ab eis afferri in mūdū. Audiam9 tñ hoc nomē ab hominib3 tpaliter publicatū. Hodie nāq3 a suis parētib3 ac ipm circūcidentib3 iudeis vocatū est nomē ei9 iesus. Et sic nomē eterna mēte cōceptū hodie humana vocatione est tpaliter publicatū. Hoc em̄ vocabulū non solū ab hoīe vel angelo. Sz vt Beda ait. a deo añ tpa secularia vocatum est. Ecce ergo vocantis autoritatem admirabilē. Et hec d pmo ¶ Secundo cōsiderare debemus in vbo ppōsito noīs cōgruitatē nobis vtilē. quia nomē eius iesus. Hoc em̄ nomen Jesus qd interpřtaf saluator aptissime illi cōgruit q̄ p nostre salutis vtilitate in mundum venit. pter qd ad Joseph de Maria loq̄tur angelus dicens. Pariet filiū z vocabit nomē ei9 Jesum. Statim noīs rationē subiūgit. Jpe em̄ saluū faciet populū suum a peccatis eorum. Math. j. Merito ergo nomē ei9 Jesus. Cuius eius. Eius de q̄ olim p pphetam scriptū est. Ecce saluator tuus venit ysaie. xlij. Eius q̄ de seipso ait. Filius hominis venit q̄rere z saluū facere qd pierat Lu. xix. Eius inq̄am qui venit. Ut ipse nos eximeret a demonis potestate. Ut ipse nos redimeret a mortis penalitate. Ut nos secū cōiungeret fraterna germanitate Ut nos secū assumeret in supna claritate. Ei9 ergo q̄ teste aplo venit peccatores saluos facere. j. ad Thi. j. Et ideo nomen eius Jesus. O nomē nostro saluatori cōgruū. nomē nostre saluti vtile. ac toti hūano generi suaue pariter z iocundū. Magna quippe hui9 noīs vtilitas. magna vtilitatis suauitas. magna suauitatis iocunditas Quia teste aplo Nō est aliud nomē datū hoībus in quo oporteat nos saluos fieri. Et ideo nomē eius Jesus. Cui9 eius Eius quē sponsa sua iubilās alloquif dicēs. Oleū effusum nomē tuū. Can. j. cap. Multa nāq3 vt ait Bern. sup cantica canticoz. hui9 spōsi vocabula p diuinā paginā legim9. Sed in duo inq̄t vniuersa vbā cōplector Nullū repietis qd nō aut pietatis grām aut potētiā deitatis sonet. dicente ppheta. Duo hec audiui qz ptās dei est z tibi dñe miscdia. Ergo sm maiestatē sanctū z terribile nomen eius Ex hoc em̄ nomine oleum miscdie vndequaq3 diffūditur. Et aridus est vt idem Bernardus ait. oīs anime cibus si non oleo isto infundif. Jesus inquit mel in ore. i aure melos in corde iubilus. Tristaf aliq̄s nostrū veniat in cor eius. z inde saliat i os. z ecce ad exortū nominis lumē. nubilū omne fugit redit serenuz. Labif quis in crimē currit ad laqueū mortis desperādo. nōne si iuocet nomen vite cōfestim respirabit ad vitā Cui fons siccatus lachrymaruz inuocato Jesu non cōtinuo erupit vberior fluxit suauior. Cui in piculis palpitanti inuocatū virtutis nomē. non statim fiduciam pstitit. depulit metū Cui in dubijs fluctuanti ad inuocationez clari noīs nō subito emicuit certitudo. Cui in aduersis deficienti si nomē adiutorij sonuit. defuit fortitudo. Nihil ita ire impetū cohibet. superbie tumorē sedat. restringit flammā libidinis. ac totius indecoris fugat pruriginez. Hec ille. ¶ Jnuocef ergo nomē tuū dñe sup nos queadmodū sperauim9 in te. Jnuocef Jesu bone nomē sanctū tuum sup nos. Sup nos tui noīs oleū effundaf. vt sicut a christo christiani: sic a Jesu saluatore saluati vocemur. Qd ipse Jesus prestare dignetur cuius nomē est bñdictum in secula seculoz Amen.

¶ Explicit sermo factus p reuerēdissimū in christo patrem dominū Petrū de Aillyaco episcopuz Cameracēn. z sacrosancte romane ecclesie Cardinalē de circumcisione domini.

¶ Sequitur sermo factus p eundem de dñica in septuagesima.

Misit illos in uineā suā Mat. xx. Et i euāgelio hodierno. reuerēdi prēs z i xpo frēs carissimi. Sic hodierna sacri euāgelij lectio sub pabolica similitudīe nob insinuat magn9 ille prfamiliasq̄ i h mūdo q̄si dñs i domo psidēs vniuersitatē rez oīm velut familiā suo impio famulantē. prña dilectiōe gubnat. Hab3 in terris vineā suā vlez. s. fideliū ecciaz. q̄m sic sp spāli amoris prогatiua dilexit q3 ad eā diligēter excolēdā dignos oī tpe opariós destiauit. hec ē ei vinea d q̄ p pphaz dr. Uinea dñi exercituū dom9 isrl est. ysa. v.

Israel quippe videns deum interpretatur. Unde per domum israel nil aliud pueniet iuste intelligitur quam ipsa ecclesia fideliũ nũc per fidē deum obscure videntiũ tandē vero per speciē clare videre sperātiũ. In quorum psona dicit aplus. Uidemus nũc per speculũ in enigmate. tunc aũt facie ad faciē. j. Cor. xiij.

¶ Hec ergo domus israel id est fidelium ecclesia vinea dñi est. quā ipse de egiptiaca seruitute id est diabolica subiectōne in xpianam trāstulit libertatē. Uñ dño dicitur per pphetā. Uineā de egipto trāstulisti et plātasti eā. Et iterum. Plātasti radices ei⁹ et impleuit terraʒ. Et rursus pro hac vinea per christũ visitāda et noua radicũ plantatiōe pficienda. Idem ppheta orabat dicēs Deus virtutũ cōuertere respice de celo et vide et visita vineā istam. et pfice eā quā plantauit dextera tua. psal. Hec igitur est vinea illa cuius vitis est xpus. cui⁹ agricola ē pater eius. cuius palmites sunt fideles. cui⁹ fruct⁹ fideliũ sunt virtutes. ipso teste q̄ ait Ego sum vitis vera et pater meus agricola est. Et iterũ. Ego inq̄t sum vitis et vos palmites. q̄ manet in me et ego in eo hic affert fructũ multũ Joh. xv. Ad erudiendā itaqʒ hanc fideliũ ecclesiam quasi ad excolendā vineā suam nullo tpe dñs operarios mittere destitit. Quia vt in omel. Gregorius ait. Prius per patres et postmodũ per legis doctores et pphetas. ad extremũ vero per aplos dum plebis sue mores excoluit q̄si per operarios ī vinee cultura laborauit. Sʒ nunquid iam idem dñs hui⁹ vinee culturaʒ deseruit. Absit. Nam licet per paucos tamē per quosdam dignos aplorum successores viros scʒ ecclesiasticos adhuc vineam suaʒ colere nō desinit. De quibus cōuenienter intelligere possumus assumptā pro themate ppositorum verborum sententiā. Misit illos in vineam suā. In quibus q̄dem verbis circa hmōi operarios ī vineā ecclīe a deo missos triptita nobis occurrit consideratio. Prima de illo a q̄ mittunt. Secũda de illis q̄ mittunt. Tercia de illo ad quod mittunt

¶ Nā si ppositorum verborũ misteria pfũde scrutari velimus. circa hāc operariorũ missionē tria psiderare dbem⁹. Primo illius a q̄ mittunt eminentē autoritatē. qr misit. Secũdo illorum q̄ mittunt euidentē vtilitatē. qr misit illos scʒ operarios. Tertio illius ad quod mittunt excellentē fertilitateʒ. qr in vineam suā. Primo nāqʒ huius autoritatis eminentiā pbat diuina approbatio. Ideo misit. Scđo hui⁹ vtilitatis euidentiā pbat hũana operatio. ideo misit illos scʒ operarios. Tercio hui⁹ fertilitatis excellentiā pbat digna fructificatio. ideo misit in vineā suā. ¶ Sed omissis iā curiosis diuisionũ vocaliũqʒ pcordantiarũ pludijs quasi puerilibus verborum ludis. Nũc tpus est vt ad seriosa q̄daʒ et grauiora viriliqʒ maturitati pgrua et spũali eruditioni pueniētia pcedamus. In tribus ergo psideratōnibus pmissis ad nostre salutis edificatōeʒ vtiliter psequendis tota nostri sermonis versabitur intentio. vt ex hijs salutaris habeatur cognitio quales esse debeant operarij. de quibus pmissaʒ vestre caritati pposuim⁹ sententiā. Misit illos in vineam suā.

¶ Primo igitur circa operarios in vineā dñi missos diligenter psiderare debemus illius a quo mittunt eminentē autoritatē. cuius autoritatis eminentiā pbat diuīa approbatio que notatur qr dicitur. Misit. Sciendũ em̄ nobis est fratres carissimi quod vinee vel etiam messis ecclesie nulli oīno digni operarij dici merent. nisi diuīe approbationis autoritate mittant. Ideo dñs se rogari debere testatur. vt ab eo operariorum missio approbetur Rogate inq̄t dñm messis vt mittat operarios in messem suam. Lu. x. Hinc rursus de hijs q̄ in vinea verbo pdicatiōis operant per apostolũ queritur. Quō inquit predicabunt nisi mittantur. Ro. x. Sed vt sciam⁹ quibus modis aut signis operarij cognosci possunt qui diuine approbationis autoritate missi sunt. hic vigilanter aduertendũ est quod octo virtuosas conditiones in sacra scriptura reperim⁹. quibus tāqʒ specialibus signis operarios a deo missos esse cognoscimus. ¶ Primo nāqʒ qui ex dei approbatione mittunt debent esse pij ad peccatorũ curationē. Sic em̄ de apostolis et apostolicis viris scriptuʒ est. Hos misit Jesus precipiens eis et dicens. Infirmos curate. mortuos suscitate. leprosos mundate. Matth. x. quod nō solum de corporis sed et anime morbis intelligitur. Nā per lepram peccata carnalia. per mortem spiritualia. per infirmitatē vero pnitas ad hec omnia designantur.

¶ Secundo debent esse austeri ad obstinatorũ correctionē. Sic em̄ vt penitētibus

pietas ita impenitentibꝰ debet austeritas Unñ hic nobis suo mõstrauit exẽplo magnꝰ ille ꝓpheta de q̃ scribit. fuit hõ missus a deo. Joh. j. Nã sicut penitẽtes cũ pietate vocauit dicens Penitentiã agite appropinquabit em̃ regnũ celoꝝ. sic impenitentes cũ austeritate correxit. Progenies inquit viperaꝝ quis mõstrabit vobis fugere ab ira ventura Math. iij. ca. ¶ Tertio q̃ ex dei approbatione mittunt debent esse parati ad aduersariorũ supportationẽ. vel mãsueti ad iniquoꝝ ꝑsecutionẽ. ꝓpter hoc nanq̧ xp̃s suis p̃dixit discipl'is. Ecce ego mitto vos sicut oues ĩ medio lupoꝝ. mat. x. Quia sicut Greg. ait. Qui locũ p̃dicatõnis suscipit mala inferre nõ debet sed tolerare. ¶ Quarto debent esse strẽnui ad oppressorũ liberationẽ. ꝓpter hoc nanq̧ dñs moysen ad filios israel misit dicens Uidi afflictionẽ eoꝝ q̃ ab egiptijs opprimunt. ſʒ veni ⁊ mittã te ad pharaonẽ vt educas populũ meũ filios israel de egipto. Exo. iij. ¶ Quinto q̃ a dõ missi sunt debẽt esse parati ad ꝟitatis p̃dicationẽ Juxta id quod ab apl'o dictũ p̃mittit. quõ p̃dicabũt nisi mittant. Et de cuiꝰ veritatꝭ p̃dicatiõe loq̃tur paulopost subiũgit. Fides ĩ ꝗ̃t ex auditu. auditꝰ ꝑ ꝟbũ xp̃i. Ro. x. ca. ¶ Sexto debẽt esse firmi ad falsitatꝭ impugnatõeʒ. Juxta id qδ a dño hieremie ꝓphete dictũ est. Mitto ego te ad filios israel ad gẽtes apostatrices q̃ recesserũt a me. scʒ ꝑ varios falsitatis errores. Et sequit. Tu g̃ fili hoĩs ne timeas eos neq̧ sermones eorum metuas. Hiere. ij. ca. ¶ Septimo q̃ a dõ missi sunt debẽt esse laboriosi ad sp̃ũaliũʒ ꝟtutũ fructificationẽ. iõ discipl'is suis dominꝰ ait. Elegi vos ⁊ posui vos vt eatis ⁊ fructũ afferatis ⁊ fructꝰ vr̃ maneat. Joh. xv. Ut eatis. s. ambulãdo in via dei ꝑ fidẽ rectã. ⁊ fructũ afferatis ꝑficiẽdo de ꝟtute in ꝟtutẽ ꝑ spem certã. ⁊ fructꝰ vester maneat ꝑseuerãdo vsq̧ in finẽ ꝑ caritatẽ ꝑfectã ¶ Octauo debent eẽ solliciti ad celestiũʒ nuptiarũ inuitationẽ. iõ de celesti rege in ꝑabola euãgelica dr̃. ꝙ misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias Matt. xxij. Qui g̃ sunt fideles serui nõ debẽt illδ ad qδ missi sunt negligere. ſʒ ꝟbo et exemplo ad celestes nuptias ceteros inuitare. Ecce itaq̧ octo ꝯditiões ꝟtuosas. q̃s debent habere opar̃ij q̃ in vineã ecclesie diuĩa approbatiõe mittunt Quaꝝ due p̃me ad destruẽdũ mala culpe. seq̃ntes ꝟo due ad tolerandũ mala pene. due alie ad mĩstrãdũ ꝟba sapientie. postreme aũt due ad multiplicandũ bona gratie ꝑtinere dinoscunt. ¶ Sʒ hodie ꝓch dolor frẽs carissimi plures ecclesiastici viri q2 p̃missis ꝟtutũ ꝯditiõibꝰ ꝑuati sunt se in vineã dñi non ex approbatõe diuĩa sed diabolica potiꝰ p̃sumptione missos ostẽdũt. Sũt em̃ pl'imi vt Gregorij ꝟbis vtar. q̃ intra sanctã ecclesiam culmẽ regiminis ⁊ gl'iam affectãt honoris. sed q̃situ aut ꝑ ambitionẽ susceptũ cure pastoralis officiũ digne mĩstrare neq̃unt. q2 ad ꝟtutꝭ magisteriũ ex sola elatione ꝑuenerũt. O elata nimium p̃sumptio. Dudũ siq̃dẽ hoĩes soliti erãt per ꝟtutẽ ad dignitates ecclesiasticas ꝑuenire. Jã ꝟo in eccl'ia xp̃ianoꝝ fieri videmꝰ qδ olim in policia romanoꝝ salustiꝰ factũ esse ꝯq̃rit. Quia furtiʒ inq̃t et ꝑ latrocinia potius q̃ʒ bonis actibꝰ ad honores et impia nitunt. Et vt idẽ elegãter ait pl'ima fuere q̃ maiores nr̃os magnos fecerũt q̃ in nob nulla sunt. domi ĩdustria. iusticia foris. animꝰ in ꝯsulẽdo liber neq̧ δlicto neq̧ libidini obnoxiꝰ. Pro his nos habemꝰ luxuriã auariciã publice egestatẽ. ꝑuatiʒ opulẽtiã. inter bonos ⁊ malos discrimẽ nullũ. i. distictio nulla ẽ. Oĩa p̃mia ꝟtutꝭ ambitio possidet Magna sunt hec q̃ lamẽtat salustiꝰ. ſʒ lõge maiora lamẽtabilioraq̧ dixerim. Jã eĩ nõ solũ int bonos ⁊ malos discrimẽ nullũ. sed distinctꝭ magna lõgaq̧ distãtia. nã mali ĩ dignitatibꝰ p̃sunt. boni ꝟo indignissimis subiecti sũt. nec solũ ꝟtutꝭ p̃mia possidet ambitio. ſʒ vt Boeciꝰ dic̃. Impante florẽteq̧ malicia. ꝟtꝰ ñ solũ p̃mio caret. verũ etiã sceleratorũ pedibꝰ subiecta calcat Ecce g̃ q̃t ⁊ q̃nta mala seq̃nt. q2 ab impitꝭ et ĩdignis ecclesiasticũ regimẽ p̃sumptuosa temeritate suscipit. Cõtra q̃s dñs ꝑ ꝓphetã ꝯq̃rit dicẽs. Ipsi regnauerũt ⁊ ñ ex me p̃ncipes extiterũt ⁊ nõ cognoui Ozee. viij. Nã vt in p̃mo capl'o regl'e pastoralis dic̃ Greg. Ex se ⁊ ñ ex arbitrio sũmi rectoris regnãt. q̃ nullis fulti ꝟtutibꝰ nequaq̃ʒ diuinitꝰ vocati sed sua cupidĩe accẽsi. culmẽ regiminis rapiũt potius q̃ʒ assequant Hos ergo supmus viticola in vinea sua ꝑmittendo tolerat. sed eos ꝑfecto ꝑ iudicium reprobationis ignorat. Unñ talibꝰ q̃

virtutes non habent etiam si miracula fa cerent. A dño dicit. Discedite a me q̄ ope ramini iniq̄tatē q2 nunq̄ noui vos. mat. vij. ca. De hmōi itaq̄ opariis intelligere nō possumus p̄missam christi sententiaȝ. Misit illos in vineam suā. Et hec de p̄ ma nostri sermonis ɔsideratiōe sufficiat.

¶ Sequitur de secunda.

Secūdo igitur circa oparios in vi neam dñi missos diligenter consi derare debemus illoꝝ qui mittū tur euidentē vtilitatē. Cuius vtilitatis eui dentiā probat humana operatio. que no tat q2 dicit. Misit illos scȝ oparios. Sci endum em̄ nobis est frēs carissimi q̄ sum mus paterfamilias ad excolendā ecclesie sue vineam nequaq̄ inutiliter ociosos eli git. sed vtiles ad hoc oparios mittit. quo rū euidens vtilitas cognoscit si eoꝝ opa tio fructuosa pensef. Attestāte veritate q̄ dicit. A fructib9 eorum cognoscetis eos. Math. vij. Unde inter vtilem et inutileȝ oparium p fructus bonorū z malorū ope rū euidens distinctio ɔprobat. Ideo apo stolus ministrū ecclesiasticū alloq̄tur di cens. Sollicite cura teip̄m pbabilem ex hibere deo oparium. ij. Thi. ij. cap. Sed vt sciamus quanta possit vtilitas ecclesia stice vinee a bonis operariis ꝑuenire. hic vigilanter aduertendū est q̄ sex sunt opa que specialiter ministri debent eccl'ie tan q̄ vtiles viticole spūaliter exercere. debēt em̄ fodere. debent euellere. debent plāta re. debent rigare. debent putare id est sup flua resecare. debent postremo bn̄ cultam vineam custodire. Audiamus ergo q̄ in hiis latēt misteria et ad nostrā eruditionē ista breuiter ꝑseq̄mur. ¶ Primo nāq̄ de bent ecclesie ministri conscientias fodere Unde in p̄sona cuiuslibet ad quē p discre tū ɔfessionis examē ptinet ɔsciaꝝ secreta rimari. Ezechieli a dño dictū est. Fili ho minis fode parietē. Nā sicut ait Greg. xxj. ca. regule pastoralis Quid est parieteȝ fo dere nisi acutis inq̄sitōib9 duriciā cordis apire. Iō sequit. Et cū pfodissem parietē apparuit hostiū vnū. q2 cū cordis duricia vel studiosis ꝑcunctationib9 vel maturis correctionib9 scindit q̄si q̄dā ianua osten dit. ex q̄ oīa in eo q̄ corripit cogitationum interiora videnf. Unz bn̄ illic subdit In gredere et vide abominationes pessimas q̄s isti faciūt. Ezech. viij. ¶ Scd̄o debēt culpas euellere Un̄ postq̄ ɔsciaꝝ secreta p examē ɔfessiōis fodiēdo viderint. restat vt culparū mala p v̄bū correctiōis euellē do destruant. Ideo dñs Hieremiā allo q̄tur. Ecce inq̄t dedi verba mea i ore tuo. Et sequit. Ut euellas z destruas z disper das z dissipes. Hiere. j. ¶ Tercio debent virtutes plantare. vn̄ ibidē recte subiūgit Ut edifices z plantes. Prius em̄ euellen da destruenda disp̄dēda et dissipāda sunt q̄tuor vicioꝝ genera. id est cogitatōis. lo cutiōis. opatōis. z omissiōis peccata. de inde v̄o edificāda sunt z plantāda dupli cis generis v̄tutū carnaliū scȝ z theologi caꝝ opa fructuosa Hūc nāq̄ fructificādi ordinē notauit apl's dicēs. Nunc v̄o libe rati a peccato. serui aūt facti deo habetis fructū vestruȝ in sanctificatiōem. Ro. vj. ¶ Quarto debēt eccl'ie mīstri mētes irri gare. Cū em̄ p v̄buȝ sancte p̄dicatōis in mētib9 fideliū v̄tuose opatiōis plātatio p̄ cesserit. Restat ad ꝑfect9 incremētū vt per documētū ɔtinue eruditōis nouelle plā tatōis irrigatio secuta sit. Iō cū apl's pre misissȝ. Ego plātaui. ɔtinuo subiūxit. ap pollo rigauit Et q̄d his mai9 ē addidit di cēs. Sȝ de9 incremētū dedit. q2 vt vere i moral. Greg. ait. Nisi spūssanct9 audiētiū corda iteri9 repleat ad aures corporū vox docentiū exteri9 incassum sonat. Iō p eū dē apl'm dr Neq̄ q̄ plātat est aliq̄d neq̄ q̄ rigat. sȝ q̄ incremētū dat de9. Quid g̃ Nū q̄d plātare aut rigare diffidim9. q2 si deus incremētū dabit nescim9. Absit. Nam vt ibidē sequit Unusquisq̄ ꝑpriā mercedem accipiet f̄m suū laborē Nō dic f̄m suū ꝑ fectū. Quippe. Qui em̄ plātādo et rigādo laborat ad ꝑfect9 incremētū q̄ntū in se est deū iuuat. Un̄ ɔueniēter subiūgit. Dei eīm sum9 adiutores. j. Cor. iij. ¶ Quito debēt infructuosa putare siue supflua resecare. Cū em̄ matialis vitis licȝ fodiēdo. euellen do. plātādo. rigando bn̄ culta fuerit. eā t̄n vt Tulli9 ait li. d senectute ciratico. ferro amputans coercet ars agricolaꝝ ne silue scat sarmētis. z in oēs ptes nimia fundat Sic ꝑfecto eccl'ie vinea spūalis infructu osa putādo z supflua resecādo vtilit coer cet. Un̄ in cātic dr. Iā em̄ hyems trāsijt ymb abijt z recessit flores appuerūt in t'ra n̄ra. tēpus putationis aduenit Cantic. ij.

Quia nanque iam transijt hyems adversi/ tatis. quia iam recessit et abijt ymber persecutionis qui tempore martyrum ecclesiam pressit. quia postremo in terra nostra apparuerunt flores prosperitatis. ex quibus infructuosarum et superfluarum concupiscentiarum origo processit. Ideo tempus putationis advenit in quo nimirum necesse est. ut ecclesiastica vinea et infructuosorum palmitum et superfluorum sarmentorum putatione et resecatione purganda sit. dicente christo Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum. Joha. xv. ¶ Sexto debent fructifera custodire sive utilia reservare. Cum enim ut audivimus in bene culta vinea infructuosa et superflua putata et resecata fuerint. quid aliud superest nisi ut fructifera et utilia custodienda et conservanda sint. Alioquin quid prodest colendi cura si conservandi deesset custodia. Sed quid ad custodiam vinee requiritur nobis per prophetam notatur. Uinea inquit facta est dilecto meo. et sepivit eam et edificavit turrim in medio eius. ysa. v. Per sepem enim activorum iusta operatio. per turrim vero speculativorum alta contemplatio designatur. quibus vallatur ecclesia et contra nocua custoditur. Econtra vero de quibusdam membris suis ecclesia conqueritur. a quibus nec operatione iusticie nec contemplatione sapientie defensatur. Unde in persona eorum dicitur. Posuerunt me custodem in vineis vineam meam non custodivi. Can. j. ca. Ecce ergo sex evidentis utilitatis opera que sunt ab operariis vinee. id est ministris ecclesie spiritualiter exercenda. ¶ Sed hodie prochdolor fratres carissimi plures sunt ecclesie ministri ab his operibus penitus ociosi Ideoque iam impletum esse videtur quod dominus per ysaiam prophetam ecclesiastice vinee comminatur. Et nunc inquit ostendam vobis quid ego faciam vinee mee. Auferam sepem eius et erit in direptionem. et diruam maceriam eius et erit in conculcationem. et ponam eam desertam. Non putabitur et non fodietur et ascendent vepres et spine et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. ysa. v. ca. O dura nimis comminatio. sed utique nostris exigentibus demeritis digna prorsus condemnatio. Quam si per singula prosequi velim longiori opus esset tractatu quam presentis operis brevitas poscat. Ideo qui potest capere capiat. Sed tamen cur dominus vineam suam in tantorum malorum condemnationem venire permittat. vestra si placet caritas advertat. Sane non ob aliam causam. nisi quia nos ecclesiastici viri qui utiles operarij vinee domini esse debuimus per ocium et negligentiam obstitantes et dormitantes eam incultam. indefensam. et desertam relinquimus. nec inutiles solum aut negligentes. sed quod est damnabilius perniciosi et nocentes operarij reperimur Sunt enim inter nos plures operarij non quidem ad opera dei sed ad opera carnis mundi et diaboli sollicite preparati. Sunt namque quidam operarij sed carnalis voluptatis et immundicie. De quibus dicit apostolus Tradiderunt semetipsos impudicicie in operationem immundicie. Ephe. iiij. Sunt et alij operarij sed mundane iniquitatis et iniusticie quibus a domino per prophetam dicitur Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. psal. Sunt postremo operarij sed diabolice falsitatis et nequitie. Qui sunt ut paulus ait pseudo apostoli. operarij subdoli transfigurantes se in apostolos christi. ij. Cor. xj. Hij sunt simulatores. ypocrite et subversores heretici. qui vel propter avaricie questum. vel propter vane glorie fastum novas superstitiones et erroneas opiniones confingunt. et licet sint ministri diaboli. tamen ministrorum christi figuram pretendunt. Et non mirum ut ibidem ait apostolus. Ipse enim sathanas transfigurat se in angelum lucis. Non ergo est magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iusticie. Sed cum de hijs plura possem utiliter dicere Jam enim ab istis numerosos videmus errores procedere. tamen cogit me temporis angustia de hac re breviter pertransire. hoc mihi finaliter dixisse sufficiat quod iuxta eiusdem apostoli verbum eorum finis erit secundum opera ipsorum. De huiusmodi igitur operarijs intelligere non possumus premissam christi sententiam. Misit illos etc. ¶ Et hec de secunda consideratione nostri sermonis sufficiant. ¶ Sequitur de tercia.

Tercio igitur circa operarios in vineam domini missos diligenter considerare debemus illius ad quod mittuntur excellentem fertilitatem. cuius fertilitatis excellentiam probat digna fructificatio. quod notatur. quia dicitur. In vineam suam. Sciendum enim nobis est fratres carissimi quod vinea domini si bene culta fuerit abundanter fructuosa fit. copiosaque fertilitate fecunda. suis cultoribus multiplicem fructum affert. Unde hoc eis christus insinuavit. cum diceret. Posui vos ut eatis et fructum affe/

ratis Jo.xv. Ideo ꝛ apl'us ait. Quis plā tat vineā ꝛ de fructu ei⁹ nō edit.j. Coꝛ.ix. Sed vt sciam⁹ ꝙ̄ digna sit huius vinee fructificatio ꝛ ꝙ̄ excellens fertilitas Hic vigilanter aduertendū est ꝙ ecclesiastica vinea q̄druplicis gener̄ fructū id est corpoꝛalē.tp̄alē.sp̄ūalē ꝛ eternalem suis exhibet cultoꝛib⁹. De q̄b⁹ ꝑ nr̄a salutari refectiōe sed sub breuitate dicem⁹. ¶ Primo nāq₃ vinea ecclesie cultoꝛib⁹ suis exhibet fructū coꝛpalis necessitatis. De q̄ loquēs apl'us cū dixisset. quis plātat vineam ꝛ d̄ fructu eius nō edit. paulo post subiungit. Si nos vobis sp̄ūalia seminauim⁹. magnū est si nos carnalia vestra metamus.j. Coꝛ.ix. Sup quo v̄bo ait Gregori⁹. Dignū est vt p̄dicatoꝛes ab eis terrena cōsequant̄ stipendia q̄b⁹ patrie celest̄ offerūt p̄mia. Quia sicut dicit ipsa dei sapia. Dignus est opari⁹ mercede sua. Lu.x. Ideo subdit apl'us Ita inq̄t dn̄s oꝛdiauit hīs q̄ euāgeliū annūciāt de euangelio viuere Sed quō viuere Sane non ad carnalis voluptatis supfluitatē sed ad coꝛpalis necessitatis sustētationē. quā idē ipse describit dicēs. Habētes alimenta ꝛ q̄bus tegamur hiis ɔtēti sum⁹.j. ad Thi.vi. ¶ Secūdo hec vinea nobis exhibet fructū tp̄alis honestatis De quo in p̄sona eccl'ie illd̄ ɔuenienter dictū esse intelligit̄. Ego q̄si vitis fructificaui suauitatē odoꝛis. et floꝛes mei fruct⁹ honoꝛ̄ ꝛ honestat̄ Ecci.xxiiij Fructificat siq̄dē ecclesiastica vinea odoꝛis suauitatē ꝑ ministroꝝ sp̄ūaliū vitā et famā suauiter redolentē In quoꝝ p̄sona dicit apl'us. Christi bonus odoꝛ sum⁹.ij. ad Coꝝ.ij. Qui ḡ in ecclesia sic redolēt q̄ sic redolēdo virtutū opib⁹ floꝛēt. hīj nimirū sic floꝛēdo fruct⁹ honoꝛis ꝛ honestatis ꝑcipiēt. id est tp̄alis honorificētie ꝛ honorabilis p̄sidentie dignā mercedē recipiēt. dicēte ap'lo. Qui bn̄ p̄sunt p̄sbiteri dupli ci honoꝛe digni habeant̄.j. Thi.v. ¶ Tercio vinea eccl'ie cultoꝛib⁹ suis exhibet fructum sp̄ūalis fecunditatis. De quo fructu ampla sacre scripture seges plena est. Ibi nāq₃ fructus salutaris pn̄ie. Facite inq̄t dignos fructus pn̄ie. Matt.iij. Ibi fruct⁹ salubris iusticie. Un̄ scribit̄. Fructus iusticie in pace seminant̄. Jacobi.iij Ibi fructus sp̄ūalis sapīe q₂ scriptum est Beat⁹ vir q̄ inuenit sapientiā. Cuius causa subiūgit̄. Qm̄ p̄mi ꝛ purissimi fructus eius. Prouer.iij. Sed vt cetera p̄tercam. sp̄ūaliū fructuū multitudinem copiosā₃ breuiter nūerat apl'us. Fruct⁹ inq̄t sp̄ūs sunt Caritas. gaudiū. pax. lōganimitas. paciētia. bonitas. benignitas. mā̄suetudo fides. modestia. ɔtinētiā. castitas. Gal'.v. Quarto hec vinea nobis exhibet fructu₃ eternalis felicitatis De q̄ dictū est Bonorū laboꝝ glorioſus est fruct⁹. Sapīe.iij. O fructuosa valde ac fertilis vinea. q̄ lic₃ in terra sita sit. tn̄ fructū suu₃ ad celū vsq₃ ꝑducit. Nā ꝑ terreni laboꝛis ꝛ sancti opationis fructū sp̄ūaliū q̄ue in hac vita colligim⁹. ad eternū fructū celest̄ p̄miȷ̄ ꝛ gloriose retributionis final'r ꝑuenim⁹. q̄ꝛob rē dicit apl'us Habetis fructum vestꝝ in sanctificationē. finē v̄o vitam eternā Ro.vj. Ecce igit̄ quatuoꝛ genera fructuu₃ q̄s si ex ecclesiastica vinea digne colligere volumus p̄mos duos recto intētiōis tramite in duos postremos oꝛdinare debem⁹. Alioq̄n q̄ p̄ncipaliter vel coꝛpalis sustentationis vel tp̄alis honoꝛis fructū querit fructu sp̄ūalis virtutis ꝛ eterne felicitatis se ꝑculdubio indignū reddit. ꝛ ipsa q̄ q̄rit aut coꝛpalia aut tp̄alia stipēdia iniustissime rapit. Nam teste Gregoꝛio in Omel'. Qui in hac vita ea q̄ sua sunt q̄rit adhuc ad dn̄i vineā nō venit Illi nāq₃ d̄o laboꝛant q̄ nō sua sed lucra dn̄ica cogitāt. q̄ zelo caritatis studio pietatis inseruiūt. aīabus lucrādis inuigilant. ꝑducere ꝛ alios secū ad vitā festināt. ¶ S₃ hodie ꝓch doloꝛ fratres carissimi plures esse videnī in vinea dn̄i q̄ oīno sp̄ūalia et eterna postponūt. ꝛ coꝛpalis sustētatiōis q̄stū ac tp̄alis honoꝛis fastū cupiunt. De q̄bus ɔquerit̄ dn̄s ꝑ ꝓphetā Uos inq̄t depasti estis vineam meā ysa.iij. Cū em̄ solum hoc q̄rāt vt carnis voluptatib⁹ ꝛ vanis honoꝛib⁹ pascant̄ ꝛ fructum diuini opis nō sectent̄. restat vt ecclesiastica vinea infructuosa reddat̄. Un̄ fit quod ꝑ eundē ꝓphetam dicit̄. Expectaui vt faceret vuas fecit aūt labruscas. ysa.v. O mirāda nimis ꝛ miseranda mutatio. Jā em̄ vinea dn̄i q̄ vuas v̄tutū fecisse debuerat labruscas vicioꝛū facere cōꝓbat̄. ꝛ quod hoꝛrēdo mōstro simillimū est. vue in labruscas. id est virtutes i vicia trāsfoꝛmant̄. ac iuxta Senece sententiā. ideo desūt remediȷ̄ loc⁹. q₂ q̄ fuerūt

vicia mores fiunt. Ecce enim vt Bernardus ait. Parcitas putatur auaricia. sobrietas austeritas creditur. silentium tristicia reputatur. E cōtra vero remissio discretio dr effusio liberalitas. loquacitas affabilitas cachinatio iocūditas. mollicies vestimētoꝝ et equoꝝ fastus honestas. lectoꝝ supfluus cultus mundicia. Addā aūt qđ de hijs omnibꝫ deterius est. Ecce iam a plerisqꝫ etiā prelatis ecclesie diuina sapiētia quasi stulticia despicitur. et sacra theologia tanq̄ stultilogia conculcatur. Qđ ex hijs manifeste conuincitur. quia sacre scripture doctores nec fouent nec pmouent sed deprimunt potius ⁊ contēnunt. ipsosqꝫ tanq̄ vinee dñi penitus inutiles ociosos relinquūt. Qđ si quis iuxta euāgelicā parabolā eos interroget Quid hic statis tota die ociosi. Habent qđ respōdeant. Quia inquiūt nemo nos conduxit. Math. xx. Hoc aūt q̄ pniciosum ⁊ ecclesie piculosum sit et iam expientia docuit. et tandem exitus rei declarabit. Licet vero de hijs plurima dicenda essent. tñ hinc ptranseo. ne si morā diutius fecero q̄s mihi hoc in detractōis aut inuidie notā asscribat. q̄q̄ certe in tanta miseria. nō tam inuidie q̄ misericordie locus existat. ¶ Sed aduertite queso vñ tāta virtutum sterilitas. tātaqꝫ vicioꝝ supfluitas proueniat. Sane nō aliunde nisi q̄ in vinea ecclie mūdana vanitas ex bonoꝝ tpalium affluentia. quasi vitis supflua malorū spūalium ppagines educauit. Qđ vitis illa mistice figurauit quā pincerna pharaonis somniās vidit. Uidebā inquit corā me vitē in q̄ erant tres ppagines. crescere paulatim in gēmas. ⁊ post flores vuas maturescere. Gen. xl. Pincerna siquidem pharaonis peccator est seruus diaboli. q̄ vitem somniat. quia mundi vanitatem cogitat. Hec aūt vitis mūdane vanitatis tres ppagines id est tres mūdi concupiscentias ptulit. De q̄bus scriptura dicit. Oē qđ est in mūdo cōcupiscentia carnis est. concupiscentia oculoꝝ ⁊ supbia vite. j. Jo. ij. Huiusmodi vero male ppagīes paulatim gēme crescunt. q̄ prius cogitatiōe ⁊ deinde consensu incrementū suscipiunt. sed mala operatione florescunt Et post flores maloꝝ operū in vuas vitioꝝ obstinationis ptinacia maturescūt. O mali flores O peiores vue Flores q̄ppe fetidi. vuarū aūt fructus amarissimi. Ex q̄bus tamē floribus tales vue a pluribus hodie ministris ecclie pducūtur. De q̄bus dr. Uua coꝝ vua fellis et botrus amarissimus Deut. xxxij. Sed qđ inter hec amarissime flendū est tres ille q̄s dixi male vitis id est mūdane vanitatis ppagines adeo vsqꝫ iā creuerunt vt non solū ipse vineā magnā sed ingentē siluā effecerint. sub cuius silue latebris pascuntur fere pessime ⁊ crudeles nimium bestie. diabolus scꝫ ⁊ ministri eius q̄ ecclie vineā exterminant. Uñ p prophetam dictū est. Exterminauit eam aper de silua ⁊ singularis ferus depastus est eā. Psal. Aper siquidem de silua diabolus intelligitur. q̄ singularis ferus id ē singulariter ferox ⁊ supbus esse nō ambigitur Sed hic vtiqꝫ nequaq̄ solus in silua vitioꝝ latitans vineā nostrā exterminat. q̄nimo plures hodie viles bestias id est viciosos ⁊ bestiales hoīes congregat. vt p ministros suos fructus ecclesiastice vinee depascatur. Nec aliqs miretur si viciosos hoīes bestias dixerim. Sic enim Boecius. iiij. li. de cōsolatōe phie docuit. Euenit inq̄t vt quem trāsformatū vicijs videas hoīem estimare nō possis. auaricia feruet alienaꝝ opum violentus ereptor. lupi similē dixeris. ferox atqꝫ inqes linguā litigijs exercet. cani cōparabis. insidiator occultus subripuisse se fraudibus gaudet vulpeculis exequetur ire intēperās fremit leonis animū gestare credatur. pauidus ac fugax non metuenda formidat ceruis similis habeatur. segnis ac stupidus torpet asinū viuit. leuis atqꝫ incōstans studia pmutat nihil auibꝫ differt fedis immūdisqꝫ libidinibꝫ immergitur sordide suis voluptate detinetur. Uñ postremo concludens ait. Ita fit vt q̄ pbitate deserta hō esse desierit. cum in diuinā conditionē transire non possit vertatur in beluā. Hec ille. ¶ Oremus ergo dñm fratres carissimi vt ab hmōi beluis monstruosisqꝫ bestijs ecclesiasticā vineam eripiat. Et nos ceterosqꝫ viros ecclesiasticos ydoneos sibi ministros ⁊ tales operarios efficiat de q̄bus ad eius laudem et ecclie vtilitatem singuli dicere valeant pmissam xpi sentētiā. Misit illos in vineā suā. Qđ ipse prestare dignetur q̄ sine fine viuit ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

¶ Explicit sermo factus p dñm Petrum epm Cameracensem, de septuagesima.

¶ Sequitur sermo factus per reuerendissimũ in christo patrẽ dñm Petrum de Aillyaco Cardinalẽ cameracẽsem in cõcilio generali Constañ. Anno dñi. M. cccc.xvij. In medio q̃dragesime.

Letare hierusalem. Hoc breue verbum magni gaudij exp̃ssiuum hodie celebriter canit̃ in principio introitus misse. Et sumitur ex fine libri ysaie. vbi dicitur. Letamini cum hierusalẽ et exultate in ea omnes qui diligit̃ eam. ¶ Hodie reuerendissimi patres ceteriq̃ fratres carissimi. quia de sp̃uali leticia sermo nobis habendus est Inchoandũ eẽ arbitror vt ꝑ impetrãda huius leticie gratia. ad illam virginẽ matrẽ humiliter accedamus que nõ solũ ciuitati hierusalẽ militanti ecclesie. sed toti hũano generi. nec solum hoib' sed etiam angelis gratiam ꝛ leticiã salutarẽ genuit. Quã de celo missus angelus Gabriel ꝑe terrenam illã hierusalem nunciauit In cuius ortu leti cecinerũt angeli. Gloria i excelsis deo. ꝛ in terra pax hoib' bone volũtatis. Eya ergo huic virgini matri gratie salutar̃ genitrici leticie sp̃ualis illam letissimã salutationẽ angelicã p̃sentem' dicentes. Aue maria. ¶ Scdm apl'i sententiã in epistola hodierna duplex nobis ostẽdit̃ ciuitas hierusalẽ. Una ẜm litteralẽ sensum. Alia ẜm sp̃ualem intellectũ. De p̃ma inq̃t apostolus. Syna mons est in arabia q̃ ꝯiunctus est ei que nunc est hierusalez ꝛ seruit cũ filijs suis. De secunda ṽo ait. Illa aũt que sursum est hierusalẽ libera est que est mater nostra Hec igit̃ sp̃ualis hierusalez que edificat̃ vt ciuitas. sicut inq̃t psalmista Hec vtiq̃ est sancta ꝛ immaculata mr̃ nostra eccl'ia que sursũ est q̃tum ad illã sui ꝑtem que triumphans exultat in celis Sed adhuc deorsum manet q̃tũ ad illaz que militans laborat in terris. Sed hec militans eccl'ia ad illã triumphantẽ aspirans eidem vniri ac copulari desiderat. Et sp̃ualez huius desiderij leticiã in hac quadragesimali dñica rep̃sentãs. introitum misse a verbo ꝓphetico iubilãs inchoat dicens. Letare hierusalem. ¶ Ubi nõ immerito q̃ritur. cũ hoc sacrũ quadragesimale tempus ordinet̃ ad penitentiã. cur hodie militantẽ ꝛ adhuc in terris laborãtem ecclesiam ad leticiam excitamus Sz sciendũ nobis est o ciues egregij hui' ciuitatis hierusalẽ ꝙ hactenus ab initio quadragesimalis ieiunij suspendim' organa leticie. vt nobis insinuaret̃ medicinalis amaritudo. q̃ precedere debet in penitẽtia. Sed iam relaxant̃ organa nostra vt ĩ nobis excitet̃ sp̃ualis exultatio ꝑ ꝯsideratio nem futuri gaudij quod succedere debet in patria. Uñ in huius leticie signũ summus pontifex romane eccl'ie que oĩum ecclesiarũ mater est ꝛ magistra rosam auream cum musto ꝛ balsamo hodie in publicam fideliũ presentiã exhibere consueuit. quasi vniuersam excitãs ecclesiã diceret. Letare hierusalem

Letare igitur o hierusalẽ fidelis ciuitas id est fideliũ ciuium vnitas letare nunc et gaudenter intellige verbũ hoc ꝓpheticũ ad te maxime ꝑtinere multomagis q̃ ad illã infidelẽ ꝛ infelicez hierusalẽ. quã Hieremias in libro Trenoꝝ lamẽtabiliter ꝯquerit̃ desolataz. Et de qua in euangelio legitur Uidens Jesus ciuitatẽ hierusalẽ fleuit sup eã. Nõ ad illã vtiq̃ sed ad te vniuersalẽ ecclesiã militantẽ. Et ad hoc sacrũ generale conciliũ te rep̃sentãtez maxime ꝑtinet quod hodie canendo dicit̃. Letare hierusalẽ. ¶ Sed iam videre mihi videor matrẽ ecclesiã tristem ꝛ lacrimosam ad hec q̃rulose respõdentẽ atq̃ dicentẽ Quõ inq̃t fiet istud. O fideles filij quõ. aut q̃ pacto letari potero q̃ tristicie causas. signaq̃ tristiũ euentuũ vndiq̃ ꝯspicio. Ecce inq̃t ipsa. Ecce ego mater olĩ felici ꝑle fecũda. iãdiu ꝛ ꝑ choldolor nimis a reprobis filijs q̃s enutriui et exaltaui spreta sum. Nec spreta solũ sz nõ minus q̃ vetus illa hierusalem multipliciter ꝯculcata Ego dudum a xp̃o sponso meo supra firmã petrã fundata. eius sanguine ꝯsecrata. apl'oꝝ p̃dicatiõe solidata. Tot martyꝝ totq̃ sanctoꝝ meritis et virtutibus aucta. Tã magnifice fideliũ p̃ncipũ ꝛ xp̃iani populi deuotiõe dotata. raz diuq̃ diuitijs ꝛ honorib' ꝓsperata. Jam innumer̃ ꝑiculis ꝛ aduersitatib' circũdata sum. ꝛ ex longa maloꝝ expientia timeo ꝑcipiciũ ad peiora. Heu heu videt̃. O fideles filij videtis me matrẽ vestrã christi

sponsam multipliciter diuisam mirabil'r laceratã. miserabiliter dfformatã. Si hec ğ piis oculis videtis vtiqȝ lacrimari magis vobis ꝯuenit q̃ letari. mihiqȝ dulci⁹ est meã deflere tristiciaȝ q̃ audire Letare hierusalẽ. ❡ Ad hmõi ꝟo lacrimosas q̃relas mr̃is eccl'ie deuoti eius filii in hac sacra synodo ꝯgregati eam ꝯsolãdo rñdent Letare inquĩt hierusalẽ. exulta xp̃i spõsa oĩm fideliũ mr̃ ecclesia. q2 cãm huius leticie z exultatiõis tue sequẽtia introit⁹ misse ꝟba declarãt. q̃bꝫ dicit Cõuentũ facite id est ad generale ꝯcilium ꝯuenite. oẽs q̃ diligitis eã. q̃ ideo filiali deuotione ex matris dilectione ꝯuenistis. vt eam diuisam reunire. laceratã reparare. z deformatam reformare. diuina fauente gr̃a valeatis. Et q2 hoc pie sperãdũ est. iõ subdit. Gaudete in leticia q̃ in tristicia fuistis. Precessit igit magna tristicia sed iam maior leticia subsequat. fiat cã maioris leticie prioris tristicie memoria. sic em̃ iuxta Uirgilii sententiaȝ Preterita olim mala meminisse iuuabit. Scim⁹ itaqȝ ml'tas causas multaqȝ signa p̃cessisse tristicie z meroris discordie z furoris. miserie z doloris. causas videlicet atqȝ signa scismatice diuisionis z ecclesiastice deformatiõis. ❡ Iã ꝟo qđ gaudẽter referimus videm⁹ signa iocunditatis z leticie. signa caritatis z ꝯcordie. signa ꝓspitatis z ꝯplacẽtie. signa vicȝ pacifice vnionis z reformatiõis ecclesiastice. ❡ O mirabilis mutatio dextere excelsi. O p̃clarũ diẽ z quẽ merito faustũ dixerim sub q̃ hoc fieri ꝯtigerit O btõs oculos q̃ hoc videre meruerint O felicem locũ hanc videlicȝ ꝯstantiensem ciuitatem quam dominus ad h̃ eligere dignat⁹ est. Sȝ o mag' laudãda atqȝ extollẽda imensa dei clemẽtia q̃ pulsis p̃teritis malis. tã ingẽs sue largitatis bñficiũ ꝯferre disposuit. Eya ğ post tãta tãqȝ tristia mala horrẽdi scismatis. q̃ mẽs hũana vix rememorari sufficiat. Iã merito letetur hierusalẽ iam exultet z gaudeat mr̃ eccl'ia de innũeris z inenarrabilibꝫ bonis q̃ ex hac vniõe simul z reformatiõe speram⁹. Speram⁹ eqđ' em verã vnionẽ nõ absqȝ reformatõe speram⁹ verã reformationẽ nõ absqȝ vnione Una q̃ppe sine altera esse neq̃t. dicẽte psal. Iusticia z pax osculate sunt. Hec due teste Augustio sorores sunt z sese insepabiliter ꝯmitant. Si ergo vnionis pacẽ q̃rimus reformatiõis iusticiã ꝓsequamur. Tũc em̃ mr̃i eccl'ie rite dicere poterimus id qđ in libro Thobie de hierusalẽ scribitur. Tu aũt letaberis in filiis tuis. q̃m oẽs bñdicent z ꝯgregabunt ad dñm Beati eĩ oẽs q̃ diligũt te z q̃ laudent sup pacẽ tuã. Letare ğ hierusalẽ. ❡ Hiis itaqȝ verb cõsolatoriis exhilarata hierusalẽ et letificata mr̃ eccl'ia. Nos deuotos filios suos viceuersa ad gaudiũ exhortat. et ꝑ apostolica verba ad leticiã excitat dicẽs. Gaudete in dño sp iteruȝ dico gaudete modestia vestra nota sit oĩbꝫ hoĩbꝫ. dñs ꝓpe est In quibꝫ verbis tria special'r notare z notanter ꝯsiderare debem⁹. Primo in q̃ sit gaudendũ. Scđo. quõ gaudendũ. Tercio q̃re gaudendũ. In p̃mo gaudii notat materia. In secũdo gaudii forma. In tercio gaudii cã. ❡ In p̃mo ꝯsistit gaudii perfectio z excellentia. Gaudete in dño. In secundo ꝯsistit gaudii duratio z ꝯsistentia. Gaudete semꝑ z iterũ gaudete. In tertio ꝑficit gaudii rõ z efficacia. Dñs ꝓpe est.

Onsideremus itaqȝ p̃mo et in his verbis notemus o viri doctissimi gaudii nostri materiã z in quo sit gaudẽdũ. Gaudete inq̃t in dño. Ubi nõ me sed Augustinũ audite. Gaudete inq̃t nõ in seculo sed in dño. Hoc est oẽ bonũ in quo gaudendũ est statuite in deo. non extra deuȝ. Sicut em̃ nõ põt hõ duobus dñis seruire. sic nemo põt in secl'o gaudere z in dño. Multuȝ em̃ hec duo gaudia differũt q̃ oĩno ꝯtraria sunt nec siml' i eodem esse põt. Uincat ğ gaudiũ in dño donec finiat gaudiũ in seculo. Illud sp augeat. hoc semꝑ minuat donec finiat Hec ille. Attẽdite ergo q ml'tiplex nobis gaudiũ ꝓponit. Gaudiũ tꝑale. quod est fugiẽdũ. Gaudiũ sp̃uale qđ est amplectenduȝ Gaudiũ eternale qđ est expectandũ. Primũ est gaudiũ in seculo. Secundũ z terciũ est gaudiũ in dño. ❡ Fugiẽdũ est itaqȝ gaudiũ tꝑale. q2 vanũ z erroneũ. q2 ꝑmixtũ z impuꝝ. q2 breue z momẽtaneũ ❡ Attẽdite gaudiũ vanũ z erroneũ. Risum inq̃t sapiẽs reputaui errorem. z gaudio dixi. q̃d frustra decipis. Attẽdite gaudiũ ꝑmixtũ z impuꝝ Risus inquit ille dolore miscebit z extrema gaudii luctus occupat. Nulla q̃ppe est pura et sincera secl'i

leticia. Sed vt bocci⁹ ait. Habet hoc vo luptas omnis. stimulat agit fruentes. Atten dite gaudiū breue ꝛ momentaneū. Laus impioꝝ breuis ē inq̄t Job. ꝛ gaudiū ypo crite ad instar pūcti. Hoc ꝑ gaudium aie nimis piculosum est. q꞉ in eo rō excecat per errorē. Memoria turbat ꝑ dolorē. Volū tas fraudat ꝓpter breuitatē. Ideoq̄ fugiē dū est. q꞉ in acq̄rēdo labor. in possidendo timor. ꝛ in ꝑdendo dolor. ❡ Sed ample ctēdū est gaudiū spūale. Et hoc in nobis triplici radice nascit. Primo de euasione peccatorū. qd̄ est gaudiū penitentiū ꝛ in/ cipientiū. Secūdo de adeptiōe meritoꝝ. qd̄ est gaudiū pficientiū. Tercio de expe ctatione pmioꝝ. qd̄ est gaudiū pfectoꝝ. ❡ Primū est spūale. Secundū spiritua li⁹. Terciū spūalissimū. Ideoq̄ pfectio/ rib⁹ cōuenit. Quib⁹ a xp̄o dr̄. Gaudete et exultate qm̄ merces vestra multa est in ce lo. Hec itaq̄ merces est illud gaudiū eter nale quod est expectādū. Qd̄ vtiq̄ nō est vanū sed plenissimū. nō est pmixtū ꝫ pu/ rissimū. non est breue sed pmanētissimuꝫ. O valde desiderabile gaudiū. Vere ppe/ tuū ꝛ eternū. In q̄ amans ab eo qd̄ amat nunq̄ sepat. nunq̄ diuidit. Qd̄ xp̄s suis amatorib⁹ pmittit dicens. Gaudebit cor vestꝝ ꝛ gaudiū vestꝝ nemo tollet a vobis. De spe igit ꝛ expectatione tāti gaudij spū aliter letat eccl'ia ꝛ exultās canit. Letare hierusalē. ❡ Gaudete igit o spūales eccle sie filij gaudete spūalr̄ in dn̄o. nō tp̄aliter in seculo. In seculo gaudēt q̄ in hijs q̄ in mūdo sunt nimiū delectant. id est in ꝯcu/ piscētijs mūdi. De q̄b⁹ in canonica Johā nis scribit. Oē qd̄ est in mūdo aut est ꝯcu/ piscētia carnis aut ꝯcupiā oculoꝝ. aut su pbia vite. ❡ O vicioꝝ voraginē. o sillā. o caribdim. o nimiū infelicē. maleq̄ securꝝ. q̄ in tāta tanq̄ piculosa mūdi tēpestate se se feliciter stare aut stabiliter gaudere fal laciter seduct⁹ existimat. ꝛ nō poti⁹ ab hu/ iusmodi turbido mari in portū quiete sa/ lutis effugere ꝛ vicioꝝ picl'a euadere stu/ deat. ❡ Cōsiderate igit o pastores greg͛ dn̄ici. q̄t ꝛ q̄ varie vos circūueniūt in sta tu ꝯsidētie tētatiōes ꝛ occasiōes peccatoꝝ. Ibi q̄ppe dl'icie. ibi diuitie. ibi populares honores. Ex q̄b⁹ triplex illa quā supra me minimus vitioꝝ vorago nascit. Ex deli/ cijs scꝫ ꝯcupiscētia carnis. ex diuitijs cō/ cupiscentia oculoꝝ. ex honorib⁹ supbia vite. Et quis nesciat nimis esse difficile nō dicam vincere sed fugere ī delicijs gu le luxurie voluptatē. In diuitijs inordia te auaricie cupiditatē. In honorib⁹ sup/ be glorie vanitatē. Quis pterea ex hac p/ cella enatare poterit sine multiplici ptur batiōe vite. lesione fame. ac pplexitate cō scientie. Nūc vita in sua virtute ꝯcutitur. nūc fama in suo honore scādalisat. nūc ꝯscia ī sua pace molestat. Quid dico mo lestat. imo pene ꝯ̄jcit. Quis eni pplexos ꝯscie nodos euoluat. q̄b⁹ stat⁹ pastoral. et maxime sublimitas papalis inuoluit. q̄s curas enumeret animū lacerātes ac in di uersa ꝛ aduersa trahētes. q̄ mētis q̄eteꝫ et spūaleꝫ trāq̄llitatē pturbāt. cū miris et in enarrabilib⁹ modis pctoꝝ occasionē pbe ant. Heu heu q̄ insuaue iugū et vere on⁹ grauissimū angelic͛ etiā hūeris formidā dū. Vn̄ nō satis admirari possum q̄sdam honoris auidos tāti oner͛ pōd⁹ nō ptime scere. sed mag͛ ambiciose q̄rere. ꝛ hitū p/ tinaciter retinere. nec tāti pōderis picula formidare cū sint fragiles ꝛ ī firmi. ꝛ ad tā importabilia onera debiles et īpfecti. Ecōtra ꝓo illū feliceꝫ multiplicē dixerī q̄ impfectū suū recognoscēs tā pōderosum iugū a dorso suo excutit. ac tā oneroso pi/ culo ꝛ piculoso oneri libēs cedit. vt de il/ loꝝ nūero fiat qui mltiplicē prelationis laqueū innūeris tribulatiōib⁹ inuolutuꝫ hūilitatis pede ꝯterūt. vt ad spūalē liber tatē ꝛ liberā q̄etem euadāt. In q̄ꝝ psona p psalmistā canit. Laq̄us ꝯtrit⁹ est. ꝛ nos liberati sum⁹. Et hec de pma ꝯsideratiōe sufficiant.

Consideremus secūdo gaudij nr̄i formā ꝛ quō sit gaudendū. Gau/ dete inq̄t in dn̄o sp. Vbi glo. Nō ad horā sed sp. q̄si diceret. Nō leuiter ꝫ p seueranter. Sane q̄ spūalr̄ gaudēt in do mino. etiā si tp̄alr̄ ꝯtristari videant. tn̄ sp gaudēt ꝛ pseuerant ꝑm illud apl'i. Quasi tristes sp aūt gaudētes. Qui ꝓo tp̄alr̄ gau dēt in sec'lo leuiter gaudēt ꝛ īstabilr̄. Sic scriptū est. Extrema gaudij luct⁹ occupat. Gaudete igit sp o spūales viri spūali gau dio nō carnali. nec soluꝫ interi⁹ sed iteꝝ ex terius. Iō subdit apl's. Iteꝝ dico gaude te. q̄si duplex nobis gaudiuꝫ ingerat do/ ceatq̄ nō solum leticiā interiorē in corde

sed iterū exultationē exteriorem in corpe
Juxta illud psal. Letamini in dn̄o et ex/
ultate iusti. ¶ Hoc est ḡ gaudiū iubilatō
nis ꝛ laudis qđ ad speculatiuos seu ꝯtem
platiuos maxīe ꝑtinet. De q̄ in psal. dicit
In cōuertēdo dn̄s captiuitatē syō. facti
sumus sicut ꝯsolati. Syō q̄ppe specla in
terp̄tat q̄ i captiuitate manet qn̄ qđ vide/
re desiderat nō videt. Gaudiū eñ ꝯtēpla
tionis a dn̄o nō dat nisi cui vult. qn̄ vult.
ꝛ q̄ntū vult. Sed captiuitas syon cōuer/
tit qn̄ tenebris effugatis velut nimboꝝ ꝛ
ventoꝝ nubilis celū ꝯscie serenat. et tunc
diu desideratū diuq3 expectatū dn̄m suū
aīa ꝯtēplat Ipsa quoq3 velut a mūdana
captiuitate libera in diuina speculatōe cō
solat. Et sic verificat quod sequit. Tunc
impletū est gaudio os nostꝝ ꝛ lingua nr̄a
exultatiōe. Implet quippe gaudio cordis
impletur etiā exultatōe corpis. Exultatio
eñ dicit q̄si extra se saltatio. Sicut ḡ ag/
ni nouelli in prato viridi saliūt et exultāt.
sic anime deuote p altitudinē ꝯtēplatōis
eleuate gaudiū suum intra se ꝯtinere neq̄
unt. sed q̄si extra se saliēdo exultādo mani
festāt. De q̄b in psalmo figuralr dicitur.
Mōtes exultauerūt vt arietes et colles si
cut agni ouiū Talib sic spūaliter exultā
tib. iā dant p̄micie padisi. dant arre glo/
rie. dant pignora spūsctī. O felices aīas
q̄bus datur ad tante pfectōis culmē ascē
dere. Sed qꝛ vt ait poeta. est modus ī re/
bus sunt certi deniq3 fines Quos vltra ci
traq3 neq̄t ꝯsistere rectū. Ideo ne gaudiū
nostꝝ rōnis modū excedat sed rectitudīs
mediū teneat. notāter subdit apl's. Mo
destia vestra nota sit oib hoib. Sic ḡ no
ta fiat modestia nr̄a vt oib pateat ꝙ non
sit īmoderata leticia nr̄a. Ut si sit iteriꝰ le/
ticia ꝛ hylaritas. sit etiā exteriꝰ maturitas
ꝛ honestas. ¶ O vtinā viri patres et frēs
vtinā nobis in hoc sacro ꝯcilio ꝯgregatꝭ
vtinā nobis det in oib hanc modestiam
obseruare. Oib adde modū inq̄t ille. mo
dus est pulcerrima ꝟtꝰ. ¶ Utinā ḡ debi/
ta modestia. vtinā ꝟtuosus modus nobis
det generaliter in oib. sed specialr in reb
arduis ꝛ causis maiorib. ꝛ singlariter ac
specialissime in causis fidē tāgētib Uti/
nā nobis det in hijs modeste sape. qđ vo
cat apl's sape ad sobrietatem. ¶ Certe au
deo dicere ꝙ nec modeste. nec ad spūalez
sobrietatē sapiūt q̄ in hijs q̄ fidei sunt hu
mana iura nimis extollunt ꝛ diuia nimis
dep̄mūt q̄b hūana iura debēt in iudicijs
fidei subiacere ꝛ se illis adaptare ꝛ cōfor/
mare. ne fides ꝛ fidei fama q̄ leuiter ꝛ faci
liter ledit in fideli populo scādalū patiat.
Dicā hoc clarius. Certe nō modeste nec
ad spūalem sobrietatez sapiūt. imo nimis
desipiūt q̄ in causis fidē tāgentib. huma
nas traditōes diuinis mādatꝭ p̄ferunt. et
honorē hoīs honori dei an̄ponūt. ꝛ ī suis
iudicijs ꝓcessib vł sentētijs magꝭ attēdūt
interesse hoīs. interesse vniꝰ ꝑsone singu/
laris q̄3 interesse dei. q̄3 interesse fidei. q̄3 in
teresse totius reipublice xp̄iane. ¶ Dicā
ampliꝰ. Certe n̄ modeste nec ad spūalē so
brietatē sapiūt q̄ ꝓpter q̄dā hūana iura po
sitiua sepe minꝰ bn̄ ītellecta. ꝛ ꝓpter q̄ndā
stilū quē iuridicū vocant. legē dei minꝰ re
uerēter ꝑtractāt. dū sentētias in fauorē fi
dei latas. in graue fideliū scandalu3 sine
cause declaratōe. simplr et sine ꝯditione
annullāt ꝛ nullas esse ꝓnunciāt. Caueāt
illi ne eos tāgat illud iudaicū impropēri
um a xp̄o dictū. Irritū fecistis mandatū
dei ꝓpter traditōes vestras. Et illō Vere/
re. Uere mēdaciū opatus est stilus men/
dax scribaꝝ. Certe videt mltis ꝛ magnis
doctorib nō solū in theologia sed in iure
ꝙ nō est stilus verax nec vere iuridicꝰ. sed
mēdax et falsidicꝰ. in q̄ fundat aliq̄ snīa q̄
verisimilr esse pōt fidei catholice et fideli
poplo scādalosa. Iura eī bona sunt ꝛ sti/
lus iuridicꝰ bonus est Iō eis bn̄ vti oīno
bonū est. S3 ipsis sicut etiā virtutib cō/
tingit male vti qđ certe piculosissimū est.
audacter assero. Est q̄dā specialr stilꝰ the/
ologicus q̄ debet in causis fidei obserua/
ri. Nec miret aliq̄s si stilū theologicū di/
xerim in caus fidei magꝭ obseruari debe/
re q̄3 stilū iuridicum. Quis eī nesciat nisi
valde ignarꝰ ꝙ q̄libet scia imo ars q̄libet
etiā mechanica habet stilū suū. i. modū p
cedēdi sibi ꝓpriū. Quid eī est stilꝰ nisi pce/
dendi modꝰ cuiq3 scie appropriatꝰ. Cū ḡ
sacra theologia sit oīm sciaꝝ supma h3 su
um stilū siue modū sibi appropriatū Sic
scia canonica habet suū stilū iuridicū Et
sic scia canonica ꝓ maiori et digniori sui
pte subalternata est sacre theologie. sic sti
lus iuridicꝰ stilo theologico maxīe in cau
sis fidei subalternatꝰ est ꝛ subiectus. ꝛ nō

econtra. Quid mi⁊. Si eñ ꝑm apl'm ca/ ptiuare debem⁹ intellectũ in obsequiũ fi dei id ẽ intellectualẽ ⁊ naturalẽ rõe₃. mul tomagis captiuãdus est ⁊ subijciẽdus in obsequiũ iur₃ diuini ⁊ stili theologici ius hũanũ ⁊ stilus hoĩm iuridic⁹. ¶ Hic ob/ secro vos diligẽter attẽdamus q̃s stil⁹ q̃s ꝓcedendi modus in causis fidei. ĩ antiq̃s concilijs generalib⁹ fuerit obseruat⁹. Au dacter affirmo. Legat̃ tot⁹ liber magnus ꝯciliorꝫ a q̃ Gratian⁹ in suo decreto plura trũcauit. Nõ inueniet̃ ꝙ antiq̃ p̃res nr̃i ĩ cõcilijs generalib⁹ hunc stilũ siue ꝓceden di modũ iuridicũ sed mag₃ theologicum in diffiniẽdo causas fidei seruauerit. Ab sit ergo absit oĩo ꝙ hoc sacrũ ꝯciliũ talẽ ꝓcessum obseruari decreuerit. Cert⁹ sum ꝙ hec nõ est sacri ĩtẽtio ꝯcilij. nec fuit. nec esse debuit. Non debet ğ sacra theologia nõ debet theologic⁹ stilus. nõ debet mate ria fidei sub regulis ⁊ ligaminib⁹ stili iu/ ridici coartari. nõ capistrari. non alligari q⁊ ꝑm apl'm ṽbu₃ dei nõ est alligatũ. Nõ debent ğ dicta theologorũ in materia fi/ dei in vno sacco ligari. non debẽt in tene bris examinari. sed poni sup̃ cãdelabꝝ. vt luceat veritas fidei oĩb⁹ q̃ in domo sũt. De q̃ re pl'a diceñda essent si ñ ad alia festi naret oratio. Ideo ne illã quã suadeo mo destiã excedere videar ad apl'ica ṽba ꝓse/ quẽda redeo. ¶ Utinã ğ nobis det̃ mode ste gaudere semꝑ in dño. ⁊ iteꝝ atq₃ iterũ interi⁹ exteriusq₃ gaudere. Sed ꝓch pu/ dor multi sunt v⁊inã nõ in nobis q̃ nec in dño gaudẽt. nec semꝑ gaudẽt. nec mode/ ste gaudent. Nõ sunt q̃ gaudẽt in reb⁹ pes simis q̃ gaudẽt in mũdi ꝯcupiscẽtijs. ideo nõ in dño s₃ in secl'o gaudẽt. Nõ sunt gu/ losi ⁊ luxuriosi. q̃ gaudent in delicijs asse/ q̃ndis. Nõ sunt cupidi et auari. q̃ gaudẽt in diuitijs ꝯgregãdis. Nõ sunt superbi ⁊ ambiciosi q̃ gaudẽt ĩ honorib⁹ acq̃rẽdis. Nec solũ hũano more acq̃rẽdis sed inhu manit̃. frauduleñter. symoniace ⁊ violẽter vsurpãdis ⁊ tyrãnice ac ꝑtinaciter retinẽ dis. Hec aũt lic₃ ab oĩb⁹ ⁊ singul' tñ speci alit̃ ab eccl'iastic₃ vir₃ vitãda sunt. ⁊ singu lariter a p̃latis q̃ꝝ vita ⁊ ꝯuersatio esse de bet ceter₃ in exẽplu₃ Et q̃b⁹ dr̃ Uos estis lux mũdi. ¶ Fugite igit̃ o p̃lati ecclesie fu gite. mũdi gaudiũ fallax ⁊ deceptoriũ fu gite. q⁊ sicut ait poeta. latet anguis in her ba. latet sub hoc gaudio voluptas vene/ nosa. Que iuxta senece s̃niam ad hoc nos amplectit̃ vt strãgulet. Fugite itaq₃ et po tius eligite in mũdo ꝯtristari q̃ꝫ cũ mũdo gaudere. Audite xp̃m. Mũdus inq̃t gau debit vos aũt cõtristabimini. sed tristicia vestra ꝯuertet̃ ĩ gaudiũ. Ubi notate mul tipharia esse tristiciã que tãde₃ in gaudiũ magnũ ꝯuertitur. Est tristicia sp̃ualis cõ tritiõis. q̃ ꝓcedit ex ꝯsideratõe sui. Est tri sticia viscealis ꝯpassionis. q̃ ꝓcedit ex di lectione ꝓximi. Est tristitia tp̃alis desola tionis q̃ ꝓcedit ex tribulatiõe mũdi. De p̃ ma ait apl's. Que eñ ꝑm deu₃ tristicia est penitentiã in salutẽ stabilẽ opat̃. De secũ da inq̃t psalmista. Quesiui q̃ siml' ꝯtrista/ ret̃ ⁊ nõ fuit ⁊ q̃ cõsolaret̃ ⁊ nõ inueni. De tercia ait xp̃s in euãgelio Uos aũt nunc tristiciã habet₃. Unde q⁊ dicit nũc. notat hãc tristiciã esse breuẽ ⁊ quasi momẽtane am. ⁊ iõ paciẽter tolerandũ. Audiuit hoc beat⁹ Petrus apl's ⁊ corde retinuit et ore docuit. ¶ In q̃ inq̃t exultabit₃ modicum nũc si oportet ꝯtristari. Ecce tristiciã bre uẽ. q⁊ nũc quasi sit instãtanea. Ecce tristi ciã leuẽ. q⁊ modicũ si oport₃ ꝯtristari. Ec ce tristiciã vtilẽ. q⁊ in q̃ exultabit₃. ¶ Hec ğ tristicia ꝓpter sui breuitatẽ. leuitatẽ ⁊ vti litatẽ nõ plene tristicia dicẽda est. sed q̃si tristicia. cui annexa est sp̃ iterna leticia. iõ notanter ait apl'us. quasi tristes semꝑ au tẽ gaudentes. Hec est itaq₃ tristicia salu/ tar₃ q̃ iuxta ꝓmissionẽ xp̃i ꝯuertet̃ in gau/ dium. De quo premissum est Gaudete in domino semper iterum dico gaudete. Et de quo canit ecclesia. Letare Hierusalẽ. ¶ Et hec de secunda consideratione suf/ ficiant.

Consideremus tercio gaudij nostri causa₃. ⁊ q̃re sit gaudendũ. q⁊ vi/ delicet domin⁹ ꝓpe est. O vere ma gnã. o ingentẽ gaudẽdi cãm. Dñs prope est. Parum quippe posset esse gaudium si ad seruos cõsolandum adueniret seruus licet ꝓpe. vel si dominus licet longe. Sed magnũ vtiq₃ gaudium hic ex duplici cau sa notat̃. Tum ex consolatoris potestate. quia dominus prope est. Tum ex cõsola/ tionis ꝓpinquitate. quia prope est. Iteꝝ ergo gaudete et iterum atq₃ iteru₃ inultũ gaudete. quia dñs prope est. Sed inqui/ rendũ nobis est. quib⁹ prope est domin⁹.

fane qntūcūq; multipliciter sit ꝓpinqu⁹.
nō tñ ad salutis efficaciā. ꝓpe est oib₉. dicē
te psalmista. Lōge a peccatorib₉ salus. q2
iustificationes tuas nō exq̄sierūt. Exq̄ra
mus ḡ iustificatiōes dñi. ⁊ ad eū ꝑ iustas
opatiōes accedam⁹ si eum ad nos appro
pinquare cupim⁹. Cōuertimini ad me in
quit dñs ꝑ ꝓphetā ⁊ ego ꝯuertar ad vos
¶ Sciendū aūt nobis est ꝙ quantū ad
ꝓpositū ꝑtinet ꝓpe est dñs trib₉ hoim gene
rib₉. Prope est inuocātib₉ in oratōe ad ex
audiendū. Prope est expectātib₉ in tribu
latione. ad ꝯsolandū. Prope est laborāti
bus in ꝑegrinatione ad reficiēdū. ¶ Au
diāt in oratiōe inuocātes ꝙ ꝓpe est eis do
min⁹ ad exaudiendū. Prope est inq̄t psal.
ꝓpe est dñs oib₉ inuocātib₉ eum oib₉ inuo
cātib₉ eū in veritate. In veritate inuocāt
q̄ non solum ore sed corde deū orant Hij
de illoꝝ numero nō sunt de q̄bus dicitur
Populus hic labijs me honorat. cor aūt
eorū longe est a me. Absit a nobis ⁊ ꝓcul
absit a ꝓcessionib₉ ⁊ oratiōib₉ nostris hoc
improperiū. alioq̄n lōge erit a nobis dñs
¶ Audiant deinde in tribulatōe expectā
tes. ꝙ ꝓpe est eis dñs ad ꝯsolandū. Iuxta
est dñs inq̄t psalmista hijs q̄ tribulato sūt
corde. Quib₉ verbis ꝯsolent expectantes
in hoc sacro cōcilio pacē ecclesie. Quib₉
sepe dictum est. expecta reexpecta. qui iō
tribulato sunt corde. quia vt ait sapiens.
Spes q̄ differt affligit animū. Sz ne lō
giores expectatiōis tedio affligant. audi
ant qd in eiusdē psalmi versu subdit. ⁊ hu
miles spū saluabit. Expectent ergo hūili
ter. expectent pacienter. expectēt ꝑseuerā
ter. ⁊ implebit in eis illd eiusdē psalmiste.
Expectās expectaui dñm ⁊ intēdit mihi.
Quid est intēdit mihi. Hoc est me in tri
bulatione expectantē ⁊ ad eū clamātē au
diuit et exaudiuit. Clamauit ad me īquit
⁊ exaudiā eū. cū ipso sum in tribulatione.
Ecce nō solū ꝓpe sum. sed cū ipso sum. O
magnū tribulationis ꝑuilegiū q̄ talē se
cum habere meret hospitē ⁊ sociū. ¶ Au
diant deniq; in ꝑegrinatione laborantes
ꝙ ꝓpe est eis dñs ad reficiendū Uenite in
q̄t ad me oēs q̄ laboratis ⁊ onerati estis
⁊ ego reficiā vos. O verbū laborantium
cōsolatoriū ⁊ ꝑegrinantiū refectiuū
¶ Sed iam patres fratresq; ꝑstantissimi
iam ex lectione sacri euāgelij q̄ hodie reci
tatū est breuiter ostendere ꝓponimus ꝙ ꝓ
pe est dñs ad reficiendū laborātes ꝑegri
nantesq; in via hui⁹ miserabilis vite. vt ex
dicēdis appareat quantū euangeliū hodi
ernū ꝑtinens sit ad illud spūale gaudiū.
De q̄ sepi⁹ supra meminim⁹. Magnū ꝗp
pe gaudiū est audire magnā xp̄i cōpassio
nē ad illā ꝑegrinantiū multitudinē q̄ eū
sequebat. Cū subleuasset inquit oclos ie
sus. oculos pietatis ⁊ misc̄dic. ⁊ vidissꝫ q2
multitudo maxia venit ad eū dixit ad phi
lippū Unde emenus panes vt māducēt hij
Sed maius gaudiū. q2 vt ꝓpe fieret mul
titudini esurientiū dixit iesus. Facite ho
mines discūbere. accepitq; panes. Et cū
grās egisset distribuit discūbentib₉ Sed
postremo maximū gaudiū ꝙ ex q̄nq; pa
nib₉ ordeaceis ⁊ duob₉ piscib₉ q̄si quinq;
viroꝝ milia satiauit ita vt implerentur ex
reliquijs duodecī cophini fragmentoꝝ.
Et merito hoc maximū gaudiū dixerim.
q2 ꝑ magnitudine et admiratione tāti mi
raculi. Cū vidissent ꝙ fecerat signū dice
bant. q2 hic est vere ꝓpheta qui venturus
est in mundū. Sz ad cumulū nostri gau
dij leticieq; spūalis accedit. ꝙ idē miracu
lū quod tunc corpaliter ⁊ ꝑsentialiť xp̄us
egit. q̄tidie spūaliter in nobis si ꝑ nos nō
steterit adiplet. Pro cui⁹ rei morali intel
ligētia sciendū nobis est ꝙ q̄nq; sunt pa
nes spūales q̄b₉ aīa in vite ꝑsentis via re
ficit ⁊ spūaliter sustentat. Primus est pa
nis penitētie. q̄ est refectio reuertentium.
Secūd⁹ est panis doctrine q̄ est refectio
ignorantiū. Terci⁹ est panis iusticie. q̄ est
refectio laborantiū. Quartus est panis
patiētie qui est refectio pugnantiū. Quin
tus est panis eucharistie q̄ est refectio oī
um fidelium. ¶ Ecce ergo vt ait aposto
lus Ecce nunc tempus acceptabile. ecce
nunc dies salutis in quo ad refectionē no
stram salutarem hos quinq; panes iugi
ter debemus accipe. ¶ Accipite ergo pri
mo panem penitentie. qui est refectio re
uertentium id est de culpa ad gratiam re
surgentiū. Hic est panis de quo dicebat
penitēs dauid. Cinerē tanq; panē mādu
cabā ⁊ poculum meum cū fletu miscebā.
Cinis quippe minutus est ⁊ amarus. cui⁹
minuta diuisio peccatoꝝ recordationem
significat. que fieri debet vsq; ad minima
⁊ cuius amaritudo pctoꝝ cōtritionē desi

gnat q̃ esse debet amarissima. iuxta illud ysaie. Recogitabo tibi oes annos meos i amaritudine aie mee. Hic est primus panis ordeaceus quo maxie refici debemus in hoc sacro q̃dragesimali tpe. Panis est ꝓpter refectionẽ. ordeaceus ꝓpter aspitatẽ. Reficit nãq; spũm sed macerat carnẽ. De quo plura vtiliter dicẽda breuitatis grã ꝑtranseo. ¶ Accipite secũdo panẽ doctrĩe q̃ est refectio ignorãtiũ. Sicut em̃ panis carnalis reficit carnẽ esurientẽ. sic doctrina spũalis reficit mentẽ ignorantẽ. Unde notanter in Deut. scriptum est. ꝛ a xp̃o in euangelio ꝑme dñice huius q̃dragesime allegatũ Nõ in solo pane viuit hõ ſ; in oĩ verbo qd̃ ꝑcedit de ore dei. Hic secũdus panis ordeaceus etiã cum refectõne aspitatem habet. iuxta illud apl̃i. Omnis aũt disciplia in p̃senti q̃dem nõ esse videt gaudij sed meroris. postea aũt fructũ pacatissimũ exercitatis ꝑ eã reddet iusticie. Huius ꝓ̃o panis aspitas temperat dũ suauit salubriterq; frangit. ac ꝑ hoc ignorantiũ mentes in veritatis ꝯgnitione reficiũtur. In cuius figurã de discipulis christi scriptum est. Cognouerũt dñm in fractione panis. Hũc panẽ frãgere est diuine scripture ac sacre doctrine verba exponere. veraciter ꝛ vtiliter apire Sed hodie proch pudor sunt nonnulli q̃ hũc panẽ doctrine male frangunt. imo q̃ñtum in eis est ad fideliũ intoxicationẽ corrũpunt ac venenoso ꝛ pestifero doctrine sue pane simplices xp̃ianos etiã; nõnunq̃ ꝑncipes ꝛ p̃latos decipiũt ꝛ seducũt. q̃rũ aliq̃ fuerũt in hoc sacro dãnati ꝯcilio. S; sunt ꝛ alij qui ad defensionẽ erroꝝ ꝛ excusationẽ errantiu; noua dogmata cõfingũt. ꝛ antiq̃ diuiaq; p̄cepta decalogi distorte et alit q̃ spũssanct⁹ eoꝝ actor intellexit exponũt. Qui q̃sdã stultilogie nõ dicã theologie doctores. ſ; veri⁹ seductores. quos vocat apl̃s ingros prurientes auribꝫ. ad se ꝛ suã suoꝝq; erroꝝ tutelã p̄ce vel p̄cio. fauore vl̃ odio. minis vel blãdicijs attrahunt ꝛ veris doctoribꝫ detrahũt. eis minant. eos lacerant ꝛ diffamant. Hij pseudo magistri et adulatorij doctores ad fautoriã sue praue adulationis ne dicã heretice prauitatis. hmõi p̄cepta decalogi nõ ꝑtinere ad fidẽ catholice veritatis imprudẽter astruũt. Hij p̄terea errores ꝯtra hmõi p̄cepta absq; erroꝝ assertoribꝫ ꝯdẽnari non posse impudẽter affirmare p̄sumũt. Hij deniq; ep̄os cũ maximo theologoꝝ cõsilio in suis dyocesibꝫ errores hmõi in fide ꝛ moribꝫ notorie scãdalosos nõ posse extirpare ꝛ sententialr reprobare aut ꝯdẽnare p̄sumptuose diffiniunt. O q̃ mlta aduersus hos errores eorũq; fautores declamãda essent. nisi ad finẽ ꝓperaret oratio ¶ Hic tñ vnũ silere nõ possum Hoc est. q̃ hij oẽs p̄fati errores sacro huic cõcilio et ei⁹ honori ac autoritati manifeste ꝯtradicũt. ꝛ ei⁹ diffinitõibꝫ patenter ꝯtraria sunt. Nã eoꝝ opposita i eo practicata fuerũt ꝛ notorie approbata. sic clare ꝯstat ex act̃ et sentẽtijs lat̃ ꝯ errores q̃ plꝛimos ꝑut hec ꝛ alia declarare ꝓpono. si debita audiẽtia in cã fidei ꝛ debit⁹ ꝑcedẽdi mod⁹ def. Hic tñ ꝓtestor. ꝛ ad hoc deũ testẽ inuoco q̃ nihil in hac maťia dixi fauore vel odio. nec ad dedec⁹ aut iniuriam cuiuscũq;. ſ; ad h⁹ maťie ꝯcordiã quãtu; in me fuit posse ten⁹ laboraui. ꝛ ad talẽ cõcordiã q̃ ꝛ fidei catholice ꝛ cuiuslibet p̄sone honorẽ saluare poterat. ſ; ceca sup̄bia ꝛ sup̄ba cecitas hãc ꝯcordiã non admisit Nihil ĝ loq̃r nisi sola v̄itate coact⁹ Et primo ꝛ ꝑncipalr ad honorẽ dĩ ꝛ sue fidei catholice. Scd̃o h⁹ sacri ꝯcilij. Tertio scẽ romane eccĩe ꝛ sacri collegij. Quarto xp̃ianissimi reg̃ frãcoꝝ q̃ ꝛ sui predecessores apd̃ eccl̃iã; meruerũt q̃ cause fidei q̃ ipm ꝛ regnũ suũ tãgũt. in h̄ sacro ꝯcilio modeste ꝛ reuerẽter tractent. Postremo ad honorẽ alme m̃ris vniuersitat̃ p̄isieñ. ꝛ sp̃aliter theologice facultat̃. Hoꝝ enĩ oĩm honor ꝛ reuerẽtia hic ml̃tũ tãgit. et ml̃to pl⁹ q̃ plures existimãt. ꝛ iã; hmõi eoꝝ honor ml̃tũ ledit ꝛ ampli⁹ ledet. Et ista de h̄ pãe dicta sint. Comedãt ĝ ꝛ digerãt hunc panẽ q̃ sanũ hñt palatũ ꝛ bñ dispositum stomachũ. ¶ Accipite tertio panẽ iustĩe q̃ est refectio laborantiũ. de q̃ intelligi p̄t qd̃ in orõne dñica petim⁹. Panẽ nr̃m q̃tidianũ da nob̄ hodie. Hic panis iustĩe id̃o d̄r. q̃ꝛ digne laborãtibꝫ iuste dat. dicẽte xp̃o. Dign⁹ ẽ opari⁹ cibo suo. Econtra ꝓ̃o q̃ nõ laborat nõ manducet. Laborate igit o vos oparij messis dñice si hũc panẽ. i. si sustẽtatõe; ex fructibꝫ eccl̃ie digne q̃rit̃ recipe Hic em̃ panis ordeaceus est. q̃ꝛ cum suauitate refectionis habet asperitatẽ laboris. iuxta illud qd̃ in Genesi scriptum est.

In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Consolet͂ aūt caritas vestra. quia si iuste laboraueritis nec vilem mendicitatē nec turpem indigentiam incurretis. dicente propheta. Non vidi iustum derelictum nec semen eius querēs panem. ¶ Accipite quarto panē pacientie: qui est refectio pugnantiū. De quo in Ezechiele scriptū est. Panē suum in sollicitudine comedat. Sane vbi pugna ibi vt sit sollicitudo maxima necesse est. Hic ergo panis ordeaceus est. quia habet refectionē anie. sed etiā asperitatem pene ⁊ tolerantiā pacientie. Sed quātacunqꝫ sit huius duricies panis temperari poterit ex ꝯsideratiōe dñice passiōis. Quia vt Bernardus ait. Si passio dñi ad memoriā reuocet͂ nihil tam durū quod nō equanimiter toleret͂.

¶ Accipite quinto panem eucharistie. q̄ est refectio oīm fideliū. Hic est panis nuptialis qui reficit discumbētes in mensa dñi. De quo christus ait. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Hic panis est in p̄senti ordeaceꝰ sed in futuro erit triticeus quia purus. Nunc autē ordeaceus dicitur. quia cum afflictione aīe sumit͂ dicente aplo. Probet autē seipsum homo ⁊ sic de illo pane edat ⁊ de calice bibat.

¶ Audistis igitur de quinqꝫ panibꝫ. Audite nunc breuiter d̄ duobꝫ piscibus. Per duos itaqꝫ pisces sp̄ualiter intelligere possumus duplicem cōsolationē quam in p̄senti recipit anima quasi ad ꝯdiendū illā quam p̄dixímꝰ quinqꝫ panū asperitatem. Prima est spes et expectatio bonorū eternorum. Secunda est experientia q̄daꝫ spiritualium carismatū. Prima consolatiōe sustentat͂ anima in aduersitate temporali Secunda reficit͂ in ꝓsperitate spirituali Prima consolatio est quasi piscis maris. quia capitur in aduersitate Secunda q̄si piscis fluuialis siue aque dulcis. q2 capitur in ꝓsperitate. iuxta illud psal. Ponā in mari manū eius ⁊ in fluminibꝫ dexterā eius. In sinistra q̄ppe manu aduersitas ⁊ in dextra ꝓsperitas designat͂. ¶ O beatos illos ⁊ vere beatos quos ex hijs q̄nqꝫ panibus ⁊ duobus piscibus sp̄ualiter intellectis xp̄us in peregrinatione huius deserti refecerit. et q̄rū esurieꝫ salutari cibo satiauerit. quibꝫ ab eo dicitur Beati qui nunc esuritis quia saturabimini.

Audistis ergo ex hodierna lectiōe euāgelica tā l̄ralit͂ recitata q̄3 moraliter exposita. q̄ntū illa miraculosa refectio ꝑtinens sit ad illud gaudiuꝫ sp̄uale. de quo hodie canit ecclia. Letare hierusalē. et de q̄ sepe dictū est. Gaudete ī dño sp̄. iterꝫ dico gaudete. Audistis deniqꝫ tāti gaudij cām. q2 ꝓpe est dñs. Prope ē nobis inuocātibꝫ in oratōe. Prope est nobis expectātibꝫ in tribulatiōe. Prope ē nobis laborātibꝫ in peregrinatiōe. Prope ē in quā in p̄senti p gr̄am. sed ꝓpinq̄or erit per gloriā. Quā ille nobis cōcedere dignet͂ q̄ sine fine viuit ⁊ regnat in secula se. Amē.

¶ Explicit sermo factꝰ p reuerēdissimū in xp̄o patrem cardinalē Cameracen̄. in cōcilio generali Cōstātien̄. Anno dñi. M. cccc. xvij. in dñica in medio q̄dragesime.

¶ Sequit͂ sermo eiusdē in die resurrectionis dñi nostri iesu christi.

Si consurrexistis cū xp̄o q̄ sursum sunt q̄rite Col. iij. Et in ep̄la hodierna ¶ Hodie frēs carissimi sacra illiꝰ diei solēnia celebramꝰ q̄ xp̄s rex nr̄. duc. pastor ⁊ doctor de morte surrexit ad vitā ⁊ d̄ pena ꝓcessit ad gl̄iaꝫ. Et vt beatꝰ Greg. ait. de passiōe ad resurrectiōeꝫ ⁊ de corruptiōe ad incorruptionē trāsmigrauit. Jō sic miles regē ⁊ exercitꝰ ducē. sicut ouis pastorē ⁊ discipulꝰ doctorē sequitur sic decēs est. vt xp̄m seq̄mur a mortuis resurgētē. ⁊ cū eo ꝯsurgēdo a t͂renis ad celestia sublimiꝰ erigamur Et h̄ ē ad q̄d hortat͂ apl's ipso dicēte ⁊ nos in v̄bis ꝓpositis alloq̄nte. Si ꝯsurrexistis cū xp̄o ⁊c. In q̄bꝫ verbis duo tangunt͂. q̄rū vnū sic āñcedēs p̄mittit͂. ⁊ aliđ sic ꝯñs q̄dā ꝯditionali ꝯñā subīfert͂. Primū est. nos cū xp̄o ꝯsurgere. Scd̄m ē. nos q̄ sursū sūt q̄rere. Primū spectat ad pctōꝝ nr̄oꝝ pniaꝫ. Scd̄m spectat ad bonoꝝ opm ꝑseuerātiā ¶ Debemꝰ ei p̄mo cū xp̄o ꝯsurgere p abiectiōeꝫ pctī mortal. Jō d̄r. Si ꝯsurrexistis cū xp̄o Scd̄o q̄ sursū sunt q̄rere p adeptōeꝫ vite sp̄ual. Jō sequit͂. q̄ sursuꝫ sunt q̄rite. Primū ĝ est añs ad secundū. q2 mortē culpe ꝑus abijcere debemꝰ vt ꝯseq̄nter ad vitaꝫ gr̄e resurgamus. Sic eñ xp̄s vt ait beatꝰ Greg. mortē nr̄aꝫ. s. mortē culpe moriēdo destruxit. ⁊ vitā. s. gr̄e resurgēdo reparauit.

¶ Dico igit̃ primo q̄ nos debemus chri- sto ɔ̄surgere ꝛc̄. Sȝ vt pateat qualiter cū xp̄o cōsurgere debeamus ꝑus expedit cir ca christi resurrectionem aliqua breuiter cōtemplari. Et tria specialiter. Primo re- surrectionis modū. Secundo resurgen- tis statū. Tercio resurgendi fructum.

¶ In ꝑmis itaq̄ circa resurrectiōis mo- dum sciendū est. q̄ xp̄s surrexit mane. sur- rexit vere. et surrexit manifeste. Surrexit mane ꝛ velociter sine tardatione. iuxta il- lud. Surgens iesus mane prima sabbati Marc. vl. Surrexit vere ꝛ realiter sine fi ctione. Vñ dicit̃ q̄ surrexit dñs vere Lu ce. xxiiij. Surrexit manifeste ꝛ apparenter sine dubitatione. Nā scriptū est q̄ manife- status est iesus discipulis suis cū surrexis set a mortuis. Jo. vlti. Pluries enim chri stus apparuit. pluries suis discipul' se ma nifestauit. ꝛ pluries ac varijs modis suā resurrectionē veram esse probauit. vt nō posset dubitari eam esse fictam aut fanta sticā qualis fuisse legitur suscitatio Sa muelis. j. Regū. xxviij. ¶ Huic autem tri plici modo resurrectionis christi debem⁹ in nostra resurrectione spirituali de mor- te culpe ad vitam gratie etiam tripliciť cō formari. ¶ Primo nanq̄ debemus sur- gere mane ꝛ velociter sine tardatione In mane scilicȝ nostre iuuentutis ꝛ non in se ro nostre senectutis. Quia scriptū est Bo num est viro cum portauerit iugū domi- ni ab adolescentia sua Tre. iij. Nam sicut sapiens ait. Adolescens iuxta viam suam etiam cū senuerit non recedet ab ea. Pro uer. xxij. E cōtra ꝟo inueteratis dierū ma lorū per ꝓphetā dicit̃. Si potest ethyops mutare pellē suam ꝛ pardus varietates suas. ꝛ vos potestis bonum facere.

¶ Secundo debemus surgere vere ꝛ re- aliter sine fictione abijciendo scȝ omnē si mulationē ꝛ ypocrisim. ꝛ seruiendo dō in caritate nō ficta. Sicut scriptum est. Ti- mete dominū ꝛ seruite illi soli in veritate in toto corde vestro. ¶ Tercio debemus surgere manifeste ꝛ apparenter sine dubi tatione vt scilicȝ nostra penitentia sit ho- minibꝫ manifesta non ad vanam gloriam mundi sed ad laudē dei ꝛ edificationē pxi mi. dicente christo. Sic luceat lux vestra coram hominibꝫ vt videant bona opa ve stra ꝛ glorificent patrem vestrū qui in ce- lis est Nam talis relucentia boni opis est ꝓbatio q̄ in eo est existētia veritatis. Scri- ptum est em̄ q̄ qui facit veritatē venit ad lucem vt manifestent̃ opera eius. quoniā in deo sunt facta. Joh. iij. Sicut em̄ chri stus pluries apparuit ꝛ sic se manifestādo sue resurrectionis veritatem probauit. sic nos vere resurrexisse monstrabimus si in manifestatione boni opis perseueremus nec ad peccata ꝑterita sicut canis ad vo- mitū redeamus. sed iuxta verbum aposto li. sic destruatur corp⁹ peccati vt vltra nō seruiam⁹ peccato. Ro. v. ca. ¶ Et hec cir ca resurrectionis modū sufficiant.

Sed vlterius circa resurgentis sta tum sciendū est q̄ tres fuerunt cō ditiones christi resurgentis. sicut tres fuerunt morientis. Prima nāq̄ mo- rientis ɔditio fuit deformitas ɔtemptibi lis. Secūda infirmitas despicabil'. Ter cia humilitas miserabilis. ¶ Et de hijs tribꝫ ɔditionibus sanctus ysaias ꝓpheta- uit. Vñ de ꝑma dicit Non erat ei species neq̄ decor. Et vidim⁹ eum ꝛ nō erat aspe ctus. Et de secūda in eodem loco subdit. Desiderauimus eū despectū ꝛ nouissimū viroꝝ virum dolorū ꝛ scientē infirmitatē De tercia ꝟo subiūgit. Reputauimus eū quasi leprosum ꝛ pcussum a deo et hūilia tum. ysa. liij. ¶ Sed ɔtra istas tres cōdi- tiones morientis tres fuerunt ɔditiones resurgentis. Nā primo contra morientis ɔ̄formitatē fuit in resurgēte pulcritudo ꝛ forma admirabilis Tunc em̄ ipse fuit spe ciosus forma ꝑ filijs hominū. Sicut pre dixerat de eo ꝓpheta. Secūdo ɔtra mori entis infirmitatē fuit in resurgente valitu do ꝛ potentia incōparabilis. De qua p ꝓ- phetam dicitur. Potestas eius potestas eterna que non auferetur Daniel' septio. ¶ Tercio contra morientis humilitatē fuit in resurgente celsitudo et gloria ine- narrabilis. Nam de deo patre scribitur. q̄ suscitauit eum a mortuis et dedit ei glo riam sempiternam. j. Pe. j. Sic em̄ dece- bat vt q̄ maxime fuerat hūiliatus in mor- te summe exaltatus esset in resurrectione Ideo dicit ap̄l'us. Hūiliauit semetipsū factus obediēs vsq̄ ad mortē. mortē autē crucis. Propter qd̄ ꝛ de⁹ exaltauit illū ꝛ de dit illi nomē qd̄ est sup oē nomē. vt i noīe Jesu oē genu flectat̃. In hoc ḡ carissimi

exēplo christi euidēter instruimur vt pas/ siones huius tpis paciēter feramus Nō em̄ nō sunt ꝯdigne passiōes huius tpis ad fu turā gloriā q̄ reuelabit in nobis Ro.viij. Dabit em̄ nobis ꝑ aduersitate leticia.pro pa〈u〉ꝑtate abūdātia.ꝑ humilitate gl'ia.di/ cente scriptura. Humilē spū suscipiet gl'a Prouer.xxix. Et hec circa resurgētis sta/ tū sufficiāt.

POstremo ꝟo circa resurgendi fru ctū Sciendū est ꝙ triplicē fructū ex xp̄i resurrectione ꝯsequimur. Primus fruct⁹ est nostra iustificatio. Nā xp̄s sicut dicit apl'us traditus ē ꝓpter deli cta nostra.⁊ resurrexit ꝓpter nostrā iustifi cationē. Scriptū est Ro.iiij. ¶ Secūd⁹ fructus est nostre fidei ꝯfirmatio. Nā per resurrectionē xp̄i fides nostra ⁊ maxime q̄ ad articulū de resurrectione futura cōfir mata est ⁊ solidissime roborata. Vñ ꝓpter hoc arguit apl'us. ꝙ si xp̄us resurrexit et nos resurgem⁹.j.Cor.xv. ¶ Terci⁹ fru/ ctus est nostre spei eleuatio. Nam p⁹ mor/ tē xp̄i aliq̄ etiā eius discipuli quasi despe rantes dicebāt. Nos spabamus ꝙ ipe eēt redēpturus israel. Luc.vl. Ac si dicerent. Postq̄ꝫ vidimus eū morientē ampli⁹ non speramus. Sed spes q̄ in morte xp̄i qua/ si mortua fuerat postea ex eius resurrecti one viuificata est ⁊ plenissime restituta di cēte petro apl'o. Scd'm magnā miscd'iaꝫ suā regenerauit nos in spem viuā ꝑ resur rectionē iesu xp̄i.j.Pe.ij. ¶ Nos igit̄ frēs taliter cū xp̄o ꝯsurgere debemus ꝙ hunc triplicē fructū ex eius resurrectiōe conse/ qui mereamur. Qd̄ vtiq̄ꝫ fiet si a dormitō ne negligentie ⁊ a morte culpe seu malicie resurgamus. Ad hoc em̄ nostrum quem libet hortat̄ apl'us dicens. Surge q̄ dor mis et exurge a mortuis Eph.v. Et sic pꝫ qualiter cum xp̄o debemus ꝯsurgere.⁊c̄. Et hec de primo dicta sufficiant.

¶ Dico igitur secundo. ꝙ nos debemus q̄ sursum sunt querere ⁊c̄. Abiecta nanq̄ꝫ morte culpe que nos ad inferiora protra hit amplectēda est vita grē ꝑ quā mēs hu mana ad supiora ꝯsentit. Vt aūt ea q̄ sur suꝫ sunt queramus. Debet in nobis esse terrenorū conteptus ⁊ eternorū appetit⁹. Sic enim docet nos xp̄s doctor optim⁹. dicens. Primo querite regnum dei et iu/ sticiam eius. Mat.v. ¶ Sed sciendum est ꝙ tria sunt que nos ad terrena trahūt ⁊ inferius iacere faciunt. a q̄b⁹ surgere de bemus vt eterna q̄ sursuꝫ sunt querere va leamus. Primū est curuitas auaricie per quam trahit mūdus alliciēs. Secundū est feditas immūdicie ꝑ quā seuit caro in ficiēs. Terciū est cecitas ignorātie ꝑ quā fallit demon decipiēs. ¶ Primo ḡ vt que sursum sunt q̄rere valeamus surgere d̄be mus a curuitate auaricie.⁊c̄. Mund⁹ em̄ suis diuitijs nos allicit.⁊ ꝑ auariciam ad terrena nos incuruans vt inferius iacere ꝯpellat suo pondere trahit. Sed appetit⁹ eternoꝝ hoc pondus abijciens nos a ter renis surgere ⁊ ad celestia volare fac̄. heu mihi inq̄t quia incolatus meus ꝓlongat⁹ est Heu mihi si diutius terrā inhabito cū ad hoc factus sum. vt incolatus meus sit in celo Heu mihi si affectus terrenoꝝ ho minē cum brutis deorsum incuruare va leat quē deus rectū creauerat. vt cum an gelis sursum tendat. Ideo em̄ sicut q̄daꝫ poetarū ait. Os homini sublime dedit ce lumq̄ꝫ videre iussit ⁊ erectos ad sidera tol lere vultus. Quid ergo turpius Quid er go indecentius hominē in terra ꝑ cupidi tatem iacere ⁊ ad infima ꝑ auariciam in/ curuari qui debet in celo animū ꝯtēpla tionem erigere et sublima ac celestia spe/ culari. Non sic ergo fratres carissimi sed licet maneamus in terra corpaliter. tamē q̄ramus in celo spūaliter ꝯuersari dicen/ tes cū apl'o. Nostra ꝯuersatio in celis est. Phil.iij. Et hec de primo.

¶ Secundo vt que sursuꝫ sunt ⁊c̄. Sur gere debemus a feditate immūdicie. Per quā seuit caro inficiēs. Caro em̄ suis de/ licijs nos inficit.⁊ seuiendo lasciuiens ac lasciuiendo seuiens in lutum immūdicie id est in ꝯcupiscentie feditatē prosternit. Sed nimis indecens ē fratres carissimi aīam ad ymaginē dei factam ⁊ ad simili tudinē sui cōditoris formatā in sordibus lectū suū sternere ⁊ in luto fede voluptat̄ iacere. Surgamus itaq̄ꝫ nec sit qui se ex/ cuset aut qui dicat se surgere nō posse. nā siue grauati fuerimus naturalis cōplexi/ onis debilitate siue ligati male ꝯsuetudi/ nis necessitate siue oppressi mole criminū siue peccatorū multitudine ac magnitu/ dine pregrauati.tñ presto nobis est auxili um dei. Qui iuxta verbum prophete Nō

solum erigit elisos sed etiaȝ soluit compeditos. Parata siquidem est manus domini ad erigendū casus debiliū ⁊ dissoluendū catenas siue compedes delictorū. Jō peccator q̄uis sepe ⁊ grauit̄ ceciderit. q̄uis diu in sordib9 iacuerit. Quis etiam in multis ⁊ magnis peccatoꝝ vinculis ligatus sit. ꝓpter hoc debet nō desperare aut diffidere ꝙ surgere nō possit. Sed cuȝ ꝑ se possit cadere. ꝑ se aūt nō possit resurgere. manū oīpotentis dei debet in auxiliuȝ inuocare dicēdo cū ꝓpheta Emitte manū tuā de alto eripe me ⁊ libera me. Jn. psalmo centesimo. xliiij. Et hec de secundo.

¶ Tercio vt ⁊c̄. Surgere debemus a cecitate ignorantie. Per quam fallit demō decipiens. Diabolus in suis fallacijs nos decipit ⁊ oculos mentis nostre ꝑ intellectū scȝ ⁊ affectum ignorātie tenebris excecare satagit. vt nos vsq̄ ad mortem ī peccatis obdormire faciat incessanter parat insidias ⁊ laq̄os tendere nō desistit Sed surgendū nobis est fratres carissimi ⁊ ad celuȝ leuandi sunt oculi vt eos illuminet virtus xp̄i. Sic cū dixisset ap̄lus. Surge q̄ dormis et exurge a mortuis. Postea subdidit dicens. et illuminabit te christ9. Peccator dormienti recta similitudīe cōparat̄. quia nec sensus clare cognitionis. nec vsus debite recordatiōis. nec motus bone opationis in eo reperitur. Sed tali excitato ⁊ surgēti a somno mortis ac leuanti oculos ad lucem solis. christus qui est sol iusticie radios sui luminis infundere consueuit. Quisquis ergo cecitate ignorantie in peccatis somnolentus existit Oret christum vt oculos suos illuminet nec amplius in tenebris mort; obdormiat. dicendo cum ꝓpheta. Jllumina oc̄los meos ne vnq̄ obdormiā in morte. scribit̄ in psalmo Quod ip̄e prestare dignetur q̄ viuit ⁊ regnat in secula seculoꝝ Amen.

¶ Explicit sermo factus ꝑ reuerendissimū in christo patrem dominū Petrū de Aillyaco sacre theologie doctorem. cardinalem Cameraceñ. in die resurrectionis dn̄i nostri Jesu christi.

¶ Sequitur sermo eiusdem reuerendi in christo patris. Jn die sancto Penthecostes.

Apparuerūt eis dispertite lingue tanq̄ ignis. Actuū. ij. Et in ep̄la presentis festiuitatis. ¶ Hodie fratres carissimi tp̄alem sp̄ū sancti missionē solēniter celebramus. q̄ idem sp̄us super discipulos suos in līguis igneis. i. igneis radijs ad modū linguarū formatis visibilit̄ apparuit. Jn triplici nāq̄ forma missum ip̄m esse legim9. ¶ Primo in columba. scȝ in baptismatis xp̄i susceptiōe. qñ sp̄ūsanct9 descendit sup xp̄m a iohanne baptizatum. Lu. iij. ¶ Secūdo in flatu scȝ in ap̄loꝝ ordinatione. quādo dn̄s īsufflauit eis ⁊ dixit. Accipite sp̄ūm sanctū Jo. xx. ca. ¶ Tercio in igne scȝ in ap̄loꝝ ꝯfirmatione. qñ largiori munere sue maiestātis in discip̄los superuenit. ⁊ eis hodie carismatū dona tribuit. Prima missio ꝑtinet ad receptiōnē gratie inchoātis. Secūda ad corroboratiōnē gr̄e ꝓficiēt̄. Tercia vo ad ꝯfirmationē gr̄e ꝑficiēt̄. ¶ Sic q̄ fit vt iste triplex missionis mod9 ad tres ꝑtineat hominū status. Nā prim9 ad incipientes. Secūdus ad ꝓficiētes. Tercius ꝑtinet ad ꝑfectos. quā applicatiōnē nō ꝓsequor cā breuitatis. Merito ḡ vltimam missionē sp̄ūsancti p̄ ceteris celebrandā ⁊ celebriter recolendaȝ suscepit eccl'ia. q̄a vicȝ ꝑ eam nō solū inchoās aut ꝓficiens gratia sed ꝯsummans ⁊ ꝑficiens hoīb9 est collata. Sic eñ hodie xp̄s oīa ꝯsummauit ⁊ euangelice xp̄iane legis gratiam ꝯsummando ꝑfecit. Nā p9 pacientiā morientis. post magnificentiā resurgētis post gloriā ascendentis. post residentiaȝ p̄sidētis ⁊ sedentis ad patris dextrā nil aliō cōsummandū restabat nisi vt expectata spiritussancti leticia adueniret ⁊ celi muneribus celestes hoīes implerent̄ Hoc auteȝ hodie factū est qñ tp̄aliter missus est imobilis. qñ visibiliter apparuit inuisibil'. qñ corruptibilib9 hoīb9 missus est incorruptibilis. qñ scȝ sp̄ūsanctus apparuit ap̄lis tūc impletū est q̄d d̄r in verbis ꝓposit; Apparuerūt eis ⁊c̄. Jn q̄b9 verbis etiā merito nobis occurrūt ꝯsiderāda. Primo q̄d significet ⁊c̄. Jn hoc eñ tria misteria designant̄. ¶ Primo h̄ factuȝ est vt sp̄ūsanctus ap̄los in loq̄ndo et p̄dicādo oīb9 gētibus ignitos ⁊ ardentes redderet. Nam

pdicator q caritate nō ardet. vbo doctrīe alios nō accēdit. Ideo de Helya dicit q verbū ei quasi facula ardebat Eccl. penul. ¶ Scdo vt legē quā apl'i pdicaturi erāt igneā esse id est legē amoris ostēderet. Nā hāc venit dn̄s publicare. pdicare. ipāmq pcipue voluit ab apl'is pdicari. ipso dicēte Ignē veni mittere in terram. et qd volo nisi vt ardeat. Lu. xiiij. Spūssanctus vt Bern. ait sup discipl'os in linguis igneis venit. vt linguis oim gentium vba ignita loquerent. et legē igneā lingue ignee pdicarent. Sed qd est vbū ignitū. qd est lex ignea. nisi lex amoris et pceptū caritatis De q scriptū est. Hoc est pceptū meū vt diligatis inuicē Jo. xv. Hūc itaq dilectiōis ignē. hūc caritatis ardorē instar apl'orū debēt singuli xpiani sed pcipue viri ecclesiastici et illi maxime q altari xpi seruiunt. fouere semp indesinent et incessanter nutrire. In cuius figurā in lege scriptū est Ignis in altari meo sp ardebit quē nutriet sacerdos Leuiti. vj. Ve igit illis sacerdotib aut illis apl'orū successorib qui nō hodie nutriūt ignem caritatis sed flāmā cupiditatis. q nō hn̄t vba ignita euāgelice veritatis. sed vba fumātia pōpatice vanitatis. q nō pdicāt legē igneā sed legē ferream. nō legē amoris sed legē rigoris. q suis linguis in pplo nō fouēt caritatem dilectiōis et pacis sed cupiditatē diuisionis et scismatis. Ve inquā illis et si necesse est vt scādala eueniāt. ve tn̄ illis p qs tantū scādalū venit. Nā in illos aut p eos in alios spūssanctus in linguis igneis nō descendit sed spūs malignus in linguis venenosis totū fere mundū inficit et in odij venenū accēdit. Sz tercio spūssanctus i linguis igneis apparuit vt ipse q in igne significat se in apl'os locutū esse mōstraret. Nā eos certificare voluit q spūssanctus in eis loquere. ne ipsi diffiderēt. cū a pncipib et mūdi sapientib eorū pdicatio et doctrina psequeret. et ne ipsi sibi attribuerēt. cū multi ad eorū pdicationē pueterent. ac etiā vt singuli plus eis crederēt cū sermo eorū q̄si vbū diuinū audiret. Propterea dicit xps Nō enim vos estis q loquimini sed spūssanctus q loquit in vob. Mat. x. Et hec de pmo pncipali. Scdo psiderandū occurrit. q̄re spūssanctus in lingue potius q̄ alterius mēbri specie apparere voluit. Hoc enim factū est triplici rōne. Primo qdē. q humana lingua igne infernali multū succēsa erat. iō igne spūssancti multū indigebat vt a dyaboli incēdio sanaret. Vn̄ Jaco. iij. scribitur. Lingua nr̄a ignis est vniuersitas iniquitatis. Lingua pstituit in mēbris nostris. q maculat totū corpus et inflāmat rotā natiuitatis nostre inflāmata a gehēna id est a suggestione diaboli. Nā fm glosam gehenna diabolus dr. q ppter ipm facta est Vn̄ sic gehēna sp ardet sic sp diabolus vbicunq sit secū portat suarū tormēta penarū. et inde pmotus flāmā viciorū suggerit. et illa q hoib inuidendo suggessit p lingue incōtinentiā apit. et p cetera mēbra ad effectū pducere cogit. Et iō p eā inflāmat rotā ntitatis nr̄e. vt apl's ait id est oim operū nr̄orū vniuersitatē incendit. Que ppter hoc rota dr. q sicut in rota idem est pncipiū et finis. sic tāta est volubilitas in opibus hūanis vt tūc hō incipiat cū crediderit psummare q̄si nihil aliō sit vite nostre discursus q̄ antiquus ille fictus a poetis dedali laberintus. Scdo q līguā regere valde difficile est. iō pre ceteris mēbris spūssancti grā idiget. vt recte rōnabiliterq regat Vn̄ Jaco. iij. dr. Ois natura bestiarū et volucrū et serpentū domata sunt a natura hūana. linguā aūt nullus hō potest domare. O mirabile et miserabile lingue mōstrū q linguā domare neqmus. et ferocissimā bestiarū naturā domamus. Nā vt ibidē ait glo. Immanissimā aspidē a qdā p̄fe familias legimus in egipto domatā fuisse. q q̄tidie de cauerna egrediēs de mēsa eius annonā recipiebat. Sz et tygridē q̄ndā legimus māsuetā factā fuisse in india et inō anastasio pncipi destinatā Sz nullibi legimus domatā esse hoīs linguā. dicēte sapiente. Quis est q nō delinqt i lingua sua. Eccli. xix. Tercio. q lingua ē mēbrū valde vtile si debite pescat. Vn̄ nō immerito dicit catho. Virtutē pmā puto esse pescere līguā etc. Hoc siqdē diuino pcordat eloqo q dictū est. Si qs in vbo nō offendit hic pfectus est vir. Jac. iij. Et illi salomonis cōuenit snīe. Lingua placabilis lignū vite. Prouer. x. Et hec de secūdo sufficiant.

¶ Tertio cōsiderandū occurrit q̄re spūssanctus potius ignē q̄ aliud elemētū elegerit. Hoc enim ideo factū est. q ignis septē habz opatōes q septē donis spūssancti

ↄueniētissime adaptant̄. ¶ Prima ignis opatio est purgare. Nā aurū ⁊ argentū et alia metalla igne purgant̄. Et ad hoc ptinet donū timoris. cuiꝰ officiū est cor hoīs a peccatis mūdare. dicēte scriptura. Timor dñi expellit peccatū. Ecci. j. ¶ Secūda opatio est liqfacere. nā qd durū ē ignis emollit. Et h ptinet ad donū pietatis. cuius officiū ē cor hoīs liqfacere. vt cū aliꝭ se coaptet gaudēdo cū gaudētibꝫ. flēdo cū flētibꝫ. ⁊ dicat cū aplo. Quis infirmat̄ et ego nō infirmor. ij. Cor. xj. ¶ Tercia ē incinerare. qd pertinet ad donum scie. cuiꝰ officiū est hominē ex noticia suiꝑsiꝰ hūiliare. ⁊ hūiliādo se q̄si cinerē reputare. qa ſm Augustinū facit interiꝰ hoīem lamentantē ⁊ exteriꝰ se nō iactantē. Quis eīm nō hūiliet̄. qs a iactātia nō desistat. si p donū scie recognoscat. q: cinis est ⁊ in cinerē reuertet̄. ¶ Quarta est sursum tēdere. qd ptinet ad donū ↄsiliꝭ. cuiꝰ officiū est spretis tpalibꝫ ⁊ terrenis ad eterna ⁊ celestia mētem erigere. Cōsilia eīm docent impfecta relinq̄re ⁊ p eminētiā vite ad pfectionem xp̄m seq̄ndo puenire. ipso dicēte. Si vis pfectꝰ esse vēde oīa q̄ habes ⁊ da paupibꝫ ⁊ seq̄re me. Math. xviij. ¶ Quinta est lutea ⁊ fragilia solidare. qd ptinet ad donū fortitudis. cuius officiū est hūanā fragilitatē solidādo fortē efficere. Hoc eīm xp̄us suis pmiserat discipulis dicēs. Sedete ī ciuitate donec induamini virtute ex alto. Lu. xxiiij. O magnā huius ignis ꝟtutē. q̄ sic pncipis aploꝝ petri fragilitatē solidauit. vt q̄ prius ad vniꝰ ancille vocē christū negauerat. postea ipum corā pncipibꝫ ↄstanter pseuerāterq₃ ac gaudēter ↄgnosceret. O mirāda mutatio ⁊ vere mutatio dextere excelsi q̄ hoc efficere valuit. vt petrus ⁊ aliꝭ apli q̄ priꝰ in tribulationibꝫ tristes erāt ⁊ pauidi. postea irent gaudētes a ↄspectu ↄsiliꝭ. q̄m digni habiti sunt p nomine iesu ↄtumeliā pati. Act. v. ¶ Sexta ignis opatio est illūīnare qd ptinet ad donū intellectꝰ. cuiꝰ officiū est suo lumīe mētes hoīm erudire. de q̄ ꝓphetice scriptū ē. De excelso misit ignē in ossibꝫ meis ⁊ erudiuit me. Treñ. j. Hoc eīm hodie in aplis īpleuit spūssanctꝰ. Nā ignis ipsiꝰ de excelso celi solio missus aplos erudiuit. q̄ ossa eccl'ie erāt dū totū corpus ipsiꝰ supportabant. exteriꝰ scȝ p paciētiā in aduersis. interius ꝟo p medullā ⁊ dulcedinē pietatis. ¶ Septīa ignis opatio est inflāmare. qd ptinet ad donū sapīe. cuiꝰ officiū est ex sapore spūaliū ad eorū amorē mentē accendere. Sapiētia eīm sapor est spūaliū rerū ad eaꝝ amorē ardēter alliciēs. et reꝝ eternaꝝ saporē ↄtēnens. De q̄ dicebat aplus Que sursum sunt sapite nō q̄ sup terram. Col. iij. ¶ O duri g̃ ⁊ nimiū indurati ac obdurati filiꝭ ade. qs huiꝰ ignis flāma per donū timoris nō purgat. qs p donū pietatis nō emollit. qs p donū scie hūiliādo nō incinerat. qs p donum ↄsiliꝭ xp̄m seq̄ndo sursum nō erigit. qs p donū fortitudinis nō ↄsolidat. qs p donū intellectus nō illūīnat. qs p donū sapīe nō inflāmat. ¶ Sed o vtinā hec a nostrꝭ cordibꝫ auertat spūs ille sanctꝰ qui illūīnator est cordium. spūs ille dulcis ⁊ suauis q̄ cordis habitaculū qd possidet igne sui amorꝭ emūdat ⁊ exurit. O vtinam corda nr̄a sic ad se flectat ⁊ in se dirigat. vt veraciter eū intelligere et ferueter diligere valeamus. Qd ipse pstare dignet̄. qui sine fine viuit et regnat in secula seculoꝝ Amē.

¶ Explicit sermo factꝰ a dño Petro cardinali Cameraceñ. de festiuitate Pēthe.

¶ Sermo eiusdem factus in ↄcilio generali Anno dñi M. cccc. xvij. eadē die.

Dum cōpleren tur dies Penthecostes erāt oēs discipli pariter in eodē loco. Et reliq̄ q̄ scribunt̄ in lectōe libri actuū aploꝝ hodie recitata. q̄m in modū omelie nūc exponere ꝓponimus

Hodie reuerēdissimi pr̄es ceteriq₃ frēs carissimi. hodie celeberrimā missiōis spūssancti memoriā solēnit̄ festiuamꝰ. hodie faustū illū diē recolimus q̄ discipli xp̄i repleti sunt oēs spūscō Cuius sacri collegiꝭ ↄsors erat sacratissima ꝟgo mr̄. Mr̄ inquā nō cuiuscūq₃ sed dei. Scriptū est eīm. q: hiꝭ oēs erāt pseuerātes vnanimiter ī oratiōe cū maria mr̄e iesu. Int̄ hos igit̄ ⁊ sup hos oēs repleta ē maria spūscō. Nec tūc pmo sed dudū antea dū sibi dictū fuit ab angelo. Aue gr̄a plena dñs tecū. Joēs vt de gr̄e sue plenitudīe aliq̄ntulā recipe portiōe₃ ⁊ velut discipuli christi hodie spūscō visitari mereamur. ad eā tanq₃ ad gr̄e fontē fideliter fi-

ducialiter q recurrētes. sibi deuota mēte eandē salutationē angelicā psentem⁹ dicētes Aue Maria ꝛc.

Sicut sacra testat actuū aplo꜄ hystoria. Dū oplerent dies penthecostes id est qnqes decē dies a resurrectiōe dnica. tūc facta est illa visibilis missio spūssancti de q̄ fit hodie festiua leticia. Qui die꜄ nūer⁹ nō vacat a misterio Nā sicut annus qnqgesim⁹ apd iudeos erat iubile⁹. sic apd xpianos qnqgesim⁹ dies iste iubile⁹ fact⁹ est atq iocūdus. Audiam⁹ iocūditat initiū Tūc em̄ erāt oēs discipuli piter in eodē loco. ¶O prēs oscripti cetiq viri disertissimi qd meli⁹. qd iocūdi⁹ dici pōt de discipul xpi q erāt pariti i eodē loco. Ecce inqt psal. Ecce q bonū ꝛ q iocundū hitare frēs in vnū. Erāt itaq oēs velut frēs habitātes piter. Nec solū corpalr in eodē loco sed spūalr eodē cord ꝛ aio. sic scriptū est. q2 mltitudis credentiū erat cor vnū et aia vna. Erāt g hȳ frēs nō discurrētes et girouagi. nō discrepātes et discoli. sic hodie mlti vocati falsi frēs religiosi. sed concordes ꝛ beniuoli ac vnanimes ꝛ fratna caritate oiūcti. O vtinā nob in hac sancta generali synodo cōgregat. vtinā nob def in fraterne caritatis vnitate xpi discipl'os imitari. vtinā nobis def ita cū eis spūscō repleri. vt vere et nō ficte. nō ad nrām sed ad dei gl'iā dicere valeam⁹ candē synodū in spūscō ogregatam existere Qd vtiq fiet nec alit fiet si opante spūsancto nobisq coopantib spiri⁹ malign⁹ pcul ab hac ogregatōe pellatur. spūs vic erroris ꝛ pfidie. spūs diuisionis ꝛ otrouersie. spūs otētiōis ꝛ pteruie spūs rācoris ꝛ inuidie. spūs tumoris ꝛ supbie. ꝛ vt ad vnū dicā spūs oīs iniqtat ꝛ malicie. Hunc qppe mltiplicē spūm malignū benign⁹ ille spūssanct⁹ secū eē nō patit. dicēte sapiēte. Spūssanct⁹ disciplie effugiet fictū. id est spūm malū sub fictōnis fallacie ꝛ ypocrisis mltiplici specie palliatū. ¶O vtinā spūssanct⁹ ꝑt spm̄ malum nos nō effugiat. s a nob ipm poti⁹ effugare digne. ꝛ ei⁹ mltiplices fraudulētias expugare. S hec hacten⁹. iā ꝓ deinceps ad ꝓposite lectionis hystoriā reuertamur. Dū eēnt g oēs discipuli in eodē loco Audiam⁹ q admirabili potētia potētiq virtute spūssanct⁹ in eos hodie qdruplr opatus fuerit. Primo qdē aduenit. Scdo repleuit. Tercio appuit. Quarto reqeuit. ¶De pmo dr Fact⁹ ē repēte de celo son⁹ tanq aduenięt spūs vehemētis De scdo Et repleuit totā domū vbi erāt sedentes De tertio Et appuerūt ill disptite lingue tanq ignis. De qrto. Seditq sup singulos eo꜄. Pio g dr aduenisse p gr̄e interiorē inspiratōē Scdo repleuisse p gr̄e vberiorē diffusionē. Tertio apparuisse p gr̄e exteriorē opationē. Quarto reqeuisse per gr̄e pfectiorē otinuationē. ¶Hic g notate diuīe scripture ordinē. Hic osiderate ordinatissimū modū aduēt⁹ spūssancti q tūc visibilr suos discipl'os visitauit. et qtidie aīas sanctas spūalr visitare nō dsinit. Postq em̄ aduēit. postq repleuit. postq apparuit. tandē sedere ꝛ reqescere dr i aīa. qn pfecti⁹ otinuat in ea gr̄e sue dona. Hec sunt igit qtuor admirāda aduēt⁹ spūs scti opa magna cū meditatiōe meditāda. ꝛ a cūctis amplectēda fidelib S q2 istorū tria ad aplo꜄ ptinēt visitatiōē. ipa ꝓo apparitio ad nrām instructionē. ideo specialiter de hodierna sci spūs apparitione dicere ꝓponimus.

Nostis itaq o viri doctissimi nost optime vos q firmit tenet catholicā fidē hodie spm̄sanctū sub triplici appuisse corpali spē. Nec h sine magno spūaliq factū esse misterio. Apparuit in spē flaminis. Apparuit in spē liguaru. Apparuit in spē ignis. De pma dictu est. Fact⁹ est son⁹ tanq aduenięt spūs vehemēt. id est tanq vēti magni siue tonitrui q tn̄ discipl'i mime fuerūt pterriti h diuīa opante potētia. in signū q dabat eis spūs q nō oturbator s osolator ē cordiū. Uēit itaq spūsctūs i illd oclaue. venit i illā sacratissimā synodū nō vt ꝑtbator p ipetū violētie aut trifice impssionis. sed vt osolator p sonitū beniuolētie et deifice īspirationis. Quo docemur exēplo q veri discipuli xpi et mistri spūssancti intrare debēt h generale ociliū. nō oturbādo p terroris violentiā. sed osolādo p amoris beniuolentiā Et q otrariū faceręt, pbaręt se pambulos antixpi. ꝛ coopatores diaboli q ecclesiastice pacis turbator est et autor sciismatice discordie. De secūda siml ꝛ tertia subdit. Apparuerunt illis disptite lingue tanq ignis. i. ignei radȳ ad silitudinē lin/

guarū diſpſaꝝ formati. In hac ḡ appariti one triplici miſtice triplex notabaꝛ cōditō. In q̄ illi⁹ ſtatus plātōis quem ſuſcepturi erāt apl'i pfectio ſignabaꝛ. In igne ardēs dilectio caritatis. In linguis feruēs pdi catio veritatis. In flatu ſeu flamine vehe mēs opatio ꝟtutꝫ. pmū in corde. ſecundū in ore. tertiū ꝯſiſtit in ope. Hic igiꝛ attē dite o paſtores gregis dñici in ſublimita te ſtat⁹ apl'ici ꝯſtituti. Attēdite ꝛ videte ſi in tribꝫ illis ꝯditōibꝫ q̄ maxīe ad plātōis officiū ptinet. apl'oꝝ eſtis imitatores. alio qn vane gloriamini vos in ſtatu pfectōis apl'oꝝ dici ſucceſſores. Attēdite inqt apo ſtolus paul⁹. Attendite vobis ꝛ vniuerſo gregi i q̄ poſuit vos ſpūſſanctus ep̄os re gere eccl'iaꝫ dei quā acq̄ſiuit ſanguīe ſuo. Attēdite ꝙ cū apl's hec dixerit loq̄ns pre ſbiteris eccl'ie ephesine eos vocans ep̄os qꝛ oliꝫ q̄ntū ad nomē nō diſtinguebantur ep̄i ꝛ pſ̄biteri. dicēte Hiero. ſup epl'aꝫ ad Titū. ꝙ oli idē pb̄r q̄ ꝛ ep̄s m'tomagꝫ di cta eſſe intelligunꝛ hījs q̄ approbato noīe ep̄i vocanꝛ. Sp em̄ ſm rē iter ep̄os ꝛ pre ſbiteros fuit diſtictio ſm Dyoniſiū li. de eccl'iaſtica ierarchia Unđ poſtea etiā ſm nomē inꝛ eos merito diſtictio facta ē. Jō pb̄ros ab ipſis nō differre aug⁹. li. de here ſibꝫ inter dogmata heretica ꝯnūerat. Au diāt ḡ maiores plāti q̄ ep̄i noīanꝛ. attēdite vobis. ꝛ vniuerſo gregi. Attēdite o ep̄i pri mo vobis. deīde vniuerſo gregi vt prece dat in vob ꝟtutū pfectio. quaꝫ gregi vob ꝯmiſſo pticipare ac cōicare pfitemī. Attē dite vos nō ab hoīe ſed a deo. a xp̄o. a ſpū ſcō. imediate poſitos ad regēdā eccl'iā. di rē itaq̄ȝ nō puā nec puipendendā ſꝫ ieſti mabil'r pcioſaꝫ. vtpote dei ſanguīe ꝯpatā. Attēdite voſ poſitos ad regēdū hāc eccle ſiā. nō mō tirānico. ſꝫ more apl'ico. vt ſic p dictū eſt. in vobis queadmodū i apl'is lu ceat. ꝛ exteri⁹ appareat triplex illa ꝟtutū p fectio. vicꝫ in corde ardēs caritatꝫ dilectō in ore feruēs veritatꝫ pdicatio. in ope ve hemēs ꝟtutꝫ opatio. vt ſic ipleaꝛ in vob il lud euāgelicū Luceat lux vr̄a corā hoībꝫ vt videāt opa vr̄a bona. ꝛ glo. pa. veſ. q̄ in celꝫ ē. Attēdite ḡ vos poſitos ſuper cādela brū. vt luceat lux vr̄a oībꝫ ꝺ in domo ſunt Sꝫ ad q̄d. Sane vt luceat ad regendū ꝛ dirigēdū vr̄o lumīe eccl'iaꝫ dī. Sed q̄ lu mīe. Utiq̄ȝ luīe pdicatōnis ꝟitatꝫ. ꝛ ſpāl'r veritatis fidei. vt firmiꝛ obſeruetꝫ illđ pe tri ſummi pontificꝫ decretū. Parati ſp ad ſatiſ factionē oī poſcēti vos rōeꝫ reddere de ea q̄ in vob eſt fide. Et illđ coapl'i pau li q̄ ſpāl'r ep̄o precipiꝛ. vt potens ſit exhor tari i doctrīa ſana. ꝛ eoſ q̄ ꝯdicūt arguere. Quid igiꝛ h̄ dicem⁹ viri p̄res et fr̄es. ſi ad vos ep̄os ptineat vt oñſum eſt pdicatio ꝛ elucidatio catholice ꝟitatis. cur nō eq̄ ad vos ptineat purgatio et eliminatio hereti ce falſitatꝫ. Certe audacꝛ affirmo. ad vos vtrūq̄ȝ ptinet. qꝛ nec vnū ſine altero eē po teſt. ꝛ pus eſt viciū aut errores purgare q̄ȝ ꝟtutē ſeu veritatē plātare. Quis em̄ ſane mētis phibeat ortulanū pus ſpinas ꝛ tri bulos herbaſq̄ȝ mortiferas ab orto ſuo p ijcere añq̄ȝ noua ſemīa fructifera ſeu plā tulas ibi ſemīet vl' inſerat. Quis neſciat ī pſonā hieremie pph̄e ortulano ſpūali di ctū eſſe. Poſui te ſup gētes ꝛ regna vt euel las ꝛ deſtruas edifices ꝛ plātes. Uobis ḡ in phetic ꝟbis a dño precipiꝛ pus euelle re ꝛ deſtruere hereticā falſitatē ꝛ edificare poſteri⁹ ac plātare catholicā ꝟitatē. Unđ ꝯcludēdū arbitror ꝙ vr̄e epiſcopali auto ritati nimis detrahūt q̄ in h̄ ſacro cōcilio vl' doctrinal'r predicare vl' ſnāliter diffi nire preſumūt. epiſcopos nō poſſe in ſuis dyoceſibꝫ errores ī fide. et moribꝫ notorie ſcādaloſos cū ptoꝝ ꝯſilio ꝯdēnare. Sic em̄ h̄ pōt generāl'r in vl'i eccl'ia ſumm⁹ il le epiſcopus q̄ hr̄e dr̄ plenitudinē ptātis. ſic inferior epiſcop⁹ vocat⁹ ab eo in ptem ſollicitudis. h̄ vtiq̄ȝ poſīt pticulariter in ſua dyoceſi ſeu ptiali eccl'ia ſuo ꝯmiſſa re gimini. hac tū ſuata modeſtia. ꝙ ſnīaꝫ ſu am iudicio ſupioris hūilꝛ ſubījciat. et ei⁹ autoritati referat Et ita intelligēda ſūt iu ra ꝙ maioris cauſe fidei ſunt ad ſedē Pe tri vl' ſummū pōtificē referēdi. qꝛ nō ſunt alibi ſimpl'r et generāl'r terminādi: put h̄ plenius in q̄dā tractatū vniuerſitatꝫ piſie ſis tā diuini q̄ȝ hūani iurꝫ autoritatibꝫ ꝛ rō nibꝫ pbata ſunt. Sꝫ hījs omiſſis ad hodi erne feſtiuitatis materiā redeamus.

Hac igiꝛ ſacratiſſima die mag̃ nob daꝛ occaſio ꝛ leticie materia. Naꝫ chriſt⁹ hodie p ſpūſſcī miſſi[...]ꝫ eu angelice legꝫ graꝫ ꝯſummauit. Quid em̄ p⁹ pacientiā morietꝫ. p⁹ magnificentiā re ſurgētis: p⁹ gl'iam aſcēdentꝫ. p⁹ reſidentiā preſidētis ꝛ ſedentis ad p̄ris dexteraꝫ. q̄d

inquā aliud ꝯsummandū restabat nisi vt expectata spūssancti leticia adueniret. qđ vtiqꜫ tūc factū est qñ tpalr missus ē spūs imobilr. qñ visibilr apparuit spūs isensibilis. qñ corpalr. i. i specie corpali aplos vi[...] spūs incorruptibilr. qñ. s. appuerūt eis disptite ligue tanqꜫ ignis. Ubi merito qrendū nob est cur spūsctūs in liguis igneis appuit. ⁊ ad h iplendū misteriū ignē potiꝰ qꜫ aliđ elemtū elegit Sane vt bern. ait. Spūssctūs sup discipłos i liguis ignes venit vt linguis oīm gentiū ꝟba ignita loqrent. ⁊ legē igneā ligue ignee predicarent. Ignitū eloquiū tuū ait psal. Et xps in euāgelio. Ignē veni mittere in terrā ⁊ qđ volo nisi vt ardeat Quid ē ignitū eloquiū. qđ lex ignea nisi lex illa ardents caritatis quā xps in terrā misit ⁊ p aplos pdicandā docuit. Ideoꜫ spūssanctꝰ huiꝰ ignee legs ispirator in spē ignis sup aplos apparere voluit. Quia vicꜫ septē sūt ignis opatiōes q septē donis spūsscti ꝯueniunt aptātur. Prima ignis opatio est purgare. qđ ad donū timoris ptinet. cuiꝰ officiū ē cor hoīs a pctō mūdare. ¶ Scđa est liqfacere. Nā qđ durū est ignis emollit. ⁊ h dono pietatis ꝯuenit. cꝰ est alioꝝ ifirmitatibꝫ cōdolere. ¶ Tertiā ignis ꝯditionē esse dicimꝰ incinerare. qđ ptinet ad donū scie. cꝰ ē officiū hoīē ex noticia suīpsiꝰ hūiliare. et se qsi cinerē reputare ¶ Quarta ē sursum tēdere. ⁊ h dono ꝯsilij ꝯuenit. cꝰ est officiū sprets tpalibꝫ ⁊ terrenis ad etna et celestia spūalr eleuare. ¶ Quintaꜫ qs esse nesciat lutea ⁊ fragilia solidare. qđ ad donū fortitudinis ptinet. cꝰ est officiū hūanā fragilitatē solidādo fortē efficere. ¶ Sexta est illuminare. ⁊ h dono intellectꝰ ꝯgruit. cꝰ est officiū suo lumie terrenas hoīm mētes interiꝰ erudire. ¶ Septimā ꝟo atqꜫ pfectissimā ignis opationē esse ꝯstat inflāmare. qđ ad sapie donū ptinet. cꝰ officiū est ex sapore spūaliū ad eoꝝ amorē mentē accēdere. ¶ Videts g ad moꝝ nroꝝ eruditionēꜫ p exēpla moralia diuinarūꜫ scripturarū ꝯcordātias. ista possem lōgo sermone deducere. sed q2 erudits loqr ⁊ ad finē ꝓpero. breuitatis ptraseo. Hic tm̄ exclamare ꝯpellor O dura nimis nimisꜫ saxea corda filioꝝ ade. qs hꝰ ignis flāma p donū timoris nō purgat. qs p donū pietats nō emollit. qs p donū scie hūiliādo nō incinerat. qs p donū ꝯsilij xpm sequēdo sursū nō erigit. qs p donum fortitudis nō ꝯsolidat. qs p donū intellectꝰ nō illūinat. qs dnicꜫ p donū sapie nō inflāmat. ¶ Nō sic vos non sic o spūales viri hic in spūscō vt pie credit cōgregati. Nolite vt ait psal. nolite obdurare corda vra. sꜫ magis ea pparate ad deuote recipiēda spūssancti dona vt de vob verificet qđ de aplis in hodierna lectōe subdit. Repleti sunt oēs spūscō ⁊ ceperūt loq varijs linguis put spūssanctꝰ dabat eloq illis. ¶ Ubi pmū notandū nobis est. q sicut dicit glo. Apli nō solū loqbant omia ydeomata. verūetiā ipsis in vno ydeomate loqntibꝫ oēs audiētes intelligebant qlibet ppriū ydeoma. hoc diuia spūsscti operāte ꝟtute. Sicut em̄ p diuisionē ⁊ rebellionē ad deū diuise fuerūt lingue. vt i Genesi legit. sic p infusionē spūssancti miraculose sunt vnite. Uos g o discipłoꝝ xpi successores eoꝝ exemplo studete vt in hac scā synodo varie nationū lingue spūsscti opatiōe vniant. In vna fide. in vna ꝟitate. in vna obediētia. in vna dnicꜫ caritate ⁊ pace. Sꜫ hic diligēter intēdite. et attēdite sacre scripture ꝟba. nota teꜫ ꝟboꝝ ordinē atqꜫ misteria. Priꝰ nāꜫ apli spūscō repleti sunt. Postea ceperūt loq. Sed quō loq Certe put spūssanctꝰ dabat eloq illis nō put spūs hūanꝰ suadebat sed put spūs diuinꝰ suggerebat. Nō in hūane sapie verbis vt aplus ait. sed in ꝟtute di. Sic g nō resonāt organa musicalia nisi pus extiterint flatu plena. sic n̄ sonuerūt apli donec spūsctō repleti sunt. Et tūc lōge lateꜫ auditꝰ est sonitꝰ organoꝝ qñ vt inqt psal. In oēm terrā exiuit sonꝰ eoꝝ. ¶ O vtinā non sint int nos vtinā n̄ sint ples q sepe ⁊ multū loquunt nec pus tm̄ spūsancto replent. Ideoꜫ vana est eoꝝ locutio. vana cogitatō vana opatio. ⁊ oīa vanitas. Quid est eniꜫ vanitas nisi vacuitas. Sꜫ nōne in nobis vacua sunt oīa si pus nō fuerint spūscō repleta. Sane oīno sic eē oīs nra fatet potētia. Hoc vtiqꜫ manifestū fiet nob si triplicē potentiā ꝯsideremꝰ in nob. Intellectiuā vicꜫ affectiuā. ⁊ executiuā. Nōne intellectiua in nobis vacua est ꝯgnitōe veritatis. donec p spūsscti grām lumie sapie illustrat Implebit inqt ysaias splendoribus aīam tuā. Implebit inquā vt in ecclīastico dr spū sapie⁊ intellectus. Nōne affecti

ua in nobis vacua est exultatione iocūditatis donec spūssancti grā nostrꝫ desiderium impleat. Ipse est em̄ q̄ replet in bonis desideriū tuū vt ait psal. Nōne executiua in nobis vacua est opatiōe ꝟtutis. donec gratia spūssancti coopante vigoret. quia sine me inquit nihil potestis facere. Ecce ergo q̄ꝫ vana. ecce q̄ꝫ vacua in nobis sunt omnia nisi spūssancti gratia repleamur.

Sed iā ad sonuꝫ aplorꝫ excitati. vt eorꝫ vocibꝫ inspirati spūssci grā repleri mereamur. audiam⁹ eos loq̄ntes varijs linguis. audiam⁹ cuꝫ religiosis discipulis q̄s hodierna lectio ꝯmemorat. ꝛ stupētes admiremur variū sonitum spūaliū organorꝫ. Audiuim⁹ inq̄unt eos loq̄ntes nr̄is linguis magnalia dei O mira nouitas ꝛ noua iocūditas. o suauis vocū varietas. variaq̄ꝫ suauitas. Quia loq̄banť varijs linguis. Sed ꝛ suaue atq̄ꝫ iocundū est auditui q̄ꝫ mlťa ꝛ varia loq̄bantur. Nec pua siq̄dē sed magna. qꝛ magnalia. nō cuiuscūq̄ꝫ sed dei. Magna inquit psal. opera dn̄i. Loq̄banť itaq̄ꝫ et testificabanť magnalia et mirabilia opa iesu xp̄i. doctrināq̄ꝫ mgr̄i magnificabāt discipuli. Vn̄ tūc ipletū est qđ xp̄s eis an̄ ꝓmiserat Cū venerit paclit⁹ queꝫ ego vob̄ mittā a pr̄e spūm ꝟitatis q̄ a patre ꝓcedit ille testimoniū ꝓhibebit de me. ꝛ vos testimoniū ꝓhibebitꝫ. qꝛ ab initio mecū estꝫ. ¶ Sup q̄bꝫ ꝟbis videre mihi videor aplos christi pl'a tūc inter se dūota habuisse colloquia et varia dei magnalia ꝓtulisse. Laudem⁹ inq̄ūt salutarē hūc scti spūs aduētū Cōsiderem⁹ q̄s venit. q̄liter venit. ꝛ ad q̄d vēit Et in his ꝟbis tria hec magnalia ꝓsequamur. Laudem⁹ magnificentiā venientis Laudem⁹ magnificentiā mittētꝫ. Laudemus magnificētiā effect⁹ ꝯseq̄ntꝫ. Nā circa hūc admirabilē ꝛ desiderabilē aduētū. merito hec ꝯsiderāda se offerūt. ¶ Primo nāq̄ꝫ magn⁹ est ꝛ admirabil' dn̄s q̄ mittiť. q̄m̄ ipse est paclitus. i. spūs ꝯsolator spūs veritatis q̄ a pr̄e ꝓcedit. Secūdo magn⁹ est ꝛ admirabilis mod⁹ q̄ mittiť. qꝛ a filio simul cū pr̄e. Quē ego inq̄t mittā vobis a pr̄e. Tertio magn⁹ ꝛ admirabilis effectus ad quē mittiť. qꝛ testimonium inq̄t ꝓhibebit de me ꝛ vos testimonium ꝓhibebitis. Magnū q̄ppe testimoniū qđ ꝛ ipse ꝑ vos ꝛ vos ꝑ ipm̄ ꝓhibebitis de me. Ecce ḡ mira dei magnalia pijs animis fideliť ꝯtemplāda. ¶ Cōsiderem⁹ itaq̄ꝫ circa ꝑmum ꝛ laudem⁹ magnificentiā venientꝫ. q̄m̄ magn⁹ est ꝛ admirabil' dn̄s q̄ mittiť. Magn⁹ in pietate. qꝛ paclit⁹ id ē ꝯsolator pijssim⁹. Magn⁹ in ꝟitate qꝛ spūs ꝟitatꝫ. de q̄ dn̄s ... tur. Ille vos docebit oēm veritatē. Magn⁹ in potestate vl' in maiestate. qꝛ a patre ꝓcedit. Iō de⁹ a deo pr̄e. oīpotēs a pr̄e oīpotēte. Nō em̄ spūs patris exꝑs esse poterit pr̄ne maiestatis ꝛ sue diuīe ptātis. Venit ḡ dn̄s clemēs. qꝛ spūs pietatis. Venit dn̄s sapiēs. qꝛ spūs veritatis. Venit dn̄s potēs. quia spūs diuīe maiestatꝫ. ¶ O q̄ꝫ necessarius ꝛ desiderādus nobis est hui⁹ clemētissimi. sapiētissimi atq̄ꝫ potētissimi spūs aduēt⁹ vt ꝑ ei⁹ grām aduersus triplicē spūs diabolici maliciā resistere valeamus. Ipse em̄ nos impugnat ꝑ tribulationis violentiā opp̄mendo. Vnde ꝑ Hieremiā diciť. Crudel' est ꝛ nō misereť. Ipse nos impugnat ꝑ deceptiōis fallaciā seducēdo. Vnde in Genesi de eo scriptum est. Serpēs erat callidior cunctis aniantibꝫ terre. Ipse deniq̄ꝫ nos impugnat ꝑ p̄sumptionis audaciā deterrēdo. Vn̄ Iob ait. Qui factus est vt nullū timeat. ¶ Sꝫ ne hec diaboli machinamēta timeamus. aduenientis spūssancti gratia confortamur Non ergo timeam⁹ violentiā tribulatōis Ecce venit paclitus spūs pietatis qui cōsolatur nos in oī tribulatōe nr̄a vt ait scriptura. Non timeamus fallaciā deceptionis. Ecce venit spūs veritatis. de quo dicitur Cum venerit ille spūs veritatis docebit vos omnē veritatem. Oēm scꝫ veritatem pertinentē ad salutem. vt deť intelligi sine illa omnē aliam magis vanitateꝫ esse q̄ꝫ veritatem Non timeam⁹ audaciaꝫ p̄sumptionis. Ecce venit spūs maiestatꝫ q̄ potēs est diabolū principē huius mundi foras eijcere. Vnđ in canonica Iohis dꝛ. Maior est q̄ in vob est q̄ꝫ qui in mūdo. Et hec dicta sint circa magnificentiā veniētis. ¶ Cōsiderem⁹ deinde circa secundū ꝛ laudem⁹ magnificētiā mittentis. q̄m̄ magn⁹ ē ꝛ admirabil' mod⁹ q̄ mittiť. Quē ego inq̄t mittā vobis a pr̄e. Mittiť spūssanct⁹ a pr̄e. mittiť a filio. mittiť etiā a seipso. qꝛ ꝟm doctrinā catholicā idiuisa sunt opa trinitatꝫ ad extra. sꝫ ad itra ꝓcedit. s. a patre. nec solū a patre vt greci estimant.

sed a patre simul et filio. Alioqn non dice ret filius: Quē ego mittā a patre. nisi ipse spūs esset patris et filij et tanqȝ amboꝝ ne xus ab vtroqȝ siml' pcederet tanqȝ ab vno pncipio. ¶ Cū g̃ spūm scm̄ nob celit' mis sum reuerēter suscipim⁹. prem siml' et filiū hospites in nob secū habitātes habemus xpo teste q̄ ait in euangelio hodierno. Si qs diligit me scȝ in spūssancti caritate. ser monē meū seruabit. et pr̄ meus diliget eū. et ad eū veniemus et mālsionē apd eum fa ciem⁹. O venerandū hospitē. o vere felix hospitiū. vbi daf bn̄ficiū qd sequif. Pacē relinq̄ vobis pacē meā do vob. Quid vl tra Nō quō mūd⁹ dat ego do vobis. Cur ita. Quia in mūdo inq̄t p̄ssurā habebitis In me aūt pacē. Sed quā pacē. Nō q̄dē pacē falsam quā dat mūd⁹. sed pacē veraȝ quā dat xps. vtiqȝ verā pacē trib⁹ associa tā virtutib⁹. De q̄b⁹ psalmista. Miscd̄ia et vitas obuiauerūt sibi. iusticia et pax oscu late sunt. Si absqȝ hijs vtutib⁹ xpianam pacē q̄rim⁹ vtiqȝ q̄nto plus currim⁹ tanto ampli⁹ oberram⁹. Ideoqȝ timēduȝ nobis est q̄ post tot p̄ssuras. tot labores. tot dili gētias. nōdum pacē eccl'ie inuenimus. qȝ videlicȝ in nobis has tres vtutes pacꝭ co mites nō satis habuim⁹. ¶ Sed iā magꝭ fauēte dei g̃ra p eas pacē hr̄e speram⁹ Nā inspirāte spū sancto in vigilia sue sancte fe stiuitatis p sacrū collegiū dn̄oꝝ cardina liū. serenissimo dn̄o regi romanoꝝ et huic generali ꝯcilio. ecclesiastice pacꝭ. pacifice vnionis. ac canonice electiōis. via libera liter oblata est quā miscd̄ia. veritas. et iu sticia suaserūt. Que via tā sancta et iusta ē vt verā pacē indubie possit efficere Quia op⁹ iusticie pax. vt ait pp̄heta. Idqȝ in hac sacra synodo merito iocundū illd angelo rū carmē cū magno cordis iubilo cātabi tur. Glīa in excelsis deo et in terra pax ho minib⁹ bone volūtatꝭ. Sane ad dei gl'iaȝ p hanc viā iustissimam pax dabif in terra toti⁹ xpianitatis. Sȝ q̄b⁹ Utiqȝ hoīb⁹ bo ne volūtatꝭ. qȝ nō est pax impijs vt dicit dn̄s p pp̄hetā. Un̄ reuera p hāc viā tanqȝ p ve rā iusticie lucē reuelabunf abscōdita cor diū. et manifestabunf hoīes bone volūta tis q̄ hāc lucis viā sequenf et non ambula bunt in tenebris Hāc firmit tenebūt. hāc fideliter amplectenf. et tandē p eā pacē taȝ diu q̄sitam infallibiliter inueniēt et felicit assequenf. Sed de his ista sufficiāt. alias plenius declarāda. quia nunc ad alia pp̄e ramus. Si g̃ verā pacē. si spūm sanctū pa cis hospitē hr̄e cupim⁹. miscd̄iaȝ. veritatē et iusticiā eidē associare studeamus. Sed quō fiet istud. Utiqȝ fiet. si p has vtutes cordis nr̄i hospitiū p̄parem⁹. Si p miaȝ id est piā et lacrimosam ꝯtritionē et ꝯfessio nē istud hospitiū diligēter mūdem⁹. dicē tes cū psalmista. Domū tuā dn̄e decȝ san ctitudo. decet mūdicia. decȝ pulcritudo. Si p veritatē. id est verā et deuotā orōem istū hospitē reuerenter inuitem⁹. Optaui inq̄t sapiēs et dat⁹ est mihi sensus. Inuo caui et venit in me spūs sapīe. Si p iusti ciā id est iustā et deo placentē dilectionem tāto hospiti deliciosa fercula id est digna merita abūdanter offeram⁹ et hylariter p̄ sentem⁹ Hoc fit qn̄ dilectio cordis p obe dientiaȝ opis multipl'r ostendif. Quia te ste Gregorio. probatio dilectionis exhibi tio est opis. Ideo christus ait. Si qs di ligit me sermonē meū seruabit. Et tūc im plebif quod sequif. Et ad eum veniemus et mālsionē apud eū faciem⁹. Et hec dicta sint circa magnificentiā mittentis. ¶ Cō siderem⁹ deniqȝ circa tertiū et laudem⁹ ma gnificentiā effectus consequētis. Quoni am magnus est et mirabilis effect⁹ ad quē seu propter quem spūssanctus mittitur. Quia testimoniū inquit phibebit de me et vos testimoniuȝ perhibebitis etc. Ma gnum et multiplicē effectum. vt ex premis sis manifestū est per eius aduentū opera tus est spiritus iste sanctus Sed hic bre uiter triplicem cōmemorabimus. Mitti tur em̄ nobis vt nuncius ad testificandū Mittitur vt soci⁹ ad ꝯsolandum. Mitti tur vt pedagogus ad dirigendū. Fit no bis nūci⁹ vt testificef de xpo et de dulcedi ne celestis pr̄ie. Fit nob soci⁹ vt nos cōso lemur d duratōe pn̄tꝭ mi̅sie. Fit nob pe dagog⁹. vt nos deducamur et eruamur a difficl'tate h⁹ trene picl'ose ac mi̅sabil' vie. ¶ Audiamus g̃ q̄liter nobis mittif vt nū cius ad testificandū et ad verū et certum te stimoniū de xpo et de pmissa p eū btitudi nis dulcedīe. nō p seipm solū sed ipso īspi rante etiā p apl'os ꝯfirmanduȝ. Ille inq̄t testimoniū phibebit de me et vos testimo niū phibebitis etc. Gaudiosuȝ valde et de lectabile nob est dū p tātos testes tā bona

tāq3 certa noua audire meremur. de eo qd summe desiderare debem⁹. Hec est em̄ in via btitudo credentiū sc3 deo audire. beatitudo ꝓo tenentiū erit in pr̄ia deū videre nūc em̄ fides est ex auditu. tūc aūt ꝯtēplatio erit ex visu. q2 videm⁹ nūc vt apl'us ait ꝑ speculū z in enigmate qd mag' est credere q̄ȝ videre. tunc aūt clare videbim⁹ facie ad faciē. ¶ Audiam⁹ postea q̄lit' spūssanctus nob' mittit' vt soci⁹ ad ꝯsolandū. Jō em̄ paclit⁹ dr. q2 nos in p̄sentis miserie tedio cōsolat'. O q̄ȝ fidelis soci⁹ qui nos cōsolādo leuit' nō deserit. in ꝓspitate nō adulat'. in aduersitate nō fugit sed nobiscū int' blanda z asp'a stabiliter ꝯmorat'. teste xp̄o q̄ ait. Ego rogabo patrē z aliū paclitū dabit vobis vt maneat vobiscū in eternū ¶ Audiamus tandē z final'r q̄liter nobis spūssanct⁹ mittit' vt pedagog⁹ ad nos dirigendū z in viā salut' deducendū ne diffi/cultate ac lōgitudīe hui⁹ terrene vie tedio afflicti. a via recta pr̄ie quā q̄rim⁹ oberremus. Hinc ait psal. Spūs tu⁹ bon⁹ deducet me in terrā rectā. Jn illā vic3 terrā de q̄ ꝑ eundē dr. Portio mea in terra viuen/tiū. ¶ Nos ḡ hūiliter et deuote hūc spūm bonū recipiam⁹ vt nunciū. diligam⁹ vt sociū. seq̄mur vt pedagogū. supplicantes obnixe. vt nos sua ꝟtute in hac sacra generali synodo ꝯgregatos documēt' salutarib⁹ erudiat. a cūct' erroꝛib⁹ z aduersitatib⁹ custodiat. ac tādē3 a maledicta terra miserie p̄sent' eripiēs. in t'rā rectā pr̄ie celest' ducat. Qd ipse p̄stare dignet' q̄ cū pr̄e et filio viuit z regnat in secula seculoꝝ Amen.

¶ Explicit s'mo factus in ꝯcilio generali ꝯstantieñ. Anno dn̄i. M.cccc.xvij. in die scto penthecostes. ꝑ dominum Petꝝ cardinalē Cameracē. ¶ Sequit' mod⁹ vl' forma eligēdi summū romanu3 pōtificē.

Ad laudē gl'ia3 z honoꝛē oīpotent' dei. ad pacē z vnitatē vniuersalis eccl'ie ac toti⁹ populi xp̄iani. ad deferendū autoꝛitati z honoꝛi hui⁹ sacri ge/neral' ꝯstātieñ cōcilij. vt electio futuri ro/mani et summe pōtificis ꝓxime fienda. firmioꝛi autoꝛitate z pluriū roboꝛet' assensu satis fiatq3 votis m'ltoꝝ. z ne attento statu eccīe sup' dicta electione in posteꝝ vlla retractatio vlliusq3 scrupul⁹ in mētib⁹ hoīm resideat. sed ex illa seq̄tur vnio plenissima z ꝑfecta fideliū. ac ex īde serenissim⁹ romanoꝝ vngarie zc. rex Sigismūd⁹ suoꝝ ad vnionē habēdā laboꝛū fructū z gl'ia3 cō/sequat'. Et vt reuerēdi pr̄es ep̄i z nobiles z spectabiles viri z doctoꝛes insignes. ceteriq3 legati serenissimi regis castelle noīe dicti regis p̄fato cōcilio se vniāt q̄ [illegible] rūt se vnire nisi ꝓus certificati de mō ele/ctōis p̄dicte. z maxīe q̄ erūt electoꝛes. Collegiu3 scē romane eccl'ie cardinaliū ad q̄s de iure ꝑtinet ius eligēdi romanū z sūmū pontificē dictos legatos q̄ntū in se est certificās. offert eidē sacro ꝯcilio atq3 legatis p̄dictis q̄ hac vice dūtaxat ad eligēdū romanū pontificē vna cū ipsis cardinalib⁹. de q̄libet natōe in eodē sacro ꝯcilio ꝓnūc existēte z nomīata assumant' aliq̄ p̄lati vel alie insignes ꝑsone eccl'iastice q̄ꝝ z q̄ꝝ oī/um nūer⁹ ipsoꝝ cardinaliū nūeꝝ non excedat. q̄s seu q̄s q̄libet ipaꝝ nationū ꝑ se ad h̄ duxerit eligēdos cū ipso cardinaliū collegio. Hoc tn̄ in ipsa electōe obseruando q̄ n̄ valeat electio neq3 elect⁹ ꝑ summo pōtifice habeat'. nisi due ꝑtes cardinaliū i cōclaui existētiū z due ꝑtes ceteroꝝ cū cardinalib⁹ ad eligendū admittēdoꝝ z tunc admissoꝝ ꝯsentiēt z ꝯsenserint. Hoc etiā obseruādo atq3 exnūc volūt et intēdūt vota q̄rūcūq3 in ipsa electiōe emittēda. nulla eē nec aliter intēdūt in aliquem ꝯsentire nisi vt p̄mittit' due ꝑtes cardinaliū z due ꝑtes alioꝝ p̄dictoꝝ ꝓncipl'r aut ꝑ accessionem in vnū ꝯcurrāt. Hoc etiā adiecto q̄ p̄lati z alij cū ipsis cardīalib⁹ ad electōe3 hmōi admittēdi Oēs etiā z singl'as ꝯstitutiōes apl'icas etiā penales circa electiōe3 romane pōtific' editas atq3 ꝯsuetudīes obs'uari ꝯsuetas. quēadmodū ipsi cardīales obs'uare teneāt'. z ad illaꝝ obs'uātiā astri/gant'. teneant' insup iurare z iurēt dicti electoꝛes cardīales z alij q̄cūq3 anteq̄ȝ ad electionē ꝓcedāt. q̄ in hmōi electōis negocio attēdētes q̄d eis iminebit. cū de creatione agat' vicarij iesu xp̄i successoꝛis btī Petri vl'is eccl'ie rectoꝛis greg' dn̄ici directoꝛis pur' z sinceris mētib⁹. Et q̄ntum credent publice vtilitati vl'is eccīe ꝓficere. oī cui⁹ q3 natōis ꝑsone aut alio ioꝛdīato affectu. odio. gr̄a vel fauoꝛe abiect' ꝓcedēt vt eoꝝ misterio de vtili et ydoneo vl'i eccl'ie ꝓui/deat' pastoꝛe. Et h̄ oīa fiāt sacro p̄mit⁹ si sibi plac3 approbāte ꝯcilio. z sup hijs iterponēte decretū, z defect⁹ oēs si q̄ isūt supplēte,

Incipit sermo de trinitate sup verbis apostoli. Cōicatio sancti spūs fact⁹ ianue corā domino papa per venerabilē dominū Petrū Cameraceñ. epm Anno domini M.cccc. quinto.

Communicatio sancti spūs sit semp cū omnibus vobis. ij. ad Coꝝ. xiij. c. Magnus xpianoꝝ theologus celestis ille secretarius ⁊ diuin⁹ apostolus paulus q̄ vsq3 ad tertiū celū3 rapt⁹ est vt sancte trinitat⁹ occulta misteria aliaq3 celestia secreta pcipet. Audiuit archana verba que eodē teste non licet homini loqui. Nos aūt terreni ⁊ a spūalib3 terrea carne pressi. ea q̄ nec sibi loqui nec nobis audire licet. celesti huic secretario celāda merito relinqm⁹. vt ad ea verba q̄ sibi loqui ⁊ nobis reuelare diuina dispensatiōe concessum est auditū ɔuertamus. Audiamus itaq3 nō solū exterioris sed etiam interioris homis auditu. Audiamus sollicite nō solum corpe sed mēte. Audiam⁹ reuerēter ⁊ diligenter aduertamus verba que loquit apl'us in epl'a secunda ad Corinth. cuius lectio in plerisq3 ecclesijs hodierna festiuitate sancte trinitatis int' missarū solennia recitat. Quib3 salutaribus verbis nō Corinthios solū sed nos etia3 ⁊ oēs generaliter xpianos alloquit dicēs Cōicatio sancti spūs sit semp cū oib3 vobis.

Sed anteq̄3 declarem⁹ quēadmodū vba hec apl'ica apte cōgruant decēterq3 ɔueniant p̄senti nostro sermoni quē de sancta trinitate facere ipsa adiuuāte ponim⁹ In exordio nō inutile reor p̄mittere. ⁊ phemij loco vestre deuotioni pus breuiter intimare. quāte virtutis sit ⁊ efficacie ipsa cōicatio sanctispūs. quā nobiscū semp esse tam feruēter optat apl'us. Huius itaq3 cōicatiōis virtutē virtut⁹ efficaciā ⁊ efficacie admirabilē potestatē elegāter insinuat magn⁹ eccl'ie doctor Gregori⁹ in omel'. qdā sup ezechielē. ita scribēs. Cōsidero inqt p̄res noui ⁊ veteris testamēti Dauid. danielē. amos. petrū. paulū. ⁊ matheū. ⁊ aptis fidei ocul' intueor. q̄liter iplet spūsanct⁹ pueꝝ cytharedū ⁊ psalmistā facit. Implet abstinentē pueꝝ ⁊ iudicē senū facit. Implet pastorē armētariū ⁊ pphetā facit. Implet piscatorē ⁊ apl'oꝝ pncipē facit. Implet psecutorē ⁊ doctorē gentiū facit. Implet publicanū ⁊ p̄mū euāgelistā facit. Magna sūt o fideles anie. magna certe sunt hec spūssancti pdigia. q̄ magn⁹ ille Gregori⁹ loqtur. nec tñ minora sunt q̄ in vobis sepe fieri eodem spūsancto opante cernunt. licet sua quodāmodo assiduitate vilescāt. Implet nāq3 spūs ille homines supbos. Implet auaros. implet luxuriosos. et hos humiles. liberales. et cōtinentes facit. Et vt breuiter plura dicam. implet varijs peccatis obnoxios. deoq3 odiosos ⁊ eos mltiphar̄ijs virtutum et gratiarum carismatibus insignitos. deo caros ⁊ amicos facit. Postremo qd̄ dictu mirꝝ est ⁊ oium maximū implet diaboli filios ⁊ filios dei facit. imo pro de hmōi hoib3 deos facit. dicēte scriptura. Quicūq3 spū dei aguntur hij filij dei sunt. Et iteꝝ. Dedit eis ptāte3 filios dī fieri. Et rursus. Ego dixi dij estis et filij excelsi oēs. Ne aūt nos terreat deos plural'r noiari. audite q̄d dicat boeci⁹ Natura inqt vn⁹ est deus. pticipatiōe pro nihil phibet esse q̄3 plurimos. Hoies g̊ deos facit participatio dei q̄ est cōicatio spiritussancti. de q̄ scriptu3 est Qui adheret deo vn⁹ spūs est cū eo. O pclarū spūssancti mun⁹. O admirandu3 virtutis op⁹ q̄ non solum fideles dei pphete sc3 et apostoli. sed etiā gentiles philosophi vmbratice somniarūt. Hinc vn⁹ latinoꝝ phoꝝ nō minimus. tullius sc3 libro suo de natura deoꝝ spūmsanctū gratiaꝝ ac virtutū bnficia hoibus inspirare speciali quodāmō suijpsius cōmunicatione fatetur. Cū em̄ plurib3 enumeratis ducibus insignib3 romanoꝝ dixisset Quoꝝ nemine3 nisi adiuuāte deo talē fuisse credendu3 est. Post pauca ɔcludendo subiunxit. Nemo inqt vir magnus sine aliquo afflatu diuio vnq̄3 fuit Quē afflatū q̄d aliud q̄3 spūmsanctū intellexit. Sed quid nobis opus ē de ifidelib3 loqui philosophis cū fidei sacramēta tractem⁹. Ad nr̄m poti⁹ redeam⁹ diuinū phm Paulū. q̄ magnalia spūssctī dona i se expt⁹. ad ea secū pticipāda. ⁊ eiusdē spūs cōicatōne pseuerāter tenēda. nos i vbis positis suauit' excitat dicēs Cōicatio sanctispūs sit semp cū oib3 vobis.

AD quorũ introductionẽ verborũ ꝛ ꝯgruã eoꝝ applicationẽ ad p̄sentis festiuitatis materiã Sciẽdũ nobis est ꝙ in sacris diuinisqꝫ scripturis triplex sp̄ũssancti ꝯmunicatio reperit̃. Prima est idẽtica. Secũda gratifica. Tertia catholica. Prima est idẽtica cõmunicatõ trium p̄sonarũ equaliũ in vna impartibili essentia. Secũda est gratifica cõmunicatio triũ virtutũ sp̄ualiũ in vna rõnali substantia. Tertia est catholica cõicatio triũ statuũ fideliũ in vna vniuersali eccl'ia. Prima est credẽda firmiter ꝛ fidelit̃ adorãda. Secũda est ꝗrẽda salubriter ꝛ suauiter amplectẽda. Tercia est tenẽda concorditer et ꝯformiter obseruãda. ¶ Hec aũt triplex cõicatio licet sp̄ tñ hodie specialiter a tota simul sancta trinitate petenda est humiliter ꝛ veraciter postulanda. Quãobrem de earũ qualibet ꝯuenienter accipi possunt ꝟba ꝓposita. Cõicatio sancti sp̄ũs sit semp̄ cum oĩbus vobis.

AD laudẽ igit̃ ꝛ gloriã illius diuine trinitatis cuius hodie festum agimus. quia teste poeta Nũero deꝰ impare gaudet. deinceps sub numero ternario ꝓcedemꝰ. ꝛ hãc tripharia3 tribusqꝫ modis distinctã ꝯmunicationẽ sp̄ũssancti ipso illuminãte declaraturi. eã sub cõsideratione triplici ꝓsequemur. ¶ In primis ergo ꝯsideranda nobis est illa sancti sp̄ũs cõmunicatio idẽtica triũ p̄sonaꝝ eq̃liũ in vna ĩpartibili essentia Hec est em̃ sancte trinitatis patris. filij. et sp̄ũssancti cõmunicatio. id est cõmunis vnio in vna eademqꝫ ac indiuisibili essentia diuina. q̃ licet tribus sit cõmunis ꝛ equalibꝫ equaliter cõicata p̄sonis. tamẽ cõmunicatio spiritussancti dicit̃ ꝛ ei special'r attribuit̃. qꝛ sp̄ũssanctus ab vtroqꝫ ꝓcedens. amborũ nexus id est patris ꝛ filij amor vocat̃.

¶ Hec igit̃ cõmunicatio p̄sonalis trinitatis ꝛ essentialis vnitatis diuĩe. licet nobis in hac mortali vita incõprehensibilis ꝛ ineffabilis sit. tñ a nobis ꝓ ꝯsequẽda vita eterna credẽda ẽ firmiter ꝛ fidelit̃ adoranda. dicẽte scriptura. Tres sunt q̃ testimoniũ dant in celo. pater. verbum. et spiritussanctꝰ. ꝛ hij tres vnum sunt.

CIrca hanc autẽ p̄sonarũ trinitatẽ ꝛ diuĩe essentie vnitatẽ. tria p̄ncipaliter nobis merito ꝯsiderãda se offerũt. Primũ qualiter a magistro veridico multipl'r declarat̃. Secundũ q̃lit̃ argumẽto autentico rõnabiliter ꝯfirmat̃ Terciũ qualiter festo ecclesiastico solẽniter publicat̃. ¶ Audiamus ergo nos discipuli x̄piani. audiamus qualiter a [illegible] sto veridico mgr̄o ꝛ doctore nr̄o hec veritas mlt'ipl'r declarat̃. vi3 celesti miracl'o vocali oraculo. fideli signacl'o. ¶ Primo nãqꝫ x̄ps in noua sua natiuitate hanc doctrinã nouã in terris nouo celi miraculo designauit. Nã sicut testat̃ Eusebiꝰ. ꝛ scolastica narrat hystoria circa natiuitatem x̄pi tres apparuerũt soles in oriẽte. q̃ paulatim sese appropinquãtes. in vnũ sunt reducti. Quo signo q̃d aliud mõstrabat̃ ꝙ̃ ꝯgnitionẽ vniꝰ veri dei ĩ tribꝫ p̄sonis vniuerso orbi hoc in tp̄e fidelibꝫ exoriri Sic em̃ trinitatꝭ misteriu3 loq̃bat̃ nob' lingua celoꝝ. ꝛ implebat̃ illð ꝓpheticũ Celi enarrant gl'iam dei. ¶ Scðo x̄ps hãc veritatẽ viue vocis oraculo docuit ipso dicẽte. Ego ꝛ pr̄ vnũ sumus. Et iteꝝ. Ego ĩ pr̄e et pr̄ in me est. Et rursus. Sp̄ũs q̃ a pr̄e procedit. ille de meo accipiet. Multa q̃3 sunt huiuscemodi in euangelijs testimonia. inter q̃ nõ est illð sub silẽtio trãseũdũ. qð ex euangelio Johis mõ cũ legeret̃ audiuimꝰ. ¶ Ibi nãqꝫ p̄sonaꝝ trinitas conueniẽter exp̄mit̃. nã p̄sona filij est illa q̃ cũ Nichodemo loq̇tur. Persona aũt patris tangit̃. cũ dicit̃. Scimus qꝛ a deo venisti Persona ꝟo sp̄ũssancti. cum subdit̃. Spiritꝰ vbi vult spirat. Et iteꝝ Nisi q̇s renatus fuerit ex aq̃ ꝛ sp̄ũsancto. Nec solũ ibi p̄sone diuine sed etiã p̄sonaꝝ attributa et ap̄ropata notant̃. Qua in re illud nobis sciendũ est. ꝙ lic3 patris filij et sp̄ũssancti eadẽ sit potentia sapiẽtia ꝛ bonitas. tamẽ ne sicut in creaturꝭ exp̄imur. pat̃ tanq̃ꝫ senex debilis videatur ꝛ impotẽs. sibi attribuitur potentia Ne aũt filius tanq̃ꝫ iuuenis credat̃ inexp̄tꝰ aut minꝰ sapiẽs. sibi attribuit̃ sapiẽtia. Ne ꝟo sp̄ũssanctꝰ q̃si flatꝰ aut sp̄ũs vẽtosus estimet̃ impetuosus seu violẽter irruens. sibi attribuit̃ bonitas sine clemẽtia. ¶ Exp̄mit̃ itaqꝫ in huiꝰ festiuitatis euãgelio p̄sona p̄ris cũ sua potentia. cũ dicit̃. Nemo põt hec signa facere q̃ tu facꝭ nisi fuerit deꝰ cũ eo. Miracl'oꝝ em̃ signa facere ad diuĩe volũtatꝭ spectat potẽtiã. de q̃ scribit̃. Oĩa q̃cũqꝫ voluit fecit.

¶ Exprimit aūt psona filij cum sua sapientia. cum subdit A deo venisti magister Ad magistrū nanq ptinet veram docere sapientiā. ad illū maxime cui dicit. Magr scimus q verax es. et viam dei in veritate doces. ¶ Exprimit vero psona spūssancti cū sua bonitate siue clemētia. cum subiūgit. Spūs vbi vult spirat. Nam q ipse nō ex operū aut meritorū nostrorū iusticia vel bonitate. sed sua gratuita volūtate nr̄is mētibus se diffundit. suā indicat clemētiā atq misericordiam. de qua scribit apl̄us. Nō ex operibus iusticie que fecimus nos sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Et hec de oraculo euāgelico sufficiāt. ¶ Tercio p̄misi q xp̄s hanc trinitatē fideli signaculo id est signo baptismatis roborauit ip̄o dicente. Ite docete oēs gentes baptizātes eos in noīe patris et filij. etc. Hec em̄ forma baptismi triū diuinarū psonarū equalitatē designat. Un̄ sicut narrat Eutropius Cū quidam sacerdos Arrianus hāc formam baptisando mutaret dicēs Baptizo te in noīe patris per filium in spūsancto. volens ostendere filiū et spūmsanctū patri nō esse equalē. subito aqua disparuit. et baptizandus ad ecclesiam catholicā cōfugit. ¶ Un̄ hic notari potest theologicum documentū q hec forma baptismi non ex vi verbi vocalis sed in virtute trinitatis. et in eius fide ac fidei confessione habet in anima efficaciā purgādi criminū sordes et spūales infundēdi virtutes. Illud quoq circa hanc baptismi efficaciā spūalem ad trinitatis fidē et fidei confirmationē accedit. q nō solum spūaliter in animabus sed quoq visibiliter in corporibus. morborū pestilentie huius fidei virtute fugant. Nā sicut recitat Damascenus. Cū apud Cōstantinopolim quedam pestilētia grauis esset. quidam puer de medio populi in celū raptus ab angelis. illud canticū trinitatis edoctus est. Sancte deus sancte fortis sancte et misericors saluator miserere nobis. Qui rediēs cū illud corā populo decātasset oīs mox pestilentia fugata est. Et hec de primo articulo.

Sed iam ad secundū nostri prime cōsideratiōis articulū accedamus. ostendētes qualiter huius trinitatis fides et fidei veritas argumento autētico rōnabiliter cōfirmat. Licet aūt nō possit argumētis aut rōnibus euidenter probari. satis tamen conuenienter poterit. non peruerse obstinatis sed pie affectatis mētibus. tribus argumētorū generibus suaderi. videlicet scripturarū testimonijs. creaturarū vestigijs et figurarū congruētijs. ¶ Primo nāq hāc veritatē probabiliter arguere possumus ex tribus infallibilibus testimonijs scripturarū diuino scilicet angelico atq prophetico. ¶ Audi testimoniū diuinū ad confusionē iudaice perfidie. in principio legis moysaice recitatū. Faciamus inquit hominē ad ymaginem et similitudinē nostrā Non em̄ angelus hoc verbo loquit ad angelos. cū angelus hominē facere aut creare nō possit. sed loquit oīpotens creator oīm rerum deus Cum ergo pluraliter ait. faciamus pluralitatē indicat psonarū. que si in deo nō esset. vtiq nō diceret. faciamus. sed faciam. nec diceret nostrā. sed meam. Cum vero singulariter ait ad ymaginē et similitudinē insinuat diuine substantie vnitatē. ¶ Audi testimoniū angelicū. Legimus in ysaia angelos continue clamare et dicere. Sanctus sanctus sanctus dn̄s deus exercituū plena est om̄is terra gloria eius. Quod aūt ter dicunt sctūs. psonarū indicat trinitatem. Quod vero semel dicunt dn̄s deus. et singulariter gloria eius. insinuat vnā diuini dominij et diuine glorie maiestatē. ¶ Audi deniq testimonium propheticū. vt sit triplex natura. diuina scilicet angelica et humana. in huius trinitatis approbatione concordent. et iuxta legē moysaicā contra preuaricationē iudaicā in ore triū testiū. hoc verbū veritatis solida stabilitate firmet. Dic ergo propheta Dauid. dic testimoniū trinitati. Benedicat inquit nos deus deus noster bn̄dicat nos deus. et metuāt eū omnes fines terre. In hoc siquidem q ter nominat deus quid aliud q̄ personalis trinitas. in hoc aut eo q singulariter dicitur noster quid aliud q̄ essentialis vnitas ostendit. ¶ Hijs insuper scripturarum testimonijs alludit secunda probatio sumpta ex vestigijs et similitudinibus creaturarū. Licet em̄ nulla sit aut esse possit creatura huic increate trinitati similis. sicut nec vmbra corpori. nec vestigiū pedi. nec ymago vere rei. pōt tamen aliqua similitudo tenuis in tribus rebus creatis videlicet superioribus. inferioribus et medijs inueniri In superioribus est exēplū de sole. In inferioribus est exemplū de fonte. In medijs est exemplum

de hoīe. ¶ In sole nāq₃ ꝫm Augustinum tria ꝯsiderant̄. ꝙ est. ꝙ lucet. ⁊ ꝙ calet: id ē solis suba. radius. ⁊ calor. Radiꝰ g̃ de sole nascit̄. sicut filiꝰ de p̄re generat̄. Calor ab vtroq₃ ꝓgredit̄ sicut spūsſanctꝰ ab vtroq₃ spirat̄. Sol aūt a nullo istoꝝ ꝓcedit sicut p̄r nō est factus. nec genitus. nec ꝓcedens Et tamē hec omnia sunt vnus sol. sic tres ꝑsone sunt vnus deus ¶ In fonte quoq₃ videmus ꝙ ipse generat riuu₃. sicut pater generat filiū: fons aūt et riuus faciūt stagnū. sicut pater ⁊ filius spirant spūm scm̄ Fons ꝟo a nullo ꝓcedit sicut pater a nullo existit. Et tn̄ in fonte. riuo. ⁊ stagno eadē est aq̄. sicut in patre filio ⁊ spūscō eadē suba. ¶ In hoīe deniq₃ hāc similitudinē ostendit Augustinus ita dicēs. Mens et noticia eius ⁊ amor tria q̄dem sunt. Mēs eīn nouit se et amat se. nec amare se posset nisi se nosset. Ipsa aūt mens est quasi parēs. noticia eius quasi ꝓles. amor ꝟo ex ipsa mente ⁊ noticia ꝓcedit Et hec ēst in creaturis maior similitudo trinitatis. ideo vocat̄ ymago. Vn̄ ⁊ homo specialr̄ ad ymaginē dei factus esse dr̄. ¶ Postremo accedit ad ꝯfirmationē p̄missoꝝ tertia probatio accepta ex congruentijs figurarum Nōne igit̄ hec ꝑsonarū trinitas cōgruentissime figurata est in trib₉ illis angelis q̄ in libro Genesis Abrahe apparuisse scribunt̄. de q̄bus dicitur ꝙ tres vidit ⁊ vnu₃ adorauit. Gen̄. xviij. Ubi ꝫm glosam trinitatis ⁊ vnitatis misteriū denotat̄. Non ne ⁊ ille tres ꝓpagines in eadem vite quas pincernā pharaonis vidisse libri eiusde₃ testat̄ hystoria. tres ꝑsonas in vna deitate figuraliter significāt Genef. xl. Nonne etiā huiꝰ figura misterij in Danielis libro monstrata est. Ubi dicit̄ ꝙ apparuerunt tres digiti quasi hoīs scribentis. appendit numerauit ⁊ diuisit. Dan̄. v. Licet eīn hij tres digiti diuine manus siue potētie. sc₃ tres ꝑsone simul habeant appendere. nūerare ⁊ diuidere. q̄r trinitatis opa penitus indiuisa sunt ad extra. appropriate tn̄ pat̄ ꝑ suā potentiā oīa appendit. id est oīa portat ⁊ custodit. filiꝰ ꝑ suā sapientiā oīa nūerat. id est inuestigat ⁊ cognoscit. spūsſctūs ꝑ suā clementiā oīa diuidit. id ē dona sua hoīb₉ ꝓut vult distribuit ¶ Ex p̄missis g̃ satis ac multiplr̄ ostēsum est. qualiter huius sancte trinitatis fides argumēto autētico rōnabiliter cōfirmatur. In huius tn̄ confirmatōe fidei illō summope cauendu₃ est. ne argumētū aut ratio euidens req̄ratur. cū apl̄us fide₃ diffiniat. ꝙ est argumētum nō apparentiū. Et Gregoriꝰ dicat. fides nō habet meritū cui rō humana p̄bet experimentū. Ideo sicut ait Bernard⁹ In quirere de trinitate sc₃ ꝑ euidentē ratiōe₃ ꝑuersa curiositas est. Credere de eā sicut ecclesia sancta tenet. fides ⁊ securitas est. Uidere aūt eā ꝑfecta ⁊ summa felicitas ē Idem q̄q₃ Bernardus ad eugeniū papā scribit. ꝙ scrutari hoc temeritas est. credere pietas est. nosse vita est. ⁊ vita eterna iuxta illud. Hec est vita eterna vt cognoscāt te deū veꝝ. ¶ Ex q̄b₉ pōt colligi theologicū documentū. ꝙ nō minoris est stulticie velle ꝯseq̄ in hāc vita clarā huiꝰ trinitatis cognitionē ⁊ euidentiā. q̄₃ in eadē mortali ⁊ infelici vita velle conseq̄ vitam ⁊ felicitatem eternā. Neutrū ergo hic queramꝰ. sed in futuꝝ vtrūq₃ consequi posse fidelit̄ credamꝰ. credēdo speremꝰ. sperādo amemus. ⁊ sic fide. spe. ⁊ caritate q̄ est trinitas creata ad increatā trinitatē nos erigēs. illud tam feliciter ꝯsequemur. Et hec de secundo articulo.

Expeditis itaq₃ duob₉ nostre p̄me cōsiderationis articulis. iā ad tercium veniamꝰ. In q̄ ostensuri sumus qualiter hec sancta trinitas festo ecclesiastico solenniter publicat̄. Eccl̄ia nāq₃ p̄missis documētis instructa. ad eruditionē cunctoꝝ fideliū beatissimā illā trinitatē hodierno festo solenniter publicādā. publice honorandā. ⁊ honorifice adorandā atq₃ colendā esse decreuit. Licet eī olim hoc festū ab eccl̄ia nō fieret. q̄r ꝯtenta erat illa cōmuni laude trinitatis in sctā synodo nicena edita. quā beatꝰ Hieronymus in fine psalmoꝝ decātari instituit. q̄ dr̄ Gl̄ia p̄ri ⁊ filio ⁊ spūiscō. Tn̄ postea q̄r circa hūc articulū fidei mlt̄e hereses succrescebāt. ad rogatu₃ Karoli xp̄ianissimi impatoris alcuinus mgr̄ suꝰ vir eruditissimꝰ sub q̄ studiū lr̄aꝝ q̄d oli in grecia. deinde rome floruerat. in galliā pisijs trāslatū est. legēdā de trinitate ꝯposuit. ꝑ quā climinatis erroꝛib₉ fide₃ catholicā roborauit. Qua occasione plurib₉ in locis hec festiuitas cepit solēniter celebrari. q̄ tamē nō vniformiter ab oīb₉ obseruat̄. Nā plu

res eam celebrāt hac dñica post pēthecoſten. q̄ est p̄ma aliaꝝ ſeq̄ntiū ad inſinuandū q̄ ſancta trinitas est p̄ncipiū ⁊ p̄ma rerū oīm cā efficiēs. Quidā vo hāc ſolēnitatē faciūt vltima dñica an̄ dñicū aduentū [illegible] ſignandū q̄ ipſa est vltim⁹ oīm reruꝫ finis Que aūt obſeruātia melior ſit nō est meū diffinire. cū vtraq̄ ad honorē illi⁹ fiat q̄ ait. Ego ſum alpha ⁊ o. p̄ncipiū et finis. ¶ Sꝫ hic forte q̄rit aliq̄s q̄ fuerit vtilitas obſeruātie hui⁹ feſtiuitatis. cum q̄libet dñica ſit feſtū deitatis q̄ ſine trinitate venerari nō pōt. Nō em̄ videt̄ poſſe venerari. ſicut nec poſſe videri diuina eſſentia ſine pſona. nec pſona vna ſine alia. dicēte xp̄o. Qui videt me videt ⁊ patrē. Cui⁹ rō est. q̄ eſſentia est indiſtincta realiter a pſona. ⁊ licet vna pſona ſit ab alia diſtīcta. tm̄ q̄libet pſonaꝝ p circūīnceſſionē est eſſentialiter in alia. iuxta illō. Ego in p̄re ⁊ p̄r in me est. ¶ Sane hīs nō obſtātib̄ q̄ oīno vera eſſe p̄fiteor. credo eccl'iam rōnabilit̄ feſtiuare de diuina eſſentia ſub noīe trinitatis. ſicut etiā ipſa diuinis pſonis p quādam ꝯgruā app̄ropriationeꝫ varias feſtiuitates attribuit. Cui⁹ rei vtilitas ē vt ſupra tetigim⁹ eruditio fidelium. extirpatio hereſum. ⁊ publicatio catholicaꝝ veritatū. vbi gratia. Celebrauim⁹ em̄ feſtū de filio. magnū illud donū eterni patr̄ ad memoriā reducētes. q̄ coeternū ſibi filiū t̄paliter nobis miſit ad nr̄am ſalutarē redemptionē. Celebrauim⁹ etiā feſtū de ſp̄ūſancto magnificantes illō mun⁹ qō ſupaddidit q̄n̄ ſp̄ūmſanctū corpali ſp̄ē viſibil'r nobis exhibuit ad noſtrā filialē adoptioneꝫ Celebraturi tandē ſum⁹ feſtū de p̄re eterno. videlicꝫ in celeſti p̄ria. recipiētes ibi illud oīm donoꝝ maximū facialē ſcꝫ vult⁹ ſui viſionē. ad nr̄e b̄titudinis finalē cōſūmationē. Hodie vo ſimul celebramus feſtū oīm triū. id est ſc̄e ⁊ indiuidue trinitatis. vt inter eos q̄ꝝ est indiuiſa vnitas nullatenus videamur ponere diuiſioneꝫ aut diuidere [illegible]nionē ¶ Ex hīs g̃ que dixim⁹ ꝯcludi pōt theologicū documentū. q̄ eccleſia nō minorē debet agere feſtiuitatem de [illegible] trinitate. q̄ꝫ de filii natiuitate. aut ſp̄ūſcti viſibili miſſiōe. ⁊ p ꝯn̄s a fortiori q̄ꝫ de b̄tē marie aut vlteri⁹ cuiuſcūq̄ creature ſanctitate. Et hoc ſuaderi pōt tripliciter rōne. ¶ Primo q̄ ad p̄mā p̄tem q̄ ſicut eccl'ia docet in hac trinitate nihil maius aut min⁹. ſed totas tres pſonas coeternas ſibi eſſe ⁊ coequales. ſic docere debet eas ſimul ⁊ eaꝝ q̄lībet equaliter eſſe colendas ⁊ honorādas. ⁊ p ꝯn̄s equali cultu et honore feſtiuādas. ¶ Scd̄o q̄ ad ſecūdā p̄tem. q̄ cū hec ſancta trinitas ſit p̄ncipium ⁊ finis oīm creatoꝝ. oīs honor exhibitus creature debet in eā final'r ordinari. ⁊ p ꝯn̄s nulli ſc̄itati creature debet maior cultus v'l honor exhiberi q̄ꝫ huic trinitati q̄re nec honorabilior celebritas aut celebrior feſtiuitas. ¶ Tertio q̄ oppoſitū facere est ſimplicib̄ erroris occaſio. Scio em̄ vt exp̄ientia docente didici. q̄ quidaꝫ fideles minus reuerēter ſapiūt de trinitate. videntes q̄ eccleſia de ea minorē ⁊ minus ſolennē agit feſtiuitatē q̄ꝫ d̄ natiuitate. aut penthecoſte. vel de beate marie aſſumptione. Cū em̄ feſtiuitates ſicut et picture eccl'iaſtice ſint q̄dāmō libri catholicoꝝ ſimpliciū. ſepe credūt illius eſſe maiorē dignitatē. c⁹ eccleſia maiorē agit ⁊ magis feſtiuā ſolennitatē. ¶ Hīs itaq̄ ratōnib̄ veſtrā p̄r ſanctiſſime b̄titudineꝫ ſupplex moneo. ⁊ iteꝝ atq̄ iteꝝ hūiliter exhortor q̄tenus veſtra autoritate ap̄lica decernat̄. et decreto p̄petuo publicet̄. vt in hac die ſancte trinitatis. deinceps eq̄lis ⁊ per oīa eque ſolēnis celebret̄ feſtiuitas. ſicut ī dieb̄ natalis. penthecoſtes. aſſumptiōis. aliīſq̄ feſtis annalib̄ eccl'ia facere conſueuit. Et ad hoc agēduꝫ loco diſtributionū materialiū p largitionē indulgentiaꝝ ſp̄ritualiū inſtar dn̄i vrbani q̄rti in feſto ſacramēti. deuotionē fideliū excitetis. Hoc em̄ ſtatuēdo in fide ſancte trinitat̄. firmā ſpem habeo qō ipſa adiuuāte ⁊ īteruenientib̄ pīs xp̄ianoꝝ p̄cib̄. extirpatio nephādi ſciſmatis ⁊ ꝯcluſio pac̄ ⁊ eccl'iaſtice vnionis quā querim⁹ pſpere ſubſequet̄. Et hec de p̄ma ꝯſideratione. ⁊ p̄ma noſtri ſermonis pte ſufficiāt.

¶ Sequit̄ de ſecunda.

Diximus vt potuim⁹ de illa ſp̄ūſancti cōicatiōe idētica. h̄ est de indiuidue trinitat̄ cōi vniōe in vna eſſentia deitat̄. ſi quō tm̄ ab hoīe ſedēte in tenebris. ineffabil' illa poſſit dici. Jā vo cōſiderāda nobis est illa ſp̄ūſcī cōicatio g̃tifica. triū. ſ. v̄tutum ſp̄ualiuꝫ in vna rōnali ſuba. ¶ Hec est em̄ triū theologicaꝝ vir-

tutū fidei spei τ caritatis cōicatio. q̄ opan te spūsſcti grā aīe nr̄e diffundit̄. ꝺ q̄bꝫ per aplm̄ ꝺr. Nūc aūt manent fides spes caritas tria hec. Maior aūt horū est caritas. ¶ Hec ꝟo trinitas licet sit in vna eadēqꝫ rōnalis aīe suba. tn̄ triplici eiꝰ potētie correspōdet. vicꝫ rōnali. irascibili τ ꝯcupiscibili. vt in potētia rōnali sit fides. in irascibili spes. in ꝯcupiscibili caritas ¶ Hec p̄terea trinitas creata. q̄dāmō increate trinitatis gerit ymaginē. Nā sicut a p̄re filiꝰ τ a p̄re τ filio spūsſanctꝰ. sic a fide spes. τ a fide τ spe caritas quodāmō ꝓcedere dinoscit̄. Jn hac tn̄ similitudine magna valde dissimilitudo repit̄. Cur ita. q2 ī illa summa trinitate nihil maiꝰ ac minꝰ. in hac ꝟo maior hoꝝ est caritas vt ait apl's Sed q̄re maior hāꝝ ꝟtutum est caritas. Sane q2 ꝑ eā nob cōicat̄ spāliter spūsſanctꝰ eodē aplo dicēte. Caritas diffusa est in cordibꝫ nr̄is ꝑ spūmsanctuꝫ q̄ datus est nob. Nec solū ꝑ eā spūsſanctꝰ sꝫ parit̄ cū eo nobis cōicant̄ p̄r τ filiꝰ. dicēte xp̄o. Si quis diligit me τ p̄r meꝰ diliget eū. τ ad eū veniemus τ māsionē apꝺ eū faciemus. Sꝫ si q̄ris quō veniūt. Audi q̄d sup boc ꝟbo dicat Aug. Veniūt inq̄t ad nos p̄r filiꝰ τ spiritusſanctꝰ. veniūt amādo. veniimꝰ imitādo. Ergo ꝑ caritatꝫ dilectionē ad nos veniūt. τ nos mutua τ reciproca ad eos dilectione venimꝰ. ¶ Sed nunq̄d ad hāc trinitatē ꝑ solā venimꝰ caritatē. Absit. Venimꝰ etiā ꝑ fidē. venimꝰ τ ꝑ speꝫ. Per fidē ei ad eā dirigimur. ꝑ spem ad eā erigimur. ꝑ caritatē ꝟo ad eā spāliter ꝯiūgimur sibiqꝫ adheremus spūaliter τ vnimur Jō bn̄ ꝺr Qui adheret deo scꝫ ꝑ caritatis dilectōeꝫ vnꝰ spūs est cū eo. ¶ Per illā itaqꝫ trinitatem creatā. ad increatā trinitatē veniēdo salubriter reuertimur. a q̄ culpabiliter cadendo. dānabilit̄ recedimus τ miserabil'r exulamus. Vn̄ Bern̄. Est inq̄t trinitas a q̄ hō cecidit scꝫ p̄r filiꝰ τ spūsſanctꝰ. τ ē trinitas q̄ cecidit. memoria. intelligētia. τ volūtas. Et est trinitas in quaꝫ ipsa cecidit. scꝫ impotētia. ignorantia τ ꝯcupīa. Nam memoria cecidit ī cogitatōes affectuosas onerosas τ ociosas. Jntelligentia cecidit in ignorātiā veri τ falsi. boni τ mali. ꝯmodi τ incōmodi. Volūtas cecidit in concupiscētiā carnis. ꝯcupīaꝫ ocl'oꝝ τ sugbiam vite. Sꝫ ē trinitas ꝑ quā ipsa resurgit. scꝫ fides spes caritas. Fides articuloꝝ p̄ceptoꝝ τ sacramētoꝝ. spes venie grē τ gl'ie caritas de corde puro. cōsciā bona. τ fide nō ficta. ¶ Hac ḡ trinitate ꝟtutū a vitijs resurgētes. τ ad eā trinitatē a q̄ cecidimus redeūtes. cū eodē Bernardo sup cātica lacrimabiliter exclamemus dicētes. O btā veritas. caritas. eternitas. τ beatificās trinitas. ad te mea miserabilis trinitas miserabiliter suspirat. qm̄ a te ifeliciter exulat. Discedēs em̄ a te multis se intricauit erroribꝫ doloribꝫ τ timoribꝫ. Heu me q̄lem ꝑ te ꝯmutauimꝰ trinitatē. Rō sepissime ī suis iudicijs fallit̄. Volūtas multiplici perturbatiōe iactat̄. Memoria m'ltiplici obliuiōe ꝯfundit̄. Triplici huic vanitati nobilis creatura subiecta est. Cor meū ꝯturbatū est. τ inde dolor. Dereliq̄t me virtus mea. τ inde pauor. Et lumē ocl'oꝝ meoꝝ nō est mecū. τ inde error O aīe mee trinitas. ecce q̄liter exulās offendisti. Verūtn̄ aīa mea spera in deo. qm̄ adhuc ꝯfitebor illi. Cū vicꝫ a rōne error. a voluntate dolor. τ a mēoria timor oīs recesserit τ successerit illa quā spamꝰ mira serenitas. plena suauitas. τ et'na securitas. Et h̄ ꝺ scōa ꝯsideratiōe τ secūda nr̄i ꝟmonis ꝑte. de qua pl'a essent dicēda nisi ad finē ꝓperaret intentio. ¶ Sequitur de tertia.

P Ostq̄ ḡ de ꝑma et secūda spūsſcti cōicatiōe dictum est. rectꝰ ordo exposcit vt de tertia disseramꝰ. hoc ē de cōicatiōe catholica triū statuū fideliuꝫ in vna vniuersali ecclesia. ¶ Sic em̄ a ꝑma cōicatiōe secundā. sic a duabꝫ illis terciā ꝓcedere ꝯgnoscimꝰ. Nā sic a scā trinitate q̄ deꝰ est fit cōicatio triū ꝟtutū p̄dictarū in aīa hūana. sic a deo mediātibꝫ hmōi ꝟtutibꝫ fit triū statuū τ vl'r oīm fideliū cōmunicatio. i. cōis vnio in eccl'ia xp̄iana. ¶ Jn ea q̄ppe triplex ordo siue triū statuū signat̄ ordinata distictio. s. populariū. nobiliū τ clericoꝝ. vl' ꝯiugatoꝝ. ꝯtinentiū τ virginū. vl' icipientiū. ꝓficiētiū. τ ꝑfectoꝝ. Et hij oēs ꝑ cōicationē fidei spei et caritatis. vnū xp̄i corpꝰ misticū. i. eccl'iaꝫ catholicā ꝯstituūt. de q̄ dic apl's. Oēs vnū corpus sumꝰ in xp̄o. Alter aūt alteriꝰ mēbra. Nā sicut ait Hieronymꝰ Aliꝰ in eccl'ia oculus est. aliꝰ lingua. aliꝰ manꝰ. aliꝰ pes auris vēter Et vt cetera breuiꝰ trāseam lege pauli epl'am ꝑmam ad Coꝝ. quō diuersa

mēbra vnū corpus efficiūt. ¶ In oculis itaq; ꝛ lingua stat⁹ exp̄mit͛ clericoꝝ. q̄ debēt esse oculi alios dirigēdo. ꝛ lingua docendo. In manib⁹ stat⁹ nobiliū. q̄ debent esse man⁹ ꝛ brachia eccl'ie eā defendendo. ... edib⁹ ṽo aurib⁹ ꝛ vētre status popularīu. q̄ debēt esse pedes totū corp⁹ supportando. aures audiēdo ꝛ obediendo. vēter aūt cibū membris ceteris ac vite necessaria ministrādo. ¶ O q̄ pulcra est ꝛ decora hec mistici corp̄is. i. eccl'ie xp̄i ꝯpositio hmōi mēbroꝝ ac statuū varietate distincta. si tñ in ea fuerit illa spūssancti cōicatō id est cōis vnio. quā nobis in ṽbis ꝓpositꝭ optauit ap̄l'us. Cōicatio inq̄t sancti spūs sit sp̄ cū oīb⁹ vob. Illa sc; ad quam alibi nos hortat͛ dicens. Sollicitī seruare vnitatē spūs in vincl'o pacis. ¶ Ideo ad cōmendationē eccl'ie p̄mitiue in actib⁹ ap̄lorū scribit͛. Ecclesia quidē habebat pacem ꝛ edificabat͛ ambulās in timore dei ꝛ consolatione spūssancti replebat͛. O timor dī O ꝯsolatio spūssancti ¶ Non sic ꝓch dolor. nō sic hodie sed ecōtra. Iā pacē nō h; eccl'ia. ideoq; nō edificat͛ sed destruit͛. ꝛ iuxta ṽbū illius q̄ edificauit et fundauit ea; altissim⁹. ipsa velut regnū in se diuisu; miserabiliter desolat͛. ¶ Sed cur ita Et vñ hec tāta int͛ primitiuā ꝛ p̄sentē eccl'ia; differentia. vt illa int͛ asp̄a ꝛ aduersa edificaret͛ ꝛ ꝯsolaret͛. hec ṽo inter blāda ꝛ p̄spera destruat͛ atq; d̄solet͛. ¶ Sane h̄ iō q2 illa ambulabat in timore dei. ꝛ iō in ꝯsolatōe spūsscti. hec ṽo nō sic sed ambulauit ꝛ ambulat in timore mūdi. ꝛ iō in desolatōe spiritus maligni. Perdidit q̄ppe eccl'ia cōsolationē diuinā. ex q̄ nimiū q̄siuit ꝯsolationē mūdanā. ꝑdidit dei ꝯsolationē spūalē. ex q̄ inordinate appetere ac tenere curauit mūdi ꝯsolationē tp̄alē. ꝑdidit spūalia dona dī et q̄ sup̄flue accepit tp̄alia bona mūdi. Nā de spūscō scriptū est q̄ eū mūd⁹. id est amatores mūdi nō p̄nt accip̄e Nec mirū. Sciendū em̄ est q̄ mūdus iste q̄ndam trinitatē viciosam ꝯtinet. q̄ oīm pctōꝝ radix est ꝛ origo. Ac iō trinitati ṽtutum fidei spei ꝛ caritatꝭ ꝯtraria. cōicatiōem spūsscti tot... simꝉ sanctā trinitatē excludit Unō dicit scriptura. q̄ oē qd̄ est in mūdo aut ē ꝯcupiscētia carnis aut ꝯcupia ocl'oꝝ. aut sup̄bia vite. O trinitas monstruosa. luxuria. auaricia. sup̄bia. Certe hec trina mūdi vanitas triplicē eccl'ie p̄mitiue ṽtutem vic; castitatē paup̄tatē ꝛ hūilitate; eiecit. ac p̄ h̄ spūssancti cōicationē reppulit. In cui⁹ locū subintrāte ꝛ op̄āte spū maligno hanc. hāc q̄ nūc ꝓch dolor videm⁹ scismaticā turbationē introduxit. ¶ Igit͛ p̄r beatissime si h̄ nephādū scisma tollere. si pacē cunctis optatā vere fidelib⁹ eccl'ie restituere desideras. dic tu q̄ vere es ap̄l'icus. dic nob cū ap̄l'o. Cōicatio spūscti id ē cōmunis vnio sit sp̄ cū oīb⁹ vob. Dic h̄ nob corde. ore. ꝛ ope. Dic anio verbo ꝛ exēplo ¶ Si aūt quō id factur⁹ sis int͛rogas. respondeo q̄ cū sancte trinitatis auxilio excludēda est aut saltē ꝓ virib⁹ rep̄menda illa quā p̄dixim⁹ trina mundi vanitas. ꝛ vana ac vitiosa trinitas vt in ecclesia floreat ꝛ ferueat speciosa ꝛ virtuosa trinitas sup̄ius memorata. Extirpa igitur vitia. plāta ṽtutes. reforma in eccl'ia iusticiā ꝛ scitatē si vis in ea ꝓcurare ꝯcordiā vnitatē ꝛ pacē. q2 absq; dubio nō erit pax sine iusticia. teste ꝓpha q̄ ait Erit opus iusticie pax. Et iteꝝ psalmista dicēte. Iusticia ꝛ pax osculate sunt Sup̄ q̄ ṽbo inq̄t Aug⁹. Due sūt amice iusticia ꝛ pax. Tu forte vnā vis ꝛ alterā nō facis. Nemo em̄ est q̄ nō velit pacē. sed nō oēs volūt op̄ari iusticiā. Interroga oēs hoīes. Uis pacem. Uno ore respōdet tibi gen⁹ hūanū. opto. cupio. amo. volo. Ama igit͛ iusticiā q2 due amice sunt iusticia ꝛ pax. Ipse se osculant͛ Si amicā pacis nō amaueris. nō te amabit ipsa pax nec veniet ad te. ¶ Nos itaq; vt p̄ iusticie sanctitatē eccl'ie pacē ꝛ vnionē ꝯseq̄ mereamur Orem⁹ hūiliter ꝛ d̄uote ut cōicatio spūscti sit sp̄ cū oīb⁹ vob. hic p̄ grā; ꝛ finaliter p̄ gl'iam. Qd̄ ꝯcedere dignet͛ scā trinitas vnus deus in secula seculoꝝ Amē.

¶ Explicit sermo de trinitate fact⁹ Janue coram dño papa p̄ dñm P. Cameracen. ep̄m Anno dñi M.cccc.v.

¶ Sequit͛ ꝯstitutio eiusdē sancte trinitatis Bñdicti pape. xiij. q̄ facta est occasiōe p̄dicti sermonis.

Benedictus episcopus seru⁹ seruoꝝ dei ad p̄petuā rei memoriā. rerū oīm creatricē beatissimā trinitatē. c⁹ sapia ꝯditi sum⁹ ꝛ p̄uidētia guberna

mur. nos oi tpe decz benedicere. digniscꝫ q̄ntum fragilitati nostre ex ipsi⁹ miseratione ꝯcedit attollere laudū pconijs. ac eiusdē ineffabilē gl'iam aīe deuoteqꝫ festiuitatis gaudiosis ꝛ spūalibꝫ iubilis solēnit celebrare. ¶ Dudū siqdē nō ꝯtēta deuotio fideliū ipsi⁹ gloriosissime trinitatis p versiculū illū. Gl'ia pri ꝛ filio ꝛ spūisancto in fine cuiuslibet psalmi in scā dei eccl'ia pia veterꝝ institutiōe decātari solitū q̄tidianā ꝛ repetitā totiēs in singul' horis canonicꝭ ac alijs officijs ecclesiasticis agere memoriā. ad laudē ꝛ gl'iam eiusdē beatissime trinitatis. singularē ꝛ peculiarē festiuitatem annua celebritate solēnizādā adiecit. Uerū vt nō absqꝫ graui cordis amaritudīe pcepim⁹ circa veneratiōem p̄libate festiuitatis in plerisqꝫ ecclesijs ac locꝭ tā ecclesiasticorꝫ q̄ aliorꝫ xp̄ifideliū adeo tepuit deuotionis affect⁹. ꝙ in nōnullis eccl'iarꝫ ipsarꝫ memorata sancte trinitatis festiuitas minime. in nōnullis aūt min⁹ q̄ deceat solenniter ac honorifice celebraī. Nos igiī ipm deū nostrū q̄. put catholica pie ꝓfiteī religio. vn⁹ ꝛ simplex in ꝑsonarū trinitate ꝯsistit. misericordē ꝛ placabilem sup malicia nouim⁹. si ad eū in corde ꝯtrito ac hūiliato spū recurraī. optātes nobis ꝛ populo suo ꝓpiciū efficere. ac ipi excellentissime trinitati p fideliū suorꝫ deuotū obsequiū debitā quātū mortalitati nr̄e siniī venerationē impēdere vt p hec tandē sue misert⁹ eccl'ie q̄ nūc pchdolor pctīs exigētibꝫ necq̄ter diuisa m'tiplici ꝑturbatiōe ꝯcutiī. ipsam toto orbe terrarꝫ pacificare ꝛ adunare. ꝛ a tot ac tātis ipsius aduersitatibꝫ liberare digneī. vt tꝑali tranq̄llitate directa tandē ipso iuuāte ꝑueniat ad eterna. Auctoritate ap'lica statuim⁹ ꝛ de fratrū nr̄orū ꝯsilio. tenore p̄sentiū ordinam⁹. ꝙ festum ipsius beatissime trinitat'. die dn̄ica post penthecostē p vniuersum orbē cū ea solēnitate oīmoda q̄ natiuitatis ꝛ resurrectionis ac corpis dn̄i nr̄i Jesu xp̄i ꝛ alie annales seu ꝑncipales festiuitates celebrari p clerū ꝛ pl'm ꝯsueuerūt. deinceps ꝑpetuiſ tpibꝫ ab ipsis clero ꝛ populo celebreī.

¶ Et nihilomin⁹ vt xp̄ifideles ad ipsi⁹ festi celebritatē eo feruenti⁹ ꝛ auidi⁹ in ecclesijs cōueniāt q̄ inibi spiritalibꝫ alimonijs se copiosi⁹ ꝯspexerint refoueri. Oibꝫ vtriusqꝫ sex⁹ vere penitētibꝫ ꝛ ꝯfessis q̄ in matutinali. misse. vesptino. tā in vigilia q̄ in die. nec nō ꝑme. tertie. sexte. none. ac ꝯpletorij in ecclesijs i qbꝫ celebrabunī ꝑsonaliter interḟuerūt officijs. similes ꝛ pares cōcessis p felicis recordatiōis vrbanū papā quartū p̄decessorē nostꝝ illis q̄ in dicto festo corpis dn̄i nostri iesu xp̄i in ipsis ecclesijs similiter itereſſent. tribꝫ ꝓ diebꝫ ipsas diē dn̄icam seq̄ntibꝫ similes etiā ꝯcessis p eundē p̄decessorē intereſſentibꝫ in ipsis officijs diebꝫ p octauas dicti festi corporis xp̄i. alijs aūt diebꝫ octauarū ipsi⁹ festi trinitatis qbꝫ ne ꝯsuetū corpis xp̄i ipsis diebus ꝓpter ꝯcursum impediaī officiū. non de trinitate sed de corpe xp̄i ipsum officium in ecclesijs fieri volum⁹ deuotā de ipsa trinitate ꝯmemoratiōnē in ecclesijs fecerint. q̄nquaginta dierꝫ indulgentiā ex liberalitate ap'lica i ꝑpetuū misericorditer elargimur. ¶ Nulli ḡ oīm hominū ꝛc.

¶ Datū Janue kl'. iulij. Anno. xj. pontificat⁹ supra memorati dn̄i nr̄i Bn̄dicti pape tertijdecimi.

¶ Hic sequunī sermōes reuerēdi in xp̄o patris ac dn̄i dn̄i Petri de Aillyaco cardinalis Cameraceñ. in festiuitatibꝫ aliqꝝ sanctorꝫ. quorꝫ q̄dam sermones facti videntur in generali ꝯcilio Anno dn̄i M.cccc xvij. Et ꝑmo poniī sermo de scō Grisogono. cui⁹ titulū portabat

B Eatus uir qui nō abijt in ꝯcilio impiorū. et reliq̄. In huius breuis collatōnis exordio p impetranda spūſſancti gr̄a. matrē gr̄e ꝟginē gloriosā ꝫ deuote salutabim⁹ dicētes. Aue sine ve maria gr̄a ple. do. tecū ꝛc. ¶ Beat⁹ vir q̄ non abijt in ꝯcilio impiorꝫ ꝛ reliq̄.

L Jcet hūc psalmū ꝑmum seu psalmorꝫ ꝓhemiū de singulis martyribꝫ in exordio matutinalis officij psallat ecclesia. ad honorē tn̄ et gloriā sancti martiris ꝛ beati viri grisogoni. cui⁹ hodie festū colim⁹ eundē psalmū possumus specialiī inducere. ¶ Sꝫ forte taciti secū q̄rūt allq̄ Cur ita. Quibꝫ rn̄deī. Jō merito hūc psalmum speciali p̄rogatiua eo posse intelligi. q̄ꝛ vir iste beat⁹. vir de ꝯsulū genere ort⁹. vir vtiqꝫ nō mollicie mulicbri vict⁹ ſꝫ virili fortitudie ꝟtuosus occurrēte crudelissima ꝑsecutōe eccl'ie. nō abijt

in ꝯcilio impioꝝ. Queritis quoꝝ. Sane illiꝰ impijssimi tyranni ac cruentissime bestie dyocleciani imꝑatoris. suoꝝꝗ; impiorū satellitū q̄ sibi impio ꝯsilio suadebāt dicētes. Accipe ꝑfecture dignitatē ꝛ ꝯsulatū generis tui. hac tm̄ cōditiōe seruata vt adores deos nr̄os vl' tuos. ¶ Sȝ q̄lit' nō abijt. qualiter nō ꝯsensit. q̄liter non acquieuit i ꝯcilio impioꝝ audite. Ipse nāꝗ; spreto huius ꝑfecture ac ꝯsularis dignitatis debito sibi officio. maluit eligere martyrium q̄ꝫ asserere mēdaciū. Un̄ sicut vir virtuose cōstanterꝗ; r̄ndit dicēs. Unū deuȝ adoro. Istoꝝ aūt deoꝝ simulacra q̄ dēmonū tecas esse noui execror ꝛ abijcio. O vere digna ꝟtuosi viri responsio. sed indigna prorsus ꝛ exprobrāda vitiosi tyranni sententia. qꝛ tunc iussu dyocleciani decollatus est. et corpꝰ eius in mare ꝓiectū. idoꝗ; ipsius aīa in celū ꝓuecta est. ꝛ btītudinē assecuta. vt de ipso sancto martire iam nō immerito cū deuota exultatiōe canere valeamꝰ psalmū ꝑdictū. Beatꝰ vir q̄ non abijt ꝛc. ¶ In q̄ quidē psalmo tria documēta signanter notare possumꝰ q̄ huiꝰ bti viri exēplo diligēter imitari debemꝰ. Primū q̄d euitandū. qꝛ nō abijt in ꝯcilio impiorū. Secundū q̄d exequendū. qꝛ in lege dn̄i fuit volūtas eius ꝛc. Tertiū q̄d expectandū. qꝛ erit tanq̄ꝫ lignū quod plātatum est ꝛc. In p̄mo peccata vitare. In secundo ꝟtutes amare. In tertio p̄mia sperare salubriter edocemur. sicut hec ꝑ ordinem sub triplici ꝯsideratione declarare ꝓponimus.

Consideremꝰ itaꝗ; q̄liter psalmus iste in p̄mo eius ꝟsiculo huius bti viri exēplo docet nos pct̄a vitare qꝛ beatꝰ vir q̄ nō abijt in ꝯcilio ipiorū ꝛ in via pctōꝝ nō stetit. ꝛ in cathedra pestilentie nō sedit. Ubi tria notate ꝟba. abijt. stetit. sedit. In q̄bꝫ s̄m doctoꝝ sn̄iam tria designant' peccati genera Per abijt peccatū volūtat̄. ꝑ stetit peccatū opis. ꝑ sedit peccatū ꝯsuetudinis. Hoc aūt dꝛ ꝑ similitudinē in via ꝑambulantiū. q̄ dū abeūt faciliꝰ reuocant'. dū stant difficiliꝰ. duȝ sedent difficillime. Ita q̄ sola volūtate peccat. facilius redit. q̄ ope difficiliꝰ egredit'. q̄ consuetudīe difficillime ꝯuertit'. Sed etiam notare debemꝰ tria q̄ hijs ꝟbis ꝯueniēter addunt'. videlicȝ ꝯciliū impioꝝ. viā pctōrū. cathedrā pestilētie. In q̄bꝫ tres peccati differētie dant' intelligi. Nā s̄m cassyodoruȝ. Impiꝰ est q̄ peccat in deū. pctōr est q̄ peccat in seip̄m. pestilēs ꝟo q̄ peccat i ꝓximū. ¶ His aūt tribꝫ modis p̄mus adā peccasse dinoscit'. et in totū genꝰ hūanum pctōꝝ radicē ꝓpagasse. Peccauit eīm in deum ꝛ abijt in ꝯcilio impioꝝ. cū ꝑsuasioni diaboli ꝛ eue ꝯsentiēs a deo recessit. et tūc solo consensu volūtatis pctm̄ inchoauit. Peccauit in seip̄m ꝛ stetit in via pctōꝝ cū pomū vetitū comedēs in esu delectatꝰ est ꝛ tūc effectu opis pctm̄ ꝯsummauit. Peccauit in ꝓximū ꝛ sedit in cathedra pestilētie cū alijs exēplū dedit peccādi ꝛ se stulte excusando in sup̄bia ꝯfirmatꝰ. culpā i deum retulit dicens. Mlier quā dedisti mihi seduxit me. Et tūc q̄daȝ obstinatiōe cōsuetudinis pctm̄ cōfirmauit. Et iō recte ī cathedra pestilētie sedisse dꝛ. qꝛ cathedra ꝓprie doctoꝝ ē. sic' thronꝰ regū. et tribunal' iudicū. Ipse aūt p̄mꝰ doctor fuit q̄ ad posteros pestilentiā culpe original' trāsfundens. peccādi exēplū formāꝗ; docuisse cognoscit'. ¶ Sȝ quorsuȝ ista. Sane h̄ idō p̄misisse dignum fuit. qꝛ sanctꝰ martyr nr̄ Grisogonꝰ in illa atrocissima tētatiōe crudelis imꝑatoris. nihil tale fecisse repit'. q̄le ille p̄mꝰ adā in tentatiōe sue carnal' mulieris. Nam ipse beatꝰ vir ꝯ ꝓspera q̄ tyrānus ille blādiēdo ꝓmittebat. et ꝯ aduersa q̄bꝫ euȝ in carcere affligebat grauiora sibi mort̄ tormenta inferre paratꝰ. virtute fixus. in veritate fidei ꝑseuerabat īmobil'. Nec abijt in ꝯcilio ipioꝝ. Qui ꝯ deū verū ip̄m falsa ydola colere suadebant. nec impio ꝯsilio suadere ꝯsēti impijssimo supplicio ip̄m ad h̄ subdere conabant'. Nec stetit in via pctōꝝ. int' q̄s natꝰ ꝛ ꝯuersatꝰ ē. illorū videlȝ de q̄ꝝ generosa ꝓsapia. tūc per ydolatriā erronea cecitate decepta. ortuȝ habuit tp̄alē. q̄ ip̄m ad eternū dānationis occasum traxisset. si ipsiꝰ seculi et secularis honoris vt fieri solet tenuisset illecebra. Nec sedit in cathedra pestilētie Hoc ē noluit delectari in terrene dn̄atiōis sublimitate. Est eīm pestilētia morbꝰ ꝑuagās oēs aut pene oēs inuoluens. Et dꝛ a pastu q̄si pastulētia. Hic est vt Augꝰ ait. amor dominādi q̄ vix caret aliq̄s. Quo tn̄ dei fauēte gr̄a caruit beatꝰ vir Grisogonꝰ q̄ spreta illa cathedra pestilentie. sedit in cathedra

pacientie. doces nos p exeplu ostantis p seueratie cuncta mudi. carnis. ac diaboli oblectameta peccataqz vitare. Et hec de pma consideratione sufficiant.

C Onsideremus deinde qliter psalm9 iste in secudo ei9 vsiculo hui9 beati viri exemplo docet nos vtutes amare Quia em sm Cassiodor Non est pfecta laus fugere vituperanda nisi sequatur laudada. Et vt Gregori9 ait. Min9 e mala n agere nisi qsqz studeat etia bonis opibus insudare Ideo sequitr. Sz in lege domini fuit volutas ei9 z in lege ei9 meditabitr die ac nocte. O vere digna bti viri comendatio. No em absqz misterio dictum In lege dni fuit volutas ei9. Aliud qppe est esse in lege. aliud sub lege. Qui in lege est sm lege agit. volutarie legi obediens. De q apls ait. Justo no e lex posita. Qui vo sub lege est. sm lege agit. necessitate timore coact9. Jlle liber. iste seru9 est. Und notater de vtroqz egregius poeta dic O derut peccare boni vtut amore. O derut peccare mali formidie pene. Merito g d hoc sco martyre dictu est. Jn lege dni fuit volutas eius. qz volutarie legi obediebat. Et no sub lege. qz no ex tristicia vl timore legi seruiebat. Sz vt volutas eius ondatr no fuisse ociosa. aut leui mutabilitati obnoxia. ptin9 additr. Et in lege ei9 meditabitr die ac nocte. hoc e meditabatr assidue. Hec aut assidua legis meditatio nihil aliud est sm Cassiodor qz scitat iugis obseruatio. ad qua h9 bti viri deuotio totis cordis aut corporis virib intedebat. Uer qz diei claritas leticia. et noctis obscuritas tristicia ouenieter designat. i die psperitate. et i nocte aduersitate intelligere possum9. vt sic in pspis z aduersis sp in lege dni fuit meditatio ei9. Hoc aute qlitr veru sit audiam9. Jpe naqz vir illustr in magna psperitate fuerat. z si fallacib seculi bladicijs acqescere voluisset in maiori ee potuerat. Ja vo i magna aduersitate posit9. ia duro carceri macipat9. iam fame z multiplici vexat9 inopia. no min9 a iugi legis dni meditatioe cessabat. Un ad h9 rei pbatione de eo legim9. qz cu p bieniu iussu diocleciani oiectus esset in vincla. vbi multa ppessus. sancte anastasie alimonijs fouebatr. Tande cu ipsa a viro suo infidelis mltis oppmeretr angustijs. ea ex salutari meditatioe legis diuine cosolat9 e. Jta vt ei9 eplam leges anastasia fortiores fidei vires accepit. Et cepit tantu de paciete virtute gliari. quantu pus de oppssioe in fidelissimi viri se causabatr affligi. Ecce g qliter vir iste beat9. corde z aio. vbo z ope in lege dni meditari. eiusqz pcepta [illegible]are docuit. z virtutes amare. Et hec de secuda osideratioe sufficiat.

C Onsiderem9 deniqz qlitr psalm9 iste in tertio ei9 vsiculo h9 bti viri exemplo doc nos pmia sperare. qz eni spes btitudinis q no puenit ex merit. no spes s psumptio diceda e. id q vitia odiens pcta vitauit. z vtutes amas precepta seruauit. n absqz merito pmia spare potuit. qpropter d eo recte subiugitr. Et erit ta qz lignu qd platatu e sec9 decursus aqru. qd fructu suu dabit in tpe suo. O fructuosum h9 martyr pmiu. O dignu laudis ei9 pconiu. qz opatr ligno iuxta decurretes aqr riuulos platato. qd suauitr irrigatu tpe ntitat vbere affert fructum. Erit igitr tanqz lignu No vtiqz aridu aut sterile pptr defectu viriditat. s oino viride z fecudu pter abudantia vtut. Quippe h lignu fide radicatr. spe erigitr. caritate sublimatr. s h maxie sue platatioi dat incremtu. qz aq diuie gre z spussci rore fouetr. Jdo dr. qd platatu e sec9 decursus aqr. qz sm fulgentiu. aq spmscm significat. Juxta illd. qui crediderit i me. flumia d vetre ei9 fluet aq viue. i. spual gre. q sic aq igne sic vitior extinguit ardore. Et h dr flumia. z ibi decursus aqr plalitr. pter mltiformis gre spus scti infusa carismata. Hoc itaqz lignu sic firmitr platatu. sic felicitr irrigatu. fructu suu dabit i tpe suo. Quid e in tpe suo. An forte lignu istd tpe aliq fuit infructuosu Absit. Sz i tpe no suo. i. no sibi. pspo. h e tpe psecutiois. dedit fructu vtuosor meritor. Jn tpe aut suo. h est tpe retributois dabit fructu etnor pmior. Jlld qppe no imerito dr tps suu. q implet illd pheticu Qui seminat in lacrimis. in exultatoe metet. Tuc g abudati9 dabit fructu suu. No iqua a seipo dabit. s veri9 ex di dono recipiet fructu suu pmiu suu oiz bonor ●gregatoe pfectu. O felice z mltiplice fructu. Uult audire huc frcm mltiplice. ibi sanitas sn ifirmitate. iuuet9 sn senectute ipassibilitas sn morte. pulcritudo sn dformitate

ibi libertas sine seruitute vel coactōe. pax sine turbatiōe. securitas sine timore. saciet tas sine fastiditate vel esurie. Ibi abūdan tia sine idigētia vl' pauptate. cognitio sine ignorātia vel errore. glīa sine ignominia vel dedecore. ibi gaudiuz sine tristicia vel dolore. Hij sane intelligi pñt illi duodeci fructus ligni vite q̄s Johānes in apocali psi cōmemorasse legit. q̄ oīno maiores sūt q̄z cogitare aut dicere valeamus. quia vt apl's ait. Nec oculus vidit nec auris audi/ uit nec in cor hoīs ascēdit. q̄ p̄parauit de⁹ diligētib⁹ se. ¶ Patet ergo hui⁹ beati viri exē plo q̄ peccata vitādo z v̄tutes amādo. etnē fructū glorie et celestia p̄mia sp̄are de/ bem⁹. qz sicut diuina testat' scriptura Bo noz laborū gloriosus est fruct⁹. Et hec de tertia ꝯsideratione sufficiāt.

Sed iā audiamus q̄d in eodē psal/ mo subiūgit'. Nō sic impij non sic sed tanq̄z puluis quē p̄jicit vēt⁹ a facie terre. Audiuim⁹ gloriā sancti marty ris. audiam⁹ miseriā sui p̄secutoris. Non sic inq̄t nō sic impij Non sic vtiq̄z impius ille dyoclecian⁹ crudelissim⁹ tyrānus z se nissim⁹ fideliuz p̄secutor. Nō sic impij sui satellites. nō sic deniq̄z nō sic ceteri fidei z eccl'ie impij aduersarij. qz nō sic fructū fa ciunt queadmodū fructiferū illud lignū. plātatū sec⁹ decursus aquaz. Sed erunt tanq̄z puluis quē p̄jicit vent⁹ a facie terre Nā sicut puluis humore carens nec ter/ re adherēs cito a vēto p̄iectus dispgit'. sic ip̄ij qz carēt hūore diuine gratie q̄ p valle hūilitatis in terrā nr̄e hūanitatis diffundit' p ventū alta petētē q̄ supbia designat' cito p̄iecti defluūt. corruūt. deficiūt. dissipant' Hui⁹ rei exēplū est illi⁹ supbia dyoclecia/ ni q̄ tūc nimiū eleuata nūc ad inferni p̄fū da demersa est. ipsiusq̄z fama z glīa in in/ famiā et ignominiā ꝯuersa. ¶ O ventosa supbia. o puersitas tyrānica. vento et pul uere supbie excecata. Credebat supb⁹ ille hūilem istū depmere. credebat p̄ciosi illi⁹ ligni fruct⁹. martirē decollādo z e⁹ corp⁹ i mare p̄jiciendo penit⁹ extirpare Econtra v̄o ergo mag⁹ ip̄m depmere z opprimere stu duit. eo ampli⁹ ei⁹ famāz z glīaz sublimauit Et q̄ntū id q̄d ab illo ip̄ijssimo tyrāno in h' p̄ijssimo martire gestū est ad sublimita tē z excellētiaz tp̄al' fame z eterne glīe ipsi⁹ martiris ptinet. ¶ Ecce inquā ecce iā vl'is xp̄ianoz eccl'ia in canone misse inter san/ ctissimos martires illi⁹ nomē ob h⁹ mar/ tirij reuerētiā ꝯmemorat. Ecce q̄ ip̄m p⁹ martiriū p̄ciosam gemmā laurētiuz p̄mū noīat. z p⁹ eū iohānē z paulū. cosmā z da/ mianū clara eccl'ie luīa Et ipsoz spāliter oīmq̄z alioz generaliter scōz p̄ces z meri ta interpellat. vt in oīb⁹ p̄tectiōis sue muni ar auxilio. Ubi attēdite o fideles xp̄i. attē dite q̄so q̄ntū eccl'ia xp̄iana q̄ q̄tidie in sa/ cre hostie oblatōne special'r ad hui⁹ sancti martiris recurrit suffragia. deci⁹ singulari auxilio debeat ꝯfidere.

Non videt' iste sermo de sancto Grisogo/ no esse finitus. z in exemplari vident' aliq̄ rige delete vel abrase.

¶ Seq̄tur sermo fact⁹ p reuerendissimū in xp̄o p̄rem dñm Pe. de Aillyaco. cardi nalē cameraceñ. in ꝯcilio generali. Anno dñi. M. cccc. xvij. de scto ludouico. Karo li regis Sicilie filio. ep̄o Tholosano.

Euge serue bo ne z fidelis. quia in pauca fu isti fidelis: supra m'lta te con stituā. intra in gaudium dñi tui Mat. xxv. Ad laudē sci z beatissimi ꝯfessoris atq̄z pōtificis Ludo uici. cui⁹ hodie festū colim⁹. multū ptinē re dinoscit'. q̄d i v̄bis p̄positis sibi tanq̄z spe ciali amico z familiari a dño suo d'r. Eu/ ge serue bone et fidel'. qz nimiz fidel' seru⁹ dño q̄si alter ipse mutua dilectiōe ꝯiungi tur. Uñ in ecclesiastico scriptū ē. Seru⁹ fidel' est tibi. sit tibi q̄si aīa tua. Ecci. xxiij. Sz qz raro seru⁹ bon⁹ et fidel' inuenit'. iō q̄rit dñs in euāgelio. Quis putas est fidel' seru⁹ z prudēs quē ꝯstituit dñs sup fami/ liā suā Mat. xxiiij. Cui q̄stioni ꝯuenieñter satisfacim⁹ si hūc glīosum pontificē de q̄ nūc agit' exhibem⁹. Fuit em̄ ipse fidelis et prudēs seru⁹. z p̄pterea merito dict⁹ est ser uus bon⁹. qz hec duo fidelitas. s. z prudē tia. in v̄no bono nō imerito ꝯiūgunt' Pru dētia q̄ppe sine fidelitate decliat i maliciā Fidelitas v̄o sine prudētia decliat i stul/ ticiā. ¶ Fuit itaq̄z seru⁹ bon⁹. qz fidelis z prudēs. fidel' in intētiōe. prudēs i opatōe. fidel' in exeq̄ndo bonū. prudēs i p̄cauēdo malū. fidel' i mistrādo. prudel' i discerñdo

Magnus ergo et admirabilis dñs q̄ ser/
uū malū aut seruū stultū nō eligit. hūc fi/
delē ꝛ prudentē seruum in suū seruitium
specialiter acceptauit Nec tñ ipm̄ statī ad
maiora ꝓmouit. sed ꝑus in minoribꝫ ꝓba
tū. postea merito ꝯstituit sup familiā suaꝫ
Constituit inquā p̄mo intra familiā suaꝫ
cū eū vocauit. Cōstituit deinde supra fa/
miliā suā cū eū ꝓmouit Cōstituit postre/
mo supra totā terrā suā cū eum glorifica/
uit. ¶ Ubi queso attēdite hui⁹ almi pōti/
ficis diuinā ꝓmotionē. sueq̄ ꝓmotionis
ordinē. Primo q̄dem sue gratifice vocatōis
intra familiā xp̄ianā. Scd̄o sue magnifi/
ce ꝓmotiōis supra eccl'iasticā familiaꝫ. scꝫ
eccl'iam Tholosanā. Tertio sue beatifice
glorificatiōis supra oēm habitationē ter/
renā ꝛ īfra celestē patriā. ¶ Hec est itaq̄
triplex ipsi⁹ ꝓmotio. Prima ad grām bap
tismalē. Scd̄a ad p̄sidentiaꝫ pastoralem
Tertia ad gl'iaꝫ etnā ꝛ finalē. ¶ Huic igi
tur seruo bono ꝛ fideli iuxta euangelice le
ctiōis ꝑabolā fideliť negociāti. ꝛ de talen
tis a dño sibi traditis. prudēter vtiliterq̄ꝫ
suplucrāti magna abundansq̄ remunera
tio p̄sentať. dū eū dñs suauiť alloq̄tur di/
cens. Euge serue bone ꝛ fi. ꝛc. In q̄bꝫ ver
bis iuxta p̄missa tria nobis ꝯsiderāda no
tanť. Primo nāq̄ p̄mittiť gratifica voca/
tio Euge ẜue bone ꝛ fidelis. Scd̄o ꝓmit
tiť magnifica ꝓmotio. qꝛ ī pau. fu. fide. su/
pra m̄lta te ꝯstituā. intra in gaudiū domi
ni tui. ¶ In p̄mo notať meritū virtuose
opationis. In secundo debitū fructuose
retributōis. In tertio p̄miū gaudiose ex/
ultationis. In q̄ꝝ declaratione sub ꝯside
ratione triplici toti⁹ nr̄i sermonis ordo at
q̄ decursus p̄ncipaliter versabitur.

Considerem⁹ itaq̄ p̄mo q̄liter ī his
ẜbis p̄mittiť gratifica vocatio. in
q̄ notať meritū ẜtuose opationis.
qꝛ sibi a dño dr̄. Euge serue bone ꝛ fidelis
Sane hic sanct⁹ pōtifex ið fact⁹ est bonus
ꝛ fidelis seru⁹. qꝛ ad hoc eum gratuite vo
cauit sup̄m⁹ dñs. Nā vt ait ap̄ľs. Quos
vocauit hos iustificauit. quia ꝫ hūc voca
uit ꝑ gratuitā electionē. hūc ꝛ iustificauit
ꝑ ẜtuosam opationē. Sꝫ inter ẜtuosa ei⁹
opa ꝛ laudabilia merita ipsi⁹ fidelitas ni/
mirū specialr̄ ꝯmendať. Quia vt in ꝓuer
bijs scriptū est. Uir fideľ m̄ltū laudabiť.
¶ Qui igiť beatū virū m̄lta laude dignū q̄
ꝑ oīa fidelis inueniť. Fideľ inquā ad de/
um. fideľ ad seipm̄. fideľ ad ꝓximū. Inť q̄
oīa p̄ma sibi cura fuit vt esset fideľ deo. qꝛ
q̄ cū deo infideliter agit. necdū sibijpsi fi/
delis existit. q̄ ẜo sibijpsi nequā est. vt sapi
ens ait. cui bon⁹ erit. Ecci. xiiij. Ut
ipsi fidelis esset ac ꝓximo. sūmope studu/
it fidelis esse deo. Sed quo studio. q̄ arte
qua ve doctrina sic egerit. si placꝫ attendi
te. Sane vt oīpotēti dño se fidelē exhibe
ret seruū. oēm ei⁹ abiecit ꝛ subiecit inimi/
cū. mūdū videlꝫ carnē atq̄ diabolū Hāc
q̄ppe doctrinā in euangelica scola didicit.
hāc arteꝫ ibi xp̄s eū docuit. vbi ait Nemo
pōt duobꝫ dñis ẜuire. duobꝫ. s. dñis sibiin
uicē ꝯtrarijs ꝛ aduersis Igiť vt fieret ip̄e
fideľ seru⁹ xp̄i rēnuit fieri seru⁹ mundi. ser
uus carnis. seruus diaboli. Sciebat q̄p
pe hoꝝ infidū esse seruitiū ꝛ dñi seruitio pe
nit⁹ ꝯtrariū ꝛ aduersum. Iuxta illð qð ge
mēs canit eccl'ia Mūdus caro demonia
diuersa mouēt ꝓlia. ¶ Sꝫ audiam⁹ q̄liť
ꝯtra diuersa ꝛ aduersa huiuscemodi bel/
la hic vir beat⁹ potēti dei ẜtute ꝛ sibi diui
nit⁹ collatis sp̄ualibꝫ armis dimicauerit
vt fideliť xp̄o seruiēs tyrānicū mūdi. car/
nis. ꝛ diaboli fugeret dominiū eoꝝq̄ vile
ꝛ ꝑiculosum seruitiū deuitaret. Precessit
in p̄mis ad hoc sp̄uale certamē. ꝓcessit in
quā p⁹ vocantē ꝛ ꝑuenientē dei grām. bo
na morū institutio et adolescētie disciplīa
Nam vt fidedignis testimonijs de eo pa/
pa Johānes attestať. in etate existēs tene/
ra. sub mgr̄i religiosa diligētia tenebatur
Ita tñ vt maturis moribꝫ incedendo sub
tenello pectore se gestare senilē aīm osten
deret. Sic q̄ppe p̄ma illa etas adolescētie
institutꝫ moralibꝫ imbuta est. vt sꝑ postea
bonū virtutꝫ odorē diu tenaciterq̄ serua
ret. Iuxta egregiū illð oraciꝫ. Quo semel
imbuta est recens ẜuabit odorē. testa diu.
A q̄ tractū est illud vulgatū. Qð noua te
sta capit inueterata sapit. Accessit deinde
freq̄ns lectio ꝛ diuinaꝝ feruens studiuꝫ
scripturaꝝ Sciebat illð hieronimi Ama
sciam scripturaꝝ ꝛ carnis vitia nō amab
Jðq̄ sicut de eo legiť. audiētie ẜbi dei in/
sistebat. ꝛ ꝑ pastu aīe in scripturis sanctis
studebat attēti⁹ In quibꝫ sic ꝓfecit q̄ solē
niť clero ꝛ populo sufficiebat ꝓponere ver
bum dei. adeo vt putareť scīa hec īfusa si/
bi diuinitus magis q̄ humanit⁹ acq̄sita.

Quid mirũ. Accessit nẽpe studio sacre le
ctionis. etiã deuotio sancte oratiõis. Naꝫ
in oratõibꝫ sedulis ꝛ deuotis mentẽ eleua
tam tenuit. In qbꝫ tam feruens extitit. vt
factus sacerdos etiã diebꝫ qsi singul' cele/
braret. Quid plura. Hijs sanctꝭ ꝛ deuotꝭ
eius actibꝫ ad impugnãdũ vitia. comites
accesserũt. abstinẽtia. sobrietas. pudicicia
castitas. totiusq; vite honestas icorrupta
q̃ ꝯtra oĩa vitiorũ incitamẽta cũ dei adiu
torio potissima ꝯstat esse remedia Et in p
mis qꝛ iuxta vulgatũ Terentij ꝓuerbiuꝫ
Sine cerere ꝛ bacho friget venus. ipe cũ
aplo Paulo sobrietate cibi ꝛ potus corp9
suũ castigabat assidue. qđq; mirũ dictu ẽ
carnẽ suã teneraꝫ freq̃nter catenis ferreis
disciplinans. ꝑ camisia rudẽ staminã ve/
stiens. etiã ad nudam carnẽ cordã grossaꝫ
ꝑ cingulo deferebat. sicq; cũ apostolo di/
cere poterat. Castigo corp9 meũ ꝛ in serui
tutẽ redigo. Nec imerito. qꝛ corpus spũi
ꝛ nõ spm̃ corpi seruire dignũ est. Jđ egre
gie dicebat Seneca. Maior suꝫ ꝛ ad ma
iora genit9 q̃ȝ vt mãcipiũ corpis mei sim.
Corpus ḡ suuꝫ vir sanct9 spũi subijciẽs a
puero tanto castitatis amore feruebat. q
ob ipsius fidam custodiam oĩno mulierũ
vitabat ꝯsortia. adeo vt vix cũ mr̃e ꝛ soro
ribꝫ solis cũ sola. vllo vnq̃ȝ tpe loqueret.
Uerba etiã inhonesta horrebat audire. et
loquẽtes talia grauiter arguebat. pruden
ter attẽdens illud apli. Corrũpũt mores
bonos colloq̃a praua. Ubi tamẽ ꝯsiderã
da est etas formositasq; sua. Recogitãdũ
q; est q̃ in tpe pudiciciã seruauerit. Illo ĩ
quã tpe ꝑditissimo ac corruptissimo q̃ ꝓ/
digiũ quoddã est castitas ꝛ in q̃ maxĩe in/
cidit illud poeticũ Rara est concordia for
me atq; pudicicie. O igit mire vite ho/
nestas ꝛ puritas incorrupta. q̃ nõ immeri
to miraclorũ splenduit claritate. qm̃ teste
Hieronimo ꝯ iouinianũ Ubi multa et ꝓ
clara dat ṽginitatis ꝑconia. puritatis vite
ꝛ ꝑcipue virginitatꝭ ꝑmiũ in mltꝭ etiã ĩfi/
delibꝫ ydolatris fuit diuinatio ꝛ miracu
loꝝ opatio. Prout de sibillis decẽ ꝛ de cas
sandra ꝛ de claudia q̃ cingulo nauẽ traxit
exempla posuit. Quid igit miꝝ si vir tã
te castitatꝭ atq; puritatis inter xpicolas fi
de clarissimus multis ac magnis merue/
rit clarere miraculis. Sed dũ in sue san/
ctitatis ammirationẽ mouet ipsa miracu
lorũ opatio. nõ minus in eo venerandum
reor mirũ illud ꝛ ꝑclarũ opus caritatis q̃
in paupeꝝ ꝯpassione sanctissimi ꝯfessoris.
Martini exemplũ laude ꝑpetua ꝯmẽdã
dũ. nõ min9 laudãda imitatiõe secutus est
Cum em̃ vt narrat hystoria vir dei Pari
si9 iret. paupi quẽ q̃si nudũ reppit multuꝫ
ꝯpatiens. abscondite ꝯtulit. nõ q̃dẽ medi
am clamidẽ vt martin9 sed integrã cappã
quã portabat. O igit eximie caritatꝭ ex
emplũ. O vere suũ bonũ ꝛ fidelẽ. et iuxta
euangelicã sententiã oĩno fidelẽ dispensa
torẽ. quẽ ꝯstituit dñs sup familiã suam vt
det illis cibũ in tpe. O vere fidelẽ dispen/
satorẽ q̃ nõ sibi retinet qđ dispẽsare debet
nec dispẽsat extraneis sed hijs q̃ sunt đ fa/
milia dñi sui. scꝫ ecclesie mĩstrꝭ et paupibꝫ
mẽbris xpi. Nec vendit turpiter qđ debet
dare gratis ꝛ liberaliter. Nec dat indiscre
te sed prudenter ꝛ moderate. qꝛ dictũ ẽ vt
det illis cibũ in tpe. Nec dat rem inutileꝫ
ꝛ dãnosam. sed salutarẽ ꝛ fructuosam. q̃a
sequit. Ut det illis in tpe tritici mẽsuram
vbi intellige triticũ. i. cibũ spũal' doctrĩe.
ꝛ cibũ tpalis sube. O vtinam scã mr̃ ec
clesia nunc ꝓ h dolor acephala et aplico
pastore nr̃is demeritis diuti9 q̃ȝ expediret
đstituta. talẽ seruũ bonũ ꝛ fidelẽ. talẽ sum
mũ põtificẽ seruũ seruoꝝ dei ꝑ canonicã
electionẽ celeriter hr̃e mereat O vtinã ta
lis hodie repiatur in eccl'ia fidelis dispen
sator. Utinã talis nobis fiat summus põ
tifex ecclie gubnator atq; dispositor. Uti
nã ecclesie ministri talẽ sibi dispẽsatorẽ cõ
stitui querãt quẽ in exẽplũ vite ꝛ ꝯuersati
onis honeste sue mẽtꝭ ocul' aũponãt. O fe
licẽ illũ. o ter q̃terq; beatũ. q̃ huius sancti
põtificis exẽplo pat9erit. eccl'iasticoꝝ mo/
res erroresq; corrigere. desolatam eccl'iaꝫ
ꝯsolari. deiectã erigere. dissipatã diuisam
q; recolligere ꝛ reunire. Quis erit h ꝛ lau
dabimus eũ. Laudabim9 inquã eũ. ſꝫ ma
gis deũ. q̃ talẽ nobis sua gr̃a donatur9 est
atq; ei dicturus. Euge serue bone ꝛ fidel'
Et hec de pma ꝯsideratõe sufficiant.

Considerem9 scđo q̃liter ĩ ꝑmissis
ṽbis ꝑmittit magnifica ꝓmotio.
In q̃ notat debitũ fructuose retri
butõis. cũ subdit. qꝛ in pauca fuisti fidelis
supra multa te ꝯstituã. Certe pauca ꝛ par
ua fuerunt in quibꝫ vir iste sanctus fidel'r
mĩstrauit in ꝯpatiõe ad ea mlta et magna

que dominus sibi finaliter retribuit. Qd vtiqꝫ de eterna retributiõe manifestuꝫ est cũ ea que nũc fideliter seruiẽdo gerimus. ad ea que tũc recepturi sum⁹ cõparata q̃si nulla vel inutilia reputare debeam⁹. xp̃o teste q̃ ait. Cuꝫ feceritis oĩa q̃ p̃cepta sunt vobis. dicite serui inutiles sum⁹. ¶ Sed vt de tp̃ali retributiõe loquamur. id ẽ. de hijs q̃ huic fideli seruo in hac vita ex debito p̄missionis. nõ quidẽ ex debito ꝯdigni sed ꝯgrui. p̄ fideli administratiõe. et administrationis retributione ꝯmissa sunt specialiter p̄sequamur. Ecce añ oculos vr̃e discretiõis ponim⁹. ꝙ hic sanctus põtifex quia in pauca ꝛ p̄ua id est tp̃alia fidel' fuit Ideo dñs eum supra multa ꝛ magna. i. supra sp̃ualia ꝯstituit. Cũ ergo dñs euꝫ a regni tp̃alis regimine ad sp̃uale regimen transtulerit ac magnifice sublimauerit recte dictum est. Quia in pauca fuisti fidel'. supra multa te ꝯstituã. Parua q̃dẽ ac puipendẽda esse tp̃alia respectu sp̃ualium notauit ap̃ls dicẽs. Si vobis sp̃ualia seminamus non magnũ est si tp̃alia vestra metamus ¶ Videamus itaqꝫ p̄mũ qualiter circa tp̃alia fidelis extiterit. ac deinde q̃lr̃ nõ immerito supra sp̃ualia ꝯstitut⁹ fuerit. Ipse nãqꝫ ex regali p̄sapia patre vicꝫ Karolo rege sicilie. matre v̄o maria sicilie regina ac vngarie originẽ suam traxit. Magnũ hoc laudis p̄coniũ. sed mai⁹ qd in ei⁹ hystoria subdit̃. q2 altũ sui generis sapere recusauit. sꝫ hũilia diligẽs. ¶ Laudam⁹ ergo in hoc viro sancto regalẽ prosapiaꝫ. nec qualẽcũqꝫ sed illaꝫ que p̄clarissime p̄pagini regũ frãcie proxima extitit. p̄pterea de eo canit̃. Flos ort⁹ inter lilia quoꝝ radix est frãcia. Illa videlꝫ frãcia q̃ caput ẽ. ꝛ supior ac maior portio gallie. Cui⁹ laudes me alias allegasse memini ꝛ nũc etiaꝫ recitare curaui. nõ solũ ad h⁹ sancti laudẽ sed vt erubescãt ꝛ ꝯfundãtur gallie detractores. suiqꝫ honoris ꝛ gl'ie atqꝫ p̄speritatis ꝛ pacis inuasores ꝛ pturbatores. ¶ Ipsa est igit̃ quã veteres sapiẽtes inter alias orbis ptes maximis laudib⁹ extulerunt. Illa nãqꝫ gallia nobilis vt eam Lucan⁹ appellat. Illa bello ante romanos gloriosa. vt salusti⁹ ait. Illa felix strenuissima milicia. vt Claudi⁹ ait. Illa audax ꝛ animosa in sup pascuis vberrima. vt Oracius. Illa specie hoĩm aurea atqꝫ lactea. cultuqꝫ nitidissima. vt Uirgilius. Illa potẽtissima cui⁹ pleno cõsensui nec ipse orbis obsistat vt cesar Julius. Illa aspa bellicosa. ꝛ q̃ p̄ma post herculẽ. inuicta alpiũ iuga transcẽdit. vt Justin⁹. Illa terra mole corporũ ꝛ oĩ prorsus genere terribilis. vt [illegible]us florus. Illa flos atqꝫ firmamẽtum romani impij. vt inquit Tulli⁹. Illa parẽs disciplinaꝝ. vt iulius celsus. Illa viroꝝ acris ingenio. vt ait ysidorus. Illa carens oĩ mõstro. vt q̃ntilian⁹. Et post eũ Hieronymus. Illa nutrix religionis non negligens. vt inq̃t tit⁹ liuius. Postremo vt breui verbo multa ꝯcludã. illa cuncta regna p̄cellens. vt ait Gregori⁹. Sed qd oẽm p̄cellit laudẽ illa lãpas splendidissima q̃ eo deꝫ teste fidei orthodoxe radiosa claritate inter obscurã gentiũ aliaꝝ pfidiã choruscat. Certe hui⁹ gallie fides. sueqꝫ fidei ac religiõis claritas. quã dudũ Gregori⁹ sic extulit. nũc etiã in h̃ generali ꝯcilio mltũ emicuit. ꝛ de die in diẽ mag' ac mag' clarescit. licet nõnulli eã obscurare frustra nitant̃. Idqꝫ vt insipientes ꝯfundant̃. q2 vt egregie Salusti⁹ ait. Frustra niti ꝛ nõ nisi odiũ q̃rere. extreme demẽtie est. ¶ Jam v̄o ad p̄posita redeat oratio. Hic g̃ sanct⁹ tã ex patre q̃ꝫ ex p̄sapie nobilitate laudan d⁹ est. cui tñ natal' p̄ria aut regal' p̄sapia a q̃b⁹ originẽ traxit nequaq̃ꝫ tantũ laudis ĩtulit q̃ntũ eis ipse contulit. Uñ nec in ip̃o magnope aut miror aut laudo ꝙ nobileꝫ ortũ habuerit. Istd ẽm nature est aut fortune. Miror poti⁹ ꝛ maximis laudib⁹ dignũ iudico ꝙ hãc originis sue claritatem nequaq̃ꝫ puersoꝝ moꝝ tenebris obfuscauit. sed mag' ac magis illustrauit. adeo vt etiã si obscur⁹ ei ort⁹ fuisset. nihilomin⁹ verã nobilitatẽ que nõ nisi p̄ virtutem vnq̃ꝫ parta est. sibijpsi ꝯtulissꝫ. Prout apd Salustium fecisse gl'iatur. marius ꝛ tullius ĩ inuectiua quam in eundẽ Salustium habuit. cuius hec verba sunt. Ego inq̃t meis maiorib⁹ v̄tute mea pluxi. Et p⁹ pauca. Sati⁹ ẽ etẽm me meis reb⁹ ge[illegible] florere q̃ꝫ maioꝝ opiniõe niti. ꝛ ita viuere vt ego sim poster' meis nobilitat' initiũ. et v̄tut' exẽplũ. ¶ Ab hac itaqꝫ sui generis cla[illegible]ate quia extrĩsecus est ꝛ nõnunq̃ꝫ malis propria. hunc virtuosum virum nequaq̃ꝫ cõmendarem nisi preceptorem in hoc sequerer philosophuꝫ in rhetoric'. nisi etiam in

sacris litteris plures et noiatim xpm ma/ trem eius commendatos cernere. quia ex re gali stirpe dauid exorti sunt. nisi insup ad mirāda magis redderet tāta ipsius hūili/ tas in tanta sublimitate. tantaqz vite puri tas eo q potuit transgredi et nō est trās gressus facere mala et nō fecit. ¶ O vtinā hec attēte cōsiderent multi hodie ad eccle/ siasticas dignitates et bñficia titulo nobi litatis pmoti. q de parentū laudibꝫ absqz pprijs imo cū multis viciorū obprobrijs tumida elatiōe supbiunt. et dū inde glorio si esse putāt fallunt. Nā irrisioni potius et contemptui. ne dicā eterne damnatōni sunt pximi. Preclare qdem apd Salustiū pre noiat? Marius ait Profecto ita res se ha bet. maiorū gloria posteris quasi lumē est neqz bona neqz mala eorꝫ in occulto patit ideo qnto vita pdecessorū pclarior tanto hoim secordia flagitiosior. ideo itqdē sapi ens eleganter eos simee cōparauit. qꝛ qn to i excelsiori ac clariori loco ponit eo am plius deformis eius effigies irridet. Ecō tra vero iste sanctus quanto alti? sublima/ tus est. tāto suis virtutibꝫ eius clara nobi litas euidenti? patefacta laudat. ¶ Si er go laudamus in eo generis claritatē quā natura dedit. laudem? eā multo amplius quā diuina donāte grā ipi sibi bonis mo ribꝫ cōparauit. Si laudamus qꝛ in libera familia genitus est. laudem? magis qꝛ libe/ rā mentē habuit a seruilibꝫ moribꝫ alienā Si laudam? deniqz qꝛ generosum a rega li stirpe ortū traxit. laudemus poti? altū generosumqz ei? animū. regni terreni et di uitiarū regaliū quasi rerū viliū contempto rem. Sūmo naqz studio vt de eo legim?. terrena cuncta calcare voluit. Cōsiderās em qꝛ mūdus iste cū omi cocupiscētia sua transit ipsum fugiēs totaliter deseruit et cō tempsit. Idqz altissime et artissime paup/ tatis regulā beatissimi scꝫ Frācisci religi onēqz fratrū minorū pfessus est. O mira res et alias iaudita. Hic naqz btūs vir iu/ ri pmogeniture ac regno volūtarie renū cians xpi pauptatē elegit. Nec hoc qdem infructuose aut inutiliter egit. sed miro et felici cōmertio regal' solij spreta pōpa pro re gno corruptibili eternū regnū fidel'r mer cat? ac felicit lucrat? est.

Audiuim? igit qualiter vir iste san ctus circa tpalia fidelis extiterit. quia videlicꝫ ea fideliter estimauit nō ma gna reputans. sed respectu spūaliū puipē dens et quasi vilia cōtēnens Et ppterea qd inde a dño meruerit audiam?. Sup mul ta te cōstituā. Supra multa qppe et supra magna id est supra spūalia cōstitutus fuit et magnifice sublimatus. nō solū in celesti et eterna. sed etiā in psenti terrena et transi toria vita. In qua ad spūale regimen ve/ nerande ecclesie Tholosane nō tā hūana qꝫ diuia electiōe vocat? est. Non em teme rarie hūc sibi honorē assumpsit. Sed vt aplus ait. Uocat? a dño tanqꝫ Aarō. Nā teste Johanne papa Cū felicis memorie papa Bonefaci? pdecessor suus eidē sua/ deret vt pberet assensum electiōi d se facte ad dictā eccl'iam Rñdit se nullaten? factu rum hoc. quisqz votū pus secretū et deind solenniter iteratū de intrādo ordinē fra/ trū minorꝫ efficaciter cōpleuisset. q facto. p uisioni pmisse suū prebēs assensū. non tā pesse cupiens qꝫ pdesse hūiliter mandatis apostolicis obediuit. Cui tñ eccl'ie ex ma gna hūilitate postea renūciare voluit.

¶ O felicē eccl'iaꝫ q talē ac tantū hre me ruit pōtificē. q licꝫ in ei? regimie m'ltis cla ruerit meritis et magnis choruscauerit vtu tibꝫ. illd tñ in ei? laudē pcipuā memoran/ dū est qꝛ mira cōpassiōe ferebat ad paupe/ res. Un fact? eps p vnū sibi familiarē se/ cretariū mādauit inqri d suorꝫ quātitate reddituū. qntūqz sibi sufficeret p rōnabili bus et moderatis expensis. volēs qꝛ totū re siduū daret p sustētandis paupibꝫ. qbꝫ tā puatas qꝫ publicas elemosinas largit di spgebat. vt de eo merito diceret illd psal. Dispsit dedit pauperibus. iusticia ei? ma net in seculū seculi. ¶ O magnū caritati/ ue compassionis exemplū. in tam magno prelato et tam magni regis filio qui sibi et suis parcus erat vt xpi pauperibꝫ largus fieret. O vtinā hoc exemplum imitari stu deant plati ecclesie. vt sic euitare valeant diuinā maledictionē Ezechielis pphete. Ue pastoribꝫ israel q pascebāt semetipsos vt nō sint de illis qui iuxta sententiaꝫ apo stoli querunt que sua sunt. non q iesu xpi. seu potius qui non solū sua querunt. sed non sua capiunt. rapiunt aliena. vt videli cet de bonis ecclesie que vltra moderatū victū ipsorꝫ et vestitum ad pauperū ptinēt vsum. seipsos pascant id est supflue viuāt

O vtinã nõ solũ superflue. vtinã nõ super modũ & debitũ ordinẽ viciose viuerẽt ministri ecclesie. vtinã nõ in crapula & ebrietate. nõ in luxuria & feditate. nõ in superbia & vanitatẽ. nõ in muliebri lasciuia. non in militari familia. nõ in seculari pompa. nõ ad superabundantiã. sed ad sufficiẽtiã. non ad superfluitatẽ. sed ad necessitatẽ. nõ ad ostentatiõem sed ad sustẽtationẽ. nõ cum lesione pauperum. nõ cũ grauamine ouium nõ cũ scandalo subditorum. Sed ve & iterũ atque iterum ve vobis. quia hec omnia vicia in clero experimur. & cõtra hec in hoc sacro cõcilio multa de reformatione loquimur. sed pauca vel nulla exequimur. Multa in codicibus scribimus. pauca in cordibus de morum reformatione sentimus. Clamant membra de reformatiõe capitis ipsis in mõstruosa viciorum deformatione manentibus. Tacent sua vicia. accusant aliena. Aliorũ infirmitatẽ sanare cõtendunt & propriã sanitatem cõtemnũt. nec solũ eam negligunt. sed medicine opem ferre volentibus cõtradicunt. O monstruosa deformitas & deformis reformatio. Ecce iam proh pudor ab ecclesia caput subtrahitur. iamque achephala derelinquitur. vt membrorum reformatione postposita: capitis reformatio preferatur. cũ tamen canonica prouisio super fura electione sit prima & principalis reformatio ecclesie pre ceteris necessaria. ac debito ordine nullatenus postponẽda. quia hec deformitas scilicet quod ecclesia maneat achephala est periculosissima. & per consequẽs huius deformitatis reformatio est pre ceteris necessaria vt quidã egregij doctores tam diuino quam humano iure corã iudicibus in causis fidei declarare proponũt. quibus ecõtra alij repugnare cõtendunt. Inter hec proh dolor dũ ecclesie vnionẽ querimus. in varias diuisionũ cõtentiones ac discordias oberramus. vt merito nobis timendũ sit illud quod ab infallibili veritate dicitur. Omne regnũ in se diuisum desolabitur. Et illud salustij. Sicut cõcordia parue res crescunt ita discordia maxime dilabuntur. Et hec de secũda consideratiõe.

C Onsideremus tertio qualiter in verbis premissis proponitur beatifica glorificatio. in quo notatur premiũ gaudiose exultationis. quia cõcludit. Intra in gaudiũ dñi tui. O magnũ beatifice glorie premium. o gaudiosum & summe exultatiõis verbũ. Intra in gaudium domini tui. Sicut enim infidelibus seruis & reprobis triste & valde horrendũ est audire illud quod eis sub euangelica parabola de fatuis virginibus dicitur. Item. quia clausa est ianua. [illegible] perfecto huic fideli seruo quid iocundius esse potuit. quam audire. Intra in gaudiũ domini tui. In gaudiũ videlicet nõ terrenum & transitoriũ. sed celeste atque perpetuũ Ubi xpistus celum sibi preparat hospitiũ. vbi celi ciues sibi prestãt cõsortium. vbi cũ eis celeste participat conuiuiũ. de quo dicitur. Intra in gaudiũ dñi tui. In gaudiũ inquam eterne beatitudinis. que sola recte a Boecio describitur. quod est status omniũ bonorum aggregatione perfectus. Cuius status perfectionem nequit lingua describere. quia nec eã sensus aut intellectus humanus capere sufficit dicente apostolo. Nec oculus vidit. nec auris audiuit nec in cor hominis ascẽdit que preparauit deus diligẽtibus se.

H Ec ergo actenus de laudibus huius sancti pontificis & serui fidelis diximus. Iã vero de moribus ecclesiasticorum seruorum seu ministrorum nostri temporis aliqua breuiter disseramus. Ubi diligẽter attẽdat vestra discretio & cũ timore et tremore vestra deuotõ feruẽter intẽdat. Heu heu quam pauci sunt hodie ecclesie ministri. qui huius fidelis serui exemplo audire mereantur. Euge serue bone & fidelis. quia in pauca fuisti fidelis. supra multa te cõstituã. intra in gaudiũ dñi tui. Sed nunquid multi sũt serui dei. nunquid multi ministri xpisti. Sane multi sunt & pauci. multi numero. pauci merito. multi mali. pauci boni. Multi namque clerici & sacerdotes. multi episcopi & presules. multi religionũ ordines. multi vocati religiosi fratres. multi vocati magistri et doctores. multi vocati ecclesie ministri & dispensatores. vt merito de tali onerosa multitudine dictũ fuerit per prophetam. Multiplicasti gentẽ & nõ magnificasti leticiã. Unde in reformatiõe huius sacri cõcilij vt alibi dixi. nã inutile videretur talem excessiuã multitudinẽ restringere. Nec hoc esset vt quidam cõtentiose arguũt statũ ecclesiasticorum aut religiosorum destruere sed magis cõstruere. nec diminuere sed augere. Multi ergo imo generaliter omnes vnius dñi serui sumus. sed pauci serui fideles. qui audire

mereamur. Intra in gaudiū domini tui. Cur ita. Quia pfecto ad illud gaudiū domini. ipo teste. multi vocati pauci electi. Sed quare pauci electi. Quia videlicet pauci boni ꝛ fideles serui. Raꝝ quippe est valde difficile. seruū bonū ꝛ fidelē reperire. Hinc sapiēs in puerbijs ait. Uirum fidelē qs inueniet. Hinc in euāgelio querit xp̄s. Quis putas est fidelis seru⁹ ꝛ prudens. Hinc etiā dicit apl'us. Jam querit inter dispēsatores qs fidelis inueniatur. Heu heu viri patres ꝛ fratres. si hec tunc dicta sunt. qd nūc dicturi sumus. Quid inqm dicem⁹ in hoc fedo ꝛ infami tempe quo fidei feruor. spei vigor. ꝛ charitatꝭ ardor in seruis ꝛ ministris ecclesiasticis fere totaliter euanuit. Hoc nāqꝫ miserabile temp⁹ beata Hyldegardis germanorū pphetissa muliebre vocat ꝛ infame ipumqꝫ ab anno dñice incarnatiōis millesimo cētesimo asserit inchoasse. quia tūc aplorū doctrina ꝛ ardens iusticia. quā in spūalibus cōstituerat deus. tardare ꝛ in hesitationem verti cepit. Et deinceps omnia ecclesiastica instituta in deteri⁹ descēderunt ꝛ ex quibusdā tenebris iiusticie obtenebrata sunt. Et vt eadē inqt in fine illi⁹ muliebris tempis sup omnē clerū ꝛ ordinē ecclesiasticū. Heu horrendū pāgiū grauissimi scismatis ꝛ ꝯfusionis laque⁹ extendetur. durabitqꝫ illud sordidū tps vsqꝫ ad illud magnū scisma quo episcopi ꝛ clerici a suis locis ꝛ ciuitatib⁹ expellenf. Ex qbus verbis satis clare nobis videtur intelligi ꝙ hoc nephandū ꝛ a. xl. fere annis inueteratū scisma adhuc pch dolor vsqꝫ ad maiorem cleri psecutiōem ꝯtinuabif. Uel qd absit aliud scisma mai⁹ ꝛ deteri⁹ subsequetur. Qd vtiqꝫ fieri ptimescendū est ex future electiōis summi pōtificis ꝛ debite circa eā prouisionis longa nimis ꝛ scādalosa dilatione quā nōnulli procurare videntur. Cōtra quod scandalū ꝛ pericula inde verisimiliter secutura quidā egregij doctores ꝛ theologi veritatꝭ zelatores cōgrua fidei remedia adhibere conātur.

¶ Hūc aūt ecclesie mirabilē ꝛ miserabilē lapsum beat⁹ Bernard⁹ super cātica scribens. sermone. xxxiij. flebiliter lamētatur. vbi sic ait. Serpit hodie putrida tabes p omne corp⁹ ecclesie. ꝛ quo latius eo desperatius eoqꝫ periculosi⁹ quo interi⁹. Et enumeratis quibusdā excessiuis abusibus ecclesiasticoꝝ. Subdit. Olim predictū est ꝛ nunc temp⁹ adimpletiōis aduenit. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece martyrū. amarior post ī ꝯflictu hereticoꝝ. amarissima nūc ī moribus domesticoꝝ. nō fugare. nō fugere eos potest. Ita inualuerūt ꝛ multiplicati sunt super numerū. Intestina ꝛ insanabilis est plaga ecclesie. ꝛ ido ī pace amaritudo eius amarissima. Sed in qua pace. Et pax est. ꝛ nō est pax. Pax a paganis pax ab hereticis. sed non profecto a filijs. Uox plangētis in tempe isto. Filios enutriui ꝛ exaltaui. ipsi autem spreuerunt me. Spreuerūt ꝛ maculauerūt me a turpi vita. a turpi cōmertio. a negocio deniqꝫ perambulāte in tenebris. ¶ Ex quib⁹ manifestum est ꝙ lōgo iā tempe ecclesia fuit multipliciter deformata. idiguitqꝫ ꝛ nūc maxime indigꝫ vt in fide ꝛ moribus reformetur. Sed nunc mēbris ecclesie separatis a capite ꝛ apostolico dispensatore ac directore carentib⁹. hec reformatio nequaqm bene fieri posse speratur. Et hoc ideo precipue. quia iā dū inter dispensatores quis fidelis queritur. vix proch nephas hodie inuenitur. ¶ Inuenti sunt tamē olim in hoc fedo ꝛ infami tempe. nōnulli boni ꝛ fideles serui. qui miserāte dei gratia vita ꝛ doctrina legūtur in ecclesia floruisse. Floruit quippe in francia prememorat⁹ Bernardus clareuallensis. Floruit in germania prefata eidē ꝯtemporanea Hyldegardis que de futuris temporib⁹ multa legitur prophetasse. Floruit in calabria Joachim abbas venerabilis. qui etiā spūm prophetie. vel poti⁹ ꝺm Guilhelmū parisiensem donū intellect⁹ in expositione prophetiaꝝ dicif habuisse. Floruit quoqꝫ in hyspania beat⁹ Dominic⁹. ꝛ in italia beatus Francisc⁹. qui tanqꝫ due oliue fructifere duos fecūdissimos religionū ordines ꝛ ex eis fructus plurimos noscūtur pduxisse. Floruit deniqꝫ et ex pfati Francisci ordine fructū magnū attulit noster venerandus pontifex Ludouic⁹. cui⁹ parētes ob deuotionē beati Ludouici francorū regis sanctitatꝭ. cui⁹ ꝛ morū imitatorem esse vehemēter affectabant. ipsum vocari ludouici nomine decreuerūt. quia videlicet a regibus francoꝝ paternam duxerat

originem. Illo igitur tempore pessimo et vt in ei⁹ legenda scribitur. Nunc hora instante nouissima. ille qui facit mirabilia magna solus. opus produxit mirabile claritate glorie sue plenum. Quo vniuersam ecclesiam prauis filiorum suoꝝ moribus quasi in tenebris desolatam. reddidit nouitate tam clare sobolis letabūdam. dum videlicet hunc dilectū suum confessorem eximium. puritate candidū. charitate feruidum. ⁊ cuncta morum honestate cōspicuum. produxit nouiter vt exemplar prefulgidum cunctis fidelibus imitandum. eius vite singularis excellentiā signis probans. ⁊ crebris prodigijs ac choruscantibus miraculis manifestans ¶ Sed quia his nouissimis temporib⁹ suspecta eē possunt miracula. propter proximū antichristi aduentum. qui per se suosq̄ ministros falsis miraculis seducet populū christianum. ideo artem de miraculorū ratione ⁊ quantū intersit inter mirabilia malorum ⁊ bonoruꝫ miracula expedit paulisper discerere. ¶ Sciendū igitur ſm doctores theologos. ⁊ precipue scm̄ Thomā. scdo sentētiarum. dis. xviij. q. iij. q̄ omne miraculum aut supra naturam. aut cōtra naturam est. aut preter naturam. quorum exempla dimitto breuitatis gratia. Per q̄tuor autē conditiones seu differentias vera a falsis miracula quantū humana scire patitur imbecillitas secernūtur. ¶ Prima differentia est. quoniam magi. aurispices ⁊ arioli. aut solum prestigijs ⁊ ludificatione sensuuꝫ. aut per priuatos demonum contractus operātur ea que in rei veritate a causis naturalibus fiunt per celerem ⁊ imperceptibilē actiuorū cum passiuis applicationē. sicut Augustinus super Exodum de magis Pharaonis ostendit. Uera autē miracula veraciter fiunt. ⁊ super virium naturaliū potentiam a deo principaliter ab alijs ministerialiter ꝯcausantur. ¶ Secunda differentia est. quia de rebus vanis superuacuis ⁊ inutilib⁹ ac plerisq̄ nociuis sunt malorum opera. vt excecare homines. eos subito ⁊ immobiliter figere. serpentes immittere. volatū simulare. et his similia. Scdm vero Augustini verbum in sermone de temptatiōe christi. Inane est omne miraculū quod vtilitatem salutis non operatur humane. Et hanc differentiam tangit Petrus in itinerario Clementis. ¶ Tertia assignat differentia. quia miracula vera in confessionem vere fidei. falsa vero in eius subuersionem fiunt. ⁊ quatenus verā fidem christiani deserant aut in falsa suis exig[illegible] bus demeritis infideles perseuerant. ¶ Quarta vero superadditur. Mali nāq̄ nō per vite puritatem. aut diuini nominis inuocationem sicut boni. sed ꝑnescio quos barbarorum nominū strepitus per mugitus horrendos. vt de sybilla narrat Uirgili⁹. vj. eneydos. nonnunq̄ inciden do se cultris. ⁊ pueros sacrificando detestabiliter operantur. vtūturq̄ aliquando cadaueribus humanis ⁊ ceteris infandis ⁊ obscenis. quemadmodū Lucanus poeta libro sexto. vbi de tessalis mulieribus loquitur curiose valde ⁊ copiose describsit. Audistis ergo qualis sit inter vera falsaq̄ miracula discretio. Uñ patet q̄ huius sancti miracula a falsoꝝ miraculoruꝫ conditionibus aliena sunt. sicut possem plenius declarare. nisi ad finem sermonis cogeret temporis angustia. Hic ergo sanctus miraculorum operibus. sed amplius morum virtutibus clarus effulsit ī dei templo. Nunc vero vt stella matutina. vt luna solari lumine plena. imo veri⁹ vt sol refulget in celo. Ubi a rege celorum feliciter sublimatus audire meruit. Euge puer bone ⁊ fidelis. quia in pauca fuisti fidelis supra multa te cōstituam. intra in gaudium domini tui. Cui⁹ gaudij nos secū participes efficiat. qui sine fine viuit ⁊ regnat Amen

¶ Explicit sermo factus per reuerendissimum in christo patrē dominū Petrū de Aillyaco cardinalē cameracensem. in cōcilio generali habito cōstantie Anno domini. M. cccc xvij. De sancto venerabili Ludouico epō tholosano

¶ Sequit sermo per eundē dn̄m Petꝝ epm cameracensem. ⁊ postea cardinalem De eodem sancto epo

Hoc reliquit Egiptum. Scribitur ad Hebreos. xi. c. Sicut hodie fuerat allegatum. ¶ Reuerendi patres magistri ac dn̄i

tatem ꝛ auariciam. honores elationē et iactantiam pariūt. Et sic ex voluptatibꝫ turpia. ex opibꝫ praua. ex honoribꝫ vana pcedunt. His ergo blandicijs mundꝰ decipit ꝙ plurimos. Nam licet multos frāgat aduersitate. tamē multo plures prosperitate subuertit. Sicut scriptū est. Cadent a latere tuo mille. sinistro scꝫ ꝑ quod signatur aduersitas. ꝛ decē milia a dextris tuis. i. ꝗbus ꝓsperitas designatur. Igitur ꝙuis ī vtroqꝫ latere stare difficile sit ꝛ gloriosum in altero tamen difficillimū ꝛ omni laude dignissimū sacra auctoritate probatur.

Pensandū est itaqꝫ quāta laude dignꝰ sit rex noster beatissimus Ludouicꝰ qui ī sūmo regni apice cōstitutus. regni dico non qualiscūqꝫ. sed inter omīa eminētissime dignitatis ac omnibꝫ voluptatibꝫ opibus et honoribꝫ sup cetera pcellentis nulla potuit blandiciaꝝ prosperitate subuerti. Sed voluptates potēter cohibens. opes libenter distribuēs. ꝛ honores decēter ɔtēnens. Inter voluptates sine luxuria. inter opes sine auaricia. inter honores sine supbia fuit. ꝗnimo inuiolabiliter māsit in voluptatibus temperatꝰ. in opibꝫ largus. in honoribus māsuetus. Ipse nāqꝫ nō mundi vanitatibꝫ sed fidei virtutibus vacās. totus in misericordie operibꝫ effluebat. Abraaꝫ siquidē ꝛ Loth nepos eius de pia peregrinorum susceptōne. Thobias quoqꝫ quia totus fuit in hospitalitatis officio. totus ī obsequio sepulture in diuinis voluminibus cōmendātur. hic aūt nouo misericordie ꝛ inaudito pietatꝭ officio antecessores superat. posteros antecedit. Hospites enī collegit. esuriētes cibauit. sitiētes potauit. nudos operuit. infirmis quoqꝫ ꝛ incarceratis vt eoꝝ cōsolaretur inopiā. suam sepe pn̄tiam humiliter indulgebat. Sicqꝫ diuitias quas in seculo possidebat. nō filijs huiꝰ seculi sed paupibꝫ ꝛ ecclesijs dei liberaliter erogabat. Que omīa a deo quideꝫ nota sunt ꝛ totū vulgata ꝑ orbeꝫ ꝙ ad ipsorum probationē frustra diutius immorarer. Quis ergo. quis hec nō miretur. Que quāto rariora. tāto gloriosiora esse cōstat. Quid enim mirabilius ꝙ in seculo degere. ꝛ falsas mūdi blādicias supare. Quid rarius ꝙ in altis psidere. in lubrico nō cadere sed cōstare. Quid gloriosius ꝙ crepitātis flammas incēdij calcare pedibꝫ nec ardere. Itaqꝫ in admirationis ꝛ laudis pconium exclamare libet. Beatus vir ꝗ inuētus est sine macula. qui post aurū nō abijt nec sperauit in pecunie thesauris. Qui potuit transgredi ꝛ non est trāsgressus. facere mala ꝛ nō fecit. Quis est hic ꝛ laudabimꝰ eum. Fecit enī mirabilia in vita sua. Eccl. xxxi. O vtinā nostri tempis principes ꝛ prelati ac singuli ecclesiastici viri. hos ī se laudū ac virtutū titulos cumularēt. Sed heu furor. heu funesta lues. heu flebilis error. Hodie prochdolor voluptatum feditas. opū cupiditas. ꝛ honorū vanitas. ecclesiam immaniter oppresserūt. Que ꝗnta speciositate membroꝝ eam detruncauerint. quanta mōstruositate eā deturpauerint. quanta abūdantia virtutū ꝛ grē eam defraudauerint. quanta spurcicia vicioꝝ ꝛ nequitie eam deformauerint pia corda nō absqꝫ dolore vehemēti cogitant. Ideo cum ꝓpheta lamentanꝭ ecclesie fideles. ꝗa egressa est a filia syon omnis decor eius. et facti sunt pncipes eius velut arietes nō inuenientes pascua. ꝛ abierūt absqꝫ fortitudine ante faciē subsequētis. Treñ. j. Sed ne longius verba profluāt. hec de pma pugna militis xp̄i ꝛ prima victoria regis nostri dicta sufficiant

Sequitur de secunda

Secundo igiꝭ videamꝰ qualiter rex noster beatissimꝰ ꝛ fidelissimꝰ miles xp̄i. corpales molestias et illatas iniurias crudeliter afflictiuas humiliter tolerauit. Scitis charissimi ꝛ iā satis euidēter cognoscitis ex pmissis ꝙ mūdus aduersus fidē militās nō solum blandiciarum prosperitate sed etiā molestiaꝝ aduersitate fideliū solet infestare ɔstantiā. Sed in hoc aduersitatis agone fideles ad perseuerantiā excitanꝭ ꝛ ad tolerandas molestias ꝑ patiētiam exercētur dū sacris instituuntur eloquijs ꝙ triūphalis eterne felicitatis corona solis fideliter certātibus infallibiliter pollicetur. dicēte scriptura. Nō coronabiꝭ nisi ꝗ legitime certauerit. scđa Thimo. vlt. Pensandū est itaqꝫ ꝙ legitime certauerit ꝛ ꝙ digne coronari meruerit rex noster beatissimus. Qui nō solū aduersitates mūdi patiēter sustulit. sed etiaꝫ seipsum libenter obtulit ad molestias pferendas. Ipse siquidē amore xp̄i ꝛ zelo fidei xp̄iane pro requie laborē. ꝑ sanitate egritu

dinem. pro leticia dolorem. p. vita mortez cōmutare parat⁹. dulce cunctis natale solum ac patriā terrā relinquens omnibus affluentē delitijs. et que omniū bonoꝝ speciositate pcellens. sola vt aiūt caret monstris. ad transmarinā infideliū terraz sub multis piculis pmeauit. vbi post dira prelia et dura certamina ab infidelib⁹ captus et tetro carceris ergastulo mancipat⁹, pro xpo feroces sustinuit iniurias. et p xpi fide crudeles molestias tolerauit. ¶ O vtinaz nostri tpis pncipes et plati ac singuli ecclesiastici viri. imo oēs generaliter xpiani hoc memorabile factū cordi fideliꝰ imprimerēt et iugiter memorie cōmendarēt. Certe nō seuirent inter se fideles xpi. nec xpianorū sanguinē xpi sanguine pcioso redemptuz tam crudeliter effunderēt. sed aduersus infidelium pfidiā se fideliter opponerent pro acquisitione terre sancte. p tuitione hereditatis dominice quā xps acqsiuit sanguine suo. quā sua natiuitate. cōuersatiōe. morte. resurrectiōe. multipliciꝰ illustrauit. Sz heu furor. heu rationis inops. heu ceca libido hodie pch dolor sic inualuit inter xpianos. etiā ecclesiasticos viros īmanis cupiditas dominādi. vt iā nullibi sit pax populo xpi sed vbilibet effusio sanguinis xpiani. Clamat inter hec mater nostra hierusalem. et grauissimo merore cōfecta i remedium sui doloris postulat filiales affect⁹. tamē iuxta querelā lemētantis pphe. Non est qui cōsoleꝰ eam ex omnib⁹ caris ei⁹. omnes amici ei⁹ spreuerūt eā et facti sunt ei inimici. Treñ. j. Sed ne lamētationis vba in immēsum pcedāt. Hec de secunda pugna militis xpi et secūda victoria regis nostri dicta sufficiant.

¶ Sequitur de tertia

Tertio igitur videam⁹ qualiter rex noster beatissim⁹ et fidelissim⁹ miles xpi spūales insidias et paratas fallacias subtiliꝰ inuasiuas viriliter impugnauit. ¶ Scitis charissimi q mūd⁹ iste et pnceps mūdi hui⁹ angel⁹ sathane varijs nos fallaciaꝝ laqueis intēptātes innumeris insidiaꝝ telis cōfodere nitūtur. Qui si nos inermes inuenerint: audaci⁹ tela iaciunt et in nos vehemēter iaculanꝰ. Ideo videns apostol⁹ magnū aduersus nos bellū insurgere. atq in circuitu hostiū cuneos insultare ammonet milites xpi vt induātur armatura dei. Induite inquit vos armatura dei vt possitis stare aduersus insidias dyaboli. q2 non solū nobis est colluctatio aduersus carnē et sanguinē. sz aduers⁹ mūdi rectores tenebraꝝ. Ephe. vj. ¶ Pēsandum est itaq quāta cōstātia pugnauerit. et aduersus insidias dyaboli colluctauerit rex noster beatissim⁹. Qui audiēs apostolicam tubā ipm clangore suo ad preliū incitantē accepit velociter arma dominica. et indut⁹ armaturā dei ad cōgressum promptissim⁹ surrexit in hostē. vt aūt que sit armatura dei meli⁹ scire possim⁹. terreni militis armaturā describam⁹. Miles eñ ad pugnā itur⁹ eget equo quo vehatur. lorica qua induatur. scuto quo tegatur. galea qua muniatur. gladio quo cingatur. lancea qua defendatur. Hec est armatura secularis militiꝰ qua cōfisus animaꝰ ad pugnam. Similē quoq spūaliter intellectā miles noster spūalis aduersus spirituales insidias habuit armaturaz. Habuit nāq primit⁹ equū fortē pmptissimū ac velocez q ipm facili discursu in pugnam ferebat. Quis aūt est iste equ⁹ nisi humanum corpus. qd velut irrōnale aīal petulans atq lasciuiēs nisi a rectore ac pſidente spū rationis freno moderareꝰ. facile in pceps iret atq periret. Hic g miles noster tāq bon⁹ sessor equi sui. i. pprij corporꝭ impetū freno cohibuit rōis. cui⁹ moderamine velut habenis quibusdā brutos atq irrationales carnis mot⁹ rōnabiliter refrenauit. sciens q dñs malū equū et ascensorē deiecit i mare Exo. xv. psalmo. xxxij. q q fallax sit equ⁹ ad salutē. Habuit itaq equū corp⁹ sessorem spūm. frenū. rōem. sed ad specialē ipi⁹ armaturā descendam⁹. Habuit igitur miles noster loricā fortissimā. vt loricato corpore teloꝝ imbres aut ict⁹ lancee minime formidaret. Que aūt est lorica militis nr̄i. Certe iusticia. de qua dicit apostol⁹. State induti loricam iusticie. Ephe. v. Habuit et scutum ne irruentiꝭ lancee pateret impulsui. scutum sc3 fidei. quod vt ibidez testatur apostol⁹. nequissima tela ignea dyaboli rumpere aut penetrare non possint. Habuit etiam miles noster galea illam sc3 quam vocat apostol⁹ galeam spei et salutis. que ideo capiti. id est. menti superponitur vt ab ensis fulgurātis defendat iniuria. Habuit insup gladiū. de q ibidē apls

Et gladiuȝ spūs quod est verbū dei Hic gladius acutus est ⁊ penetrās. Uiuus est inquit sermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti ptingens vsqȝ ad diuisionem anime ⁊ spūs cōpagum quoqȝ ⁊ medullaꝝ. Heb.iiij. Habuit deniqȝ miles noster lanceam ne sibi aliquid deesset armature dei. Hec aūt lancea oratio rectissime intelligitur. de qua p prophetam dr. Dirigatur orō mea sicut incēsum in cōspectu tuo. ps.cxl. Dirigebat moyses hāc lanceam in Amalech. qñ cum directis et erectis pcibus sursum manibusqȝ vincebat. Qui si quando hastā hanc dimittebat vincebatur. Pugnās igitur miles noster cuȝ amalech dirigebat ī eū orationis lanceaȝ ⁊ moysi vincebat exemplo. Tenebat enim nimis hec lancea hostem ipm cuȝ valido torta lacerto. totis anime nisibus vibraretur. Hec est ergo fortis armatura spūalis per quā miles noster hostiles insidias superabat. O vtinam nostri tpis pncipes ⁊ plati ac singuli ecclesiastici viri hac spirituali armatura dei. ⁊ nō potiꝰ armatura dyaboli se ⁊ eccīam ptegerent. ⁊ ad prelia xpi his armis indutos. ⁊ ad bella fortes ⁊ doctos eligerent. Sed vach q̄ destruunt templū dei hodie prochdolor damnabilr ducū ecclesiasticoꝝ perfidia. Nō illos qui nouerunt arcū sacraꝝ disputationum. sagittas sacroꝝ eloquioꝝ. scutum fidei. galeam spei. loricā iusticie. aut gladiuȝ spūs quod est verbum dei. sed omnino inermes ac belli indoctos p cuneis fortiū. pro aciebus ad bella doctissimoꝝ in dei exercitum adduxerūt. ⁊ innumerabilē multitudineȝ inimicoꝝ dei. ecclesiasticoꝝ reddituuȝ stipendijs ditauerūt. pter quod nūc verificatum est qō duduȝ lugebat Hieremias. Facti sunt inquit hostes eius in capite. ⁊ inimici eius locupletati sunt. Threñ.j.ca. Qō si forte nō om̄es capiat verbum istud tamē q̄ potest cape capiat. Sed ne plixiora verba fastidiū pducant. Hec de tertia pugna militis xpi ⁊ tertia victoria regs nostri dicta sufficiat.

Uidetis igit carissimi queadmodū rex noster beatissimꝰ ⁊ fidelissimus miles xpi iuxta verbū ppositū. Fide reliqt egyptū. h̄ est p fide ɔtēpsit mūdū ⁊ p fide ⁊ vera fidei religione fideli pugna militās aduersus mūdū ⁊ vanā mūdi cōuersationē felici victoria triūphauit Et idō vt regi nostro p tātis meritis dignū pmium redderet. factū est ī celo ɔsiliū. in q̄ singulis ʋtutibꝫ tractātibꝫ de pmio. sola pseuerātia declarauit ipm ī regno celoꝝ debere merito coronari. quē in tpali regno regale dyadema p cūctis terre regibꝫ decorauit. Igit pseuerātie iudicio cetere ɔsenserūt ʋtutes. ⁊ regē ʋtutū veꝝ iudicē meritoꝝ ac iustū pmioꝝ datorē suis pcibꝫ vnanimiter pulsauerūt. vt militi suo corone pmium largiret Acquieuit itaqȝ iustus iudex ⁊ posuit in capite eius coronā de lapide precioso. deditqȝ illi coronā glorie sempiterne. Quā nobis pariter cū eo cōcedere dignetur. Qui regnat sine fine in secla seculorum Amen

Explicit sermo de sancto Ludouico epō tholosano p dñm Petrū de aillyaco cardinalem cameracēsem

Sequit sermo eiusdem de omnibus sanctis

Ipsorū est regnū celoꝝ. Scribitur Math. qnto ⁊ in euāgelio psentis festiuitats Magna est fratres charissimi ⁊ inter pcipuas solēnitates merito numeranda hodierna festiuitas In qua ñ vnius apli. nō vniꝰ martyrs. nō vniꝰ alicuius scti singularit. sȝ parit sctōꝝ oīm cū oī deuotiōe memoriā celebramꝰ. Oim inqm siue celestiū siue terrestrium. Sūt em̄ vt ait Berñ. sancti ī celo. ⁊ sunt scti in terra. In terra qppe sanctꝰ erat q̄ dicebat. Custodi aiam meā qm̄ sanctꝰ sum. ps. In terra q̄ȝ sctōs esse euidēter ōndit q̄ diuinoꝝ ɔscius secretoꝝ ɔstāter affirmat. Scimꝰ qm̄ diligentibꝫ deū oīa coopant in bonū his q̄ fm ppositū vocati sunt scti. Roꝝ.viij. In terra g̃ sunt sancti. sȝ p solā diuini ppositi pdestinationē. In celo ʋo sunt scti. sȝ p diuini ɔsortij pñtem possessionē ɔsummationeȝ vel pñtationē. Celebrat g̃ hodie festiuitas hoꝝ oīm ⁊ de his omnibꝫ nō incōuenient dictū est. Qm̄ ipsoꝝ est regnum celorum. Sȝ aduertēdū est frēs q licet sanctorū omniū celestiū scȝ ⁊ terrestriuȝ hodie cōit celebretur festiuitas nō tñ vniformit sicut nec ipoꝝ ē vniformis scitas sȝ lōge dissilis

Sicut eñ stella a stella differt claritate. sic in sanctitate differũt hi qui in terra ab his qui in celo sunt sancti. nec sic q̇dez solum q̄si in quãtitate ali⁹ sit alio sanctior s3 in qualitate differũt plurimũ. eo videlicet q2 multũ differẽter ipoꝝ est regnũ celorũ Nã ipsoꝝ q̇ in terra sunt sancti est regnuz celoꝝ tanq̄3 ꝑmissum. ipoꝝ ꝟo qui in celo sunt sancti est regnũ celoꝝ tanq̄3 possessũ. illoꝝ est in spe. istoꝝ in re. illoꝝ in merito. istoꝝ in p̄mio Illi nãq3 in terra tanq̄3 strenui milites. regnũ celoꝝ merenť ex ꝑsecutionũ pugna. isti ꝟo in celo tanq̄3 electi reges celestis regni corona p̄mianť ex persecutionũ victoria. Proinde in euãgelio hodierno dictũ est. Beati q̇ ꝑsecutõem patiunť ꝓpter iusticiã. ⁊ deinde merito additũ est verbũ ꝓpositũ. Q̄m ipoꝝ est regnuz celoꝝ. Nec intelligẽdũ est frẽs hoc dictũ eẽ de solis sanctis martyribꝫ. ꝓpterea q2 seq̇ť. Beati eritis cũ vos oderint hoies. ⁊ cum sepauerint vos ⁊ eiecerint ⁊ dixerint om̄e malũ aduersuz vos mẽtiẽtes propter me. Math. v. Nã illud quidẽ veꝝ est d̓ sanctis martyribꝫ ꝙ spẽalem patiunť ꝑsecutiõem ꝓpter iusticiã. s3 generaliť nõ min⁹ veꝝ est de sanctis oĩbꝫ ꝙ multimodã ꝑsecutiõem ⁊ ꝑsecutionũ tẽptatõem ꝑferunt. Vñ apostolica tuba clamat. Om̄es q̇ pie volunt viuere in xp̄o ꝑsecutionẽ patiunť. ij. Thi. iij. Alia ḡ intelligẽda est ꝑsecutio q̄ nõ minus seua est q̄3 illa q̄ exteri⁹ martyres torquet seueritas. Nunq̇d eñ seuã ꝑsecutionem patiť. nunq̇d regnũ celoꝝ mereť. nũq̇d in eo merito coronabiť. q̇ sic legitime certauerit vt mũdũ abijciat blãda ꝓmittẽtem. vt inimicũ tẽptantẽ irrideat. ⁊ quod gloriosi⁹ est de semetip̄o triumphãs. carnem subijciat spũi repugnantẽ. Beati ergo nõ solũ martyres scti. s3 generaliť omnes sancti. q̇ talẽ ꝑsecutõem passi in ea tã gloriosum habere meruerũt triumphum vt eis ꝯueniat verbũ p̄missum. Ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. Pro cui⁹ verbi introductione vt triplex sit hui⁹ sermonis vtilitas. i. vt agnita sanctoꝝ ꝑsecutiõe. siľem q̇3 patienter feram⁹. vt eorũdem retributõe saltẽ ex ꝑte cognita. ad ipoꝝ beatitudinez tota mẽtis auiditate curram⁹. ac sic tandez vt ex ip̄oꝝ suoꝝq3 maloꝝ tempaliũ ⁊ eternorum bonoꝝ memoria suis delectemur ꝑ conijs ⁊ patrocinijs subleuemur. vt hanc inquit vtilitatẽ triplicẽ cõsequamur. ꝑus videndũ est que qualis ⁊ quãta sit ꝑsecutio quã sancti in terra patiunť. ac deinde qualiter in regno celoꝝ ab omni ꝑsecutionum genere liberãtur. In primis itaq3 sciendũ est ꝙ sancti q̇ in terra sunt [illegible] id est. nõ ex vna tantũ. sed ex omni ꝑte ꝑsecutionũ angustias patiuntur. ꝓpterea sctã illa ⁊ deuota anima sancti cuiuslibet ꝑsonaz rep̄sentãs dicebat. Angustie mihi sũt vndiq3. Daniel. xiij. Vndiq3 sane in terra sunt sanctis angustie. quia ⁊ interi⁹ ⁊ exterius. superi⁹ ⁊ inferius. a dextris ⁊ sinistris ⁊ ante ac retro. Sed quo nam modo hec vera sint audiam⁹ diligenter ⁊ cordialiter aduertamus. Primo siquidẽ sancti patiuntur interi⁹ propter carnis ⁊ spirit⁹ impugnatiõem. Nã inter hec pugna ꝯtinua perseuerat dicẽte apostolo. Caro concupiscit aduersus spũ3. et spũs aduersus carnem. Gal. v. Propter quod idem apostolus hanc pugnã passus et hanc persecutõnem expert⁹ lamẽtabiliter exclamabat Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis hui⁹. Roma. vij. Secũdo patiũtur sancti exterius propter variã periculorum inundationẽ. Nam hec terrena habitatio est velut mare quoddaz magnum ⁊ spaciosum varijs abundãs periculis. ⁊ tanq̄3 inundãs diluuiũ viciorum dicẽte ꝓpheta. Maledictũ ⁊ mendacium. furtũ ⁊ adulteriũ inundauerũt. Osee. iiij. Propter quod ab hoc diluuio sanct⁹ Dauid liberari petebat dicẽs. Saluũ me fac deus quoniã intrauerũt aque vsq3 ad animam meã. Et iteꝝ. Circũdederũt me dolores mortis ⁊ pericula inferni. i. vsq3 ad inferni ꝓfundũ demergẽtia inuenerũt me In psalmo. cxiiij. Tertio sancti patiũtur superius propter premiorũ celestium dilationẽ. Nam teste sapiẽte. Spes q̄ differtur affligit animã Prouerb. xiij. Ideo desiderabat apostol⁹ dissolui ⁊ esse cũ xp̄o Phil. j. Et sanct⁹ Dauid de seip̄o dicebat. Heu mihi quia incolat⁹ me⁹ [illegible]longat⁹ est Et in ꝑsona oĩm sanctoꝝ idẽ ip̄e deflebat dicens. Super flumina babylonis. id est mũdane habitationis. illic sedim⁹ ⁊ fleuimus dũ recordaremur syon. i. eterne ciuitatis. Quomodo inquit cantabim⁹ canticum dñi in terra aliena. i. in hac miserabili habitatõne terrena. in psalmo. cxxxvi.

¶ Quarto sancti patiunt inferius ꝓpter penarum infernaliū ꝯsideratiōem. Nam teste ꝓpheta. Dilatauit infernꝰ os suū absq; vllo termino. Isa. v. Ideo nemo tam sanctus est in terra q̄ merito nō timeat. ne os illud insatiabile ipm degluciēdo deuoret. ⁊ ne ad horrendū illud cahos trahat vbi nullus ordo sed sempiternꝰ horror inhabitat. Job. x. ¶ Quinto sancti patiūtur a dextris ꝓpter suoꝝ ꝓximoꝝ compassionē. Sancti em̄ q̄ hanc terrā incolūt. ꝓximorum cōpassionē quasi suas faciūt. Vn̄ dicebat apl'us. Quis infirmat ⁊ ego non infirmor. q̄s scandalizat ⁊ ego nō vror. secūda Cor. xj. ¶ Sexto sancti patiūtur a sinistris ꝓpter suoꝝ aduersarioꝝ infestantē tribulatiōem. Sancti em̄ in hoc mundo ab aduersarijs. i. a demonibꝫ vel hominibus malis semꝑ patiunt cōtraria. Vn̄ hoc eis ꝓdixerat xp̄s. Si me inq̄t persecuti sunt: ⁊ vos ꝑsequētur. Joh. xj. c. ¶ Septimo sancti patiunt ab ante ꝓpter futuri iudicij expectationē. Sancti em̄ futurū expectātes iudiciū nimiū timēt sciētes q nō est q̄ de manu iudicis possit eruere. Job. x. Vn̄ etiam columne celi. id est. angeli cōtremiscunt ⁊ pauēt ad nutū eius. Job. xxv. ¶ Octauo sancti patiūtur a retro ꝓpter ꝓteritoꝝ peccatoꝝ recordationē. Sancti em̄ ex preteritoꝝ recordatiōe peccatorum cordis cōpunctionem ⁊ anime amaritudinem patiunt. Unde dicebat eoꝝ vnus Recogitabo tibi oēs annos meos i amaritudine aīme mee. Isaie. xxxviij. His ergo modis sancti tempalem persecutiōem patiunt in terra. per quā eternā ꝯsolationem merētur in celo. quā eis christus ꝓmittit in euangelio hodierno dicens verbum propositum. Ipsorum est regnū celorum

Audistis ergo fratres carissimi q̄nta sit in terra sanctoꝝ pugna. s; q̄nta sit in celo sue pugne victoria. victorie gloria. gl'ie corona. nūc si plac; aduertite. Ipsoꝝ namq; tristicia iuxta ꝓmissum xp̄i Joh. xvj. versa est i gaudium. pugna in triumphū. militia in regnū. Et sic ipsi vt declaratū est prius in terra vndiq; circūdati fuerūt angustia. sic correspōdēt ad ꝓdicta nunc sunt in regno celoru; vndiq; vallati leticia. ⁊ leticie gl'ia coronati. Primo siquidē in regno celoru; sancti leticiam habēt interꝰ de ꝯsciētie q̄etatiōe quia nulla est i eis inter carnē ⁊ spiritū rebellio ꝯsciam inquietās. s; est eis ꝯsciētie ꝑfecta puritas. pura trāquillitas. ⁊ trāquilla securitas. Jō dicebat ꝓpha. Exultabūt sancti in gl'ia letabunt in cubilibꝫ. i. cōsciētijs suis. ps. Est em̄ cubile suauissimum. cōscientia pura tranquilla secura. Ut sit beate anime culcitra. ꝯsciētie sue puritas sit capitale trāquillitas. sit opertoriū eius securitas. De hoc cubili dicebat aīma deuota. In pace in idipm dormiā ⁊ requiescam. ps. In pace siquidē ꝯscientie dormit aīma delectabiliter ⁊ feliciter req̄escit quādo exijt de terra illa que spinas et tribulos. id est. ꝯsciētie aculeos germinabat ¶ Secūdo sancti in gl'ia leticiā habēt exterius de celestis patrie habitatōe q; celestis patria. i. sanctoꝝ ciuitas. sicut Apoc. xxj. legitur. auro ⁊ omī lapide ꝓcioso adornata describit. Ideo sancti nō mediocres habēt leticiā exteriꝰ de hmōi habitatiōis amenitate. Que quidē leticia in eis duplicabitur in suoꝝ corpoꝝ glorificatione futura. Tunc em̄ vt ait ꝓpheta. In terra sua duplicia possidebūt. i. duplicē habebunt stolam. Isa. lxj. ¶ Tertio sancti in gloria leticiā habēt superiꝰ de aperta dei visiōe. quia ibi vidēt regē in decore suo. ⁊ intuentur facie ad faciē vultum eiꝰ. Cuius eius Eius certe in quē desiderant angeli ꝓspicere. vt ex eius aspectu leticiā ꝑcipiāt sempiternā. Eius deniq; ex ciuꝰ aspectu mēs aspiciētis inenarrabili repletur leticia dicēte propheta. Adimplebis me leticia cū vultu tuo. psalmo. xv ¶ Quarto sancti in gloria leticiam habēt inferius de futura mūdi renouatione. quia scriptū est. Ecce ego creo celos nouos ⁊ terram nouam. et gaudebitis ⁊ exultabitis in sempiternum in his que ego creo. Apocalip. xxj. ⁊ Isaie. xxxvj. ¶ Quinto leticiam habēt a dextris ex iocundissima beatorū congregatione. Sicut enim vt ait Seneca nulliꝰ boni sine socio iocunda est possessio. sic illa beatoꝝ omniū societas. ex omnibꝫ gentibus ⁊ tribubꝫ ⁊ populis ⁊ linguis cōgregata. quam teste scriptura dinumerare nemo potest. Apocal'. vij. Nimiꝝ iocundissima est. in q̄ abiecta ꝓrsus inuidia. vnusq̄sq; tantūdem gaudet de bono alieno q̄ntū de bono ꝓprio. vt ait doctor eximiꝰ Aug'.

❡Sexto leticiā habēt a sinistris ex iustis
sima reproboꝝ punitōe. Sicut em̄ sancti
gaudēt de bonoꝝ remuneratōne. sic ⁊ de
maloꝝ punitōe letant̄. dicēte ps. Letabit̄
iust⁹ cū viderit vindictā ❡Septimo leti
ciam habēt añ se de eterna gaudioꝝ seu ꝑ
mioꝝ duratōe. Jō em̄ scriptū est. Letent̄
om̄s q̄ sperāt in te. in eternū exultabūt et
habitabis ī eis. in psalmo q̄nto. Habitat
q̄ppe xp̄s in sanct̄ suis. ex cui⁹ ꝯsortio. gau
dio exultāt insepabili ⁊ eternalit̄ ꝑdurāte
ipo dicēte. Jterꝝ aūt videbo vos ⁊ gaude
bit cor vestrꝝ. ⁊ gaudiū vestrꝝ nemo tollet
a vobis. Joh. xvi ❡Octauo leticiā habēt
retro se de ꝑpetua miseriaꝝ seu ꝑiculoruȝ
euasione. Jō em̄ dicit scriptura. Abster/
get de⁹ omnē lacrimā ab oculis sanctorū
⁊ iā nō erit ampli⁹ neq̧ luct⁹ neq̧ clamor.
sed nec vll⁹ dolor. qm̄ priora transierunt.
Apoc. xxi. Et iterꝝ de ipis scriptū ē q gau
dium ⁊ leticiā obtinebūt ⁊ fugiet dolor et
gemit⁹. Jsa. li. O q̄nta est iustoꝝ felicitas
⁊ q̄ immēsa leticia q̄ ab omni penit⁹ mole
stia liberi. recogitāt annos suos. nō ī ama
ritudine sȝ in dulcedine aīe sue. letant̄ pro
diebꝫ q̄bꝫ humiliati sunt annis q̄bꝫ viderūt
mala. Qui ꝑicula q̄ euaserūt. labores q̄s
ꝑtulerūt. ⁊ certamia q̄ vicerūt. cū iocūda
ammiratōne ⁊ mira iocūditate ꝯsiderant
Qui deniq̧ de recordatōe trāsacte ꝑsecu
tionis. de exhibitōe p̄ntis q̄etis. de securi/
tate eterne felicitatis exultāt Hoꝝ ḡ sctō/
rum aīe quibꝫ datū est ad hāc requiē ꝑue/
nire ꝯfidenter dicere possunt illud verbū
leticie. quod ꝑ ꝓphetam nō in persona mi/
litis adhuc certātis. sed iam triūphantis
dictū est Cōuertere inq̄t aīa mea in requi
em tuā. quia dn̄s bn̄fecit tibi. Quia eripu
it aiam meā de morte. oculos meos a la/
crimis. pedes meos a lapsu. i. ab oī pecca
to ⁊ a peccati pena. ⁊ a timore ⁊ ꝑiculo re/
cidēdi penit⁹ liberauit. Sic ḡ fratres cha
rissimi. sancti quoꝝ hodie festū colimus
a ꝑsecutōe quā in terra passi sunt. iā in ce/
lo liberari meruerūt. sic ꝑ terreno ⁊ tꝑali
merito dat̄ eis celeste ⁊ eternū p̄miū. Qm̄
ipoꝝ est regnū celoꝝ. Cui⁹ nos regni ꝑti/
cipes efficiat. Qui sine fine vi. ⁊ re. Amen

❡Explicit sermo de omnibꝫ sanct̄ Per
reuerēdissimū in xp̄o p̄rem dn̄m Petrum
cameracēsem ep̄m.

❡Sequitur sermo eiusdē de eodem

Cantabant canticum nouū. Scriptū ē Apo
calip. v. c. Et i ep̄la h⁹ vigilie
recitatū. ❡Sicut ex lectōe li
bri apocalips̄ hodie frēs charissimi audi
re potuim⁹ beat⁹ euāgelista Johēs tanq̄
reg̃ celestis secretari⁹ ⁊ diuinoꝝ ꝯsci⁹ ar/
chanoꝝ beatoꝝ spirituū gl'am sibi diuini
tus reuelatā. nob̄ familiarissime reserauit
Uidi inq̄t ⁊ audiui vocē angeloꝝ mltorū
in circuitu throni ⁊ aīaliū ⁊ seniorum. Et
erat numer⁹ eoꝝ milia miliū. ⁊c. Apoc. v.
Et paulo añ sanctoꝝ oīm leticiā quā ho/
dierna festiuitate cōmemorat eccl'ia. licet
breuiter. tn̄ ꝯuenienter expssit dicēs ỽbum
ꝓpositū. Cantabāt canticū nouū. ❡Ubi
nō immerito q̄stionis orit̄ materia. Quō
em̄ affirmat euāgelista se vel beatoꝝ vidis
se gl'iam vel sanctoꝝ leticiā audiuisse. cuȝ
alibi dicat apl's. q nec ocul⁹ vidit. nec au/
ris audiuit. nec in cor homis ascēdit que
ꝑparauit deus diligētibꝫ se. j. Coꝝ. vltio.
Sed vt ait beat⁹ Hieronym⁹. hoc sensu
apl'us illud dixisse credēdus est. q carna/
libus oculis ⁊ aure corꝑali aut cogitatōe
mortali nō possunt spūalia cōprehēdi Si
cut ḡ idē apl'us vsq̧ ad tertiū celū raptus
ipsomet teste. audiuit archana ỽba q̄ non
licet homī loqui. ij. Coꝝ. xij. Sic noster
euāgelista nō corꝑali sȝ spūali sensu vidit
⁊ audiuit secreta celestia. ipāmq̧ celestem
gl'iam beatoꝝ spirituū ⁊ beatificā leticiaȝ
sanctoꝝ oīm. nō inuestigatione humana.
sed diuina inspiratiōe cognouit. ⁊ tn̄ spi/
ritualem eoꝝ delectatiōem ꝑ sensibiliū re/
rum similitudinē nobis nō irrationabili/
ter indicauit dicēs verbū propositū. Cā/
tabant canticū. ⁊c. ❡Pro quo sciendum
est. q sicut docet excellens doctor beatus
Gregori⁹. Regnū celorū idcirco terrenis
rebꝫ simile dr̄. vt ex his que animus nouit
surgat ad incognita que nō nouit. q̄tenus
exemplo visibiliū se ad inuisibilia rapiat.
⁊ ꝑ ea que vsu didicit quasi ꝯfricat⁹ inca/
lescat. vt ꝑ hoc q scit notū diligere. discat
⁊ incognita amare. Sic ḡ beat⁹ euāgeli/
sta Johānes spūalia dei ꝑ corꝑalia mun
di prudenter insinuās ⁊ ad amoreȝ regni
celest̄ ꝑ dulcedinē terrene delectatōis po
tēt̄ alliciēs. q̄r in delectabilia h⁹ vite musicā

melodiam nouit nō infimū tenere locum
sed ad excitandā exprimendāq leticiā ma
ioris esse potētie.ideo beatitudinē sancto
rum ꝛ ꝑ similitudinē cantātium describe
re voluit dicēs verbū propositū. Canta/
bant canticū nouū. Apoc.v.c. Ubi tria
notanť. Primo leta modulatio.quia Cā/
tabant. Secūdo grata iubilatio.qꝛ Can
ticum. Tertio mira delectatio.quia No/
uum. Primū probat repletio gaudiorum
ꝛ ipsoꝝ expressio. Ideo Cantabāt. Secū
dum ꝓbat deuotio animoꝝ ꝛ amoris cō/
nexio. Que signať ꝑ canticū. Tertiū pro/
bat receptio premioꝝ ꝛ gratiaꝝactio. Et
hoc dꝛ per nouū. Ubi triplex questio sol/
uitur. Prima quare spiritibꝫ beatoꝝ can/
tare cōueniat. Secūda qualiter canticuȝ
spirituū intelligi debeat. Tertia quō hoc
celeste canticū nouū dici valeat. ¶ Dico
igitur ꝓmo ꝙ in verbo ꝓposito circa beati
tudinē sanctorū notatur leta modulatio.
quā probat repletio gaudioꝝ ꝛ ipsorū ex/
pressio. Et ex hoc soluitur questio. quare
spiritibꝫ beatoꝝ cantare cōueniat. ¶ Pro
quo sciendū est ꝙ de celesti musica diuer
sa fuit ꝛ aduersa phoꝝ sentētia. Nam cele
stem armoniā pitagoras posuit. Aristoti
les euertit. Tulliꝰ instaurauit. Nobis au
tem xpiana philosophia suadet ꝛ pia fides
suggerit in celis esse ꝑpetuas ac predulces
voces.ꝛ si nō celoꝝ tamē celestiū incolaꝝ.
deū celi sine fine ac sine fastidio laudātiū.
¶ Quia vt ait beatꝰ Augustinus. In illa
beatitudine deꝰ sine fine videtur.sine fasti
dio amatur.sine fatigatiōe laudať. San/
cti ergo oēs incessanter deū laudāt.lau
dando exultāt.exultādo gaudēt.gauden/
do canūt.ꝛ cātu suauissimo beatā illaȝ le/
ticiam exprimūt.ac eterna quibus repleti
sunt gaudia sibi inuicē manifestāt. Quid
igitur mirū si ibi sit leta modulatio. vbi ē
repletio gaudioꝝ ꝛ bonoꝝ oīm plenitudo
Si ibi sit melodiosa cantilena vbi ē amo
rosa societas ꝛ festiuitas gaudiosa. Preť/
tim cū dicat Augustinꝰ ꝙ vbi deꝰ erit om
nia in omnibꝫ.ibi erit ꝛ in dispari clarita/
te par gaudiū. vt qđ habebūt singuli cō/
mune sit omnibꝫ. Ex quibꝫ verbis ꝺm Pe
tri lombardi sniam dať intelligi. ꝙ oēs
sancti par gaudiū habebūt. vel qꝛ tantuȝ
quisq gaudebit de bono alteriꝰ. quantuȝ
gauderet si in seipso haberet. vel qꝛ de om
ni re de qua gaudebit vnꝰ. gaudebūt ꝛ om
nes. Unde liquide patet ꝙ spiritibꝫ beato
rum sua inuicē gaudia nec celare nec sile/
re cōuenit.sed ad ea excitanda et exꝓmēda
celestē ac suauē melodiā sibi mutuo decā
tare. Et hec de primo. ¶ Dico secundo.
ꝙ in verbo ꝓposito circa beatitudinē san/
ctorum notatur grata iubilatio quā pro/
bat deuotio animoꝝ ꝛ amoris connexio.
Et ex hoc soluiť questio qualiter canticū
spirituū intelligi debeat. ¶ Pro quo sciē/
dum est. ꝙ licet apostolꝰ dicat. Si linguis
hominū loquar ꝛ angeloꝝ .ꝓma ad Cor.
xiij. nō tamē ita hoc accipiendū est. vt ange
lici aut alij beati spūs corporalē linguam
aut alia organa vocis habere credantur.
sed angeloꝝ lingua methaphorice dꝛ ipsa
virtus angeli. qua interiorē mentis cōce/
ptum exteriꝰ alteri manifestat. quod qua/
liter fiat nō est ꝑsentis negocij speculari.
Hec est ergo spūalis illa locutio. de q̄ se/
cundo libro moraliū dicit beatꝰ Gregori
us ꝙ dignū est vt mens nostra qualitateȝ
corporee locutiōis excellens ad sublimes
atq incognitos modos locutiōis intime
suspendať. Sic igiť illud beatoꝝ spiritu/
um canticū nō vocaliter sed mētaliter fie
ri intelligiť. nec oris aut corpalis lingue
officio. sed cordis ac mentis intima ꝟtute
formatur. Ideoq nil aliud est illa sctoꝝ
grata iubilatio. nisi deuotio animorum ꝛ
amoꝝ spiritualiū mutua cōnexio. Nā iu/
xta dictū Bernardi Hoc canticū non est
strepitꝰ oris sed iubilꝰ cordis. nō sonus la
bioꝝ sed motus gaudioꝝ. nō vocū sed vo
luntatū ꝯsonātia. Est quippe illđ carmē
exprimēs castos iocūdosq cōplexus ani/
moꝝ. moꝝ ꝯcordiā affectuūq cōsentane/
am ad alterutrū charitatē. Et hec de secū
do. ¶ Dico tertio ꝙ in verbo ꝓposito cir
ca beatitudinē sanctorū notať mira dile/
ctio. quā ꝓbat receptio premioꝝ ꝛc. Et ex
hoc soluitur questio quō hoc celeste nouū
canticū dici valeat. ¶ Pro q̄ sciendum est
ꝙ sicut Cycerone teste Idemptitas ē ma
ter fastidij. sic nouitas mire delectationis
et delectabilis admiratōis causa est. Iđ/
q illud celeste canticū merito nouū diciť
quia in eo beati sine fastidio delectantur.
ꝛ hec mira dilectio ex receptiōe ꝓmiorum
ac noua semꝑ ꝛ assidua gratiarūactione
causatur. Nam largitor bonorū omniuȝ

deus sanctis suis digna p meritis pmia distribuit. ipi quoqꝫ diuine gratie non ingrati p perceptis pmijs iuges grãꝝactiones referre conatur. Hinc ergo nou⁹ ille celestiũ canticoꝝ iubilus. Hinc mutuus dei z sanctoꝝ omniũ cant⁹. Sed quod sit coꝝ canticũ nos quantũ nostre fragilitati ꝯuenit cõcorditer audiam⁹. Xps nãqꝫ nõ eodẽ modo cantat sanctis omnibꝫ. sed aliter z aliter ſm meritoꝝ decentiã. z suoꝝ exigentiã pmiorum. Cantat quippe angelicis spiritibꝫ illud canticũ psalmi. Benedicite dño oẽs angeli eius potẽtes virtute q facitis verbũ ei⁹ ad audiendã vocẽ sermonum ei⁹. Ad quẽ cantũ xpi rñdent angeli sancti illud Apoc. vij. Benedictio z claritas z sapiẽtia z gratiarũactio honor ſtus z fortitudo deo nostro in secula seculoꝝ. Cantat ſo patriarchis z sanctis patribꝫ illud qđ cantauit Moysi in visione rubi Exo. iij. Deus abraã de⁹ ysaac z de⁹ iacob deus patꝝ vestroꝝ misit me ad vos. Et illud Exo. xix. Uos eritis mihi regnũ sacerdotale z gens sancta Ad quẽ cantũ respõdent illud Apoc. v. Dign⁹ es dñe aperire librum z soluere septẽ signacula eius. qm occisus es z redemisti nos in sanguĩe tuo z fecisti nos deo nostro regnũ z sacerdotes. Tu eñi dñe solus dign⁹ es aperire librum dei patris scriptũ p spũm sanctum ĩ pgameno virgineo tue carnis. Tu quoqꝫ dign⁹ es solus soluere septẽ signacula ei⁹ id est. septẽ tue incarnatõis mysteria. vł septem eccłie sacramẽta. Cantat pterea xps apostolis z alijs discipulis quos socios habuit in suis psecutionibꝫ illud canticũ dulcissimũ Uos estis q pmansistis mecũ in temptationibꝫ meis. z ego disposui vobis regnũ vt edatis z bibatis sup mẽsam meã in regno meo. Luc. xxij. Ad quẽ cantum rñdent apostoli illud Joh. vj. Domine ad quẽ ibim⁹. verba vite eterne habes. Quasi dicãt. Merito tecũ debuim⁹ pmanere. quia nõ erat alius ad quem ire possemus p vite eterne refectione Cantat insuper xps sanctis martyribꝫ illud Math. v Beati q psecutiõem patiunť ꝓpter iusticiã qm ipsoꝝ est regnum celoꝝ. Quasi dicat. Graue fuit vobis martyrij pond⁹. quia psecutionẽ passi estis. sed dign⁹ fuit martyrij titulus qꝛ ꝓpter iusticiã nõ ꝓpter culpãꝫ sustinuistis. z ideo magn⁹ est martyrij fructus quia regnũ celoꝝ possidebitis. Ad hunc cantũ rñdent sancti z gloriosi martyres illud. ij. ad Thimo. vj. Si mortui sumus z cõuiuem⁹. si sustinuim⁹ z conregnabim⁹. Ac si dicãt. Modic⁹ ẽ labor nostre passionis respectu diuine retribu[tionis] quia nõ sunt cõdigne passiones hui⁹ tpis ad futurã gloriam que reuelabiť in nobis Roꝝ. viij. Cantat iteꝝ xps sanctis cõfessoribus illud. j. Petri. vlť. Uos estis genus electũ regale sacerdotiũ. gens sancta. ppłs acquisitionis Ad hũc cantũ rñdent illud psalmi. Beati quos elegisti dñe habitabũt in atrijs tuis. etenim clamabũt z hymnuꝫ dicent. Transiuim⁹ p ignẽ z aquã z induxisti nos in refrigeriũ. Transiuim⁹ inquiunt p ignẽ fortes in aduersis. z p aquã humiles in ꝓsperis. z induxisti nos ĩ refrigerium eterne felicitatis. Cantat postremo xps sanctis virginibꝫ illđ Sapie quarto O q̃ pulcra est casta generatio cũ charitate. Ad hũc cantũ respõdent illud Cañ. pmo. Oleũ effusum nomẽ tuũ. ideo adolescentule dilexerũt te nimis. Cãtat deniqꝫ xps sanctis omnibꝫ illud Math. xxv. Uenite benedicti patris mei possidete regnũ quod vobis paratũ est ab origine mundi At illi simul rñdent omnes cantãtes illđ pma ad Thimo. j. c. Regi seclꝫoꝝ immortali inuisibili soli deo honor z gloria in secula seculoꝝ. Jpi quoqꝫ pariter cantãt alter ad alteꝝ hymnũ illũ deo gratissimũ. Sãctus. Sanct⁹. Sanct⁹ domin⁹ de⁹ sabaoth. pleni sunt celi z terra gloria ei⁹. Jsa. vj. c. Cui⁹ tanta est virt⁹ ſm Damascenũ. vt q dicit illum a morte subita z fulgure. z omnibꝫ tribulationibꝫ est secur⁹. Propter qđ vt idem ait sancta synod⁹ calcedonenſ quarta statuit hoc trisagiũ sancte trinitatis a fidelibꝫ dici cõtra omnes stellionat⁹ id est. minas diuinas. Audiuim⁹ ğ canticum nouũ dei z sanctoꝝ. de quo dictũ est verbũ ꝓpositũ. Cantabãt canticũ nouum

¶ Et hec de tertio

Hactenꝰ igiť de celesti musica Mũdana quedã ad moꝝ edificatõem loquamur. Sicut eñi sanctos ĩ celo ad dei laudẽ cantare pdixim⁹. sic nos ĩ mũdo ad dei z sanctoꝝ honorẽ in hac pcipue solẽnitate cantare debem⁹. Ex cantu nãqꝫ vt qnidã elegãter inqt dulcedo multa z sepe vtilis ac sancta pcipiť. Unde nõ

sine causa diuini plato vir ingenij musicā arbitrat⁹ est ad mores ⁊ statū reipublice ptinere Sȝ notandū est q̄ putidē plato ait. cui⁹iam dictū memini. Est indubie in animis hoim generosis potētissima musica.sȝ effect⁹ supra fidē varij. Utq̄ȝ omittā quib⁹ res nō eget. hos ad leticiā inanem. hos ad planctū ⁊ deuotū gaudiuȝ. piasq̄ȝ nōnunq̄ȝ lacrimas mouet.q̄ varietas ī diuersas snias magna traxit ingenia. Nepe Athanasi⁹ vanitatē fugitās canēdi vsum in ecclesijs interdixit. Ambrosi⁹ pietatem appetens vt canerer̄ instituit. Augustinus vtrūq̄ȝ se passum. ⁊ difficile hinc sibi negocium dubietat̄ exortū inter ɔfessiōes suas pie meminit. Un̄ li.x.ita dic̄. Cantādi ɔsuetudo iō approbata est i eccia. vt p oblectamēta auriū infirmoꝝ anim⁹ i affectū pietatis ɔsurgat. Cū aūt mihi accidit. vt me ampli⁹ cātus q̄ȝ res q̄ canit̄ moueat penaliter me peccare fateor. ¶ Cantemus ḡ frēs charissimi. cantem⁹ nō voluptat̄ aut vanitatis causa. sȝ pietat̄ ⁊ charitat̄ affectu. Sunt em̄ q̄dā cantātes canticū voluptat̄. q̄ scȝ cātilenis amoris venerei oblectātur. de q̄b⁹ beat⁹ Aug⁹. li. de decē cordis ita loquit̄. Quare inq̄t delectamur vanis canticis nulli rei pfuturis. ad tps dulcib⁹. in posteꝝ amaris. O q̄ȝ meli⁹ esset lacrimis atq̄ȝ suspirijs delectari. Quāto pstanti⁹ est flendo ad gaudiū. q̄ȝ gaudendo ad gemitū puenire. Caueam⁹ ḡ q̄d scptū est. Extrema gaudij luct⁹ occupat. Et rursus. Ante ruinā exaltabit̄ spūs. Naȝ sicut aranea vt aiūt anteq̄ȝ mordeat. ⁊ scorpio linit anteq̄ȝ feriat. ⁊ auceps ⁊ mulier queȝ fallere vult delinit. sic voluptas. vt senece placet. ad hoc nos amplectit̄ vt strāgulet. Sunt ⁊ alij q̄ cantāt canticū vanitat̄ qui scȝ nō ad honorē dei. sȝ vanā gloriam mūdi. aut ad rei alicui⁹ tpalis cōmodū alte intonāt. Hi sunt q̄ cantāt vt placeāt populo magis q̄ȝ deo. Qui sicut q̄dā sapiens ait. Nō cantāt in choro cum maria sorore moysi. sȝ in palatio cū herodiade vt placeant herodi. Hi ꝑterea nō cantāt cum xpo sȝ cū lucifero. quia cant⁹ xp̄i est humilis ⁊ pia charitas. ipo docente. Discite a me q̄r mitis sum ⁊ humilis corde. Math. xj. ca. Cant⁹ aūt luciferi est sublimis ⁊ superba vanitas. Ascendā inq̄t in celū ⁊ ero simil̄ altissimo. Isaie. xiiij. Cant⁹ igit̄ xp̄i a bas-

so in altū pcedit. sȝ cant⁹ luciferi ab alto i bassum. i. de celo in infernū descendit. Et hi sicut delectāt alios altitudine vocis. sic delectātur elatione mētis. Nemo tñ alti⁹ cantat q̄ȝ quē dñs audire ɔsueuit de monte sancto suo. Nemo dulci⁹ q̄ȝ cui inclinat aurē suā. Cantem⁹ ḡ fratres vt de⁹ nostris cantib⁹ inclinet̄. cantem⁹ itaq̄ȝ nō canticū voluptatis aut vanitat̄. sȝ canticū charitatis de quo beat⁹ Bern̄. ait. Ad canticuȝ huiuscemodi sola vnctio. i. charitas docȝ sola discit experiētia. q̄r qui non amat frustra ad cantandū amoris carmē accedit. q̄niam oīno cape nō potest ignitū eloquiū frigidū pect⁹. Sicut em̄ grece loquenteȝ nō intelligit q̄ grecū non nouit. nec latine loquentē qui latin⁹ nō est. sic lingua amoris ei q̄ nō amat barbara est. Amem⁹ igit̄ nec voluptuoso amore aut vano amore mūdo adhercam⁹. sȝ deo charitate iungamur vt cū oīb⁹ sanctis canticū nouum digne cantare valeam⁹. hic p grām. ⁊ i futuro p gloriā. Qd̄ nobis cōcedat q̄ sine fine viuit ⁊ regnat Amen.

¶ Explicit sermo de omnib⁹ sanctis

¶ Sequit̄ sermo fact⁹ in synodo p reuerendissimū in xp̄o patrē ac dñm dñm. Petrum de aillyaco cameracēsem epm ac sacre theologie doctorem.

Obsecro uos ut digne ambuletis vocatione q̄ vocati estis. Ephe. iiij. Uerba hec apl̄ica reuerēdi patres ⁊ in xp̄o frēs charissimi q̄ ab ipo summo pdicatore plata ⁊ nūc a me indigno pctōre pposita sunt si diligēti ɔsideratiōe pensent̄ pn̄ti nostre intētioni instructōiq̄ȝ salutari ɔgruūt aptissimeq̄ȝ ɔueniūt. Qua in re illud nobis in pmis notandū est q̄ in sacris eloquijs diuinisq̄ȝ scriptur̄ triplex legitur vocatio. Prima est ad beatificā retributōnem. Secūda est ad gratificā iustificationem. Tertia ē ad ecclesiasticā administrationē. Tertia vocatio bona. Secūda melior. Prima optima ē. Q̄r tertia sine scd̄a. aut secūda sine pma mīme pficit ad salutē ¶ Prima ḡ vocatio est eternal̄ pdestinationis. de qua dic̄ apl̄s. Quos pdestinauit hos ⁊ vocauit. ⁊ q̄s vocauit hos ⁊ iustifi-

cauit. Ro. viij. Et rursus. Elegit nos in quit añ mũdi ↄstitutiõem vt essem⁹ sancti ⁊ immaculati i ↄspectu ei⁹. Eph. j. ¶ Secunda est vocatio tpalis sanctificationis De q̃ xps ait. Multi vocati pauci vo electi. Math. xx. Multi siqdẽ tpaliter ad p̃sentẽ grẽ ⁊ iusticie sanctificatõꝫ vocant. q̃ tñ eternalit reprobant. qđ etiã in ipso sanctissimo aplõꝝ collegio demõstrat. qbus a dño dr. None ego vos duodecim elegi. ⁊ vn⁹ ex vobis dyabol⁹ est. Joh. vj. O durum ac terribile vbũ. ſꝫ pch pudor iã durius ac incõparabilit terribil⁹ est ꝙ forte hodie inter duodecim q̃ ad fidei sanctificationẽ p baptismalem grãm vocati sũt. qñqꝫ nõ vn⁹ tm̃ ſꝫ vndecim dyaboli fiũt. Dñs Gregori⁹ lamẽtabilit cõquerit. Ad fidem inqt plures veniũt. ad celeste regnũ pauci pducunt. ¶ Tertia est vocatio pastoralis p̃latiõis. De qua dñs inqt. Non vos me elegistis ſꝫ ego elegi vos. Jo. xv. vbi ↄsequẽter h⁹ diuine electõis seu vocationis ad pastoralẽ curã vel administrationem ecciasticã signũ õndit. cum subdit. Ut fructũ afferatis ⁊ fruct⁹ vester maneat In cui⁹ rei figurã dicebat dñs. quẽ ex his elegero germinabit vga ei⁹. Nũeri. xvij. Uirga em̃ illa ꝓphetica q̃ in signũ diuine electiõis germinauit ecciasticã p̃lationeꝫ figurãs flores simul ⁊ fruct⁹ habuit. Sic virga euãgelica. i. p̃latoꝝ auctoritas pastoralis flores vere doctrine ⁊ fruct⁹ bone vite. vel flores vtutũ ⁊ fruct⁹ sanctoꝝ operũ debet pducere ⁊ abũdanter afferre. Sed heu nobis hodie timendũ est ne quorũdã p̃latoꝝ virge nõ vt mistroꝝ dei. ſꝫ vt magoꝝ dyaboli. nõ flores vtutũ ſꝫ dracones vicioꝝ pducãt. Sic de magis pharaonis ⁊ eoꝝ virgis figuralit legit Exod. vij.

¶ Hec est ğ diuine vocationis tripartita distinctio. quã idcirco ꝓponere dignũ duxi. qꝛ pma ⁊ secũda vocatões. s. eternal p̃destinatõis ⁊ tpalis sanctificatõis õmi statui hoim cõmunes sunt. Pauca q̃ pmisimus de eis dicta sufficiant. Sꝫ qꝛ tertia vocatio. i. pastoralis p̃latiõis statui ecclesiasticoꝝ ministroꝝ ꝓpria est. diuti⁹ de ea loqui ad ꝓpositũ nr̃i pn̄tis smonis pertinet. Jdõ reuerẽdi p̃res ⁊ in xpo frẽs charissimi vobis in hac sctã synodo ↄgregatꝭ. vobis ad ecciasticã administratiõem vocatꝭ. vobis dño vocãte ad curã pastoral p̃latiõis electis. nõ immerito specialiter dirigũtur verba p me vestris p̃libata reuerẽtijs Obsecro vos vt digne ambuletꝭ vocatõe q̃ ⁊c̃ Jn qb⁹ verbis tria valde ↄsiderãda notãtur. Primo humilis exhortatio Obsecro vos. Secũdo vtilis informatio. vt digne ambuletꝭ. Tertio nobilis exaltatio. Uocatione q̃ vocati estis. ¶ Primo ğ notat i verbis ꝓpositis humil exhortatio. qꝛ dicit apl's. Obsecro vos. Nõ em̃ ait pcipio. q̃si auctoritatiua dñatiõe imperãs. sed obsecro q̃si charitatiua dilectõe inuitãs. i quo nobis pastorib⁹ ⁊ p̃latꝭ. ceterisqꝫ ministris ecclesiasticꝭ dat imitatõis exemplũ vt subiectos nobis nõ sicut supbi dñi dura ⁊ austera correctõe pmam⁹. sed sicut humiles ↄserui dulci mãsuetudine. mãsueta benignitate benigna qꝫ monitiõe ⁊ obsecratõe pueniam⁹. Sic em̃ docuit aploꝝ p̃latoꝝ qꝫ oim̃ pnceps dicẽs. Obsecro pascite eũ qui in vobis est gregẽ dei. nõ coacte ſꝫ spõtanee. neqꝫ turpis lucri grã ſꝫ voluntarie. neqꝫ vt dñantes i clero ſꝫ forma facti gregis. j. Pe. v. Ecõtra vo malis supbisqꝫ pastorib⁹ p ꝓpham dr. Uos aũt cũ austeritate imperabatꝭ eis ⁊ cũ potẽtia. Ezechielis xxxiiij. ¶ Ad instructiõem ğ ⁊ correctiõeꝫ gregꝭ dñici nõ austeri pastores aut potentia supbi. ſꝫ hũiles ac potẽtia mãsueti. idonei sunt dicẽte aplo. Frẽs si poccupat⁹ fuerit hõ in aliquo delicto vos q̃ spirituales estis hmõi instruite in spũ lenitatꝭ. Gal. v Et iterꝝ. vbi thema. Cũ omĩ humilitate ⁊ mãsuetudine. cũ patiẽtia supportãtes inuicem i charitate. Jn spũ lenitatꝭ debꝫ fieri correctio delinquẽtis. qꝛ hꝫ pcedere ex radice charitatis. ideoqꝫ mag̃ dulcedo hũilitatis ⁊ mãsuetudinis esse dꝫ in ore p̃lati corrigẽtis. qđ significat cũ dr. Mel ⁊ lac sub lingua tua. Cañ. iiij. Jn cui⁹ etiã figurã legit ꝙ in archa testamẽti erat virga cũ mãna. qꝛ scꝫ cũ virga pastoral correctionis esse dꝫ mãna mãsuetudinis. Sed h valde notãda sunt apl'i vba. qꝛ nõ solũ dicens cũ hũilitate ⁊ mãsuetudine. ſꝫ cũ omni hũilitate p h significãs q̃ p̃latis necessaria est oĩs hũilitas ⁊ mãsuetudo. nõ solum exterior ſꝫ iterior. nõ solũ in ore sed i corde. nõ solũ in lingua ſꝫ i ↄsciã exemplo xpi q̃ ait. Discite a me qꝛ mitis sum ⁊ hũil corde. Math. xj. Alioqn nõ esset hũilitas vera ſꝫ ficta. De q̃ scriptũ est p sapientẽ. Est

qui se neqter humiliat z iterio2a ei⁹ plena sunt dolo Ecci. xix. Sʒ illud qʒ nobis aduertendũ est qđ ibidẽ subdit apl's. Cũ patientia suppo2tãtes inuicẽ. Ad patient' qppe suppo2tandũ aliena pctã cogimur si nostra qʒ cognoscim⁹ suppo2tãda. Ideo cuʒ [illegible] a de instructõe delinqnẽtis ageret cõtinuo addidit. Cõsiderans teipm ne et tu tẽpteris. Ad qđ ꝑpositũ dicit beat⁹ Aug⁹. Nihil ad misico2diã sic ꝑuocat sicut ꝑprij periculi cogitatio. Jõ nãqʒ dñs ꝑncipem ecclĩe cadere pmisit vt i semetipo addisceret qliter his misereri deberet. Uñ scptuʒ est. Intellige que sunt ꝑximi ex teipso. Ecclesiastici. xxxj. Et hec de pmo nostri smonis articulo.

Secũdo notat' in ṽbis ꝑpositis vtil' info2matio. Quia vt digne ambuletis. Nulla eñi info2matio vtilio2 nulla vobis instructio fructuosio2 esse pt qʒ vt digne ambuletꝭ in via scʒ dñi bñ incipiẽtes. meli⁹ ꝑficiẽtes. optime pficiẽtes z sic de ṽtute in ṽtutẽ vsqʒ in finẽ pseuerãdo salubrit' gradientes. qz vt egregie dici solet. In via dei nõ pgredi: regredi est.
Sʒ hic diligenter aduertat charitas vr̃a qp vt digne ambuletis tria pcipue vob sũt necessaria. Primo vt ambuletꝭ caute. per clarã z circũspectã cognitionẽ. Secũdo vt ambuletis recte. p iustã z ṽtuosaʒ opationem. Tertio vt ambuletis mũde. p sanctam z honestã ꝯuersatiõem. Propter pmum in vobis debet esse veritas sapiẽtie. Propter secunduʒ in vobis dʒ esse bonitas ꝯscie. Propter tertiũ in vobis dʒ esse puritas castimonie. Et de his tribus aliqua breuit' dicẽda sunt. ¶ Primo g vt digne ambuletis. necesse est vobis ambulare caute p clarã z circũspectã cognitioneʒ. Propter qđ in vobis dʒ esse ṽitas sapientie. dicẽte aplo. Uidete quõ caute ambuletis. Eph. v. Ecce frẽs charissimi vt non digne ambuletꝭ sʒ incaute oberretis i via dñi vndiqʒ pedib⁹ vestris. i. cogitationib⁹ z affectionib⁹ pparant' laquei. ecce eñi sursum z deo2sum añ z retro. ad dextrũ et ad sinistꝝ laq[illegible]os tẽdit mũdus. laqueos caro. laqueos dyabol⁹. Hinc p sapiẽtem dz Qui [illegible]uet laqueos secur⁹ est. Prouer. xj. Ut g a tot laqueis caueatꝭ necesse est vobis vt caute ambuletꝭ. clare scʒ circũspiciendo z circũspecte ꝯsiderãdo vr̃a vestrorumqʒ subditoꝝ picula. ne p defectum cognitiõis z ignorãtie cecitatẽ in pcipicium z foueã damnatõis vos cũ eis qs regere debetis z ducere miserabilit' incidatꝭ. iuxta illud euangelicũ cõmune tritũqʒ ꝓuerbium. Si cec⁹ cecũ ducat ambo in foueã cadũt. Math. xv. Ideoqʒ ad hãc dãnabilem cecitatẽ fugandã in vobis debet esse z tanqʒ supra candelabra oib⁹ q in domo dei sunt relucere ṽitas sapĩe. i. ṽa cognitõ diuine scripture. Hec est eñi lucerna pedes a lapsu custodiẽs z in via dei caute dirigens gressus vestros dicente ꝓpha. Lucerna pedib⁹ meis ṽbũ tuũ z lumẽ semitis meis. in psal. cxviij. ¶ Secũdo vt digne ambuletis necessario vobis est ambulare recte z p iustã z ṽtuosam opationẽ. ꝑpter qđ in vobis debet esse bonitas cõscientie. Certe via q xpo duce vobis ad ambulandũ ꝑponit'. ipo teste artissima est. z ab ea faciliter oberrat' Arta inqt est via q ducit ad vitã. z pauci ingrediunt' p eã. Math. vij. Ideoqʒ ab hui⁹ vie rectitudine nec ad dextrã nec ad sinistrã declinandũ. sed medio itinere gradiendũ est. Qđ vtiqʒ nõ aliter fieri potest qʒ p rectitudinẽ bone ꝯscie z pcedẽtis ab ea opationis iuste z ṽtuose que sp inter extrema viciosa mediũ tenet. qz vt phus ait. virt⁹ semp in medietate cõsistit. ꝑpter qđ de viciosis q a recto medio ṽtutis aberrant. p ꝓphã dz. In circuitu impij ambulãt. Ecõtra vero de iustꝭ z specialiter euãgelistis z euãgelicis viris. quales vos z singuli ministri ecclesiastici esse debetis figuraliter scriptũ est. Pedes eorum pedes recti. i. ad recte ambulandum dispositi. Ezech. j. ¶ Tertio vt digne ambuletis necesse est vobis ambulare mũde p sanctã z honestã cõuersationẽ. ꝑpter qđ i vobis debet esse puritas castimonie. Scitis eñi dilectissimi z experiẽtia docẽte cognoscitis. qp hi q p luti immũdiciã ambulant cito corruunt z difficult' pedes suos a lapsu custodiũt. H aũt nõ solũ co2paliter sed etiã spũaliter veꝝ esse dinoscit'. Ideoqʒ de his q in spũali via dñice legis mundis pedib⁹ gradiunt' p ꝓphã dz. Beati immaculati i via q ambulãt in lege dñi. Hec ãt verba licet ad oẽs ptineãt generalit' xpianos. tñ specialiter ad vos eccl'iasticos viros qb⁹ singularit' illud ꝓpheticũ dirigit'. Mũdamini q fertis vasa dñi Isa. lij. Si

enim mūdi esse debeāt ministri leg̃ mosai ce. quāto magis ⁊ vos ministri legis euā/ gelice. quib͝ nō solū vasa dn̄i ferre. s3 ip̄m dn̄icum corp᷒ offerre cōmittit. In cuius figuram xp̄s dn̄ corp᷒ suū sacramētaliter cōsecrauit ⁊ cōsecrandū cōmisit discipl'o/ rum suoꝝ pedes lauit. hoc etiā exemplo si gnificans. ꝙ ipi suiqꝫ successores. tanti tā qꝫ inestimabilis sacramēti ministri habe/ re debebāt nō solū interiorē sed exteriorē mundiciā. vt nō solū essent mūdi interius in consciētia p iustam ⁊ virtuosam ope/ ratione sed etiā exteri᷒ in fama p sanctam ⁊ honestā ꝯuersatione. Prima quippe mū dicia eis intus necessaria est ꝓpter seipsos Secūda vero foris propter proximos et subiectos. Prima em̄ latet. secūda lucet. Unde scriptū est. Sic luceant opera ve/ stra bona corā hominib͝ vt glorificent pa trem vestꝛ qui in celis est. Math. v. S3 hic quoqꝫ illud qd̄ ptetigi rememorādu3 esse reor ꝙ sc3 ad p̄dictā mundiciam fame sancteqꝫ ac honesteꝯuersationis vr̄e stabi literꝯseruandā i vobis p̄cipue d3 esse pu ritas castimonie. Quippe cū clericorū fa/ mam maxime soleat deturpare macula lu xurie. ideoqꝫ cōmuni ac generali doctorū omniū sentētia. mulieꝝ suspecta cōsortia cleric̃ ꝓhibita legimus. Unde vt de his taceam audiam᷒ pauca ex his multis que in epistola ad nepocianū ad hoc ꝓpositu3 scribit egregi᷒ doctor Hieronym᷒. Ho/ spiciolum tuū inquit aut raro aut nunqꝫ mulieꝝ pedes terāt. Omnes puellas ⁊ v̾/ gines xp̄i aut equaliter ignora aut equali ter dilige. Nec cū eis sub eodē tecto māse ris. nec in p̄terita castitate cōfidas. nec da uid sanctior. nec salomone potes esse sapi entior Memēto semp ꝙ paradisi colonū de possessione sua mulier eiecerit. Et iteꝝ Si ꝓpter officiū clericat᷒ aut vidua visita tur aut virgo. nunqꝫ domū sol᷒ introeas. talesqꝫ habeto socios quoꝝ ꝯtubernio nō infameris. Et post multa h᷒mōi ꝯcludit. Caueto omnes suspitiōes ⁊ quicqd ꝓba biliter fingi potest ne fingatur añ deuita. Hec ille. ¶ Audistis frēs dilectissimi q̄li ter vt digne ambuletis in vobis requirit veritas sapiētie. bonitas ꝯsciētie. puritas castimonie. sed timeo ne in pluribꝫ mistr̃ ecclesiasticis vtinā nō in nobis ecōtrario reperiat. Pro sapiētie veritate ignorantie

cecitas Pro cōsciētie bonitate malicie p uersitas. Pro castimonie puritate immū dicie vilitas. Nā hodie ꝓch dolor ecclesia sticus stat᷒ sic ad vicia quelibet ꝓlapsus ē vt inter clericos ⁊ laycos. inter sacerdotes ⁊ populares vix vlla mox differētia vide atur adeo vt iā maxime illud imprope... ꝓphēticū impleat. Et erit sic popul᷒ sic sa/ cerdos. Isa. xxiiii. ¶ Et hec de secūdo pri cipali nostri sermonis articulo

Tertio notat in verbis ꝓpositis no bilis exaltatio. s. in vocatiōe q̄ vo/ cati estis. Nec em̄ vocatio sacer/ dotalis honor ⁊ pastoralis dignitas est q̄ nulla in terris nobilior sublimatio. nulla sublimior exaltatio esse potest. In qua nō terrena sed celesti auctoritate electi estis. Nō humana s3 diuina vocati electōne iu xta illud ap'li. Nemo assumit sibi honore3 s3 qui vocat᷒ est a dn̄o tanqꝫ aaron. Heb. v. Un̄ hu᷒ vocationis vestre tam nobilis sublimitas. ⁊ sublimis nobilitas vob̄ ostē ditur cū dicit. Uos estis gen᷒ electū rega le sacerdotiū. gens sancta. popul᷒ acq̄siti onis. ꝓma Pet. ii. c. Uos inqꝫ gen᷒ electu3 su̾nali vocatione. Regale sacerdotiū. sa cramentali vnctione. Gens sancta sp̄ūali ꝑfectione. Popul᷒ acquisitionis filiali et speciali adoptione ¶ De quib͝ q̄ttuor no bilib͝ ꝯditionib͝ sic breuiter trāseo. q2 lon gum nimis esset de singulis dicere. s3 hic vnū finaliter ꝯcludere ac diligēter nota/ re sufficiat. ꝙ sc3 in hac tam nobili vocati one vestra. nō quasi d̄ vana nobilitate car nali. sed quasi de vera nobilitate spiritua li gloriandū est. dicēte ap'o. Uidete voca tionē vestrā frēs. q2 nō multi sapiētes ꝭm carnē. nō multi potētes. nō multi nobiles sed q̄ stulta sunt mūdi elegit de᷒ vt cōfun dat sapiētes ⁊ infirma mūdi elegit de᷒. vt ꝯfundat fortia ⁊ ignobilia mūdi ⁊ cōtem ptibilia elegit de᷒. vt nō glorietur oīs ca/ ro in ꝯspectu ei᷒. ꝓma Coꝛ. i. ¶ Ecce fra tres dilectissimi vt vana sapiā. vana potē tia. vana nobilitas. ⁊ generaliter vana car nis gloria ꝯfundatur. iuxta hāc sniā3 ap'i nō sapiētes sapiētia seculari sed spirituali nō potētes virib͝ s3 v̾tutib͝. n̄ nobiles car ne sed mēte. ad altitudinē ecclesiastici mi/ nisterij diuina electōe vocant. Audiāt igi tur hanc doctrinā. audiāt ⁊ erubescāt su/ perbi quidam ⁊ ambiciosi ac vana gloria

turgidi. qui blandis obsequiis & simulationibus vendicant sibi magnatum & potentum suffragia. nunc consanguinitate, propaginis. nunc nobilitate generis ut sic quoquomodo se ingerant in patrimonium crucifixi. Tales non digne ambulant. sed indigne ambiunt. Tales non diuina vocatione sed humana vsurpatione seu potius lupina violentia in ouile domini gregis ascendunt. Ideoque non rectores sed raptores. non duces aut pastores. sed fures & latrones nominandi sunt dicente xpo. Qui non intrat per ostium in ouile ouium. sed ascendit aliunde ille fur est & latro. Joh. x. Certe per hostium non intrant qui ideo ascendunt non vt pascant sed vt pascantur. non vt prosint. sed vt presint. non vt ministrent sed vt dominentur. Contra quos in euangelio dicitur. Reges gentium dominantur eorum. non sic autem erit inter vos sed qui maior est in vobis fiat sicut iunior. & qui precessor est sicut ministrator. Luce. xxij. Non sic ergo charissimi non sic. sed iuxta ea que superius notata sunt in verbis propositis Obsecro vos vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis. Nos ille concedat qui vos sua gratia vocare dignatus est Jhesus xpus Qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum Amen.

¶ Explicit sermo factus in synodo per dominum Petrum de aillyaco cameracensem episcopum

¶ Sequitur sermo eiusdem de eodem

Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis Scriptum est Ephe. iiij. c. Et in epistola dominice nunc currentis. ¶ Venerabiles patres & vos in xpo fratres charissimi. Verba hec apostolica paulisper suspensiua sunt. et a precedentibus dependent verbis. alias per me in synodali quodam sermone deductis. quibus per apostolum dicitur. Obsecro vos vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis. Nam paucis interpositis idem apostolus quasi viam nobis insinuans per quam maxime in ipsa vocatione nostra digne ambulare valemus verba que nunc vestre charitati proposuimus: subiunxit. Solliciti inquit seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis ¶ In quibus verbis circa hanc vnitatem quam tantopere nobis commendat apostolus. Tria diligenter notare notaterque considerare debemus. Primo quantum. i. quanta cura vnitas sit seruanda. Quia dicit. Solliciti seruare. Secundo qualis vnitas sit seruanda. Quia dicit Unitatem spiritus. Tertio qualiter & in quo vnitas sit seruanda. Quia dicit. In vinculo pacis. Quantum ad primum seruanda est vnitas cordialiter & studiose. Quia Solliciti seruare &c. Quantum ad secundum seruanda est vnitas spiritualiter & virtuose. Quia vnitas spiritus. Quantum ad tertium seruanda est vnitas fraternaliter & amorose. Quia In vinculo pacis. His itaque tribus articulis consideratis his tribus considerationibus declaratis sermonem nostrum breui congruoque fine claudemus.

Primo quod in verbis propositis nobis considerandum est quantum. i. quam magna sollicitudinis & diligentie cura vnitas sit seruanda. Quia dicitur. Solliciti seruare vnitatem spiritus Ubi patet quod seruanda est vnitas cordialiter & studiose. i. cum vehementi cordis & animi applicatione. quod vobis patenter insinuat apostolus. Nam cum dixisset. Obsecro vos vt digne ambuletis vocatione qua vocati estis. statim quibus hoc effici possit virtutibus. subdidit. Cum omni inquit humilitate & mansuetudine cum patientia supportantes inuicem cum charitate. Ubi quattuor enumerat virtutes humilitatem scilicet mansuetudinem. patientiam. & charitatem. tanquam omnibus xpianis. & maxime viris ecclesiasticis necessarias. & ad digne ambulandum in sua vocatione precipue obseruandas. Nullam tamen earum sed solam vnitatem sollicite seruandam exprimit dicens. Solliciti seruare vnitatem. Sed quare hoc fratres charissimi. Nunquid enim sollicite seruanda nobis est humilitas. Nunquid mansuetudo. Nunquid patientia. Quas summus magister noster xpus verbo pariter & exemplo singulariter edocuit. Unde et ipse ait. Discite a me quia mitis sum & humilis corde. Math. xj. Nunquid etiam sollicite seruanda est charitas. Quam summus post xpm doctor noster Paulus apostolus. ceteris virtutibus etiam theologicis anteponit. Nunc inquit manent fides spes charitas tria hec Maior autem horum est charitas. prima Cor. xiij. Nunquid postremo sollicite seruande sunt alie morales virtutes & ille precipue quas philosophi principales seu cardinales vocant. prudentia scilicet iusticia. fortitudo & tem

perantia. Quas etiã diuina scriptura nobis specialiter cõmendauit. Sobrietatẽ; em. id est. tẽperantiã ꝛ prudentiã docꝫ inquit sapiens. ꝛ iusticiã atq̃ virtutẽ. id est. fortitudinẽ. quib⁹ vtilius nihil est in vita hominib⁹. Sapiẽ. viij. Cur ergo fratres charissimi cur de nulla predictaꝝ virtutũ quas proculdubio nobis solicite seruare necesse est. cur inquã de nulla earum aut quauis alia. sed de sola vnitate specialiter ꝛ expresse dicit apostol⁹. Solicitꝭ seruare vnitatẽ. Sane ñ hoc frustra vel ociose. sꝫ fructuose ꝛ vtiliter a tanto doctore expressum est. Ad hoc videlicet vt nobis ostenderet. q̃ licet virtutes oẽs solicite sint ꝑuande. specialiter tamẽ vnitas catholica. quia sine ea virtutes singule nõ subsistũt. sed in eam tanq̃ in finẽ tendũt. atq̃ ꝑ eam in illum qui vere vnus deus est. ꝛ ꝓpe vn⁹ finis omniũ. ꝛ in quem nostre intentionis nostreq̃ vocationis esse debet spes vnica finaliter ordinãtur. Unde postq̃ per apostolum dictũ ẽ. Solicitꝭ seruare vnita. ꝛc̃ Statim sequitur. Unũ corpus et vnus spiritus sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. vnus domin⁹. vna fides. vnum baptisma. vnus de⁹ ꝛ pater omnium ꝛc̃. Ecce ergo quid sit vnitas christiana. Unũ corpus ꝛ vnus spirit⁹. id est. vnũ christi corpus mysticũ ex multis membris spiritualiter cõgregatum. Ecce insuper ĩ quo consistit vnitas xp̃iana. vna spes vocis. vna fides. vnum baptisma. Ecce postremo ex quo consistit ꝛ in quem tendit vnitas christiana. Unus domin⁹ vn⁹ deus ꝛ pater omniũ ꝛc̃. Et hanc vnitatẽ nõ hic solum sed in plerisq̃ scripture sue locis nobis cõmendauit apostol⁹. Unde est illud Sicut inquit in vno corpe multa membra habem⁹. omnia autẽ mẽbra nõ eundẽ actum habẽt. ita ꝛ multi vnũ corp⁹ sum⁹ ĩ xp̃o. singuli aũt alter alterius mẽbra. Romanoꝝ. xij. Multa quoq; huic ꝯcordãt sententie. ꝓma Coꝝ. xij. Et iterum. Omnes inquit vos vnũ estis in christo ihesu. Gal. iij. Ex predictis igitur perspicuũ est quantuꝫ. id est. quanta diligentia. quanta solicitudine ꝛ q̃ cordialiter ꝛ studiose vnitas sit seruanda. q̃obrem non immerito dicit apostol⁹. Solicitꝭ ser. ꝛc̃. Et hec de ꝓma parte ꝛ ꝓma nostri sermonis cõsideratione sufficiãt

¶ Sequit de secunda

Secundo in verbis propositis nobis ꝯsiderandũ est qualis vnitas sit seruanda. Quia dicit vnitatem spiritus. Ubi patet q̃ seruanda est vnitas spũaliter ꝛ virtuose. Absit inquã a nobis absit etiã a cogitatõe nostra. absit longeq; diffugiat vnitas illa si sic debeat nomiari qua pleriq; ad mala pagenda carnaliter ꝛ viciose reperiunt vnanimes. ¶ De qua in moralibus dicit Gregori⁹. Sicut esse noxium solet si vnitas desit bonis ita perniciosum est si nõ desit malis. Nõ est hec illa quã hic loquit apostolus. sed vnitas spiritualis ꝛ virtuosa. de qua cuꝫ ipe postea monuisset vt essemus inuicẽ vnũ corpus statim addidit. Et vn⁹ spiritus vt per hoc clarũ fieret q̃ hui⁹ corporis vnitas ñ carnaliter sed spũaliter deberꝫ intelligi Qualiter aũt hoc sit ipe aperti⁹ alibi oñdit Sicut inquit corp⁹ vnũ est ꝛ membra habet multa. oĩa aũt membra corpis cum sint multa vnũ corp⁹ sunt. ita ꝛ christ⁹. Etenĩ in vno spiritu omnes nos in vnũ corpus baptizati sum⁹. ꝓma Coꝝ. xij. Ubi consequenter agẽs de vnitate corpis xp̃i mystici per similitudinẽ corpis humani quinq; notauit cõditiões q̃ ad eã specialiter req̃rũtur ¶ Prima est beniuola maioꝝ humiliatio ad exclusionẽ iurgij. De qua ipse ait Nõ potest ocul⁹ dicere manui. opa tua nõ indigeo. aut iteꝝ caput pedib⁹. nõ estis mihi necessarij. sꝫ multo magis q̃ videtur mẽbra corpis infirmiora esse necessariora sunt ꝛc̃. ¶ Secũda est charitatiua inferiorum cõfortatio ad euitationẽ tedij. Unde subdit. Et que putam⁹ ignobiliora. id est minora ꝛ inferiora mẽbra esse corporis. ꝛ que inhonesta sunt mẽbra. id est. infirmiora. abũdãtiorem honestateꝫ habẽt. ꝛc̃. Jõ nõ ꝯfundẽda sed cõfortãda. ¶ Tertia est mutua membroꝝ solicitudo ad impẽsionem bñficij. Ideo paulo post sequitur vt nõ sit scisma in corpore. sed ĩ idipsum pro inuicem solicita sint membra. scꝫ ad bñficia vnanimiter impẽdẽda. ¶ Quarta est dolorosa afflictoꝝ cõpassio ad augmẽtationẽ meriti. Et si q̃dẽ [illegible] pat[illegible] vnũ membꝝ cõpatiãtur oĩa mẽbra. Quinta e[illegible] iocũda bonoꝝ cõgratulatio ad cõmunicatiõꝫ gaudij. ꝓpt quã ꝯcludit. Si gl'iat vnũ membrũ ꝯgaudẽt oĩa membra. Uos aũt estis

corpus xpi ⁊ membrū de membro. Hec il le. Hanc etiā spūalem fideliū vnitatē pn/ ceps apostolo℞ petr⁹ cōmendās ait. In fi de aūt omnes vnanimes in oratōe estote. pma Pet. iij. Et ibi qnqꝫ ꝯditiones enu/ merat que ad hāc vnitatē ptinent. Prima est pietatis cōpassio respectu infirmorum Secūda fraternitatꝭ dilectio respectu bo norum. Tertia miserie subuētio respectu paupe℞. Quarta modestie humiliatio re spectu extraneo℞. Quinta omnis rancorꝭ ⁊ querimonie depositio respectu aduersa riorum quas p ordinē tangit dicēs. Cō/ patientes. fraternitatis amatores. miseri/ cordes. modesti. humiles. non reddentes malū pro malo. nec maledictū pro male/ dicto. sed ecōtrario benedicētes. quia in h̄ vocati estis vt benedictionem hereditate possideatis. Utinā fratres charissimi vtinam hec apostolica documēta ecclesia stici viri maxime apostolo℞ successores p̄ lati scꝫ ecclīe. ⁊ illi precipue q̄ a cardinibꝫ ecclesie cardinaliū sibi nomē appropriant ceteriqꝫ p̄lati qui se apl'o℞ successores esse gloriātur. vtinā inquā hec que de vnitate spūali p̄diximꝰ solicite obseruassent. vl' iā saltē licet tarde seruare satagerent. Profe cto nō tam diu pseuerasset. nec de die ī di/ em deteriꝰ ꝯualesceret. hoc tam mirabile. tamqꝫ miserabile scisma. Non sic turpiter scissa esset incōsutilis xpi tunica. n̄ sic enor miter diuisa xpiana eccia. Non sic postre mo crudeliter seuirēt in se inuicē ⁊ ī caput suū imo in totū corpus xpi mysticū eccle/ siastica mēbra. De qua re multa loqui possem. sꝫ cogitāti mihi hāc nostri tempꝭ extremā miseriā flere magis libet q̄ aliqd dicere. Ex p̄dictis itaqꝫ ac ex innumerabi libus malis que tpe huiꝰ scismatis ex defe ctu vnitatis quotidie ꝓuenire cernimus. satis supqꝫ satis manifestū est qualis vni tas sit seruanda. qꝛ scꝫ spūalis ⁊ virtuosa. quā vocat apostolꝰ vnitatē spūs. Et h̄ de secūda parte ⁊ secūda nostri sermonis cō/ sideratione sufficiant

Sequitur de tertia.

Tertio in ꝓbis ꝑpositis nobis cōsi/ derandū est qualiter ⁊ in quo vni/ tas sit seruāda. Quia dicit In vin culo pacis. Ubi patet q̄ seruāda est vni/ tas fraternalit' ⁊ amorose. Nihil em̄ aliud est pacis vinculum q̄ fraterna charitas ⁊ charitatiuꝰ amor quo spūalis vnitas cor poris xpi mystici solidat'. Uñ p apostolū dicit'. Sup oīa charitatē habete. qđ ē vin culum pfectionis. ⁊ pax xpi exultet in cor/ dibus vestris ī qua vocati estis ī vno cor pore. Colo. iij. Ideoqꝫ mihi expedire vi/ detur vt de multis ac magnis huiꝰ pacis laudibꝫ quas scriptura sacra cōmemorat aliquas referam. Hec est em̄ que homīes filios dei ꝯstituit. Beati inquit pacifici. q̄ niam filij dei vocabūtur. Math. v. Hec est que in nobis habitaculū dei facit dicē te psalmista. In pace factus est locus eiꝰ. Et ite℞. In pace in idipsum dormiam et requiescam. Hec est que bono℞ spiritua/ lium abundantiā tribuit. Unde idem ꝓ/ pheta. Fiat inquit pax in virtute tua ⁊ ab undantia in turribꝫ tuis. Hec est postre/ mo quā xp̄s nō immerito in omnibꝫ suis operibꝫ singulariter cōmendauit. Hanc quippe nobis obtulit in sua natiuitate di/ centibꝫ tūc angelis. Et in terra pax homī nibus bone volūtatis. Luc. ij. Quod per prophetā predictū fuerat. Orietur inquit in diebꝫ eius iusticia ⁊ abundantia pacis. ps. Hanc docuit in sua p̄dicatione. Unđ apostolꝰ. Ueniēs inq̄t euāgelizauit pacꝫ Eph. ij. Quod etiā idem ꝓpheta p̄nuncia/ uerat dicēs. Audiā quid loquat' in me do minus deꝰ. quoniā loquet' pacē in plebem suā. Hanc tenuit in sua ꝯuersatiōe ipo di cente p eundē ꝓphetam. Cum his q̄ ode/ runt pacē eram pacificus. Hāc suis disci pulis indixit in secreta monitione. pacem inquit habete inter vos. Math. ix. Hāc exhibuit in sua resurrectione. Pax vobis ego sum. Joh. xx. Hanc p̄terea p summo dono eis dereliquit in sua ascensione. Pa cem meā do vobis. pacē relinquo vobis. Joh. xiiij. Quod quidē donū q̄ magnuꝫ q̄qꝫ magnificandū a nobis sit ostēdit Au gustinus. xix. de ciuitate dei vbi ait. Tan tum est pacꝭ bonū vt in rebꝫ terrenis atqꝫ mortalibꝫ nihil gratius soleat audiri. ni/ hil delectabiliꝰ cōcupisci. Ue ergo nobis fratres charissimi ve nobis. qꝛ tpibus no stris pessimis hoc tantū bonū tantūqꝫ do num xpi nō vt dignū est magnificāt. sꝫ p/ uipendūt imo despiciunt xpiani. Iā em̄ prochdolor spreta hac bona ⁊ vera pace ad malam ⁊ falsam pacē ei cōtrariā. pluri mi etiā viri eccīastici dānabilit' se ꝯuertūt

simo veri⁹ se puertũt. Est aũt hec pax tri/plex que xpianorũ puertit aĩos. z a vera pa/ce z pacifica vnitate diuertit. ¶ Prima pax est cũ delicijs carnalib⁹. de qua ppha. In pace inquit amaritudo mea amarissima. Isa. xxxviij. ¶ Secũda pax est cũ diuitijs tpalib⁹. de q̃ sapiẽs ait. O mors q̃ amara est memoria tua hoĩ iniusto z pacẽ habẽti in substãtijs suis. Ecci. xlj. ¶ Tertia pax est cũ terrenis amicitijs z ꝯsanguineitati/bus. de q̃ xps. Nõ veni pacẽ mittere ĩ ter/ram sz gladiũ. Ueni em̃ separe hominez aduersus patrẽ suũ. z filiã aduersus m̃rez suã. Math. x. c. Heu heu q̃ multi in his hodie pacẽ suã ꝯstituũt ac ideo veram cũ xpo pacẽ deserũt. z falsam cũ dyabolo pa/cem agũt. In quorũ psonã p ppheta dicit. Cũ inferno fecim⁹ pactũ. i. pacis actum. Isa. xxviij. c. De quib⁹ etiã apl's loquitur. Cũ dixerint inq̃t pax z securitas. tunc re/pentin⁹ eis supueniet interit⁹. j. Thessa. v. Hanc igit fugiam⁹ frẽs charissimi. z illaz quã supra dixim⁹ queram⁹ pacẽ. Cui⁹ pre/conia beat⁹ Aug⁹. breuiter exp̃mit dicens. Pax est serenitas mẽtis. tranquillitas aĩ. simplicitas cordis. amoris vinculũ. ꝯsor/tium charitatis. Nec ad hereditatem xpi poterit puenire q̃ testamentũ pacis nolue/rit obseruare. Ex p̃dictis g̃ abũdanter ostẽ/suz est q̃liter z in q̃ vnitas sit suãda. Quia scz in vinculo pacis. Et hec de tertia pte. z tertia n̄ri smonis ꝯsideratõe sufficiat. ¶ Ex qua z alijs p̃cedẽtib⁹ possum nõ im/merito monẽdo ꝯcludere. vt soliciti sitis seruare vnitatẽ spũs in vinculo pacis. que fuerũt vba p̃mo vestre proposita caritati. ¶ Sz iam frẽs charissimi iã diligent illa nobis inuestigãda sunt q̃ hanc vnitatẽ spi/ritus z hoc vinculũ pacis diuidũt et dis/soluũt. ¶ Ubi notandũ est q̃ in sacra scri/ptura diuersa legim⁹ vincula culpe z iniq̃/tatis. vinculo xpiane pacis z pacifice vni/tatis aduersa. ¶ Sunt eteni p̃mo vincu/la carnalitatis z luxurie. De qua sapiens. Inueni inq̃t amariorẽ morte mulierez. id est. carnalẽ voluptatẽ. Que laque⁹ vena/toris est z sagena cor ei⁹ z vincula sũt ma/nus ei⁹. Ecci. vij. Sunt etiã vincula va/nitatis z supbie. Uñ de supsticiosis z sup/bis egyptijs scriptũ est. Dũ em̃ psuasũ ha/bent iniq̃ dñari posse nationi sancte vin/culis tenebrarũ z lõge noctis cõpediti sũt. Sapie. xvij. c. Sunt insup vincula cupi/ditatis z auaricie. Propter qd̃ dicit apl's. Qui volũt diuites fieri incidũt in tẽptati/onem z in laqueũ dyaboli z desideria m̃l/ta inutilia z nociua. que mergũt homines in interitũ z pditionẽ. p̃ma ad Thimo. vl. Hec sunt ergo tria vinculorũ genera nos ad peccatũ trahẽtia. ¶ Sed sũt z alia tria nos in pctõ tenẽtia z eo periculosiora. q̃a precedẽtib⁹ fortiora. Est em̃ vinculũ pra/ue ꝯsuetudinis. de quo figuraliter a chri/sto dictũ est. Hãc filiã abrae quaz alliga/uit sathanas decẽ z octo annis. nõne opor/tuit solui a vinculo isto die sabbati. Luce xiij. Hec q̃ppe mulier q̃ tot annis habue/rat. vt ibi dr̃ spũm infirmitatis. z erat icli/nata. nec oĩno poterat sursum respicere si/gnificat aĩam lõga pcti ꝯsuetudine icur/uatã. quã die sabbati id est. tpe grẽ xps oñ/dit speciali ei⁹ auxilio a tã forti vinculo eẽ soluendã. Est p̃terea vinculũ puerse ob/stinatiõis. Uñ sub figura scriptũ legit q̃ nabuchodonosor ioachim vinctũ cathe/nis duab⁹ duxit ĩ babilonẽ. ij. Paral. vlt. Nabuchodonosor eĩ dyabolũ. Joachim obstinatũ pctõrẽ. cathene due pctã carna/lia z spũalia. Babylon aũt ꝯfusionẽ figu/raliter significãt. De h vero pctõrũ vincu/lo ibidẽ subdit. Multiplicate sunt iniq̃/tates mee z incuruat⁹ sum multo vinculo ferri. Uinculũ quippe ferri obstinatio est duri z puersi animi. Est postremo vincu/lum indurate excecatõis. ppter qd̃ de exce/catore pctõre ĩ persona nabuchodonosor dr̃. Alliget vinculo ferreo z ereo. cor ei⁹ ab humano cõmutet z cor fere det ei. Daniel. iiij. c. Indurata em̃ excecatio vinculũ fer/reum noĩat ppter indomabilẽ pcti obsti/nationẽ. vinculũ vo ereũ ppt inflexibilem pcti excusatiõz. sz q̃ p hoc cor humanum in cor fere mutat ad excecatã humani cor/dis ptinet bestialitatẽ. Hec sunt g̃ vincu/la culpe z iniq̃tat̃. de q̃b⁹ p ppham dictũ ẽ. Ue q̃ trahit̃ iniq̃tatẽ ĩ funicul vanitat̃. z q̃si vinculũ plaustri pctm̃. Isa. v. Ue igit nob frẽs carissimi ve nob q̃r vincul his ho/die pchdolor ligãt. oppmũt. ic[illegible]ãt. z ad pctã q̃lib3 ptrahũt fere vniuersalit xpiani z qd̃ maxie dolendũ est scelesti⁹ viri eccle/siastici. z scandalosi⁹ pastores z plati. Uñ factũ est vt his peccat̃ exigẽtib⁹ iã fere in vniuersa xpianitate dissoluat vnitas spi/

ritus ꝛ rumpat vinculū pacis. nihilqꝫ vbi libet supesse videat nisi diuisio inimicicia discordia atqꝫ ɔtētio. Ideoqꝫ q̄ꝫ bonum ꝛ q̄ꝫ iocundū sit pacis vinculū iā p eiꝰ ɔtraria docēte nobis experientia cognoscimus iam em̄ illud Tullij sensibilit̄ esse veꝝ pcipimus. Quāta inq̄t vis amicicie ɔcordie qꝫ sit ex odijs atqꝫ dissidijs pcipi pt. Que em̄ domꝰ tam stabilis. que tā firma ciuitas q̄ nō ex his possit euerti. Iā ꝛ illud salustij nisi nimiuꝫ ceci fuerimꝰ corporalibꝫ oculis intuemur. Cōcordia inquit parue res crescūt. discordia maxime dilabuntur Jam etiā illud xp̄i lamētabiliter experimur Omne inq̄t regnū in se diuisum desolabitur. Math. xij. Jam q̄ppe vt de sp̄uali regno eccl̄ie qd̄ nūc scismatica diuisione desolabiliter laceratur. vt inq̄ꝫ de eiꝰ lachrymosa desolatōe taceam. q2 nobis etiā tacētibꝫ res loquunt̄. iam in eiꝰ tp̄ali impio. ꝛ i omni fere xp̄ianoꝝ regno ɔmotio fit guerrarum. plioꝝqꝫ sedio. quāobrem dum nostri reges ꝛ p̄ncipes ꝑpter solas q̄s amant diuitias aut delicias litigāt dū ꝑ explenda cupidine aut vlciscēda iniuria certant ꝛ aduersus se inuicē insaniūt. dū inq̄ꝫ hec agunt ꝛ que agere debuerāt negligunt. interim xp̄i hereditas a suis ꝛ a nostr̄s hostibus lacrimabiliter ɔculcat̄. Vn̄ fit vt xp̄ianitas olim p orbem terraꝝ adeo lōgelateqꝫ diffusa. ꝛ de qua beatꝰ Augꝰ. in li. vere religionis asserit. q̄ p om̄es terrarum partes quas homīes incolūt sacra xp̄iana colerent̄. iā intantū diminuta ꝛ artata sit. et de die in diē ab hostibꝫ fidei coartet̄ vt in maxima illaꝝ terraꝝ portione nomē fidei qꝫ xp̄i penitꝰ ignoret̄. Quid plura. Ipa ciuitas hierl'm totaqꝫ terra sancta terra singulariter xp̄o dedicata. terra maioribꝫ nostris ꝑmissa. terra nobis. si tn̄ veri xp̄iani sumꝰ debita. iā a nobis turpiter erepta ab infidelibꝫ possidet̄. Et qd̄ auditu horrendum ē. cū machometus scelerat' ille ꝛ infamis p̄do in medio gētis sue summo cultu summo honore ac sūma reuerētia ꝑrsus indigna [illegible] iaceat. iā tn̄ xp̄i sepulcruꝫ irreuer[illegible]r ab hoste possessum nō sine periculo gui ꝛ infami tributo raro a fidelibꝫ venerat̄. Heu pudet tedetqꝫ de tāt̄s xp̄i sueqꝫ xp̄ianitatis ɔtumelijs vltra loq̄. Sꝫ vn̄ hec frēs charissimi vn̄ hec. aliaqꝫ innumerabilia xp̄ianoꝝ mala nisi q2 p pctōruꝫ vincula dissoluit̄ i eis vinculū xp̄iane pacis ꝛ pacifice vnitat̄. Ideoqꝫ merito nos ammonet apl's vt soliciti simꝰ s̄uare vnitatem sp̄us i vinculo pac̄. Hoc igit̄ apl'i documētū nullatenꝰ adimplere valemꝰ. nisi etiā soliciti simꝰ dirūpere ea q̄ sup̄ diximꝰ vincula pctōꝝ. Ad qd̄ nos hortat̄ ꝓpha dicens. Disrūpamꝰ vincula eoꝝ. ꝛ ꝓiciamꝰ a nob iugū ipsoꝝ. i ps. ij. Qd̄ vtiqꝫ deo auxiliante facere possumꝰ partialit̄ ꝛ dispositiue. sꝫ solꝰ deꝰ hoc pōt p̄ncipalit̄ ꝛ effectiue. ꝛ illd̄ ab eo debemꝰ bonoꝝ opeꝝ sacrificio deuote ꝛ hūilit̄ postulare. eodē ꝓpha dicēte. Disrupisti dn̄e vincula mea tibi sacrificabo hostiā laudis. Qd̄ nobis p̄stare dignet̄ auctor ip̄e vnitat̄ ꝛ pac̄. Qui viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ Amen

¶ Explicit s̄mo factꝰ i synodo p reuerendū in xp̄o patrē dn̄m Petꝝ cameracēsem

¶ Sequitur omelia eiusdē facta in synodo sup̄ illo euāgelio s̄m lucā. Designauit dn̄s ꝛ alios septuagintaduos. Et reliq̄.

Lectionem sancti euāgelij s̄m lucā quā modo cū legeret̄ audist̄. Jōp̄res ꝛ in xp̄o frēs charissimi exponēdā suscepimꝰ q2 n̄ solū nūc sꝫ annuatim in sacra synodo solēnit̄ recitat̄. Nec īmerito. Nā ī ea sūmꝰ doctor ꝛ mgr̄ nr̄ dn̄s ih̄s xp̄s discipl'os suos ꝛ nos ī eis sapiēt̄ edocuit. ꝛ mistris eccl̄ie tāq̄ operarijs messis dn̄ice triplicē ɔsideratōeꝫ notant̄ ꝑposuit. Primā d̄ coꝝ institutōe. scd̄am d̄ eoꝝ informatōe. tertiā d̄ eoꝝ retributōe. Per p̄maꝫ dat̄ auctas ꝛ potētia. p scd̄am dat̄ sagacitas ꝛ ꝓuidētia. p tertiā dat̄ stabilitas ꝛ p̄minētia. Hec ḡ tria iuxta euāgelici text̄ decursū. ordine debito ad nostrā edificationē dō adiuuāte ꝓseq̄mur ¶ In p̄mis ita qꝫ ɔsiderāda nob ē mistroꝝ eccl̄iasticoꝝ institutio. p quā dat̄ eis auctas siue potētia. Circa h̄ aūt ī ꝟbis euāgelic̄ triplex notat̄ eoꝝ ɔditio. Prīo dn̄t īstitui ꝛ ordinari diuina electōe. Scd̄o dn̄t vniri ꝛ copulari mutua dilectōe. Tertio dn̄t muniri ꝛ roborari deuota orōe ¶ Quantū ḡ ad p̄mū audiamꝰ q̄d euāgeliū loquit̄. Designauit inq̄t ꝛ alios ꝛc. Priꝰ enī vt ī matheo legit̄ xp̄s duodecim apostolos elegerat. postea

vero hos alios discipulos designuit. Quos septuagintaduos cstituit in signu꞉ ꝛ figu/ram. ꝙ post futurā ei⁹ ascensionē p eos se/ptuagitaduo genera linguaꝝ vētura erāt ad sue fidei vnitatē. Quos ideo merito de signauit. i. signāter elegit. ꝛ ꝗs ad hoc op⁹ eternaliter pdestinauerat tpali electione: tūc specialit institui. vt p h oñderꝫ ꝙ nul lus ꝓpria auctoritate intrusus sꝫ solū diui na approbatōe vocat⁹ ecclesiasticū officiū assumere debeat dicēte aplo. Nemo assu/mat sibi honorē. sꝫ q̇ vocat⁹ est a dño tāꝗ aaron. ¶ Ve ḡ illis q̇ vel symoniaca pui/tate vl tyrānica potestate honores ecclesi asticos vsurpare psumūt. qꝛ q̇ nō intrant p ostiū in ouile. sꝫ ascendūt aliūde. illi pro fecto nō sunt veri pastores. sꝫ veritatꝭ testi monio fures sunt ꝛ latrones. Et h ꝺ pmo

¶ Quantū aūt ad secundū audiam⁹ ꝗꝺ sequit. Et misit illos binos añ faciē suam in oēm ciuitatē ꝛ locū q̇ erat ipe vēturus. Hoc nō solū intelligendū esse puto de ei⁹ aduētu p pñtiam corpalē sꝫ etiā de aduen tu ei⁹ in mentē p influentiā spūalem. O ꝗꝫ rect⁹ ordo Aduentū mgri pcedūt discipu li. Aduentū dñi pcedūt serui. pcedūt in/struēdo. sequit inspirādo. pcedunt per do ctrinā. sequit p grām. ¶ Nec imerito eos añ se binos misit. Nā hoc ꝯueniēter face/re voluit triplici rōe. ¶ Primo ꝓpter mu/tuam ꝯsolatiōꝫ. ꝛ fraterni auxilij ꝯfortatō nem. qꝛ sapiēs ait. frater q̇ iuuat a fratre ꝗ si ciuitas fortis ¶ Secūdo ꝓpter veritatꝭ ab eis pdicāde ꝯfirmatiōem. vt iuxta legꝭ pceptū. in ore duoꝝ testiū staret verbum

¶ Tertio ꝓpter charitatiue dilectōnis si/gnificationē. Nā vt ait Grego. p hoc taci te innuit. ꝙ q̇ erga alteꝝ caritatē nō habet pdicatōis officiū nullaten⁹ suscipe debet. Jō ergo specialit missi sunt bini. in signū ꝙ ministri ecclesiastici sibi inuiceꝫ ꝛ alijs debēt charitatiue dilectōis vinculo copu lari. ꝛ bine dilectōis ꝺi scꝫ ꝛ ꝓximi vnitate ꝯiungi. vt iuxta doctrinā apli solicititi sint seruare vnitatē spūs ī vinculo pacis Ve ergo illis q̇ ꝯtra charitatꝭ vnitatē in eccia xpi scismata ꝛ diuisiones semināt. vel iam seminata scismatū ziꝫania hodie ꝓchdo/lor nimiū crescētia solicite non extirpant. Heu ꝗꝫ reprobi sunt hi nephādi operarij. quoꝝ malicia vl negligētia messis ecclesi astica optate pacis fructu puata steril effi

citur ꝛ aduersantiū pedib⁹ ꝯculcat. ꝯcul/cata deprimitur. depressa spernit. De q̇b⁹ ipe p ꝓpham ꝯquerit. Filios enutriui ꝛ ex altaui. ipi autē spreuerūt me. Et h ꝺ scđo.

¶ Quantū ꝟo ad tertiū audiam⁹ ꝗꝺ po stea subdit. Et dicebat illis. Messis q̇dē multa. operarij aūt pauci. Rogate ḡ dñm messis vt mittat opàrios in messem suaꝫ. Hoc in loco messis intelligitur ecclesia. i. cōgregatio fideliū. que iā tūc multa erat. quantū ad pparationē. qꝛ multi prepara/ti vt p verā fidem collecti in horreum po nerētur eccie. Operarij vero pauci. id est. doctores ꝛ pdicatores alijꝗꝫ spūales mini stri ad hāc fideliū collectiōem idonei. pau ci sunt respectu tāte multitudinis congre gāde. Sane sicut tūc hoc veꝝ erat. sic mo do nō min⁹ veꝝ ē. Nā sicut h ait Gregori⁹ Ecce iā mund⁹ sacerdotib⁹ plen⁹ est. et tñ in messe dñi rar⁹ valde inuenit operarius qꝛ officiū quideꝫ sacerdotale suscipim⁹. sꝫ opus officij nō implem⁹. Cur ita. Qꝛ cer te opus sacerdotalis officij est p sanā do/ctrinā ꝛ sanctā vitā verbo ꝛ ope xpianum ppl̄m erudire. ad qꝺ ꝓchpudor inter tot ec clesie mīstros. hodie pauci reperiūt opa/rij. Quid ḡ supest remediū. Rogate īquit dñm messis. xpm scꝫ q̇ sol⁹ dñs est populi xpiani. ceteri solū sub eo sūt mīstri. ipo di cente. Principes gentiū dñant eoꝝ. nō sic aūt inter vos. sꝫ q̇ maior est fiat sic mīster. Vos ḡ ministri rogate dñm vestꝝ Jesum xpm vt mittat opàrios ī messem ¶ Sꝫ q̇ re xps cū iā mitterre disposuisset tñ roga/ri voluit vt mitterꝫ. Sane h ideo Primo q̇dē vt oñderet ꝙ licet de⁹ eternalit aliq̇d voluerit facere. vult tñ illud fieri mediāti bus orōib⁹ creature. Scđo nō ab vno so lum sꝫ a multꝭ rogari voluit vt h exemplo demōstraret ꝗnte apō deū sit efficacie orō multitudis. ꝛ pcipue ꝯgregatōis eccie xpi ane Tertio h specialit a discipul vult ora ri. oñdens ꝙ null⁹ sit apt⁹ ad hāc euāgeli/cā missionē. nisi p diuinā grām specialem quā nō miret humana pfectō sꝫ impetrat deuota orō. Ac si apte dicat Null⁹ ꝺ se aut sua ꝟtute. null⁹ de sua scia. ꝺ sua industria de sua excellētia aut dignitate pmat sed deuota orōe ac hūilitate munit⁹ atꝗꝫ robo ratus. de sola dei grā ꝛ bonitate ꝯfidat. et iō rogate dñꝫ messis vt ī messē suā opàrios mittat. ꝛ eos ad h aptos ꝛ idoneos efficiat

Nec immerito spũales operarij.i. ecclesie ministri de hoc rogare tenent. si diligẽter attendãt quantũ est on⁹ officij ad qđ mittuntur. Quippe mittunt enĩ ad pdicandũ credenda. ad docendũ facienda. ad venãdum peccatoꝝ occulta. ad absoluendum penitentiũ delicta. Mittunt ad reducendum errãtes. ad corrigendũ ptinaces. ad ꝯsolandũ pusillanimes. ad reficiendũ indigentes. Mittũtur deniq̃ ad fructũ faciendũ in omnes homĩes xp̃o dicẽte. ego misi vos metere Et iteꝝ Posui vos vt eatis ꝛ fructũ afferatis. Ut aũt ex messe ecclesie fructũ virtutũ afferant. necesse est vt in se ꝛ in alijs infructuosam peccatorum messem destruãt. de qua ꝑ pphã dicitur Arastis impietate. iniquitatẽ messuist. Ad hanc nãq̃ messem solicite destruẽdaꝫ mittũtur messores ecclesiastici. qui propt hoc figurãtur in seruis absalon. de q̃bus in secũdo regũ legitur. q̃ cõbusserũt agrũ ioab habentẽ messem ordei. In agro Joab significatur corpus ꝛ anima peccatoꝝ in quo nõ crescit frumentũ virtutũ sed ordeum vicioꝝ. qđ p seruos absolon. id est. ministros dei debet igne charitat cõburi. O felicẽ messoreꝫ q̃ hoc diligenter facere studuerit. quia de illo verificabitur qđ p sapienteꝫ dr. Si impiger fueris veniet vt fons messis tua. id est. virtutũ ꝛ bonorum spũalium abũdantia. de qua intelligi põt illud pphete verbũ. Colligite vindemiam ꝛ messem ꝛ oleũ. Ex abũdantia enĩ virtutum ecclesiasticoꝝ ministroꝝ debet populus colligere nõ solũ messem seu panẽ bone operatiõis. sed etiã vindemiã seu vinũ sancte deuotõis ꝛ oleũ pie compassionis. ꝛ generaliter omnẽ fructũ virtuose perfectionis. Ue ergo illis operarijs in messe eccie. a quib⁹ popul⁹ dei nõ virtutũ sed viciorum fruct⁹. nec bonoꝝ sed maloꝝ operum exempla colligit. Ue in quã illis q̃rũ exempla sunt opa carnalitatis ꝛ immũdicie. de quib⁹ ait apostol⁹. q̃ tradiderunt se metipsos impudicicie in opatione immũdicie. Ue[illegible] ex illis quorũ exẽpla sunt opa iniquit[illegible]s ꝛ iniusticie. quib⁹ a domino p pph[illegible] dicit. Discedite a me omnes q̃ operamini iniquitatẽ. Ue iteꝝ atq̃ iteꝝ illis. quoꝝ exempla sunt opa erroris atq̃ malicie. Hi sunt vt dicit apostol⁹ operarij sub doli transfigurãtes se in apostolos christi

Nõ sic fratres charissimi nõ sic. sed vnusquisq̃ vestꝝ iuxta apostoli documentum solicite curet seipsum probabilẽ deo exhibere operariũ incõfusibilem recte tractantem verbũ veritatis. Et hec de pma euãgelij parte ꝛ pma nostri ꝓpositi consideratione sufficiant.

Sequitur de secunda

Post hec ergo ꝯsiderãda nobis est ministroꝝ ecclesiasticoꝝ informatio. p quã datur eis sagacitas et ꝓuidentia. Ubi diligẽter aduertendũ est q̃ xp̃s eos specialiter de tribus informat ꝛ instruit. Primo q̃ nõ debent terreri ab aduersitate. Secũdo q̃ nõ debẽt moueri a cupiditate. Tertio q̃ nõ debent turbari ab iniquitate. De pmo dicitur. Ite. ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Mittit ergo dñs suos operarios. mittit ministros ecclesiasticos in messeꝫ suã. nõ ad colligendũ ex ea delicias ꝛ voluptates sed ad tolerandũ ꝑ ea molestias et aduersitates. Mittit eos nõ ad adulandũ diuitibus. nõ ad nocendũ pauperib⁹. sꝫ ad debellandũ malos. vt Josue missus est ꝯtra amalech ꝛ ad liberandũ oppressos. vt moyses ad pharaonẽ missus est Et ideo ne faciliter aduersitatib⁹ terreant. pmunit eos dicens. Ecce ego mitto vos sicut oues vl agnos inter lupos. Hoc est Sicut humiles inter supbos. sicut patiẽtes int aduersarios. sicut pios inter crudeles. sicut benignos inter feroces. sicut simplices inter fraudulẽtos. sicut inermes inter armatos Ite ergo securi. nõ tamẽ ꝯfidẽtes i armis seculi. sed inductes vos armatura spũali. hoc est scuto fidei. galea spei. lorica iusticie. ꝛ gladio spũs qđ est verbuꝫ dei. His itaq̃ armis muniti nolite terreri. quia vt Chrysostom⁹ ait. Eccliam vincere nulla vis poterit. dei est eccia q̃ est oĩum fortior Ipe est q̃ dicit. Tu es petr⁹ ꝛ super hanc petrã edificabo ecciam meã. Et porte inferi nõ ꝑualebũt aduersus eam. qđ si non crederet verbis. tamẽ reb⁹ ipsis ꝛ operib⁹ credere necesse est. Quanti enĩ tyrãni aggressi sunt impugnare ecciam dei. Quanta tormẽta quantas cruces adhibuerunt. ignes. fornaces. feras. gladios intẽdentes ꝛ nihil agere potuerũt. Ubi nũc sunt illi qui hec fecerũt. Et vbi illi q̃ hec fortiter ꝑtulerunt Nũc illi eternis penis pmuntur

z isti eternis gaudijs erigunt. Et h° d° pmo
¶ De secundo sequitur
Nolite portare sacculū neq3 perā. neq3 calciamēta. z neminē p viam salutaueritis Hoc ē. Nolite pdicare aut ecclasticū officiū exercere ppt cupiditatē aut auaricie questū. s3 paupertatē z hūilitatē exeplo mgri vri sequētes. neq3 sacculū portetis neq3 perā. i. repositoria ciboꝝ aut pecuniaꝝ ñ deferatis in via ppt necessaria vite. neq3 calciamēta. qd° de integris calciamētis d3 itelligi. q2 sic i euāgelio marci legit. apli sandalijs vtebāt In his aūt vbis nihil aliud onditur nisi q2 p dicator d3 esse absolut° a cupiditate. superfluitate. z solicitudine tpali. ne i his ipediatur aut qmodolib3 retardet a pdicatōne vbi. qd etiā sequētia vba idicāt. Neminē in quā p viā salutaueritis Lic3 ei qdā h ita exponāt. i. neminē saluū in pnti vita dixeritis. q2 qlibet nisi diuīa reuelatōe certificat° fuerit incert° est d salute sua. dicēte scptura: Nemo scit an amore vl odio dign° sit. Hec tñ expositio nō tā lralis q3 spualis z moral ee videt. Jō illo queniēti° itelligit vt ex h dilligētia z festiatio euāgelice pdicatōis tāta ee inuat. q2 nec ex familiaritate collōqi aut salutatōis. seu alia quis occasione debeat retardari. Hoc loquēdi mō vsus ē heliseus. qrto regū dicēs puo suo. Si occurrerit tibi hō ne salutes eū. volēs p h excludere vba retardatiua itineris ¶ Ex pmissis euāgelij vbis z alijs q in matheo legūt. qbo aplis d2. Nolite possidere auꝝ neq3 argētū neq3 pecuniā i zonis vestris. voluerūt aliq cludere q2 viri ecclastici z maxie epi q in eccla aploꝝ locū tenēt nō pnt licite aliqd pprium possidere. Quibus cordare videt hieronimi vba i epla ad nepocianū vbi ait. cleros grece latine sors appellat. ppterea clerici dicūt. q2 de sorte dni sūt. vl q2 ipe dns sors. i. ps eoꝝ ē. q aūt dnm possidet nihil extra deum hre pt. Si āt auꝝ. si argētū. si possessiones h3. cū istis ptibus nō dignat dns fieri psci° ¶ S3 huic opinioni sacri canones aduersant. in qbo d2 q2 epi d rebus ppijs vl acqsitis heredibus suis derelinqnt Uñ pdicta vba xpi tripl'r pnt itelligi. Uno mō mystice sic exponit ipemet hiero. vt ñ possideam° auꝝ neq3 argetū. i. vt pdicatores ñ innitāt pncipalit sapie z eloqntie tpali ¶ Alio mō sic intelligit Aug°. li. d csensu euāgelistaꝝ vt itelligat xpm h nō pcipiēdo. s3 magis p mittēdo dixisse. pmisit ei eis vt absq3 auro vl argēto z alijs sūptibus iret. accepturi sunt p° vite ab his qbus pdicaret. Uñ subdit. dign° est ei opari° cibo suo. Jta tñ q2 si aliqs ppriis sūptibus vteret in pdicatōe euangelij ad superogatōz ptineret. sic Paul° i epla. j. ad Co. se fecisse testat ¶ Tertio mō pm qd exponit Chryso. vt itelligat h dnm discipulis pcepisse q3tū ad illā missionē q mittebant ad pdicādū iudeis. vt p h exercerent ad cfidēdū de vtute ipi° q eis absq3 sūptibus puideret. Ex q tñ nō obligabāt ipi vl successores eoꝝ vt absq3 ppriis sūptibus euāgeliū pdicarēt. q2 z de paulo i scda epla ad Corin. legit q2 ab alijs ecclijs stipēdiū capiebat ad pdicādū corinthijs Ex q pat3. q2 aliqd possidebat ab alijs sibi missum. Uñ sic cludit sanct° Tho. stultū videret dicere q2 tot scti pōtifices sic athanasi°. ambrosi°. augustin°. illa pcepta trāsgressi fuissent si ad ea puāda se credidissent obligari Jō rñd3 ad pdictā autoritatē hieronimi. q2 cū ois ps sit minor toto. ille cū deo alias ptes hre itelligit. cui° studiū dñ nimis intendit his q sūt mūdi circa ea q dei sūt diminuit Et sic nō dnt clerici ppriū possidere vt sic curēt ppriū q2 i his defectū faciāt. q ad diuinū ptinēt cultū. Hec d scdo ¶ De tertio in euāgelicis xpi vbis subiūgit. Jn quācūq3 domū itraueritis pmū dicite. pax huic domui. Et si ibi fuerit fili° pacis reqescet super illū pax vra. sin autē ad vos reuertetur qsi diceret. Dū ad publicatōz euāgelij pacis pceditis. pacē diligite. pacē cptate. pacē si fieri pt cū oibus hoibus etiā iniqs. etiā puersis. etiā pacis inimicis obpuate. vt possitis cū ppha dicere: Cū his q oderūt pacē erā pacific°. Et iō nolite cturbari ab iniqtate. nolite cōmoueri a puersitate malignitate aut neqcia qulibet hoim s3 in quācūq3 domū intraueritis. pma vba vra sint pacis z caritatis. z pmū dicite. Pax huic domui. i. habitātibus i ea. Et si ibi fuerit fili° pacis pdestiatus. s. ad pacē etnā. reqescet sup illū pax vestra. Hoc ē. orō vra z pdicatō euāgelica in eū optatū habebit effectū Sin aūt ad vos reuertet. q2 dato q2 effectū nō habeat q ad illū. tñ inde mercedē habebitis apud deum O igit magnū pacis euāgelice bonū. cui° pdicatio infructuosa esse ñ pt. Et cui° exhortatio toti° aplice z xpiane doctrie pmū fūdamētū est. O vtinā h saperet z itelligeret

nostri plati et pncipes xpiani. vtinā hāc pacē zelarēt specialit viri aplici. vtinā nō fallaciter sꝫ vere et efficacit dicerēt eccie dei. pax huic domui. et n̄ sic dānose ac dānabilit sinerēt pnicioso scismate hāc dei domū iā pene fundit euersaz desolari. sic ab eo q̄ ipaz in pace fundauerat dictū ē. Oē regnū i se diuisū desolabit ¶ Et h̄ de scda euangelij pte. et scda ɔsideratiōe sufficiant.

¶ Sequitur de tertia.

Postremo ḡ ɔsiderāda nob est mīstroꝝ eccīasticoꝝ retributio. p quā dat eis sublimitas et pminētia. Qua i re sciēdū ē q coꝝ retributio triplex assigri pt. Pria ē corpal sustētatiōis. Scda ē spūalis honoratiōis. Tertia ē eternal coronatōis De pma h̄ dr In eadē aūt domo manete. edētes et bibētes q̄ apd illos sūt. Dign ē em opari mercede sua. Ubi oñdit xps q mīstri eccīastici q̄ pplo xpiano i spūalib seruiūt. de iure diuino et hūano dn̄t ab eo i corpalib seu tpalib sustētari De hac āt retributōe et sil de scda dic apls ad Thim. scribēs. q̄ bn̄ psūt psbyteri. duplici honore digni habeantur Prim honor est sustētatio vite. Secūd exhibitio reuerētie. Et d vtroq honore itelligit illd legs pceptū. honora prēm tuū. qd nō solū de corpali sed etiā de spūali prē accipiēdū ē. ¶ De tertia vo retributōe seu mercede dic xps aplis. Gaudete et exultate q mercees vra co. est ē ce. Et h̄ speālit dabitur euāgelizātib. Uñ in pma ad Corint. scribit aplus. Ue mihi si n̄ euāgelisauero. Si āt h̄ ago mercedē accipio. Sic ḡ boni oparij eccīastici accipiēt mercedē glie. sic ecōtra mali mercedē pene. de q̄ p pphā dr Oēs mercedes coꝝ ɔburēt igne. Ue ḡ ill q̄ eccīasticū officiū assumūt. si qd pfitent fidelit nō pficiūt. q tales puaricatores et iobediētes oparij iuste dānatōis mercedez finalit pcipiūt. dicēte aplo. Ois puaricatio et inobediētia recipit iustā retributionē mercedis ¶ Et h̄ d tertia pte euāgelij et tertia ɔsideratōe sufficiāt. De q̄ pla dicenda erāt. nisi ad alia pperaret intētio. ¶ Audiuim igit [illegible] hac expositōe euāgelica de institutōe [illegible] informatōe. et d retributōe aplorū a[illegible] discipl'oꝝ xpi. Audiuim q̄ fuerint pmitiui oparij. qb succedūt mīstri eccīastici. Aplis ei succedūt epi. discipul vo miores psbyteri et prochiales curati. Naz vt h̄ dic glosa. sic in aplis forma ē epoꝝ. sic in septuaginta duob discipul forma est psbiteroꝝ secūdi ordis. ¶ Nec ɔ hāc sniam mouere dn̄t vba biero. sup eplām ad tytū. vbi postq̄ dixerat Olim idē psbyt q̄ et eps. postea subdit Sic ḡ psbyteri sciūt se eccie ɔsuetudie ei q̄ sibi pposit fuerit eē subiectos ita epi nouerit se mags ɔsuetudie q̄ dispēsatiōis dnīce vitate psbyters esse maiores. et i cōi debere ecciaz regere. ¶ Sciēdū q̄ pe est q olim q̄tū ad nom nō distinguebātur epi et psbyteri. nā epi dicūt ex eo q sup intēdūt. vt dic Aug. psbyteri aūt grece dicunt q̄si seniores. Uñ et apls h̄ noie q̄ntuz ad vtroq vtit. vbi ait. Qui bn̄ psunt psbyteri duplici honore digni habeāt Silr etiam noie epoꝝ. vbi i actib aploꝝ loquens psbyters eccie ephesine dic. Attēdite vob et vniuerso gregi. in q̄ vos spūsctūs posuit epos regere ecciam dei. Sꝫ sp fm rē inter epos et psbyteros fuit distinctio. etiam tpe aploꝝ. vt pꝫ p Dyonisiū. v. c. eccīastice. bierarchie Uñ postea ad vitādū scisma. necesse fuit vt etiā noia distinguerēt. vt. s. maiores dicerēt epi. miores aūt vocarēt psbyteri. Jō psbyteros ab epis n̄ differre Aug. li. d heresib int dogmata heretica ɔnumerat. Ecce ḡ q̄ q̄les et q̄nti fuerūt pdecessores nri. apli scꝫ et discipli xpi. q̄rū vtutes si veri successores sum dem imitari. vt q̄b succedim i officio. succedam i merito. q̄bus succedim i dignitate. succedam etiā in vtute. et si n̄ in ɔsūmata pfectiōe. saltē in studiosa imitatōe. dicēte aplo Imitatores mei estote. sic et ego xpi ¶ Sed pch pudor hodie pl'es sūt eccie mīstri q̄ nō aplicas vtutes. sꝫ mags apostaticas ɔrioꝝ vicioꝝ sordes tā publice et notorie sectāt. vt ex h̄ stat eccīastic a secularib et popularib ɔtēnat et q̄si pedib ɔculcet. Et vt mō de alijs inumerabilib vicijs taceam. iā tā mltos publicos fornicarios et ɔcubinarios psbyteros cernim. vt dignitas sacerdotij ex coꝝ indignitate ɔtēptibil habeat. q cū coꝝ vita despicit. restat vt ipoꝝ stat atq doctrīa et p ɔñs lex diuia et eccie sacra ab eis ministrata vilipēdāt ¶ Aduersus h̄ horrēdū et abomiabile mōstꝝ. multa i smonib mlta i statuts synodalib latrauim. nec tn̄ hmōi scandalū ab hac dyocesi effugare valuim vt vellem. Sūt aūt q̄dā i pplo pdicātes. q̄ dū h̄ tollere moliūt in aliud scandalū icidūt dū h̄ crimē acri iprobādo pplm subiectū

in irreuerētiā ꝛ iobediētiā suoꝝ sacerdotū inducūt. Cōtra q̄s nūc aliq̄lr̄ instare ꝛ aduersus idiscretū zelū discretiōis modera/mē opponere vtile iudicam⁹. ¶ Dig̃ inter mltas ꝯclusiōes q̄ magis iuridicū rigorē q̄ dulcorē euāgelicū sapiūt. tres pcipuas et aliaꝝ fundamētales affert. ¶ Pria ē ꝙ no/tori⁹ fornicator p euidētiā facti q̄ nulla tergiuersatōe celari pt. eo ipo q̄ fornicatō sua est notoria. suspēsus ē q̄ ad se ꝛ q̄ ad alios. ꝛ idō ei⁹ missa ꝛ ei⁹ diuia dn̄t euitari. Un̄ ꝯsequēter infert ꝙ sacra eccīastica ab eo sumi nō dn̄t nisi i casu necessitatis. Et h̄ pbant p. c. vrā. extra. d coha. cle. ꝛ mu. vbi dr̄. Sine dubio teneat̃ ꝙ a clericꝭ ꝛ p̄sbyterꝭ q̄ q̄ fornicarijs q̄diu tolerant̄ nec hn̄t opis euidētiā. licite diuia audiat̄ ꝛ alia accipiat̄ ecclesiastica sacra. Igit̄ a ꝯrio sensu. si vl̄ nō tolerant̄ ab eccīa vl̄ euidētiā opis hn̄t. nec licite diuia audiūt̄. nec sacra recipiūt̄. Qd ꝯfirmāt p. c. q̄situ. eo. ti. vbi determiat Gregori⁹ non⁹. ꝙ fornicator aut ali⁹ pctōr n̄ dꝫ in officijs diuīs euitari. q2 nō est suspēsus q̄ ad alios nisi sit notoriū p sniaꝫ aut ꝯfessiōne factā in iure. aut p euidētiā rei. q̄ tergiuersatōe aliq̄ celari n̄ possit. g̃ si p talē euidētiā notoriū fuerit suspēsus ē q̄ ad alios. ꝛ dꝫ in diuis euitari. Et ad h̄ inducūt oms doctores q̄ fuert a tpe gregorij noni. q̄ cōit in h̄ ꝯueniūt. ¶ Scda ꝯclusio ē ꝙ ille mortalir̄ peccat q̄ scient̄ notorij fornicatorꝭ missam audierit. ꝛ hāc dicūt scm̄ Tho. de aq̄/no q̄dlibeto. ix. q. viij. maīfeste determiasse. Et idē ꝯcludit ex. §. veꝝ. xxxij. dis. q̄tū ad susceptōꝫ sacroꝝ. nisi i casu necessitatꝭ. nō q2 malicia sacerdotꝭ sacra coīnq̄net vl̄ polluat. sꝫ eo ꝙ ea a tl̄i fornicario suscipiēs nō obedit sꝫ repugt̄ pceptꝭ eccīe ꝛ sctōꝝ patrū canonibꝫ. ac sctē synodo. q̄ sub excōicatiōe h̄ statuit ꝛ mādādo pcepit ꝙ null⁹ eoꝝ diuina audiat. vt i. c. null⁹. ꝛ. c. prec̄. xxxij. dis. ¶ Tertia ꝯclusio ē ꝙ licꝫ plati eccīe tales sustineāt adhuc sūt vitādi. Un̄ fm̄ Tho. nō ꝓpt̄ h̄ subditi excusant̄ vt eos vitare nō debeāt. Et idē dic̄ Innocēti⁹ ꝛ alij p⁹ eū i ca. tāta. extra d symo. Et sic dic̄ Aug. Eps q̄ taliū crimia nō corrigit. mag̃ diced⁹ est canis ipudic⁹ q̄ eps. Idō ꝯcludūt ꝙ ꝓpt̄ taliū platoꝝ ipudētiā aut negligētiā subditi a debita caritatꝭ medicina fribꝫ exhibēda. nec ab obsuatōe pceptoꝝ eccīe excusantur. Ex his mlta subinfert. vt ꝙ tales notorij fornicarij a canone suspēsi i eccīa diuia officia celebrauerint vl̄ mīstrauerint. irregulares efficiūt̄. Et ꝙ cū talibꝫ eps nō pt dis/pēsare. sꝫ cū sint excōicati ipo fctō q̄ sūt notorij etiā si denūciati n̄ fuerint. sūt i cōione ꝛ societate vitādi. His āt nō obstātibꝫ saluo meliori iudicio dicim⁹ ꝙ null⁹ prochianus vl̄ spūal̄ subdit⁹ dꝫ euitare curatū suum aut platū. a suis se misterijs vl̄ officijs eccīasticꝭ publice sepando. nisi p uia sui superiorꝭ snīa vl̄ denūciatōe fuerit publicatus. ¶ In hac āt ꝯclusiōe ꝛ ei⁹ ānexis infe/ri⁹ dicēdis. n̄ ego sol⁹ sꝫ venerabil̄ doctor iohēs cācellari⁹ pisien̄ carissim⁹ soci⁹ me⁹ habita sil̄ collatōe parir̄ ꝯcordam⁹. Et hāc ex triplici radice declaram⁹. nā oppositū dicere ē dare subditꝭ occasiōnē triplicꝭ scan/dali. Prio q̄dē inobediētie ꝛ rebellionis. Scdo discordie ꝛ diuisiōis. Tertio temerarie diiudicatōis. Hec āt tria q̄tū possum⁹ dem⁹ tollere. ꝛ eoꝝ occasiōes excludere cū sint maxie turbatiua eccīastice policie. ¶ Quātū ad pmū. Cū expiētia doceat ꝙ laici clericꝭ opido sūt infesti. si generalir̄ et ꝯfuse dar̄ eis pceptū vl̄ licētia vitādi curatū suū sine supiorꝭ snīa vl̄ autoritate potērūt leuir̄ ei rebellādo dicere ꝙ n̄ ē sibi obe/diendū. ꝛ allegare ꝙ ē fornicator public⁹. q2 forte colloquiū vl̄ ꝯsortiū modicū vi/derūt eū h̄re cū mlieribꝫ. ¶ Quatū ad secūdū manifeste ptꝫ hāc licētiā eē fomitē scis/matū discordiaꝝ ac ꝯtētionū int̄ subditos alijs dicētibꝫ d curato q2 bon⁹ ē. alijs ꝙ nō sꝫ vitād⁹. q̄m nō est oim eq̄lis discretio vel affectio. nec int̄ ea q̄ iurꝭ ꝛ facti sunt equal̄ cognitio. ¶ Quātū ad tertiū ꝯstat ꝙ si curat⁹ heri fuerit public⁹ fornicator. potuit tñ penitere. ꝛ fm̄ iudiciū sui ꝯfessorꝭ aut superiorꝭ obtulit se dimissuꝝ ꝯcubinā suā tēpore ꝛ loco. q2 n̄ subito tenet̄ sp h̄ facere. sꝫ in certo casu possꝫ h̄ rōnabilir̄ differre. sic nec penitēs astringit̄ remouere a se subito q̄cq̄d fuit aut ē sui pcti occasio. Tūc g̃ prochian⁹ vitando istū ꝑe absolutū peccabit. Nō ei dꝫ leuir̄ suspicari aut temerarie iudicare nūc vl̄ alias ꝙ ipe q̄ se dirigerit officijs careat bn̄ficio absolutōis. nisi dū autoritate iudicꝭ fuerit publicat⁹. ꝛ tādiu vitabit̄ q̄usq̄ fuerit publica absolutōe nouit̄ absolut⁹. Alias securi⁹ ē ꝙ subdit⁹ possit ꝛ debeat iudicare curatū vl̄ platū suuꝫ penitētē ꝛ bonū q̄ oppositū. cū subito po/

fuerit a spũsctõ visitari ꝛ penitere. ac ꝯfessi onẽ suã actu aut voto pficere. ꝛ ꝑ ꝯñs pia ĩ tentõe ꝛ sana ꝯsciã pt eũ nõ vitare. Et ad h põt sumi ꝯfirmatio ex his q̃ ĩ expositõne euãgelij pdixim⁹. Jõ ei xp̃s aplos ꝛ discipulos designauit. i. signãt elegit. ꝛ electos in messe ecc'ie misit. vt oñderz ꝙ null⁹ nisi electus ꝛ miss⁹ dꝫ officiũ ecc'iasticũ assumere iuxta illd apl'i. quõ pdicabũt nisi mittãt. et ꝑ ꝯñs ab illis q̃ electi ꝛ missi sũt. null⁹ sub dit⁹ nisi autoritate ꝛ sñia declaratoria supioris mittẽtꝫ dꝫ se subtrahere. l'ea ad q̃ electi sũt officia deuitare. Sic ei mĩstri ecc'iastici non dñt a ppl'o recipi. sic nec ab eo dñt reijci seu vitari sine spãli mittẽtꝫ autoritate. Ad ea ãt q̃ in ꝯ̃riũ supi⁹ iducta sũt. ꝛ specialit ad decretalẽ q̃situ. cũ suis ãnexis duplicit rñdere possum⁹. Uno mõ ꝙ ꝯsuetudo opposita ꝛ sũmoꝝ põtificũ tolerantia q̃ hmõi rigorẽ iurꝫ nõ executa ẽ. interpr̃tãt illa iura ĩ illo rigore nõ esse fuãda. Multa eñ iura ꝑ vsum ꝯ̃riũ abrogãt. sic in multꝫ videre facile ẽ. Alio mõ dici pt ꝙ añ sñiam vl' denũciationẽ supiorꝫ nihil ꝓprie debꝫ a subditꝫ ita notoriũ crimẽ reputari. q̃n aliq̃ possit tergiuersatõe negari. ꝛ h rõnabiliter aut ꝓpt inspirãtẽ gr̃am vt dictũ est. q̃ vt ait Grego. nescit ĩ visitando tarda molimina aut q2 nescit operãtꝫ intẽtio aut ꝯscia ¶ Et si q̃sierit aliq̃s. Ad qd ĝ valebit illa famosa distinctio. de fornicatore notorio ꝛ ñ notorio. dicim⁹ ꝙ ad h valet. q2 notori⁹ ꝑ euidentiã facti pt stati absq3 alio iurꝫ ordine ꝯdẽnari. al's nõ. nisi vl' testib⁹ ꝯuict⁹. vel in iure seu iudicio ꝯfessus. ꝛ ita intelligi pt ꝙ dꝫ notori⁹ fornicari⁹ tal' euitari: q2 dꝫ stati ꝓ euitãdo iudicari. Judicari. s. nõ a subditis sꝫ platꝫ. ¶ Et ꝓ hac iterp̃tatõe moralis rõ. ꝯsuetudo ꝛ vtilitas publica videt militare. ꝛ eidẽ ꝯcordãt glose ordinarie Augꝫ. ꝛ Ambrosij sup illo ṽbo p̃me ad Corint. Si q̃s frat noiat in vob fornicator. cũ huiusmodi nec cibũ sumere. Ubi apl's notoriũ fornicatorẽ excõicat. ¶ Et si iterũ q̃rit q̃d tal' excõicatio a iure diuio vl' hũano lata opet. sane dici pt ꝙ tales excõicatões late sñie hũ[...]ffectũ hñt. ꝙ absq3 ꝓcessu alio iudici[...] pt iudex stati ꝓbato facto vl' ꝯfessato vl' ipo existẽte ꝑ euidẽtiã notorio ferre excõicatiõis sñiam. seu eã latã declarare ꝛ publicare. Nõ sic ãt vbi canones essent solũ ferẽde sñie. q̃n̄ tũc monitões ꝛ ꝓcessus iuridici p̃req̃rerent. Nulle tñ excõicatiões a canone siue late siue ferẽde sñie opant vt ꝓpt eas sine iudicꝫ ꝑuia publicatiõe q̃s debeat euitari. ¶ Consimilit etiã dicim⁹ d̃ sententijs ꝑ ecc'lias generalit ꝓmulgatꝫ. vt dicẽdo. excõicam⁹ oẽs sortilegos. oẽs ĩpedientes iurisdictõꝫ ecc'iasticã. oẽs q̃ talẽ vl' talẽ rẽ surripuerint. oẽs vsurarios ꝛ hmõi Nõ eñ videt ꝙ tal' mod⁹ loq̃ndi general' ꝛ cõfusus liget audiẽtes ad euitãdũ illos. q̃s ĩ pticulari tales eẽ cognouerint nisi ꝑ iudiciũ noĩatim ꝓmulgẽt. Et h sonare videt ṽbũ apl'i. Si q̃s frat noĩat. ꝛc. Nõ eñ parif efficacie sũt general' mod⁹ loq̃ndi ꝛ spãlis sic sacerdos lrat⁹ pt dicere. ꝙ oĩs fur est suspẽdend⁹ vl' homicida. nec ex h irregularitatẽ ĩcurreret q̃ tñ innodaret si ĩ pticulari diceret. h homicida ẽ occidẽd⁹ ¶ Rõ autẽ ad h põt trahi ex pdictꝫ. ꝛ addi pt rõ spãlis q2 magnũ essꝫ discrimẽ ꝯsciaꝝ apd innocẽtes si ꝓpt alioꝝ delicta ipi passim ꝛ absq3 iudicio tenerent excõicati ĩ casib⁹ supradictis. ¶ Ex pmissis etiã pt apparere rñsio ad q̃dã dicta doctoꝝ. vt scti thome ꝛ alioꝝ dicentiũ eos peccare. q̃ a fornicarijs notorijs missas audiũt. nec excusari eos ꝓpt negligẽtiã platoꝝ q̃ eos nõ denũciãt euitãdos. Tũc ei sic ꝛ t̃pe gregorij noni. maior rigor discipline xp̃iane vigebat. ita vt possꝫ leuiter tal' lex ꝛ ꝯstitutio exeq̃. nũc aũt ñ sic. Et iõ si illi doctores expti fuissent maliciã p̃sentiũ tẽpoꝝ ꝛ radicatõꝫ ac ĩcorrigibilitatẽ maloꝝ moꝝ. mutassent sñiam. ꝛ locuti fuissent ñ sic stricta iurꝫ regula dictarꝫ. sed sic ꝭm exigẽtiã tẽpoꝝ fieri expediret. Jõq3 dixissent ꝙ magꝫ q̃nq3 expedit talia mala ꝓpter peccãtiũ mltitudinẽ. licꝫ cũ displicentia ꝛ amaritudine aĩ tolerare. q̃3 cũ piculo deteriori ea velle ꝑ excõicatiões ꝛ cẽsuras rigidas extirpare. ¶ Hec itaq3 dixeri nõ ĩ fauorẽ fornicarioꝝ aut negligẽtiã platoꝝ eos ñ corrigẽtiũ. sꝫ aduersus q̃sdã q̃ in hac nr̃a diocesi ĩ q̃busdã pdicatõib⁹ ita h vicia acrit rephẽdũt. vt ppl'm ꝯ̃ sacerdotes suos ad seditiõꝫ ꝓuocẽt. ꝛ ꝯ̃ statũ ecclasticuꝫ nũc ꝓch dolor satꝫ supq3 satꝫ afflictũ. ad cõtumelias excitẽt. nõ satꝫ pie attẽdẽtes pabolã xp̃i. q̃ docuit dimittẽda eẽ zizania ne eradicaret sil' ꝛ triticũ ¶ Nos ĝ vtrosq3 caritatiue ĩ dño exhortamur ꝛ monem⁹ istos vt ab hac temeraria rephẽsiõe desistãt. illos ṽo vt ab his fornicatõib⁹ ꝛ immũdicijs.

aliisqȝ criminibꝫ se irreprehēsibiles exhibeāt ꝛ deo ꝛ ꝑplo ab eo sibi cōmisso se accepta/ biles reddāt Ut āt h fiat vos iuxta doctri nā euāgelij Rogate dn̄m messis vt mittat oꝑarios i messē suā. Et n̄ solū mittat ſȝ iā missos nos ꝛ vos dignos ꝛ idoneos oꝑari os efficiat. Qd ipe p̄stare dignet̄. q̄ sine fi ne viuit in secula seculoꝝ Amen.

¶ Explicit ſmo sermo synodalis sup euā geliū luce Designauit dn̄s ꝛc̄. fact⁹ p reue rendissimū dn̄m petꝝ ep̄m cameracēsem

¶ Sermo dn̄i Petri de aillyaco epi came racenſ de beato Dn̄ico ꝯfessore

N On potest ciui/

tas abscōdi sup̄ monte posita. Scriptū ē Math. v. c. ꝛ i p̄n̄/ tis festiuitatꝭ euāgelio recita/ tū Reuerēdi p̄res ac p̄stātissimi dn̄i. ego sensu puer ꝛ modic⁹ itellectu. pauꝑ ꝛ men dic⁹. defectū meū itelligēs ꝛ meū sentiēs i ꝑfectū. dū corā senatoribꝫ terre corā cardi nibꝫ eccl̄e p̄ns assum tremūt labia. herent fauces. balbutit lingua. ꝛ oīa vocꝭ organa penit⁹ obmutescūt. Itaqȝ dū loq̄ ꝓhibeor ꝛ tacere vereor fugā q̄ro. O vtinā pateat fuge loc⁹. ſȝ n̄ est q̄ fugiā nisi ad ciuitatē q̄ nō p̄t abscōdi sup̄ monte posita. ad ciuita/ tē refugiā q̄ nō p̄t abscōdi sup̄ monte celi. s firmamēti v̄tice ꝯstituta. ad mariā. s. q̄ v̄e ē ciuitas p̄ris et̄ni ciuitas Ihu xp̄i. ciuitas sp̄ussc̄ti. mōs p̄sidij. mōs gaudij. mōs sola tij. mōs dei. mōs pinguis. mōs i q̄ bn̄placi tū est dn̄o habitare i eo. Curram⁹ igit̄ ad hāc ciuitatē vnanimit̄ ꝛ ad hūc mōtē pari ter fugiam⁹. Curuem⁹ genua. soluam⁹ g̃ti tudinis holocausta. ꝛ an̄ soliū ei⁹ p̄ces fun dam⁹ ꝛ vota dicētes Aue maria. ¶ Nō p̄t ciuitas abscōdi. ꝛc̄. scribit̄ vbi sup̄. ¶ Ma gn⁹ catholicoꝝ doctor Aug⁹. i li. que de ci uitate di ad marcellinū discipulū suū scri psit. duas describit ciuitates diuersas p̄ic ꝛ aduersas. Una ē ciuitas hierl̄m. alia ē ci uitas babylon. Una ciuitas dei. alia ciui/ tas diaboli Una eccl̄ia sc̄toꝝ. alia eccl̄ia ma lignātiū. Una q̄uā edificat amor dei vsqȝ ad ꝯtēptū sui. alia quā edificat amor sui vsqȝ ad ꝯtēptū dei. Una ē igit̄ in monte. imo sup̄ mōtē posita. quā ꝓpha dauid admirās alloquit̄. Gl'iosa inq̄t dicta sūt d te ciuitas dei. Et iteꝝ. Sic audiuim⁹ ita ꝛ vidim⁹ in ciuitate dn̄i v̄tutū. i ciuitate dei n̄ri de⁹ fū/ dauit eā in eternū. Alia ē in valle ꝛ subtus mōtē ꝯstituta. quā idē psalmistā vidēs ab ominat̄. Uidi inq̄t iniq̄tatē ꝛ ꝯtradictōē i ciuitate. Et iteꝝ. Sup muros ei⁹ iniq̄tas ꝛ labor i medio ei⁹ ꝛ iniusticia. ꝛ nō deficiūt de plateis ei⁹ vsura ꝛ dol⁹. O q̄nta duaꝝ ci uitatū ꝯrietas. q̄ꝫ ꝯria moꝝ disparitas. q̄ꝫ dispar ciuiū cōitas. In vna siq̄dē nullum malū ſȝ oē penit⁹ bonū. Ibi ꝯcordia est in ciuibꝫ. in p̄ncipibꝫ iusticia. mīa in iudicibꝫ in laborātibꝫ patiā. i dn̄is pietas. i s̄uis fi/ delitas. i doctoribꝫ v̄itas. postremo i oībꝫ caritas. Tales sūt ciues ꝛ incole ill⁹ ciui/ tatꝭ dei. quā hierl̄m. i. visionē pacꝭ noīaui⁹ In alia v̄o nullū bonū. ſȝ oē p̄sus malū. Ibi lux⁹ ē diuitibꝫ. defect⁹ pauꝑibꝫ. vulga ribꝫ inuidia. nobilibꝫ suꝑbia. fraus curiali/ bus. scel⁹ sacerdotibꝫ. voluptas militibus deniqȝ cupiditas oībꝫ. Tl̄es sūt ciues ꝛ in cole ill⁹ ciuitatis diaboli quā babilonē. i. ꝯfusionē ꝑdixim⁹ ¶ Hee sūt igit̄ ciuitates due diuerse plurimū ꝛ aduerse. q̄ cū iter se ꝯtinua bella gerāt nec cessēt crudelissimos agere ꝯgressus. tn̄ nec vinci nec euelli nec destrui. ſȝ nec abscōdi p̄t ciuitas di. Iō de ipa ē dicta euāgelica v̄itas v̄ris reuerētijs ꝓposita. Nō p̄t abscōdi ciuitas sup mōtem posita ¶ Hec āt p̄stātissimi dn̄i v̄re carita ti p̄mittere dignū duxi. q̄m videre mihi vi deor beatissimū p̄rem nostꝝ. illū. s. de q̄ fe/ stū agim⁹ dn̄icū. aduersus ciuitatē diabo/ li ꝓ ciuitatꝭ dei defensiōe certātē belligerā tē triūphātē atqȝ vincentē. ſȝ ꝛ bellatores ci uitatꝭ di ꝯfortātē. ꝛ ad sui imitatiōē exhor tādo v̄ba ꝓposita ꝓferētē. Qua d re haꝝ du aꝝ ciuitatū speciali⁹ nob vidēda sūt certa/ mina. numerāda bella ꝯsiderādi triūphi. p̄esande victorie. ¶ Igit̄ vt ab vrbe ꝯdita h est a fundatōe ciuitatꝭ di ꝛ ab exordio na scētis eccl̄e sumam⁹ exordiū. Ecce p̄nceps mūdi. dux inferni. actor scādali. p̄r mēda/ cij aduersus ciuitatē dei erigit machinas. tēdit insidias. parat bella. m[o]uet p̄lia Et i p̄ma belli acie ponit idolat[r]e sacrilegos. p̄les deos atqȝ deas i ꝯtēptū v[n]i veri dei colētes. aduersus q̄s pugnāt p̄triarche. pu gnāt ꝓphe. pugnāt ap̄li. pugnāt martyres. Ex q̄bꝫ alij artāt̄ vincul' ꝛ v̄beribꝫ ꝯfringū tur. Alij detrudūt̄ carceribꝫ ꝛ ieiunijs ma cerāt̄. Alij cedūt̄ fustibꝫ. vl' gladijs iugulāt̄

Aliȷ̃ cremāť flāmis ť lapidib⁹ obruūť. Aliȷ̃ ligant laq̄is ac scorpionib⁹ flagellāť. Aliȷ̃ suspēdunť patibul' ꝛ tormēt̄ varijs pimūť Sꝫ int̄ h̄ tormētoꝝ genera scti p fidē vice rūt regna. Nā vt ait doctor veridic⁹ Aug⁹ li.xviij.de ciui.dei.ca.l. Int̄ horrēdas psecutōes ꝛ varios cruciat⁹ ac funera martyrū.p̄dicatū est toto orbe euāgeliū.ɔtestāte deo signis ꝛ ostēt̄.ꝛ varijs ꝟtutib⁹ ac spūs sancti munerib⁹.ita vt ppl'i gētiū credētes in eū q̄ p eoꝝ redēptiōe crucifix⁹ ē.xp̄iano amore venerarēť sanguinē martyꝝ. quem diabolico furore fuderāt.ipiq̄ꝫ reges q̄ꝝ legib⁹ vastabať eccl'ia.ei noī salubriť subderētur.qd̄ de t̄ra crudeliť auferre conati sunt ꝛ falsos deos īciperēt pseqū.q̄ꝝ causa cultores dei veri fuerāt antea psecuti. Hec Augustin⁹. ¶ Prospiciēs itaq̄ꝫ dyabolic⁹ ille pnceps victā eē p̄mā belli sui aciē.secūdaꝫ parat.s.hereticoꝝ cohortē.ꝛ vt ꝟbis vtar p̄memorati doctor̄ eiusdē libri ca.lj. Uidēs dyabol⁹ tēpla demonū deseri.ꝛ in nomē liberātis mediator̄ currere gen⁹ humanū.hereticos mouit.q̄ sub vocabulo xp̄iano doctrine resisterēt xp̄iane.hi fuerūt manichei.arriani.sabelliani.pelagiani.aliȷ̃q̄ꝫ īnumeri q̄ varijs timoꝝ stimul'.doloꝝ tormētis.laboꝝ molestijs.ꝛ tēptationū picul' xp̄i eccl'iaꝫ infestarūt.ꝛ eo piculosiores fuerūt ciuitati dei q̄ familiares īimici Aduersus q̄s pugnauerūt scti eccl'ie dei doctores ꝛ xp̄iane fidei ɔfessores. Ex q̄b⁹ vt alios taceam vn⁹ nec minim⁹ ille.s.de q̄ nob̄ est ꝟmo vir dei dn̄ic⁹.spū replet⁹ dn̄ico.cū in terra albigēsiū aduersus fidē catholicā erroꝝ pullularēt venena.ab heretic̄ p noīe Jh̄u ɔtumeliā passus.irrisus.subsannat⁹ ꝛ conspu⁹.sꝫ ad sustinēdū martiriū spōtane⁹ obtulit.ꝛ tn̄ int̄ h̄ de aduersarijs triūphauit ¶ Sꝫ q̄b⁹ armis. Sane nō ī currib⁹.nō ī eq̄s.nō in m'ltitudīe exercit⁹.nō ī pōpa regȷ̃ apparat⁹.sꝫ lācea pseuerātie.balista sapiētie.lorica iusticie.galea spei.scuto fidei. ꝛ gladio spūs qd̄ est ꝟbū dei Hec sunt arma dn̄ica q̄b⁹ noster dn̄ic⁹ aduersus hereticoꝝ cuneos triūpho cū victoria decertauit. Sꝫ e[...] victi sint heretici.nūq̄d ido pax ē eccl'[...] dei. Est forte aliq̄s q̄ in delicijs gl'ieť ꝛ sibiipsi mētiēs dicat.pax. pax. sꝫ ꝟe nō ē pax. Ecce iā insurgūt scismatici. ɔsurgūt acephali ꝛ ɔ xp̄i vicariū.ɔ eccl'ie sponsū parāt bella.mouēt p̄lia. Aduers⁹ q̄s nr̄ dn̄ic⁹ i cel' pugnat.ꝛ ī terr̄ sue sacre religionis frēs ad pugnā ꝓuocat.vt sua p̄dicatione feriāť scismatici.pcutiāť acephali. pcussi quassenť.q̄ssati cōminuanť.cōminuti in puluerē ɔuertāť.ī puluerē ɔuersi totaliter dispergāť Sꝫ esto victi sint aut ad ɔcordiā reducti scismatici.ꝛ ad obediētiaꝫ acephali.qd̄ q̄n erit nescio de⁹ scit.nūq̄d ideo cessabūt psecutōes ciuitat̄ dei. Sane q̄ h̄ credit decipiť. Nā vt ī pallegato libro diffinit Aug⁹.nō ē diffinied⁹ numer⁹ psecutōnū q̄b⁹ exerceri optet eccl'iaꝫ. Nā si forte ab his q̄ for̄ sūt nō seuiētib⁹ videreť eē trāquilitas.tn̄ seuit mūd⁹.fremit dyabol⁹.et aduersus spm̄ pugnat carnis stimul⁹.nec vnq̄ꝫ desinit q̄ cordib⁹ pie viuētiū suis p̄ditis morib⁹ inferāt cruciat⁹ ꝓpť qd̄ ap'lica tuba xp̄i ciues excitat.d. Oēs q̄ pie volūt viuere ī xp̄o psecutōꝫ patieť.ij. Thi.iij. Ad q̄m voceꝫ beatissim⁹ pr̄ dn̄ic⁹ aduersus ciues dyaboli ɔsurgit ītrepid⁹.ꝛ cū omī fiducia astruit nec vinci nec euelli nec destrui. sed nec abscōdi posse ciuitatē dī dicēs euāgelica ꝟba vr̄is reuerētijs ꝓposita. Nō pōt abscōdi ci.ꝛc̄. ¶ Sꝫ q̄r nō timem⁹ ferulas gr̄maticoꝝ.obmittam⁹ audacť dictionum richmos ludosq̄ꝫ pueroꝝ.ꝛ imitemur vtcūq̄ꝫ possum⁹ stilū patꝝ antiq̄ꝝ. inq̄rentes si placet q̄s aut q̄lis sit mōs iste.ꝛ q̄ sūt huius mōt̄ incole.vt int̄ eos nostꝝ dn̄icū īueniremus possim⁹ Audiam⁹ itaq̄ꝫ Chrysostomū p̄dictū euāgelij locū exponētē ɔformiť ad p̄missa. Hec ciuitas inq̄t eccl'ia sctōꝝ est.d̄ q̄ dr̄. Gl'iosa dicta sūt d̄ te ciuitas dei. Ciues ei⁹ sūt veri fideles.d̄ q̄b⁹ ap'lus. Uos estis ciues scōꝝ. Hec ḡ ciuitas posita ē sup̄ mōtē xp̄m. De q̄ daniel. Lapis abscisus sine manib⁹ fact⁹ ē mōs magn⁹. Nō pt̄ ḡ ciuitas abscōdi sup̄ mōtē ɔstituta .etiā si ipa voluerit. Mōs ei q̄ eā portat facit eā omib⁹ manifestā. Hec ille. Licet āt ꝟm Chrysostomos iste xp̄m.ꝟm Aug̃.iusticie magnitudinē.ꝟm b̄o Grego.altitudinē ꝟtutū significet.q̄r tn̄ nulla res ē ɔformior xp̄o. nulla verior iusticie magnitudo . nulla pfectior ꝟtutū altitudo q̄ꝫ xp̄iana religio.idcirco p montē istū religionē xp̄ianā significauim⁹ in q̄ licet sint varij rit⁹.ē tn̄ vni⁹ religionis vn⁹ dn̄s.vna fides.vna spes. vn⁹ vltim⁹ finis. Hic ē ḡ mōs insignis.mons celebris. mōs salut̄.de q̄ dictū ē. In mōte saluū te fac.Gen̄.xix. Hic ē mōs alt⁹ p quē ascēdiť

in celū.cuiꝰ tāta ē celsitudo vt q̄ ascēdūt in eū etiā si velint nō possint abscōdi. Ibi in deserta fugit xp̄s.i carcere recludit̄ petrus antra petit iohēs.⁊ aliꝰ iohēs in pathmos insulā relegat̄ ⁊ tñ nō p̄nt abscōdi.ſʒ reuelant̄.manifestāt̄.p̄dicāt̄.⁊ toto diuulgāt̄ in orbe.De h̄ ḡ mōte p̄nt itelligi v̄ba ꝓposita. Nō p̄t abscōdi ciuitas sup̄ montē posita.

¶ Nūc v̄o inq̄rendū nob ē.q̄ sunt hꝰ mōtꝭ incole.vt int̄ eos nostꝝ dñicū valeamꝰ reperire.Sʒ q̄s aut q̄lis sum ego vt ascēdaʒ in montē dñi.q̄ nec sū innocēs manibꝫ nec mūdo corde.q̄q̄ i hac valle miserie ꝯstitutus.ad ima deiectꝰ.⁊ meoꝝ pōdere pc̄tōꝝ ꝓiectꝰ ad infima.pedes malaꝝ affectionuʒ ḡuitate dep̄ssos.ad huiꝰ mōtꝭ celsitudinē nec leuare q̄dē sufficio.ſʒ q̄ nō p̄nt ascēdere pedes leuabūt̄ oculi.leuabo igit̄ oc̄los meos i mōtē.⁊ videbo in q̄ ordine positꝰ q̄ ve i loco sitꝰ sit nr̄ dñicꝰ. ¶ Uideo itaq̄ p̄mitꝰ i pede mōtꝭ hꝰ numerosam ph̄oꝝ gētilium m̄ltitudinē.q̄ tāta pollēt v̄tutꝭ alacritate vt i montē ascēdere videāt̄ Uideo ibi zenocratꝭ seueritatē. dyogenis patiētiam. frontonis ḡuitatē.socratꝭ ꝯtinētiā.catonis pietatē.pudiciciā scipionis. Uideo et̄ his ph̄is aliq̄s q̄ tantā cordis ac corp̄is mūdiciā habuisse narrāt̄ vt sublimiū ac btōꝝ spirituū ꝯsortia ⁊ familiaritatē adepti sint sic plato de socrate mḡro suo testatꝰ est.di. q᷑ ob egregiā vitā ⁊ castimoniā ab īfantia numē habuit comes.sicq̄dē pura purꝭ.sincera sinceris.misceri atq̄ ꝯtiguari fas est. Hinc apuleiꝰ platonice scole ph̄s ō d̄o socratꝭ librꝝ sc̄p̄sit. Uideo deniq̄ sacerdotes egyptios.q̄ vt plato asserit i thimeo.sepati a cetero p̄p̄lo manēt.ne ꝯtagione aliq̄ ꝓphana castitas polluat̄.ō q̄ꝝ vita vt hieronimꝰ vnꝰ ex sacerdotibꝫ nr̄is ait. theremon stoycus vir eloq̄ntissimꝰ narrat.q̄ oībꝫ mūdi negocijs curisq̄ postpositꝭ sp̄ i tēplo fuerīt ⁊ reꝝ naťas causasq̄ ac rōem sydeꝝ ꝯtēplati sint.nūq̄ m̄lieribꝫ se cōmiscuerīt. nunq̄ cognatos q̄dē nec ꝓpinq̄s nec liberos q̄dē viderint.ex eo tp̄e q̄ cepissent diuio cultui deseruire.carnibꝫ ⁊ vino se abstinuerīt. addit ad h̄ q̄ biduana ac triduana iedia hūores corpoꝝ ex ocio ⁊ imobilitate nascētes. acerrime cōp̄mere ac castigare sint soliciti Tl̄es erāt infideles ph̄i.tl̄es sacerdotes pagani.O vtinā tl̄es eēnt ph̄i fideles.vtinaʒ tales essent xp̄iani nr̄i tp̄is sacerdotes.q̄ tñ si oīno tl̄es essent.nec meliores essent. certe nō ascēderēt in mōtē q᷑ nec isti ascēdunt in mōtē. Mira res. Isti cateruati sese cōmitāt̄ vt ascēdāt faciliꝰ ⁊ vt currāt velociꝰ alter alteriꝰ seq̄t̄ vestigia.plato socratē insequit̄.aristotiles platonē.luciliꝰ senecā. seneca v̄o paulū seq̄ cupiēs. ſʒ deficiēs post eū clamitat.d.O mi paule carissime optarē eiꝰ eē loci ap̄d meos.q̄ tu es ap̄d xp̄iāos. Uerba sūt senece ad paulū.ep̄l'a.xij. Currūt ḡ velocit̄.currūt p̄it̄.⁊ tñ q᷑ viā fidei n̄ tenēt i montē ascēdere n̄ valēt Nā vt q̄daʒ in loco d̄ ip̄is asserit Augꝰ.bn̄ currūt ſʒ n̄ in via currūt.⁊ iō q̄to plꝰ currūt tāto plus errāt. ¶ His itaq̄ dimissis i hūc modum currētibꝫ atq̄ errātibꝫ oc̄los mētꝭ erigo s̄b limiꝰ. Et ecce video antiq̄s p̄res vete.test. p̄triarchas.s.⁊ ꝓph̄as.currētes sicq̄dē ⁊ licet nō i via plana.tñ s̄b vmbra tenebrosa ascēdētes i mōtē. Ibi erat ille p̄triarcha⁊ maximꝰ iacob.q̄n scalā illā celotenꝰ erectā.ascēdētesq̄ ac descēdētes angl'os ⁊ inīxū scale dñm vidit Ibi erat ille familiarissimꝰ deo moyses.q̄n legē colloquiumq̄ di obtinere meruit. Ibi helyas q̄n clarioribꝫ portētis emicuit.vbi tādē ad celū flāmāte vehic'lo raptꝰ ē. Ibi deniq̄ ꝓph̄e singuli.q̄n tā certis ⁊ tā p̄sagꝭ visionibꝫ illustrati sūt.vt procul absentia tāq̄ ꝓpinq̄.⁊ futura tāq̄ p̄ntia loq̄rent̄.De q̄bꝫ sigillatī nūc agere lōgū foret ¶ His igit̄ obmissis i mōtꝭ v̄tice.oc̄los verto.⁊ ecce video alios eminētiorꝭ vite viros. Ibi ille int̄ natos mulieꝝ maximꝰ iohānes sc̄tūs ab vtero.q̄ ē e sūmo celi fastigio vēturꝰ ad terrā xp̄s vt rex nūciū.vt p̄cone iudex.vt aurorā dies.⁊ vt luciferꝝ sol p̄misit.ad antra deſ'ti sub etate tenera fugit Ibi ip̄emet saluator fons oīm salutariuʒ exēploꝝ i mōtē oraturꝰ ascēdit.tēptātē aduersariū vincit.turbas instruit.btītudies distinguit.⁊ i mōtꝭ excelso trāsfigurat̄. vbi sup̄ eū vox eťni p̄ris audit̄. Ibi petrꝰ iacobus ⁊ iohēs hāc xp̄i trāsfiguratōꝫ vidēt et pauēt.⁊ vt inumerā sc̄oꝝ turbā breui s̄mone p̄stringā.ibi euāgelizāt ap̄li.annūciant discipuli.triūphāt martyres.exultāt ꝯfessores.doctores p̄dicant.sace[illegible]tes orant psallūt claustrales.canūt v̄giēs.[illegible] vniuersi sc̄toꝝ chori illō psalmigraphi p[illegible]sonant Exaltate dñm deū nostꝝ ⁊ adorate i mōte sc̄tō eiꝰ.q̄m sanctꝰ dñs deꝰ nr̄. In hac ḡ sāctoꝝ turba hincinde circinās oc̄los attētꝰ

circũspicio ĩ q̃ ordie posit⁹. q̃ ve ĩ loco sit⁹ sit nr̄ dn̄ic⁹. Et ecce iuxta mõtꝭ cacumē ĩpe meis occurrit ꝯspectibus. vir vtiq; aspectu venerabil'. vultu g̃uis. gressu tard⁹. incessu matur⁹. discret⁹ ĩ silētio. fructuosus ĩ ꝟbo. mũd⁹ ĩ cogitatõe. ꝟtuosus ĩ ope. ĩ ꝯuersatõne hũilis. ĩ ꝯtēplatõe subtil'. ĩ miracul' clarus. ⁊ ĩ moribꝫ singul' ꝯspicu⁹. Uere talis erat nr̄ dn̄ic⁹. imo vltra q̃ȝ dicere valeã melior erat. sanctior erat. pfectior erat. Sed forte q̃rit aliq̃s. Quid agebat Sane huic rñdeo. q2 nõ q̃st⁹ q̃rebat. nõ diuitias ꝯgregabat. nõ lites fouebat. ñ delitias pq̃rebat Nã q̃ h̄ agũt nõ ascēdũt ĩ montē dñi. ſȝ descēdũt ĩ vallē dyaboli. Quid g̃. Certe spargebat diuitias. spernebat delicias. diligebat pauptatē. fuabat castitatē. vigilias sustinebat. lacrimas fũdebat. orõibꝫ vacabat lectiõibꝫ insudabat. Deniq; ĩ mõte dñi sacrũ ordinē pdicatoꝝ fundabat. ex q̃ꝝ salutaribꝫ monitꝭ obsessus ignorãtia mũdus: splēdidissimo ꝟitatꝭ radio refulgebat. ⁊ q̃ꝝ validioribꝫ auxilijs ciuitatē dei sup̄ montē positã solidabat. ⁊ aduers⁹ ciuitatē diaboli ĩ valle situatã ptegere ac defendere satagebat. sepe ⁊ sepi⁹ ꝟba replicãs a pncipio p posita. Nõ pt abscõ. ci. ⁊c. ¶ Post h̄ ego iã mēte fessus ex ꝯsideratõe psecutionum ciuitatꝭ dĩ. fessusq; ocul' ex inspectõe montis dñi. recreat⁹ tñ ex iuētiõe nr̄i dñici. alacrior resurgo Sȝ ĩpi⁹ adhuc alloq̃o cupiens recreari vt vñ nob̄ ꝟmõis ĩitiũ fuit. fiat finis. De psecutõibꝫ mutuis haꝝ duaꝝ ciuitatũ q̃s sepe meminim⁹: paucas eũ q̃stiunculas ĩterrogo. O inq̃m ꝯsiderãtissime pr̄ q2 ꝯcupiscit ⁊ defic̄ aĩa mea. ⁊ sic̄ ceru⁹ ad fontes aq̃ꝝ. sic anhelat ad sapiē tue fonteȝ iõ sonet vox tua ĩ auribꝫ meis. ⁊ egrediat' d̄ vētre tuo fons aq̃ viue. fons sapiē salutarꝭ de cui⁹ plenitudie accipiã ego. nec sol⁹ ego ſȝ accipiãt vniuersi. Tu igit' q̃ defensor es ciuitatꝭ dei nõ ignoras psecutões q̃s ei infert ciuitas dyaboli. ¶ Dic g̃ mihi. Nũq̃d maiores pssuras ĩ futuꝝ passura sit q̃ȝ vel nũc patiat' vl' olim passa sit. At ille Audi ĩquit mgr̄m ꝟitatꝭ ĩ scola euãgelica suos discipl'os inf[…]mãtē. Cũ audieritꝭ plia ⁊ seditiões n[…]te terreri. optet pmũ h̄ fieri sed nõdũ st[…] finis. Ex q̃bꝫ verbis dat' itelligi circa finē mũdi maiores psecutões debere fieri. Nã sic ait venerabil' Isid. li. j. de sũmo bono. Quãto ꝓpinqui⁹ finē mũdi dyabol⁹ videt. tãto crudeli⁹ psecutões exercet vt q̃ se ꝯtinuo dãnãdũ ꝯspicit. socios sibi mlti plicet cũ q̃bꝫ gehēne ignibꝫ addicetur ¶ Sȝ dic adhuc. Nũq̃d ciuitas dei sub q̃eta pace aliq̃n triũphabit aduersus ciuitatē diaboli. At ille. Audi ĩnq̃t aureliũ augustinũ. q̃ in. xv. de ciui. dei. c. iiij. de ciuitate diaboli loq̃ns int' cetera h̄ q̃ȝ dic̄. q2 ipsa sempit'na ñ erit. q2 cum ĩ extremo supplicio dãnata fuerit. nec iã ciuitas erit. tũc igit' ciuitas dĩ q̃etã pacē habebit. ¶ Sȝ dic q̃so te. dic ⁊ api mihi q̃ñ h̄ erit. At ille eiusdem doctorꝭ sñiam ⁊ ꝟba secut⁹ libri. xviij. c. liij. q̃stionē illã meã hũc ĩ modũ absoluit. Importuno ĩnq̃t ac oĩno supsticiosa q̃stio est. Si eni nob̄ h̄ nosse pdesset. a q̃ meli⁹ q̃ȝ ab ĩpo xp̄o mgr̄o ĩterrogãtibꝫ discipul' diceretur. Nõ em̄ siluert inde apd̄ eũ. ſȝ a pñte q̃sierũt dicentes. Dñe si ĩ tpe h̄ restitues regnũ israel. At ille. Nõ est ĩnq̃t vestꝝ scire tēpora q̃ pr̄ posuit ĩ sua ptãte. Nõ vtiq; illi d̄ hora vl' die vl' ãno. ſȝ de tpe ĩterrogauerũt q̃ñ illd̄ accepert rñsum. Frustra igit' ãnos q̃ remanēt huic secl'o cõputare ac diffinire conamur. cũ h̄ scire ñ eē nostꝝ ex ore veritatꝭ audiam⁹. Quos tñ vt ibidē testatur Aug⁹. alij q̃dringētos. alij q̃ngentos. alij etiã mille ab ascēsiõe dñi vsq; ad e⁹ vltimũ aduētũ cõpleri posse dixert. q̃ꝝ g̃ iã ex maiorꝭ tpis lapsu manifesta expiētia reprobat' Alij ꝟo vt recitat vuilhelm⁹ parisiē' epus libri sui d̄ vniuerso tractatu tertio. Ab ipa mũdi creatõe vsq; ad ꝯsũmatõȝ secl'i. vij. M ãnoꝝ asserere psũpsert q̃ꝝ supstitio refellit' q2 ab eis nihil certũ d̄ scpture canõnice auctoritate pfert'. Omn g̃ d̄ hac re calculãtiũ digitos resoluit ⁊ q̃escere iubet ille q̃ dicit. nõ est vestꝝ scire tpa q̃ pr̄ posuit ĩ sua ptãte Hec ĩnq̃t ille ñ mea ſȝ Augꝭ. ꝯclusio vera sñia ē. ¶ Tũc ego. Si h̄ inq̃m ꝟa sũt q̃ tu pr̄ asserꝭ. q̃ nõ nisi ꝟa dicere phiberꝭ. q̃d g̃ facturi sũt ciues xp̄i. q̃s vsq; ad ꝯsũmatiõȝ seculi varij psecutionũ aculei pũgunt. nec tñ sue psecutõnis terminũ agnoscere pñt. At ille. Patiã ĩnq̃t muniēdi sũt. Ad quam vt excitēt' eis p suo certamie corona glorie pollicet'. dicēte apl'o. Nõ coronabit' nisi q̃ legit. cer. ij. ad Thi. ij. Licȝ g̃ mõ positi sint fideles int' malleũ ⁊ ĩcudē. vt sup̄ dorsũ eorũ fabricēt pctores. tollet tñ dñs ꝟgã pctõrũ desup sortē iustoꝝ. ⁊ si ñ mētit' veritas. imo q2 ꝟitas ñ mētit'. btĩ erũt hi q̃ psecutõ

nes ꝓpᷣ iusticiā patiūť. O igiť grāde patie spectaculū Ecce ꝑ breui certamie corona glie. ꝛ ꝑ tgali ꝑsecutōe itermiabilꝫ btitudo ciuitati dei ꝛ ciuib9 xpi infallibiliť ꝑparāť.

¶ Nos itaqȝ audit9 ad pedes scti pris dñici ꝓuolut9. eidē obnixi9 supplico. ꝛ ipm q̄so rogitem9 oēs. vt vn9 ꝑ omib9 dign9 ꝑ indignis xpm exoret q̄ten9 nos ascēdere faciat in mōtē dñi ꝛ i ciuitatē dei sup monte positā introducat. vt ꝯsortes effecti ciuiu3 xpi ita i h9 mūdi area ꝑsecutōes ciuitat3 dyaboli ꝑ patiam tolerem9. vt coronam glie ꝛ beatitudinē iterminabilē mereamur. Qđ ille ꝯcedere digneť q̄ est bñdictus i secula seculoꝝ Amen.

¶ Explicit ſmo de beato dñico ꝯfessore ꝑ reuerēdissimū dñm Petrū de aillyaco cameracensem epm.

¶ Sermo eiusdem de beato Francisco confessore

Quicunqȝ hanc regulā secuti fuerint pax super illos. Scriptū ē ad Gal. vi. c. ꝛ i epl'a hodierna. ¶ Verba ħ reuerēdi pr̄es ꝛ i xpo frēs carissimi ꝟba sūt apl'i pauli hodie i ꝑsona bti frācisci ab ecclesia recitata. ꝛ nūc vestre ꝓposita caritati Quib9 ꝟbis pax illa q̄ olim ꝓphica voce legis diuiē zelatorib9 ꝓmissa legiť ꝓpha dicēte. pax mlta diligētib9 legē tuā dñe. ps. c. xviij. nūc apl'ica ꝟitate euāgelice regl'e sectatorib9 exhibēda firmať. attestāte paulo. ꝛ vniuersos alloq̄nte xpianos ac infallibiliť asserēte. ꝙ q̄cūqȝ hāc re. secu. ꝛc. ¶ S3 vt sciam9 q̄ȝ bonū ꝛ q̄ȝ iocūdū sit pac3 donū. nob i his ꝟbis apl'ic3 ꝓpositū. audiam9 q̄nt3 laudū ꝑconijs. audiam9 q̄nt3 ꝑconiorū testimonijs ħ bonū pac3 cūct3 alijs efferať Sciēdū ē igiť qđ sic ait doctor exími9 Aug9. li. xix. đ ci. dei. Tl'e ē bonū pac3 vt i reb9 creat3 nihil gtiosi9 soleat audiri. nihil delectabili9 ꝯcupisci. nihil vtili9 possideri. Ex q̄ dicto bti Aug3. tria pac3 notāť ꝑconia. q̄ ꝑ tria euāgelice leg3 correspōdētia testimonia nob pñt luculētissime declarari.

¶ Prio nāqȝ ꝙ nihil gtiosi9 soleat audiri. P3 ex eo q2 pax ē vocal'i iubilatio āgeloru3 celi. Vñ xpo nato cātatū est ab āgel' Glia i excel. deo ꝛ i ter. pax ho. bo. volū. Luc. ij. c.

¶ Scđo ꝙ nihil delectabili9 debeat ꝯcupisci. P3 ex eo. q2 pax ē spūal' adoptio filiorū dei. Vñ scribiť. Bti pacifici. qm̄ filij dī vocabūť. Mat. v. c. Tertio ꝙ nihil vtilius valeat possideri. P3 ex eo. q2 pax ē specialis dotatio amicorum xpi. Vñ dicebat apl'is. Pacē meā do vob. pa. re. vob. Joh. xiiij. c. ¶ Hāc ḡ gtissimā xpi pacē angelicis vocib9 nūciatā. hāc delectabilissimā pacis vnitatē filijs spūalib9 copulatā. hāc vtilissimā vnitat3 hereditatē amic3 specialib9 cōmēdatā. Hāc inqȝ quā mūd9 dare nō pōt pacē. offert beatissim9 pr̄ frācisc9 oīb9 seq̄ntib9 euāgelicā regulā. affirmās cū Augu. libro đ ꝟbis dñi ꝙ ħ est serenitas mēt3. vinculū amor3. cōsortiū charitat3. Hec ē q̄ bella cōpescit. iras cōpmit. supbos calcat. humiles amat. discordes sedat. inimicos cōcordat. Hanc ḡ q̄ accepit teneat. q̄ ꝑdidit repetat. q̄ amisit exq̄rat. Hāc ꝟo q̄liť teneamus acceptā. qualiť repetam9 ꝑditā. qualiter exquiram9 amissam. ipe nobis pateter oñdit. euāgelicā ꝓponens regulā quā secutus fuit ꝛ sequēdā esse mōstrauit. Ad quā vtiqȝ ꝑ apl'ica verba vestre charitati ꝓmissa. suos hortať discipl'os dicēs. Quicūqȝ hāc regulā secuti fuerint. pax super illos. In quib9 ꝟbis si diligēter notētur ipe nos ad hāc regulā tripliciter exhortatur. Primo ad eā singulariter cōtemplandā. Secundo ad eā exemplariter insequendam. Tertio ad eam salubriter amplectendā.

¶ Primū facit ꝓponendo normā singl'aris eruditiōis. q2 hanc regulā. Hec est eīn regula que doctrix ē discipline dei ꝛ electrix opeꝝ illi9. Sapie. viij. ¶ Secundū facit exhibēdo formā exēplar3 imitatōis. q̄cūqȝ inq̄t secuti fuerint. vt possit cū xpo dicere. q̄ sequiť me nō ambulat i tenebris s3 habebit lumē vite. Joh. viij. ¶ Tertiū facit ꝯcludēdo sūmam salutaris retributōnis. q2 pax sup illos. pax. s. dei q̄ exupat omne3 sensū. ad Phil'. iiij. c. ¶ Ecce ḡ normā singularē. hāc regulā Ecce formā exemplarē his q̄ eā secuti fuerint. Ecce summā salutare3. pax sup illos ¶ Hec est itaqȝ norma veritatis. singulariť cōtempla[illegible]ā. Hec est forma sanctitatis exemplariter [illegible]sequēda Hec est summa bonitat3 salubriter amplectenda. Ad quā pius pr̄ Francisc9 ꝑ verba prelibata suos allicit filiolos dicens. Quicunqȝ hāc regulam secuti fuerint. ꝛc.

¶Hec igit͛ reuerēdi p̄res ⁊ ĩ xp̄o fr̄es cha
rissimi tan̄q̄ q̄dā nr̄i s̄monis p̄ludia vestris
reuerentijs ꝓponere dignū duxi. vt postea
declaret͛ pleni⁹ q̄ q̄cūq̄ hāc regulā .i. euan
gelicā xp̄i ⁊ ei⁹ discipuli frācisci doctrinā
s̄uauerint. ⁊ eā nō solū nudis pedib⁹. vex
etiā pur̄ mētib⁹ secuti fuerīt pacē illā tātis
superi⁹ laudū p̄conijs ⁊ p̄conioꝝ testimo/
nijs approbatā infallibilit͛ assequet͛. ¶Ad
cui⁹ rei declaratōz tres articuli p̄ ordinem
tractabunt͛. Prio nāq̄ tria belloꝝ genera
xp̄iane paci ꝯria distinguet͛. Scd̄o ex hac
euāgelica reḡla ꝯ p̄dicta bella tria pac̄ re
media opponētur. Tertio q̄r eccl̄iastici viri
hāc regulā xp̄i iā diu minime secuti fuer̄t. s̄z
ab ea plurimū oberrarūt. diuersa p̄secutō
nū mala q̄ ob h̄ ꝯ xp̄ianā pacē patit͛ eccl̄ia
incidētalit͛ narrabūt͛. ¶Quātū ḡ ad p̄mū
articulū sciēdū ē q̄ tria sūt belloꝝ genera.
xp̄iane paci ꝯria. de q̄b⁹ gemēs canit eccl̄ia
Mūd⁹ caro demonia diuersa mouēt p̄lia
¶Est itaq̄ bellū exteri⁹ mūdi debachāt̄.
de q̄ xp̄s. Cū audierit̄ inq̄t p̄lia ⁊ seditōes
nolite timere ⁊c̄. Luc. xxj. c. ¶Est etiā bel/
lum iteri⁹ carnis rebellāt̄. de q̄ Paul⁹ Ca
ro inq̄t ꝯcupiscit aduersus sp̄m. sp̄us aūt
aduersus carnē. ad Gal. v. c. ¶Est insup
bellū deteri⁹ demonis tēptant̄. de q̄ petr⁹
Aduersari⁹ inq̄t vester diabol⁹ tan̄q̄ leo ru
giēs circuit q̄rens quē deuoret. j. Pet. v. c.
¶Hec aūt bella sp̄ealit͛ faciūt tria mala q̄
in mūdo sunt. Primū bellū fac auara cu/
piditas. Scd̄m bellū fac imūda voluptas
Tertiū bellū fac supba vanitas Hec em̄
sunt tria illa mala xp̄iane paci iīmica. q̄ in
h̄ mūdo odiēda ee diuina docet auctas scri
ptura dicēte Nolite diligere mdm neq̄ ea
q̄ in mūdo sūt. qm̄ oē qd̄ est ī mūdo. aut est
ꝯcupiscētia oculoꝝ. aut ꝯcupiscētia carnis
aut supbia vite. j. Joh. ij. c. In ꝯcupiscen
tia siq̄dē oc̄loꝝ notat͛ cupiditat̄ ceca stul/
ticia. In ꝯcupiscētia carnis voluptat̄ fe/
da spurcicia S̄z ī supbia vite vanitat̄ blā
da fallacia In q̄b⁹ si cū mōo pacē aut ami
ciciā h̄re cupim⁹. cū deo bellū ⁊ inimicici/
am ꝯtrahim⁹. Vn̄ p̄ apl̄m d̄r. Nescitis q̄a
amicicia h⁹ mūdi iīmica ē deo. Quicūq̄ ḡ
voluerit amic⁹ ee seculi h⁹. inimic⁹ dei ꝯsti
tuit͛. Jac. iiij. c. Hec sūt igit͛ illa q̄ aduersus
xp̄ianā pacē. neq̄ssima mouēt p̄lia. ⁊ inq̄e/
tissima fouēt bella. int͛ q̄ꝝ aduersantiū p̄li
orū ꝯflict⁹ ⁊ seuiētiū belloꝝ tumult⁹ fortis/
sim⁹ pac̄ ad leta frācisc⁹ tan̄q̄ prudens du
ctor xp̄iane exercit⁹ ꝯfortat pugiles. horta
tur timidos. roborat debiles. ꝯsolat͛ pusil
los dicēs. Quicūq̄ hāc regulā ⁊c̄. ⁊c̄. Et
h̄ de p̄mo articulo ¶Quātū ad secūdū ar
ticulū sciēdū est q̄ iste beatissim⁹ xp̄i ꝯfes/
sor frācisc⁹ cui⁹ hodie celebrē memoriam
agim⁹. tan̄q̄ nūci⁹ celest̄ a xp̄o missus ad di
rigēdos pedes nr̄os ī viā pac̄. Per hāc re
gulā h̄ est p̄ euāgelicā xp̄i doctrinā quam
ip̄e secut⁹ fuit. ⁊ seq̄ēdū esse mōstrauit ꝯ
p̄missa bella tria pac̄ r̄media opponere do
cuit Prio nāq̄ ꝯ mūdi cupiditatē ⁊ ce/
cā auariciā docuit volūtariā paupertatem.
¶Scd̄o ꝯ carnis voluptatē ⁊ fedā imun
diciā. docuit abstinētiā ⁊ castitatē ¶Ter/
tio ꝯ demonis vanitatē ⁊ blandā supbiam
docuit obediētiā ac hūilitatē. Per paup/
tatē abiecit mūdi auariciā ⁊ ei⁹ diuitias tē
porales. Per castitatē subiecit carnis imū
diciā. ⁊ ei⁹ delicias corpales. Per hūilita/
tē vicit demonis supbiā ⁊ ei⁹ insidias sp̄u/
ales Et sic p̄ h̄ tria euāgelice leḡ cōsilia.
put ex sue vite historia ⁊ sue doctrīe reḡla
clare pat̄z. mūdū ⁊ oīa q̄ in mūdo sūt vere
paci ꝯtraria debellauit vt merito illud qd̄
legit͛ in ep̄la hodierna dicere possit cū apo
stolo. Mihi mūd⁹ crucifix⁹ ē ⁊ ego mūdo.
Et iteꝝ In signū tāte pugne. ⁊ indiciū ob
tēte victorie ip̄e dn̄ice cruc̄ portans insi/
gnia. dicat illd̄ qd̄ ibidē sequit͛. Ego ei sti/
gmata dn̄i ih̄u ī corpe meo porto. ad Gal.
vj. ca. ¶S̄z videam⁹ a q̄ magistro. videa/
mus in q̄ scola. h⁹ pugne tyrociniū. hui⁹q̄z
victorie magisterium didicerit ¶Sane a
mḡro xp̄o. in scola euāgelica. Xp̄s namq̄
mḡr optim⁹ ip̄am bt̄i frācisci regulā. q̄ tria
superi⁹ memorata paupertat̄ castitatis ⁊ hu
militatis consilia ꝯtra tria p̄missa. mundi
carnis ⁊ demonis aduersantia bella. qua/
si tria pacis ꝯtinet remedia. in euangelica
scola verbo docuit ⁊ exemplo firmauit. p/
ut summoꝝ pontificū Gregorij noni. In/
nocentij quarti. ⁊ Nicolai tertij. declarāt
canonice sanctiones. ¶Hec sunt itaq̄ hu
ius regule secreta cōsilia. Hec sunt euāge
lice legis archana que xp̄us a patre suo. et
francisc⁹ a xp̄o diuia reuelatōe suscepit. de
quib⁹ in p̄sona ipsi⁹ hodie legit͛ ī euāgelio.
Confiteor tibi dn̄e pater celi ⁊ terre. quia
abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudenti/
bus ⁊ reuelasti ea paruulis Math. xj. ca.

Hec siqdez euāgelicoꝝ ꝯsilioꝝ secreta. ab scōsa sūt a sapiētibꝫ ꝛ prudētibꝫ hꝰ mōi. qꝛ sapīa ē cupiditatē voluptatē ꝛ vanitatem scrutari. de q̄ dīc apl's. Sapīa hꝰ mōi stulticia ē apd deū. j. ad Coꝝ. iij. c. ſʒ reuelata sūt puulis. i. fribꝫ minoribꝫ hꝰ sacratissimi ordis. qꝛ sapīa ē iuxta btī frācisci regulā legis euāgelice pfectoꝝ sectari. de q̄ sapīa idē apl's ait. Sapiam loq̄mur inť pfectos. sapiētiā ꝟo ñ hꝰ seculi ſʒ dei sapiam q̄ abscōdita ē. ꝛ quā nob reuelauit p spm̄ sanctum pma Co. ij. c. ❡ Ad hꝰ ğ sapie scolā. in q̄ p hāc regulā euāgelicoꝝ ꝯsilioꝝ reuelāť archana. vocat nos piꝰ pr̄ ꝛ benignꝰ mgr̄ frāciscꝰ. ꝛ a scola mūdi ꝛ eiꝰ falsa sapīa nos reuocat ī euāgelio hodierno. Uenite inquit oēs q̄ laboratiꝫ ꝛ onerati estis: ꝛ ego reficiā vos. Tollite iugū meū sup vos ꝛ discite a me qꝛ mitiꝫ sū ꝛ hūil' corde. ꝛ inuenietiꝫ reqez aīabꝫ vr̄is. Ac si apte dicat. Uenite mūdi amatores. venite inquā q̄ laboratiꝫ labore cupiditatiꝫ. Uenite carnis zelatores. venite inquā q̄ onerati estiꝫ ex onere voluptatiꝫ. Uenite demonū sectatores. venite inquā ꝛ ego reficiā vos ab esurie vanitatiꝫ. Tollite ğ iugū meū sup vos. Jugū. s. pauptatis ꝯ iugū mūdi blādiētiꝫ. Jugū castitatiꝫ ꝯ iugū carnis pruriētiꝫ. Jugū hūilitatiꝫ ꝯ iugū demonis fallētiꝫ. Sʒ vos q̄ ħ facere nescitis. aut nescire dissimulatiꝫ. audite hūc doctorē q̄d dicat. audite hūc mgr̄m q̄d doceat. Discite inq̄t a me qꝛ mi. sū ꝛ hu. cor. Nolite ğ tardare. qꝛ ecce magistꝛ patū ad docēdū. discite inq̄t a me. Nolite timere. qꝛ ecce mgr̄m piū ad corrigēdū. Mitiꝫ sū. Nolite aliū q̄rere qꝛ ecce mgr̄m aptū ad instruēdū. hūil' corde. Audite itaq3 hūc mgr̄m senes ꝛ puuli. audite oēs ꝛ singl'i. audite inq3 eū docētē. ñ mōi diuitias ꝯgregare. vt cansidici. nō carnis delicias obſuare sic medici. nō demonū insidias ꝑpare vt malefici. Sʒ audite eū p euāgelicā regulā ihū xp̄i. hoꝝ oīum docētē fallacias supare. cuiꝰ regule doctrinā breui ꝯphēdit ſmōe dicens Discite a me qꝛ mitis sū ꝛ hūilis corde. O igiť totiꝰ theorice sapīe breuis sūma. O totiꝰ practice scīe vtil' regl'a. p quā aduersantiū belloꝝ mala vitanť. ꝛ quiete paciꝫ remedia possidenť. Uñ sequiť. Et iuenietiꝫ req̄em aīabꝫ vr̄is. requiē. s. ꝟe paciꝫ. Ad quā q̄rendā p hꝰ regule obſuantiā tāq3 p. rectissimā paciꝫ viā. mgr̄ iste tenēs euāgelice scole cathedrā incitat pigros. excitat somnolentos. reuocat deuios. vocat deniq3 generaliter singl'os. ꝛ singulariť eccl'iasticos viros dicēs. Quicūq3 hāc regulā secuti fuerint: pax sup illos. Et ħ de scōo articulo

❡ Quātū ad tertiū articulū sciendū est. qꝫ viri eccl'iastici hāc euāgelicā regulam ihū xp̄i iā diu minime secuti fuerūt. ſʒ ab eiꝰ obſuātia plurimū oberrarūt. iō diuersa psecutionū mala xp̄iane paci ꝯtra his tpibꝫ patitur eccl'ia. Ad cuiꝰ declaratōꝫ ꝯsiderādum nob est qꝫ septē legūť psecutōes eccl'ie. Quarū tres vt opinor ꝓcesserūt. ꝛ tres ī ꝓxime futura sūt. ſʒ q̄rta ē ꝛ media pch dolor que nūc viget. Uñ has psecutōes beatꝰ euāgelista iohes ꝓphetice se vidisse ꝓhibet dicēs. Et vidi septē angl'os stātes ī ꝯspectu dei ꝛ date sūt ill' septē tube. ꝛ parauerūt se vt tuba canerēt. Apoc. viij. c. Septē siq̄dē āgl'i septē sūt ordies doctoꝝ. Septē ꝟo tube septē sūt ꝑdicatōes eoꝝ. qb3 clamaturi sunt inť psecutōes septē tēpoꝝ incipiētiū a ꝑdicatōe xp̄i. ꝛ desinētiū in ꝯsūmatione seculi. Nā vt ibidē sequiť. Jn diebꝫ vociꝫ septimi angeli tps ā pliꝰ non erit. ſʒ cū tuba canere cepit ꝯsūmabiť mysteriū dei Apocalip. ix. ❡ De his itaq3 septē tubis. ħ ē de ꝑmissis septē tpibꝫ ꝛ psecutōibꝫ ipis correspōdentibus. l' saltē de aliq̄bꝫ eaꝝ pauca inferiꝰ dicere ꝓposui ❡ Pria ğ tuba cecinerūt xp̄s et eiꝰ apl'i ꝯ psecutōꝫ iudeoꝝ. Scōa āt tuba cecineꝛt martyres īcliti ꝯ psecutōeꝫ paganoꝝ. Tertia ꝟo tuba cecineꝛt ꝯfessores scī ꝯ psecutiōꝫ hereticoꝝ. Pria nāq3 tuba cōuertit iudeos. Scōa tuba cōuertit paganos. Tertia tuba ꝯuertit hereticos. Xp̄s eī ꝛ eiꝰ discipl'i pꝰ ꝑdicaueꝛt iudeis. postea paganis. iuxta illō. Uob optebat ꝑmū ꝑdicari ꝟbū dī. ſʒ qꝛ repulistiꝫ illō ecce ꝯuertimur ad gētes. Act. xiij. Demū ꝟo ꝑdicauerūt hereticiꝫ. qꝛ tpe ꝯstātini cū plena pax reddita fuissꝫ eccl'ijs. pꝰ ꝑdicatōes apl'oꝝ ꝛ martyꝝ. Tertia tuba. i. ꝑdicatō ꝯfessoꝝ cecinit. ñ sic due ꝑores ꝯ pfidia iudeoꝝ ꝛ idolatria paganoꝝ. ſʒ ꝯ fide falsa ꝛ ptinacia hereticoꝝ. Hec itaq3 tria tpa a ꝑdicatōe xp̄i sūpserūt exordiū. ꝛ durauit ꝑ[illegible] tps vsq3 ad euersionē hierl'm q̄ fctā fuit p [illegible] ꝛ vespasianū. Secūdū aūt vsq3 ad ꝯstātinum Tertiū ꝟo ſm ꝓphiaꝫ btē hildegardis. vsq3 ad annū dominice incarnatiōis. M. c. Tūc eñ sic ipa dīc apl'oꝝ doctrīa ꝛ ardēs

iusticia. quā i xp̄ianis ⁊ spūalib9 ꝯstituerat de9. tardare ⁊ i hesitatoꝝ ṽti cepit. Nā licet trib9 ꝑorib9 tꝑib9 mľtas ꝑsecutōes passa fuerit eccľa a iudeis paganis ⁊ hereticꝭ. tm̄ pacē habuit cū vicijs. q2 euāgelicā xp̄i regulā seq̄ns ⁊ ꝑ viā ꝯsilioꝝ euāgelicoꝝ. id ē paupꝫtatꝭ. castitatꝭ. ⁊ humilitatꝭ incedēs. sꝑ ad excelsa scitatꝭ ascēdit ⁊ ꝑ arma ṽtutꝭ. bella cupiditatꝭ voluptatꝭ ⁊ vanitatꝭ ꝓstrauit sꝫ postq̄ꝫ a ꝑsecutōib9 iudeoꝝ paganoꝝ ⁊ hereticoꝝ pacē vbiq̄ꝫ hūit eccľa. ecce in pace facta ē amaritudo ei9 amarissima. q2 ꝑ bella vicioꝝ facta ē ꝑsecutio ṽtutū seuissima. Uerbi gr̄a. Cōtra paupꝫtatē surrexit cupiditas. ꝯ castitatē obtinuit voluptas. ꝯ humilitatē itumuit vanitas Et vt pľa breuiť cōphendā oēm euāgelicoꝝ ꝯsilioꝝ ṽtutēꝫ eccľasticoꝝ mīstroꝝ oppssit iniq̄tas. Nam adeo q̄dē oīm vicioꝝ pestꝭ i virꝭ eccľasticis ꝓcessisse videť. vt vix synagoga iudeorum aut secta aliq̄ paganoꝝ ľ hereticoꝝ ab euāgelica xp̄i regľa tm̄ vnq̄ꝫ i morib9 oberrasse credať. q̄tū hodie malignātiū eccľa clericoꝝ. Propť hec ḡ mala sic dic hyldegardis. ⁊ put iā ꝓch dolor corporeis cernimus oculꝭ. in h̄ q̄rto muliebri ⁊ infami tꝑe oīa eccľastica instituta siue spūalia siue secularia i deteri9 descēderūt. ⁊ q̄busdā tenebris iniusticie obtenebrata sunt. Et h̄ est q̄d in apocalipsi bt̄i Johis dr. Et q̄rt9 angel9 tuba cecinit ⁊ ꝑcussa est tertia ps sol. ⁊ t̄tia ps lune. ⁊ tertia ps stellarū. ita vt obscurareť tertia ps eaꝝ ⁊ diei n̄ luceret ps tertia ⁊ nocti siľr. Apoc. viij. c. In firmamēto siq̄dēꝫ eccľe fec de9 duo lumīaria mag. sacerdotiū scꝫ ⁊ regnū. sacerdotiū vt p̄esset diei. i. spūalib9. regnū ṽo vt p̄esset nocti. i. secularib9 Sꝫ cū q̄rt9 angel9 canere cepissꝫ. Hoc est. Cū illa priora felicia tꝑa ꝑtrāsissent. ⁊ h̄ q̄rtū muliebre ac infelicissimū tꝑs aduenissꝫ ꝑcussa ē iusto dei iudicio t̄tia ps sol. i. plati ⁊ pastores spūales. ⁊ tertia ps lune. i. ꝓpositi ⁊ rectores secľares. ⁊ tertia ps stellaꝝ. i. clerici ⁊ spiritales inferiores. ita vt obscurareť tertia ps eaꝝ. Nā si ꝯsidere9 q̄les aliq̄n fuerūt p[illegible]fices ⁊ spūales plati. quales ꝑncipes ⁊ [illegible]lares ꝓpositi. q̄les etiā sacerdotes ⁊ inferiores clerici. ⁊ si inspiciam9 q̄les hodie sint isti q̄ eis solo noīe successert. tūc i ṽitate dicere poterim9 q̄d obscurati ⁊ obtenebrati sūt. ita vt diei nō luceāt ⁊ nocti n̄ splēdeāt Sꝫ audiam9 q̄so q̄d in eo de caplo sbseq̄ť. Et vidi inq̄t ⁊ audiui vocē vni9 aq̄le volāťs ꝑ mediū celi dicētis voce mag̃ ve. ve. ve. habitātib9 i terra. De ceterꝭ vocib9 triū āgeloꝝ q̄ erāt tuba canturi. inuestigem9 itaq̄ꝫ q̄d velit beat9 euāgelista iohānes ꝑ h̄ ṽba notari. Aliq̄d ḡ aliq̄s scōꝝ in h̄ q̄rto tēpe floruit. q̄ aq̄le merito valeat cōpari. Qui etiā tria ve triū āgeloꝝ q̄ canturi sūt. i. tres plagas seu ꝑsecutōes triū futuroꝝ tēpoꝝ. s. q̄nti sexti ⁊ septimi ꝑdixerit Quāuis ei h̄ q̄rtū tꝑs miseꝝ sit ⁊ vile. tām̄ aliq̄s sctōꝝ iuenim9 i eo floruisse. Uerbi ḡtia. Floruit i frācia sanct9 bernard9 clareuallēsis Floruit i anglia sanct9 thomas cātuariēsis. Floruit i almania sctā hyldegardis q̄ d̄ futurꝭ tꝑib9 mľta i suis libris legiť ꝓphetasse. Floruit i calabria ioachim abbas venerabiľ. q̄ etiā spm̄ ꝓphie dr habuisse. Floruit q̄ꝫ i hispania beat9 Dn̄ic9 Floruit i italia beat9 frācíscus. q̄ q̄si due oliue fructifere duos fecūdissimos ordīes ꝑdicatoꝝ scꝫ ⁊ mioꝝ ꝑduxisse cernūť. de q̄bus memorat9 abbas ioachim i expositōe Hieremie ꝑdixisse crediť. q2 sic olim ꝑ moysen ⁊ iosue dn̄s chananeos israclitꝭ subiec. ⁊ per paulū ⁊ barnabā idolatras strauit. sic etiā ꝑ hos duos ordīes i illꝯ ꝑsignatos icredulas gētes ꝯuertere disposuit. Hi sūt ḡ rosei flores q̄s i h̄ hiemali ac tenebroso tꝑe reperio ṽtutū radijs splēduisse Sꝫ inť hos nullū iuenio q̄ tā ꝓprie aq̄le ꝯpari valeat sicut iste beatissim9 xp̄i cōfessor frācisc9. de q̄ nob ē s̄mo. Nā sic beat9 euāgelista iohēs ꝑ aq̄lā figurať. q2 euāgeliū d̄ diuīitate ṽbi s̄blimi9 volādo edidit. sic iste ꝯueniēť aq̄le cōparať. q2 euāgelice regľe ꝑfectoꝫ p̄ ceteris sui tꝑis arti9 obs̃uauit. ⁊ sic iohēs i pathmos insula relegat9 apocalipsim. i. diuīas reuelatōes ⁊ ꝓphicas visiōes descripsit. sic iste dīna ꝯtēplatōe rapt9 vidit vnū ex seraphin crucifixi gestātē effigiē. ⁊ i corpe suo vulneꝝ xp̄i effigiātē insignia. In q̄ q̄dē visiōe mira prius ⁊ a retroactꝭ seculꝭ iaudita mľta secreta celestꝭ ei inspiratō reuelauit. H̄ est ḡ aq̄la sublimi ⁊ admirabili vita a terrenis suspēsa. q̄ ꝑ mediū celū. i. ꝑ eccľiam volitās. xp̄i paupꝫtatē castitatē ⁊ hūilitatē s̄m euāgelicā regulā sublimi9 ꝑdicauit. ⁊ ꝯ cleri cupiditatē voluptatē ⁊ vanitatē euāgelice regľe ꝯriā. triplex ve habitatorib9 terre. id est. trinā ꝑsecutōꝫ triū futuroꝝ tempoꝝ ꝓphetie spūm altius intonando predixit.

Nā sic in ei⁹ veteri legēda narrat̄. ostēsa fuit ei a deo futura psecutio. ⁊ ppinq̄ turbatō ecclie ꝑpt̄ trāsgressionē euāgelice regule. A cui⁹ psecutōis plaga i morte sua illos liberādos eē pmisit q̄ hāc regulā secuti fuerīt. ⁊ eā voluerint pure ⁊ iuiolabilit̄ obſuare. Propt̄ qđ ad lrām potat asserere vba a pncipio ꝑposita. ⁊ p ea ꝯ futura mala suos cōfortare discipl'os. di. Quicūq3 hāc regulā ⁊c. ❡ Nunc vo reuerēdi pr̄es ⁊ i xpo fr̄es carissimi. licet iuxta sniām xpi n̄ sit nostꝝ nosse tpa vl' momēta q̄ pr̄ posuit in sua ptāte. Act. j. Propt̄ qđ de trib⁹ nouissimis tpib⁹ ⁊ đ triplici ve. i. de trib⁹ piculoꝝ psecutōib⁹ eis correspōdētib⁹. pticularit̄ diffinire nō debem⁹. cū đ eis solū generalit̄ dicat apl's. q̄ i nouissimis dieb⁹ instabūt tpa piculosa. ⁊c. ij. Thim. iij. c. tn̄ ex scripturis sanctis et dictis ꝑpheticis. ac etiā ex his mal'q̄ expimentalit̄ videm⁹. ⁊ verisilr̄ ꝑuenire speram⁹ ex turbatōe p̄ntis scismatis. pmū ve h̄ est psecutionē iminētis tēpis ꝯuenīēter ꝯiecturare possum⁹. Nā f̄m ꝑphiam bt̄e hyldegardis in fine ill⁹ muliebris tpis. qđ sup̄ quartu3 esse meminim⁹ ḡuissimi scismatis ⁊ ꝯfusiōis laque⁹ sup oēm cleꝝ ⁊ ordinē ecclīasticum extēdet̄. durabitq3 illđ sordidū tps vsq3 ad magnū scisma. q̄ epi ⁊ clerici a suis locis ⁊ ciuitatib⁹ expellet̄. Ex q̄ satis itelligi dat̄ q̄ illud q̄ntū tps cui pmū ve corrēspōd3. vl' iā inceptū ē. vl' de ꝑpinq̄ incohoādū iminet. de q̄ tpe sanct⁹ ꝑphauit petr⁹ apl's. d. Tps ē vt incipiat iudiciū đ domo di. j. Pe. iiij. Hoc est ḡ pmū ve. i. pma psecutio triu3 nouissimoꝝ tēpoꝝ q̄ occasiōe p̄ntis scismatis exercēda est ꝯ cleꝝ. de q̄ intelligēdū videt̄ illđ qđ pdixit dn̄s p ꝑpha3. Ue gēti peccatrici populo ḡui iniq̄tate. semini neq̄m. filijs sceleratis. ⁊ reliq̄ que legūt̄ Isa. j. c. In q̄ ꝑphia tria nob p ordinē ostdunt̄ diligēter notanda. Primo q̄dē qualit̄ ecclīa ꝑpt̄ pctā varia sit culpabilit̄ accusanda. Scđo vo qualit̄ ipa p p̄ns nephādū scisma sit crudelit̄ affligēda. Tertio ⁊ vltimo q̄lit̄ postea dei fauēte grā sit salubrit̄ ꝯsolāda. ❡ Primo ḡ tāgitur viroꝝ ecclīasticoꝝ accusatio. q̄r dr̄. dereliquerūt dn̄m: blasphemauerūt sanctu3 israel. alienati sūt retrorsum. ⁊c. Nūq̄d eīn ipsi dereliquerūt dn̄m. spernēdo xpi paupꝑtatē. ⁊ sectādo mūdi cupiditatē. ⁊ questuosam auariciā. Que vere est dei ꝯtēpt⁹ cū ipsa sit idoloꝝ seruit⁹. vt ait aplus ad Col. iij. ca. Nunq̄d etiā blasphemauerūt sanctum israel. pollu ēdo xpi castitatē. ⁊ querēdo carnis voluptatē ⁊ luxuriosam immūdiciam dicētes cū luxuriosis. Fruamur bonis q̄ sunt ⁊ nō ptrāseat nos flos tpis ⁊c. Sapie ij. ca. Nunq̄d pterea ⁊ ipi alienati sunt retrorsum. relinquēdo xpi humilitatē. et sequēdo demonis vanitatē ⁊ pōposam supbiam. Propter qđ ꝑpheta clamat ad dn̄m Leua man⁹ tuas in superbias coꝝ. ⁊c. ps. lxxiij. Sane experiētia docēte viri ecclesiastici ⁊ specialiter pseudo pastores ⁊ plati in omnib⁹ his peccauerūt ⁊ alia pl'a flagicia perpetrarūt. Et ideo secūdo subiūgitur coꝝ afflictio. q̄r dicit̄. Terra vestra deserta. ciuitates vestre succēse igni. regionē vestrā corā vobis alieni deuorāt. ⁊ desolabitur sicut in vastitate hostili. ⁊ derelinq̄tur filia syon vt vmbraculū in vinea et sicut tuguriū in cucumerario. sicut ciuitas que vastat̄. ⁊c. Ad litterā plane veꝝ ēē videtur q̄ terre. ciuitates. ⁊ regiones ecclesie subdite. ꝑpter p̄sens scisma ab alienis. hoc est a secularib⁹ hostiliter vastabunt̄. ⁊ sicut vmbraculū vinee vel tuguriū orti post racemoꝝ ⁊ fructuū collectionē sine habitatore dimittit̄. sic filia syon. i. ecclesia postq3 fuerit quasi ciuitas que vastat̄. suis tpalibus diuitijs spoliata. a mercenarijs ⁊ pseudo pastorib⁹ lupis deuorāda inhumaniter relinquet̄. ❡ Sz q̄r parū esset si isti solu3 bonis suis tpalib⁹ pīuarent̄. nisi etiā i psonis punirent̄. ideo tertio ꝯcludit̄. iustoꝝ cōsolatio. quia sequit̄. Hec dicit dn̄s exercituū heu cōsolabor sup hostib⁹ meis. ⁊ vindicabor de inimicis meis. ⁊ ꝯuertā manū meā ad te. ⁊ excoquā ad purū scoriā tuā. ⁊ auferam omne stannū tuū. ⁊ restitua3 iudices tuos vt fuerūt p̄us. ⁊ ꝯsiliarios tuos sicut antiquit⁹. Post hec vocaberis ciuitas iusti vrbs fidelis. ⁊c. Punient̄ ergo teste deo pastores mali. corrigent̄ puersi. ꝯfundent̄ iniqui. ⁊ vt ibidē subiungit̄ qui dereliquerunt dominū cōsument̄. ꝯfundent̄ eīn ab idolis quib⁹ sacrificauerūt. id est. a principibus secularibus. quos se[...]ol⁹ q3 deum honorantes quasi idola colu[...]t. His itaq3 repulsis cōsolabūtur iusti. e[...]tabūtur honesti. ⁊ instituentur iudices noui. per quos ecclesia ad antiquam euangelice regule iusticiam dei gratia reducetur. Dignamq3 f̄m sniām abbatis ioachim super

hieremiā.erūt fideles ī doctrinā.spūales in
vita.obediētes ī pssura.electi scʒ ad pdicā
dū euāgeliū regni plat; adulterātib9 ꝟbuʒ
dei.Tales ei vt idē ait ipsaʒ ruinā eccīe ne
cesse erit pdicare ꝛ plāgere q in future tri/
bulatōis aculeis ñ solū inferiores hoīes sʒ
etiā ipsos pōtifices ꝛ platos fulgurēt et ñ
palpēt.q terrena carnaliaq3 corda oī pla/
ga pcutiāt.ꝛ supbis ac tumidis mgr̄is silē
ciū suis studijs ponāt ¶ Huic atꝫ ꝓhie mi
hi saluo meliori iudicio ꝯcordare videt il
la btī io his visio.quā sub tuba qnti āgeli.
id ē.sub psecutōne tpis qnti ī apocalipsi se
vidisse testat.Et qnt9 āgel9 inqt tuba ceci
nit.ꝛ vidi stellā d celo cecidisse ī terrā.ꝛ ce/
tera q legūt Apoc.ix.c. Ubi correspōdent
ad pmissa tria tāgunt. Nā pmo oñdit qlit
eccīa lapsa ē culpabilit.qr ipsa ē stella q p9
lucebat ī celo p ꝟtut; excellētiā.ꝛ nūc ceci/
dit ī terrā p iniqtat; ruinā. Nā q pus cele/
stia qsiuit.nūc terrena sapit.ꝛ spret; spūali
bus vir; ac celest; sapīe ꝯsilijs.pncipibus
terrenis ꝛ terrene prudētie fraudulētijs ac
qeuit. Uñ seqt. Et data est ei clauis putei
abyssi.ꝛ ascēdit fum9 putei sic fum9 forna/
cis magne.ꝛ obscurat9 ē sol ꝛ aer de fumo
putei Data nāq3 fuerat eccīe clauis celest;
regni.sʒ p abusū facta ē clauis putei abissi
.i.abissalis pfunditat; oīs malicie vel pctī
quē puteū iniqtat; aperuit clauis eccīasti/
ce ptātis absoluēdo nocētes ꝛ inocētes cō
dēnando.repellēdo dignos ꝛ idignos pro
mouēdo.abijciēdo puectos ꝛ sapiētes.pu
eros ꝟo ꝛ ignorātes eligēdo.exaltādo ini/
qs ꝛ supbos.iustos āt ꝛ hūiles depmēdo.
ꝛ ide ascendit fum9 putei.i.infamia pctī.sic
fum9 fornac; magne.i.tribulatōis horren
de.q ex pn̄tis scismat; abomīatiōe pcedit.
Ex q fumo obscurat9 ē sol.i.sublimitas pō
tifical.ꝛ aer.i.reliq dignitas spūal.adeo q
dē vt ꝓpt abomīatōes pctōꝝ nulla ī eis vir
tut; claritas iā supsit.dño p ꝓhām dicēte.
Fecerūt abomīatōes ꝛ repleuerūt terrā in
iqtate. Ezech.viij. Scdo tāgit qlit eccīa
puniēda ē crudelit.qr seqt.Et d fumo pu/
tei exierūt locuste ī terrā.ꝛ data ē eis ptās si
cut ptātē h[ab]ēt scorpiōes tre.Ex fumo ei pu
tei.i.ex [in]famia pctī ꝛ abomīabili iniqtate
cleri.exibūt locuste ī terrā.i.terreni hoīes
populares.s.ꝛ pncipes tpales eccīe diuiti
as corrodētes.ꝛ dabit eis ptās scorpionū
terre. Nā sic dicūt hiero.ꝛ grego.ꝛ docto/
res sacre scpture.scorpio blād9 ē in facie ꝛ
cauda pūgit.ꝛ cū pupugerit venenū effun
dit.sic mlti pncipes ꝛ terreni hoīes q pus
tpe psperitat; blādiebāt eccīe.eā postea ve
nenosis aculeis pseqnt. Uñ eccīe recte cō
sulit cū p ꝓhām dr.bonū ē sperare ī dño q3
sperare ī pncipib9.ps.cxvij. ¶ Tertio sub
iūgit qlit eccīa pseruāda ē salubrit. qa dr.
Et pceptū ē illis ne lederēt nisi tm̄ hoīes
q nō hn̄t signū dei ī frōtib9 suis.H ē signuʒ
de q in ezechiele scribit. Transi p mediā ci
uitatē hierl'm.ꝛ sig thau sup frōtes viroꝝ
gemētiū ꝛ dolētiū sup cūct; abomiatiōib9
q fiūt ī medio ei9. Signū ei thau ē signuʒ
dei q signt fideles ꝛ duoti.sup abomīatōi
bus eccīe dolētes ꝛ afflicti.ac eccīastice pa
cis zelatores auidi.q vtiq3 int futas psecu
tiōes eccīasticoꝝ mīstroꝝ soli illesi pꝟuari
credūt. vñ d eis subdit. Oēm āt sup quē vi
derit; thau ne occidat;. Ezech.ix.c ¶ Hec
sūt igit reuerēdi pr̄es ꝛ ī xp̄o fr̄es carissimi
h sunt sacre scpture testimonia qb9 futura
psecutionū mala mīstris eccīe hodie mlti
plicit oberrātib9 ab euāgelica regl'a infal/
libilit cōminat. Sʒ ne forte nr̄a expositōr
scpturaꝝ applicatio a sapiētib9 mūdi teme
raria iudicet.qsi ex meo sensu pcedere vi/
deat.nouerit charitas vr̄a q pmissa oīa q
circa eccīaʒ dicta sūt eē futura.btā hylde/
gardis his tpib9 iplēda eē aptissime ꝓba/
uit.sic p3.ex libro suo diuioꝝ opeꝝ.ex epl'a
ad cōradū regē frederisi ipatoꝝ āncessorē.
Ex epl'is q3 ad coloniēses ꝛ treuerēses.ac
etiā ex pl'ib9 alijs ei9 dict; ꝛ scpt;.q allegare
dimitto grā breuitat;. C9 scte mlier; mltū
dʒ auctas venerari. cū ei9 libri ī treuerēsi
ꝯcilio sub eugenio pp pn̄te btō bern.ꝛ ali/
orū sapiētū cetu notabili celebrato solēnit
fuerit approbati Hec g pauca supi9 p me
dicta tāte autoritat; ꝛ tā autētice appbatō
nis robore ꝯfirmata.iō vr̄e caritati ꝓposui.
vt p ea ꝯ puisa psecutōnū iacula cautiores
reddamur.ꝛ int futura pturbatōnū mala
p euāgelice regl'e obsuātiā.pacē xp̄i verā fi
nalit ꝯseqmur.h p grāʒ ꝛ tādē p glaʒ. Qd
nob ꝯcedat q ī pac; eternitate sine fine vi/
uit ꝛ regnat amen

¶ Explicit smo de btō frācisco fact9 ī vni/
uersitate parisiēsi p mgr̄m petꝝ d aillyaco
Anno dñi. M.ccclxxxij.

¶ Finiūt tractat9 ꝛ smones petri d ailly a
co Impssi argētine anno dñi. M.ccccxc.

